

AUG. 8259

Hic Liber est emptus Die 25
Septembris 1709 Anno in
tione. a R. Cornelio D. D.

THEOLOGIA MORALIS UNIVERSA,

COMPLECTENS
OMNIA MORUM PRÆCEPTA,
& Principia Decisionis omnium CONSCIENTIÆ
CASUUM, suis quæque momentis stabilita

AD USUM
PAROCHORUM ET CONFESSARIORUM.

AUTHORE R. P.
PAULO-GABRIELE ANTOINE
Societatis Jesu Presbytero, Sacræ Theologiæ
Doctore, & Ex-professore.

Juxta Edit. Venet.
P A R S S E C U N D A.

Cracoviæ Sumptibus CHRISTOPHORI BARTHL, & Consort. Bibliopol.
Universitatis, Anno 1747.

THEOLOGIA

MORALIS UNIVERSAE

COMPOSITA

OMNIA MORUM PRAECIPTA

& RATIONE DILIGENS ORDINE

CAUSAM, PER QUAM

AD DEUM

PAROCHORUM ET CONFESSARIORUM

AVTHORIS

PAULO GABRIELE ANTONIO

SOCIETATE JESU PRÆCEPTO, SACERDOTE

DOCTORIS & EX-PRÆCEPTO

IMPRIMATUR

PARS SECONDA

IN VINDOBONA CHRISTOPHORI HARTL & SOCIUS

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENE.

CAPUT PRIMUM.

*De essentia, existentia, & authore
Sacramentorum.*

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit Sacramentum?

Nota 1. **H**ÆC vox *Sacramentum* dicitur à sacro, & tripliciter accipitur à sacris scriptoribus, videlicet, 1. Pro re occulta præsertim sacra, nempe pro sacro secreto seu mysterio, ut, sap. cap. 2. *Nescierunt Sacramenta Dei.* 2. Pro signo rei sacrae occultæ. 3. Pro signo aliquo sensibili nostræ sanctificationis. Sic à Patribus accepta fuit, & in hoc sensu hic accipitur.

Nota 2. Signum est id omne, quod cognitum, deducit nos in cognitionem alterius. Duplex est: nempe naturale, quod aliquid ex natura sua significat; ut fumus, qui naturaliter indicat ignem; & arbitrium, quod ex instituto solum significat: sic hædera pensilis vinum venale significat: Porro signum res non solum præsentis, sed etiam futuras & præteritas significare potest.

§. 1.

Dico 1. Sacramentum genericè sumptum, rectè definitur; *Signum sensibile, sacrum, gratiæ sanctificantis, permanenter à Deo institutum.*

Ant. Th. Spec. & Dogm. T. II.

Prob. Quia hæc definitio naturam omnis sacramenti propriè dicti rectè explicat. Nam Sacramentum est 1. signum, ex instituto scilicet: nam ex Dei institutione aliquid, nempe gratiam sanctificantem significat.

2. Sensibile, hoc est, aliquo sensu perceptibile, ut patet inductione. Deus quippe convenientissimè voluit, ut sacramenta essent signa accommodata conditioni hominum, qui rebus sensibilibus ad rerum spiritualium notitiam deduci solent. Si incorporeus esses, nudè incorporea tibi dedisset ipse dona: sed quoniam anima corpori conferta est, in sensibilibus intelligibilia tibi præbet, ait S. Chrysostom. hom. 83. in Matth. Præterea cum Sacramenta sint vincula quædam, quibus fideles in unam Ecclesiam visibilem colliguntur, debuerunt esse sensibilia, juxta illud S. Augustini, lib. 19. contra Faustum, c. 11. *In nullum nomen religionis sive verum sive falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum vel Sacramentorum visibilium consortio colliguntur.*

3. Signum sacrum; quia Sacramentum est res vel cæremonia sacra non solum ex parte rei significatæ, quæ est gratia sanctificans, sed etiam ex parte sua. Nam ad Dei cultum ordinata est, & subjectum formaliter consecrat Deo, ac sancti-

A

sanctificat sanctitate quadam morali : subiectum enim eo ipso consecratur Deo & sanctificatur moraliter per ipsum Sacramentum, sicut templa, v. g. & vasa consecrantur Deo, & sanctificantur moraliter per caeremonias ad hunc finem ab Ecclesia institutas.

4. Signum gratiae sanctificantis. Nam Sacramenta instituta sunt à Deo ad significandam principaliter & explicitè gratiam sanctificantem sive futuram & per passionem Christi dandam, sive præsentem & actu per illa ex opere operato collatam.

Sacramenta tamen (ut docet S. Thomas 3. p. quæst. 60. a. 3.) significant etiam sed minus principaliter & implicitè passionem Christi, & vitam æternam, quatenus eo ipso quod gratiam explicitè significant, implicitè ejus principium & finem significant.

5. A Deo institutum. Quia nullum signum sensibile gratiam infallibiliter significare potest, nisi ex institutione illius, qui solus ut causa principalis gratiam conferre potest.

6. Signum institutum permanentem, id est, stabili ac perpetua lege. Quia (ut docet S. Augustinus, loco citato) Sacramenta sunt præcipuæ caeremoniæ, quibus populus Dei in unam religionem coalescit, & ab aliis distinguitur: ac proinde tamdiu durare debent, quamdiu perseverat forma religionis, propter quam instituta sunt. Unde Sacramenta antiquæ legis non nisi cum illa ceciderunt.

Porro Sacramentum genericè sumptum, est quidem verum signum gratiæ; sed præscindit à practico vel non practico, sicut substantia à materiali vel spirituali.

§. II.

Dico 2. Definitio allata Sacramenti genericè sumpti, convenit univocè novis & antiquis Sacramentis.

Prob. I. Quia Sacramenta vetera à Conciliis Florentino & Tridentino vocantur simpliciter & sine addito Sacramenta: quod non facerent, si essent analogicè & improprie Sacramenta. Ergo sunt proprie Sacramenta.

2. Ex S. Augustino, l. 19. contra Faustum, c. 11. Nulla potest esse vera religio sine Sacramentis. Ergo vera religio, qualis certè fuit in veteri testamento, sine veris Sacramentis esse non potuit.

3. Quia definitio allata utrisque Sacramentis convenit secundum eandem planè significationem. Nam re vera utraque sunt signa sacra à Deo permanentiter instituta, & gratiam significant: vetera enim, de quibus solum posset esse controversia, gratiam per passionem Christi dandam figurabant, ut docet Concilium Florentinum, in decreto de Sacramentis.

Obj. 1. Est de ratione Sacramenti ut sic, seu in genere, ut causet gratiam, ergo vetera Sacramenta non sunt proprie Sacramenta.

Resp. Nego anteced. Nam est de ratione Sacramenti genericè sumpti ut gratiam significet, & conferat sanctitatem sive externam, sive moralem, sive internam.

Inst. S. Thomas, in 4. dist. 1. quæst. 1. art. 1. q. 1. ait: Sacramentum secundum proprietatem vocabuli, videtur importare sanctitatem activè, ut dicatur Sacramentum quo aliquid sacrat, sicut ornamentum quo aliquid ornatur.

Resp.

Tractatus de Sacramentis in genere.

3

Resp. Hoc intelligi debet de sanctitate latè sumpta, abstrahendo à perfecta & imperfecta, seu externa. Sacramenta autem antiqua conferebant sanctitatem quamdam imperfectam, legalem scilicet & externam. Duplex quippe distinguitur sanctitas; alia perfecta & interna, consistens in gratia sanctificante; altera imperfecta & exterior, consistens in externa aliqua consecratione, & deputazione ac habilitate ad cultum Dei externum, atque aggregatione ad populum Dei.

Dici etiam potest S. Doctor se retractasse in Summa, nempe 3. p. q. 60. a. 1. ubi postquam dixit Sacramentum poni in genere signi, ad primum ait: *non oportet, quod Sacramentum semper importet causalitatem.*

Obj. 2. Antiqua Sacramenta erant figuræ novorum. Ergo non erant propriè Sacramenta.

Resp. Nego conseq. quia erant figuræ novorum & simul vera Sacramenta, licet valde imperfecta comparatè ad nova. Sic populus Israeliticus, illius sacrificia, & tota religio erant figuræ populi christiani, illius sacrificii, & religionis; & tamen simul erat verus populus Dei, ejus religio erat vera religio, ejus sacrificia erant vera sacrificia.

§. III.

Dico 3. Sacramenta antiqua sic rectè definiuntur: *Signum sensibile, sacrum, permanentè à Deo institutum, & significans tantum gratiam dandam per passionem Christi*; nova verò sic: *Signum sensibile, sacrum, permanentè à Christo institutum, ad significandam & efficiendam infallibiliter & ex opere operato gratiam sanctificantem.*

Prob. Quia utraque Sacramenta sunt vera Sacramenta; & per hoc solum à se invicem differunt, quod antiqua gratiam significarent tantum nobis dandam: nova verò illam præsentem significant, atque eandem conferant infallibiliter per se & ratione actionis in qua consistunt, ut constat ex Florent. Conc. Unde Sacramenta novæ legis sunt signa practica, efficientia quod significant, per modum causæ instrumentalis moralis, & in genere signi, cui promissio divina est immediatè alligata, & quatenus sunt actiones Christi quæ per se & immediatè movent Deum ad gratiam conferendam propter ejus merita.

Confirm. ex Trid. Conc. sess. 13. c. 3. Sacramentum novæ legis est *symbolum rei sacræ, & invisibilis gratiæ forma visibilis, (id est, sensibilis) sanctificandi vim habens.*

Observa. Sacramenta novæ legis præter gratiam sanctificantem, quæ est primarius illorum effectus, alia quædam efficiunt. Nam 1. omnia dant jus ad auxilia gratiæ actualis ad finem suum assequendum idonea, & opportuno tempore infallibiliter conferenda, nisi ponatur obex ab eo, qui Sacramentum susceperit. Sic baptismus gratiæ auxilia ad vitam christianam agendam; confirmatio ad fidem fortiter profitendam, & contra dæmonis tentationes conservandam; Eucharistia ad conservandam & augendam charitatem; Extrema-unctio ad hostes salutis in extremo vitæ articulo vincendos; Ordo ad clerici, & Matrimonium ad conjugatū officia rectè obeunda, obligationesque observandas subministrant. 2. Tria, scilicet Baptis-

4 Tractatus de Sacramentis in genere.

mus, Confirmatio, & Ordo spirituales characterem animæ imprimunt. 3. Aliqua dant capacitatem, ut Baptismus, & potestatem aliquam spirituales, ut Ordo.

ARTICULUS II.

Quot sint novæ legis Sacramenta?

Nota. EX veteribus hæreticis quidam omnia Sacramenta rejecerunt, nempe Ascodrupetæ, seu Ascodryti. Aliqui vero aliqua tantum: nempe Manichæi & Seleuciani Baptismum; Novatiani Confirmationis & Pœnitentiæ Sacramenta; Bogomili Eucharistiam; Albigenes Extremam-unctionem; Tanchelinus Ordinem; Enerabita seu Taciani Matrimonium repudiarunt. Recentiores autem hæretici communiter tria tantum Sacramenta admittunt: Lutherani Baptismum, Pœnitentiam, & Eucharistiam; Calvinistæ Baptismum, Eucharistiam, & Ordinationem; Zuingliani Baptismum, Eucharistiam, & Matrimonium. Dixi, communiter, nam inter illos alii aliter sentiunt.

Dico. In nova lege existunt septem Sacramenta, nec plura, nec pauciora: scilicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema-unctio, Ordo, & Matrimonium. Est de fide.

Prob. 1. Quia ex Scriptura tot sunt, nec plures cæremoniæ, seu signa sensibilia permanentiter instituta ad gratiam significandam & efficiendam, ut probabitur ubi de singulis agetur.

2. Ex perpetua Ecclesiæ traditione: nam assignari non potest tempus, quo hæc doctrina de septem Sacramentis post Apostolos in Ecclesia admitti co-

perit. Quare pro septem Sacramentis valet illa regula S. Augustini, l. 4. de Baptismo, c. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum, rectissime creditur.*

3. Ex Concilio Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *novæ legis septem sunt Sacramenta, videlicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema-unctio, Ordo, & Matrimonium.* Et ex Concilio Tridentino, sess. 7. can. 1. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta; aut esse plura vel pauciora quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquorum horum septem non esse verè & propriè Sacramentum; anathema sit.*

Hæc sola Concilii generalis auctoritas sufficere debet etiam ipsis hæreticis, nam semper hæc fuit apud Christianos consuetudo, ut exortas controversias definirent Episcopi, qui tunc vivebant. Et præsentis Ecclesiæ judicium ad controversias præsentis dirimendas sufficere & obligare omnes, agnoscere tandem compulsi sunt ipsi Calvinistæ, ut constat ex gestis in eorum Synodo Dordrechtensi contra Arminium.

Ratio à priori cur sint septem Sacramenta, est voluntas & institutio Christi. Cujus quidem voluntatis ratio congrua hæc à S. Thoma, 3. p. q. 75. art. 1. assertur. Quia nempe per illa septem Sacramenta Christus tum privatæ cujusque hominis, tum publi-

Tractatus de Sacramentis in genere.

5

cæ totius Reipublicæ Christianæ perfectioni spirituali sufficientissimè providit. Nam homo spiritualiter nascitur per Baptismum: spiritualiter roboratur per Confirmationem: spiritualiter nutritur, conservatur, crescit & augeatur per Eucharistiam: spiritualiter sanatur, imò iterum suscitatur per Pœnitentiam, cum morbum, vel etiam mortem spirituales per peccatum contraxit: denique in mortis articulo, in quo salus periclitatur, contra salutis hostes corroboratur, & contra peccatorum reliquias ac infirmitates remedium accipit per Extremam - unctionem.

Per Ordinem vero Respublica Christiana accipit patres spirituales & pastores; & per Matrimonii Sacramentum Populus Christianus propagatur ac multiplicatur sancto Matrimonii usu. Sicque Christus per quinque priora Sacramenta privatae cuiusque hominis, & per duo postrema communi totius Reipublicæ Christianæ vitæ spirituali sufficientissimè providit.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Scriptura nusquam dicit septem esse Sacramenta. Ergo tot non sunt.

Resp. Nego consequ. Quia 1. scriptura neque duo aut tria Sacramenta expressè numerat, & nullibi dicit esse quatuor evangelia; & tamen hic numerus Sacramentorum & evangeliorum ab adversariis admittitur. 2. Quia præter Scripturam extat traditio, quæ aequè verbum Dei continet, ex qua constat septem esse Sacramenta, non duo, aut tria tantum. 3. Quia scriptura implicite saltem septem Sacramen-

ta tradit. Hoc ipso, quod septem signa sensibilia seu ritus externos tradit quibus convenit definitio Sacramenti.

Obj. 2. Omnia nostra Sacramenta ex latere Christi in cruce pendentis fluxerunt. Sed inde non fluxerunt nisi duo Sacramenta, ex Joann. c. 19. ubi ex latere Christi fluxisse dicuntur sanguis & aqua, id est, Baptismus & Eucharistia, ut exponunt multi Patres græci. Ergo.

Resp. Ad maj. Omnia Sacramenta ex latere Christi fluxerunt hoc sensu, quod omnia Sacramenta sint fructus & applicatio pretii sanguinis Christi in cruce effusi; & quod hæc applicatio figurata sit per effusionem sanguinis & aquæ; quatenus sanguis Christi effusus, est causa meritoria gratiæ; & aqua, figura fuit gratiæ sanctificantis per Sacramenta conferendæ.

Resp. Ad min. 1. Secundum multos Patres per sanguinem & aquam Baptismus quidem & Eucharistia significantur, non tamen exclusivè, excludendo scilicet alia Sacramenta; sed hæc speciatim commemorant, quia magis communia & principalia sunt. 2. Per sanguinem & aquam alia ab aliis Patribus intelliguntur. Nam Cyril. Hieros. & Hieronymus intelligunt martyrium & baptismum: Ambrosius verò, Augustinus, & Leo magnus per sanguinem intelligunt nostræ redemptionis pretium, & per aquam Baptismum.

Obj. 3. Septenarius Sacramentorum numerus non reperitur in Patribus. Ergo non extat.

Resp. Nego consequ. Quia quamvis Patres nusquam expressè dicant esse septem

6 Tractatus de Sacramentis in genere.

ptem Sacramenta, nusquam tamen hunc numerum negant, nec ullibi asserunt esse duo aut tria tantum. Patres autem septenarium illum numerum expressè non tradunt, quia nullus Sacramenta numeranda suscepit; sed ad suum propositum mentionem aliquorum Sacramentorum fecerunt; & de aliis, de quibus non habebant causam necessariam loquendi, tacuerunt. Aliqui Patres duo vel tria posuerunt per modum exempli, supponendo cætera. Alii vero de duobus aut tribus tantum Sacramentis tractarunt, quia hoc tantum exigebat opus sibi propositum. Sic v. g. S. Ambrosius, in libris de Sacramentis tractat tantum tria Sacramenta, nempe Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam, quæ eodem die Catechumenis conferebantur; quia Catechumenos docere volebat solum ea, quæ eodem die suscipere debebant.

Obj. 4. S. Augustinus, l. 3. de doctrina christiana, c. 9. duo tantum Sacramenta admittit, nempe Baptismum & Eucharistiam.

Resp. Nego. Nam ibi duo illa Sacramenta solum ponit per modum exempli, nec negat alia. Sic enim ibi ait: *Pauca pro multis, eademque factu facilissima, & intellectu augustissima, & observatione castissima ipse Dominus & apostolica tradidit disciplina: sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini.* Ubi vox *sicuti* clarè indicat hæc duo Sacramenta poni loco exempli, utpote magis communia & principalia. Præterea S. Doctorem præter Baptismum & Eucharistiam admisisse alia quinque Sacramenta constat; Confirmationem quidem, ex lib. 2.

contra litteras Petiliani, c. 104. Pœnitentiam & Extremam-unctionem, ex lib. 5. de Baptismo, cap. 20. Ordinem, ex lib. 2. contra epist. Parmeniani, c. 13. Matrimonii denique Sacramentum, ex lib. de bono conjugali, c. 18.

Obj. 5. Plura sunt Sacramenta quam septem. Nam lotio pedum est Sacramentum.

Resp. Nego. Nam vera Christi Ecclesia, contra quam portæ inferi non prævalebunt, nunquam plura admisit. Lotionem autem pedum non esse Sacramentum ex eo etiam constat, quod ad Sacramentum propriè dictum requiruntur etiam juxta hæreticos, promissio gratiæ, & mandatum ritus externi: quæ duo in lotione pedum minimè reperiuntur. Nam 1. promissio gratiæ facta lotioni pedum neque ex scripturæ, neque ex traditione ostendi potest. Verba enim illa Joann. cap. 13. (*si non laverò te, non habebis partem mecum*) non significant promissionem gratiæ, sed duntaxat comminationem pœnæ propter inobedientiam, ut interpretantur Basilius, Chrysostomus, & alii Patres. 2. Non extat præceptum exercendi lotionem pedum materialem. Numquam enim tale præceptum agnovit Ecclesia: nam ritus lotionis pedum numquam usurpatus fuit ab universa Ecclesia, neque à particulari Ecclesia Romana, omnium aliarum Ecclesiarum matre & magistra, à qua institutionem Christi ab initio ignoratam aut neglectam fuisse, nemo etiam hæreticorum dixerit.

Illa quidem pedum lotio in aliquibus Ecclesiis particularibus, ut Mediolanensi post adulterum baptismum usurpata fuit, sed

Tractatus de Sacramentis in genere.

7

sed non ut ritus à Christo præceptus, aut Sacramentum: alioqui errassent.

Porro lotio pedum dici potest Sacramentum latè & improprie dictum, nempe sumptum pro eo quod habet sensum mysticum, & est signum alterius rei sacræ. Nam lotio illa fuit signum charitatis & humilitatis Christi & fidelium qui eum imitari debent, item puritatis qua debemus ad Eucharistiam accedere.

Inst. 1. Christus, Joann. c. 13. lotionem pedum præcepit his verbis: *si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.*

Resp. Nego. Nam Christus verbis illis, solum humilitatis & charitatis erga proximum actus, non verò externam & materialem pedum lotionem præcepit, ut exponit Chrysostomus, & constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Quare ibi præcipitur pedum lotio in sensu mystico & figurato, sumpta scilicet pro actu humilitatis & charitatis erga proximum.

Inst. 2. Cyprianus, serm. de ablutione pedum; Ambrosius, l. 3. de Sacramentis; & Bernardus, serm. 1. de Cœna Domini, docent pedum lotionem esse Sacramentum, & quidem proprie dictum.

Resp. Nego. Nam 1. auctor sermonis de ablutione pedum, qui non est Cyprianus, sed quidam ignotus, ut probat Bellarminus, l. de scriptoribus ecclesiasticis: ille (inquam) auctor & Bernardus solum intendunt externam pedum lotionem, qua à Christo facta

est, fuisse signum spiritualis lotionis, nempe expiationis venialium culparum, quæ quotidie in nobis à Christo fieri debet per orationem, jejunium, actus humilitatis & charitatis erga proximum. Unde cum dicunt illam pedum lotionem faciendam esse quotidie, intellige faciendam, non materialiter, sed spiritualiter ac mysticè, exercendo scilicet actus virtutum per illam significatos ad expianda peccata venialia.

2. Ambrosius, loco objecto, solum vult lotionem pedum baptizati, quæ fiebat ab Episcopo, esse Sacramentum improprie dictum, nempe caremoniam sacram quæ aliquid sacrum significaret, & per quam impetrantur auxilia ad facilius resistendum diabolo. Unde juxta illum illa lotio est quoddam sacramentale seu caremonia sacra, cujusmodi est aqua benedicta, signum crucis, &c. Nam ibidem asserit se non reprehendere Ecclesiam Romanam, in qua ejusmodi lotio non fiebat. Quod certè non dixisset, si hanc lotionem verum Sacramentum esse sensisset.

Obj. 6. Signum crucis, exorcismi, insufflationes in Baptismo fieri solitæ, vocantur ab aliquibus Patribus Sacramenta.

Resp. Ea intelligunt esse Sacramenta latè & improprie dicta, quatenus nempe sunt signa alicujus rei sacræ. Nam ex omnium consensu Baptismus est primum omnium Sacramentorum, & cæterorum quasi janua; & sic nullum Sacramentorum proprie dictum conferatur ante Baptismum.

Quæres 1. Utrùm Sacramenta novæ legis sint æqualis inter se dignitatis?

Resp. Nego. Est de fide contra Lutherum.

8 Tractatus de Sacramentis in genere.

therum. Nam Conc. Trident. sess. 7. can. 3. sic ait: *Si quis dixerit septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit.* Et verò quis non videt Eucharistiam cæteris dignitate præstare, cum ipsummet Christum sub speciebus panis & vini contineat?

Quæres 2. Utrum fuerint aliqua Sacramenta in lege naturæ & Mosaica?

Resp. 1. In lege naturæ fuerunt aliqua Sacramenta.

*Prob. Nam. 1. ab Adamo usque ad Abrahamum fuit aliquod Sacramentum à Deo institutum pro infantibus à peccato originali liberandis, ut docet S. Augustinus, l. 5. contra Julianum, c. 11. Nec ideo tamen credendum est, & ante datam Circumcisionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat mediatoris fides in carne venturi, nullo sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis: quamvis quid illud esset, aliqua necessaria causa scriptura latere voluerit. 2. Tempore legis naturæ data est Abrahamo Circumcisio, quæ fuit Sacramentum, ut docet S. Augustinus, l. 3. contra Julianum, c. 18. his verbis: *ad hoc responde, si potes, cur ipse Isaac nisi baptismatis Christi signo circumcissus die octavo fuisset, periisset anima ejus de populo suo.* Explica, si potes, tanta pœna quo merito plecteretur, nisi ab hac illo Sacramento liberaretur. Ubi S. Doctor docet circumcisionem fuisse Sacramentum, & signum baptismatis Christi, id est, signum gratiæ per baptismum Christi conferendæ.*

Resp. 2. In lege Mosaica fuerunt aliqua Sacramenta.

Prob. Nam in lege Mosaica præter Circumcisionem fuit pro masculis ante

octavum diem morituris, & feminis omnibus idem Sacramentum, quod in lege naturæ à Deo institutum fuerat ad delendum peccatum originale. Deus enim tales non reliquit absque remedio, nec providit solis masculis, qui octavo die circumcidi possent. Præter ista duo Sacramenta fuerunt in illa lege alia plurima à Deo instituta, ut esus agni Paschalis, Pontificum & Sacerdotum consecrationes, expiationes & purificationes legales, &c. Nam hæc omnia & similia erant signa sacra, à Deo permanentiter instituta ad præfigurandum Sacramenta novæ legis, & gratiam per ea conferendam.

Quæres 3. Utrum Sacramenta fuerint homini necessaria?

Resp. Non fuerunt absolutè necessaria ad salutem independenter à voluntate & institutione divina. Nam sine illis Deus potuit absolutè salvare homines in quovis statu. At sunt necessaria necessitate convenientiæ, & ad melius esse, quatenus sunt valde congrua & utilia homini post peccatum. Nam valde conveniebat, ut instituerentur signa sensibilia, quibus homines ad spiritualium cognitionem facilius adducerentur; in unam Ecclesiam adunarentur; ab infidelibus discernerentur; Deo consecrarentur; fidem eandem profiterentur; obedientiam, humilitatem & fidem exercerent; & sanctificarentur.

ARTICULUS III.

A quo instituta fuerint Sacramenta novæ legis?

Dico. Christus per se immediatè instituit omnia novæ legis Sacramenta. Hanc assertionem multi Theologi cen-

consent pertinere ad fidem ; sed aliam solum ut veram ac certam defendunt.

Prob. 1. Ex Scriptura , ubi Apostoli dicuntur tantum ministri & dispensatores mysteriorum Dei , ideoque Sacramentorum , juxta illud 1. Cor. cap. 4. *Sic nos existimet homo , ut ministros Christi , & dispensatores mysteriorum DEI.* Ergo Apostoli non fuerunt institutores , sed solum ministri & dispensatores Sacramentorum jam à Christo institutorum.

2. Ex Patribus , ut Ambrosio , qui , lib. 4. de Sacramentis , c. 4. ait : *Auctor Sacramentorum quis est , nisi Dominus Jesus ?* Et Augustino , epist. 118. ubi de Christo ait : *Sacramentis numero paucissimis , observatione facillimis , significatione præstantissimis societatem novi populi colligavit.*

3. Ex Trid. Conc. sess. 7. can. 1. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu-Christo Domino nostro instituta anathema sit.* Sensus autem hujus Canonis est , omnia Sacramenta à Christo immediate instituta fuisse. Nam , 1. Conc. Trid. definit Sacramenta omnia instituta fuisse à Christo simpliciter & sine addito. Non possunt autem dici simpliciter à Christo instituta , nisi ea , quæ ab ipso immediate instituta sunt : sicut non possunt dici simpliciter à Christo præcepta , nisi ea , quæ ab ipso immediate præcepta sunt. Sic Christus non dicitur instituisse Sacramentalia : puta ; aquam lustralem , panem benedictum , quamvis ea instituerit mediatè per Ecclesiam , quatenus nempe fuerunt instituta per potestatem à Christo Ecclesiæ traditam , per ejus

inspirationem & directionem , ne erraret Ecclesia in instituendo. Similiter nemo unquam dixit præcepta Ecclesiæ esse præcepta Christi , quamvis Christus ea tulerit mediatè per Ecclesiam , tribuendo scilicet Ecclesiæ potestatem ea imponendi , inspirando ut illa ferret , & adjuvando ne erraret in illis ferendis. 2. Quia alioqui hic Canon frustra omnino editus esset : nam nemo unquam , qui Sacramenta in nova lege admitteret , negavit , imò negare potuit , ea fuisse à Christo instituta saltem mediante Ecclesia. 3. Quia si Ecclesia quædam Sacramenta instituisset , posset illa mutare quoad substantiam : neque enim ad mutandum aliquid major potestas requiritur quàm ad illud instituendum. Falsum tamen consequens ex Trident. Conc. sess. 21. c. 2. ubi declarat fuisse semper in Ecclesia potestatem varia statuendi & mutandi circa dispensationem Sacramentorum , *salva tamen illorum substantia.* 4. Quia Trid. Concil. definit omnia Sacramenta sine ulla distinctione , ideoque æqualiter instituta fuisse à Christo. Ex Scriptura autem patet , & nemo unquam negavit , aliqua à Christo immediate instituta fuisse , ut Baptismum , Eucharistiam , &c. ergo omnia immediate à Christo instituta fuere.

Prob. 4. Ratione , quia Christus per se immediate fundavit Ecclesiam : ergo per se quoque immediate instituit Sacramenta , quæ sunt fundamenta Ecclesiæ. Præterea id exigebat Sacramentorum dignitas , & major veneratio illis concilianda , nec non stabilitas.

Porro Christus Sacramenta instituit , ut Deus & homo.

B

Obj. 1.

10 Tractatus de Sacramentis in genere.

Obj. 1. Cyprianus, *serm. de ablutione pedum*, ait: *ipse summus sacerdos est sui Sacramenti institutor & auctor, in cæteris homines Spiritum sanctum habuere doctorem.*

Resp. Auctor hujus sermonis, qui non est Cyprianus, per vocem *cæteris* non intelligit alia Sacramenta, sed cæremonias, quæ in consecratione & administratione Eucharistiæ adhibentur: alioqui secum ipse pugnaret, cum ibidem doceat baptismum à Christo institutum fuisse, ut fide constat, nec negant hæretici.

Obj. 2. Sanctus Augustinus, *l. 3. de Doctrina christiana*, c. 9. ait: *quædam pauca (Sacramenta) pro multis (Sacramentis legis Mosaicæ) ipse Dominus, & apostolica tradidit disciplina.*

Resp. Sensus est, pauca Sacramenta in nova lege comparatè ad vetera ipse Christus instituit, & à Christo instituta promulgarunt, & Ecclesiæ tradiderunt Apostoli. Nam vox *disciplina*, non institutionem, sed doctrinam & explanationem sonat.

Obj. 3. Extrema-unctio instituta fuit à Jacobo Apostolo, his verbis, cap. 5. ipsius Epistolæ: *infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.*

Resp. Nego. Nam hæc verba hujus Sacramenti promulgationem continent tantum, non ejus institutionem, ut definit Concil. Trident. sess. 14. can. 1.

CAPUT II.

De Materia & forma Sacramentorum.

ARTICULUS I.

Utrum Sacramenta novæ legis perficiantur rebus ut materia, & verbis ut forma?

Dico. Omnia Sacramenta novæ legis perficiuntur rebus ut materia, & verbis ut forma.

Prob. 1. Ex decreto Eugenii IV. edito pro Armenis in Concilio Florentino, ipso Concilio approbante, ut expresse dicitur; ibi: *hæc omnia Sacramenta (novæ legis) tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* 2. Inductione.

Ratio à priori est institutio Christi, quæ nobis certò innotescit per traditionem. Ratio autem congruentiæ est, ut Sacramenta novæ legis essent signa magis sensibilia & clariora gratiæ, quam conferunt.

Porro nomine rei hic intelligitur res qualibet sensibilis, distincta à verbis, sive illa sit res externa, sive actus aliquis.

Obj. 1. Sine fundamento Sacramenta dicuntur perfici rebus ut materia, & verbis ut forma.

Resp. Nego. Nam sic dicuntur perfici propter analogiam quamdam, quam res & verba in Sacramentis habent cum materia & forma physicis. Quæ analogia in eo posita est, quod sicut in composito physico materia est pars per se

Tractatus de Sacramentis in genere:

II

se indeterminata & indifferens ad quodlibet compositum, forma verò pars determinans materiam ad hoc potius quàm ad illud: ita in Sacramentis res secundum se est aliquid indeterminatum in ratione signi & indifferens ad varias significationes, verba verò determinant rem ad hanc potius significationem quàm ad illam. Sic aqua, quæ est materia baptismi, est indifferens ad significandam abluitionem vel refrigerationem, vel aliquid aliud; & determinatur per verba (*ego te baptizo, &c.*) ad significandam abluitionem animæ à peccatis. Item sicut in physicis materia per formam perficitur, ita res in Sacramentis per verba perficiuntur in ratione signi & Sacramenti.

Obj. 2. In Sacramento Pœnitentiæ oris confessio est materia. Ergo hoc Sacramentum non perficitur rebus tanquam materia. Ergo, &c.

Resp. Nego consequ. Nam confessio est quidem materia Sacramenti Pœnitentiæ, sed partialis tantum: totalis enim illius materia sunt tres actus pœnitentis, nempe cordis contritio, oris confessio, & satisfactio pro peccatis, ut docet Conc. Florentinum, in decreto Eugenii. Ergo dolor de peccatis commissis, & propositum non peccandi de cætero, in quibus contritio consistit, & quæ sunt res aliquæ à verbis distinctæ, sunt etiam partialis materia & quidem essentialis pœnitentiæ. Ergo hoc Sacramentum perficitur aliquibus rebus à verbis distinctis tanquam materia partiali. Cum autem Sacramenta dicuntur perfici rebus tanquam materia, sensus est, quod aliquid ex parte materiæ sit res aliqua à verbis distincta;

sive hæc res sit tota materia, ut contingit in omnibus Sacramentis, præter Pœnitentiam; sive sit tantum partialis materia, ita ut præter eam verba aliqua sint etiam partialis materia, ut contingit regulariter in Sacramento Pœnitentiæ.

Inst. Cordis contritio non est sensibilis, ergo non est materia Sacramenti, ergo verba sunt totalis illius materia essentialis.

Resp. Contritio, quamvis sit per se insensibilis, fit sensibilis per confessionem, vel alia signa externa dolorem internum significantia: quod sufficit, nam necesse non est, ut materia Sacramenti sit se tota aliquid sensibile per se; quia necesse non est, ut Sacramentum sit ex omni parte sensibile, sed sufficit quod sit sensibile simpliciter; ut autem sit sensibile simpliciter, sufficit quod sit sensibile secundum aliquam sui partem: sic homo est simpliciter corporeus, quamvis talis sit secundum unam sui partem, nempe corpus.

Obj. 3. Sacramentum Matrimonii solis verbis perficitur, quando nempe per verba de præsentī contrahitur: vel solis nutibus, quando contrahitur per nutus. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam cum hoc Sacramentum ex communi sententia consistat adæquatè in contractu matrimoniali, quem Christus adesse Sacramenti exivit, perficitur mutuo consensu interno contrahentium tanquam materia, & verbis vel signis consensum illum mutuum exprimentibus, tanquam forma. Nec obstat, quod consensus ille internus sit per se insensibilis, nam fit sensibilis per verba vel nutus quibus exprimitur.

B 2

Inst.

Inst. Matrimonium non perficitur semper verbis tanquam forma: nam interdum fit scripto vel nutibus.

Resp. Matrimonium perficitur communiter verbis proprie dictis, interdum autem scripto vel nutibus, quæ sunt verba moraliter & æquivalenter. Cum autem Florent. Concil. dicit omnia Sacramenta perfici verbis tanquam forma, subintelligendum est, *saltem communiter*, propter Matrimonium, quod non perficitur essentialiter verbis propriè ac strictè dictis; quia cum hoc Sacramentum consistat in contractu matrimoniali, quem Christus ad esse Sacramenti exivit, Christus nil exigit pro eo nisi quod ad contractum legitimum essentialiter requiritur. Unde in eodem decreto Eugenii dicitur Sacramentum Matrimonii effici mutuo contrahentium consensu, *regulariter* expresso per verba de presenti. Nil autem simile dicit de aliis Sacramentis. Unde hæc verba decreti & nostræ assertionis, nempe quod omnia Sacramenta perficiantur verbis tanquam forma, hunc habent sensum, quod omnia verbis tanquam forma perficiantur, essentialiter quidem sex priora, communiter verò Matrimonium.

Nota. Sacramentum sicut cætera arte facta spectari potest dupliciter. 1. Per modum compositi physici, & sic spectatum constat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma. 2. Per modum compositi artificialis, & sic constat ex aggregato ex rebus & verbis tanquam materia, & significatione Sacramentali à Christo huic aggregato indivisibiliter imposita tanquam forma.

Hinc res & verba se habent tantum

per modum materiæ respectu significationis Sacramentalis; non item si spectentur relatè ad se invicem, ut re ipsa spectari debent, nam sub hoc respectu vicibus funguntur materiæ & formæ: unde sic appellari debent simpliciter.

Porro idem sub diverso respectu potest esse materia & forma. Sic lignum, quod ex materia prima & forma constat, se habet instar materiæ respectu formæ artificialis, v. g. statuæ.

Quæres I. Utrùm Sacramenta nova legis intrinsecè consent, seu componantur rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma?

Nota. Perfici, & intrinsecè constare seu componi sunt diversa. Nam ex Conc. Florentino supra citato Sacramenta perficiuntur persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; & tamen non componuntur ex persona ministri.

Resp. Sacramenta omnia, quæ in actione transeunte consistunt, componuntur intrinsecè rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma. Nam per res & verba simul constituuntur in esse signi, ideoque Sacramenti: res quippe & verba secundum institutionem Christi requiruntur ad significandam gratiam. Sola igitur Eucharistia excipitur, quia consistit adequatè in re permanente.

Porro Sacramenta dicuntur componi intrinsecè rebus tanquam materia & verbis tanquam forma. Quia res quantum ad significationem se habent, ut pars perfectibilis & determinabilis,

verba

verba verò ut pars perficiens & determinans, quia perfectius & clarius significant. Componuntur autem, non physice, sed moraliter, nempe per unionem moralem.

Quæres 2. Utrum Sacramenta veteris legis perficerentur rebus & verbis tanquam materia & forma?

Resp. Non perficiebantur verbis tanquam forma. Nam in Scriptura, ubi traduntur ritus Sacramentorum, nulla verborum forma præscribitur. Ratio est, quia Sacramenta novæ legis, ut pote antiquis perfectiora, & gratiam præsentem significantia atque conferentia, debent esse signa clariora gratiæ, quàm antiqua quæ solum gratiam per nova dandam significabant. Non essent autem clariora gratiæ signa, si antiqua Sacramenta verbis perfecta fuissent; nam nova non sunt veteribus clariora nisi ratione verborum, quæ (ut ait sanctus Augustinus) obtinent in significando principatum.

Nec obstat, quod Levit. cap. 4. cum sacrificium pro peccato principis præscribitur, legantur hæc verba: *rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.* Nam hæc oratio non præscribitur, ut ea tanquam forma perficiatur Sacramentum, sed ut ea sacrificio abolita, peccati remissio facilius impetretur. Quare cum ibidem sacrificium pro peccato sacerdotis instituitur, nulla præscribitur oratio in eo adhibenda.

ARTICULUS II.

Utrum res & verba, quibus Sacramenta perficiuntur, fuerint à Christo determinata?

Dico. Christus res & verba, quibus

tanquam materia & forma Sacramenta perficiuntur, determinavit pro omni loco & tempore.

Prob. 1. Ex perpetuo sensu & usu Ecclesiæ.

2. Ex Trident. Conc. sess. 21. cap. 2. ubi ait: *Præterea declarat (Synodus) hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire judicaret.* Ergo Ecclesia nil potest immutare circa substantiam Sacramentorum, ideoque circa materiam & formam illorum, quæ constituunt illorum substantiam: unde sic arguuntur. Illa fuerunt invariabiliter pro omni loco & tempore instituta, ac determinata à Christo, circa quæ Ecclesia nil potest immutare: nam Ecclesia habet potestatem immutandi quidquid sua auctoritate instituit. Atqui Ecclesia nil potest immutare circa res & verba, quibus tanquam materia & forma perficiuntur Sacramenta, cum in his consistat substantia Sacramentorum. Ergo res & verba, quibus perficiuntur Sacramenta, fuerunt à Christo instituta & determinata.

Ratio à priori est voluntas Christi, qui cum potuisset Sacramenta instituere, non determinando materiam & formam, sed Ecclesiæ dando potestatem eligendi quas vellet; tamen convenientissimè materiam & formam sive in genere, sive in specie ipse per se determinavit. Nam hoc facit tum ad dignitatem Sacramentorum, & devotionem suscipientium, quod Sacramen-

ta celebrentur in ritu ab ipso Christo instituto: tum etiam ad unitatem Ecclesiæ, quod in omni loco & tempore adhibeantur res & verba à Christo invariabiliter determinata.

Obj. 1. Si Christus determinasset materiam & formam Sacramentorum, hæc determinatio esset æqualis in omnibus Sacramentis. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia sicut hæc determinatio, ita & ejus modus pendet à voluntate Christi. Itaque determinatio materiæ facta à Christo non est æqualis in omnibus Sacramentis. Nam in aliquibus materiam determinavit in specie etiam infima, ut aquam elementarem in Baptismo, oleum in Extrema-unctione, &c. in aliquibus verò determinavit tantum in genere, ut in matrimonio legitimum contractum determinavit tantum in genere. Quando autem materia determinata est tantum in genere, Ecclesia potest uti qualibet materia, quæ intra genus illud continetur.

Quod spectat ad verba, Christus ea determinavit tantum quoad sensum. Unde qualibet verba verè & distinctè synonyma ad Sacramentorum valorem sufficiunt.

Porro cum Christus determinationem materiæ & formæ in specie pro aliquibus Sacramentis, Ecclesiæ reliquerit, hoc ipso ipsa Ecclesiæ determinatio ex institutione Christi est his Sacramentis essentialis: ideoque alia materia aut forma est invalida.

Obj. 2. Nunc Ecclesiæ Græca utitur materia & forma ordinationis diversis ab iis, quas adhibet Ecclesiæ Latina, idque sciente & approbante summo

Pontifice, totaque Ecclesiæ Latina, quæ Græcos suo ritu ordinatos habet pro veris Sacerdotibus. Nam Ecclesiæ Græca pro materia ordinationis utitur sola manuum impositione, & pro forma his verbis: *divina gratia, quæ semper infirma curat, & quæ desunt supplet, promovet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum.* Oremus igitur pro eo, ut veniat super ipsum gratia sanctissimi Spiritus. In Ecclesiâ verò Latina confertur Sacerdotium per traditionem calicis cum vino & patenæ cum hostia, per hæc verba: *accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesiâ pro vivis & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Deinde additur manuum impositio cum hac forma: *accipe spiritum sanctum, &c.* circa quam duplicem materiam & formam dissentiunt Theologi, an utraque, an alterutra duntaxat sit tota essentia Sacramenti. Ergo Christus non determinavit eandem materiam & formam pro tota Ecclesiâ.

Resp. Nego consequ. Quia Christus pro Sacramento Ordinis non determinavit materiam & formam in specie infima, sed solum in genere, statuendo scilicet, ut hoc Sacramentum conferretur per aliquam actionem externam ac sensibilem ordinantis, significativam potestatis quæ traditur ordinato; & per aliqua verba, quæ eandem potestatem magis determinatè & clariùs significarent. Illius autem actionis & verborum illorum in specie infima determinationem reliquit Ecclesiæ seu Apostolis. Ecclesiâ autem Græca determinavit solum manuum impositionem pro materia ordinationis: Ecclesiâ verò Latina partim impositionem manuum, par-

partim traditionem instrumentorum magis significativam potestatis qua traditur. Unde in utraque Ecclesia servatur institutio Christi; nam in utraque Ordo confertur per actionem sensibilem & per verba sufficienter significantia potestatem Sacerdotalem.

Dices. Ergo in Ecclesia Latina sola manuum impositio est materia necessaria ad ordinationem.

Resp. Nego. Quia supposita determinatione & electione duplicis materiae supra dictae, pro Ecclesia Latina facta, traditio instrumentorum cum forma ei respondente necessaria est in Ecclesia Latina ad substantiam Sacramenti: non item in Graeca, in qua sufficit manuum impositio cum sua verborum formula.

Dices. Ritus ordinationis in utraque Ecclesia sunt diversi specie. Ergo est diversitas quoad substantiam.

Resp. Ritus utriusque Ecclesiae differunt quidem inter se specie physica; sed sunt idem specie morali in ratione signi & Sacramenti. Nam ambo sufficienter significant eandem rem, nempe potestatem Presbyteri, & auctoritate legitima secundum institutionem Christi adhibentur. Igitur non differunt specie moraliter, hoc est, secundum estimationem prudentem relate ad Christi institutionem & illorum finem.

Obj. 3. Concil. Tridentinum mutavit substantiam Sacramenti Matrimonii. Nam ad illud olim sufficiebat contractus clandestinus, & nunc non sufficit in iis locis ubi Conc. Trident. decretum promulgatum est. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam substantia Sacramenti Matrimonii consistit in contractu legitimo. Concil. autem Tridentin. suo decreto non effecit, ut contractus legitimus esset invalidus ad hoc Sacramentum: nunc enim ut antea contractus legitimus semper & ubique sufficit ad Sacramentum Matrimonii. Sed Concilium suo decreto solum effecit, ut contractus clandestinus, qui antea erat legitimus seu validus, jam talis non sit in locis ubi ejus decretum promulgatum est. Quia in illis locis propter defectum conditionis seu solemnitatis à Concilio appositae, desinit esse contractus legitimus seu factus sicut Lex ad ejus valorem exigit.

Inst. 1. Ecclesia suo decreto effecit, ut quod valebat ad Sacramentum, jam sit invalidum ad illud: ergo mutavit substantiam Sacramenti Matrimonii.

Resp. Ecclesia non effecit, ut contractus qui antea valebat ad Sacramentum, jam non valeat sine ulla mutatione ipsius contractus. Sed irritavit contractum clandestinum, qui antea validus erat; & irritando effecit, ne posset esse amplius substantia Sacramenti Matrimonii. Unde non mutavit propriè substantiam Sacramenti, quae semper consistit in contractu matrimoniali legitimo, seu valido. Sic qui vinum corrumpere, corrumpendo efficeret, ne posset esse amplius materia Eucharistiae: non idcirco tamen Eucharistiae substantiam mutaret.

Inst. 2. In eadem Ecclesia Latina diversa est substantia Sacramenti Matrimonii. Nam in locis ubi decretum Conc. Tridentini promulgatum est, contractus clandestinus non valet ad Sacra-

Sacramentum, & tamen valet in aliis ubi non est promulgatum.

Resp. Nego. Nam in omnibus locis requiritur & sufficit ad hoc Sacramentum contractus legitimus. Christus enim ad hoc Sacramentum non hunc vel illum contractum in specie, sed in genere contractum legitimum seu validum instituit.

Porro contractus clandestinus à contractu facto coram Parocho & duobus testibus non differt specie moraliter in iis locis, in quibus Concilii Tridentini decretum promulgatum non fuit. At in aliis locis, ubi promulgatum est, hi contractus specie differunt moraliter, cum in illis unus censeatur legitimus, alter non.

Dices. Concilium non potuit efficere, ut contractus, qui antea erat legitimus seu validus, jam talis non sit.

Resp. Nego. Nam Ecclesia sua auctoritate apponere potest conditionem seu solemnitatem aliquam, sine qua contractus matrimonii non sit legitimus, sicque non possit esse substantia Sacramenti Matrimonii, quæ in contractu legitimo consistit. Postquam enim Christus matrimonium ad esse Sacramenti evexit, Ecclesia potestatem in Christianos Matrimonium contrahentes habet, & sic potest illos reddere inhabiles ad tali modo contrahendum.

ARTICULUS III.

Quenam mutatio materiæ vel formæ reddat sacramentum invalidum?

Dico. Quævis mutatio substantialis seu essentialis in materia vel forma irritum facit Sacramentum. Nam tollit materiam vel formam à Christo

institutam; & Sacramentum esse nequit sine materia & forma, quas Christus instituit.

Mutatio verò accidentalis non irritat Sacramentum. Quia cum hac mutatione *manet materia & forma*, quales Christus instituit.

Quædam observanda.

I. Mutatio materiæ est substantialis, quando materia nomine & re secundum communem estimationem & usum differt ab ea, quam Christus instituit, & Ecclesia usurpat; ita ut in ordine ad usus humanos, & prout sub tali nomine usurpatur, sit notabilis diversitas: ut si in Baptismo adhibeatur vinum loco aquæ: Materiæ mutatio est accidentalis, si materia sit eadem re & nomine cum ea quam Christus instituit, sed non adhibeatur eodem modo quo Ecclesia adhibet: ut si in Baptismo sine necessitate adhibeatur aqua non benedicta.

II. Formæ mutatio substantialis, est quando vel non adhibentur verba vocalia seu propriè dicta, ubi essentialiter requiruntur, ut reipsa requiruntur in omnibus, excepto Matrimonio: vel si verba vocalia ita mutantur, ut non maneat sensus à Christo institutus tanquam necessarius. Quævis verò formæ mutatio, qua non tollitur sensus à Christo institutus, accidentalis est.

Quanam autem materia, vel quæ verba ad essentiam Sacramenti requirantur, certò cognoscimus ex usu & doctrina Ecclesiæ, quæ cum sit *columna & firmamentum veritatis*, errare non potest in eis, quæ ad fidem, bonos mores, ad Sacramenta, & generalem disciplinam, ac Dei cultum pertinent.

Tractatus de Sacramentis in genere.

17

III. Sensus verborum in æquivocatione ab intentione proferentis pendet. Hinc hæc forma (*ego te baptizo in nomine parentis, &c.*) bonum habet sensum, si proferens per tō parentis, patrem intelligat; malum, si matrem. Sed extra æquivocationem sensus verborum non pendet ab intentione proferentis. Hinc valebat Baptismus Ariatorum, quamvis circa formam malè sentirent, quia illam rectè pronuntiabant. Econtra non baptizaret validè, qui uteretur verbis, nihil, vel aliquid aliud à vero sensu formæ significantibus, etsi per illa intenderet verum sensum. Quia in actione publica, qualis est Baptismus, verba significant secundum communem & usitatam acceptionem.

IV. Verborum mutatio sex modis fieri potest, nimirum per additionem, vel detractionem alicujus vocis; positionem unius vocis loco alterius; corruptionem alicujus vocis detrahendo vel mutando aliquam syllabam; transpositionem; & interruptionem, pronuntiando scilicet unam partem formæ, ac deinde quiescendo per aliquod tempus, vel loquendo aliquid imperitinens, & demum perficiendo formæ prolationem.

Quoties igitur aliquo ex modis illis ita mutantur verba, ut pereat sensus à Christo intentus, mutatur substantialiter vera forma: secus, si hic sensus maneat. Hinc verba corruptè pronuntiata ex imperitia, balbutie, linguæ præcipitantia, aliove simili vitio non tollunt sensum substantialem, si nihilominus sic proferantur, ut, omnibus spectatis, eundem sensum animis

Ant. Th. Spec. & Dogm. I. II.

audientium ingenerent quem rectè prolata: secus, si non ingenerent. Sic hæc corruptio verborum ex sola linguæ ignorantia prolatorum: *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: non destruit verum sensum. Unde Zacharias Papa, c. *retulerunt*, dist. 4. declaravit Baptismum sic collatum sine animo errorem introducendū valuisse. Quisque tamen magnam diligentiam adhibere tenetur, ut formam Sacramentorum rectè, integrè & distinctè pronuntiet tum ob reverentiam Sacramento debitam, tum ob periculum corruptionis.

V. Interruptio, verum sensum, indeoque substantiam formæ destruit, quoties tollit unitatem moralem formæ: ut si quis dicat, *ego te baptizo*, nec nisi recitato uno Psalmo prosequatur, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Secus si non tollat. Hinc verborum interruptio, quæ tam brevis est, ut morali judicio verba adhuc unam orationem faciant, non adimit sensum formæ: ut si baptizans, postquam dixit, *ego te baptizo*, tussiat, vel aliis dicat, *filete*, ac deinde addat, *in nomine Patris, &c.* qualis autem & quantà interruptio unitatem moralem orationis tollat, hoc secundum judicium prudens aestimari debet ex circumstantiis, modo, ac duratione interruptionis. Illicita tamen est quævis interruptio etiam brevis sine necessitate facta, cum sit contra usum Ecclesiæ, & reverentiam Sacramento debitam.

—(o)—

C

AR-

ARTICULUS IV.

Utrum verba, quibus Sacramenta perficiuntur, sint concionalia, an consecratoria tantum?

Nota. **L**utherani & Calvinistæ in Baptismo præter verba consecratoria necessariò requirunt verbum concionale, quo à Ministro promissio divina circa justificationem proponitur & explicatur ad fidem circa illam promissionem in suscipientibus excitandam: qua sola fide hominem justificari volunt.

Verbum autem consecratorium est illud, quod habet aliquem effectum spirituales ab excitatione fidei distinctum, vel respectu materiæ in quam cadit, vel respectu personæ ad quam dirigitur.

Dico. Ad validam cujusvis Sacramenti confectionem verba consecratoria necessariò requiruntur & sufficiunt.

Prob. 1. Pars, quod hæc necessariò requirantur. **1.** Ex Script. Matth. cap. ult. *baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Quæ verba continent formam à Christo præscriptam, ut Ecclesia semper intellexit. Item Luc. 22. *hoc est corpus meum, hic est calix novum Testamentum in sanguine meo.* Quæ verba consecratoria Christus Eucharistiam instituens & conficiens adhibuit; & simul Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus præcepit, ut eadem adhiberent, juxta illud: *hoc facite in meam commemorationem.* Ergo in Baptismo & Eucharistia necessariò requiruntur verba consecratoria, ergo & in aliis Sacramentis requiruntur, cum

eadem sit ratio pro omnibus. **2.** Ex Patribus apud Bellarm. pro omnibus sit S. Augustinus, tract. 80. in Joann. ubi ait: *detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum* Ubi per verbum intelligit formam Baptismi. **3.** Ex traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ, quæ semper in Sacramentis verba consecratoria adhibuit ut necessaria.

Prob. 2. Pars. Quia non requiruntur verba concionalia. Ergo sufficiunt verba consecratoria. **Prob. antec. 1.** Quia neque ex Scriptura, neque ex Traditione probari potest necessitas verborum concionalium in Sacramentorum administratione, ut patebit objectionum solutione. **2.** Quia si in Sacramentis concionale verbum necessarium esset ad excitandam fidem in suscipientibus, Baptismus conferri non deberet infantibus: nam hæc concio iis inutilis est, qui intelligere nequeunt, suntque omnino incapaces usus rationis, ideoque actus fidei. Consequens repugnat fidei & traditioni, imò & praxi adversariorum. Quod autem Lutherus finxit, parvulis dum baptizantur concedi ad tempus usum rationis, manifestum est delirium. **3.** Apostolus officia baptizandi, & concionandi ut distincta exhibet. **1. Cor. c. 1. Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare.** **4.** Ex sensu & praxi universæ Ecclesiæ, quæ nunquam in Baptismo parvulorum, & Eucharistiæ confectione concionem adhibuit, nec aliquando in Baptismo adultorum adhibet, ut necessarium ad hoc Sacramentum, sed solum ad ædificationem populi præsentis, & adulti baptizandi. **5.** Quia baptismus Catholicorum,

Tractatus de Sacramentis in genere.

19

rum, in quo sola verba consecratoria adhibentur, validus est, & ut talis admittitur ab hæreticis, qui non rebaptizant apostatas ad ipsos confugientes, & expresse docet Calvinus, l. 4. institut. c. 15.

Obj. 1. Christus, Matth. c. ult. ait: *docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* ergo Christus concionem exigit in Baptismo.

Resp. Nego conseq. quia Christus ibi præcipit, ut adulti antequam baptizentur, diligenter instruantur de mysteriis fidei & præceptis servandis. At non præscribit, ut fiat concio in ipsa Baptismi collatione tanquam pars ejus constitutiva & essentialis. Imò ibi instructionem distinguit à Sacramento, tanquam aliquid ei præmittendum. Ita hunc textum exponit sanctus Hieronymus his verbis: *jussit Apostolis, ut primum docerent universas gentes: deinde fidei intingerent Sacramento, & post fidem ac baptismum, quæ essent observanda præciperent.*

Obj. 2. Illud Ephes. cap. 5. *mundans (Ecclesia) lavacro aquæ in verbo vitæ.*

Resp. Hæ voces (*in verbo vitæ*) non significant concionem, sed invocationem sanctissimæ Trinitatis, quæ fit in Baptismo per hæc verba: *ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, ut interpretantur Patres, qui literalem hujus loci sensum exposuere. Pro omnibus sufficiat S. Chrysostomus, hom. 20. in c. 5. ad Ephes. ubi ait; *lavacro lavat ejus immunditiam in verbo, inquit; quoniam? in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Subintelliguntur verba ista *ego te baptizo*, ut constet ex perpetua praxi Ecclesiæ;

forma autem Baptismi dicitur verbum vitæ, quia in ea præcipue posita est virtus animam vivificandi & sanctificandi.

Inst. Sanctus Hieronymus, in cap. 5. ad Ephes. per verbum vitæ intelligit doctrinam seu concionem.

Resp. S. Doctor ibi hunc locum non literaliter, sed tropologicè exponit. Nam per lavacrum non intelligit baptismum, sed purgationem quamlibet animæ, quæ etiam fieri potest suo modo per Christi doctrinam.

Obj. 3. Sanctus Augustinus, tract. 80. in Joann. ait: *unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur?*

Resp. Per verbum non intelligit concionem, sed verbum consecratorium consistens in hac forma Baptismi: *ego te baptizo in nomine Patris, &c.* nam 1. intelligit verbum, de quo superius dixit: *accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum.* Sed verbum concionale non accedit ad aquam, dum corpus abluitur, sed hanc ablutionem præcedit. Ergo intelligit formam verborum, quæ in ipsa corporis ablutione proferuntur. 2. Intelligit verbum, quod dicit infantem mundari in Baptismo, quamvis nondum valentem credere. *Hoc verbum fidei, inquit, tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicientem, tingentem etiam tantillum, mundet infantem, quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem.* Solum autem verbum consecratorium mundare potest infantem non valentem credere. Nam verbum concionale mun-

dare non potest, nisi excitando fidem, & alios actus salutare ad justificationem disponentes.

Horum autem verborum (*non quia dicitur, sed quia creditur*) sensus hic est, nempe aquam cor ablui verbo consecratorio, non propter sonum materiale syllabarum quæ auditu corporeo percipiuntur, sed propter virtutem sub materiali sono latentem, quæ fide creditur. Quod patet ex verbis immediate sequentibus: *nam & ego in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens.*

Nota. Hoc tractatu 80. in Joannem, S. Augustinus ex occasione verborum istorum Christi: *jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*: docet generatim omnem animæ emundationem fieri per verbum fidei sive in Sacramento, sive extra Sacramentum: in Sacramento quidem causaliter per verbum consecratorium: extra Sacramentum verò excitativè per verbum concionale, quatenus verbum fidei prædicatum audientes excitat cum auxilio gratiæ internæ ad fidem, spem, contritionem, quibus disponuntur ad gratiam sanctificantem consequendam.

CAPUT III.

De causalitate & effectu Sacramentorum

ARTICULUS I.

Utrum Sacramenta novæ legis causent gratiam ex opere operato?

§. I.

Nota 1. Sacramentum causare gratiam ex opere operato est illud

gratiam conferre præcisè & immediate ex vi ritus externi, in quo consistit Sacramentum, non autem ex merito conficientis vel suscipientis Sacramentum. Sive est gratiam à Deo conferri præcisè intuitu operis, in quo Sacramentum consistit, modò tamen non ponatur obex defectu dispositionis à Christo in adultis requisitæ.

Nota 2. Lutherus & Calvinus negant Sacramenta novæ legis causare immediate gratiam justificationis; sed volunt ea solum valere ad excitandam & alendam fidem, qua homines justificantur. Unde juxta illos Sacramenta non plus valent quàm verbum Dei prædicatum, à quo non differunt quoad effectum, nisi quod Sacramenta per visum excitent fidem, verbum verò prædicatum per aures hanc excitet.

Dico. Sacramenta novæ legis gratiam ex opere operato causant. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Sacramenta causare gratiam ex opere operato est illa gratiam conferre immediate & præcisè ratione operis in quo consistunt, cui Deus hanc virtutem tribuerit. Atqui ex Scriptura Sacramenta novæ legis sic gratiam conferunt: ergo gratiam causant ex opere operato. *Prob. min.* Nam Scriptura hanc virtutem tribuit nostris Sacramentis, & 1. quidem Baptismo, Ephes. cap. 5. *Christus dilexit Ecclesiam & se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Et ad Tit. cap. 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis.* 2. Eucharistiæ, Joann. cap. 6. *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam,* id

Id est, gratiam sanctificantem, quæ est principium ac semen vitæ æternæ. 3. Pœnitentiæ, Joann. cap. 20. accipite Spiritum - sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. 4. Ordini, 1. ad Tim. cap. 4. noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum Presbyterij. 5. Confirmationi, Actor. cap. 8. tunc imponebant (Apostoli) manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum. Quod de Confirmatione explicant Patres, & Interpretes communiter, 6. Extrema-unctioni, Jacob. cap. 5. orent super eum, (infirmum) ungentes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fidei salvabit infirmum.... & si in peccatis sit, remittentur ei. Eadem est ratio de Matrimonio, cum sit verum Sacramentum.

Prob. 2. Ex Traditione Patrum apud Bellarminum. Pro omnibus sint S. Gregorius Nyssen. lib. de Bapt. ubi ait; Baptisma peccatorum expiatio est, remissio delictorum, renovationis & regenerationis causa. Et S. Augustinus, tract. 80. in Joann. unde ista tanta virtus aque, ut corpus tangat, & cor abluit? Ergo ritus externus Baptismi remittit peccata, regenerat, cor abluit, quod non potest præstare nisi gratiam sanctificantem conferendo. Ergo eandem etiam gratiam confert ritus externus aliorum Sacramentorum, cum sint verè ac propriè Sacramenta: nam ratio cur Baptismus gratiam ex opere operato confert, est quia Sacramentum est. Et in Psal. 73. Sacramenta novi Testamenti dant salutem: Sacramenta veteris Testamenti promiserant salvatorem.

Prob. 3. Ex Conciliis. Florentino, in decreto Eugenii ait; hæc verò nostra

(Sacramenta) & continent gratiam, & ipsam dignè susipientibus conferunt. Tridentinum, sess. 7. can. 8. si quis dixerit, per ipsa novæ legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.

Prob. 4. Ratione. Quia si Baptismus non confert justificationem ex vi præcisè ritus externi, sed solum excitando fidem, frustra & inutiliter administraretur infantibus, utpote incapacibus actus fidei. Consequens repugnat fidei, & praxi Ecclesiæ, imò & ipsorum adversariorum. Ergo.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud Marci, c. ult. qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, &c.

Resp. Inde solum sequitur fidem esse in adulto dispositionem necessariam ad gratiam justificationis in Baptismo recipiendam. Et ibi commendatur fides, quæ Baptismum præcedat, non quæ per Baptismum excitetur.

Obj. 2. Illud 1. Petri, c. 3. vos nunc similis formæ salvos facit Baptisma: non carnis depositio sordidum, sed conscientia bonæ interrogatio in Deum.

Resp. Sensus est, Baptismum justificare, non quatenus corporis sordes abluit, sed quatenus per vim à Christo acceptam emundat animam.

Obj. 3. Illud Job. c. 14. quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es?

Resp. Sensus est, Deum solum esse causam physicam & principalem emundationis animæ, sed ad hanc emundationem.

tionem efficiendam per gratiam habitalem utitur hominis ministerio & Sacramento tanquam causa instrumentali, ut ex aliis Scripturæ locis & Traditione constat.

Obj. 4. Tertullianus, l. de Pœnitentia, c. 6. ait de Baptismo: *lavacrum illud obsignatio est fidei... non ideo abluimur, ut delinquere desinamus; sed quia desimus, quoniam jam corde loti sumus.*

Resp. Baptismum appellat obsignationem seu sigillum fidei; quia qui baptizatur, per Baptismum illum publicè fidem suam proficitur, atque etiam Ecclesia illum per suos ministros baptizando. His autem verbis (*non ideo abluimur &c.*) docet vita prius emendata suscipiendum esse Baptismum; & per cordis lotionem, qua dicit suscipiendum esse Baptismum, intelligit contritionem, quæ tanquam dispositio requiritur ad sanctificationem per Baptismum consequendam.

Obj. 5. S. Hieronymus, in cap. 4. Isaia, sic ait: *ex quo discimus, quod homo tantum aquam tribuat, Deus autem Spiritum sanctum, quo sordes abluuntur, & sanguinis peccata purgantur.*

Resp. Sensus est, quod homo ex sua naturali virtute & de suo aquam tantum præbeat, & verba consecratoria proferat: Deus autem ut causa physica & principalis gratiam sanctificantem, qua sordes animæ abluuntur & peccata remittuntur, tribuat. Sed Deus ad illam gratiam producendam utitur ministerio hominis & Sacramento tanquam causa instrumentali morali.

Obj. 6. S. Augustinus, l. 15. de Trinit. c. 26. ait: *quomodo ergo Deus non est qui dat Spiritum-sanctum? Neque enim*

aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum-sanctum. Orabant quippe ut veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipsi cum dabant. Et serm. 30. de verbis Domini. *Baptisma, quod semel adhibetur, per fidem mundat.*

Resp. Ad 1. Sensus est Spiritum sanctum non dari principaliter & physicè nisi à Deo, quia sic dari Spiritum sanctum est illum mitti. At nihilominus homo Spiritum-sanctum dare potest instrumentaliter, nempe conferendo Sacramentum, quo Deus ut instrumento utitur ad producendam gratiam sanctificantem & alia dona Spiritus-sancti in anima susipientis Sacramentum. Nam, act. c. 8. dicitur, quod *per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus-sanctus.*

Resp. Ad 2. Sensus est, Baptismum mundare per fidem tanquam dispositionem necessariam in adulto ad animæ emundationem recipiendam.

Inst. S. Augustinus, lib. quaestionum super Leviticum, quaest. 84. dicit, visibilem sanctificationem ab homine per Sacramentum, invisibilem verò à Deo per Spiritum-sanctum conferri. Et supponit illam visibilem sanctificationem sine invisibili sanctificatione esse posse.

Resp. Ibi S. Doctor per visibilem sanctificationem intelligit consecrationem seu specialem ad cultum divinum deputacionem susipientis Sacramentum: quæ consecratio seu deputatio fit formaliter per susceptionem Sacramenti. Et solum intendit ad hanc consecrationem seu visibilem sanctificationem sufficere solum Sacramentum, & ministerium hominis illud conferentis: ad invisibilem verò sanctificationem, quæ in gratiæ habi-

Tractatus de Sacramentis in genere. 23

habitualis infusione consistit, præter actionem hominis requiri operationem Dei infundentis gratiam per Spiritum sanctum. Quare cum actio hominis, in qua consistit Sacramentum, possit esse sine operatione Dei infundentis gratiam, propter carentiam debitæ dispositionis in subiecto; & vicissim operatio Dei infundentis gratiam possit esse sine actione hominis in qua consistit Sacramentum, quia Deus extra Sacramenta infundere potest, & interdum infundit gratiam; potest esse visibilis sanctificatio cum Sacramento sine invisibili sanctificatione, & vicissim invisibilis sanctificatio sine visibili sanctificatione & Sacramento.

Porro liber questionum veteris & novi Testamenti non est S. Augustini.

Obj. 7. In omni Sacramento requiritur fides, qua credatur promissio gratiæ illi annexa. Ergo fides illa immediate operatur justificationem.

Resp. Fides, quæ in Sacramento requiritur, in eo non requiritur nisi ut dispositio necessaria ad gratiam per Sacramentum recipiendam: non autem ut causa gratiæ, quæ in Sacramento recipitur.

Obj. 8. Si Sacramenta causant gratiam ex opere operato, inutiles sunt ad justificationem fides, spes, & contritio. Falsum consequens. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia hi actus in adultis à Christo exiguntur ut dispositiones necessariae ad gratiam in Sacramento recipiendam: sed non idcirco sunt gratiæ Sacramentalis causæ. Sic ignis lignum per suam vim comburit, & tamen ut illud comburatur, prærequiruntur ex parte ligni siccitas & approximatio.

Obj. 9. Si Sacramenta gratiam causant ex opere operato, Deus alligatus est Sacramentis. Falsum consequens. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Imò verò Sacramenta alligata sunt Deo: nam gratiam conferre non possunt sine Deo ut causa principali, qui tamen illam sine Sacramentis cuiuslibet conferre potest si velit. Quod autem Deus non possit non infundere gratiam sanctificantem homini, qui cum debitis dispositionibus Sacramentum suscipit, ratio sola est, quia Deus non potest non esse verax & fidelis in promissis suis perficiendis.

Obj. 10. Non convenit, ut Deus per res sensibiles conferat gratiam. Ergo non confert.

Resp. Nego anteced. Imò valde conveniens est 1. ut homo, qui ex anima & corpore constat, per res sensibiles spiritualia doceatur & recipiat. 2. Ut symbola sensibilia distinctiva religionis à Christo gratiæ auctore instituta, causarent gratiam sanctificantem. 3. Ut homines, qui peccant abutendo rebus sensibilibus, iisdem se secundum ordinationem divinam subjiciendo, justificarentur.

Obj. 11. Hæ voces, *ex opere operato*, sunt novæ & barbaræ.

Resp. Sunt Luthero & Calvino longè antiquiores, cum ante 500. annos ab Innocentio III. de mysterio Missæ usurpatae fuerint. Sed esto, sint novæ ac minus latine, sunt tamen retinendæ, quia aptæ sunt ad fidei veritatem clariùs exprimendam, & distinguendam virtutem Sacramenti à dispositionibus suscipientis. Melius enim est, quod nos reprehendant Grammatici quàm non in-

intelligent populi, inquit sanctus Augustinus, addo, aut minus intelligent.

Observe. Omnia Sacramenta novæ legis significant & conferunt gratiam quantum est ex se, non tamen ita absolute, quin implicite involvant hanc conditionem, nisi suscipiens ponat obicem.

ARTICULUS II.

Expediuntur aliquæ quæstiones circa causalitatem Sacramentorum.

Quæres 1. Utrum Sacramenta novæ legis gratiam causent aut producant ut causæ instrumentales tantum?

Resp. Affirm. Ita Catholici omnes. Et constat 1. ex Scripturâ, quia solus Deus est principalis causa gratiæ sanctificantis juxta illud, Rom. c. 3. *unus est Deus, qui justificat.* 2. Ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 7. *hujus justificationis causæ sunt efficiens (seu principalis) misericors Deus, qui gratuito abluit & sanctificat meritoria Jesus-Christus instrumentalis Sacramentum Baptismi.* Certè si Baptismus est tantum causa instrumentalis quatenus est Sacramentum, est de ratione Sacramenti quoddam sit causa instrumentalis tantum: ac proinde omnia Sacramenta sunt tantum causæ instrumentales gratiæ. Ratio est, quia illud est causa instrumentalis, quod se habet ad modum instrumenti, & ab alio assumitur ad aliquid efficiendum. Atqui novæ legis Sacramenta se habent ad modum quorundam instrumentorum moralium, & à Deo assumuntur ad producendam gratiam. Ergo sunt causæ instrumentales gratiæ.

Nota. Ad gratiæ collationem in Sacramentis concurrunt multa. 1. Deus ut causa efficiens physica & principalis.

2. Merita Christi ut causa meritoria, ideoque causa moralis principalis. 3. Minister per potestatem & intentionem ut causa activa instrumentalis mediata. 4. Pii actus supernaturales adulti suscipientis Sacramentum, ut dispositiones subiecti. 5. Denique ritus externus à Christo institutus, consistens in debita applicatione materiæ & formæ secundum institutionem Christi, ut causa moralis activa instrumentalis immediata. Dico, *immediata*, nam inter eam & gratiam non mediat alia causa instrumentalis, sicut ipsa inter gratiam & ministrum mediat: quare minister est tantum causa instrumentalis mediata.

Quæres 2. Utrum Sacramenta novæ legis semper causent gratiam, & quo instanti illam causent?

Resp. 1. Omnia novæ legis Sacramenta gratiam conferunt semper & omnibus illa sine obice gratiæ suscipientibus. Est de fide, & expressè definitur à Conc. Tridentino, sess. 7. can. 6. *si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant; aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre anathema sit.* Et can. 7. *si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si ritè ea suscipiant, sed aliquando & aliquibus; anathema sit.*

Ratio est, quia gratiæ promissio à Christo annexa Sacramentis, universalis & infallibilis est, quantum est ex parte Christi & Sacramentorum, modo adsint conditiones à Christo in suscipientibus requisitæ.

Porro obex gratiæ consistit vel in

carentia dispositionis necessariae ad illam recipiendam, vel in contraria dispositione, cum scilicet aliquis non solum caret dispositionibus requisitis, sed etiam actu peccat mortaliter in Sacramenti receptione.

Resp. 2. Omnia novae legis Sacramenta gratiam sanctificantem conferunt eo instanti, quo primum essentialiter perfecta sunt & applicata. Quia omnis causa efficax & necessaria (cujusmodi sunt Sacramenta omnia novae legis) producit suum effectum ubi primum sufficienter applicata est, si nullum impedimentum effectui apponatur.

Nota. Omnia Sacramenta praeter Eucharistiam consistunt in usu: unde eo instanti quo primum perfecta sunt essentialiter seu quoad substantiam, sunt etiam sufficienter applicata, ideoque causant gratiam. Eucharistia vero consistit in re permanenti: unde non applicatur cum perficitur, sed solum cum species consecratae sufficienter sumptae sunt quantum ad comestionem & potionem, hoc est, eo instanti quo species resident in stomacho.

Quaeres 3. An & quae Sacramenta conferant primam, vel secundam gratiam?

Nota. Prima gratia dicitur gratia sanctificans, quae primum infunditur homini destituto omni gratiae gradu, ideoque existenti in peccato mortali. Secunda gratia est augmentum gratiae sanctificantis jam habitae.

Resp. 1. Duo tantum Sacramenta, nempe Baptismus & Poenitentia per se primo conferunt primam gratiam, caetera vero secundam gratiam.

Prob. Quia illa tantum duo a Christo instituta sunt ad dandam primam gra-

Ant. Th. Spec. & Dogm. T. II.

tiam, ideoque dicuntur Sacramenta mortuorum: caetera vero ad secundam conferendam, ideoque vocantur Sacramenta vivorum. Nam Christus instituit Baptismum per modum regenerationis spiritualis, & ad tollendum peccatum originale, & personale ante Baptismum commissum: Poenitentiam vero ad remittenda peccata mortalia post Baptismum commissam, & ad recuperandam gratiam per illam amissam. At instituit confirmationem ad corroborandum hominem in fide & vita spirituali: Eucharistiam ad alendam, conservandam, & augendam charitatem: Extremam unctionem ad tollendas peccatorum reliquias, & ad confirmandum in extremo vitae certamine: Ordinem ad dandam potestatem valide exercendi Functiones sacras, & gratias ad illas digne obeundas: Matrimonium denique ad legitimam & sanctam humani generis propagationem inter membra Ecclesiae, & ad vitam in conjugio sancte agendam.

Resp. 2. Baptismus & Poenitentia per accidens conferunt saepe secundam gratiam. Nam interdum contingit baptizandum aut poenitentem elicere perfectam contritionem ante susceptionem Sacramenti, ideoque jam habere gratiam sanctificantem ante illius susceptionem. Item iusti saepe confitentur peccata venialia aut mortalia jam remissa. At tunc Sacramentum confert gratiam iis, qui jam aliquem ejus gradum habent. Nam fide constat Sacramenta conferre gratiam non ponentibus obicem gratiae: quem certe non ponunt, qui illa suscipiunt in statu gratiae. Igitur illis omnibus Sacramenta conferunt

D

gra-

gratiam, quæ est augmentum prioris, ideoque secunda. Sed hoc est per accidens illis Sacramentis, cum per se non supponant primam gratiam, sed hanc primò per se conferant.

Resp. 3. Multi Doctores docent alia Sacramenta, quæ dicuntur vivorum, conferre per accidens primam gratiam sanctificantem in tribus præsertim casibus. 1. Cum quis invincibiliter ignorans se esse in statu peccati, accedit ad illa Sacramenta, credens bona fide se esse in statu gratiæ, & nullum habens affectum ad peccatum mortale. 2. Cum quis conscius peccati mortalis perfectam contritionem elicere conatur quantum fieri potest, & tamen habet tantum imperfectam, sed deest copia Confessarii, & putat se esse perfectè contritum, & adest necessitas suscipiendi Sacramentum. 3. Quando quis peccata confessus cum imperfecta contritione, non validè absolvitur, quia Confessarius vel jurisdictione vel absolvendi intentione caret. Ratio eorum est, quia de bonitate Christi sentiendum esse videtur eum voluisse, ut Sacramenta ista per accidens prodesse ei, qui quantum in se est, disponit se ad ea debite suscipienda, aut bona fide credit se debite dispositum esse.

Quòd si objicias statum gratiæ esse dispositionem prærequisitam ad illa Sacramenta, quia præsupponunt supernaturalem animæ vitam, quæ est gratia sanctificans, unde dicuntur Sacramenta vivorum.

Respondent ad gratiam in illis Sacramentis recipiendam præquiri quidem statum gratiæ per se primò & ex primaria Christi institutione: unde quilibet

statum illum sibi comparare tenetur priusquam hæc Sacramenta suscipiat. At per accidens & ex secundaria Christi institutione sufficere etiam statum gratiæ prudenter existimatum, aut à suscipiente prius, quantum in se est procuratum: in quantum Christus pro sua bonitate & misericordia noluit horum Sacramentorum fructu carere eos, qui quantum in se est, ad illa sese debite disposerent, aut dispositos prudenter existimarent.

Pro Eucharistia tamen specialis & gravis est difficultas. Nam instituta fuit ut spirituale alimentum animæ: alimentum autem nunquam, ne per accidens quidem, prodest mortuo. Nihilominus S. Thomas docet Eucharistiam conferre per accidens primam gratiam. Nam, 3. p. quæst. 79. art. 3. loquens de Eucharistia ait: *Hoc Sacramentum in eo qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis non operatur remissionem peccati. Potest tamen hoc Sacramentum operari remissionem peccati dupliciter. Uno modo non perceptum actu, sed voto, sicut cum quis primò justificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cujus conscientiam & affectum non habet. Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus: sed devotè & reverenter accedens, consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati.*

Porro prima gratia non confertur nisi per Sacramenta in re vel in voto suscepta: secunda verò, seu augmentum gratiæ sanctificantis, tum per Sacramenta, tum per quodlibet iusti opus meritorium vitæ æternæ.

Tractatus de Sacramentis in genere. 27

Queres 4. Utrum omnia Sacramenta conferant æqualem gratiam, sive respectivè ad se invicem, sive ad quodlibet subiectum?

Resp. 1. Sacramenta non conferunt æqualem inter se gratiam.

Prob. Quia alia aliis ut dignitate & excellentia, ita etiam efficacia præstant, ut Eucharistia, quæ omnibus nobilior est; & alia quæ ad fidem nobiliorem & excellentiorem ordinantur, ideoque nobiliora sunt. Efficacia autem illa major intelligenda est respectu gratiæ: nam Baptismus hoc speciale habet præ omnibus aliis, quod semper totam poenam cum culpa remittat, nisi sit obex.

Resp. 2. Sacramentum quodlibet gratiam majorem confert subiecto melius disposito. Ita S. Thomas, & Theologi communiter.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 7. ubi dicit baptizatos recipere justitiam secundum mensuram quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem. Eadem autem est ratio pro cæteris omnibus Sacramentis.

2. Ratione. Quia Sacramenta secundum institutionem Christi operantur ut causæ naturales necessariae, quæ plus vel minus operantur in subiecto, secundum majorem vel minorem ejus dispositionem. Adde quod hoc maxime conveniens fuerit, ut homines magis excitarentur ad adhibendam meliorem dispositionem.

Porro excessus illæ gratiæ in subiecto melius disposito non datur ob meliorem dispositionem tanquam cau-

sam; sed datur vi Sacramenti, supposita illa meliore dispositione, tanquam conditione se tenente ex parte subiecti, sine qua Sacramentum non tantam gratiam produceret ex opere operato, sed minorem; quia Sacramentum se habet instar causæ necessariae agentis in subiectum pro modo ejus dispositionis. Quare Sacramenta cum sint causæ necessariae, semper quidem operantur quantum possunt, sed respectivè ad dispositionem subiecti, non autem sine respectu ad illam.

Queres 5. Utrum quodlibet Sacramentum confert etiam gratias actuales?

Resp. Omnia novæ legis Sacramenta, præter gratiam habitualement, conferunt etiam gratias actuales, quæ intuitu Sacramenti suscepti adultis infallibiliter dantur suo tempore ad assequendum finem proprium Sacramenti, nisi se illis indignos reddant peccatis suis, vel aliter obicem ponant. Ita Theologi, cum S. Thoma, 3. p. q. 61. art. 2.

Prob. Quia quodlibet Sacramentum novæ legis ad proprium sibi & distinctum finem supernaturalem ordinatur; ac proinde est medium à Christo institutum ad specialem illum finem consequendum. Sacramentum autem non potest esse medium à Christo datum hominibus ad consequendum finem supernaturalem sibi proprium, nisi conferat auxilia gratiæ necessaria ad finem illum obtinendum: nam ad hoc non sufficit gratia habitualis, & finis supernaturalis solis naturæ viribus obtineri nequit: nullus enim actus salutaris sine gratia actuali fieri potest.

Hinc I. Gratia sacramentalis est complexum

28 Tractatus de Sacramentis in genere.

plexum ex habituali gratia, & gratiis actualibus, sive est habitualis gratia, annexum sibi habens jus ad gratias actuales ad finem Sacramenti proprium consequendum idoneas.

II. Gratia sacramentalis habitualis differt à non sacramentali in eo quod sacramentalis annexum habeat jus ad gratias actuales ad finem Sacramenti proprium obtinendum idoneas, quod jus annexum non est gratiæ non sacramentali.

III. Gratia sacramentalis est diversa in diversis Sacramentis, ratione juris ad diversas gratias actuales necessarias, ad diversos fines supernaturales assequendos. Sic Baptismus ad spiritualem regenerationem institutus, dat jus ad auxilia gratiæ necessaria ad vitam christianam degendam: Confirmatio ad nos in fide corroborandos instituta, dat jus ad gratias actuales necessarias ad fidem Christi fortiter profitendam, etiam cum mortis & cujuslibet supplicii periculo: Eucharistia dat gratias actuales ad charitatem nutriendam, id est, conservandam & augendam: Pœnitentia ad peccata in posterum vitanda: Extrema-unctio ad mortem sanctè obeundam, doloribus morbi patienter toleratis, & tentationibus demonis fortiter superandis: Ordo & Matrimonium dant jus ad gratias necessarias ad utriusque status officia & obligationes piè ac sanctè exequendum.

Dixi 1. Gratias illas actuales suo tempore dari. Nam non statim à suscepto Sacramento & simul conferuntur, sed tantum successivè & opportuno tempore nempe prout occurrunt occasiones finem Sacramenti su-

scepti spectantes. Vt tamen Sacramenti suscepti, statim acquiritur jus ad illas gratias postea suo tempore accipiendas prout necesse erit ad finem proprium Sacramenti assequendum.

Dixi 2. Adultis dari. Nam quamvis parvuli statim jus ad illas gratias acquirant, non tamen illas gratias ante usum rationis accipiunt, cum antè sint ullius actus salutaris, ad quem illæ excitant, incapaces.

Dixi 3. Gratias illas adultis conferri, nisi se illis indignos reddant, vel illis obicem ponant. Nam cum per peccatum mortale amittatur gratia sanctificans, amittitur etiam jus ad istas gratias actuales; quia jus ad gratias actuales annexum est gratiæ sanctificantii in Sacramento acceptæ. Quod jus probabiliter recuperatur cum gratiæ sanctificante, per Pœnitentiam recepta. Quod si adultus non peccet mortaliter, possunt tamen adhuc illis gratiis actualibus privari propter culpæ veniales omnino voluntarias & frequentes, propter nimiam distractionem voluntariam, &c.

Obj. 1. Sine Sacramento dantur gratiæ actuales ad finem illius proprium, ut patet in Martyribus, qui non suscepta Confirmatione, fidem fortiter professi sunt.

Resp. Sine Sacramenti susceptione dantur quidem istæ gratiæ, sed ordinariè minus copiosæ & minus speciales.

Obj. 2. Jus illud quod per Sacramentum acquiri dicitur, vel est ad gratias efficaces, vel ad sufficientes tantum. Neutrum dici potest. Ergo non datur tale jus.

Resp.

Tractatus de Sacramentis in genere. 29

Resp. Jus illud est ad gratias abundantes & fortiores, quam ordinariè sine Sacramento dentur, certè & infallibiliter obtinendas, nisi apponatur obex, præscindendo ab efficacibus & merè sufficientibus.

Obj. 3. Multi non assequuntur finem Sacramentorum quæ suscipiunt. Ergo non dantur gratiæ sacramentales, &c.

Resp. Nego conseq. Nam culpa sua finem Sacramentorum à se susceptorum non assequuntur, quia nempe gratiis actualibus Sacramentalibus non consentiunt, nec cooperantur, vel etiam illis obicem opponunt.

ARTICULUS III.

Utrum Sacramenta novæ legis gratiam causent physicè, an moraliter tantum?

Nota 1. **C**ausa efficiens duplex est, nempe physica & moralis. Causa physica est ea, quæ producit actionem, per quam existit effectus. Moralis est ea quæ movet causam physicam ad producendam actionem, per quam existit effectus; unde moraliter tantum, & mediante causa physica, producit effectum. Moralis autem causa movet ut existens, & quia existit, vel saltem ut prævisa existens pro aliquo tempore: in quo differt à causa finali, quæ movet, non quia est, sed ut sit. Conveniunt tamen in eo quod utraque causam physicam movendo, per eam producat effectum. Sic homicidii à servo jussu domini perpetrati causa physica est servus, moralis dominus.

Nota, 2. Utraque causa, physica & moralis est propriè causa efficiens; &

utraque subdividitur in principalem & instrumentalem. Causa principalis est ea, quæ agit in virtute sibi propria: instrumentalis verò, quæ agit in virtute alterius. Porro causa physica physicè, causa verò moralis moraliter agit.

Dico. Sacramenta novæ legis gratiam moraliter tantum causant, nempe Deum movendo ad illam physicè producendam, quatenus sunt moraliter actiones ipsius Christi. Ita multi contra multos docentes Sacramenta producere physicè gratiam.

Prob. 1. Ex Patribus soli Deo gratiæ productionem tribuentibus ad Sacramenti existentiam & exigentiam: nam hoc ipso significant Sacramenta gratiam non producere, nisi movendo Deum ad illam producendam. Pro omnibus sint S. Hieron. in cap. 4. II. *Homo tantum aquam tribuit: Deus autem Spiritum sanctum;* & S. Cyprianus, l. de Baptismo Christi: *Remissio peccatorum sive per Baptismum, sive per alia Sacramenta datur, propriè Spiritus sancti est, & ipsi soli hujus efficientiæ privilegium manet.*

Prob. 2. Quia Sacramenta novæ legis habent vim causandi moraliter gratiam, & hæc causalitas moralis sufficit. Ergo gratiam causant non physicè, sed moraliter tantum. *Prob. 1. pars antecedentis.* Nam cum Sacramenta sint morali estimatione actiones ipsius Christi tanquam ministri principalis utpote ab eo institutæ ut ipsius nomine fiant, vim sanè habent movendi Deum ad producendam gratiam. Imò re-vera causant moraliter tantum, nec aliter causare possunt gratiam habitualemente in casu reviviscentiæ Sacramenti, & omnes gratias actuales cujusque Sacramen-

ti proprias, quæ pro exigentia occasionum conferuntur intuitu Sacramenti suscepti. Nam Sacramenta non possunt ejusmodi effectus causare physicè nempe per actionem ab ipsis egredientem, cum jam desierint esse physicè, & repugnet actionem physicam egredi ab eo, quod non existit. *Prob. 2. pars.* Quia causalitas moralis sufficit, ut Sacramenta dicantur & sint verè ac propriè causa gratiæ, quod tantum Scriptura & Patres de illorum efficacia docent. Nam causalitas moralis est vera ac propria causalitas, sicut causa moralis est vera & propria causa effectus; imo sæpe effectus magis tribuitur causæ morali quam physicæ. Et verò passio Christi, à qua vim suam omnem habent Sacramenta, non producit physicè gratiam, sed moraliter tantum, & tamen nunc est vera ac propria causa gratiæ?

Prob. 3. Quia videtur omninò incredibile, aut saltem valde incertum aquam & syllabas elevari posse à Deo ad physicè producendum ens spirituale, qualis est gratia sanctificans. Quare opinio causalitatis physicæ reddit nostra Sacramenta creditu longè difficiliora.

Confirm. Quia etiamsi quidlibet aliud assumi posset à Deo ad quidlibet producendum, quod probari non potest; tamen ad gratiam physicè producendam assumi non possunt Sacramenta saltem ea, quæ in actione transeunte consistunt. Quia gratiam producere non possunt, nisi eo instanti, quo non sunt amplius physicè; nempe instanti immediatè sequenti applicationem materiæ & prolationem ultimæ vocis formæ: nam ante hoc instans nondum est Sa-

cramentum, quod est aliquid successivum, constans ex multis vocibus successivè prolatis & applicatione materiæ. Atqui Sacramenta non possunt absolute gratiam physicè producere eo instanti, quo non sunt amplius physicè: quod enim non existit physicè, non potest agere physicè, nempe per actionem à se egredientem, ut per se patet. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Ex Scriptura per Baptismum mundamur, & sanctificamur. Ergo Baptismus physicè producit gratiam sanctificantem.

Resp. Nego conseq. Nam Scriptura eodem modo loquitur de passione Christi, ut 1. Joann. c. 1. *Sanguis Fests Christi filij ejus emundat nos ab omni peccato.* Et Rom. c. 5. *Nunc justificati in sanguine ipsius ... reconciliati sumus DEO per mortem filij ejus.* Et tamen passio Christi, & ejus sanguis effusus non mundat, nec sanctificat physicè, sed moraliter tantum, quatenus Deus intuitu passionis & mortis Christi producit in nobis physicè gratiam sanctificantem: nam passio & mors Christi non existit amplius. Igitur sicut passio Christi nos verè & propriè emundat & sanctificat, quia est moralis causa emundationis & sanctificationis nostræ: ita Sacramenta nos verè & propriè mundant & sanctificant, quamvis sint tantum causæ morales sanctificationis nostræ. Quare Scriptura, Patres, & Concilia, cum de efficacia Sacramentorum loquuntur, rectè intelliguntur de causalitate morali, & quidem in sensu proprio: nam causa moralis tam est

Tractatus de Sacramentis in genere. 31

est propriè & simpliciter causa, quam causa physica.

Obj. 2. Patres tribuunt Sacramentis causalitatem physicam. Ergo causant physicè gratiam.

Resp. Nego anteced. Nam locutiones Patrum sicut Scripturæ, intelligi debent de causalitate morali, quæ est vera ac propria causalitas. Nec aliter explicari possunt, cum dicunt Sacramenta quidem exterius adhiberi ab homine, sed à solo Deo infundi gratiam: quod profectò non dicerent, si virtutem aliquam physicam quamvis instrumentalem in Sacramentis agnoscerent.

Inst. 1. Patres Sacramentorum influxum comparant virtuti ac operationi physicæ agentium naturalium: ergo tribuunt Sacramentis causalitatem physicam.

Resp. Disting. anteced. Comparant quoad veritatem effectus, *conc. ant.* Nam sicut causæ naturales verè producunt suos effectus: ita Sacramenta verè producunt gratiam, quamvis eam producant ut causæ instrumentales morales tantum. Comparant quoad modum producendi effectum, *nego anteced.* Nam alioqui Sacramenta agerent ut causæ principales, sicut causæ naturales, quæ sunt suorum effectuum causæ principales in suo ordine seu in ordine causæ secundæ, quatenus suos effectus producunt ex virtute sibi propria à DEO accepta.

Inst. 2. Si Patres non agnoscerent in Sacramentis nisi causalitatem moralem, frustra illam tantum mirarentur. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequelam maj. Nam est

valdè mirabile, quod Deus rebus per se vilius & infimis uti velit ad producendam gratiam sanctificantem, quæ est excellentissima divinæ naturæ participatio, & ad qualibet peccata destruenda: ita ut res illæ ad hos tam mirabiles effectus concurrant ut instrumentales causæ verè ac propriè dictæ, sive physica, sive morales.

Obj. 3. Conc. Trid. definit Sacramenta novæ legis continere gratiam, & dignè suscipientibus eam conferre: ergo gratiam physicè causant.

Resp. Nego conseq. Quia Conc. Trid. id definiendo, Sacramentis præcisè tribuit veram ac propriam causalitatem respectu gratiæ. Causalitas autem moralis est vera ac propria causalitas, & tam vera ac propria causalitas quam physica, sicut causa moralis est vera ac propria causa, & tam vera ac propria causa quam causa physica.

Obj. 4. Si Sacramenta non habent nisi moralem efficaciam, sunt pura signa, vel mera conditio sine qua non. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam merum signum aut mera conditio non habet vim movendi, nec movet. At Sacramenta nostra habent vim movendi infallibiliter, & verè movent Deum ad dandam gratiam, eò quòd sint moraliter actiones Christi, à cujus proinde dignitate valorem accipiunt ad impetrandum infallibiliter id quod Christus per ea postulat. Sacramenta autem nostra sunt moraliter actiones Christi, quatenus à Christo ut Ministro principali instituta sunt, ut ejus nomine fierent. Unde juxta institutionem Christi, homo Sacramentum conficiens, conficit ut

Mi-

32 Tractatus de Sacramentis in genere.

Minister Christi & nomine Christi: ita ut actio illa externa, in qua consistit Sacramentum, sit physicè ab homine ut causa efficiente instrumentali; moraliter verò à Christo, ut causa efficiente principali; & sic secundum estimationem moralem magis sit actio Christi quàm hominis.

Inst. 1. Sacramenta antiqua movebant Deum ad dandam gratiam, & tamen non dicuntur causare gratiam. Ergo ut nostra verè dicantur causare gratiam, non sufficit, quòd Deum moveant ad illam dandam.

Resp. Nego anteced. nam in veteribus Sacramentis conferebatur gratia, non ex virtute Sacramentorum, sed ex virtute fidei in Christum venturum, cujus erant publica protestatio.

Inst. 2. Non est prior ratio de Sacramentis antiquis ac de nostris. Ergo.

Resp. Neg. anteced. Nam Sacramenta vetera gratiam solum significabant, non conferebant, quia non habebant vim movendi, nec movebant Deum ad dandam gratiam, eò quòd non essent moraliter actiones Christi, nec ejus nomine fierent; at Sacramenta nova sunt moraliter actiones Christi, ut modò dixi.

Obj. 5. Si Sacerdos absolvens non confert gratiam nisi moraliter, quatenus nempe movet Deum ad illam dandam, ipse non verè absolvit. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam passio & mors Christi nos moraliter tantum emundant, & tamen verè ac simpliciter dicuntur nos mundare. Igitur Sacerdos verè absolvit ut causa instru-

mentaliter per hæc verba, *ego te absolvo*, &c. quia per illa verè movet Deum efficaciter ad infundendam gratiam de se remissivam peccati.

Inst. Si Minister Deum movens ad justificationem, verè justificaret, qui v. g. exhibitione chirographi moveret aliquem ad sibi solvendum debitum, verè sibi solveret. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Ratio disparatis est, quòd solutio non possit denominare nisi debitorem, quia connotat & supponit obligationem in solvente, & jus in eo cui solvitur aliquid. Similiter poenitens ponens partem Sacramenti Poenitentiae per actus suos, non dicitur se ipsum absolvere; quia absolvere à peccatis est illa remittere per modum judicis sententiam ferentis. At denominatio justificantis potest perinde denominare eum, qui physicè justificat, & illum qui movet tantum ad justificandum, cum uterque hujus denominationis capax sit. Præterea chirographus est tantum conditio, sine qua non, & merum signum, non causa moralis.

Obj. 6. Si Sacramenta nostra Deum præcisè movent ad dandam gratiam, non sunt instrumenta Dei: sed tantum hominis conficientis Sacramentum. Falsum consequ. Ergo. *Probat*ur sequel. maj. Instrumentum morale non est ejus qui movetur, sed qui movet. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. ad prob. Nego anteced. Nam instrumentum morale est etiam illius qui per illud movetur, quando is qui illo movetur, ipsum instituit ut eo moveretur, sicut hic contingit. Sic v. gr. si pictor alium hor-

Tractatus de Sacramentis in genere. 33

hortetur, ut pretium sibi proponat quo moveatur ad pingendum, tunc pretium illud est instrumentum morale pictoris, & illius qui pretium offert. Igitur Sacramenta nostra sunt instrumenta tum hominis illa conficientis ut ministri minus principalis, tum Christi ut ministri principalis, tum etiam Dei ut primi eorum auctoris, qui illa per Christum instituit, ut illis ad gratiam dandam moveretur.

Inst. Sacramenta non mediarent inter Deum, & gratiae collationem. Ergo non essent instrumenta Dei; nam instrumentum debet esse medium inter causam principalem & effectum.

Resp. Nego anteced. Itaque Sacramenta mediant inter Deum, ut illa instituentem per Christum, & gratiam productam à Deo intuitu illorum, seu Deum producentem gratiam intuitu illorum.

Porro instrumentum morale in hoc differt ab instrumento physico, quod hoc non moveat seu agat, nisi motum à causa principali; ita ut causalitas causae principalis debeat esse prior causalitate instrumenti physici. At causalitas instrumenti moralis potest esse prior causalitate causae principalis; ita ut causa principalis prius ab instrumento materiali ad producendum effectum moveatur, quam ipsum effectum producat; modò tamen causa principalis causam instrumentalem eo fine instituerit, ut ea moveretur ad producendum effectum, sicque fuerit causa ipsius causae instrumentalis.

Nota. 1. Merita Christi sunt moralis causa gratiae, sed principalis: Sacramenta verò sunt gratiae causa moralis

Ant. Th. Spec. & Dogm. T. II.

instrumentalis tantum. 2. Causa moralis instrumentalis non est nobilior causa physica principali, à qua vim suam habet. 3. Chirographus & alia debitorum signa sunt tantum conditiones ad solutionem, & signa quaedam debitum in mentem revocantia & testantia, neque ex se vim ullam habent movendi debitorem ad solvendum: hic enim solum movetur per suam promissionem & obligationem, vel ejus quaestor per ipsius voluntatem & pactum.

ARTICULUS IV.

Utrum Sacramenta legis veteris gratiam conferrent ex opere operato?

Dico. Nullum legis antiquae Sacramentum, ne Circumcisio quidem, causabat gratiam ex opere operato. Ita Theologi communiter, cum S. Thoma contra S. Bonaventuram.

Prob. 1. Ex Script. Gal. cap. 4. *Quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denud servire vultis? Ubi Circumcisio & alia veteris legis Sacramenta dicuntur infirma & egena elementa, ideoque virtute justificandi animam destituta. Et c. 2. Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est. Et cap. 3. In lege nemo justificatur apud Deum. Et Habr. c. 7. Reprobatio quidem fit praecedentis mandati, propter infirmitatem ejus & inutilitatem. Ergo tota lex fuit inutilis & infirma seu impotens ad justificandum. Ergo Sacramenta seu caeremoniae legales, quae erant tantum pars illius legis non causabant gratiam justificantem.*

Prob. 2. Ex Patribus, Pro omnibus sit

fit S. Augustinus, epist. 18. ubi ait : *Circumcisio & cetera ... justificare neminem poterant.* Et in Psal. 73. *Sacramenta non eadem, quia alia sunt sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta novi Testamenti dant salutem, Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Salvatorem.* Ergo ex S. Doctore Sacramenta veteris Testamenti promittebant tantum auctorem gratiæ, nec dabant justificationem : nam illa opponit Sacramentis novæ legis, in eo quod hæc, non illa, darent salutem, conferendo justificationem.

Prob. 3. Ex Concil. Flor. in Decreto pro Armenis, ubi dicitur : *Novæ legis septem sunt Sacramenta ... quæ multum à Sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant : hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* Idem licet minus expressè definit Concil. Trid. sess. 7. can. 2. *Si quis dixerit, ea ipsa novæ legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia ceremoniæ sunt aliæ, & alij ritus externi, anathema sit.* Et can. 8. definit nostra Sacramenta conferre gratiam ex opere operato.

Prob. 4. Ratione. Quia Sacramenta vetera non erant instituta ad dandam gratiam, sed duntaxat ad significandam illius futuram donationem, nec conveniens erat, ut lex antiqua justificaret, tum quia lex illa erat imperfecta, tum quia merita Christi nondum erant exhibita : unde in Sacramentis antiquis non continebantur.

Dixi, ex opere operato. Quia Sacramenta antiqua causabant gratiam ex o-

pere operantis, quando scilicet à justis, ex fide, & motivo aut imperio charitatis suscipiebantur. Nam quodlibet opus bonum, cujusmodi est susceptio Sacramenti à Deo instituti, factum à justo ex fide & charitate perfecta, semper de condigno augmentum gratiæ sanctificantis meritum est, & quidem etiam in lege naturæ ; ut constat ex illo Jacobi c. 2. *Abraham pater noster, nonne ex operibus justificatus est?*

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Sacrificiis antiquæ legis promittebatur remissio peccatorum, ut constat ex Levitici c. 4. 5. & 6. Ergo conferebant gratiam iustis.

Resp. Disting. anteced. Promittebatur remissio peccatorum quoad pœnam aliquam temporalem, & legalem immunditiam, *conc. antec.* quoad culpam & pœnam æternam, *nego ant.* Quia 1. illa sacrificia non omnia peccata sed aliqua tantum expiabant ; nam instituta erant pro aliquibus tantum, ut peccatis ignorantia contra observantias legales, & injuriis in proximum circa res externas illatis, & perjurio ex cupiditate res alienas reinendi, non autem pro gravioribus peccatis expiandis, ut idololatria, blasphemia, adulterium, &c. Ergo per illa sacrificia non remittebantur peccata quoad culpam : alioqui omnia per illa, imò per unum remissa fuissent, cum unum peccatum mortale sine omnibus aliis non remittatur quoad culpam. 2. Hoc constat ex Apostolo, Hebr. c. 10. ubi ait : *Impossibile enim est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit : hostiam & oblationem nolui, nempe ad iusti-*

justificationem & salutem : nam Deus illa ad alios fines præceperat.

Inst. Levit. c. 6. dicitur : *Dimittetur illi (offerenti sacrificium arietis) pro singulis quæ faciendo peccavit.*

Resp. Hoc intelligitur de singulis peccatis injustitiæ contra proximum , non autem omnibus peccatis simpliciter , ut patet ex contextu ; & alioqui in superioribus capitibus frustra præscriberentur varia sacrificia pro variis peccatis , si unum pro omnibus peccatis sufficeret.

Obj. 2. Saltem Circumcisio justificabat ex opere operato.

Resp. Nego. Nam nullum Sacramentum veteris legis hanc vim habebat , ut constat ex probationibus allatis , & ex Patribus , ut in Justino Mart. in dialogo cum Tryphone ; *Abraham cum circumcisionem accepit in signum non ad justitiam.* Irenæo , l. 4. c. 3. *Circumcisionem non quasi consummatricem justitiæ , sed in signo eam dedit Deus , ut cognoscibile perseveret genus Abrahæ , ex ipsa Scriptura discimus ,* Tertulliano adversus Judæos , cap. 3. *Prævidens Deus , quod hanc circumcisionem in signum , non in salutem esset daturus , &c.* Idem docent Epiphanius , Chrysostomus , Ambrosius , Hieronymus , &c.

Inst. 1. Circumcisio instituta fuit ad delendum peccatum originale : ergo justificabat ex opere operato.

Resp. Nego anteced. Sed instituta fuit ad consignandum populum à Deo peculiariter electum , eumque à cæteris populis discernendum , ut constat ex his verbis Geneseos , c. 17. quibus Circumcisionis institutio continetur : *Hoc est pactum meum , quod observabitis*

inter me & vos , & semen tuum post te : circumcideretur ex vobis omne masculinum : & circumcideretis carnem præputij vestri , ut sit in signum fœderis inter me & vos. Deus igitur Circumcisionem instituit , ut esset signum fœderis , quod cum Abrahamo & ejus posteris sanciebat. Hoc autem pactum & fœdus in eo consistebat , quod Deus specialem curam haberet populi circumcisi , & vicissim à populo circumciso ipse specialiter coleretur.

Præterea Israelitæ per quadraginta annos in deserto circumcisi non fuerunt. Tandiu autem omissa non fuisset Circumcisio , si ad delendum peccatum originale instituta fuisset , cum homines ea indignissent , sed cum ad discernendum populum Israeliticum à cæteris populis instituta fuisset à Deo , toto illo tempore non erat necessaria , quia in solitudine sufficienter ab aliis populis segregatus erat. Denique hoc docent Patres , Justinus , Irenæus , Tertullianus , Chrysostomus , Hieronymus , & alii apud Bellarminum.

Inst. 2. Deus parvulis incircumcisis minabatur pœnam damnationis æternæ propter peccatum originale , juxta hæc verba Genes. c. 17. ut in græco leguntur : *Et incircumciscus masculus , cujus non circumcideretur caro præputij in die octavo , peribit anima illa de populo suo , quia pactum meum irritum fecerunt.* Ergo Circumcisio instituta fuit ad delendum originale peccatum.

Resp. Nego anteced. Ad textum Scripturæ dico lectionem græcam mendosam esse , & in ea falso additas fuisse has voces , *in die octavo* , quæ neque in Hebræo textu , neque in Vulgata no-

fra leguntur. Sic autem habet Vulgata nostra: *Masculus, cujus prapuriy caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.* Ubi agitur de pacto Circumcisionis, de quo superius eodem capite Scriptura loquitur, & de masculo adulto qui circumcidi noluerit, & sic Circumcisionis pactum violaverit. Hæc autem verba (*peribit anima illa de populo*) significant tantum legalem excommunicationem, seu segregationem à populo, vel ad summum mortem temporalem, non verò æternam. Quare textus illius sensus est: Quicumque masculus adultus ex posteris Abraham circumciscus non fuerit, non censebitur de populo Dei electo, sed ab eo separabitur, vel etiam punietur morte temporali, quia non servat pactum quod feci cum Abrahamo & ejus posteris, ut omnes circumcidantur.

Porro S. Augustinus græca lectione mendosa deceptus, per tò *masculus* parvulum, per tò *peribit* comminationem pœnæ æternæ; & per tò *pactum*, illud pactum, quod cum Adamo factum est de non comedendo fructu arboris scientiæ boni & mali, intellexit.

Inst. 3. Gratiæ promissio annexa fuit Circumcisioni: nam Deus dixit Abrahamo, *Statuam pactum meum inter me & te, ut sis Deus tuus, & seminis tui post te.*

Resp. Nego. Nam hæc verba indicant tantum temporalem benedictionem, singularem scilicet Dei providentiam, bonorum temporalium copiam, prolis multiplicationem, Chananæorum regionis possessionem. Equidem spirituales quoque promissiones factæ sunt

Abraham, sed ea non fuerunt annexæ pacto Circumcisionis.

Inst. 4. S. Augustinus, Gregorius Magnus, S. Bernardus, & Innocentius III. cap. *Majores* de Baptismo, docent remissum fuisse peccatum originale per Circumcisionem. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Remissum fuisse per Circumcisionem tanquam meram conditionem, sine qua non, & ut erat externa protestatio fidei parentum in Christum venturum, *conc. ant.* ex opere operato, *nego ant.* Illi Patres solum intendunt peccatum originale remissum fuisse per Circumcisionem ut æternam & publicam professionem fidei in Christum venturum, & quidem tanquam meram conditionem, sine qua non, non autem ex opere operato & propter aliquam virtutem in illa contentam, neque ex speciali Dei institutione. Quod ut melius intelligatur.

Observa. Ante Baptismi institutionem infantes omnes justificati fuerunt per fidem parentum exterius manifestatam cæremonia aliqua religiosa, cujus electionem & determinationem Deus reliquerat hominibus. Posteriores Abrahami pro cæremonia illa religiosa fidei suæ in Christum venturum protestativa ad infantium post diem octavum morientium justificationem determinarunt Circumcisionem, ad quam ex Dei præcepto aliunde obligabantur. Et sic masculi Israelitarum, qui post octavum diem moriebantur, à peccato originali liberati fuerunt per Circumcisionem ut conditionem sine qua non, & quatenus præcisè erat externa protestatio fidei in Christi venturum illis applicata. Unde ad eorum justificationem instituta non fuit.

Tractatus de Sacramentis in genere. 37

fuit à Deo, sed determinata & electa ab hominibus tanquam externa professio fidei parentum in Christum venturum, qua ut conditione sine qua non debeatur peccatum originale. Femellæ verò & masculi ante diem octavum morientes justificabantur per aliam externam protestationem fidei parentum in Christum venturum, illis parvulis applicatam.

Inst. 5. Iidem Patres comparant Circumcisionem cum Baptismo. Ergo illa justificabat ex opere operato sicut Baptismus.

Resp. Disting. anteced. Comparant quoad veritatem effectus, *conc. ant.* nam peccatum originale verè remittebatur parvulis per Circumcisionem, sicut nunc verè remittitur per Baptismum. Comparant quoad modum producendi effectum, *nego ant.* Illi Patres solum volunt per Circumcisionem remissum fuisse peccatum originale, quod nunc remittitur per Baptismum, quamvis non eodem modo per illam remitteretur: nam nunc per Baptismum remittitur ex opere operato, vi scilicet actionis externæ Baptismi moventis Deum efficaciter & infallibiliter ad infundendam gratiam sanctificantem remissivam peccati originalis; per Circumcisionem verò non remittebatur ex opere operato, & quatenus erat talis ritus externus, sed quatenus illa erat externa & publica professio fidei parentum in Christum venturum, non quia Deus moveretur ad condonandum peccatum, sed sine qua non condonaret. Professio enim externa fidei parentum in Christum venturum erat tantum conditio à Deo requisita, ut propter Christi venturi merita gra-

tiam sanctificantem infunderet, & peccatum originale remitteret.

Inst. 6. Circumcisio remittebat peccatum originale, etiamsi facta fuisset à Ministro infideli.

Resp. Nego. Nam ad justificationem requirebatur fides in circumcidente, vel saltem in parentibus Circumcisionem procurantibus: quæ parentum vel Ministri fides applicaretur parvulis per Circumcisionem, ut illius protestationem externam. Quare aliqui Patres dicunt gentes aliquas impias & infideles Circumcisionem usurpasse sine consecutione gratiæ.

Inst. 7. S. Augustinus Circumcisionem cum Baptismo comparat in eo quod Circumcisio facta à Ministro infideli non esset iteranda, sicut nec Baptismus ab Hæretico collatus.

Resp. Solum intendit Circumcisionem absque Ministri fide factam validam fuisse in ordine ad observandum præceptum Circumcisionis, non autem in ordine ad remissionem peccati originalis. Enim verò S. Doctor necessitatem fidei internæ ad justificationem parvulorum satis clarè indicat, lib. 2. de Nuptiis & Concup. cap. 11. his verbis: *Eadem fides mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis.*

Inst. 8. Non datur medium inter conferre gratiam ex opere operantis, & illam conferre ex opere operato. Atqui Circumcisio non conferebat parvulis gratiam ex opere operantis, nempe Ministri: nam nullus homo purus mereri potest alteri primam gratiam. Ergo Circumcisio gratiam conferebat ex opere operato.

Resp. Nego major. Nam datur conferre

ferre gratiam per modum *mere conditionis* ex mera Dei benignitate, & misericordii providentia propter necessitatem hominum.

Porro conditio non est causa neque principalis, neque instrumentalis; quia causa influit in effectum vel physicè vel moraliter per virtutem aliquam physicam vel moralem. Conditio autem non influit per ullam virtutem, cum nullam habeat; sed est solum aliquid praequisitum, ut causa per virtutem suam agat. Sic approximatio ligni ad ignem non influit in ignem, nec in combustionem.

Nota. Israelitis adultis non remittebatur peccatum originale sine aliqua sua in Christum venturum fidei professione externa & publica, quae poterat esse Circumcisio: nam externa talis fidei protestatio absolute à Deo ad hunc effectum requirebatur.

Ex dictis collige. Circumcisionem à Deo institutam tantum fuisse, tum ad consignandum peculiarem Dei populum, & ad eum specialiter consecrandum exterius Deo, sicque ad conferendam consecrationem, seu sanctitatem quamdam legalem & externam, consistentem in jure participandi omnibus caeremoniis, aliisque privilegiis peculiaribus populi Dei; ex quo Christus secundum carnem oriundus erat: tum etiam ad significandam gratiam per Baptismum nostrum dandam. Ab Israelitis verò electam & determinatam fuisse, ut esset publica & religiosa professio externa fidei in Christum venturum: quae fide per Circumcisionem, manifestata ut conditione sine qua non, remittebatur peccatum originale, supposita lege & promissione Dei etiam in lege natu-

ra facta de remittendo peccato originali parvulis per quodlibet signum externum protestativum fidei in Christum venturum illis à parentibus applicatum.

ARTICULUS V.

De Characterè sacramentali.

Nota. 1. Character generatim sumptus, est signum aliquod, quo res aliqua notatur, vel ut distinguatur ab alia, sic oves notantur Characterè domini sui: vel ut alteri rei configuretur, sic S. Franciscus sacris Christi stigmatibus insignitus est: vel ut certum habeat valorem, sic metallum notatur sigillo Principis: vel ut deputetur ad certum statum aut officium, sic olim milites signo aliquo militari notabantur.

Nota. 2. Characterem sacramentalem, quem nempe Sacramentum imprimi animae illud suscipientis, negant Lutherani & Calvinistae post Wicleffum.

Dico 1. Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt characterem. Est de fide.

Prob. 1. Ex traditione Patrum apud Bellarminum & alios. Pro omnibus sint S. Cyrillus Jerosol. in Praefatione in Catecheses, ubi Baptismum vocat signaculum sanctum & indelebile. Et S. Augustinus, tract. 5. in Epist. Joann. ubi ait: *Accepit Sacramentum nativitatis homo baptizatus... videat, si habet charitatem... si autem non habet, characterem quidem impositum habet, sed desertor vagatur.* Idem alibi pluries docet. Huic Traditioni scriptae adde Traditionem oralem: nam haec doctrina semper in Ecclesia tradita est: nec ostendi potest tempus quo coepit, aut auctor à quo coepit tradi.

Ex

Tractatus de Sacramentis in genere.

39

Ex decreto Eugenii, in Concilio Florentino, ubi approbante Concilio dicitur: *Inter hæc Sacramenta (novæ legis) tria sunt, Baptismus, Confirmatio & Ordo, quæ characterem, id est spirituale quoddam signum à cæteris distinctivum imprimunt in anima indelebile. Unde in eadem persona non reiterantur. Reliqua verò quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt.*

3. Ex Concil. Trid. sess. 7. can. 9. *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

Ratio à priori est Christi voluntas & institutio: cujus conveniens ratio hæc à S. Thoma assertur, quia nempe conveniens fuit, ut Sacramenta illa per quæ homo constituitur in certo aliquo statu de se constanti & perpetuo, imprimant characterem, quo homo consignetur & deputetur ad illum statum. Per illa autem sola tria Sacramenta homo constituitur in aliquo novo statu de se perpetuo, & ad illum deputatur. Nam homo per Baptismum constituitur in statu Christiani, & adscribitur in familiam Christi, fit membrum Ecclesiæ, & capax aliorum Sacramentorum atque aliorum Ecclesiæ bonorum: per Confirmationem constituitur in statu militum Christi ad pugnandum ex officio contra hostes fidei: per Ordinem constituitur in statu Ministrorum Christi, & potestatem accipit applicandi ejus merita. Cætera verò Sacramenta hominem non constituunt in novo statu de se perpetuo. Nam Eucharistia solum nutrit spiritualiter: Pœnitentia solum sa-

nat, & ad vitam spiritualement revocat: Extrema-unctio solum tollit peccatorum reliquias, & corroborat in extremo certamine; Matrimonium denique auxilia tribuit ad Matrimonii onera patienter ferenda, & ejus obligationes observandas, nec constituit in statu de se perpetuo, nam mortuo uno conjuge, manet alter ad alium statum liber.

Obj. 1. Character sacramentalis nulli in Scriptura reperitur. Ergo non datur.

Resp. 1. Nego consequ. Quia præter Scripturam extat Traditio æqualis cum Scriptura auctoritatis, cum æquè sit Dei verbum.

Resp. 2. Character ille continetur vel saltem insinuat in his Apostoli verbis, 2. Cor. I. *Qui unxit nos Deus: qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus sancti in cordibus nostris.* Ubi verbum *signavit* characterem sacramentalem significat, nam aliis vocibus jam significatur gratia sanctificans.

Obj. 2. Patres per characterem intelligunt, vel exterius Sacramentum, vel gratiam.

Resp. Neg. Nam Patres characterem distinguunt tum ab ipso ritu Sacramenti, nam docent eum remanere post susceptum Sacramentum; & eum annumerant inter effectus Sacramenti: tum à gratia, nam asserunt eum manere in peccatore ac desertore, & imponi in statu peccati.

Dico 2. Sola illa tria Sacramenta characterem imprimunt.

Fide constat, & *prob. 1.* ex Traditione & perpetua praxi Ecclesiæ, quæ solorum illorum trium Sacramentorum iterationem semper prohibuit.

2. Ex

2. Ex Conc. Florentino, in Decreto Eugenii citato, ubi id expressè traditur. Ex Conc. Trident. modò citato, idem quamvis non tam expressè, tamen sufficienter definiente, dum exponens Sacramenta quæ characterem imprimunt, sola illa tria recenset, addens idcirco ea iterari non posse. Ergo cum alia quatuor iterari possint, ut fide constat, non imprimunt characterem.

Ratio est, quia hæc sola tria Sacramenta hominem constituunt in statu de se perpetuo. Præterea alia causa, cur hæc sola tria iterari non possint, assignari nequit, nisi quia propter gratiam sanctificantem conferunt characterem indelebilem, & sic semel accepta semper manent in aliquo suo effectu, unde frustra iterarentur. Alia verò iterari possunt, quia causant tantum gratiam, quæ amitti potest, & sæpe amittitur: unde sæpe contingit, ut illa Sacramenta neque in se, neque in effectu manent: quare Christus convenientissimè voluit ut iterari possent.

Dico 3. Character sacramentalis est signum quoddam spirituale & indelebile, impressum animæ. Est de fide, nam expressè traditur à Conc. Trident. suprà citato.

Hoc autem signum non est purum signum, nam est aptitudo ad aliquid spirituale. Sic character Baptismi est aptitudo ad suscipienda omnia alia Sacramenta. Character Confirmationis est aptitudo ad fidem propugnandam: Character Ordinis est aptitudo ad obeunda sacra ministeria. Quare character sacramentalis est quædam configuratio seu similitudo cum Christo: nam aptitudo illa spiritualis est participatio

quædam excellentiæ Christi ut Summi Sacerdotis, vel ducis supremi militiæ christianæ. Cum autem homo per characterem sacramentalem speciali quodam modo configuretur & assimiletur Christo, etiam per hunc characterem distinguitur ab omni alio, qui characterem sacramentali caret.

Tres sunt igitur effectus formales characteris sacramentalis, nimirum facere aptum, configurare Christo, & distinguere. Effectus autem formalis est id, quod res aliqua præstat per meram sui communicationem subjecto, non per ullam actionem productivam à se manentem.

Cæterum character Sacramentalis spectat ad prædicamentum qualitatis, ut docent communiter Theologi cum S. Thoma.

Dico 4. Character sacramentalis est indebilis pro tota hac vita. Est de fide. Nam hoc ad minimum definit Concil. Tridentin. & ante illud docuit Florentinum. Et utraque Synodus ex characteris indelebitate infert Sacramenta illum imprimentia iterari non posse: quod certè male inferretur, si character deleri posset in hac vita.

Imò probabilius est characterem esse etiam indelebilem respectu alterius vitæ & in perpetuum; tum quia eadem Concilia simpliciter asserunt eum esse indelebilem: tum quia ipse & anima, quæ est ejus subiectum, sunt ex natura sua incorruptibilia; neque enim character contrarium habet per quod destruat aut exigar destrui. Igitur character post mortem manet, in beatis quidem ad gloriam, in reprobis verò ad ignominiam. Ita docet S. Thomas, 3. p.

Tractatus de Sacramentis in genere.

41

q. 63. a. 5. ad 3. his verbis: *post hanc vitam remanet character, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam. Sicut etiam militaris character remanet in militibus post adeptam victoriam, & in his qui vicerunt ad gloriam, & in his qui sunt victi ad penam.*

ARTICULUS VI.

De reviviscencia Sacramento- rum.

An & quæ Sacramenta cum obice gratiæ suscepta, obice illo postea remoto, reviviscant?

Nota 1. **F**ictio & obex hic sonant idem, & opponuntur dispositioni. Fictio autem seu obex impedire potest vel valorem Sacramenti, si nempe suscipiatur sine dispositione ad ejus valorem requisita: vel solum effectum gratiæ. Agitur hic solum de obice gratiæ Sacramenti, non ipsius valorem impediens. Nam certum est sublato obice impediens valorem Sacramenti, non reviviscere Sacramentum; quia Sacramentum nullum fuit: quod autem non fuit non potest reviviscere. Sic v. gr. Baptismus collatus adulto carenti voluntate illū suscipiendi nullus est, & semper manet nullus, etiam si intentio, quæ defuit, postea ponatur. Nam quantumcunque postea habeatur, fieri non potest, ut Baptismus fuerit valide susceptus, ideoque ut revera fuerit.

Nota 2. Obex solam gratiæ collationem impediens triplex est, nempe negativus, privativus, & contrarius. Obex negativus est inculpabilis carentia dispositionis necessariæ ad gratiam recipiendam. Privativus est culpabilis

Ant. Th. Spec. & Dogm. T. II.

carentia hujusmodi dispositionis. Contrarius seu positivus est quodlibet aliud peccatum mortale commissum eo instanti quo suscipitur Sacramentum.

Dico 1. Baptismus valide susceptus, sed cum obice gratiæ sanctificantis, eo sublato reviviscit, quoad hunc effectum, id est, producit gratiam sanctificantem, quam in actuali sui susceptione produxisset in suscipiente, si tunc bene dispositus fuisset. Ita Theologi communius cum sancto Thoma.

Prob. 1. Ex S. Augustino, qui docet Baptismum cum fictione seu obice schismatis vel hæresis susceptum reviviscere, & redeunti ad unitatem Ecclesiæ valere ad remissionem peccatorum, ideoque ad infusionem gratiæ sanctificantis, sine qua peccata non remittuntur, & operari salutem. Nam, lib. 3. de Baptismo, cap. 13. sic ait: *quamvis apud hæreticos vel schismaticos idem sit Baptismus Christi, (qui apud catholicos) non tamen ibi operatur remissionem peccatorum propter eandem discordiæ fœditatem & dissensionis iniquitatem: tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata, cum ad Ecclesiæ pacem venerint, non ut jam dimissa non retineantur; neque ut ille Baptismus quasi alienus aut alius improbe-
tur, ut alter tradatur: sed ut idem ipse qui propter discordiam foris operabatur mortem, propter pacem intus operetur salutem.* Idem docet lib. 1. c. 12.

Prob. 2. Ratione. Prima justificatio seu regeneratio spiritualis fieri non potest sine Baptismo in re vel in voto, ut docet Concil. Trident. sess. 6. cap. 4. & constat ex illo Joann. c. 3. *nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* At in

F

casu

casu Baptismi validè sed cum obice gratiæ suscepti, regeneratio fieri non potest per novum Baptismum, cum Baptismus validè collatus reiterari nequeat: neque etiam per ejus votum, nam desiderari non potest novus Baptismus, utpote prohibitus. Ergo superest ut remoto obice, regeneratio fiat per Baptismi antea validè suscepti revivisceniam.

Altera ratio. Quia (ut docet S. Thomas) character Sacramentalis exigit connaturaliter gratiam sanctificantem: nam hæc est necessaria ad dignè & meritoriè obeunda munera & officia status, ad quem character deputa.

Hinc remoto obice conferuntur etiam gratiæ actuales sacramentales, cum jus ad illas expeditum ex Dei ordinatione, infallibiliter annexum sit gratiæ habituali per Sacramentum collatæ.

Obj. 1. S. Augustinus, loco supra citato, dicit in casu Baptismi cum obice schismatis vel hæresis suscepti, postea per charitatem remitti peccata revertenti ad Ecclesiam.

Resp. Hoc dicit, non ex propria sententia, sed solum ex falsâ hypothesisi Donatistis permissa, non concessa, nempe quod Baptismus cum obice susceptus, statim remittit peccata; sic tamen ut dimissa redeant statim ratione pravi dispositionis. In qua hypothesis peccata primum dimissa & statim reversa, remoto obice non remittuntur per Baptismum. Quod autem S. Doctor senserit Baptismum sublato obice operari per se & immediatè gratiam sanctificantem, patet ex ejus verbis supra laudatis: *tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata sed*

ut idem ipse intus operetur salutem.

Obj. 2. Baptismus fictè susceptus, est opus mortuum. Ergo reviviscere non potest.

Resp. Nego anteced. Nam Baptismus ille est moraliter actio Christi ut principalis ministri. At nullum opus Christi est opus mortuum. Equidem suscipiens scienter Baptismum cum obice peccavit mortaliter: sed hoc peccatum est quid distinctum à Baptismo suscepto.

Obj. 3. Baptismus non est amplius physicè, cum tollitur obex. Ergo non potest causare gratiam.

Resp. Disting. consequ. Non potest causare gratiam physicè, *conc. consequ.* moraliter, *nego consequ.* Baptismus validè susceptus cum obice gratiæ, ita physicè præterit, ut maneat moraliter & æquivalenter in ordine ad producendum gratiam, sublato obice, quatenus tam valet ad movendum Deum ad infundendam gratiam quando tollitur obex, quàm si actu & physicè existeret. Et re ipsa Deus remoto obice infundit gratiam sanctificantem & remittit peccata propter Baptismum validè susceptum, licet physicè præteritum, perinde ac si adhuc physicè existeret: atque ita Baptismus physicè præteritus causat gratiam moraliter, movendo scilicet Deum ad dandam gratiam qua remittuntur peccata.

Obj. 4. Dicit non potest quomodo peccata Baptismum cum obice gratiæ susceptum consuetudine remittantur cum aliis præcedentibus. Ergo Baptismus ille nulla remittit sublato obice.

Resp. 1. Nego consequ. Quia multa vera sunt, quæ tamen clarè explicari non possunt.

Resp. 2.

Tractatus de Sacramentis in genere. 43

Resp. 2. Nego anteced. Nam quando per Sacramentum Pœnitentiæ tollitur obex gratiæ, tunc Baptismus reviviscens, & Sacramentum Pœnitentiæ simul & tempore & natura producant gratiam & remissionem peccatorum. Nam tunc Baptismus & Sacramentum Pœnitentiæ sunt duæ causæ partiales, à se invicem in operando dependentes, simul constituentes unam causam totalem, productivam gratiæ & remissionis peccatorum; ita tamen ut una unam, & altera alteram tantum partem gratiæ totalis producat. Baptismus enim producit solam partem gratiæ, cui respondet remissio peccati originalis, & personalium ante Baptismum commissorum: Pœnitentiæ verò Sacramentum solam partem gratiæ, cui respondet remissio peccatorum post Baptismum commissorum. Hæ autem duæ partiales causæ unam totalem causam constant: nam cum unum mortale sine aliis omnibus non remittatur, Baptismus non remitteret originale & alia personalia peccata ante ipsum commissæ, nisi Sacramentum Pœnitentiæ remitteret alia post Baptismum commissæ; & vicissim Sacramentum Pœnitentiæ non remitteret mortalia post Baptismum commissæ, nisi Baptismus remitteret originale & alia personalia ante ipsum commissæ.

At quando extra Sacramentum Pœnitentiæ tollitur obex per contritionem perfectam, tunc per gratiam Baptismo respondentem remittuntur peccata omnia ante illum commissæ; per gratiam verò contritioni ut includenti votum Sacramenti Pœnitentiæ respondentem remittuntur alia mortalia post Baptismum commissæ.

Inst. Peccatum fictionis ligat virtutem Baptismi: ergo prius tolli debet quam possit operari Baptismus.

Resp. Peccatum fictionis cum per Pœnitentiam retractatur, jam non ligat virtutem Baptismi. Nam tunc adest dispositio, quæ si in susceptione baptismi adfuisset, Baptismus gratiam produxisset, & qua cum proinde jam illam producere potest, & producit, non quidem solus, sed simul cum Sacramento Pœnitentiæ eam partem gratiæ quam ipse producere non potest, producente.

Dico 2. Confirmatio & Ordo reviviscunt, seu gratiam suam producant, sublato obice, ita communiter.

Prob. Quia hæc duo Sacramenta sicut Baptismus imprimunt characterem, qui connaturaliter exigit gratiam sanctificantem, & constituunt hominem in statu de se perpetuo, cui multæ obligationes annexæ sunt: Ac proinde finis & institutio illorum postulat, ut conferant gratiam ad illorum status munera sancte & dignè obeunda, quando jam non est impedimentum huic gratiæ. Præterea cum iterari non possint, est par ratio de iis ac de Baptismo, ne videlicet qui Sacramenta illa cum obice recipiunt, eorum fructu in perpetuum & irreparabiliter priventur, etiam si postea obicem removeant.

Dico 3. Probabile est etiam Extremam-unctionem & Matrimonium reviviscere. Quia verisimile est Christum noluisse conjuges toto conjugii tempore quo indigent multis gratiæ auxiliis tum ad hujus status munia christianè obeunda, tum ad onera patienter ferenda; item noluisse infirmos durante eo-

dem morbo seu periculo mortis in quo iterari non potest Extrema - unctio, & tamen indigent multis gratis in hoc extremo vitæ certamine, ubi periclitatur salus, privari effectu Sacramenti cum obice suscepti, sed voluisse ut effectum illum, quo maximè indigent, recipiant sublato obice.

Dico 4. Pœnitentiâ & Eucharistiâ non reviviscunt, etiam sublato obice. Nam 1. respectu Pœnitentiæ obex gratiæ est etiam obex Sacramenti: carentia enim dispositionis requisitæ ad gratiam recipiendam impedit ejus valorem: ac proinde ipsum Sacramentum nullum est. Quod autem nullum fuit, postea reviviscere & operari non potest. 2. Cum Eucharistiâ sæpissimè sumi possit, minimè necesse fuit Christum voluisse ut revivisceret. Imò nec id conveniens fuit: nam alioqui homo sceleratissimus, qui sæpe Eucharistiâ sacrilegè suscepisset, posset unico instanti maximam gratiam sanctificantem, elicitâ contritione perfectâ, acquirere. Quod multis esset sacrilegiorum occasio.

Quæres, quid requiritur ad obicem removendum, ut Sacramentum reviviscat?

Resp. 1. Si obex fuerit solum inculpabilis omisso dispositionis requisitæ ad gratiam, tollitur ponendo dispositionem illam, & sic Sacramentum reviviscit; modò tamen novus obex non additus sit, mortaliter peccando post susceptum Sacramentum. Nam cum in illo casu nihil obsit efficaciam Sacramenti, præter carentiam dispositionis, sublata hac carentia Sacramentum operabitur sicut ab initio egisset si non fuisset hac carentia.

Dixi, modò &c. Nam si novus obex

per peccatum mortale additus est, hic removeri debet per Sacramentum Pœnitentiæ, vel per contritionem perfectam ejus votum includentem.

Resp. 2. Si obex fuerit culpabilis, omisso dispositionis requisitæ, vel quodlibet aliud peccatum mortale in ipsa Sacramenti susceptione admissum, tollitur obex ponendo dispositionem illam omissam, & illud mortale cum aliis postea commissis tollendo per Sacramentum Pœnitentiæ, vel per contritionem perfectam ejus votum includentem.

Porro peccatum mortale impediens effectum Baptismi, censetur committi à baptizato; quia non impeditur effectus Baptismi nisi jam existentis; Baptismus enim operari non potest nisi jam existens, ideoque jam receptus. Quare hoc peccatum remitti debet per Sacramentum Pœnitentiæ in re vel in voto susceptum.

CAPUT IV.

De Ministro Sacramentorum.

ARTICULUS I.

Quinam sine Ministri Sacramentorum?

Nota. 1. **D**uplex est Sacramentorum Minister nempe primarius & secundarius. Minister primarius & principalis est ille, qui Sacramenta instituit ut ejus nomine fierent, & per cujus solius merita operantur: talis est solus Christus, ut homo. Minister secundarius, de quo solo hic agitur, est ille, qui sub Christo & ejus nomine potest validè conficere Sacramentum: sive est idôneus effector Sacramenti.

Nota. 2.

Tractatus de Sacramentis in genere. 45

Nota 2. Lutherus, in libro de Missa prius atque, docet etiam Angelos tum bonos tum malos habere potestatem conficiendi Sacramenta. Calvinus verò contendit solos christianos ad ministerium legitime vocatos, hanc potestatem habere, ita ut ne in necessitate quidem feminæ baptizare possint.

Dico 1. Soli homines viatores ratione utentes possunt esse Ministri Sacramentorum secundum legem Dei ordinariam & sine dispensatione Dei.

Prob. Illi soli possunt esse Ministri Sacramentorum, secundum legem Dei ordinariam, quos Christus ad hoc munus designavit: nam nemo ex propria sua auctoritate potest valide agere nomine Christi, & fieri ejus instrumentum. At Christus ad hoc munus designavit solos homines viatores ratione utentes: nam illis solis dixit, Matth. cap. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Luc. c. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Joann. cap. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Jac. c. 5. *inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, &c.*

Ratio congruentiæ est, quia ipse primarius Sacramentorum Minister homo erat; & illi, quibus administranda sunt, homines sunt.

Hinc 1. Angelus bonus nullum potest efficere Sacramentum nisi de lege extraordinaria, sive ex speciali deputatione & dispensatione Dei. Idem dic de anima separata, non tamen de anima redeunte ad corpus mortale & ad statum viatoris.

2. A fortiori malus Angelus hac potestare caret, cui etiam certum est eam nun-

quam à Deo concessum iri ex speciali dispensatione. Unde si Diabolus baptizaret, nullus esset Baptismus. Secus, si bonus Angelus baptizaret. Nam id faceret ex dispensatione & extraordinaria deputatione Dei, & sic valeret Baptismus. Hoc docet S. Thomas, 3. p. q. 64. art. 7. his verbis; *sicut Deus virtutem suam non alligavit Sacramentis quin possit sine Sacramentis effectum Sacramentorum conferre: ita etiam virtutem suam non alligavit Ecclesiæ Ministris, quin etiam Angelis possit virtutem attribueret ministrandi in Sacramentis.* Et quia boni Angeli sunt nuncij veritatis, si aliquid Sacramentale ministerium à bonis Angelis perficeretur, esset ratum habendum: quia deberet constare hoc fieri voluntate divina.

3. Infantes & perpetuo amentes non possunt valide conficere ullum Sacramentum, cum careant usu rationis, & insuper habere non possint debitam intentionem.

Obj. 1. Membra Diaboli, nempe peccatores, possunt valide conficere Sacramenta: ergo & Diabolus ipse.

Resp. Disting. anteced. Possunt conficere Sacramenta, quatenus sunt Ministri Christi, *conc. ant.* quatenus sunt membra Diaboli, *nego ant. & consequ.* Mali autem homines sunt Ministri Christi, quatenus sunt homines viatores, qui à Christo acceperunt potestatem conficiendi & administrandi Sacramenta.

Obj. 2. Nicephorus, lib. 11. hist. c. 22. scribit S. Amphilochem fuisse ab Angelis ordinatum Episcopum, hancque ordinationem ratam à cæteris Episcopis habitam fuisse. Ergo boni Angeli possunt esse Ministri Sacramentorum.

Resp. Possunt esse, sed ex dispensatione

ne & extraordinaria deputatione Dei, non verò secundum ordinariam Dei legem.

Dico 2. Non omnes & singuli homines viatores & ratione utentes, sunt Ministri omnium Sacramentorum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Concil. Trid. sess. 7. can. 10. *Si quis dixerit christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis ministrando habere potestatem, anathema sit.*

2. Quia re vera Laici non possunt esse Ministri quinque Sacramentorum, scilicet Confirmationis, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Extrema-unctionis, & Ordinis, ut suis locis probabitur.

Obj. 1. Quilibet homo etiam Laicus potest administrare Baptismum, ergo & cetera Sacramenta.

Resp. Nego consequ. Quia Christus unum non aliud voluit, eò quòd Baptismus sit Sacramentum omnibus & magis necessarium quam cetera. Unde illius Ministrum limitare noluit.

Inst. Matrimonium non est magis necessarium quam cetera Sacramenta, & tamen quilibet homo baptizatus potest illud administrare, nisi aliunde impediatur.

Resp. Specialis est ratio de Matrimonio, quia nempe Christus Matrimonii contractum ad Sacramentum exivit: qui contractus cum à quolibet baptizato fieri possit, nisi aliunde impediatur, ideo hoc Sacramentum à quolibet baptizato ad generandum, habili & ab omnibus impedimentis libero, administrari potest.

Obj. 2. Omnes homines baptizati, sunt Sacerdotes, juxta illud 1. Petri, c. 2. *vos genus electum, regale Sacerdotium, gens*

sancta, &c. Ergo omnes sunt Ministri omnium Sacramentorum.

Resp. Disting. antec. Omnes sunt Sacerdotes improprie dicti, *conc. ant.* proprie ac strictè dicti, *nego antec. & consequ.* Ibi Scriptura per regale Sacerdotium intelligit Sacerdotium spirituale & metaphoricum, consistens in potestate offerendi Deo sacrificia spiritualia, nempe bona opera, laudes, & preces. At præter hoc Sacerdotium, est aliud proprie dictum, dans potestatem offerendi sacrificium proprie dictum, & ministrandi populis Sacramenta, quod quidem Sacerdotium non omnibus Christianis convenit.

ARTICULUS II.

Utrum ad valorem Sacramenti requiratur in Ministro intentio faciendi quod facit Ecclesia?

§. I.

Prænotanda.

Intentio hic est voluntas deliberata faciendi aliquid, puta Sacramentum. Triplex autem potest esse in Sacramentis conficiendis Ministri intentio ex parte objecti sui. Prima est intentio præcisè ponendi ritum externum Sacramenti sive adhibendi materiam & formam quas adhibet Ecclesia. Secunda est intentio faciendi Sacramentum. Tertia est intentio conferendi effectum Sacramenti. Circa quod triplex est sententia.

Prima est Lutheri & Calvini, qui docuerunt ad valorem Sacramenti sufficere intentionem ponendi ipsam ritum seu ipsam actionem externam Sacramenti, etiamsi jocose & irrisorie etiam exterius ponatur; eò quòd velint Sacra-

Sacramenta instituta esse duntaxat ad excitandam fidem in suscipientibus, quem effectum habere possunt, quacunque intentione ponatur à Ministro ritus externus.

Secunda est plurimum Catholicorum, qui volunt sufficere intentionem ponendi serio ritum externum, prout ponitur exterius in Ecclesia, nec requiri voluntatem faciendi Sacramentum: ita ut conficiatur Sacramentum, etiamsi Minister interius nolit facere Sacramentum, modo non significet exterius se nolle facere Sacramentum, & jocosè vel repræsentativè agere. Hinc ad valorem Sacramenti exigitur verum externum Ecclesiæ ritum serio exterius poni: in quo differunt à Luthero & Calvino, quibus consentiunt in eo quod putent jocum internum non officere valori Sacramenti. Hac opinio tribuitur Ambrosio, Catharino & Salmeroni. Sed alii contendunt eos solum negare necessariam esse intentionem ponendi ritum externum sub conceptu explicito Sacramenti, seu intentionem explicitam faciendi Sacramentum: non verò negare necessitatem intentionis faciendi ritum externum; qualis re ipsa ab Ecclesia ponitur: quem ritum Minister vult serio etiam interius celebrare, sive necessitatem intentionis faciendi quod facit Ecclesia, non tamen sub conceptu Sacramenti.

Tria sententia, quæ est communis inter Catholicos, docet ad valorem Sacramenti requiri intentionem saltem generalem & confusam conficiendi Sacramentum, seu intentionem faciendi id quod Christus instituit, vel facit Ecclesia immediatè per ritum illum externum, vel quod intendunt Christiani.

II. Certum est ad valorem Sacramenti non requiri intentionem conferendi effectum Sacramenti. Nam valet Baptismus collatus ab Ethnico ejus effectum ignorante, vel etiam ab Hæretico negantè gratiam per illum conferri.

III. Est de fide requiri veram intentionem ponendi serio & non jocosè saltem exterius ritum externum, prout ponitur in Ecclesia. Nam I. Leo X. hunc Lutheri articulum duodecimum inter multos damnavit: *si Sacerdos non serio, sed joco absolveret: si tamen credat pœnitens se esse absolutum, verissimè est absolutus.* Per jocum autem intelligitur intentio solum repræsentandi mysterium, non autem faciendi. 2. Ex Concilio Trident. quod sess. 14. cap. 6. declarat pœnitentem non esse verè & coram Deo absolutum, *si nulla illi adsit contritio, aut Sacerdoti animus serio agendi & verè absolvendi desit.* Item sess. 7. can. 11. hoc ad minimum definit.

Ratio à priori est institutio Christi, qui voluit, ut Sacramenta conficerentur ab hominibus ut Ministris ejus. Nullus autem agit ut Minister alterius, nisi saltem velit serio facere quod alter voluit fieri nomine suo.

§. II.

Dico. Ad valorem Sacramenti requiritur intentio verè faciendi Sacramentum, saltem implicita & generalis, qua Minister intendat facere id quod Christus instituit, vel id quod Ecclesia moraliter facit per ritum externum; nec sufficit intentio ponendi exterius duntaxat ritum externum.

Prob. I. Ex Concilio Florentino, in decreto Eugenii ubi dicitur: *Hæc omnia Sacramenta (novæ legis) tribus perficiuntur,*

tur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum. Ergo ex hoc Conc. ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, materiam scilicet & formam adhibendo per suos Ministros. Sed id, quod immediatè Ecclesia facit, materiam & formam adhibendo per suos Ministros, est Sacramentum. Ergo ex Conc. ad efficiendum Sacramentum, requiritur intentio illud faciendi, quod etiam patet ex paragrapho sequenti, ubi dicit, quemlibet etiam Paganum & Hæreticum validè baptizare, dummodò formam servet Ecclesia, & facere intendat quod facit Ecclesia. Quibus verbis præter voluntatem ponendi ritum externum, exigit etiam intentionem faciendi quod facit Ecclesia, & hæc duo inter se distinguit. Ergo intendere facere quod facit Ecclesia, non est præcisè velle ponere ritum externum, sed est velle illum ponere ut religiosum & sacramentalem, seu ut signum institutum ad significandam & efficiendam gratiam.

Prob. 2. Ex Conc. Trid. sess. 7. can. 11. Si quis dixerit in Ministris, dum Sacramenta consciunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit. At Ecclesia per suos Ministros facit Sacramentum, & non solum ponit ritum externum. Ergo requiritur intentio faciendi Sacramentum. Item Concilium per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit quod facit Ecclesia immediatè nomine & auctoritate Christi, ideoque intelli-

git quod facit Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo. Atqui Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo facit significationem & efficaciam sacramentalem, sicut per potentiam naturalem facit ritum externum. Ergo cum Concil. Trident. definit requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit requiri intentionem faciendi significationem & efficaciam sacramentalem, seu ritum externum, ut Sacramentum, intentionem, inquam, saltem implicitam & confusam.

Præterea Conc. Trident. sess. 14. cap. 6. declarat poenitentem non esse verè & coram Deo absolutum, si Sacerdoti animus seriò agendi & verè absolvendi desit. Ergo ad validam absolutionem præter intentionem ponendi seriè ritum externum seu proferendi verba absolutionis, requirit intentionem verè absolvendi, nam hæc duo manifestè distinguit & exigit. Intentio autem verè absolvendi est intentio verè conferendi Sacramentum Poenitentiae: nam verè absolvere & conferre Sacramentum Poenitentiae sunt unum & idem. At eadem est ratio de omnibus aliis Sacramentis. Ergo in omnibus Sacramentis requiritur intentio faciendi Sacramentum.

Quare Suarez, tom. 3. in 3. p. S. Thomæ, q. 64. disp. 13. sect. 2. sic ait: *Existimo contrariam sententiam non posse jam (post definitionem Concilii Trident.) tuiò defendi nec sine errore.*

Dices, Conc. Trident. hoc loco agit de joco externo & manifesto.

Resp. Loquitur generatim de omni joco cadente in substantiam Sacramenti, sive

Tractatus de Sacramentis in genere. 49

sive interno, sive externo, quia uterque debitam intentionem excludit: ac proinde utrique opponit *id serid*.

Prob. 3. Ex decreto Summi Pontificis Alexandri VIII. quo damnatur hæc propositio: *Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus verò in corde suo apud se resolvit: non intendendo facere quod facit Ecclesia.* Ergo sine nullitate Sacramenti non potest excludi intentio interna faciendi quod facit Ecclesia, quamvis ponatur omnis ritus externus. At si ad valorem Sacramenti præter positionem omnis ritus externi non requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, hæc intentio potest positivè excludi sine nullitate Sacramenti: nam exclusio ejus quod non requiritur ad valorem Sacramenti, non potest illud irritare, cum valeat Sacramentum sine positione & cum exclusione eorum quæ ad ejus valorem non requiruntur. Ergo ad valorem Sacramenti Baptismi, ideoque aliorum omnium, præter positionem omnis ritus externi requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia. Atqui per intentionem illam faciendi quod facit Ecclesia intelligitur intentio verè faciendi Sacramentum: nam non intelligitur intentio ponendi ritum externum, cum in propositione damnata jam supponatur hæc intentio, si quidem agitur de Ministro, qui omnem ritum externum, formamque Baptismi observat, proindeque voluntatem habent observandi omnem ritum externum, alioqui eum non observaret.

Prob. 4. Ratione. Quia Christus Sacramentorum Ministros instituit, non ut meros nuncios deferentes voluntatem

Ant. Th. Spec. & Dogm. T. II.

domini, sed ut veros Ministros, dispensatores & œconomos, qui liberè utantur potestate ministeriali sibi data: *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores misteriorum Dei,* ait Apostolus, 1. Cor. c. 4. Atqui Minister non utitur liberè potestate ministeriali, nisi velit ea uti; & non vult ea uti, nisi cum vult per eam producere effectum sibi proprium, nempe Sacramentum, quod est effectus proprius potestatis ministerialis circa Sacramenta: sicut nemo vult uti potestate naturali, nisi cum vult per illam producere effectum nisi proprium. Ergo, &c.

Præterea confectio Sacramenti est actio moralis sacramentalis. Nam Christus sic instituit Sacramenta, ut procedant ex potestate data Ministris tanquam actiones eorum morales, ita ut dicantur verè remittere peccata, abluere, consecrare, ordinare, &c. ut Joann. c. 20. *quorum remisistis peccata, remittantur eis.* Et Luc. 22. *hoc facite in meam commemorationem, &c.* Actio autem moralis sacramentalis debet esse intenta ut talis.

§. III.

Solvuntur objectiones petite ab auctoritate.

Obj. 1. Antiqui Patres non judicarunt ad valorem Baptismi requiri intentionem illam quam requirimus: nam ratum habuerant Baptismum ab Atheis & Ethnicis collatum; nec inquisierunt num Minister intentionem veram habuisset. Ergo non requiritur talis intentio.

Resp. Nego antec. Ad probationem dico, Patres judicasse Baptismum ab Atheis & Ethnicis, materiam ac formam debi-

debitam servantibus, collatum valere, quia putarunt illos habuisse intentionem saltem confusam & generalem faciendi quod facit Ecclesia, volendo facere quod faciunt Christiani; quam intentionem, non obstante infidelitate, facile habere poterant. Patres autem non inquisierunt an Minister veram intentionem habuisset, quia Ecclesia non iudicat de internis, & nisi contrarium evidenter appareat, præsumi semper debet intentio debita in Ministro, qui nullum joci vel irrisionis signum præbet, cum facillimè hæc intentio haberi possit, & sine ulla utilitate omitteretur.

Obj. 2. Ex S. Chrysostomo, hom. 85. in Joanni. Sacerdos in Sacramentorum administratione non præbet nisi manum & linguam.

Resp. Ubi sic loquitur: *Pater, & Filius, & Spiritus sanctus omnia facit. Sacerdos linguam & manus præbet.* Præbet autem utrumque humano modo, & ut Minister Christi: utens potestate ministrali, ideoque cum intentione faciendi Sacramentum, seu id quod Christus instituit.

Porro ibi sanctus Doctor solum significare vult totum effectum Baptismi, nempe gratiam & characterem à solo Deo physicè produci: hominem verò nihil operari physicè, nisi Sacramentum, proindeque modò illud faciat, non posse sua malitia impedire ejus effectum.

Inst. Sanctus Chrysostomus ibidem dicit justum non esse propter alterius malitiam, ad salutem nostram accedentes offendit.

Resp. Per malitiam intelligit meram improbitatem, quæ in multis reperi-

tur, & cujus carentia, si ad valorem Sacramentorum requireretur, ea sæpe irrita forent cum multorum damno. At non loquitur de malitia, quæ præcisè excluderetur intentio faciendi Sacramentum, quæ est diabolica & nullius utilitatis, ideoque aut nunquam aut fere nunquam reperitur.

Obj. 3. Alexander Alexandria Patriarcha ratum habuit Baptismum ab Athanasio puero jocose aliis pueris collatum. Ergo à fortiori valet Baptismus serio exteriori collatus sine intentione, &c.

Resp. Si vera est hæc historia, ideo ratus habitus fuit Baptismus ab Athanasio aliis pueris in ludo collatus, quia ipse existimabatur in ludo verè & serio intendere baptizare, & Sacramentum conferre: ita ut jocus non esset motivum intrinsecum, sed duntaxat impulsivum peragendi caremoniam externam, & solum vera collatio Baptismi ordinaretur ad aliquam animi oblectationem. Quam quidem intentionem suam Athanasius ostenderat in eo quod solos Cathecumenos, exploratis prius per varias interrogationes eorum dispositionibus, baptizaret cum omnibus caremoniis in Baptismo adhiberi solitis, ut testatur Socrates, l. 2. c. 17. & verò pueri etiam in ludis suis interdum serio faciunt, quæ à majoribus fieri videntur.

Inst. Athanasius oblectationem animi sibi in Baptismo conferendò pro fine proponebat.

Resp. Hoc non officit intentioni debitæ. Nam quis serio & verò potest velle Sacramentum conficere, ut animum recreet. Sacramentum autem serio

riò & cum intentione collatum valet, quamvis propter ludum & recreationem fiat: quemadmodum valet Sacramentum seriò & cum intentione illud faciendi collatum, licet fiat propter pecunie lucrum. Porro Athanasius ritum externum Baptismi non repræsentativè nec jocosè, sed verè ac seriò celebravit, ita ut jocus seu potius recreatio fuerit solum finis extrinsecus seu motivum impulsivum Sacramenti-seriò collati.

Obj. 4. Baptismus mimicè collatus valet, ut patet in Genesio Martyre, qui cum in theatro coram Diocletiano mimum ageret, per Baptismum mimicè collatum sanctificatus est.

Resp. 1. Si re vera mimicè baptizatus fuit, non valuit Baptismus sic collatus, sed Genesius postea sanctificatus fuit per Baptismum sanguinis seu martyrium, vel etiam per Baptismum flaminis, seu per contritionem perfectam cum voto Baptismi aquæ.

Resp. 2. Genesius non mimicè & joculariter sed seriò baptizatus fuit, non à mimo, sed à Sacerdote, cum vera intentione faciendi Sacramentum, ut patet ex ejus martyrii actis apud Ruinardum, ubi dicitur: *Quadam die, cum vellet (Genesius) Diocletiano Imperatori ludum exhibere de mysteriis christianæ observantiæ.... & in medio theatri quasi egrotus decumbens, se posceret baptizari, mimum in hæc verba proposuit: Eja nostri, gravem me sentio.... Evocato autem Presbytero & Exorcista repente, Deo inspirante, credidit. Nam illi juxta lectum ipsius cum recedissent, dicunt ei: Quid ad nos misisti, filiule? Genesius jam non simulat ac ficit, sed ex puro corde*

respondit: *Quia accipere cupio gratiam Christi.... cumque Sacramentorum mysteria complessent, & indutus albis vestibus esset, &c.*

Obj. 5. Sanctus Augustinus, l. 7. de Baptismo, c. 53. non audet affirmare invalidum esse Baptismum mimicè & joculariter collatum.

Resp. Ideo de hoc dubitavit, quia in nullo Concilio id definitum fuerat, ut ibidem expressè testatur. Nunc autem res in Concilio generali Trident. definita est. Unde Sanctus Doctor nunc de hac re non dubitaret, cum nunc habeamus oraculum quod expectabat, nempe definitionem Concilii generalis. *Sed nobis tutum est (inquit ibidem) in ea non progredi aliqua temeritate sententiæ, quæ nullo in Catholico regionali Concilio cepta, nullo plenario terminata sunt: id autem fiducia secure mentis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri & Salvatoris Jesu-Christi, universalis Ecclesiæ consensione roboratum est.*

Inst. Sanctus Augustinus ibidem asserit Baptismum fallaciter seu animo simulandi datum valere.

Resp. Sic hoc asserit, ut definitionem Concilii, quam nunc habemus expectaret, eique jam tum se submitteret. Ideoque jam censeri debet nobis consentire.

Obj. 6. Nicolaus Papa I. ad consulta Bulgarorum, an baptizati à Judæo essent rebaptizandi, respondet non esse rebaptizandos, si in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizati essent, nulla facta mentione intentionis.

Resp. Non fecit mentionem intentionis, quia eam supponit, & ordinariè adest.

Obj. 7. Innocentius IV. in lib. 3. Decret. c. 2. dicit Baptismum esse ratum, licet Minister gerat in mente non facere quod facit Ecclesia.

Resp. Per hæc verba (quod facit Ecclesia) intelligit, non ipsum Sacramentum, sed effectum Sacramenti, ut patet ex his verbis quæ subjicit: dummodo intendat baptizare. Igitur solum vult validum esse Baptismum, etiamsi Minister nolit effectum Sacramenti conferre, & sufficere quòd Sacramentum facere intendat.

Obj. 8. S. Thomas, 3. p. q. 64. art. 8. ad 2. improbat opinionem, quæ requirit intentionem mentalem, & addit: In verbis quæ profert (Minister) exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimat ex parte Ministri, vel recipientis Sacramentum.

Resp. Doctor solum vult ad perfectionem Sacramenti non requiri in Ministro explicitam & directam intentionem faciendi Sacramentum, sed sufficere implicitam & indirectam, qualem supponit esse in Ministro de quo agitur. Nam agitur de Ministro, qui ritum externum ponit in persona Ecclesiæ, ideoque de Ministro qui ritum externum Sacramenti ponit ut Minister seu ut instrumentum Ecclesiæ. At in doctrina S. Thomæ non potest Minister agere, ut instrumentum Ecclesiæ, nisi habeat intentionem saltem implicitam & indirectam faciendi Sacramentum, ut patet ex *resp.* ad 1. ejusdem art. ubi ait: *Sed instrumentum animatum, sicut est Minister, non solum movetur,*

sed etiam quodam modo movet se ipsam.... & ideo requiritur ejus intentio, quæ se subiciat principali agenti, ut scilicet intendat facere quod facit Christus & Ecclesia. Quare prima opinio, quam S. Thomas respicit, ab eo intelligitur de intentione mentali explicita & directâ, & eam rejiciendo ut necessariam, requirit tantum aliam implicitam & indirectam. Et verò alioqui Sanctus Doctor secum ipse manifestè pugnaret, cum sententiam nostram apertè doceat, loco citato, & art. 10. ubi ait: *Intentio Ministri potest perverti dupliciter. Uno modo respectu ipsius Sacramenti, puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere, & talis perversitas tollit veritatem sacramenti, præcipue quando suam intentionem exterius manifestat.* Idem docet, art. 9.

Nota. Veteres Patres: nihil expressè scripserunt de necessitate intentionis, de qua agitur, quia nulla fuit tunc temporis ea de re controversia, & eam semper adesse supponebant, cum facilissimum sit eam habere, & sine ulla utilitate omitteretur.

§. IV.

Solvuntur objectiones peritæ à ratione.

Obj. 1. Episcopi antequam Ordines conferant, declarant se nolle ordinare excommunicatos, aut carentes vero titulo, vel facultate suorum Superiorum; & tamen si qui sint occultè tales, ordinantur validè. Ergo ad valorem Sacramenti non requiritur intentio illud faciendi.

Resp. Nego antec. Nam Episcopus hoc

hoc non declarat, sed sub excommunicationis poena præcipit & mandat, ne quis hujusmodi ad suscipiendos Ordines accedere audeat, ut patet ex Pontificali Romano. Præterea nemo hujusmodi ordinaretur validè, si Episcopus singulos ordinans haberet voluntatem illam generalem tales non ordinandi. At si habuisset, non perseverat in illa; sed relicta illa generali voluntate, aliam in singulorum ordinatione assumit, qua singulos inendit absolutè ordinare, & re ipsa ordinat absolutè. Unde omnes validè ordinantur, quamvis qui sic sunt impediti, ipso jure ab Ordinis suscepti exercitio suspensi sunt.

Obj. 2. Baptismus Lutheranorum est validus, & tamen Lutherani carent intentione à nobis requisita, cum illam ut inutilem rejiciant. Ergo non requiritur, &c.

Resp. Nego 2. p. anteced. Nam Lutherani cum baptizant, habent saltem implicitam & confusam intentionem faciendi Sacramentum. Volunt enim Baptismum conferre eo modo quo confertur debet ex Christi institutione: imò expressè intendunt facere simpliciter quod Christus instituit, & facit vera Ecclesia Christi, quam putant esse Lutheranam: & sic habent confusam & generalem intentionem faciendi verum Sacramentum, quamvis errent circa naturam & efficaciam Sacramentorum. Et verò Lutherani docent etiam Baptismum mimice collatum valere; num idcirco mimice baptizant?

Obj. 3. Sacerdos hostiam consecratam distribuens, confert Sacramen-

tum, etiam si nolit positivè conferre. Ergo idem est de consecrante.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est, quia Sacerdos in distributione Eucharistiae non conficit Sacramentum, nec quidquam de novo producit, sed præcisè distribuit id quod jam factum est. Unde in tali actione se habet instar famuli, qui donum aliquod domini sui alteri deferret. At Sacerdos in Eucharistiae consecratione aliquid de novo producit, & facit Sacramentum nomine Christi: ad quod requiritur intentio faciendi quod Christus, ut causa principalis instituit.

Obj. 4. Si intentio faciendi Sacramentum esset necessaria ad ejus valorem, intentio Ministri se ipsam haberet pro objecto. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Disting. sequel. maj. Se ipsam haberet pro objecto confusè, *consequel. maj. distinctè, nego sequel. maj.* Intentio faciendi Sacramentum habet pro objecto distinctè ipsum Sacramentum, confusè verò ea quæ requiruntur ad valorem Sacramenti, inter quæ reperitur intentio faciendi Sacramentum. Sed in hoc nihil est absurdum, & idem in multis aliis accidit. Sic intentio faciendi contractum validum habet se ipsam pro objecto confusè.

Obj. 5. Si valor Sacramenti pender ab intentione Ministri, nemo poterit esse certus de ejus valore.

Resp. Certitudo moralis sufficiens ad pacandum animum, adest hoc ipso, quòd omnia exterius debite facta sunt. Nam tunc non est causa suspicandi defuisse debitam intentionem, cum hoc possit facillimè haberi, & ejus carentia

ria non possit prodesse Ministro: vix enim contingere potest, & certè rarissime contingit, ut eò malitia deveniat Minister, ut velit alterum perire ob defectum sibi nullatenus utilem. Quod autem numquam aut ferè numquam accidit, moralem ceritudinem impedire non potest.

Obj. 6. Atheus non potest habere intentionem gerendi se tanquam Ministrum Ecclesiæ: nam judicat Ecclesiam Christi esse cœtum chimericum & impossibilem. Ergo non posset validè baptizare, si requiritur intentio, &c.

Resp. Nego anteced. & ejus probationem. Nam Atheus non potest judicare Ecclesiam esse cœtum chimericum, cum eam suis conspiciat oculis. Judicat quidem illam Ecclesiam, quam videt, & qua se à Christo homine Deo institutam esse dicit, non habere Christum Deum autorem. Sed ut ille Atheus intentionem requisitam ad valorem Sacramenti habeat, sufficit quòd ritum externum Sacramenti celebrando intendat saltem implicite facere quod per ritum illum facit societas, quæ christiana dicitur, licet æstimet id nihil esse, ut loquitur sanctus Thomas.

Inst. 1. Atheus ignorat quid sit Sacramentum. Ergo non potest habere intentionem illud faciendi.

Resp. Potest eam habere implicite & confuse, volendo facere quod facit cœtus Christianorum. Cum autem Atheus aut Hæreticos materiam & formam debitas observat, nulla est justa ratio dubitandi de debita intentione, cum eam facile habere possit.

Inst. 2. Atheus non potest velle a-

gere nomine Dei, quem negat. Ergo non potest habere intentionem, &c.

Resp. Quamvis Atheus non possit velle explicite & directe agere nomine Dei: cum judicet nullum esse Deum, tamen potest hoc velle implicite & indirectè. Nam hoc ipso quod quis se gerit tanquam Ministrum Ecclesiæ, agit nomine & auctoritate Ecclesiæ; & hoc ipso quod agit nomine & auctoritate Ecclesiæ, agit nomine & auctoritate Dei. Unde non potest quis velle se gerere tanquam Ministrum Ecclesiæ, quin hoc ipso implicite velit agere nomine & auctoritate Dei. Atqui potest Atheus velle sincerè gerere se tanquam Ministrum Ecclesiæ seu societatis quæ se Christianam dicit: ergo potest implicite velle agere nomine & auctoritate Dei.

Obj. 7. Si ad valorem Sacramentorum requiritur intentio mentalis, posset fieri, ut pauci, imò nulli essent Sacerdotes & Episcopi, ideoque ut peccaret Ecclesia, quæ ex Clero & populo essentialiter constat. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. mai. Nam Christus secundum promissiones suas, semper ita Ecclesiæ suæ provisurus est, ut semper Episcopi & Sacerdotes, qui in ea tales existimabuntur, sint saltem maxima ex parte veri Episcopi & Sacerdotes. Quare repugnat qualibet suppositio in contrarium, cum repugnet promissionibus Christi, & ejus providentiæ erga suam Ecclesiam. Hoc autem verum est non solum pro universali Ecclesiâ, sed etiam pro notabili parte universalis Ecclesiæ, imò & pro

Tractatus de Sacramentis in genere. 55

pro particulari Ecclesia, Ecclesiae Romanae perfecte unita & subiecta, saltem ad diuturnum tempus.

Obj. 8. Perpetuae Ecclesiae visibilitas non potest à nobis sufficienter demonstrari, cum in nostra sententia nil certi de Ministrorum consecratione haberi possit.

Resp. Nego. Nam legitima Ministrorum consecratio saltem maxima ex parte, omnino certa est, utpote nixa promissionibus Christi Ecclesiae factis.

Obj. 9. Ministri Sacramentorum se habent sicut Reip. Legati in negotiis, quae ejus nomine gerunt. At acta à Reip. Ministris valent, quamvis careant intentione mentali agendi illius nomine. Ergo etiam Sacramenta valent, quamvis fiant sine intentione mentali.

Resp. Ecclesiae Ministri in Sacramentorum consecratione se habent ut Reip. Legati & Ministri, non qui ut meri Nuntii deferunt tantum ejus mandata, sed qui habent veram potestatem ejus nomine, suo tamen judicio & arbitrio negotium tractandi & perficiendi, & in quibus requiritur vera intentio rem transigendi.

Obj. 10. Ad valorem Sacramenti nulla requiritur intentio. Ergo multo minus requiritur intentio faciendi Sacramentum.

Resp. Nego anteced. Nam i. Christus Ministros Sacramentorum instituit homines ratione utentes, ut nempe humano modo agerent, id est, ex intentione & electione, non casu. Igitur Christus voluit, ut actio per quam Sacramentum conficitur, esset

actio humana, moralis, ac libera, ideoque fieret ex intentione. 2. Alioquin ebrius, vel amens, aut dormiens Sacramentum conficere posset: quod nemo sanae mentis dixerit. Hinc S. Cornelius Papa declaravit irritam esse ordinationem Novatiani haeretici, eo quod ordinatus fuisset ab Episcopis ebriis, qui manuum impositione Episcopatum ei conferre tentaverant, ut constat ex Eusebio, lib. 5. hist. c. 43. qui Cornelii Epistolam refert.

Inst. 1. Sacramenta sunt signa gratiae. At signa gratiae significant independentem ab intentione ejus, à quo applicantur, ut patet in vocibus. Ergo.

Resp. Sacramenta sunt gratiae signa practica, non speculativa signa; speculativa sunt ea, quae praecise aliquid significant, non efficiunt. Practica sunt ea, quae efficiunt id, quod significant. Haec autem signa non habent vim significandi & efficiendi, nisi dependentem ab intentione ejus, qui illis utitur, & habet potestatem efficiendi quod per ea significatur. Sic si dicerem tibi sine intentione donandi, sed ore tenus, ostendendo meum librum: *hic liber est tuus*: liber non fieret tuus ob carentiam intentionis transferendi illius dominium.

Inst. 2. Medicamenta operantur independentem ab intentione ea applicantis.

Resp. Hoc verum est de medicamentis physicis, quia vim habent ex natura sua. At falsum est de medicamentis moralibus, quae consistunt in actione humana, qualia sunt Sacramenta; quia non existunt, nec vim habent nisi dependentem à voluntate instituentis.

56 Tractatus de Sacramentis in genere.

ris. Christus autem Sacramentorum Institutor noluit, ut ea essent & operarentur nisi dependenter ab intentione Ministri.

Inst. 3. Minister Sacramentorum est Minister Christi. At non requiritur intentio instrumenti, sufficit enim intentio causæ principalis. Ergo non requiritur intentio Ministri, &c.

Resp. Presbyter Sacramentorum est instrumentum Christi, non physicum & inanime, sed morale, ac librum, quod seipsum movere debet ut agat: *et ideo* (inquit S. Thomas) *requiritur ejus intentio, qua se subijciat principali genti, ut scilicet intendat facere quod facit Christus & Ecclesia.*

Inst. 4. Verba Sacramentorum ex Christi institutione habent vim operandi gratiam. Ergo modò proferantur quamvis sine intentione, gratiam causant.

Resp. Verba Sacramentorum non habent vim conferendi gratiam nisi dependenter ab intentione Ministri.

Inst. 5. Materia & forma sunt partes essentielles Sacramenti, & modò inter se uniantur, faciunt Sacramentum.

Resp. Materia & forma non sunt partes essentielles Sacramenti, nisi cum ex debita intentione adhibentur & inter se uniantur, quia alioqui non ponuntur secundum institutionem Christi.

Observa. Ad valorem Sacramenti non requiritur expressa & distincta intentio faciendi Sacramentum sub proprio conceptu Sacramenti; sed sufficit implicita & confusa, qua quis intendat facere quod facit Ecclesia Christiana, aut quod Christiani faciunt, aut quod videt Parochum facere. Nam valet

Baptismus à rudibus & infidelibus rationem & efficaciam Sacramenti Baptismi ignorantibus collatus, modò intendant facere quod faciunt Christiani, cum ritum externum Baptismi celebrant.

ARTICULUS III.

Utrum ad valorem Sacramenti requiratur intentio actualis?

Nota. Intentio seu volitio faciendi Sacramentum quadruplex distinguitur, nimirum actualis, virtualis, habitualis, & interpretativa.

Intentio actualis est ea, qua quis dum conficit Sacramentum, actu cogitat de Sacramento, & simul vult illud conficere.

Intentio virtualis est volitio faciendi Sacramentum præterita, vi cuius fit Sacramentum mediante una vel multiplici actione ad illud ordinata, & manante ab illa volitione. Dicitur virtualis, quia ex virtute illius licet præterita fit Sacramentum, seu habet virtutem intentionis actualis quoad consecrationem Sacramenti: talis est intentio in Sacerdote, qui ex voluntate aquali consecrandi induit se vestibus sacris, Missam inchoat, sed paulò post distrahitur, prosequitur tamen Missam, & consecrat cum distractione.

Intentio habitualis est intentio merè præterita, non retractata, quæ jam neque in se, neque in sua virtute vel aliquo effectu à se relicto existit. Vel est habitus ex pluribus consecrationibus Sacramentorum acquisitus, tribuens voluntati facilitatem & propensionem ad similes actus in posterum exercendos: sive est inclinatio & facilitas nata ex tali habitu.

In-

Intentio interpretativa est ea, qua quis aliquid vult tantum in causa: sic qui inebriat se, praevidens, aut praevidere debens se obscena verba in ebrietate prolaturum, vult interpretative illorum prolationem. Vel est ea, quae nec est, nec fuit, sed esset si ejus objectum proponeretur voluntati: unde est solum dispositio voluntatis ad intentionem eliciendam, si haec ei proponeretur. Et sic explicata non differt ab intentione praesumpta, quae non est intentio, sed solum intentionis praesumptio: sive non est intentio quae existat, sed quae existeret si res proponeretur.

Dico. 1. Ad valorem Sacramenti non sufficit intentio habitualis. Ita communiter.

Prob. Quia 1. habitualis intentio non influit in actionem sacramentalem, nec haec vi illius ponitur: ac proinde talis intentio se habet ad effectum Sacramenti perinde ac si non esset. Ad valorem autem Sacramenti requiritur intentio libera, quae sit principium confectionis Sacramenti, & qua potestas ministerialis ad usum applicatur. Nam secundum institutionem Christi ad effectum Sacramenti necesse est, ut actio sacramentalis sit actio humana, & humano modo exerceatur potestas ministerialis.

2. Alioqui Sacramentum confici posset ab amente, ebrio, vel dormiente, cum intentio habitualis possit in illis esse.

Obj. 1. S. Thomas, 3. part. quaest. 64. a. 8. ad 3. docet intentionem habituales sufficere.

Resp. Nomine intentionis habitualis
Ant. Th. Spec. & Dogm. I. II.

intelligit id, quod nunc per intentionem virtualem intelligunt Theologi, ut patet ex his ejus verbis: *Licet ille (de quo fit objectio,) quia aliud cogitat, non habeat actualem intentionem; habet tamen intentionem habituales, quae sufficit ad perfectionem Sacramenti: puta cum Sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia, unde postea in ipso exercitio actus cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primae intentionis perficitur Sacramentum. Quamvis studioso curare debeat Sacramenti Minister, ut & etiam actualem intentionem adhibeat. Sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate: quia praeter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare.*

Obj. 2. Intentio habitualis sufficit ad Sacramentum valide recipiendum, ut patet in ebrio, & amente, qui valide baptizatur si antea habuit intentionem recipiendi Baptismum, nec eam revocavit. Ergo eadem sufficit ad illud conficiendum.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est, quia ad valorem Sacramenti plus requiritur ex parte Ministri quam ex parte fuscipientis. Nam Minister est causa efficiens instrumentalis Sacramenti; fuscipiens vero est illius subjectum. Plus autem requiritur ad agendum & producendum quam ad patiendum seu recipiendum.

Obj. 3. Matrimonium per procuratores contractum valet, etiam si, dum contrahitur, conjuges dormiant. Sed tunc conjuges non habent nisi intentionem habituales. Ergo cum hac intentione valet Sacramentum.

H

Resp.

Resp. Conjuges, qui per procuratores matrimonium contrahunt, non sunt causa proxima & immediata Sacramenti sicut nec contractus: unde in illis sufficit intentio habitualis. At præter habitua'em conjugum intentionem, in procuratoribus, qui eorum nomine contrahunt, requiritur intentio saltem virtualis contrahendi, quia sunt proxima & immediata causa contractus, proindeque Sacramenti. Igitur Matrimonium contrahitur per virtua'em intentionem procuratoris, qui contrahentis vices gerit, & cum eo unam moraliter quoad hoc personam constituit.

Obj. 4. Intentio habitualis sufficit ad applicandum alicui Sacrificium Missæ. Ergo sufficit etiam ad Sacrificium & Sacramentum efficiendum.

Resp. Nego consequ. Disparitas est, quia intentio applicandi Sacrificium est collatio fructus Sacrificii, seu juris ad fructum illum percipiendum; & possum hodie donare, quod cras erit in mea potestate. Donatio autem rei habenda valet quamdiu non retractatur: nam tamdiu perseverat moraliter, unde suo tempore habebit effectum. At intentio faciendi Sacrificium est causa efficiens Sacrificii & Sacramenti: causa autem ut producat effectum, debet existere saltem virtualiter.

Dico 2. Ad valorem Sacramenti non sufficit intentio interpretativa.

Prob. Quia intentio interpretativa non est propriè intentio, sed dumtaxat intentionis præsumptio: sive non est intentio quæ existat aut extiterit, sed quæ esset si res proponeretur. At intentio, quæ non est actu nec virtua-

liter, nihil efficit, nec agentem applicat ad actionem. Quare non potest esse principium actionis moralis & humanæ, quæ tum fiat, quale est Sacramentum. Præterea nullus effectus potest esse nisi à causa, quæ existat saltem virtualiter.

Dico 3. Quamvis Minister teneatur diligenter curare, ut habeat intentionem actualem, ob reverentiam Sacramenti quæ illam exigit, hæc tamen ad valorem Sacramenti non est necessaria; sed sufficit intentio virtualis. Ita communiter Theologi, cum S. Thoma loco citato.

Prob. 1. Ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ Sacramenta ex intentione virtuali collata approbat.

2. Si intentio actualis necessaria esset ad valorem Sacramenti, Sacramenta sapissimè forent irrita propter instabilitatem imaginationis, & frequentes animi evagationes, & quidem plerumque naturaliter inevitabiles. Non est autem credibile, Christum sic instituisse Sacramenta, ut sapissimè essent irrita defectu intentionis, quæ sapissimè non est in potestate hominis.

3. Quia intentio virtualis sufficit ad ponendum validè actum moralem & humanum, ut patet in contractibus, aliisque similibus.

Obj. Si Sacerdos inchoato sacro intentione actuali, incidat in amentiam, & postea virtute ejusdem intentionis proficiat verba consecrationis, non conficit Sacramentum; & tamen hæc intentio erit virtualis, nam perseverabit virtualiter. Ergo non sufficit &c.

Resp.

Tractatus de Sacramentis in genere.

59

Resp. Hæc intentio in hoc casu non est virtualis, nec perseverabit virtualiter moraliter, sed solum physicè. Nam talis Sacerdos non solum non est tunc liber, sed etiam incapax libertatis & actus moralis, qualis est actio Sacramentalis: unde non potest agere humano modo, nec actum humanum ac moralem exercere.

ARTICULUS IV.

Utrum ad valorem Sacramenti requirantur in Ministro fides & sanctitas?

Nota. **I**n initio sæculi tertii Agrippinus Cartaginensis Episcopus docuit Baptismum ab hæreticis & schismaticis collatum, nullum esse, ideoque rebaptizandos esse, qui ab illis baptizati fuissent. Hunc errorem secuti sunt S. Cyprianus Agrippini successor, Firmilianus Casariensis Episcopus, & multi alii Orientales & Africani Episcopi. Eundem errorem pertinaciter propugnarunt Donatistæ, etiam post definitionem Concilii Nicani primi. Et aliqui ex illis hoc extenderunt ad quoslibet peccatores manifestos quamvis fideles. Imò aliqui alii Donatistæ docuerunt nulla esse Sacramenta à quovis peccatore etiam occulto collata, cui errori adhæsere Valdenses, Albigenes, Wicleffus, Hussitæ, & Anabaptistæ. Præterito sæculo Joannes Du Verger Abbas San-Cyranus hanc hæresim renovavit, Epist. 93. his verbis: *Les mauvais Pretres ne sont plus Pretres.* Ita habet prima editio, & textus qualis ab auctore prodiit.

§. I.

Dico 1. Ad valorem Sacramenti non requiritur fides in Ministro. Est de fide.

Prob. 1. Ex traditione & consuetudine perpetua Ecclesiæ non rebaptizandi eos, qui ab hæreticis baptizati fuissent. Quam quidem praxim ab Apostolis profectam esse constat, cum neque alicujus Romani Pontificis decreto, neque generalis alicujus Concilii canone instituta aliquando fuerit; sed ab initio viguerit usque ab hæc tempora in Ecclesia particulari Romana & in aliis Ecclesiis particularibus numero pluribus, in omnibus verò omnino Ecclesiis particularibus viguerit duobus prioribus sæculis usque ad Agrippinum. Hanc consuetudinem S. Stephanus Papa postea martyr, Cypriano & ejus Synodo solam opposuit, & de eadem sic loquitur S. Augustinus, l. 2. de Baptismo, c. 7. *Saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque schismaticis & hæreticis corrigere quod prævum est, non iterare quod datum est; sanare quod vulneratum est, non curare quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex apostolica traditione venientem; sicut multa non inveniuntur in litteris eorum, neque in Concilijs posteriorum, & tamen qui per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur.* Et cap. 9. *Consuetudinis robore tenebatur orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem.*

Prob. 2. Ex Conciliis generalibus. Conc. Nicenum I. can. 8. sic ait: *Si qui voluerint venire ad Ecclesiam Catholicam ex Novatianis, placuit sancto Concilio, ut ordinentur, & sic maneant in Clero.* Ubi Novatianos hæreticos ad fidem conversos admittit ad ordines sine rebaptizatione,

60 Tractatus de Sacramentis in genere:

zatione, sicque eorum Baptismus ratum habet, quia nempe ritè baptizabant Novatiani. Paulianistas verò ad fidem conversos rebaptizari jubet, can.

19. *Quia Paulianistæ in nomine Patris & Filij & Spiritus - sancti minimè baptizabant,* inquit Innocentius I. in sua ad Episcopos Macedonia Epistola. Concilium autem Nicanum Novatianos ad fidem conversos sine iteratione Baptismi recipiendo, & solos Paulianistas statuendo rebaptizandos esse, hoc ipso ut ratum approbat Baptismum à quocumque etiam hæretico in debita forma collatum. Quare S. Augustinus, in libris de Baptismo contra Donatistas, rectè asserit consuetudinem Ecclesiæ non rebaptizandi Baptizatos in forma Ecclesiæ ab hæreticis, plenarii Concilii auctoritate, proindeque totius Ecclesiæ consensione firmatam esse.

Conc. Later. IV. c. 11 ait: *Sacramentum verò Baptismi, quod ad invocationem individue Trinitatis, videlicet Patris & Filij & Spiritus - sancti consecratur in aqua, tam parvulis quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum, proficit ad salutem.*

Concil. Trident. sess. 7. de Baptismo, can. 4. *Si quis dixerit Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiritus - sancti cum intentione faciendi quod facit Ecclesiæ, non esse verum Baptismum, anathema sit.* His addit Concil. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur paganus & hæreticus validè baptizare, dummodò formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesiæ.

Prob. 3. Ratione. Quia propter hæreticum non amittitur potestas ministeria-

lis, quippe quæ sit gratia gratis data, nec in Ministri sed in aliorum utilitatem concessa. Et sicut semen non minus fructificat, sive à malo sive à bono spargatur: ita Sacramentum aequaliter valet, sive ab infideli & peccatore, sive à iusto conficiatur.

Dico 2. Ad valorem Sacramenti non requiritur in Ministro sanctitas seu status gratiæ. Est de fide.

Prob. 1. Quia est de fide ad valorem Sacramenti non requiri in Ministro fidem. Ergo nec requiritur status gratiæ, qui sine fide esse non potest, quique abest in omni Ministro hæretico & schismatico.

2. Ex Concil. Constantiensi, sess. 8. ubi damnatur hæc Wicleffi propositio numero quarta: *Si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.* Et ex Conc. Trident. sess. 7. can. 12. *Si quis dixerit, Ministerium in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut non conferre Sacramentum, anathema sit.*

3. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ nunquam Sacramenta à peccatoribus collata iteravit.

4. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Augustinus, l. 2. contra Epistolam Parmeniani, c. 10. ubi ait: *Omnia Sacramenta, cum obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.*

Ratio est, quia potestas conficiendi Sacramenta est gratia gratis data, quæ composibilis est cum peccato. Alioquin Christus parum Ecclesiæ suæ & ani-

Tractatus de Sacramentis in genere: 61

animarum salutem providisset: nam cum status gratiæ saepe in multis delit, sapientissime Sacramenta forent irrita cum ingenti animarum damno.

Ex dictis sequitur, ad effectum Sacramenti non requiri in Ministro fidem, nec statum gratiæ; quod est etiam de fide: nam ex Conc. Trident. sess. 7. can. 6. & 7. Sacramenta validè collata conferunt gratiam non ponentibus obicem. Et verò virtus Sacramenti est & operatur ex solis Christi meritis, qui per Ministrum tamquam instrumentum illud conficit. Quare à Patribus & Doctoribus rectè comparantur Sacramenta solis radiis, qui transseundo per loca canosa non inquinantur: mali verò Ministri manibus, quæ sive sordidæ sive mundæ sint, possunt perinde bonum semen seminare; sigillis, quæ sive aurea sive ferrea sint, perinde possunt Principis imaginem imprimere; faci, quæ consumitur dum aliis præluceat.

§. II.

Solvuntur objectiones petite ab auctoritate.

Obj. 1. Illud Eccli. c. 34. v. 4. Ab immundo quis mundabitur? Et v. 30. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?

Resp. Ad 1. Sensus est non posse aliquem mundari ab immundo ut immundo, & virtute propria mundante. At Minister immundus conferendo Sacramentum, non mundat virtute propria, sed virtute Christi ut Ministri principalis, qui potest mundare per homines immundos sicut per quædam instrumenta.

Resp. Ad 2. Ibi non agitur de Baptismo Christi, sed de purificatione ab immunditia legali, quæ ex cadaveris contractu contrahebatur. Et sensus est: qui post contactum cadaveris purificatur, si iterum tangit illud, nil prodest ipsi sua purificatio, quia iterum immunditiam legalem contrahit.

Obj. 2. Illud Christi, Matth. cap. 7. Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere.

Resp. Arbor mala agens ex propria virtute non potest bonos fructus facere. At Minister improbus conficiens Sacramentum, non agit ex propria virtute, sed nomine & virtute Christi: unde non agit ut arbor mala. Nam arbor mala est homo malus de suo agens, non verò ex virtute Christi. Ita S. Augustinus, lib. 2. contra Litteras Petilianæ.

Obj. 3. Illud Ephes. c. 4. Unus dominus, una fides, unum Baptisma. At si valet Baptismus ab hæretico collatus, non unum, sed duplex erit Baptisma. Ergo.

Resp. Nego min. Nam Baptismus ab hæretico ritè collatus, solo numero non specie differt à Baptismo, qui in Ecclesia Catholica confertur: nam utriusque est eadem materia, eadem forma, idem finis & effectus, idem Institutum ac principalis Minister, nempe Christus, & ad eandem Ecclesiam nempe Christi uterque pertinet.

Obj. 4. S. Cyprianus cum octoginta circiter Episcopis Africanis, & Firmilianus cum quinquaginta Episcopis Orientalibus, in multis Synodis declarant nullum esse hæreticorum Baptismum,

num, ideoque rebaptizandos cum ad fidem convertuntur.

Resp. Illi omnes graviter errarunt, & illis oppono summum Pontificem Stephanum & cum eo multa Episcoporum millia, qui Traditionem Apostolicam tuebantur, ut testatur S. Augustinus, lib. 3. contra Cresconium, c. 3. his verbis: Si omnino jam credendum sit quinquaginta Episcopis Orientalium id esse visum, quod septuaginta Afris, vel aliquanto etiam pluribus contra tot millia Episcoporum, quibus hic error in toto orbe displicuit, cur non potius etiam, &c.

Obj. 5. Dionysium Alexandrinum.

Resp. Equidem S. Hieronymus ei hunc errorem attribuit, sed dissentit S. Basilii, qui Dionysii Epistolas legere & doctrinam melius perspectam habere potuit. Et re vera ipse Dionysius, in tercia ad Philemonem Epistola, cuius Fragmentum refert Eusebius, l. 8. c. 7. asserit se à prædecessore suo accepisse eos qui ab hæreticis veniebant... post multas preces purgatos, ad communionem admittendos, nequaquam existimans iterato Baptismo eis opus esse. Nec ipse rebaptizantium patrocinium suscepit apud Christum successorem Stephani, nisi quia putabat rem Ecclesiæ periculosa esse, si durius cum rebaptizantibus ageretur.

Obj. 6. S. Athanasius, serm. 3. contra Arianos, ait: Quæso igitur non planè vanum ac inutile fuerit Baptisma, quod ab illis (Arianis) datur; cum id non nisi species sit, & inane simulacrum, ipsique ea re nihil solidæ opis afferant ad pietatem? Et hanc rationem subjicit, quia dicendo in nomine Patris & Filii, per Patrem intelligunt Creatorem & Factor-

rem, per Filium verò creaturam & facturam; nam sic prosequitur: Non enim in Patre & Filio tribuunt Baptisma Ariani, sed in Creatore & creatura, in Factore & factura, scilicet secundum sensum quem nominibus Patris & Filii tribuunt. Sicuti igitur creatura diversum quiddam est à Filio: ita diversum quiddam à vero Baptismate est, quod ab illis existimatur dari; tamen nomen Patris & Filii, quia illa in Scripturis videtur, simulent se se nominare.

Resp. S. Doctor secundum multos solum vult Arianorum Baptisma non conferre gratiam sanctificantem illud recipientibus, utpote iis in hæresi consentientibus, vel cum eis in sacris communicantibus. Unde sensus est, Arianorum Baptisma esse vanum & inutile, esse inane simulacrum quoad effectum primum, nempe gratiam.

Aliqui tamen censet S. Athanasium invalidum existimasse Baptismum hæreticorum, non quidem omnium indiscriminatum, sed duataxat eorum, qui non rectè sentiebant de Trinitate, & de divinitate Filii. Quod putant sufficienter probari ex verbis S. Athanasii verba objecta sequentibus: Non enim qui simpliciter ait, Domine, is est qui donat legitimum Baptisma, sed qui nomen exprimit, & fidem rectam habet, ideoque Salvator non quovis modo baptizandum præcipit: sed primum dixit: docete, ac deinde: baptizate in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti; ut ex doctrina recta fides oriretur, & cum fide Baptismatis integra initiatio perficeretur. Certè aliæ etiam hæreses, eaque numero non exiguæ, nomine tenus ritum illum pronuntiant, (dicendo, ego te baptizo in nomine Pa-

Tractatus de Sacramentis in genere.

63

Patris & Filii & Spiritus - sancti.) *Sed non rectè sentientes* (de tribus personis,) *ut dictum est, neque sanam fidem retinentes, inutilem possident aquam, quam impertiunt, nimirum numine & religione destitutam; adeo ut qui ab illis aspergantur, sordescant potius prava religione, quam redimantur.* Verùm ista omnia in bono sensu explicari possunt, nempe de Baptismo licito & conferente gratiam: ita ut sensus sit, Baptismum sine necessitate ab hæreticis susceptum, esse illicitum, & inutilem recipienti, ideoque hoc Baptismo non sanctificari, sed magis contaminari baptizatum, ob sacrilegium quod committit, Baptismum ab hæreticis & in hæresi recipiendo.

Obj. 7. S. Basilius, Epist. I. & 2. Canonica ad Amphilochem, Baptismum ab hæreticis in debita forma collatum ut nullum rejicit, vultque ab hæreticis baptizatos rebaptizari.

Resp. In hunc errorem inductus fuit auctoritate & praxi Firmiliani, qui fuerat ejusdem Ecclesiæ Episcopus; & quia malè intelligebat canonem 8. Conc. Nicæni, & prohibitionem rebaptizationis olim à Stephano factam, existimando rebaptizationem illam prohibitam tantum fuisse alicujus æconomix gratia, ideoque solum ad tempus. Sed nullorum Patrum sententia prevalere potest Traditioni Apostolicæ, & consuetudini particulis Ecclesiæ Romanæ & majoris numeri aliarum Ecclesiarum.

Obj. 8. S. Cyrillum Jerof. Præfatione in Catecheses.

Resp. Loquitur de hæreticis, qui veram Baptismi formam non servabant.

Obj. 9. S. Ambrosius, l. de iis qui mysteriis initiantur, c. 4. ait: Nunc omnes sanantur (per Baptismum,) aut certè unus solus populus Christianus. Est enim in aliquibus & aqua mendax, non sanat Baptismus perfidorum, non mundat, sed polluit.

Resp. Solum vult, adultos Baptismo, quem ab hæreticis suscipiunt, non mundari, sed inquinari, quia hæreticis illis in hæresi consentientes, vel cum eis in sacris communicantes, Baptismum sacrilegè suscipiunt.

Obj. 10. S. Opratus Milevitanus, lib. I. contra Parmenianum, ubi nullum rejicit Hæreticorum Baptismum.

Resp. Non omnium Hæreticorum, sed eorum dumtaxat, qui veri Baptismi ritum non servabant, Baptismum repudiat ut irritum, quod patet ex his verbis quæ ibidem subjicit: *Vides ergo Hæreticos à domo veritatis extorres, solos habere varia & falsa Baptismata.* Deinde ibi admittit ut validum Donatistarum Baptismum, quia nobiscum vera & communia Sacramenta traxistis, inquit illos alloquens.

Obj. II. Concil. Nicæn. can. 19. ait: Si quis confugit ad Ecclesiam Catholicam de Paulianistis & Cataphrygis, statutum est rebaptizari eos omninò debere. At Cataphryges seu Montanistæ baptizabant in debita forma. Ergo.

Resp. Hæc Ilidori Mercatoris lectio mendosa est, & hæc vox *Cataphrygis* malè inserta est canonis. Nam nec in Græco canone, nec in versione Dionysii exigui invenitur; & Innocentius I. in sua ad Episcopos Macedoniæ Epistola, loquens de Hæreticis, quos rebaptizari debent.

rebaptizari statuit Conc. Nicæn. solos Paulianistas commemorat.

Præterea certum est Montanistas eandem formam in Baptismo adhibuisse quam Novatianos, cum eandem Trinitatis fidem tenerent. Ergo cum Conc. Nicæn. Novatianorum Baptismum ut validum approbaverit, non potuit Montanistarum Baptisma ut irritum repudiare.

Obj. 12. Canonem Apostolicum 46. qui sic habet: *Episcopum & Presbyterum, Hæreticorum suscipientem Baptisma damnari precipimus.*

Resp. Intelligitur hic Baptisma non in forma Ecclesiæ collatum. Porro Canones qui dicuntur Apostolorum, quia sic eos appellare placuit Collegio Græco, non fuerunt ab Apostolis conditi; sed à variis Synodis particularibus, vel etiam à privatis hominibus. Quorum quidem canonum aliqui doctrinam & disciplinam ab Apostolis acceptam continent, aliqui verò ab Hæreticis fabricati sunt. Sed ab Ecclesia Romana non sunt recepti.

Obj. 13. Conc. Laodicenum, can. 8. sic statuit: *De his qui convertuntur ab hæresi, que dicitur Cataphrygarum... has sub omni diligentia ab Episcopis Ecclesiæ vel Presbyteris instrui & baptizari conveniet.* Eadem rebaptizatio Montanistarum seu Cataphrygum statuitur can. 7. Concil. Constantinopolitani.

Resp. Ideò Montanistæ seu Cathaphryges à Conc. Laodiceno rebaptizari jubentur, quia tempore huius Synodi anno 360. celebratæ, in Sabellii hæresim propositi, non jam cum expressa trium personarum invocatione baptizabant.

Ideoque irritus erat Baptismus ab iis collatus. Eadem est responsio ad canonem septimum Conc. Constantinopolitani, si tamen non sit illi suppositus: nam extat solum in editione Theodori Balsamonis, & in lib. Synod. constitutionum.

Obj. 14. Stephanus Papa simoniacè ordinatos à Formoso prædecessore suo, iussit denuò ordinari.

Resp. Hoc faciendo peccavit, non tamen defuit id esse faciendum.

§. III.

Solvuntur objectiones petite à ratione.

Obj. 1. Hæretici & peccatores non habent Spiritum - sanctum. Sed qui non habet Spiritum - sanctum non potest remittere peccata, juxta illud Christi, Joann. cap. 20. *Accipite Spiritum - sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ergo Hæretici & peccatores non possunt remittere peccata, ergo nec absolvere, &c.

Resp. Hæretici & peccatores non habent quidem Spiritum - sanctum quantum ad gratiam sanctificantem, sed illum habent quantum ad characterem & potestatem ministerialem absolvendi, si nempe fuerint ordinati. Ibi autem per Spiritum - sanctum intelliguntur dona Spiritus - sancti, quæ in ordinatione conferuntur, videlicet gratia sanctificans, character, & potestas ministerialis absolvendi subditos. Sed gratia sanctificans potest amitti, remanentibus aliis donis gratis datis, & hæc in ordinatione conferuntur, non ut validè, sed ut licitè ac sanctè Sacramentum administretur.

Obj. 2.

Tractatus de Sacramentis in genere. 65

Obj. 2. Hæretici & peccatores non habent gratiam sanctificantem. Ergo non possunt eam dare, nec proinde Sacramenta illius productiva.

Resp. 1. Illi non habent quidem gratiam formaliter & in se, sed habent ministerialiter, seu in potestate ministeriali conferendi Sacramenta gratiæ collativa.

Resp. 2. Disting. conseq. Non possunt dare gratiam ex virtute propria, *conc. conseq.* ex virtute & potestate Christi, cujus sunt Ministri & instrumenta moralia. *Nego conseq.* Hæretici & peccatores hoc ipso, quod possunt esse Ministri Christi & exercere potestatem ministerialem à Christo acceptam, possunt instrumentaliter conferre gratiam sanctificantem, conferendo Sacramenta illius productiva.

Obj. 3. Olim Hæretici cum ad Ecclesiam redibant, denuò confirmabantur & ordinabantur. Ergo.

Resp. Nego anteced. Ilis equidem imponebantur manus. At hæc manuum impositio non fuit repetitio Confirmationis vel Ordinationis; sed vel Sacramentum Confirmationis quod nondum susceperant, vel caremonia, qua Ecclesiæ reconciliabantur, & ab excommunicatione absolvebantur.

Obj. 4. Actio sacramentalis Hæretici & peccatoris est peccaminosa. Ergo non potest movere Deum ad dandam gratiam. Ergo, &c.

Resp. Disting. 1. conseq. Deum ad dandam gratiam movere non potest, ut est actio talis hominis, *conc. conseq.* Ut est actio Christi tamquam Ministri principalis, *neg. conseq.*

Ant. Th. Spec. & Mor. T. II.

Obj. 5. Sacramenta pertinent ad solam Ecclesiam Catholicam: nam ei soli data sunt à Christo. Ergo non possunt esse extra Ecclesiam.

Resp. Nego conseq. Quia possunt ab Hæreticis illicitè & injustè usurpari sicut Evangelia, & alia bona. Ubicumque autem reperiantur, semper pertinent ad Ecclesiam. Unde cum baptizati ab Hæreticis ad Ecclesiam veniunt, Ecclesia quod suum est agnoscit & retinet: quod verò suum non est, nempe errorem, repudiat & emendat.

Obj. 6. Non decet Deum uti impio & infideli Ministro ad gratiam conferendam.

Resp. Nego. Nam 1. Deus non utitur Ministro impio, ut impio & infideli, sed præcisè ut homine habente potestatem ministerialem ad aliorum utilitatem, non ad suam. 2. Deus sic agendo, clarè ostendit Sacramentorum efficaciam à solis Christi meritis moraliter, & à se solo physicè procedere. 3. Deus malo instrumento optimum effectum produciens, sapientiam ac bonitatem suam commendat.

Obj. 7. Minister Sacramentorum est Minister Christi & Ecclesiæ: nam non agit suo, sed solum Christi & Ecclesiæ nomine. Atqui Hæreticus non est Ecclesiæ & Christi Minister. Ergo nec Sacramentorum. *Nego min. probatur.* Ille solus est Minister Christi & Ecclesiæ, qui est Christi & Ecclesiæ membrum: nam Christus & Ecclesia non utuntur nisi suis membris. At Hæreticus non est membrum Christi & Ecclesiæ. Ergo nec est Minister utriusque.

I

Resp.

Resp. Nego maj. & ejus probationem. Nam non est necesse, ut Sacramenti Minister sit membrum principalis agentis, cum possit esse membrum separatum, ut patet in procuratore. Christus enim suis inimicis ad Ecclesiam utilitatem uti potest.

Inst. Minister Sacramenti operatur ut membrum Ecclesiae.

Resp. Re vera operatur ut membrum Ecclesiae, quando est de Ecclesia: nam Ecclesia per fideles ut membra sua confert Sacramenta. At ut quis possit esse Minister Sacramenti, necesse non est, ut sit membrum Ecclesiae, sed sufficit quod possit esse instrumentum Christi ut causae principalis Sacramenti: ad quod non requiritur ut sit membrum Ecclesiae.

CAPUT V.

De subiecto Sacramentorum.

Subjectum Sacramenti est ille, qui recipit Sacramentum, cujus ex capax.

ARTICULUS I.

Quinam sint capaces recipiendi Sacramenti?

Dico 1. Soli homines viatores sunt capaces recipiendi Sacramenta.

Prob. Quia Sacramenta pro solis hominibus viatoribus instituta sunt. Nam cum Sacramenta instituta sint ad dandam vel augendam gratiam, non sunt instituta nisi pro iis, qui sunt in eo statu, in quo gratiam & ejus augmentum recipere possunt. Sed soli homines viatores sunt in hoc statu. Ergo pro iis solis instituta sunt Sacramenta.

Dico 2. Omnis homo viator est capax trium Sacramentorum, nempe Baptismi, Confirmationis & Eucharistiae, positis ponendis. At non omnis est capax omnium Sacramentorum: nam v. g. homo sanus non est capax Extremae unctionis, nec Religiosus Matrimonii, nec mulier Ordinis.

Obj. Infans in utero matris est viator, & tamen in eo statu non est capax Sacramenti.

Resp. Talis infans est solum viator coram Deo. At assertio nostra intelligi debet de viatoribus non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus, proindeque de hominibus natis. Nam antequam homo in lucem prodeat, non est hominibus sensibilis: ac proinde non est capax signi sensibilis, quod per Ministros Ecclesiae visibilis modo sensibili, & subiecto sensibili immediate applicari debet.

ARTICULUS II.

Quanam dispositio requiratur & sufficiat in subiecto ad valorem Sacramenti?

Dico 1. In infantibus & perpetuis amentibus nil requiritur ad valorem & effectum Sacramenti.

1. Constat ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiae, secundum quam baptizantur infantes nullius dispositionis capaces.

2. Quia Deus vult illos salvari: ac proinde prae paravit illis medium salutis, & remedium peccati originalis, quod possit illis applicari sine ulla sui dispositione, cum non sint capaces ullius dispositionis & actus propriae voluntatis.

Dico

Dico 2. In adulto requiritur ad valorem Sacramenti aliqua voluntas positiva recipiendi Sacramentum. Ita communiter Doctores.

Prob. 1. Ex Concilio Carthaginensi III. can. 34. & Arausicano I. can. 12. quæ, ut Baptismus adultis ægrotis voluntatem recipiendi Baptismum significare non valentibus conferatur, exigunt testimonium aliorum, quo constet eos prius baptizari voluisse.

2. Ex cap. *maiores* de Baptismo.

3. Ex Rituali Romano jussu Pauli V. edito, & toti Ecclesiæ proposito ut continenter ritus & praxim universæ Ecclesiæ, ubi dicitur: "Si quis adultus sit baptizandus, debet... ejus voluntas & propositum sæpius explorari, & non nisi sciens & volens, probeque instructus baptizari: at vero si quis, dum instruitur, in mortis periculum incidat, baptizarique voluerit, habita ratione periculi vel necessitatis, baptizetur. Et de amentibus ac furiosis dicitur inferius: "Si dilucida habeant intervalla, dum mentis compotes sunt, baptizentur, si velint. In mortis verò periculo jubet eos, etiam si mentis compotes non sint, baptizari, modo antequam insanirent, suscipiendi Baptismi desiderium ostenderint. Ex quibus patet ad valorem Baptismi requiri in adulto volitionem positivam saltem habitualement illum recipiendi. Si autem hæc voluntas in Baptismo requiritur, è fortiori requiritur in aliis Sacramentis, quæ non sunt tam necessaria.

4. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ ex Rituali Romano nobis sufficienter constat.

5. Ex S. Thoma, 3. p. q. 68. art. 7. ubi ait: "Ex parte baptizati requiritur voluntas sive intentio suscipiendi Sacramentum. Et ad 2. Si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset rebaptizandus. Si tamen hoc non constaret, esset dicendum: si non es baptizatus, ego te baptizo.

Ratio à priori est institutio Christi; qui convenienter voluit, ut nullus adultus, qui rationis usum habuit, sanctitatem vel ejus augmentum acciperet, nisi ipse consentiret in suam sanctificationem, ac proinde ut Sacramenta ad nostram sanctificationem instituta, non valerent in adulto sine suo consensu.

Obj. 1. Can. *de Judæis*, dist. 43. Judæi, qui coacti fuerant ad Baptismum suscipiendum, dicuntur Baptismi gratiam suscepisse.

Resp. Hoc intelligi debet de solis Judæis, qui metu coacti verè consenserant in Baptismum.

Obj. 2. Innocentius III. cap. *maiores* de Baptismo, ait: "Tunc ergo character sacramentalis imprimitur operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obstantem.

Resp. Per voluntatem contrariam hic intelligit non solum positivum dissensum, sed etiam negationem consensus, & quidem rectè: nam qui consentire potest & non consentit, moraliter & in estimatione prudenti dissentit. Quod etiam patet ex his verbis objecta præcedentibus: "Dormientes autem & amentes, si priusquam amentiam incurrerent aut dormirent, in contradictione persisterent; quia in iis intelligitur

igitur contradictionis propositum per-
durare: & si fuerint sic immerſi,
characterem non ſuſcipiunt Sacramen-
ti. Secus autem ſi prius Catechume-
ni exiſſent, & habuiſſent propoſi-
tum baptizandi. Unde tales in ne-
ceſſitatis articulo conſuevit Eccleſia
baptizare. Tunc ergo characterem,
&c. Nam ſi per contrariam volun-
tatem non intelligeret negationem
conſenſus, ex eo quod in caſu neceſ-
ſitatis Catechumenos in amentiam lap-
ſos, qui Baptiſmi ſuſcipiendi propoſi-
tum habuerunt, Eccleſia baptizare
conſuevit, inepte inferret Baptiſmum
valere quoties in ſuſcipiente non in-
venit obicem voluntatis contrariæ.

Dices. Gloſſa in hoc cap. *maiores*,
docet validum eſſe Baptiſmum illius,
qui corde diſſentit, modò dicat ore
ſe conſentire.

Reſp. Hac gloſſa jūſſu Gregorii XIII.
fuit expuncta, ideoque nullus eſt au-
ctoritatis.

Obj. 3. Conc. Florent. ad valorem
Sacramenti tria tantum requirit, vi-
delicet materiam, formam, & inten-
tionem Miniſtri.

Reſp. Conc. ibi ea tantum exponit
quæ ad valorem Sacramenti ex parte
Miniſtri requiruntur. Unde dicit Sa-
cramenta his tribus perfici. Perficere
autem Sacramentum ſolus eſt Mini-
ſtri.

Obj. 4. S. Auguſtinus, lib. 7. de
Baptiſmo, c. 53. aſſerit Baptiſmum va-
lidè ſuſcipi ab eo qui illum recepit
cum ficta tantum intentione. Et tract.
26. in Joann. docet validè ſuſcipi à
nolente, nam ibi ſic ait: "Intrare quis-
quam Eccleſiam poteſt nolens, acce-

dere ad altare poteſt nolens, accipe-
re poteſt Sacramentum nolens, cre-
dere non poteſt niſi volens.

Reſp. Si revera ita ſenſit, in hoc lap-
ſus eſt, ut conſtat ex auctoritate Con-
ciliorum, & præſertim Ritualis Romani,
in quo univerſalis Eccleſiæ doctrinam
& praxim tradi, teſtatur Paulus V. in
eius Præfatione.

Obj. 5. S. Thomas, 3. p. q. 64. art.
8. ad 2. ait: "In verbis autem quæ pro-
fert (Minifter) exprimitur intentio
Eccleſiæ, quæ ſufficit ad perfectionem
Sacramenti, niſi contrarium expri-
matur ex parte Miniſtri, vel recipien-
tis Sacramentum.

Reſp. Solum vult explicitam & di-
ſtinctam intentionem Sacramenti ne-
que in Miniſtro, neque in recipiente
ad ejus valorem requiri; ſed in utro-
que intentionem implicitam & genera-
lem ſufficere cum explicita intentione
Eccleſiæ, quæ verbis formæ exprimitur.
Et verò S. Doctor, 3. p. q. 68. art. 7.
ad 2. ait: "Si in adulto deeſſet inten-
tio ſuſcipiendi Sacramentum, eſſet re-
baptizandus.

Inſt. S. Thomas, in 4. diſt. 61. q. 1.
a. 2. q. 3. dicit adultos uſu rationis de-
ſtitutos validè baptizari, ſi eis non in-
ſit habitu contraria voluntas.

Reſp. Ibi ſubintelligit & ſupponit,
modò prius habuerint voluntatem ali-
quam poſitivam Baptiſmi: ita ut ſolum
velit non requiri voluntatem ætalem
vel virtualem, ſed ſufficere habitua-
lem; nam loco objecto ſic ait: "Et
ideo in adultis & in habentibus uſum
rationis, in quibus poteſt eſſe contra-
ria voluntas ætu, vel habitu, requi-
ritur & contritio, ſive devotio ad per-
ci-

Tractatus de Sacramentis in genere. 69

"cipiendam rem Sacramenti, (id est, gratiam) & intentio vel voluntas ad recipiendum Sacramentum.

Præterea S. Doctor per contrariam voluntatem habitualementem, intelligit ibi negationem consensus præteriti non revocati. Nam juxta illum, qui potest velle recipere Sacramentum, & non habet positivam volitionem recipiendi, censetur nolle illud recipere. Quare juxta S. Thomam inest contraria voluntas, quando non fuit volitio recipiendi Sacramentum. Denique etiam loco objecto sententiam contrariam docuisset, hanc retractasset in Summa, ubi clarè nostram sententiam tradit, 3. p. q. 68. artic. 7.

Obi. 6. Ad valorem Extremæ-unctionis non requiritur voluntas etiam habitualis eam recipiendi, ut patet ex praxi Ecclesiæ, secundum quam confertur moribundis sensu destitutis, etiam si illam non petierint.

Resp. Non requiritur quidem voluntas habitualis distincta & explicita: at requiritur voluntas habitualis confusa, implicita & generalis, quæ est voluntas, qua unusquisque fidelis pœnitens ac bene dispositus vult frui omnibus Sacramentis & remediis à Christo ad suam salutem institutis, & ea cupit sibi applicari, si eis indigerit, ut explicat Suares. Quam quidem voluntatem habere omnes Christiani præsumuntur. Ecclesia autem prudenti hujus voluntatis præsumptione contenta est ad Extremam-unctionem conferendam moribundis sensu destitutis. Aliis verò rationis & sensuum usu præditis non administrat, quin prius ab illis quaesierit num hoc Sacramentum suscipere velint,

Obi. 7. Confectio Sacramenti unice pendet à Ministro. Ergo ad ejus valorem non requiritur actus suscipientis.

Resp. Confectio Sacramenti unice pendet à Ministro, ut causa efficiente ministeriali. At pendet etiam à consensu Sacramentum recipientis, non ut à causa efficiente, sed ut conditione necessaria, sine qua non fieret Sacramentum.

Dices. Qui recipit Sacramentum, se habet ut patiens. Ergo ad illud non requiritur ejus actus.

Resp. Qui recipit Sacramentum, se habet ut patiens voluntarium, in quo requiritur voluntas recipiendi.

Obi. 8. Multi inviti ordinati sunt, quorum tamen ordinatio rata habita est, ut narrat S. Epiphanius de fratre S. Hieronymi, & Theodoretus de Macedonio.

Resp. Illi ordinati sunt inviti secundum quid, hoc est, cum aliqua repugnantia, nec ex proprio motu voluntatis, sed solum ad obsequendum voluntati aliorum adducti: non tamen inviti simpliciter & sine ullo consensu: alioqui non fuisset valida illorum Ordinatio.

Dico 3. Ad valorem Sacramenti in adulto recipiente non requiritur intentio actualis aut virtualis; sed sufficit habitualis, id est, sufficit voluntas illud recipiendi præterita, non retractata. Exceptis Matrimonio, & Pœnitentia propter specialem rationem. Ita communiter.

Prob. 1. Ex Conc. Carthaginensi III. & Arausicano I. & Rituali Romano præcipientibus, ut baptizetur moribundus sensibus & ratione destitu-

tus, modò constet de præterita ejus voluntate.

2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ semper hoc præstat.

Dixi, *exceptis, &c.* Quia cum actus poenitentis & contrahentis sint materia horum Sacramentorum, non sufficit voluntas ea recipiendi præterita, nec revocata; sed necesse est, ut poenitentes doleant, & peccata confiteantur eo modo quo possunt; & ut contrahentes consensum suum verbis aliisve signis externis exprimant.

Dico 4. Ad valorem Sacramenti in adulto illud recipiente, sufficit intentio modò dicta: nec requiritur fides aut sanctitas, aut actus cujusvis virtutis, excepto Poenitentia Sacramento, ad cuius valorem requiritur supernaturalis dolor cum spe veniæ, proindeque fides.

Prob. Ex Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ Hæreticos ab Hæreticis baptizatos vel ordinatos rebaptizari vel reordinari vetat, cum ad fidem catholicam convertiuntur, si hæc Sacramenta in materia & forma legitima susceperint.

ARTICULUS III.

Quanam dispositio requiratur ad effectum Sacramenti recipiendum?

Nota. Effectus Sacramenti in Baptismo, Confirmatione & Or-

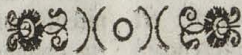
dine duplex est: nimirum primarius, qui est gratia sanctificans cum jure ad gratias actuales ad finem Sacramenti consequendum idoneas; & secundarius, qui est character.

Dico 1. Ad characterem recipiendum sufficit voluntas habitualis recipiendi Sacramentum: nam hæc sufficit ad valorem Sacramenti. Dispositio autem quæ sufficit ad valorem Sacramenti, sufficit quoque ad impressionem characteris.

Dico 2. Ad gratiam Sacramenti recipiendam in Sacramentis vivorum requiritur status gratiæ: in aliis verò, nempe Baptismo & Poenitentia non requiritur.

Ratio est, quia priora instituta sunt ad conferendam secundam gratiam, id est, augmentum gratiæ; alia verò ad dandam primam gratiam, ac proinde ex sua institutione & ex suo fine priora statum gratiæ exigunt ad suum effectum primarium producendum: alia non exigunt, quæ tamen alias dispositiones suo loco recensendas requirunt.

Hinc qui sibi conscius est peccati mortalis, graviter tenetur sibi statum gratiæ procurare antequam recipiat Sacramentum vivorum, alioqui lethale sacrilegium admittit.

TRACTATUS DE SACRAMENTO BAPTISMI.

Nemo dubitat quin Baptismus sit Sacramentum. Nam in Scriptura traduntur illius ritus externus, institutio ac mandatum, & gratiæ promissio ipsi annexa.

1. Quidam ritus externus, Ephes. cap. 5. *mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.*

2. Institutio & mandatum, Joan. c.

3. *nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

3. Promissio gratiæ ipsi annexa, Marc. c. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.*

Videtur autem Christus Baptismum suum ante mortem suam instituisse.

CAPUT PRIMUM.

De essentia Baptismi.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit Baptismus?

Dico. Baptismus est Sacramentum regenerationis per aquam in verbo vitæ. Ita Catechismus Romanus.

Prob. Quia hæc definitio rectè explicat naturam Baptismi, ut sola expositione patebit. Nam 1. Sacramentum est genus, per hoc enim convenit cum aliis Sacramentis. 2. nomen regenerationis supple spiritualis continet differentiam: nam per hoc differt

Baptismus à ceteris Sacramentis, quòd hominem spiritualiter regeneret. 3. Ceteræ voces explicant per quid fiat ista generatio, & per illas significatur materia & forma Baptismi. Per verbum vitæ intelligitur certa verborum formula à Christo præscripta, vim habens animam vivificandi.

Baptismus autem dicitur regenerare, quia dat primam vitam spiritualem ac supernaturalem iis, qui naturalem acceperunt. Nam regenerare est quasi secundo generare, vitæ naturali spiritualem seu supernaturalem superaddendo. Quare solus Baptismus regenerat, non aliud Sacramentum, ne Poenitentia quidem. Nam hæc non dat primam vitam spiritualem, sed eam post Baptismum per peccatum mortale amissam restituit: unde est Sacramentum ad suscitationem spiritualem, non verò ad regenerationem institutum.

ARTICULUS II.

Quanam sit materia Baptismi?

Nota. **D**uplex est materia Baptismi, nempe remota, quæ est elementum, & proxima quæ est remota applicatio. Circa materiam remotam plures extiterunt errores. 1. Seleuciani propter hæc verba Matthæi, cap. 3. *Ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni*, malè intellecta, adhibebant Baptismum in igne, non in aqua.

qua. 2. Jacobita ob eadem verba male intellecta, loco aquæ, cruce[m] parvulorum frontibus ferro candenti imprimebant. 3. Paulitiani, loco aquæ, adhibebant hæc verba: *Ego sum aqua viva*. 4. Demum Lutherus docuit materiam validam Baptismi esse id omne, quod balneo inservire potest, ideoque valere Baptismum in vino & lacte.

Dico 1. Materia remota Baptismi est aqua vera naturalis seu elementaris. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. cap. 3. "Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu-sancto, non potest introire in regnum Dei. Et Act. cap. 10. Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi qui Spiritum-sanctum acceperunt, sicut & nos? & iussit eos baptizari in nomine Domini JESU Christi.

2. Ex Traditione Patrum & perpetua Ecclesiæ praxi.

3. Ex Conc. Lateran. IV. cap. 1. Florent. in Decreto pro Armenis, & ex Trident. sess. 7. can. 2. de Baptismo: "Si quis dixerit aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi; atque ideo verba illa Domini nostri Jesu-Christi: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit.

Ratio à priori est voluntas Christi. Ratio convenientiæ est, quia aqua vera & naturalis est aptissima tum ad effectus Baptismi representandos, tum ad Sacramentum omnibus necessarium conficiendum, cum sit communissima, illiusque usus facilissimus.

Obj. 1. Joannes Baptista, Matth. c. 3. de Christo ait: *ipse vos baptizabit in Spiritu-sancto & igni*. Ergo ignis est materia Baptismi Christi.

Resp. Nego conseq. Nam per ignem ibi intelligitur charitas ardens, quæ diffunditur in cordibus per Spiritum-sanctum. Ibi autem Baptismus Joannis Baptismo Christi opponitur, non quod Baptismus Christi non fiat ex aqua, sed quia fit ex aqua fecundata per virtutem Spiritus-sancti, & mundante animam, cum Baptismus Joannis fieret ex aqua sterili, nullam vim spiritualem habente, & cujus applicatio nihil efficeret ex opere operaro.

Obj. 2. Illud 1. Joann. cap. 5. "Hic est qui venit per aquam & sanguinem, non in aqua solum, sed in aqua & sanguine.

Resp. Ibi agitur, non de Baptismo Christi, sed de ipso Christo cruci affixo, & salutem nostram consummante, è cujus latere fluxit aqua & sanguis.

Obj. 3. Stephanus Papa II. vel (ut alii volunt) Siricius docuit in necessitate valere Baptismum in vino, nam in suis responsis ad Monachos Monasterii Britannici sic ait: "Si vino quis propterea quod aquam non inveniebat omnino periclitantem infantem baptizavit, nulla ei exinde adscribitur culpa. (Infantes sic permaneant in ipso Baptismo.) Nam si præsens affuit aqua, ille Presbyter excommunicetur, & penitentia submittatur, quia contra Canonum sententiam agere præsumpsit.

Resp. Hoc responsum totum suppositum est. Nam non extat apud

Scri-

Scriptores contemporaneos, nec in collectionibus Canonum Ecclesiae Romanae & Gallicanae. Tres verò codices, qui illud referunt, alii illud tribuunt Siricio, alii Stephano II. vel III. alii Stephano Tornacensi: vel certè adulteratum est responsum illud: nam Pontifex solum respondit Presbyteri actionem, de qua solum interrogatus fuerat, excusari à culpa & poena propter bonam ejus fidem: hæc verò verba contenta parentheſi (*infantes sic permaneant in ipſo Baptismo*) fuerunt ab imperitis intruſa, vel ſaltem culpa Libratorum mendum irreſpit.

Obj. 4. Marco Aurelio imperante, Judæus quidam, cum de vita periclitaretur, fuit arena in eum conſecta baptizatus in defectum aquæ, & per miraculum repente convaluit. Ergo in neceſſitate poteſt adhiberi quilibet aliud quàm aqua.

Reſp. Nego conſeq. Quia miraculum illud (ſi verum eſt) à Deo patratum eſt in Judæo illo propter ejus fidem & conversionem, non verò ad probandam hujus Baptismi validitatem. Et verò, teſte Nicephoro hanc hiftoriam referente, cum res ad Dionysium Alexandrinum delata eſſet, ipſe de ea conſuluit Eccleſiam ſuam, "cui viſum eſt aqua inſuper (Judæum) ad eum modum initiatum, juxta Eccleſiæ Traditionem abluendum eſſe.

Dico 2. Materia proxima Baptismi eſt exterior corporis ablutio, ſeu applicatio aquæ ſucceſſiva & immediata ad corpus baptizandi. Ita omnes.

Prob. 1. Ex Scriptura. Matth. cap. ult. *baptizantes eos*, quibus verbis materia proxima ſignificatur. Baptizare

Ant. Th. Spec. & Mor. T. II.

aurem eſt abluere. Et ad Ephes. c. 5. *mundans lavacro aquæ in verbo vitæ*. In quæ verba ſic habet S. Auguſtinus, tract. 15. in Joann. *Quid eſt Baptismus? Lavacrum aquæ in verbo*.

2. Ex verbis formæ (*ego te baptizo*) quæ ablationem ſignificant.

3. Ex ſenſu & praxi Eccleſiæ, quæ Baptiſmum ſemper contulit per ablationem.

Hæc autem ablutio dicit contactum immediatum & ſucceſſivum aquæ per Miniſtrum Baptismi applicatæ ad corpus, quæ ſucceſſio oriatur ex motu locali aquæ ſupra corpus, vel corporis ſupra aquam.

Hinc valet Baptiſmus, ſive fiat per immerſionem in aquam, ſive per aſperſionem ſeu effuſionem aquæ: nam tunc fit vera ablutio.

ARTICULUS III.

Quenam ſit forma Baptismi?

§. I.

Dico 1. Forma Baptismi apud Latinos hæc eſt: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti*. Patet ex Sacramentario S. Gregorii, ex Conc. Florent. in Decreto Eugenii, & ex Rituali Romano. Hanc autem formam ſufficere conſtat tum ex hiſ Chriſti verbis: *baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti*: tum ex Traditione & perpetua praxi Eccleſiæ, tum ex Conc. Trident. ſeſſ. 7. can. 3. de Baptismo: *Si quis dixerit in Eccleſia Romana, quæ omnium Eccleſiarum mater eſt & magiſtra, non eſſe veram de Baptismi Sacramento doctrinam; anathema ſit*.

Baptismi verò forma apud Græcos hæc eſt: *Baptizatur ſervus Dei N. ſeu ſer-*

serva Dei N. in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti. Ita Arcudius, qui l. 1. de Concord. cap. 8. hanc esse Græcorum formam ex Euchologio multisque testimoniis ostendit contra Latinos, falsò putantes Græcos dicere, *baptizetur servus &c.* Igitur Græcorum forma eadem est quoad sensum, quæ apud Latinos. Quare Concil. Florent. declarat per formam Græcorum verum perfici Baptisma.

Nota. In Latinorum forma quatuor exprimuntur: 1. Actualis ablutio. 2. Persona Ministri, sive illa ablutio ut procedens à Ministro. 3. Persona baptizandi. 4. Distincta Personarum Trinitatis in una essentia invocatio. Queritur utrum ista omnia sint essentialia forma.

§. II.

Dico 2. Ad valorem Baptismi exprimi debent actio baptizandis seu ablutio, & persona baptizandi; ita ut hæ voces (*baptizo te*) aut alia æquivalentes, sint de essentia formæ Baptismi.

Prob. 1. Ex his Christi verbis, Matth. cap. ult. *Baptizantes eos*, iuncta interpretatione Ecclesiæ.

2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ patet in Ritualibus antiquissimis.

3. Ex Alexandro III. cap. 1. *Si quis de Baptismo* ait: "Si quis puerum ter in aqua immerferit in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, amen; & non dixerit: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, amen, non est puer baptizatus."

4. Ex Concil. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: "Cum princi-

palis causa, ex qua Baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas, instrumentalis autem sit Minister, qui tradit exterius Sacramentum; si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur Ministerium, cum sanctæ Trinitatis invocatione, perficitur Sacramentum. Actus autem, qui per Ministerium exercetur, exprimitur per hæc verba (*baptizo te*) vel alia his æquivalentia.

5. Ex Alexandro VIII. qui hanc propositionem damnavit: "Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus, in nomine Patris, &c. prætermisiss illis, ego te baptizo."

6. Ex S. Thoma 3. p. q. 66. art. 5. ad 2. ubi ait: "Si non exprimitur actus Baptismi vel per modum nostrum, vel per modum Græcorum, non perficitur Sacramentum."

Obj. Cum Christus, Matth. cap. ult. ait: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Non præcepit Apostolis ut dicerent, ego te doceo, cum docerent. Ergo nec iis præcepit, ut dicerent, ego te baptizo, cum baptizarent. Ergo hæc verba non sunt de essentia Baptismi.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est, quia ad docendum necesse non est, ut docens dicat: *Ego te doceo.* At ut fiat Baptismi Sacramentum, quod est signum sensibile ablutionis animæ, actus externus Baptismi ad hanc ablutionem animæ significandam determinari debet à Ministro per hæc verba, *ego te baptizo*, aut æquivalentia. Unde Christus præcepit Apostolis, ut hæc posteriora, non priora verba profiterent. Ita S. Thomas, loco cit. Præterea.

terea hoc nobis ex Traditione & praxi Ecclesiæ innotescit.

Obj. 2. Stephanus Papa, in suis responsis approbat Baptismum collatum sine expressione personæ baptizandæ.

Resp. Hæc responsa sunt suppositia, ut supra dictum est. Præterea si essent illius, respondisset ut Doctor privatus, non ut Pastor universalis, toti Ecclesiæ aliquid credendum proponens.

Obj. 3. Aliquos Doctores Catholicos sæculi duodecimi.

Resp. Hi errarunt, & eorum opinio damnata est ab Alexandro III. c. *Si quis puerum*, supra cit.

S. III.

Dico 3. Ad valorem Baptismi requiritur expressa & distincta invocatio trium personarum SS. Trinitatis in una essentia: ita ut hæc voces (*in nomine Patris & Filij & Spiritus - sancti*) aut saltem aliæ, (si quæ sint) his omnino æquivalentes, sint essentielles formæ Baptismi. Est communis & certa sententia contra Magistrum Sententiarum, Adrianum, & Cajetanum, in cujus posterioribus editionibus contraria assertio jussu S. Pii V. expuncta est.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. cap. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus - sancti.* Quibus verbis juxta Ecclesiæ interpretationem & communem Patrum consensus tradita est à Christo forma Baptismi.

2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, in qua Baptismus nunquam collatus est sine prolatione harum vocum.

3. Ex Patribus apud Bellarminum, & alios. Pro omnibus sit S. Augustinus, lib. 6. de Baptismo, cap. 25. ubi

ait: *Deus adest verbis Evangelicis suis, sine quibus Baptismus Christi consecrari non potest.* Per verba autem Evangelica intelligit ista, *in nomine Patris & Filij & Spiritus - sancti*, ut patet ex l. 3. de Baptismo, cap. 15. ubi ait: *Si Evangelicis verbis, in nomine Patris & Filij & Spiritus - sancti, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum.*

4. Ex can. in Synodo, dist. 4. de Consecrat. ubi Zacharias Papa sic ait: *In Synodo Angelorum decretum, & judicium firmissimè præceptum, & diligenter demonstratum esse dignoscitur, ut quicumque sine invocatione Trinitatis merus fuisset Sacramentum regenerationis non haberet.* Quod omnino verum est: quia si lotus in fonte baptismatis quis fuerit sine invocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine Patris & Filij & Spiritus - sancti fuerit baptizatus.

5. Ex Conc. Nicæno I. can. 19. jubente Paulianistas rebaptizari, quia scilicet non baptizabantur in nomine Patris & Filij & Spiritus - sancti, ut docet Innocentius I. Epist. 22. & ex Conc. Lateranensi IV: cap. 1. ubi Sacramentum Baptismi sic explicat, nempe *quod ad Dei invocationem & individua Trinitatis, videlicet Patris & Filij & Spiritus - sancti consecratur in aqua.*

Ratio est institutio Christi, qui hoc convenienter voluit, eò quòd Baptismus sit *fidei Sacramentum*, cap. 4. de Baptismo, ideoque decuit confici sub distincta expressione personarum SS. Trinitatis, quæ est primarium objectum fidei & fundamentum salutis.

Obj. 1. Apostoli baptizabant in solo Christi nomine, juxta illud, Act. cap. 2.

Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi. Et illud, cap. 19. Baptizati sunt in nomine Domini Jesu. Quare S. Thomas, 3. p. q. 66. a. 6. ad 1. docet revera Apostolos sic baptizasse ex speciali dispensatione, "ut nomen Christi, "quod erat odiosum Judæis & Gentilibus, honorabile redderetur per hoc, "quod ad ejus invocationem Spiritus sanctus dabatur in Baptismo. Ergo expressio trium personarum non est essentialis forma Baptismi.

Resp. Nego anteced. Quia 1. Christus præceperat Apostolis, ut baptizarent cum expressa invocatione Trinitatis, juxta illud: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.* Matth. c. ult. Apostoli autem omnia Christi præcepta observant.

2. Quia, Act. c. 10. Paulus qui Ephesis dicentibus se nequidem audivisse an Spiritus sanctus esset, respondit: *in quo ergo baptizati estis?* Quæ verba inuunt eos non posse vero Christi Baptismo baptizari, non audito nec expresso in ejus forma nomine Spiritus sancti, proindeque aliarum personarum. Deinde dicuntur Ephesi illi baptizati fuisse *in nomine Domini Jesu*, id est, Baptismo à Christo instituto, qui ibi opponitur Baptismo Joannis, quem susceperant.

3. Quia baptizari in nomine JESU Christi nihil aliud est, quam baptizari vel per invocationem ac appellationem Jesu Christi filij Dei, sine exclusionem, sed cum adjunctione aliarum personarum divinarum, vel auctoritate Christi & Baptismo instituto à Christo, non Baptismo Joannis, qui primis Ecclesiæ annis usurpabatur. Vel primi Christiani di-

cuntur baptizati in nomine JESU Christi, quia hoc nomen in forma Baptismi exprimebatur conjunctum cum Patre & Spiritu sancto, in hunc modum: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filij ejus Jesu Christi, & Spiritus sancti.*

4. Quia ratio reddendi nomen Jesu Christi honorabile non probat talem dispensationem; nam nomen Jesu conjunctum in forma cum Patre & Spiritu sancto honorabilius & amabilius redditur, quam si solum nomen Jesu Christi expressum fuisset.

5. Quia hæc dispensatio non habet fundamentum: neque in Scriptura quæ sine illa dispensatione rectè explicatur: neque in Patribus, qui docent Baptismum in nomine trium Personarum semper collatum fuisse. Pro omnibus sit S. Cyprianus, Epist. ad Jubajanum, ubi ait: "Jesu-Christi mentionem facit Petrus, "non quasi Pater omitteretur, sed ut "Patri quoque Filius adungeretur. Denique ubi post resurrectionem à Domino Apostoli ad gentes mittuntur, "in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti baptizari Gentiles jubentur. "Quomodo ergo quidam dicunt "in nomine Jesu Christi Gentilem baptizatum, remissionem peccatorum consequi posse, quando ipse Christus "gentes baptizari jubet in plena & "adunata Trinitate? Adde S. Augustinum, qui l. 2. seu 3. contra Maximinum, cap. 17. tanquam certum supponit eos, qui in Scriptura dicuntur baptizati fuisse in nomine Jesu Christi, fuisse tamen baptizatos cum expressa & distincta invocatione Patris & Filij & Spiritus sancti.

Inst. Act. c. 8. dicitur : *Baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu.*

Resp. Vox tantum ibi non excludit nomen aliarum personarum, sed solam receptionem Spiritus-sancti per manuum impositionem, id est, Confirmationem : ita ut sensus sit, solum Christi Baptismum, non Confirmationem suscepant. Quod patet ex contextu, ibi enim sic legitur : "Miserunt ad eos Petrum & Joannem, "qui cum venissent, oraverunt pro ipsis "ut acciperent Spiritum-sanctum : non-
"dum enim in quemquam illorum ve-
"nerat, sed baptizati tantum erant in
"nomine Domini Jesu. Tunc impe-
"nebant manus super illos, & accipie-
"bant Spiritum-sanctum.

Obj. 2. S. Ambrosius, lib. 1. de Spi-ritu-sancto, cap. 3. docet sufficere expressionem unius tantum personae Trinitatis, modo baptizans recte sentiat de Trinitate. "Nunc, inquit, confide-
"remus utrum quemadmodum in Christi
"nomine plenum esse legimus Baptis-
"maus Sacramentum, ita etiam sancto
"tantum Spiritu nuncupato, nihil desit ad
"mysterii plenitudinem. Rationem se-
"quimur, quia qui unum dixerit, Trini-
"tatem signavit.

Resp. 1. Si ita sensit, ei oppono alios Patres & Concilium Nicaenum.

Resp. 2. S. Doctor ibi non loquitur de forma Baptismi, nec de iis quae ad ejus valorem pertinent; sed solum intendit ostendere quod Scriptura, quando memorat aliquam personam divinam, eique tribuit operationem aliquam aut potestatem, non propterea neget alias personas divinas de quibus tacer, neque eas ab hac operatione aut potestate excludat, sed in una persona, alias insinuet,

quia exprimendo unam personam intelliguntur aliae, cum una non possit esse sine aliis, & omnes eandem naturam habeant. Alioqui secum ipse pugnaret; nam lib. de initiandis, cap. 4. sic ait : *Credit Catechumenus sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti, remissionem non potest accipere peccatorum.*

Obj. 3. Nicolaus I. can. à quodam Judaeo. Dist. 4. de consecr. ait : *A quodam Judaeo, nescitis utrum Christiano, an Pagano, multos in Patria vestra baptizatos asseritis, & quid de iis sit agendum, consultitis. Hi proferunt, si in nomine sanctae Trinitatis, vel tantum in Christi nomine, sicut in Actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt, unum quippe idemque est, ut sanctus exponit Ambrosius; constat eos non esse denuò rebaptizandos.*

Resp. Nicolaus recte respondit ad id, de quo fuerat à Bulgaris consultus, nempe non esse rebaptizandos eos, qui in forma legitima baptizati erant à Judaeo dubiae fidei. Sed erravit ut Doctor privatus in eo, quod insuper addidit, nempe Baptismum valere etiam si detur solum in nomine Christi. Hoc autem addidit ex privata sua opinione, non ut definiens : non enim de hoc consultus fuerat, nec ullam habebat causam definiendi.

Obj. 4. S. Bernardus, Epist. 340. dicit se putare Baptismum valere à Laico ruditer collatum in hac forma : *Baptizo te in nomine Dei & sanctae & verae crucis.*

Resp. Sic putando erravit, ut constat ex dictis; sed hoc non putavi ut certum, ut patet ex his verbis : *Vobis de propria quaestione respondemus, sine praedictio tamen sapientius sapientis.*

§. IV.

Dico 4. Ad valorem Baptismi satis est, ut tria prædicta exprimantur, scilicet actus baptizantis seu ablutio actualis, persona baptizandi, & distincta invocatio personarum Trinitatis in una essentia.

Prob. Nam necessaria non est explicita & directa expressio personæ baptizantis; sed sufficit, si in actu exercito & indirectè exprimatur: ita ut ex modo, quo verba formæ pronuntiantur, & ex circumstantiis intelligatur ablutio hæc procedere à persona baptizante; ut constat ex forma Græcorum, in qua non exprimitur diserte persona Ministri, & tamen eorum Baptismus habetur validus in Ecclesia Latina, quæ Græcos sic baptizatos non rebaptizat. Imò Conc. Florent. in decreto pro Armenis expressè approbat formam illam Græcorum.

CAPUT II.

De proprietatibus Baptismi.

DUÆ sunt Baptismi proprietates, nempe unitas, & necessitas.

ARTICULUS I.

Utrum Baptismus iterari possit?

Nota. **E**X dictis patet Baptismum esse specie unicum, cum una eademque sit in omni Baptismo materia, forma, & significatio. Quaritur utrum sit etiam numero unicus in eadem scilicet persona, hoc est, utrum iterari possit in eadem persona jam valide baptizata.

Dico. Baptismus validus iterari non potest. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Ephes. cap. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.* Unum autem tum specie, tum etiam numero respectu ejusdem subjecti, ut exponunt Patres.

2. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione, & praxi, atque consensu Patrum.

3. Ex Symbolo Constantinopolitano: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.*

4. Ex Conc. Vienn. cap. I. & Trident. sess. 7. can. 9. *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima... unde ea iterari non possunt, an anathema sit.* Idem docet Conc. Florent. in decreto de Sacramentis.

Ratio est institutio Christi, qui regenerationem spiritualem unicam esse voluit, sicut unica est generatio carnalis.

ARTICULUS II.

Utrum Baptismus sit omnibus necessarius ad salutem?

Nota. 1. **D**Uplex est necessitas, nempe præcepti & mediæ. Illud est necessarium necessitate præcepti ad salutem, quod graviter præceptum est, & quo proinde culpabiliter omisso salus obtineri nequit, nisi hæc omissio per poenitentiam remittatur; sed ejus omissio inculpabilis salutem non impedit. Illud est necessarium necessitate mediæ, quod est medium ad salutem consequendam necessarium. Aliquid autem potest esse necessarium necessitate mediæ vel in re, vel saltem in voto. Illud est necessarium in re necessitate mediæ, quod secundum se necessario adhiberi debet ad salutem consequendam, ita ut nihil sit quod

quod ejus vicem suppleat: talis est gratia sanctificans respectu omnium. Illud est necessarium necessitate medii saltem in voto, quod necessario debet adhiberi vel secundum se, vel in ejus defectum secundum aliquid ejus desiderium continens, & ejus vicem tenens propter suam quandam eminentiam, quod tamen salutem non confert nisi intuitu illius cujus vicem tenet, & cujus votum seu desiderium vel explicitum vel saltem implicitum continet.

Nota. 2. Baptismus in voto est desiderium illius saltem implicitum vel virtuale, contentum in actu contritionis perfectæ, vel in actu amoris Dei super omnia propter se; & uterque dicitur Baptismus fluminis. Martyrium vero vocatur Baptismus sanguinis; & Baptismi fluminis seu aquæ vicem supplet in ordine ad remissionem peccatorum etiam quoad reatum omnem pœnæ.

Nota. 3. Multi circa necessitatem Baptismi parvulorum errarunt. Nam 1. Pelagiani peccatum originale negantes, consequenter asseruere Baptismum non esse necessarium infantibus ad aliquis peccati remissionem, nec ad vitam æternam consequendam, sed solum ad assecutionem Regni Cælorum, quod contra Scripturam distinguebant à vita æterna. 2. Wicleffus, Zuinglius, Bucetus negant Baptismum esse necessarium ad remissionem peccati originalis & ad assecutionem Regni Cælorum, imò inutilem esse infantibus. 3. Calvinus docuit Baptismum minime necessarium esse fidelium infantibus, eò quòd ab utero materno in Filios Dei adoptentur, & non imputetur illis peccatum originale. 4. Caje-

ranus sentit parvulos adhuc in matris utero inclusos posse in necessitate justificari & salvari per Baptismum in voto parentum, præsertim signo aliquo exterioris manifestato. Quam opinionem S. Pius V. ut intolerandam expungi iussit in nova editione Romana.

Dico 1. Extra casum martyrii Baptismus est omnibus ad salutem necessarius in re vel in voto. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. c. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Quæ verba generalia sunt, & neminem excipiunt, atque necessitatem medii clarè expriment.

2. *Ex Patribus.* Pro omnibus sit S. Augustinus, lib. 1. de peccatorum meritis & remissione, c. 18. ubi ait: *Quis Christianorum ferat, cum dicitur ad æternam salutem posse quemquam pervenire, si non renascatur in Christo, per Baptismum fieri voluit.*

3. *Ex Concil. Florentin.* in decreto pro Armenis: *Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum Baptisma, quod vitæ spiritualis janua est. Per ipsum enim membra Christi, ac de corpore effici-mur Ecclesiæ. Et cum per primum hominem mors introierit in universos, nisi ex aqua & Spiritu renascimur, non possumus, ut inquit Veritas, in regnum cælorum introire.*

4. *Ex Conc. Trident. sess. 7. can. 5.* *Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem; anathema sit.* Et sess. 6. cap. 4. declarat primatū justificationem, post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis aut ejus voto fieri non posse, sicut scriptum est: *nisi qui renatus fuerit ex aqua & spi-*

80 Tractatus de Sacramento Baptismi.

ritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Ratio est, quia cum omnes in peccato originali nascantur, nemo salutem consequi potest sine medio, quo ab eo liberetur & justificetur. Medium autem illud est Baptismus, ut constat ex ejus notione.

Hinc Baptismus est etiam omnibus adultis necessarius necessitate praecepti. Nam quilibet adultus Baptismum suscipere tenetur tum ex praecepto charitatis, quo quisque tenetur adhibere omnia media ad salutem necessaria: tum ex praecepto divino positivo, quo quilibet homo tenetur Ecclesiam ingredi per Baptismum, qui est ejus janua, & fidem suam profiteri.

Dico 2. Extra martyrium Baptismus in re parvulis necessarius est ad salutem necessitate medii.

Prob. 1. Quia extra martyrium Baptismus est omnibus sine exceptione & distinctione ad salutem necessarius in re vel in voto, ut fide constat ex 1. assertione. Ergo est necessarius in re infantibus, quippe qui capaces non sunt Baptismi in voto, nempe actus charitatis perfectæ.

Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiae.

3. Ex consensu Patrum. Pro omnibus sit S. Augustinus, Epist. 28. ad Hieron. ubi ait: *Quisquis dixerit, quod in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti eius participatione de vita exeunt; hic profecto & contra Apostolicam predicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam, ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur, aliter eos in Christo vivificari om-*

nino non posse. Et l. 3. de anima & ejus origine, c. 9. *Noli credere, noli dicere, noli docere infantes antequam baptizentur, morte preventos, pervenire posse ad originale indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus.*

4. Ex Conciliis, scilicet Carthagenensi II. & Milevitano II. contra Pelagianos, in Epistola Synodica ad Innocentium I. sed praesertim ex Trident. sess. 5. can. 4. *Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, etiamsi fuerint à baptizatis parentibus orti; aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam aeternam consequendam.... anathema sit.*

Ratio est, quia parvuli omnes etiam fidelium inquinati sunt peccato originali, à quo liberari non possunt, nec proinde justificari & salvari nisi per applicationem redemptionis Christi: quæ redemptio non potest infantibus applicari nisi per Baptismum extra calum martyrii.

Obj. 1. Hæc verba Christi, Joann. c. 6. *Nisi manducaveritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis:* non spectant parvulos, nec sonant necessitatem medii. Ergo nec ista (*nisi quis renatus fuerit, &c.*) Hanc necessitatem non expriment.

Resp. Nego consequ. 1. Quia Ecclesia & Traditio, per quam certò innotescit verus Scripturæ sensus priora verba de necessitate praecepti tantum, posteriora verò de necessitate medii semper intellexit & exposuit. 2. Quia verba Scripturæ pro materia subiecta explicari debent. Posterior autem textus agit de renascentia spiritali, quæ spectat omnes qui nascuntur peccatores, ideo-

Tractatus de Sacramento Baptismi. 81

ideoque etiam infantes, & quæ est absolute necessaria ad salutem consequendam, & ad quam conferendam solus Baptismus institutus est. Prior verò textus agit de nutritione spirituali seu augmento & conservatione vitæ spiritualis jam per Baptismum acceptæ, quæ quidem per varia media haberi absolute potest: ideoque Eucharistia non potest esse medium absolute necessarium ad salutem, & consequenter non potest esse necessaria nisi necessitate præcepti, cujus incapaces sunt infantes.

Obj. 2. Illud Genes. c. 17. *Statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te ut sis Deus tuus, & seminis tui post te.*

Resp. Verba hæc litteraliter sumpta continent tantum promissionem specialis protectionis ac gubernationis, & bonorum temporalium: & sic ad solos Judæos spectant. Mystice verò sumpta continent promissionem remissionis peccatorum, & vitæ æternæ, sed per media à Deo instituta, ideoque per Baptismum Christi nobis conferendæ.

Obj. 3. Illud I. Cor. c. 7. *Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Alioquin filij vestri immundi essent; nunc autem sancti sunt.*

Resp. Apostolus hic per sanctos intelligit legitimos, & immunes ab omni infamia civili: unde loquitur de sanctitate improprie dicta & civili. Nam probare vult Matrimonium fidelis cum infideli ante fidem contractum, esse legitimum, ex eo quod liberi in tali matrimonio nati sint sancti, id est, legitimi & immunes ab omni infamia civili.

Ant. Th. Spec. & Mor. T. II.

Per immundos verò intelliguntur illegitimi & infames.

Obj. 4. S. Augustinus docet infantem credere per alienum opus sicut peccavit per alienum opus.

Resp. Solum vult infantem justificari per Sacramentum fidei seu Baptismum sibi fide aliena applicatum.

Obj. 5. Ergo innumeri infantes sine sua culpa peribunt.

Resp. Nego. Nam quamvis infantes illi sine sua culpa personali Baptismo priventur, non tamen pereunt sine sua culpa, cum sint peccato originali inquinati, quod est uniuscujusque moraliter proprium.

Præterea Deus ex sua misericordia media sufficientia eorum parentibus vel aliis suppeditaverat ex intentione ut parvulis illis Baptismum procurarent. Non tenetur autem defectum causarum secundarum impedire, & novum ordinem rerum instituere, ut Baptismus res ipsa illis conferatur.

ARTICULUS III.

Utrum Baptismus Adultorum suppleri possit per actum charitatis vel contritionis perfectæ?

Dico. Adulti sine Baptismo in re justificari & salvari possunt per Baptismum in voto, seu per actum charitatis vel contritionis perfectæ, quando Baptismum suscipere non possunt. Ideoque quoad justificationem Baptismum suppleri potest per actum charitatis vel contritionis perfectæ.

Prob. I. Ex Scriptura, quæ passim remissionem peccatorum, justificationem, & amicitiam divinam promittit contritioni perfectæ & actui charitatis. Ut

L

Ezech.

Ezech. c. 18. *Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis . . . vita vivet, & non morietur. Omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Prov. c. 8. *Ego diligentes me diligo.* Joann. c. 14. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

2. Ex Patribus. Pro omnibus sint, S. Ambrosius, in oratione de obitu Valentiniani Junioris: *Quem eram regeneraturus amisi; sed ille non amisit gratiam, quam proposcit.* Et S. Augustinus, l. 4. de Baptismo, c. 24. *Sicut ergo in Abraham præcessit fidei justitia, & accessit circumcisio signaculum justitiæ fidei: ita in Cornelio præcessit sanctificatio spiritalis in dono Spiritus sancti, & accessit Sacramentum regenerationis in lavacro Baptismi.*

3. Ex Conc. Tridentin, sess. 6. c. 4. ubi de prima justificatione sic ait: *Quæ quidem translatio, post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis aut ejus voto fieri non potest, sicut scriptum est: nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ergo homo justificari potest per Baptismum in voto, hoc est secundum sensum Ecclesiæ, per actum charitatis vel contritionis perfectæ. Et sess. 14. cap. 4. dicit contritionem charitate perfectam peccatorum DEO reconciliare priusquam Sacramentum Pœnitentiæ actu suscipiatur. Eadem est autem ratio de Baptismo.

4. Ex communi sensu Ecclesiæ, & ex c. Apostolicam de Presbytero non baptizato, ubi Innocentius III. Presbyterum non baptizatum asserit ob viam Christianam salutem consecutum esse.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud Christi, Joann. c. 3.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Resp. Hoc intelligitur de Baptismo in re vel in voto, ut exponit Conc. Trident.

Obj. 2. Act. c. 22. Ananias Paulum perfectè contrito dixit: *Baptizare, & ablue peccata tua.*

Resp. Hoc dixit, vel quia nesciebat Paulum antea eliciisse perfectam contritionem: vel quia Paulus non fuit justificatus nisi sub obligatione directæ & speciali Baptismi postea suscipiendi, ratione ejus obligationis ejus peccata adhuc eum gravabant: vel loquitur Ananias de ablutione totali, sive de ablutione quoad omnem tum culpæ tum etiam pœnæ reatum.

Obj. 3. S. Ambrosius, l. de iis qui initiantur, c. 4. ait: *Credit etiam Catechumenus in crucem Domini Jesu, quia & ipse signatur. Sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, remissionem non potest accipere peccatorum, nec spiritualis gratiæ munus habere.*

Resp. Solum intendit ad justificationem non sufficere fidem, sed insuper requiri actualem Baptismi cum debitis dispositionibus susceptionem, quando hic potest suscipi, & præceptum urget.

Obj. 4. Multos textus S. Augustini. 1. Tract. 13. in Joann. ait: *Quantumcunque Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat: non illi dimittitur, nisi cum venerit ad Baptismum.*

Resp. Loquitur de Catechumeno dedignante Baptismum, tanquam sibi non necessarium, eo quod propter aliqua bona opera meliorem se putet multis aliis baptizatis; ideoque de Catechumeno

meno earente actu contritionis perfectæ & charitatis. Quod patet ex contextu; nam S. Doctor ibi sic ait: *Baptizatus est Dominus ne quis arrogans quoddam habeat abundantiam alicujus gratiæ, dedignaretur baptizari Baptismo Domini. Quantumcunque enim Catechumenus. (Baptismum contemnens) proficiat (in aliqua virtute) adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat, &c.* Quare sic distinguendum: Quantumcunque Catechumenus proficiat in virtute morali, *con.* in charitate, *neg.*

2. L. de anima & ejus origine, c. 9. ait: *Nemo fit membrum Christi nisi aut baptismate in Christo, aut morte pro Christo.*

Resp. Hic loquitur de parvulis. Præterea hoc est etiam verum de adultis, qui justificari non possunt, nec proinde membra Christi fieri nisi Baptismate Christi in re vel in voto suscepto.

3. L. 1. de Symbolo ad Catechum. c. ult. dicit: *Deus non dimittit peccata, nisi baptizatis . . . quando? quando baptizantur . . . Catechumeni quandiu sunt, super illos sunt peccata eorum.*

Resp. S. Doctor ibi loquitur de remissione peccatorum prout ordinariè fit in Catechumenis, qui ordinariè non habent actum charitatis perfectæ, sed solum amorem Dei inchoatum, qui quidem ad justificationem non sufficit, nisi cum ipso Sacramento Baptismi.

4. L. 2. De peccatorum meritis & remissione, c. 26. ait: *"Sanctificatio Catechumeni, si non fuerit baptizatus, non ei valet ad intrandum regnum cælorum, aut ad peccatorum remissionem.*

Resp. Ibi loquitur non de sanctificatione propriè dicta & interna, quæ fit per gratiæ habitualis infusionem, sed de

sanctificatione improprie sumpta, quæ fit per signum crucis, per orationem & manus impositionem supra Catechumenum, ut patet ex contextu.

5. L. 4. de Baptismo, c. 21. ait: *"Sicut bono Catechumeno Baptismus deest ad capeendum regnum cælorum, sic malo baptizato vera conversio.*

Resp. Solum vult Catechumenum quantumvis justificatum non consecutum vitam æternam nisi Baptismum susceperit, cum suscipere potest; quia nempe ad vitam æternam obtinendam requiritur perseverantia in statu gratiæ, ideoque constans usque ad mortem observatio præceptorum, inter quæ reperitur præceptum: suscipiendi Baptismi.

Obj. 5. Siricius Papa, Epist. 1. valde commendat necessitatem Baptismi in adultis.

Resp. Rectè commendat, quia cum contritio perfecta sit valde ardua, ideoque rara, sæpe fit ut Catechumeni careant charitate perfecta, sed solum imperfectam dilectionem habeant, quæ sola sine Baptismo in re non sufficit ad justificationem.

Obj. 6. Gennadius, lib. de ecclesiasticis dogmatibus, cujus ipse, non S. Augustinus est auctor, cap. 74. ait: *"Nolum Catechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere credimus, excepto martyrio, ubi tota Baptismi Sacramenta complentur.*

Resp. Ipsi oppono auctoritatem Scripturæ, Conc. Trident. & SS. Ambrosii & Augustini; nisi fortè solum loquatur de rebus prout per se & regulariter

84 Tractatus de Sacramento Baptismi.

sunt. Per se autem & regulariter seu ordinariè loquendo, nullus Catechumenus extra casum martyrii consequitur vitam aternam; quia extra hunc casum per se & ordinariè loquendo, qui que adultus habet facultatem Baptismi suscipiendi.

Observa. Baptismus non suppletur quoad justificationem per actum charitatis vel contritionis perfectæ, nisi ut continentem votum seu desiderium saltem implicitum Baptismi: ita ut prima justificatio conferatur intuitu charitatis seu contritionis perfectæ simul & desiderii Baptismi, atque sub onere suscipiendi Baptismi suo tempore sine mora vituperabili.

ARTICULUS IV.

Utrum martyrium suppleat in necessitate Baptismum aquæ?

Nota. 1. **T**riplex à Theologis cum sancto Thoma distinguitur Baptismus, nimirum Baptismus fluminis, qui solus est Sacramentum, & intelligitur nomine Baptismi simpliciter; Baptismus sanguinis, qui est martyrium: & Baptismus flaminis seu desiderii, qui est actus continens desiderium saltem implicitum Baptismi, & sufficiens ad justificationem ex opere operantis, qualis est solus actus charitatis vel contritionis perfectæ, qui dicitur etiam Baptismus in voto.

Nota 2. Martyrium vi vocis significat testimonium. Ex usu Ecclesiæ est testimonium fidei divinæ vel in se vel in actu alicujus virtutis firmatum. Ad martyrium in omnibus tum adultis tum parvulis duo requiruntur, nempe mors seu tormentum ex se mortis illativum, & causa motiva seu motiivum mortis, nempe

odium fidei, religionis, aut virtutis alicujus christiana.

Hinc qui pestiferis ex charitate intervenientes mortem contrahunt, non sunt Martyres propriè loquendo, quia non subeunt mortem ob fidei vel alicujus alterius virtutis defensionem. Sunt tamen ferè æquales aut suppare Martyribus, quatenus mortem subeunt propter charitatis exercitium. Quare Martyrologium Romanum 28. Februarii faciens mentionem de quibusdam in pestiferorum obsequio extinctis, ait: *Quos velut Martyres religiosa fides venerari consuevit.*

Nota. 3. Martyrium in adulto sumitur dupliciter, 1. Pro morte ipsa ob Christi fidem vel christianam virtutem tolerata. 2. Pro interna acceptione, quæ est formaliter actus fortitudinis, & à qua mors habet ut sit voluntaria, & quæ proinde ad martyrium adulti requiritur.

Dico 1. Adultorum martyrium supplet defectum Baptismi quoad consecutionem gratiæ sanctificantis & gloriæ. Est omnino certum.

Prob. 1. Ex Scriptura. Matth. cap. 10. "Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. Et inferius: "Qui perderit animam suam propter me, inveniet eam. Quibus verbis juxta interpretationem Patrum omnium, & sensum omnium fidelium vita aeterna promittitur Christo consentienti, & pro illo vitam profundenti.

2. Ex consensu Patrum. Hic sufficit S. Augustinus, lib. 13. de civitate Dei, c. 7. ubi ait: "Quicumque etiam non percepto regenerationis lavacro, pro
"Chri-

"Christi confessione moriuntur; tap-
tum eis valet ad dimittenda peccata,
quantum si abluerentur sacro fonte
"Baptismatis." Peccata autem mortalia
non dimittuntur nisi per gratiam
sanctificantem, quæ simul est semen &
mensura gloriæ celestis.

Dico 2. Adu'torum martyrium sup-
plet defectum Baptismi etiam quoad rem-
issionem omnis pœnæ peccatis debita,
ita ut Martyres continuo post mor-
tem beatitudine æterna perfruantur.
Omnino constat.

Prob. 1. Ex perpetua Traditione &
praxi Ecclesiæ, quæ nunquam oravit pro
Martyribus, sed potius illos orat.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S.
Augustinus, serm. 17. de verbis Apostoli,
ubi ait: "Habet Ecclesiastica disciplina,
quod fideles noverunt, cum Martyros
eo loco recitantur ad altare, ubi non
pro ipsis oretur, pro cæteris autem
commemoratis defunctis oretur. In-
juria est enim pro Martyre orare, cujus
nos debemus orationibus commenda-
ri: certavit enim contra peccatum us-
que ad sanguinem.

3. Ex cap. Cùm Martha de celebra-
tione Missarum, ubi Innocentius III. ait:
*Injuriam facit Martyri, qui orat pro Mar-
tyre.*

Dico 3. Martyrium supplet in infan-
tibus defectum Baptismi quoad justifi-
cationem. Ita Theologi cum S. Tho-
ma, 2. 2. quæst. 124. art. 1. ad 1. & ita
constat, ut graves Theologi oppositum
censeant temerarium, aut etiam erro-
neum.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. c. 10,
ubi Christus generaliter dicit: *Qui per-
diderit animam suam propter me, inueniet*

eam. Quod Patres etiam intelligunt
de infantibus qui occiduntur in odium
fidei christiana: enim verò ii verè per-
dunt animam seu vitam suam propter
Christum.

2. Ex Patribus qui longa serie videri
possunt apud Auctores. Pro omnibus
sit S. Augustinus, l. 3. de Symbolo, c. 4.
ubi loquens de parvulis ab Herode oc-
cisis, ait: "Præstitit eis Christus ut pro
Christo morerentur: præstitit ut suo
sanguine ab originali peccato dilue-
rentur: nati sunt ad mortem, sed con-
tinuo eos mors reddidit vitæ.

3. Ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ sem-
per sensit infantes justificari, & eximie
sanctificari per mortem iis illatam in o-
dium Christi, & infantes Christi causa ab
Herode occisos semper coluit ut Mar-
tyres & eximie Sanctos.

4. Quia infantes sunt capaces marty-
rii, ut constat ex Patribus & sensu Eccle-
siæ: enim verò occidi possunt Christi
causa & in odium fidei. Martyrium au-
tem habet vim justificandi juxta illud
Christi, Matth. c. 10. *Qui perdiderit a-
nimam suam propter me, inueniet eam.*
Et quidem eximiam sanctitatem confert,
ut constat ex Patribus & praxi Ecclesiæ,
quæ sanctos Innocentes ut Martyres &
eximie Sanctos colit, eò quod fidem non
loquendo, sed moriendo confessi sint.

Obj. 1. Illud Joann. c. 3. "Nisi quis
renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto,
non potest introire in regnum Dei.

Resp. Hoc intelligi debet cum ex-
ceptione martyrii, ut constat ex Tradi-
tione, & ex his aliis Christi verbis,
Matth. c. 10. *Qui perdiderit animam
suam propter me, inueniet eam.* Quam
quidem exceptionem tradit S. Augu-
stinus,

aus, l. 13. de Civit. c. 7. & l. de anima & ejus origine, c. 12. ideoque cum de necessitate Baptismi loquitur, cum hac eadem exceptione intelligi debet.

Obj. 2. Conc. Trid. sess. 6. c. 4. docet neminem post promulgatum Evangelium justificari sine Baptismo in re vel in voto.

Resp. Hoc dicit cum tacita exceptione martyrii, quam continet Scriptura: nam loquitur de justificatione, quæ fit mediis à Christo institutis ac præscriptis, & sine quibus justificatio ordinariè obtineri nequit.

Obi. 3. Exemplum Innocentium, quos Ecclesia colit, nil probat. Ergo malè in probationem allatum est.

Resp. Nego anteced. Nam Ecclesia illos non coleret, nisi propter mortem Christi causa obitam, eximiam sanctitatem consecuti fuissent: "Tanta quippe est precum Ecclesiæ auctoritas, inquit S. Prosper, ut legem credendi statuat lex supplicandi,

Dices. Infantes omnes ab Herode occisi, per Circumcisionem justificati sunt. Ergo eorum exemplum nil probat.

Resp. Nego anteced. Nam maximus fuit infantum ab Herode occisorum numerus; ipse enim "mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus, à bimatu & infra, Matth. c. 2. Sed inter eos nondum octavarum diem attigerant, nec proinde circumcisi erant, & tamen Ecclesia omnes indiscriminatim colit ut Martyres. Præterea Ecclesia non colit Innocentes titulo sanctitatis per Circumcisionem acceptæ: nam eos colit ut eximie & singulariter Sanctos; ac proinde eos colit titulo sanctitatis eximie &

singularis, qualis non erat sanctitas per Circumcisionem accepta, sed per mortem Christi causa obitam.

Dices. Saltem Innocentes hanc eximiam sanctitatem accepere ex singulari privilegio, quod ad alios extendi non debet.

Resp. Nego. Tum quia hoc singulare privilegium nullum habet fundamentum in Scriptura & Traditione: tum quia Patres eorum eximiam sanctitatem solum donant morti pro Christo obitam.

Obj. 4. Si vera est nostra assertio, infantes in utero materno occisi in odium fidei justificabuntur. Falsum consequ. Ergo, *neg. min. probatur.* Illi infantes non possunt justificari per Baptismum, ergo nec per martyrium.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est, quia infans in utero materno existens occidi potest in odium Christi, perinde ac si natus esset, ideoque martyrium subire, & per illud justificari. At non potest in hoc statu aqua ablui, nec proinde per Baptismum justificari.

Obj. 5. Martyrium est actus fortitudinis, qui rationis usum exigit. Ergo infantes sunt incapaces martyrii, nec proinde possunt per illud justificari. Ergo, &c.

Resp. Martyrium sumptum pro interna acceptance mortis est actus fortitudinis: at non est, si sumatur pro morte propter Christum obita, cujus capaces sunt infantes, & cui annexa est justificatio sine ulla acceptance & dispositione respectu infantium, utpote illius incapacium.

Equidem ad martyrium adulti requiritur in eo voluntaria mortis acceptatio, sicut ad valorem Baptismi voluntas illum

lum suscipiendi. At in infante nihil ex ejus parte ad utrumque requiritur, quia nullius actus propriæ voluntatis capax est.

Porro dixi Baptismum in adultis & infantibus suppleri per martyrium quoad gratiam sanctificantem & remissionem peccatorum. Nam non potest per illud suppleri quoad alios effectus, videlicet quoad impressionem characteris, capacitatem proximam suscipiendi alia Sacramenta, jus participandi bona Ecclesiæ, & incorporationem cum Ecclesia, & subjectionem potestati ac jurisdictioni Ecclesiæ. Neque martyrium liberat ab obligatione suscipiendi Baptismi; ita ut si Martyr ad vitam revocaretur, baptizari deberet.

ARTICULUS V.

Quenam dispositiones ad valorem martyrii & ejus effectum in adulto requirantur?

Dico 1. Ad martyrium adulti requiritur acceptatio mortis ob fidei aut alterius virtutis christianæ defensionem seu exercitium illatæ. Tum quia adultus non potest gratiam sanctificantem ejusve augmentum recipere sine libro aliquo ejus consensu, ut patet in Sacramentis necessariò requirentibus consensum susipientis. Tum quia martyrium in adulto est actus fortitudinis, qui debet esse voluntarius.

Sed circa hoc tria observanda sunt. 1. Mors acceptari debet ex motivo honesto supernaturali, cum martyrium sit actus salutaris. Unde si quis mortem in odium fidei illatam sustineret ex vanæ gloriæ motivo, non esset Martyr. Nam nemo potest per voluntatem malam aut

etiam indifferentem censeri velle reddere testimonium Christo.

2. Ad martyrium sufficit voluntas habitualis, qua mors acceptata fuit, nec requiritur acceptatio actualis vel virtualis. Quia mors non debet esse Martyri voluntaria per modum effectus à se ponendi, sed solum per modum objecti voliti.

3. Acceptatio mortis excludere debet voluntatem se defendendi. Tum quia alioqui Martyr non perfectè conformaretur Christo, qui instar agni coram tondente se obmutuit. Tum quia milites, qui ex intentione religionem defendendi pugnantes occiduntur, licet in hoc multum mereri possint, tamen non sunt propriè Martyres, ut patet ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ tales nunquam habuit ut Martyres. Imò Phocæ Imperatori aliisque tale martyrii genus inducere volentibus, semper restitit, ut testatur Baronius, in notis ad Martyrolog.

Dico 2. Per se loquendo in adulto iusto sufficit ad martyrium acceptatio mortis ex motivo aliquo honesto supernaturali, præsupposito actu charitatis præterito, quo velit potius mori quam Christum negare. Nam is habet omnia requisita ad martyrium, nec ponit obicem ejus effectui.

Dixi, *per se loquendo*. Quia instans martyrium non liberat ab obligationibus in articulo mortis omnibus, etiam iustis communibus: quales sunt obligationes suscipiendi Baptismi, si nondum susceptus est, confitendi peccata mortalia per contritionem perfectam remissa, sed nondum confessa, eliciendi actus fidei, spei & charitatis, qui præcipiuntur omnibus in articulo mortis, &c. Nam hæc & alia

ejus-

eiusmodi obligationes implendæ sunt, non per modum dispositionis præ requisitæ ad valorem martyrii, sed per modum observationis præceptorum quæ tunc urgent. Quare si hæ obligationes voluntariè omitterentur, grave admitteretur peccatum, & sic impediretur effectus martyrii.

Dico 3. Ad valorem & effectum martyrii in adulto peccatore, præter acceptationem mortis ex aliquo motivo honesto & supernaturali, requiritur pœnitentia seu contritio saltem imperfecta. Nam Conc. Trident. sess. 14. cap. 1. generatim docet Pœnitentiam universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore fuisse necessariam ad justificationem etiam per Baptismum obtinendam: quod probat ex illo Christi, Luc. cap. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.*

De hætenus dictis consentiunt Theologi. Sed controversia est inter illos, utrum per martyrium Baptismus adultorum supplere possit, peccatorumque remissio & justificatio obtineri, secluso actu charitatis perfectæ, quo acceptetur mors in odium fidei illata.

Non pauci negant cum St. Thoma, qui, in Summa mutavit sententiam contrariam, quam in l. 4. sent. docuerat: nam, 3. p. q. 66. art. 12. dicit virtutem Spiritus-sancti operari in Baptismo sanguinis potissimum per dilectionis fervorem. Et ad 2. sic ait: "Effusio sanguinis non habet rationem Baptismi, si sit sine charitate. Ex quo patet quod Baptismus sanguinis includit Baptismum fluminis, & non è converso. Et 2. 2. quæst. 124. art. 2. ad 2. ait: "Ad actum mar-

tyrii inclinat quidem charitas sicut primum & principale motivum per modum virtutis imperantis: fortitudo autem sicut motivum proprium per modum virtutis elicentis. Et inde est, quod martyrium est actus charitatis ut imperantis, fortitudinis autem ut elicentis. Inde etiam est, quod utramque virtutem manifestat. Quod autem sit meritum, hoc habet ex charitate, sicut & quilibet virtutis actus.

Ratio illorum est, quia martyrium adulti est mors pro Christo tolerata & acceptata. At mors pro Christo tolerata & acceptata, est mors liberè tolerata ex amore amicitiae erga Christum. Nam mori liberè pro aliquo in sensu proprio, est mori ex amore amicitiae erga illum, juxta illud Christi, Joann. c. 15. "Major rem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Quæ verba significant animam suam ponere pro amicis, esse illam ponere ex amore erga illos. Ergo.

Nihilominus, inquiunt, martyrium rectè dicitur supplere Baptismum quoad præcipuos effectus; quia martyrium peccata omnia tum quoad culpam, tum etiam quoad omnem pœnam remittit sicut Baptismus, licet id non præstet nisi dependenter ab actu charitatis quo acceptetur. Et quamvis solus charitatis actus justificet, per modum scilicet dispositionis proximæ, tamen justificatio Martyris adulti tribui potest simpliciter martyrio: tum quia actus charitatis facit moraliter unum totalem actum cum morte acceptata & tolerata, qui totalis actus dicitur martyrium: tum quia gratia annexa morti illatæ pro Christo, est longè major, quàm ea quæ datur propter actum

actum charitatis, & utraque simul ac indivisibiliter datur per modum unius eximie sanctitatis habitualis, per quam Martyr justificatur & constituitur eximie sanctus. Denominatio autem tribuitur potiori parti. Item martyrio, ex privilegio à Christo ei concessio, annexa est longè altior & excellentior gratia sanctificantis proindeque gloriæ gradus, quàm Baptismo.

CAPUT III.

De Ministro & Subiecto Baptismi.

ARTICULUS I.

Quinam possint validè baptizare?

Dico. Quilibet homo, ratione utens, potest validè baptizare.

Prob. 1. Ex Conc. Lateran. IV. c. 1. definiente "Sacramentum Baptismi in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum; proficere ad salutem.

2. Ex Conc. Florent. in Decreto pro Armenis, ibi: "In causa autem necessitatis non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, imò etiam paganus & hæreticus baptizare potest, dummodò formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia. Si autem in casu necessitatis quilibet, etiam paganus, baptizare potest, potest quoque validè extra hunc casum: nam Sacramentorum essentia & valor invariabilis est. Præterea, si in necessitatis casu quilibet potest validè baptizare, manifestè sequitur ad validè baptizandum non requiri ordinationem vel jurisdictionem, vel specialem deputationem aut commissionem, vel fidem aut sanctitatem. Si autem hæc omnia non re-

Ant. Theol. Moral. P. II,

quiruntur in Ministro ad valorem Baptismi, certè quilibet homo validè in quovis casu baptizare potest, modò debitam materiam & formam Baptismi cum debita intentione adhibeat.

3. Ex can. *Romanus* de consecrat. dist. 4. ubi dicitur "Spiritus Dei subministrare gratiam Baptismi, licet paganus sit, qui baptizat. Et cap. à quodam Judæo, ibid.

4. Ex praxi Ecclesiæ.

Ratio est voluntas Christi, qui cum omnium salutem velit, voluit ut medium ad eam omnibus necessarium ab omnibus conferri possit, ne quis eo privetur.

Obj. 1. Can. *Si quis per ignorantiam*, q. 1. in quo dicitur iterum baptizandos esse qui fuerunt baptizari à non baptizato.

Resp. Cum Glossa, hunc Canonem duas partes habere: in prima, quæ interrogativè sumenda est, queritur an sint rebaptizandi, qui fuerunt baptizati à non baptizato. In secunda autem, quæ incipit, *sed Romanus Pontifex*, continetur responsio, nempe valere Baptismum etiam à pagano collatum.

Obj. 2. can. 52. de consecrat. dist. 4. in quo Gregorius II. sic ait: "Quos à paganis baptizatos esse asseruisti, si ita habetur; ut denuò baptizes in nomine Trinitatis mandamus.

Resp. Cum S. Thoma & Glossa, ibi agi de paganis, qui non baptizabant in legitima forma, nempe cum expressa invocatione personarum SS. Trinitatis. Unde Pontifex jubet ab illis baptizatos rebaptizari in nomine personarum Trinitatis.

Obj. 3. Conc. Eliberitanum, can. 38. sic ait: "Peregrè navigantes, aut si Ec-

M

clesia

“clesia in proximo non fuerit, posse fide-
“lem, qui lavacrum suum integrum ha-
“bet, nec sit bigamus, baptizare in ne-
“cessitate infirmitatis positum Catechu-
“menum.

Resp. Hoc exigit non ad validam præ-
cisè, sed ad validam simul & licitam Ba-
ptismi administrationem, in casu quo
possit eligi dignior Minister.

Obj. 4. Sanctus Basilius, Epist. 1. ad
Amphilochium docet non valere Baptis-
mum à laico collatum; nam sic ait:
“Qui autem abrupti sunt (per hæresim
“ab unitate Ecclesiæ) laici effecti, nec
“baptizandi nec ordinandi habent po-
“testatem... quare eos, qui ab ipsis ba-
“ptizati erant, tanquam à laicis bap-
“tizatos iusserunt (Cyprianus & Firmi-
“lianus) ad Ecclesiam venientes, vero
“Ecclesiæ Baptismo expurgari.

Resp. Re vera in hoc utroque errore
versatus fuit cum Cypriano & Firmilia-
no, nempe non valere Baptismum ab
hæreticis & à laicis collatum; sed iis op-
pono Traditionem Apostolicam semper
in Ecclesia particulari, Romana, quæ cæ-
terarum omnium Ecclesiarum mater &
magistra est, servatam; & alios Patres;
ut S. Augustinum, lib. 2. contra Epist.
Parmeniani, cap. 13. S. Hieronymum,
dialogo adversus Luciferianos, &c.

Obj. 5. S. Augustinus, l. 2. contra E-
pistolam Parmeniani, cap. 3. ait: “Et
“hæc quidem alia quæstio est, utrum &
“ab iis qui nunquam fuerunt Christiani:
“possit Baptismus dari: nec aliquid te-
“merè inde affirmandum est sine aucto-
“ritate tanti Concilii, quantum tantæ
“rei sufficit.

Resp. S. Doctor, si nunc viveret, jam
de hoc non dubitaret, cum habeamus au-

thoritatem Concilii generalis, nempe
Lateran. IV. quod cap. 1. generaliter
docet, Baptismum à quocunque ritè col-
latum, proficere ad salutem, ideoque
valere. Item habemus auctoritatem
Concilii Florentini in decreto Eugenii
ab Ecclesia recepto. Imò S. Augusti-
nus ipse suum dubium postea deposuit,
ut patet ex l. 7. de Baptismo, c. 53.
ubi ait: “Si eo modo affectus essem, quo
“eram cum ista dictarem; nequaquam
“dubitarem habere eos Baptismum,
“qui ubicunque & à quibuscunque illud
“verbis evangelicis consecratum, sine
“sua simulatione & cum aliqua fide su-
scepissent.

Obj. 6. Soli Apostoli & eorum suc-
cessores Episcopi habent potestatem
baptizandi, juxta illud Matth. cap. ult.
Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.

Resp. Christus his verbis ordinarium
docendi & baptizandi munus confert
Apostolis & eorum successoribus Episco-
pis, ita ut nemo licitè possit baptizare
nisi cum subordinatione & dependentia
ab illis. Non tamen ad solos Aposto-
los eorumque successores potestatem ba-
ptizandi restringit, ut constat ex Tra-
ditione.

ARTICULUS II.

Quinam possint licitè baptizare?

Dico 1. In casu necessitatis quilibet
etiam laicus, sive vir, sive mulier,
potest licitè baptizare in defectum dig-
nioris, modò sit in statu gratiæ.

Prob. Quia quilibet lege charitatis te-
netur suppeditare proximo medium sa-
lutis necessarium, nisi alius dignior adsit
qui possit & velit illud subministrare.
Quod addo, quia reverentia Sacramen-
to debita exigit, ut digniores præferan-
tur:

ur: nisi tamen minus dignus sit peritior digniore.

Dico 2. Extra casum necessitatis non licet cuilibet baptizare, Ita omnes.

Prob. Quia solus Sacerdos sive sit Episcopus, sive Presbyter, est ordinarius Baptismi Minister, & quidem Presbyter cum subordinatione & dependentia ab Episcopo. Constat ex Conc. Florent. in Decreto Eugenii, ibi: *Minister (ordinarius) hujus Sacramenti (Baptismi) est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare.* Et ex Can. *Diaconus*, dist. 93, ubi Gelasius Papa de Diaconis dicit: *Absque Episcopo vel Presbytero baptizare non audeant.* Unde S. Isidorus, c. *constat*, de consecrat. dist. 4. dicit: *constat baptismum solis Sacerdotibus esse tractandum.*

Igitur Diaconus est tantum extraordinarius Minister Baptismi: & verba ordinationis Diaconi solum significant eum ex legitima causa assumi posse ab Episcopo ad baptizandum etiam solemniter. Nam cum Diaconus per ordinationem suam non accipiat potestatem in verum Christi corpus, illud scilicet conficiendo sub speciebus panis & vini per consecrationem, non fit idoneus per ordinationem suam ad hoc, ut ei committatur potestas ordinaria in corpus Christi mysticum, ideoque ut ei committatur potestas ordinaria ministrandi aliquod Sacramentum. Tamen in hoc differt Diaconus ab aliis Clericis inferioribus, quod extra casum necessitatis ob aliquam causam gravem possit ex Episcopi commissione habere licentiam extraordinariam baptizandi, quam habere non possunt alii Clerici inferiores; ac proinde numquam possunt habere licentiam baptizandi solemniter ut Diaconi. Nam

Patres & Canones solis Diaconis licentiam extraordinariam baptizandi extra casum necessitatis ob aliquam gravem causam ex commissione habere posse docent.

Imò solus Sacerdos proprius, seu Episcopus, vel Parochus, aut alius ex alterutrius commissione extra necessitatem licite baptizare potest. Quia hoc munus pertinet ad Pastorem; nam potestas & jus admittendi ad Ecclesiam pertinet ad Pastorem, qui praest illi Ecclesiae particulari, cui baptizatus aggregatur. Homo autem per Baptismum recipitur in Ecclesiam, & fit ejus membrum. Hoc munus baptizandi primario competit Episcopis, utpote Ecclesiae Principibus, secundario autem Presbyteris adiutoribus Episcoporum, ut docent Patres. Unde Presbyteri non habent potestatem baptizandi, nisi ut exercendam cum dependentia ab Episcopo.

ARTICULUS III.

Utrum infantes baptizari possint?

Nota **A** Nabaptistae docent Baptismum conferri non posse nisi adultis. Imò multi inter illos contenderunt adultos non esse baptizandos, nisi anno trigésimo, qua aetate Christus Baptizatus est. Hanc haeresim secuti sunt Sociniani, & ante hos omnes saeculo scilicet duodecimo docuerat Henricus quidam negans licere infantes baptizare.

Dico. Infantes baptizari possunt valide & licite. Est de fide.

Prob. I. Ex Traditione Patrum. Pro omnibus sint sanctus Irenaeus, lib. 2. c. 39. "Omnes venit per semetipsum salvare: omnes, inquam, qui per eum re-nascuntur in Deum infantes & par-

“vulos, &c. S. Hieronymus, lib. 3. contra
 “Pelag. Si unum & in parvulis & in
 “magnis habetis baptisma, etiam infan-
 “tes in remissionem peccatorum bap-
 “tizando.... Credatis. S. Augustinus,
 “l. 4. de Baptismo, c. 23. Quod tradi-
 “tum tenet universitas Ecclesiæ, cum
 “parvuli infantes baptizantur, qui certè
 “nondum possunt corde credere ad ju-
 “sticiam, & ore confiteri ad salutem....
 “tamen nullus Christianorum dixerit eos
 “inaniter baptizari.

2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ
 semper parvulos baptizavit. Quam
 consuetudinem ex Traditione Aposto-
 lica ortam esse docet S. Augustinus, l. 10.
 de Genesi ad litteram, c. 23. ubi ait :
 “Consuetudo matris Ecclesiæ in bap-
 “tizandis parvulis nequaquam spernenda
 “est, neque ullo modo superflua depu-
 “tanda, nec omninò credenda, nisi A-
 “postolica esset Traditio.

3. Ex Conciliis Carthagin. scilicet sub
 S. Cypriano, Milevitano II. Viennensi ge-
 nerali; Clement. unica, de Summa Trinit.
 ubi de Baptismo dicitur : “Credimus
 “esse tam adultis quam parvulis commu-
 “niter perfectum remedium ad salutem.
 “Ex Trident. sess. 5. can. 4. Si quis
 “parvulos recentes ab uteris matrum
 “baptizandos negat anathema sit.
 Et sess. 7. can. 13. “Si quis dixerit par-
 “vulos, eò quòd actum credendi non
 “habent, suscepto Baptismo inter fide-
 “les computandos non esse; ac propte-
 “rea, cum ad annos discretionis per-
 “venerint, esse rebaptizandos; aut præ-
 “stare omitti eorum baptisma, quam
 “eos non actu proprio credentes bap-
 “tizi in sola fide Ecclesiæ, anathema
 “sit.

Ratio est, quia infantes salvari possunt,
 etiam si moriantur ante usum rationis, ut
 fide constat. Ergo etiam ante usum ra-
 tionis justificari possunt : nemo enim
 salvatur, nisi decedat in statu justitiæ.
 Atqui extra casum martyrii justificari
 non possunt ante usum rationis, nisi per
 Baptismum. Ergo etiam ante usum
 rationis justificari possunt per Baptis-
 mum : ac proinde ante usum rationis
 capaces sunt Baptismi.

Obj. 1. Nemo baptizari potest, nisi
 prius instruatür & credat, juxta illud,
 Matth. c. ultim. *Docete omnes gentes,
 baptizantes eos, &c.* Et Marc. c. ult.
*Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus
 erit : qui vero non crediderit, condemnabi-
 tur.* Sed infantes non sunt capaces in-
 structionis & fidei, ergo nec Baptismi.

Resp. Neg. maj. Nam in primo textu
 Christus jubet solum instructionem præ-
 mitti Baptismo adultorum ; ita tamen
 ut baptizari possint ii, qui non sunt ca-
 paces instructionis, ut constat ex Tra-
 ditione, quæ verum sensum Scripturæ
 continet. In secundo autem textu ex-
 priimitur tantum necessitas credendi in
 adultis ad recipiendam gratiam sancti-
 ficantem in Baptismo.

Obj. 2. Non extrat in Scriptura præ-
 ceptum de parvulorum Baptismo. Ergo
 illi non debent baptizari.

Resp. 1. Nego consecq. Nam non
 omnia à Deo revelata continentur in
 Scriptura ; sed præter Scripturam ha-
 bemus Traditionem divinam, quæ tam
 est verbum Dei, quam Scriptura. Hæc
 autem Traditio docet baptizandos esse
 parvulos.

Resp. 2. Præceptum illud rectè col-
 ligitur ex textu Joann. c. 3. *Nisi quis re-
 natu*

Tractatus de Sacramento Baptismi. 93

natus fuerit, &c. cujus universalitas parvulos etiam comprehendit.

Obj. 3. Tertulianus, lib. de Baptismo, cap. 18. censet expectandum esse usum rationis ad Baptismum suscipiendum.

Resp. Non ideo negat validum esse Baptismum parvulorum, cum doceat eos in necessitate baptizandos esse. Sed solum putat extra necessitatis casum magis expedire dilationem Baptismi usque ad adultam aetatem: in quo erravit, ut patet ex universa Ecclesiae praxi, quae semper infantes recens natos baptizari diligentissimè curavit, propter mortis periculum, quod in parvulis semper est timendum, ut observat S. Thomas, & ostendit experientia.

Obj. 4. S. Gregorius Nazianz. orat. in sanctum Baptisma censet expectandum esse saltem triennium aetatis, ut parvuli aliquo modo respondere possint.

Resp. Ei anteponi debet auctoritas aliorum Patrum, & praxis Ecclesiae. Ipse verò Gregorius nihilominus sensit validum esse Baptismum parvulorum recens natorum, eosque baptizandos esse, cum imminet mortis periculum; nam loco citato sic ait: "Quid autem de iis dicemus, qui adhuc tenera aetate sunt, nec aut damnum aut gratiam sentiunt? An eos quoque baptizabimus? Ita prorsus si quod periculum urgeat: praestat enim sine sanctitatis sensu sanctificari, quàm citra Baptismum, atque initiationem vitam discedere."

Obj. 5. Christus anno aetatis trigesimo baptizatus est. Ergo suscipi non debet Baptismus ante adultam aetatem.

Resp. Nego consequ. Quia Baptismus, quem Christus suscepit, fuit actus humilitatis ac pietatis, non remedium peccati,

à quo erat immunis. At Baptismus, quem Christus instituit, est peccati remedium, cujus capaces sunt infantes, & quod non potest citius recipi.

CAPUT IV.

De effectibus Baptismi, & dispositionibus ad illos requisitis.

ARTICULUS I.

Quinam sint effectus Baptismi?

Dico. Multi & praestantissimi sunt effectus Baptismi. Nam,

I. Remittit peccatum originale, & omnia peccata personalia tum quoad culpam, tum quoad poenam omnem etiam temporalem. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Ephes. c. 5. Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitae: ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.

Prob. 2. Ex Traditione, cujus testes sunt Patres apud Bellarminum & alios.

Prob. 3. Ex Conc. Florent. in decreto Eugenii, ibi: Hujus Sacramenti (Baptismi) effectus est remissio omnis culpae originalis & actualis, omnis quoque poenae quae pro ipsa culpa debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis praeteritis injungenda est satisfactio; sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum caelorum & Dei visionem perveniunt.

Prob. 4. Ex Conc. Trid. sess. 5. can. 5. ubi ait: Nihil est damnationis iis, qui verè conscripti sunt cum Christo per Baptisma in mortem: qui . . . innocentes, immaculati,

puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes, autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cæli retardaretur.

II. Baptismus confert gratiam habitalem, virtutes infusas, & alia dona supernaturalia, quibus homo sanctificatur & interior renovatur. Nam Baptismus institutus est ad conferendam primam justificationem, quæ hæc omnia complectitur. Præterea ex Conc. Trident. sess. 7. can. 6. Sacramenta gratiam non ponentibus obicem conferunt.

III. Dat jus quoddam ad gratias actuales ad finem sibi proprium assequendum, nempe ad sanctè & christianè vivendum, ut decet filios Dei adoptivos, ejus hæredes, & cohæredes Christi. Patet ex dictis de Sacramentis in genere.

IV. Imprimit characterem indelebilem, unde repeti non potest in eadem persona, ut ibidem probatum est.

V. Efficit membrum Ecclesiæ, ejusque potestati subicit. Nam *per Baptisma de corpore efficiamur Ecclesiæ*, inquit Concil. Florentinum.

VI. Tribuit capacitatem suscipiendi alia Sacramenta, & jus ad illa, cæteraque Ecclesiæ bona communia. Nam ex c. 2. de Cognat. Spirit. Baptismus est *sacramentorum fundamentum & janua reliquorum*. Unde Conc. Nicæn. I. can. 19. statuit, ut Clerici invalidè baptizati rebaptizentur, & iterum ordinentur.

ARTICULUS II.

Quanam dispositiones in Adultis requirantur ad effectus Baptismi percipiendos?

DICO 1. Ad obtinendum characterem sufficit voluntas recipiendi Baptis-

mus, ex cap. *maiores* de Baptismo. Quia hæc sufficit ad valorem Baptismi; & Baptismus validus semper confert characterem, cum numquam repeti possit. Eadem voluntas sufficiat etiam ad consequendam capacitatem suscipiendi alia Sacramenta, & subjectionem potestati Ecclesiæ: nam hi effectus semper annexi sunt characteri baptismali.

Dico 2. Ut Adultus jam justificatus per contritionem perfectam vel actum charitatis perfectæ, recipiat in Baptismo augmentum gratiæ & jus ad gratias actuales sacramentales, requiritur voluntas suscipiendi Baptismum ex motivo aliquo supernaturali: nam ad hæc recipienda requiritur consensus illis proportionatus. Sed hæc voluntas sufficit: nam non est ratio plus exigendi; cum jam in hoc homine præcesserint actus fidei, spei, charitatis perfectæ, & pœnitentiæ de peccatis personalibus, & propositum servandi omnia præcepta &c.

Dico 3. Ut Adultus habens solum originale peccatum (si quis sit) consequatur justificationem seu gratiam sanctificantem & remissionem peccati originalis, non requiritur pœnitentia: nam hæc solum potest esse de peccatis actualibus voluntate physice propria commissis; sed ex Conc. Trident. sess. 6. c. 6. requiruntur hi actus; 1. Fides, quæ explicitè credat existentiam unius Dei remuneratoris, mysteria Trinitatis & Incarnationis; & generatim vera esse, quæ divinitus revelata & promissa sunt; atque illud imprimis: à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu. Nam fides explicita horum omnium necessaria est necessitate medii ad salutem. 2.

Spes

Tractatus de Sacramento Confirmationis. 95

Spes justificationis & vitæ aeternæ consequenda, juxta illud Marc. cap. 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Et Rom. 8. *Spe enim salvi facti sumus.* 3. Dilectio, qua Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant. Nam nemo sine aliquo Dei amore est sufficienter comparatus ad divinam amicitiam. 4. Propositum efficax servandi omnia præcepta, & christianè vivendi. Nam sine illo non potest sincerè consentire in amicitiam divinam, cum observatio omnium præceptorum necessaria sit ad Dei amicitiam conservandam, & suum erga Deum amorem significandum, juxta illud, Joann. c. 4. *Si diligitis me, mandata mea servate . . . qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me.* 5. Voluntas suscipiendi Baptismi. Nam sine hac voluntate invalidus est Baptismus in Adulto, ut ex dictis constat.

Dico 4. Ut Adultus habens præter peccatum originale alia perdonalia mortalia, justificationem consequatur in Baptismo, præter actus fidei, spei, dilectio-

nis memoratos cum proposito servandi præcepta & voluntate recipiendi Baptismi requiritur poenitentia seu dolor de peccatis. Constat ex Act. 2. *Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum.* Et ex Conc. Trid. sess. 6. c. 6. *Ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.*

Hæc autem poenitentia debet esse supernaturalis, absoluta, universalis, efficax, impossibilis cum ullo affectu ad mortale peccatum, & appretiative summa. Non tamen requiritur perfecta contritio; nam cum Baptismus institutus sit ad remittendum peccatum originale, & alia peccata personalia ante ipsum commissa, non prærequirit dispositionem, quæ hunc effectum producat: alioqui semper supponeret & exigeret effectum, ad quem producendum ordinatur ex institutione sua; quod est absurdum.

TRACTATUS DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

QUESTIO I.

*Utrum Confirmatio sit verum
Sacramentum?*

Nota. Confirmationis Sacramentum sic dictum est à primario suo effectu, qui est spiritualis corroboratio

ad fidem intrepidè profitendam. Definitur, Sacramentum à Christo institutum, quo baptizati corroborantur ad fidem firmiter tenendam, & fortiter profitendam.

Hoc Sacramentum negarunt Waldenses, Lutherus & Calvinus.

Dico.

96 Tractatus de Sacramento Confirmationis.

Dico. Confirmatio est verum novæ legis Sacramentum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Act. cap. 8.

"Cum audissent Apostoli, quod recepisset
"Samaritæ verbum Dei, miserunt ad eos
"Petrum & Joannem, qui cum venissent,
"oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spi-
"ritum-sanctum: nondum enim in quem-
"quam illorum venerat, sed baptizati tan-
"tum erant in nomine Domini JESU.
"Tunc imponebant manus super illos, &
"accipiebant Spiritum-sanctum." Quæ

verba significant Apostolos per care-
moniam sacram à Baptismo distinctam,
consistentem in impositione manuum &
oratione seu certis verbis sacris, con-
tulisse baptizatis Spiritum-sanctum, quo
nomine significatur non solum gratia
gratis data, sed etiam potissimum gratia
sanctificans. Atqui omnis ceremoniæ
sacra, qua confertur gratia sanctificans,
est Sacramentum à Christo institutum.
Ergo ceremonia illa ab Apostolis adhi-
bita, est Sacramentum. Non est autem al-
liud quam Confirmationis Sacramentum.
Ergo.

*Prob. 2. Ex Traditione, cujus testes
sunt Patres apud Bellarminum & alios.
Pro omnibus sint Tertullianus, lib. de
resurrectione carnis, cap. 8. Caro ablu-
tur, ut anima emaculetur. Caro ungitur,
ut anima consecretur. Caro signatur, ut &
anima muniatur. Caro manus impositione
adumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur.
Caro corpore & sanguine Christi vescitur,
ut & anima de Deo saginetur. Ubi signi-
ficat praxim Ecclesiæ priorum sæculo-
rum, qua post Baptismum statim confe-
rebatur Confirmatio & Eucharistia; &
ritui Confirmationis vim sanctificandi
tribuit perinde ac Baptismo & Eucha-
ristiæ,*

S. Cyprianus, Epist. ad Iubajanum, ubi
postquam dixit Petrum Samaritanis ba-
ptizatis Spiritum-sanctum contulisse per
manus impositionem & orationem, hæc
subiicit: *Quod nunc quoque apud nos geri-
tur, ut qui in Ecclesia baptizantur, prepositis
Ecclesiæ offerantur, & per nostram (Epilco-
porum) orationem ac manus impositionem,
Spiritum sanctum consequantur, & signaculo
dominico consumentur.*

S. Ambrosius, lib. 3. de Sacramentis,
c. 2. *Sequitur spiritale signaculum. ... quia
post fontem superest, ut perfectio fiat, quan-
do ad invocationem Sacerdotis Spiritus-
sanctus infunditur.*

Sanctus Hieronymus, in Dialogo con-
tra Luciferianos: *Non quidem abnuo hanc
esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos,
qui longè in minoribus urbibus per Presby-
teros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus
ad invocationem sancti Spiritus manum im-
positurus excurrat.*

S. Augustinus, l. 2. contra litteras Pe-
tiliani, c. 104. *In hoc unguento Sacra-
mentum Chrismatis vult interpretari quod
quidem in genere visibilium signaculorum
sacrosanctum est sicut ipse Baptismus; sed
potest esse & in hominibus pessimis ... di-
scerne ergo visibile sanctum Sacramentum
(Chrismatis seu Confirmationis,) quod
esse & in bonis & in malis potest, ab invi-
sibili unctione charitatis, quæ propria bo-
norum est.*

*Prob. 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ,
quam testantur Patres citati & alii, atque
summi Pontifices sanctissimi; ut Corne-
lius, Epistol. ad Fabian. Innocentius I.
Epist. ad Decentium; Gregorius Mag-
nus, l. 3. Epist. 9. ad Januar.*

*Prob. 4. Ex Conciliis, videlicet Elibe-
ritano; anno 305. can. 38. Arelatenſi I.*

anno 4

Tractatus de Sacramento Confirmationis. 97

anno 314. Laodicensi, can. 7. Meldenſi, can. 44. Florent. in decreto pro Armenis, & Trident. ſeſſ. 7. can. 1. ubi ait: *Si quis dixerit confirmationem baptizatorum otioſam ceremoniam eſſe, & non potius verum & proprium Sacramentum . . . anathema ſit.*

Obj. 1. In omni vero Sacramento tria requiruntur, nempe promiſſio gratiæ, ritus externus, & mandatum illum uſurpandi. Sed hæc tria in Confirmatione non reperiuntur. Ergo Confirmatio non eſt Sacramentum.

Reſp. Nego min. Nam ritus externus habetur, Act. c. 8. nempe impoſitio manuum cum oratione ſeu certis verbis ſacris, & quidem gratiam conferens: *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* Ritus autem ille externus conferre non poterat Spiritum ſanctum ſeu gratiam, niſi annexam habuiſſet gratiæ promiſſionem. Mandatum verò habetur in praxi Apoſtolorum: nam Apoſtoli ritum illum externum non adhibuiſſent, niſi illius adhibendi mandatum à Chriſto accepiſſent. Præterea tria hæc nobis ſufficienter innotescunt ex Traditione & praxi Eccleſiæ.

Obj. 2. S. Auguſtinus, l. 3. de Baptismo, c. 16. ait: *Manus autem impoſitio non ſicut Baptismus repeti non poteſt. Quid eſt enim aliud: niſi oratio ſuper hominem?*

Reſp. Hic loquitur tantum de manuum impoſitione reconciliatoria, quæ olim hæreticis ad Eccleſiam revertentibus adhibeatur, & quæ erat mera ceremonia Eccleſiaſtica, non Sacramentum.

QUÆSTIO II.

Quænam ſit materia remota Confirmationis?

Dico 1. Materia remota Confirmationis eſt Chriſma.

Prob. 1. Ex Patribus. Pro omnibus ſint, S. Cyprianus, Epist. 72. ubi ait: *Ungi quoque necesse est eum; qui baptizatus ſit, ut accepto Chriſmate, id eſt, unctiōe, eſſe unctus Dei, & habere in ſe gratiam Chriſti poſſit.* Quibus verbis ſignificat Confirmationem ſeu unctiōem habere vim conferendi gratiam in Confirmatione, ideoque Chriſma eſſe materiam ejus remotam. Et S. Auguſtinus, l. 2. contra Litteras Petiliani, c. 4. ſuprà citato.

2. Ex perpetua praxi Eccleſiæ.

3. Ex Conciliis Laodicensi, c. 48. ubi dicit oportere eos, qui illuminantur, poſt Baptisma inungi ſuper cœleſti Chriſmate, & eſſe regni Chriſti participes. Florent. in decreto; & Trident. ſeſſ. 7. can. 2. ubi ait: *Si quis dixerit, injurioſos eſſe Spiritui ſancto eos, qui ſacro Confirmationis Chriſmate virtutem aliquam tribuunt; anathema ſit.*

Dico 2. Chriſma, quod eſt materia Confirmationis, eſt unguentum ex oleo & baſſamo confectum, ita ut utrumque ſit eſſentialis materia Confirmationis.

Prob. 1. Ex S. Gregorio Magno, qui, in Cant. Canticorum, c. 1. ſic ait: *In Engaddi baſſamum gignitur, quod cum oleo pontificali benedictione Chriſma efficitur, quo dona ſancti Spiritus exprimuntur.*

2. Ex Ordine Romano.

3. Ex cap. un. de ſacra Unctiōe, ubi Innocentius III. ait: *Conſicitur Chriſma, quod ex oleo ſit & baſſamo.*

4. Ex Concil. Florent. in decreto pro Armenis, in quo dicitur: *ſecundum Sa-*

N

672-

98 Tractatus de Sacramento Confirmationis.

eramentum est Confirmatio; cujus materia est Chrisma confectum ex oleo, quod odorem significat conscientia; & balsamo, quod odorem significat bonae famae, per Episcopum benedicto.

5. Ex praxi Ecclesiae.

6. Quia Chrisma ex usu Ecclesiae est unguentum ex oleo & balsamo confectum.

Porro oleum illud est oleum olivarum, ut constat ex praxi Ecclesiae, quae semper hoc oleum adhibuit.

Obj. 1. Nullus ex Patribus ante sextum saeculum mentionem fecit mixtionis balsami cum oleo. Ergo Chrisma prioribus saeculis confectum non erat ex balsamo.

Resp. Nego conseq. Quia non omnia expressè commemorarunt Scriptores Ecclesiastici. Cum autem hac admixtio usurpata fuerit tempore Gregorii Magni, nec reperiamus eam ab aliquo Pontifice aut Concilio institutam fuisse, certum est argumentum eam admixtionem ante hoc tempus nempe ante sextum saeculum in Ecclesia usurpata fuisse. Ergo quinto saeculo jam vigeat usus balsami oleo admixti. Cum autem non inveniamus hanc admixtionem saeculo quinto, quarto, tertio, secundo institutam fuisse ab aliquo Pontifice aut Concilio, certum est eam ab Apostolis Ecclesiae traditam fuisse, juxta hanc regulam S. Augustini, l. 4. de Baptismo, cap. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum, rectissime creditur.*

Præterea à Patribus & Conciliis priorum saeculorum implicite commemoratur balsamum, hoc ipso quod assignat

Chrisma pro materia Confirmationis. Nam Chrisma proprie non est merum oleum, sed unguentum ex oleo & alio liquore confectum; qui sanè alius liquor est ipsum balsamum, ex quo constabat Chrisma tempore Gregorii Magni, proindeque etiam ante ejus tempora.

Obj. 2. Non est probabile Apostolos, & Episcopos trium priorum saeculorum, quibus persecutio saeviebat, balsamum semper oleo admiscuisse; cum illi essent pauperes, & ille liquor pretiosissimus sit.

Resp. Nego. Nam præterquam quod non tanta balsami copia requirebatur, inter Ethnicos qui ad fidem convertebantur, non pauci divitiis pollebant, & studio salutis animarum flagrabant. Undè facile suppeditabant quicquid ad cultum Dei & Sacramentorum administrationem necessarium erat.

Obj. 3. Innocentius III. cap. *Pastoralis* de Sacramentis non iterandis, consultus utrum: *Confirmationis Sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non Chrismate, sed oleo delinitus*, respondet, *quod non est aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermisum.* Ergo censuit validum fuisse Confirmationis Sacramentum sine balsamo.

Resp. Nego conseq. Quia solum intendit caeremonias accidentales non esse iterandas, sed supplendum esse ipsum Sacramentum, eum, qui oleo tantum unctus fuit, ungendo Chrismate cum debita forma, sed privatim ad vitandum scandalum: nam nihil iterabitur, cum Sacramentum nullum fuerit, & cautè supplebitur quod omissum fuerat, privatim ponendo substantiam Sacramenti. Hunc autem sensum esse patet I. Quia non est

Tractatus de Sacramento Confirmationis. 99

est credibile Pontificem doctissimum docuisse, eum, qui solo oleo unctus fuerat, postea inungendum esse solo balsamo ad supplendum quod prætermisum fuerat: alioqui debuisset ungi balsamo non benedicto, vel certè ungi balsamo benedicto absque oleo: quorum utrumque Ecclesiæ consuetudini adversatur. 2. Quia ipse Innocentius, c. 1. de sacra Unctione disertè docet materiam proximam Confirmationis esse Chrismationem. Ergo sensit Chrismationem esse essentialem confirmationi, ideoque Chrisma esse etiam de ejus essentia, cum Chrismatio sine Chrismate esse non possit. At secundum ipsum Innocentium, Chrisma non est solum oleum; nam, c. *Pastoralis* citato, Chrisma à simplici oleo distinguit.

Observa. Christus pro materia Confirmationis instituit oleum olivarum & verum balsamum, quodcumque illud sit, sive Syriacum, sive Arabicum, sive Americanum, aut quodvis aliud; quamvis illa inter se specie physica differant: sicut pro materia Eucharistiæ instituit verum vinum de vite, quodcumque sit, sive Syriacum, sive Italicum, sive Gallicum, quamvis hæc inter se specie differant.

Dico 3. Ad valorem Confirmationis requiritur benedictio Chrismatis facta ab Episcopo. Ita Theologi communiter cum S. Thoma.

Prob. 1. Ex Patribus videlicet S. Dionysio Areopagita vel alio auctore libri de Ecclesiastica Hierarchia, cap. 4. S. Leone, Epist. 88. ubi dicit, consecrationem Chrismatis solis deberi Episcopis; & ex S. Gregorio, in c. 2. Cant. Cantorum, ubi dicit balsamum cum oleo, Pontificali benedictione, Chrisma effici.

2. Ex ordine Romano.

3. Ex Conciliis Carthagenensi II. can. 3. & Carthagin. III. can. 36. vetantibus à Presbyteris Chrisma fieri, & Florent. supra citato, docente Confirmationis materiam esse *Chrisma confectum ex oleo & balsamo, per Episcopum benedicto.*

4. Praxi Ecclesiæ, in qua numquam dispensatum fuit cum simplici Sacerdote, ut Chrisma benediceret, quamvis cum eo exurgenti causa dispensatum fuerit, ut Sacramentum illud administraret. Nam nulla ratio hujus discriminis esse potest, nisi quod benedictio Episcopalis ex institutione Christi sit absolute essentialis Chrismati.

Obj. 1. Non requiritur essentialiter benedictio in materia Baptismi & Eucharistiæ: ergo nec in materia Confirmationis.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est voluntas & institutio Christi, nobis per Traditionem & praxim Ecclesiæ nota: cujus quidem rationem congruam hanc affert S. Thomas, 3. part. q. 72. art. 3. nempe quia Christus usus est Baptismo & Eucharistiæ, & sic ex ipso usu Christi materiæ horum Sacramentorum aptitudinem acceperunt ad consecrationem Sacramenti: Et propter hoc, inquit, non est de necessitate horum Sacramentorum, quod materia prius benedicatur, quia sufficit benedictio Christi. At unctionibus visibilibus Christus non est usus, & ideo Chrisma & oleum infirmorum benedici debent, ut sint apta Sacramenti materia.

Obj. 2. Conc. Toletanum I. can. 20. ait: *Quamvis pene ubique custodiatur, ut absque Episcopo Chrisma nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis vel provinciis Presbyteri dicuntur Chrisma conficere, pla-*

100 Tractatus de Sacramento Confirmationis.

*enit ex hac die nullum alium nisi Episcopum
Chrisma facere, & per Diocesim destinare.*
Ergo Chrismatis consecratio per Episcopum est solum inducta jure ecclesiastico.

Resp. Nego conseq. Quia cum consuetudo illa universalis Ecclesiae ad quam recurrit Concilium, à nullo Pontifice vel Concilio instituta fuerit, solum Christum auctorem habere debet. Quare Presbyteri, qui Chrismatis consecrationem attentabant, jus divinum violabant.

Inst. Synodus Toletana hanc consecrationem non declarat irritam fuisse, sicut nec illicitam. Ergo sensit illam valere.

Resp. Nego conseq. Quia illius invaliditas sufficienter innotescebat, vel ex ipsa universalis Ecclesiae consuetudine, quam laudat.

Observa. Chrisma idem semper fuit etiam quoad speciem saltem nioralem in Ecclesia Latina & Græca. Nam quamvis Græci Chrisma ex multis aromatum speciebus cum oleo componant, tamen principem locum obtinet balsamum, quod per aliorum aromatum admixtionem non corrumpitur: *Materia hujus Sacramenti* (inquit Arcudius, lib. 2. de Concord. c. 5.) *etiam secundum Græcos est oleum & balsamum... sed istis immiscetur alia multa aromatum genera.*

QUESTIO III.

Quenam sit materia proxima Confirmationis.

Dico, Proxima materia adaequata Confirmationis est Chrismatis unctio in fronte in modum crucis. Ita Theologi communiter contra recentiores aliquos, eam constituentes in sola

manus impositione, distincta ab unctione Chrismatis, & contra alios eamponentes partim in manus impositione seu extensione, quæ unctionem præcedit, & partim in ipsa unctione.

Prob. 1. Ex Patribus, qui effectum Confirmationis adscribunt unctioni Chrismatis factæ scilicet sub verbis forma, quod semper subintelligunt. Pro omnibus sint S. Cyprianus, Epist. ad Januarium. *Ungi quoque necesse est, eum qui baptizatus sit, ut accepto Chrismate, id est, unctione, esse unctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit.* S. Cyrillus Hieros. *Catechesi mystag. 3. Sanctum hoc unguentum... postquam jam consecratum est... est Chrisma Christi, quod adventu Spiritus sancti per ipsius divinitatem energiam habet; quo frons & alij sensus corporis tui symbolicè inunguntur. Et corpus quidem isto visibili ungento perungitur, anima vero sancto vivificoque spiritu sanctificatur.* S. Pacianus, *Serm. de Baptismo.* *Lavacro enim peccata purgantur, Chrismate sanctus Spiritus superfunditur.* Et S. Augustinus, l. 2. contra litteras Petiliani, c. 104. Confirmationem appellat Sacramentum Chrismatis, & l. 5. de Baptismo, c. 20. Materiam proximam Confirmationis in unctione Chrismatis, quod oleum à majore sui parte vocat, constituit perinde ac materiam proximam Baptismi in ablutione.

Prob. 2. Ex Conciliis, videlicet Laodicensi sub S. Sylvestro, can. 48. ubi Confirmationem per Chrismatis unctionem explicat; nam sic ait: *Oportet eos qui illuminantur, post Baptisma inungi super ealesti chrismate & esse regni Christi participes.* Constantinopolitano I. quod can. 7. exponens modum, quo hæretici

Tractatus de Sacramento Confirmationis. 101

ad fidem conversi confirmabantur, ait: *Signatos, sive unctos primū sancto Chrismate, & frontem, & oculos, & nares & os, & aures; & eos signantes dicimus: signaculum doni Spiritus sancti.* Et Florentino, in Decreto Eugenii, in quo sola chrismatio, in fronte & in modum crucis pro materia proxima assignatur.

Prob. 3. Ex c. *Cum venisset*, de sacra Unctione, ubi Innocentius III. sic ait: *Per frontis chrismationem, manus impositio designatur: quæ (frontis chrismatio) alio nomine dicitur Confirmatio, quia per eam Spiritus sanctus ad augmentum datur & robur: unde cum ceteras unctiones simplex Sacerdos vel Presbyter valeat exhibere, hanc non nisi Summus Sacerdos, id est, Episcopus debet conferre; quia de solis Apostolis legitur, quorum Vicarii sunt Episcopi, quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant.*

Prob. 4. Ex Pontificali Romano iussu Clementis VIII. edito, in quo ritus confirmandi in hunc modum præscribitur: *Pontifex, . . . stans versa facie ad confirmandos, iunctis ante pectus manibus . . . dicit: Spiritus sanctus superveniat in vos, &c. tunc extensis versus confirmandos manibus, dicit: Creamus, Omnipotens sempiterne Deus, . . . emitte in eos septiformem Spiritum tuum sanctum Paracletum de cælis . . . & conliga eos signo crucis Christi, in vitam æternam, &c.* Pontifex stans cum mitra, illos confirmat per ordinem genuflexos . . . & summittit pollicis dextræ manus Chrismate intincta, dicit: *N. signo te signo crucis. Quid dūm dicit, producit pollice signum crucis in frontem illius; deinde prosequitur: Et confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.*

Ex his autem verbis (*Pontifex stans cum mitra illos confirmat; &c.*) patet Episcopum tunc solum confirmare, quando Chrismate frontem ungendo in modum crucis dicit, *signo te, &c.* Ergo sola chrismatio est materia proxima Confirmationis. Cetera sunt caeremonie accidentales.

Prob. 5. Ex Euchologio Græcorum, quo illi à plurimis sæculis utuntur in Sacramentorum administratione, & in quo sic describitur ritus Confirmationis, Recitata oratione super confirmandum, *angit (Minister) baptizatum sancto unguento, signum crucis faciens in fronte, oculis, naribus, ore, auribus, pectore, manibus & pedibus, dicens: Signaculum doni sancti Spiritus, Amen.* Ergo Græci per solam Chrismatis unctionem confirmant, & quidem validè: nam numquam Latini hunc illorum ritum reprehenderunt, nec sic confirmatos unquam iterum confirmarunt. Et verò Græci longè antecorum schisma hunc ritum observarunt, ut patet ex Concilio Constantinopolitano I. can. 7. citato. Ergo hic ritus sufficit ad essentiam Sacramenti, eamque totam continet, supple cum verbis ei adiunctis.

Prob. 6. Materia Confirmationis est applicatio materiæ remotæ illius. Atqui materia remotæ Confirmationis est Chrisma, ut constat ex dictis. Ergo materia proxima est Chrismatis applicatio, seu unctio facta in fronte in modum crucis; nam sic applicatur Chrisma in Ecclesia.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Duodecim prioribus sæculis Confirmatio fiebat per manus impositionem, ut constat ex Scriptura, Act. cap. 8.

102 Tractatus de Sacramento Confirmationis.

& ex Patribus. Ergo materia proxima Confirmationis non est Chrismatis unctio.

Resp. Nego consequ. Quia illa manus impositio, quam adhibebant Apostoli & eorum successores Episcopi, est ipsissima Chrismatis unctio facta in fronte: nam immediatus contactus manus signantis & ungentis frontem Chrismate est vera & physica manus impositio. Hanc autem adhibebant Apostoli, ut constat ex Traditione & praxi Ecclesie, tum Latina, tum Græcæ: cuius praxis nullus auctor assignari potest, proindeque ab Apostolis traditam esse, necesse est. Quare Patres Confirmationem modo manus impositionem, modo unctionem Chrismatis vocant, quam semper intelligunt per manus impositionem.

Porro in Scriptura saepe pluralis numerus pro singulari adhibetur, & quidem in hac materia: nam Patres ut Tertullianus & alii dicunt manus impositionem in singulari. Unde impositio unius manus sufficit.

Inst. Conc. Florent. in Decreto ait: *Loco autem illius manus impositionis* (qua Apostoli Spiritum-sanctum conferebant) *datur in Ecclesia Confirmatio.* Ergo chrismatio, qua nunc datur Confirmatio, distinguitur à manus impositione, quam ipsi adhibebant Apostoli.

Resp. Nego consequ. Nam Eugenius IV. his verbis solum intendit, quod Sacramentum, quod olim manus impositio vocabatur, & quo olim Apostoli Spiritum-sanctum visibiliter dabant, nunc appelleretur Confirmatio, qua Spiritus-sanctus invisibiliter datur.

Similiter cum Innocentius III. ait: *Per frontis chrimationem, manus impositio designatur:* solum vult frontis chrimationem,

qua nunc dicitur Confirmatio, esse illud ipsum Sacramentum, quod olim manus impositio appellabatur, & quo Apostoli Spiritum-sanctum visibiliter dabant. Unde in his locis distinguitur non ritus à ritu, sed modus loquendi à modo loquendi. Ita Bellarminus.

Obj. 2. Tertullianus, l. de Baptismo, c. 7. ait: *Exinde egressi de lavacro, perungimur benedicta unctione.* Et cap. 8. *Dehinc manus imponitur, per benedictionem advocans & invitans Spiritum sanctum.*

Resp. Cap. 7. loquitur de unctione, qua statim post Baptismum fiebat à Sacerdote in vertice capitis baptizati, & qua erat caeremonia merè ecclesiastica, non Sacramentum. Cap. verò 8. loquitur de manus impositione, qua fiebat ab Episcopo frontem baptizati inungente in modum crucis, & proferendo verba formæ, quibus advocatur Spiritus-sanctus, & qua erat Sacramentum Confirmationis cum verbis formæ. Porro olim tres usurpabantur unctiones diversa: prima ante Baptismum oleo, quod vocatur Catechumenorum, fiebat in pectore & scapulis. Secunda post Baptismum Chrismate in capitis vertice fiebat à Sacerdote. Tertia eodem Chrismate adhibebatur ab Episcopo in fronte baptizati in modum crucis, qua sola administrabatur Confirmationis Sacramentum cum certa verborum formula.

Obj. 3. S. Gregorius, Epist. 61. ait: *Arianos per impositionem manus occidens, per unctionem verò sancti Chrismatis ad ingressum sanctæ Ecclesie Catholice oriens reformat.* Ergo tunc temporis conferebatur Confirmatio per manus impositionem distinctam à Chrismatis unctione, cui opponitur.

Resp.

Tractatus de Sacramento Confirmationis. 103

Resp. Nego conseq. Nam S. Doctor ibi loquitur de manus impositione, non confirmatoria, sed reconciliatoria tantum, & sensus est, Arianos recipi & reconciliari in Occidentali Ecclesia per impositionem manus merè caremonialem: in Orientali verò Ecclesia per Confirmationis collationem. Nam non interrogatus erat de modo, quo danda esset Confirmatio, sed solum de modo quo hæretici ad Ecclesiam Catholicam revertentes recipiendi essent. Præterea constat sæculo sexto eandem in utraque Ecclesia Latina & Græca fuisse Confirmationis materiam.

Porro cum sanctus Gregorius hic dicit hæreticos in Occidente per solam manus impositionem merè caremonialem reconciliari Ecclesiæ Catholicæ, non debet omnino universaliter intelligi, sed solum intendit hoc fieri communiter & in plerisque Ecclesiis Occidentis: nam in aliquibus ut in Hispania, Arianæ ad fidem conversi statim confirmabantur.

Inst. 1. Sanctus Gregorius, in eadem Epistola dicit Monophysitis in Ecclesia recipi per manus impositionem, qua datur Spiritus-sanctus.

Resp. Ibi intelligi debet de manus impositione, qua Spiritus-sanctus conferebatur, non ex opere operato alicujus Sacramenti, sed ex opere operantis Ecclesiæ, cujus nomine Spiritus-sanctus à Ministro invocabatur super hominem conversum, cum ei manus imponebat.

Inst. 2. S. Gregorius, lib. Sacrament. in Officio Sabbati sancti, sic exponit Confirmationis ritum: Pontifex veniens ad infantes, tenente Archidiacono Chrisma.... levata manu sua super capita omnium, dicit: Omnipotens sempiternæ Deus,

qui regenerare dignatus es hos famulos tuos.... emitte in eis septiformem Spiritum tuum.... & consigna eos signo crucis in vitam propitiatus æternam.

Resp. Illa manus sublatio seu extensio versus confirmandos cum oratione est caremonia merè ecclesiastica & Sacramento accidentalis, & quædam præparatio ad Confirmationem. Nam 1. Illa manus extensio & oratio eadem sunt, quæ nunc in Pontificali Romano leguntur, & post quas dicitur Pontifex confirmare Chrismatis unctione in fronte cū hac forma, *signo te, &c.* 2. Materia physica Sacramenti debet singulis applicari. 3. Hæc manuum levatio seu extensio non est in sensu proprio & physico manus impositio super confirmandum: nam manus impositio super aliquem est contactus immediatus manus super illum. 4. Cum Apostoli confirmabant, imponebant manus super singulos confirmandos: non autem solum extendebant manus versus illos, ut patet ex his verbis, Act. cap. 8. *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum.* Nam imponere manus super aliquem in sensu proprio, non est solum extendere aut levare manus versus illum.

QUÆSTIO IV.

Quanam sit forma Sacramenti Confirmationis?

Dico. Forma Confirmationis in Ecclesia Latina hæc est: *signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Ita Theologi communiter cum S. Thoma, 3. p. qu. 72. art. 4. hocque esse de fide asserit Suarez.

Prob. 1. Ex Concilio Florent. in Decreto pro Armenis, in quo dicitur: *secundum*

undum Sacramentum est Confirmatio, cuius materia est Chrisma... Forma autem est signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus-sancti.

2. Ex Pontificali Romano, in quo hæc verba supradicta traduntur proferenda ab Episcopo, dum confirmat & chirmate inungit; & Episcopus dicitur solum confirmare, cum summitate pollicis dextre manus Chrismate intincta, dicit: *Signo te signo crucis; quod dum dicit producit pollice signum crucis in frontem illius; deinde prosequitur: Et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Clemens autem VIII. in sua constitutione super illius Pontificalis editione asserit, nihil in eo Pontificali contineri ab antiquis Pontificalium codicibus alienum aut discrepans. Quare perpetuam ac constantem Ecclesiæ Romanæ praxim continet.

3. Ex Ordine Romano, qui est antiquissimus liber; cum ab Alcuino, qui sæculo octavo floruit, citetur, & in quo hæc forma quoad sensum traditur.

4. Quia forma Sacramenti consistit in verbis quæ proferuntur à Ministro in applicatione materiæ. Atqui verba supradicta proferuntur à Ministro Confirmationis, dum frontem inungit Chrismate, quod est materia Confirmationis: ergo sunt forma Confirmationis.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Forma Confirmationis consistit in oratione, quam Episcopus cum extensione manuum versus confirmandos fundit proximè ante chirmationem. Ita sentiunt recentissimi aliqui.

Resp. Hæc nova opinio prorsus repudianda est, cum repugnet Concilio

Florentino, Ordini Romano, Pontificali Romano, & praxi Ecclesiæ Romanæ, quæ octavo sæculo utebatur hac forma, *confirmo te, &c.* ut constat ex Ordine Romano: quam proinde ab Apostolis accepit, cum probari non possit eam institutam fuisse ab aliquo Pontifice aut Concilio.

Obj. 2. Ante veterem illum ordinem Romanum suprâ citatum, seu ante octavum sæculum, nullum proferri potest testimonium alicujus Patris aut Scriptoris Ecclesiastici pro forma à nobis allata. Ergo forma illa non est instituta ab Apostolis, ideoque non est essentialis forma.

Resp. Nego conseq. Quia prioribus Ecclesiæ sæculis ritus & forma Sacramentorum scripto non mandabantur, ne gentiliū & profanorum hominum ludibrio exponerentur; sed hæc omnia ore solum tradebantur, & per Traditionem oralem & praxim Ecclesiæ conservabantur.

Quod constat ex Patribus, & ex S. Innocentio I. Epist. 1. ad Decentium, c. 3. ubi de Confirmatione loquens, expressè dicit, se nolle scribere verba quibus perficitur, ne prodere videatur secretum quod eatenus servatum fuerat in Ecclesia circa Sacramentorum administrationem: "Verba verò, inquit, dicere non possum, ne magis prodere videar, quam ad consultationem respondere. Idem testatur Dionysius Areopagita, seu auctor, lib. de Ecclesiastica Hierarchia prope finem, ubi ait: "Præcationes autem quæ in mysteriis adhibentur, nefas est scripto interpretari, & mysticam eorum intelligentiam, aut vim, quæ in eis Deo auctore efficacitatem habet,

"ex

Tractatus de Sacramento Confirmationis. 105

"ex adyto in publicum efferre. Sed quemadmodum à majoribus nostris traditum accepimus, cum eas doctrina, quæ foras exire non debet, hauseris, & ad divinorem animi constitutionem, & mentis elevationem, divino amore, sanctisque actionibus perfectus evaseris: divino Sacramenti ordinis lumine ad summam eorum scientiam deducere.

Hinc in Orientali Ecclesia ante finem quarti sæculi, & in Occidentali ante finem sexti sæculi nihil de formis Sacramentorum scripto traditum est præter solam Eucharistiæ formulam; quæ utpote integra ad verbum in Scriptura contenta, occultari non poterat. Igitur sicut priorum sæculorum silentium non probat hanc Baptismi formam ("Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti") non fuisse prioribus sæculis usurpata: ita nec valet contra formam Confirmationis à nobis aliatam; quia sufficit praxis Ecclesiæ, quæ non inveniatur instituta ab aliquo Pontifice aut Concilio, quam proinde ab Apostolis Ecclesiæ traditam fuisse necesse est.

Obj. 3. Illud, Act. c. 8. "Oraverunt (Petrus & Joannes) pro ipsis, ut acciperent Spiritum-sanctum... tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum-sanctum." Ergo tempore Apostolorum forma Confirmationis erat oratio, quæ impositionem manus præcedebat. Ergo, &c.

Resp. Nego consequ. Nam per hoc verbum (*oraverunt*) significatur oratio prævia & præparatoria Confirmationi, non forma. Cum autem dicitur: "tunc imponebant manus super illos", illo-

rum scilicet frontem chrismate ungento, subintelligi debent verba formæ ab illis simul prolata; sicut subintelligi debent, cum, c. 19, dicitur: "Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus-sanctus super eos." Nam ibi nulla fit mentio formæ & orationis, sed subintelligitur.

Præterea etiamsi per orationem illam intelligeretur forma, sub qua confirmarunt Apostoli, non ideo censenda esset deprecativa. Nam verba formæ licet indicativa dici possunt oratio, quia sunt verba sacra prolata à Ministro ut instrumento Christi ac nomine Christi, & totam vim suam ex meritis Christi habentia, & Deum efficaciter moventia ad conferendam gratiam: unde se habent per modum orationis. Et in hoc sensu formæ Baptismi & Eucharistiæ, licet indicativæ, vocantur à Patribus deprecationes.

Inst. Ex his verbis, Jac. c. 5. "Et orant super eum ungentes eum oleo in nomine Domini." Rectè infertur formam Extremæ-unctionis consistere in oratione strictè dicta. Ergo etiam ex istis verbis, Act. c. 8. "Oraverat super illos, &c." Rectè infertur formam Confirmationis esse deprecativam.

Resp. Non præcisè ex illis verbis (*Orant super eum*) sed ex illis verbis explicatis per traditionem Apostolicam, relucens in perpetua praxi Ecclesiæ formam deprecativam in Extrema-unctione usurpantis, certò infertur formam Extremæ-unctionis esse verè deprecativam. At idem colligi non potest ex illis verbis, *oraverunt super illos*, quia nunquam Ecclesia sive Latina, sive Græca formam deprecativam in Confirmatione

adhibuit, una aut altera forte excepta Ecclesia particulari, quæ in hoc à cæteris discedendo erravit.

Obj. 4. Nullis monumentis probari potest Apostolos imponendo manus dixisse hæc verba: "Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis. Ergo hæc verba non sunt vera forma Confirmationis.

Resp. Nego consequ. Nam nullo etiam monumento veterum Patrum probari potest Apostolos, eorumque successores immediatos baptizasse sub hac forma; "Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti." Imo nullus ante Gregorium Magnum scripsit in his verbis consistere formam Baptismi; & tamen, quis neget Apostolos hac formam usos fuisse in Baptismo? Itaque praxim & doctrinam Apostolorum circa ritum & formam Sacramentorum sufficienter probat perpetua praxis Ecclesiæ. Perpetuitas autem praxis Ecclesiæ in forma Confirmationis satis ostenditur ex eo, quod ostendi non possit ea ab aliquo Pontifice vel Concilio instituta fuisse.

Obj. 5. SS. Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus & alii Patres dicunt oratione & invocatione Spiritum-sanctum dari in Confirmatione. Ergo forma Confirmationis consistit in precibus, non verò in verbis supradictis.

Resp. Nego consequ. Quia Patres illi per orationem & invocationem intelligunt hæc verba forma, vel æquivalentia: "Signo te signo crucis, & confirmo te. Nam hæc verba, licet indicativa sint rectè vocantur oratio & deprecatio, quia sunt verba sacra, Christi nomine prolata à Ministro, ut ejus instrumento & agente per modum invocan-

tis, non per modum imperantis, atque ex Christi meritis habentia vim imperandi effectum sacramentalem, movendo efficaciter Deum ad illum producendum.

Et verò sanctus Augustinus dicit hominem per deprecationem baptizare & Eucharistiam conficere perinde ac confirmare. An idcirco sensit formas Baptismi & Eucharistiæ non esse indicativas, sed consistere in deprecatione aliqua strictè dicta, seu in formula orationis? "Si ergo (inquit, l. 5. de Baptismo, cap. 20.) "ad hoc valet quod dictum est in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem vel super aquam Baptismi; vel super oleum, (id est Chrismatis unctionem in Confirmatione) vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur (in Ordinatione) quæ omnia tamen & fiunt, & valent etiam per homicidas. Item sanctus Cyrillus, Catechesi 3. formam Eucharistiæ invocatione appellat propter rationem allatam: "Quemadmodum, inquit, panis Eucharistiæ, post sancti Spiritus invocationem, non amplius est panis communis, sed est Corpus Christi.

Obj. 6. Octavo sæculo non adhibebantur hæc verba, *confirmo te*, sed solum ista, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti*. Nam Alcuinus, l. de divinis officiis, c. de Sabbato sancto, sic ritum Confirmationis describit: "Hæc finita (oratione) facit crucem de Chrismate cum pollice in singulorum frontibus, ita dicendo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Resp.

Tractatus de Sacramento Confirmationis. 107

Resp. Alcuinus, loco citato, citat Ordinem Romanum, in quo habentur hæc verba: *Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Quare editio libri Alcuini est mendosa, & in ea supplenda sunt hæ voces, *confirmo te.* Vel ipse usus est codice mendoso, aut memoria lapsus est.

Idem dic de Amalario, qui Ordinem Romanum malè citat post Alcuinum, & qui probabiliter hoc mendum mutuatus est ex Alcuini libris.

Obj. 7. Septimo sæculo in Anglia omitebantur hæc verba, *confirmo te*, ut patet ex Anglicano codice vetusto, in Rothomagensi Ecclesia asservato, in quo solum habetur oratio, quæ incipit: *Benedicat vobis omnipotens Deus, &c.*

Resp. In illo codice obscuro descripta non fuit forma Confirmationis, sed solum oratio, quæ Confirmationi præmittebatur. Nec mitum. Nam septimo sæculo necdum à quoquam scripto tradita erat in Occidente forma Confirmationis, quæ cum facilis ac brevis esset, facile memoriæ mandabatur, & retinebatur. Prædicta autem oratio certò non potest esse forma Confirmationis, cum tam Episcopum & alios Clericos quàm confirmandos spectet: nam per eam Episcopus tam sibi quàm aliis præsentibus perit Spiritum sanctum.

Obj. 8. In Ordine Romano, qui jam octavo sæculo extabat, non habentur hæc verba, *signote signo crucis*, sed solum ista: *Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Et à duodecimo sæculo in Ecclesia Romana usurpatur forma, quæ continetur in Decreto Eugenii IV. Ergo neutra forma est essentialis Confirmationi.

Resp. Nego consequ. Quia vel sola verba hæc, *confirmo te, &c.* sunt ex institutione Christi essentialia formæ: vel in Ordine Romano non continebatur integra Confirmationis forma: vel non amplius extant correctiora exemplaria, in quibus descripta erat integra.

Obj. 9. In Decreto Eugenii traditur tantum forma integralis, non essentialis. Et Eugenius eam tradendo voluit solum Armenos docere rem ad meram disciplinam pertinentem.

Resp. Nego. Nam 1. alioqui æquè idem dici posset, cum dicit formam Baptismi esse hæc verba, *ego te baptizo, &c.* & formam Eucharistiæ esse hæc Christi verba, *hoc est corpus meum.* 2. In Decreto dicitur simpliciter esse forma Confirmationis, & nulla alia præter istam traditur. Absurdum est autem in Decreto ad docendos Armenos Sacramenta edito, tradere formam tantum integram, omissa essentiali.

Inst. Si forma in Decreto Eugenii tradita, sit essentialis, omissis aliquot ejus verbis, v. g. *Chrismate salutis*, Sacramentum nullum esset. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam ut forma Sacramenti dicatur essentialis, sufficit quòd contineat verba essentialia, id est, verba quæ sensum à Christo institutum exprimant. Nec necesse est, ut omnia verba, quibus constat, sint essentialia, ut patet in hac forma, *ego te baptizo, &c.* in qua vox *ego* non est essentialis.

Obj. 10. Doctores Scholastici inter se dissident de verbis essentialibus formæ. Ergo circa hoc nihil certi asseri potest.

Resp. Nego anteced. Nam consentiunt omnes, hæc saltem verba (*confir-*

108 Tractatus de Sacramento Confirmationis.

mo te) esse essentialia formæ, reliqua verò necessariò adhiberi debere saltem ex præcepto ecclesiastico.

Hæc autem verba (*confirmo te*) effectum primarium Confirmationis sufficienter exprimunt, quamvis hic effectus aliis verbis clariùs exprimi possit.

Obj. 11. Forma Græcorum consistit in oratione, quæ præcedit Chrismatis unctionem: ergo etiam & Latinorum forma.

Resp. Nego anteced. Nam forma Confirmationis apud Græcos consistit in his verbis: *Signaculum donationis Spiritus sancti*: quæ Minister profert, inungendo Chrismate baptizatum, ut docent communiter Doctores, & testantur Arcudius & Bessarion Græci doctissimi.

Prob. 1. Ex Conc. Constantinopolitano I. can. 7. ubi dicitur: "eos qui rectæ fidei adjiciuntur, & parti eorum, qui ex hæreticis servantur, recipimus secundum subjectum hinc tenorem & consuetudinem; Arianos videlicet, & Macedonios.... dantes quidem libellos, & omnem hæresim anathematizantes, quæ non sentit ut sancta Dei catholica & apostolica Ecclesia.... recipimus obliuendos, sive ungendos primum sancto Chrismate, & frontem, & oculos.... & eos signantes dicimus: Signaculum domini Spiritus-sancti. Ubi Concilium Confirmationis ritum exponendo, nullam aliam formam tradit præter supradicta verba, prætermittit orationem. Ergo Ecclesia Græca hac forma jam utebatur sæculo quarto, ideoque jam usæ erat prioribus sæculis, cum eam à nullo Concilio institutam inveniamus. Posterioribus verò sæculis eam-

dem usurpatam semper fuisse à Græcis, patet ex Euchologiis.

Prob. 2. Quia hæc verba sufficienter exprimunt Confirmationis effectus, nempe characterem & gratiam, & utriusque causam principalem, nempe Spiritum-sanctum. Item actus confirmantis, consistens in Chrismatis unctione, exprimitur hac voce, *signaculum*. Quare forma illa Græcorum non differt quoad sensum substantialem ab his verbis: *Signo te, & confirmo te Chrismate salutis*.

Prædictam autem Græcorum formam validam esse, consentiunt Theologi. Quia 1. usurpabatur à Græcis ante eorum schisma, & traditur à secundo Concilio generali, nec unquam à Latinis repudiata fuit ut invalida. 2. Summi Pontifices, qui Græcorum ritus expenderunt, ut Gregorius X. in Concilio Lugdunensi; & Eugenius IV. in Florentino, prædictam formam nunquam reprehenderunt. Et Clemens VIII. in Bulla de unionem inter Græcos & Latinos edita, hanc formam meminit, nec tamen repudiatur, sed validam supponit. 3. Hæc forma effectus Confirmationis & actum confirmantis sufficienter exprimit.

Hinc patet Christum non determinasse Confirmationis formam quoad verba, sed tantum generatim instituisse, ut adhiberentur verba, quæ hujus Sacramenti effectum sufficienter exprimerent, eaque ab Ecclesia determinarentur.

QUÆSTIO V.

Quinam sint effectus Confirmationis?

Dico 1. Confirmatio characterem imprimat.

Fide constat ex Conc. Tridentino, sess.

Tractatus de Sacramento Confirmationis. 109

sess. 7. can. 9. unde in eadem persona iterari non potest, cum in charactere indelebili virtualiter permaneat. Per hunc characterem baptizatus consignatur ut miles Christi, adscribitur in ejus militiam, & accipit potestatem spiritualem ad exequenda, mediantibus gratiae auxiliis, ea quæ sunt fortis militis. Nam Confirmatio baptizatos ad propugnandam fortiter fidem contra hostes visibiles, nempe persecutores fidei, specialiter deputat, idoneosque efficit illos ad perfectam aetatem spiritualem promovendo.

Dico 2. Alter effectus Confirmationis, & quidem præcipuus, est augmentum gratiæ sanctificantis copiosissimæ, qua homo corroboratur ad fidem fortiter profitendam, cum jure ad specialia in hunc finem auxilia.

Constat ex verbis formæ; ex Conc. Florent. dicente in hoc Sacramento dari Spiritum-sanctum ad robur, ut Christianus audacter Christi nomen ac fidem confiteatur; & ex Scriptura, & Patribus docentibus per Confirmationem dari Spiritum-sanctum, quo nomine significatur gratia copiosa & corroborans animam.

Confirmatio autem primam gratiam saltem primò per se non confert, quia instituta est ad spiritualem corroboracionem, & augmentum ac perfectionem gratiæ sanctificantis, ut docent Patres. Ac proinde ex institutione sua præsupponit in subiecto suo vitam spiritualem: nam qui non vivit, non potest corroborari; nec augeri potest id quod non est.

Præterea ex Conc. Trident. sess. 14. c. 2. "est Sacramentum Pœnitentiæ lapsis

"post Baptismum ad salutem necessarium, ut non regeneratis ipse Baptismus. At hoc esset falsum, si Confirmatio instituta esset ad conferendam primam gratiam: nam peccator baptizatus habens attritionem cum inchoato amore Dei posset justificari per Confirmationem; & sic Sacramentum Pœnitentiæ ei necessarium non esset ad salutem.

Hinc in peccatore ad gratiam in Confirmatione recipiendam prærequiritur contritio perfecta, vel Sacramentum Pœnitentiæ. In justo verò sufficit intentio recipiendi hoc Sacramentum.

QUÆSTIO VI.

Quodnam sit subiectum Confirmationis?

Dico. Omnes & soli baptizati sunt capaces Confirmationis.

Prob. Solos baptizatos esse illius capaces patet, quia Baptismus est janua cæterorum Sacramentorum. Omnes verò baptizatos illius capaces esse constat ex praxi veteris Ecclesiæ, in qua infantes confirmabantur, ut patet ex Innocentio I. Epist. 1. c. 3. & libro Sacramentorum sancti Gregorii, atque ex Ordine Romano in officio Sabbati sancti.

Ratio est, quia omnes per Baptismum spiritualiter regenerati, sunt capaces accretionis spiritualis, quæ fit per augmentum gratiæ: ac proinde capaces sunt Confirmationis ad hunc finem institutæ.

Quamvis autem infantes capaces sint Confirmationis, nunc tamen in Ecclesia Latina convenienter differtur usque ad usum rationis; tum quia ex hoc Sacramento cum actuali devotione, ad quam usus rationis requiritur, suscepto major percipitur fructus; & aliunde non est

110 Tractatus de Sacramento Confirmationis.

necessarium ad salutem necessitate medi; tum quia sic certius vitatur periculum iterationis: adulti enim, non infantes, Confirmationis à se susceptæ meminisse possunt.

Porro de ætate, qua conferendum est hoc Sacramentum, sic habet Catechismus Romanus, tit. de Confirm., "in quo illud observandum est, omnibus quidem post Baptismum, Confirmationis Sacramentum posse administrari, sed minus tamen expedite hoc fieri, antequam pueri rationis usum habuerint. Quare si duodecimus annus non expectandus videatur, usque ad septimum certe hoc Sacramentum differre maxime convenit.

QUÆSTIO VII.

Quisnam sit Minister Confirmationis?

Dico. Solus Episcopus est ordinarius Minister Confirmationis. Est de fide contra Photium & Græcos schismaticos.

Prob. 1. Ex Scriptura, in qua soli Apostoli leguntur confirmasse etiam eos, quos iusserant ab aliis baptizari. Nam, Act. cap. 8. Petrus & Joannes Apostoli ab Ecclesia missi sunt ad confirmandos Samaritanos à Philippo Diacono baptizatos. Et cap. 19. Paulus dicitur confirmasse eos, quos iusserat ab aliis baptizari. Ergo confirmandi munus saltem ordinarium ad solos Apostolos, eorumque successores Episcopos pertinet: nam nulla ratio afferri potest, cur soli Apostoli confirmarint.

2. Ex Patribus, & Summis Pontificibus. Pro omnibus sit S. Innocentius I. epist. 1. ad Decent. c. 3. ubi ait: "De confirmandis infantibus manifestum est,

"non ab alio quam Episcopo fieri licere. "Nam Presbyteri, licet sint Sacerdotes, "Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus solis "deberi, ut vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio Actuum Apostolorum, quæ asserit Petrum & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum sanctum. Idem docent Leo Magnus, Epist. 88. & S. Gregorius, l. 3. Epist. 9.

3. Ex perpetuo usu Ecclesiæ Catholicæ, de quo constat ex Cypriano, Epist. 70. Cornelio Papa apud Eusebium, lib. 6. Hist. 43. & aliis Patribus.

4. Ex Conc. Florent. in Decreto ubi dicitur: *Ordinarius* (Confirmationis) *Minister est Episcopus.* Et Trident. sess. 7. can. 3. de Confirmatione. "Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.

Ratio congrua est, quia Confirmatio est complementum & perfectio Baptismi, ut constat ex Patribus docentibus baptizatum perfici per Confirmationem; ac proinde convenit ut à primario Ministro conferatur.

Obj. 1. Act. c. 9. Ananias, qui non erat Episcopus, dicitur manus imposuisse Paulo.

Resp. Hæc manuum impositio non fuit confirmatoria, sed solum curatoria, ut patet tum eo quod Paulus nondum esset baptizatus, tum ex his verbis: "Et vidit (Saulus) virum Ananiam nomine introeuntem & imponentem sibi manus, ut visum recipiat, non verò Spiritum sanctum. Nec

Tractatus de Sacramento Confirmationis. III

Nec obstant hæc Anania verba: *Domine misit me ut videas, & implearis Spiritu sancto.* Nam sensus est, ut videas per impositionem manus, & implearis Spiritu-sancto per Baptismum.

Porro vel Paulus confirmatus est ab aliquo Apostolo, vel Spiritus-sancti plenitudinem à Deo sine manus impositione accepit, sicut acceperant alii Apostoli.

Obj. 2. Conc. Hispalense II. can. 7. dicit quædam *novellis & ecclesiasticis regulis* prohibita esse Presbyteris, inter quæ recenser Confirmationem & Christianis consecutionem.

Resp. Per novellas & ecclesiasticas regulas intelligit decreta Innocentii I. & Leonis Magni. Sed illa decreta quæ Concilio sufficiunt ad tollendos abusos, declarant jus divinum, quod Synodus excludere non intendit.

Obj. 3. Ex veteri consuetudine Presbyteri Græci & Armeni passim confirmant.

Resp. Hæc consuetudo inducta fuit ex concessione summi Pontificis, saltem tacita.

Obj. 4. S. Hieronymus, in dialogo adversus Luciferianos, sic ait: "Quod si hoc loco quaris, quare in Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum-sanctum discere hanc observationem ex eâ auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus-sanctus ad Apostolos descendit, & multis in locis idem factitatum reperimus, ad honorem potius Sacerdotii (summi) quam ad legis necessitatem.

Resp. Sanctus Doctor his verbis (*ad honorem potius Sacerdotii, quam ad legis*

necessitatem) solum vult potestatem ordinariam confirmandi ad solos Episcopos pertinere, non ex natura rei & necessitate absoluta, quasi Spiritus-sanctus aliter dari non possit quam per manus Episcopi, sed ex voluntate Christi, qui honorem specialem summo Sacerdotio attribuit, certa jura & potestates speciales Episcopis concedendo, quæ simplicibus Sacerdotibus non concessit. Cujus quidem hanc rationem subjicit sanctus Doctor, quia nempe "Ecclesia salus in summi Sacerdotis dignitate pendet: cui si non exors quædam, & ab hominibus eminens detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot Sacerdotes.

Obj. 5. Presbyteri succedunt Apostolis perinde ac Episcopi: ergo tam sunt Ministri ordinarii Confirmationis.

Resp. Presbyteri succedunt Apostolis in aliquibus tantum, quæ nempe sunt Sacerdotum propria, non verò in omnibus. Nam Apostoli non solum erant primi Christiani & Sacerdotes, sed etiam primi summi Sacerdotes: soli autem Episcopi succedunt Apostolis ut primis summis Sacerdotibus, ideoque succedunt Apostolis in omni eorum potestate ordinaria. Quare Episcopi soli simpliciter & absolute succedunt Apostolis, simplices verò Sacerdotes Apostolis succedunt tantum secundum quid: nam non potest quis dici simpliciter & absolute succedere alicui, nisi ei succedat in omnibus in quibus ei succedi potest, ideoque nisi ei succedat in tota ejus potestate ordinaria. Hinc soli Episcopi sunt successores Apostolorum simpliciter & absolute.

112 Tractatus de Sacramento Confirmationis.

QUÆSTIO VIII.

Utrum simplex Sacerdos possit esse Confirmationis Minister extraordinarius?

Dico. Simplex Sacerdos potest ex dispensatione summi Pontificis conferre Sacramentum Confirmationis valide & licite. Ita Doctores communiter cum sancto Thoma, 3. p. qu. 72. art. 11. ad 1. & omnes Canonistæ.

Prob. 1. Ex facto Gregorii Magni, qui, l. 3. Epist. 26. concessit Sardinia Presbyteris, ut confirmarent in iis locis, in quibus defunt Episcopi. Nam ibi sic ait: "Ubi Episcopi defunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chrismate tangere debeant, concedimus. Jam verò quis tam sanctum ac doctum Pontificem erroris in re tam gravi arguere audeat? Idem concessisse alios Pontifices, nempe Nicolaum IV. Urbanum IV. Joannem XXII. Eugenium IV. Leonem X. testantur Wadingus, in Annalibus minorum, & Cardinalis Pallavicinus, in Hist. Concil. Trident.

2. Ex Conc. Florent. in Decreto Eugenii IV. ubi postquam dixit ordinarium Ministrum Confirmationis esse Episcopum, subjicit; "Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili & urgente admocatione causa, simplicem Sacerdotem, Chrismate per Episcopum confecto, hoc administrasse Confirmationis Sacramentum; quod certè non adducitur, nisi id fieri posset.

3. Ex Conc. Trid. quod sess. 7. can. 3. de Confirmatione, "ideo ait ordinarium Ministrum esse Episcopum, ut indicaret posse extraordinaria potestate idem fieri etiam à Presbytero, inquit Bellarminus.

4. Ex usu Ecclesiæ Græcæ, in quam ante schisma, Presbyteri Confirmationem conferunt, ut extraordinarii scilicet Ministri. Hanc autem Confirmationem à Presbyteris collatam, nunquam ut invalidam rejecit Ecclesia Latina, quæ etiam Græcos in schismate à Presbyteris confirmatos, nunquam iterum confirmavit aut confirmari jussit. Imò in fine Concil. Florent. refertur Eugenium IV. Græcis convocatis proposuisse aliquot quæstiones, inter quas hæc erat, cur Presbyteri confirmant. Et in actis additur Græcos Pontifici factis fecisse super his omnibus quæstionibus, exceptis duabus ultimis, quæ erant de separatione Matrimonii, & creatione Patriarchæ extra Constantinopolim. Sic enim habent acta: "Quas quidem quæstionculas Præsul Myrletensis dissolvissè facillè visus est, ultimis duabus exceptis.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Adrianus VI. docuit Confirmationem nunquam posse valide administrari à simplici Sacerdote.

Resp. Id quidem docuit necdum Pontifex, sed postea summus Pontifex factus, hanc suam opinionem mutavit. Nam anno 1522. concessit Religiosis Franciscanis pro Indiis, & regionibus, ubi defunt Episcopi, ut Sacerdos Franciscanus confirmare posset cum Chrismate ab Episcopo consecrato; habeturque authenticum Hispalì in Monasterio sancti Francisci.

Obj. 2. Innocentius III. c. *Quanto*, de consuetudine graviter arguit simplices Sacerdotes, qui Constantinopoli confirmabant, solam consuetudinem prætendentes, graviterque vetat id in posterum fieri:

Tractatus de Sacramento Confirmationis. 113

fieri: *cum*, inquit, *umbra ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.*

Resp. Ibi Innocentius loquitur de Presbyteris Latinis, non Græcis, ut patet ex ejus Epistola ad Lucium in urbe Constantinopolitana Vicarium seu Legatum suum scripta, ex qua Capitulum citatum desumptum est, & in qua hæc legi testatur Arcudius: "Mandamus quatenus omnibus Latinis Presbyteris apud Constantinopolim constitutis districtè prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate præsumant." Et in vetustiore Decretalium collectione apud Antonium Augustinum vox *Latinis* apponitur. Græcorum autem consuetudo nullam potestatem confirmandi dare poterat Presbyteris Latinis in urbe Constantinopolitana, tunc Latinis subiecta, degentibus, quia ipsi immediate subiecti erant summo Pontifici, sine cujus proinde concessione, nec validè, nec licitè confirmare poterant.

Obj. 3. Innocentius IV. in Epist. ad Episcopum Tusculanum suum in regno Cypri Legatum, sic ait: "Soli autem Episcopi consignent in frontibus baptizatos, quia hujus unctio non debet nisi per Episcopos exhiberi."

Resp. Cum Arcudio. Ideo hoc prohibet, quia putabat Presbyteros Græcos auctoritate propria munus confirmandi usurpasse. Neque hæc prohibitio videtur à Legato Pontificis promulgata fuisse, quod commodè executioni mandari non possit.

Porro cum aliqui Pontifices dicunt Confirmationem à solis Episcopis administrari posse, loquuntur de potestate ordinaria, non delegata, & dependente à concessione Superioris.

Ant. Theol. Moral. P. II.

Obj. 4. Nicolaus Papa I. jussit iterum confirmari Bulgaros, qui à Presbyteris Græcis à Photio missis confirmati fuerant.

Resp. Ideo eos jussit iterum confirmari; quia Bulgari recens ad fidem conversi non erant subiecti Patriarchæ Constantinopolitano, qui proinde nullam potestatem erga eos validè delegare potuit; & quia Phorius non erat verus Patriarcha, sed intrusus, & à sacris suspensus erat cum omnibus Presbyteris sibi adhærentibus.

Obj. 5. Munus confirmandi est jure divino proprium Episcopis, ergo non potest unquam validè exerceri à Presbyteris.

Resp. Munus ordinarium confirmandi est quidem jure divino proprium Episcoporum: quare Presbyteri sine concessione illud exercere etiam validè non possunt. Sed tamen munus confirmandi convenire potest Presbyteris ex concessione summi Pontificis. Imò juxta multos Doctores etiam confirmare possent Presbyteri ex concessione Episcopi cujuslibet pro sua Diœcesi, si hujusmodi concessio summo Pontifici non esset reservata. Quia, inquiunt, Episcopus est Pastor ordinarius in sua Diœcesi, sicut Pontifex in toto orbe, licet sit ipsi subiectus. Ergo habet potestatem ordinariam in iis, in quibus ejus jurisdictio à summo Pontifice non coercetur, ideoque eam delegare potest.

Obj. 6. Potestas confirmandi est potestas ordinis, non jurisdictionis. At potestas ordinis non potest dari per delegationem. Ergo.

Resp. Confirmandi potestas ordinaria, perfecta & absoluta, est potestas ordi-

114 Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

nis Episcopalis, quæ Episcopo convenit per characterem Episcopalem. Unde Episcopus solus potest validè confirmare independenter à qualibet concessione, imò non obstante quavis prohibitione. At confirmandi potestas extraordinaria, inchoata, incompleta & dependens à superiore est Ordinis Sacerdotalis, inestque Presbyteris per characterem sacerdotalem. Quare si hæc potestas per concessionem Superioris compleatur & perficiatur, jam sufficit ad confirmandum: & sic Presbyteri validè confirmari possunt vi characteris Presbyteralis & concessionis superioris: Diaconis verò & Subdiaconis nequidem inest confirmandi potestas extraordinaria & incompleta: unde delegari non possunt ad confirmandum.

Observa. Probabile est simplicibus Sacerdotibus confirmandi facultatem in Ægypto primum concessam fuisse ante

quartum sæculum. Nam Auctor Commentariorum in Epistolas D. Pauli, inter sancti Ambrosii opera editorum, qui quarto sæculo scripsit, de hoc usu ut jam antiquo loquitur in cap. 4. Epistolæ ad Ephesios, cum ibi ait: *Apud Ægyptum Presbyteri consignant, si presens non sit Episcopus.* Usus autem ille primum in Ægypto institutus, sensim post sæculum quartum in tota Ecclesia Orientali propagatus fuit, Episcopis expressè vel saltem tacitè consentientibus, nec summis Pontificibus contradicentibus. Apud Latinos verò in Sardinia sæculo sexto Presbyteri confirmabant, ut constat ex S. Gregorio, Epist. 26. In Gallis sæculo quinto idem fecisse probabiliter colligitur ex Concilio Arausicano I. can. 1. & in Hispania sæculo sexto, ex Concilio Barcinonensi II. can. 2. sed in Ecclesia Latina ante nonum sæculum Presbyteri confirmare desierunt.

TRACTATUS DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

Eucharistia, secundum vim nominis Græci, significat bonam seu eximiam gratiam, & gratiarum actionem: tum quia continet Christum, qui est & donorum omnium maximum & fons gratiarum omnium: tum quia in ea offertur DEO sacrificium gratiarum actionis perfectissimæ. Dicitur etiam communio, quia cum Christo conjungit fideles à quibus suscipitur, & fideles ipsos inter se con-

jungit, atque unit. Eucharistia autem est Sacramentum & simul Sacrificium, ut fide constat. Quare hic Tractatus in duas partes dividetur.

PARS I.

De Eucharistiæ Sacramento.

Eucharistia ut Sacramentum est, communiter definitur: Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus

Tractatus de Sacramento Eucharistiæ. 115

ciebus panis & vini, ad spiritualem animæ refectionem à Christo institutum.

CAPUT I.

De natura Sacramenti Eucharistiæ.

Suppono Eucharistiam esse verum Sacramentum novæ legis, ut fide constet.

1. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione, ut patebit ex dicendis.

2. Ex Conc. Tridentino, sess. 7. can. 1. ubi Eucharistia inter Sacramenta novæ legis numeratur, & anathematizatur, qui dixerit aliquod horum septem non esse verè ac propriè Sacramentum; sic enim ait: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, &c. aut etiam aliquod horum septem non esse verè & propriè Sacramentum, anathema sit.* Idem ante docuit Conc. Florent. in Decreto pro Armenis.

Ratio est, quia Eucharistiæ convenit definitio Sacramenti propriè dicti novæ legis: nam 1. est signum sacrum, sensibile, à Christo institutum, nempe species panis & vini consecrati, ex Matth. cap. 26. *Accepit Jesus panem, & benedixit ac fregit, &c.* 2. Permanentè institutum, juxta illud Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* 3. Institutum ad significandam & dandam gratiam sanctificantem, & charitatem augendam ac conservandam. Nam corpus Christi existens sub speciebus panis significat refectionem spiritualem, & illam efficit, juxta illud Joann. c. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, &c.*

ARTICULUS I.

Utrùm Eucharistia consistat in re permanente?

Nota. **L**utherani & Calvinistæ docent Eucharistiam consistere tantum in usu & actuali manducatione, ideoque in actione transeunte, non in re permanente; cum hoc tamen discrimine, quòd Lutherani agnoscant realem Christi præsentiam in sumptione Eucharistiæ, Calvinistæ verò duntaxat spiritua-lem, & sacramentalem. Kemnitius tamen censet corpus Christi præsens esse in omnibus actionibus, quæ in cœna peraguntur, nimirum benedictione, fractione, distributione, manducatione, item cum immediatè post cœnam ad ægros deferatur, & ab illis manducatur.

Dico, Sacramentum Eucharistiæ consistit in re permanente. Est de fide.

Prob. 1. Ex verbis, quibus Christus instituit & confecit Eucharistiam: nam hæc verba, Matth. c. 26. *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Prolata sunt à Christo, antequam Apostoli Eucharistiam sumerent, & vera fuerunt statim atque prolata sunt. Ergo ante actionem manducandi & bibendi, fuit verum corpus & verus sanguis Christi, ideoque verum Sacramentum. Ergo Sacramentum Eucharistiæ consistit in re, quæ usum seu manducationem antecedit, & quæ cum actio non sit, est aliquid permanens.

Prob. 2. Ex perpetua Traditione, & praxi Ecclesiæ servantis Eucharistiam, & eam distribuentis diu post omnes actiones, quæ in cœna peraguntur. Cujus quidem Traditionis testes sunt Patres priorum sæculorum.

116 Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

Pro secundo sæculo. S. Justinus Martyr, Apolog. 2. testatur, Eucharistiam, peractis mysteriis, ad absentes mitti solitam fuisse per Diaconos; & S. Irenæus, in Epist. ad Victorem Papam apud Eusebium, l. 5. Hist. c. 24. scribit decessores ejus summos Pontifices Eucharistiam ad Episcopos Pascha Luna quatuordecima celebrantes misisse in signum pacis & communis.

Pro tertio sæculo. Tertullianus, l. 2. ad uxorem; & Cyprianus, serm. de lapsis, testantur, fideles suo tempore consuevisse Eucharistiam in domos suas deferre, ut eam opportuno tempore sumerent. Item Dionysius Alexandrinus, in Epist. ad Fabianum summum Pontificem apud Eusebium, l. 6. Hist. c. 44. narrat à Sacerdote ægrotante per puerum missam esse particulam Eucharistiæ ad Serapionem quemdam senem morti proximam.

Pro quarto sæculo. S. Basilus, Epist. ad Cæsariam Patritiam scribit Anachoretas, qui sæpius in Ecclesiam venire non poterant, consuevisse Eucharistiam secum in eremum deferre, ut ibi sumerent. Sanctus Gregorius Nazianz, orat. II. narrat sororem suam Gorgoniam, magna fide de nocte procumbentem coram Eucharistia apud se recondita in altari, statim fuisse à morbo liberatam. Et S. Ambrosius, orat. de obitu fratris sui Satyri; refert eum per Eucharistiam, quam ad collum suum suspenderat, naufragii periculum evasisse; ibi enim de illo sic ait: *In naufragio constitutus ... non mortem metuens, sed ne vacuus mysterii exiret à vita, quos initiatos esse cognoverat, ab his divinum illud fidelium Sacramentum poposcit ... & Eucharistiæ*

particulam ab illis acceptam ligari fecit in orario, & orarium involvit collo, atque ita se dejecit in mare ... nec deseruit spes, nec fefellit opinio. Denique primus servatus ex undis ... Dei Ecclesiam requisivit, ut ageret gratias liberatus, &c.

Ex hac praxi patet antiquam Ecclesiam credidisse corpus & sanguinem Christi sub speciebus consecratis manere extra usum seu manducationem & totam actionem cœnæ, ideoque Eucharistiam non in actione transeunte, sed in re permanente consistere.

Prob. 3. Ex Conciliis generalibus. Nam I. Conc. Nicænum l. can. 13. jubet, ut cuilibet in extremis posito & Eucharistiam petenti, communio concedatur, probatis ejus dispositionibus: *In summa autem, inquit, de quolibet excedente, & Eucharistiæ participationem petente, cum examinatione oblationem impertiat. Quod semper in Ecclesia observatum fuit.* Certum est autem non potuisse quovis tempore ægrotis Eucharistiam ministrari, nisi ea asservaretur in Ecclesia, cum actio cœnæ non fieret in singulis ægrotantium cubiculis. 2. Ex Concilio Lateranensi IV. cap. 20. in quo dicitur, *Statuimus, ut in singulis Ecclesiis Chrisma & Eucharistia sub fidei custodia, clavibus adhibitis, conserventur: ne possit ad illa temeraria manus extendi.* 3. Ex Conc. Trident. sess. 13. cap. 3. ubi ait: *quod reliqua sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur. At in Eucharistia ipse sanctificatis auctor ante usum est ... & semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie una cum ipsius anima & divinitate existere.* Et can. 4. sic ha-

Tractatus de Sacramento Eucharistiæ. 117

habet: Si quis dixerit, peracta consecratione in admirabili Eucharistia Sacramento non esse corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur; non autem ante vel post, & in hostiis seu particulis consecratis, quæ post communionem reseruantur vel supersunt, non remanere verum corpus Domini, anathema sit.

Solvuntur objectiones.

Obj. 4. Hæc verba (*hoc est corpus meum*) continet promissionem, & quidem sub conditione præcepti comedendi (*accipite & comedite.*) At cum promittitur aliquid sub conditione, ante impletam conditionem non impletur promissio. Ergo, &c.

Resp. Nego maj. Nam verba supradicta nullatenus sunt promissoria, & conditionata. Nam 1. pronomen (*hic, hoc*) est demonstrativum rei sensibiliter præsentis. 2. Verbum in propositione positum significat tempus præsens, non futurum: promissiones autem exprimuntur per futurum tempus. 3. Hæ voces (*hoc est corpus meum: hic est sanguis meus*) continent non promissionem sed rationem, seu motivum comedendi & bibendi, ut patet ex contextu & ex particula causali (*enim*); nam Matth. cap. 26. sic legitur: *Accipite, & comedite: hoc est corpus meum. . . bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus.*

Obj. 2. Hæc verba (*hoc est corpus meum*) prolata non fuerunt ante manducationem, sed inter manducandum, ut videtur colligi ex serie & ordine verborum, nam Matth. c. 26. dicitur: *Accipit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: accipite & comedite, hoc est corpus meum, &c.*

Resp. Cum Bellarmino hic spectari non debet ordo & series verborum, quia hic ordo sæpe mutatur ab Evangelistis, id quod prius factum est, narrando posterius, & è contrâ, ut patet ex Marc. 14. ubi dicitur: *Et accepto calice gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes, & ait illis, hic est sanguis meus novi Testamenti.* Certè si spectetur solus ordo verborum, colligitur corpus & sanguinem Christi esse in hoc Sacramento post usum; cum hæ voces (*sanguis meus*) referantur post sumptionem: quod ne adversarii quidem admittunt.

Itaque hic solum attendi debet sensus ac significatio verborum, & inde colligi quid prius, quidve posterius factum sit in cœna. Ex sensu autem & significatione verborum apertè colligitur verba (*hoc est corpus meum: hic est sanguis meus*) fuisse prius à Christo prolata quàm Apostolis porrigeret panem & vinum consecratum: nam verba illa continent motivum & invitationem comedendi & bibendi. Motivum autem sumendi debuit à Christo prius proponi Apostolis, & ab his concipi, quàm illis cibis & potus porrigeretur ut videlicet intelligerent quid acciperent.

Obj. 3. Christus Eucharistiam instituens, non iussit illam asservari in pixide, gestari in supplicatione, adorari in Ecclesia. Ergo ista repugnant institutioni Christi.

Resp. Nego conseq. Nam Christus non iussit Eucharistiam statim totam manducari, nec vetuit asservari in sacratio, gestari in supplicatione, & adorari in Ecclesia: ac proinde hæc omnia non repugnant institutioni Christi.

Obj. 4. Clemens Romanus, Epist. 2.

118 Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

jubet, ut tot in altari ponantur hostiæ, quot populo sufficiant, ut si quid post communionem supersint, non servetur in crastinum, & à Clericis consumatur.

Resp. 1. Hæc Epistola non est Clementis.

Resp. 2. Subintelligi debet, exceptis his hostiis, quæ ex consuetudine reservandæ erant pro communione infirmorum. Nam illius Epistolæ auctor ibidem manifestè supponit Eucharistiam asservari; sic enim loquens de Presbytero, Diacono & Subdiacono ait: *Cum timore & tremore reliquias fragmentorum corporis Domini custodire debent, ne qua putredo in sacrario inveniatur, ne cum negliger agitur, portio corporis Domini gravis inferatur injuria.*

Obj. 5. Origenes, homil. 5. in cap. 7. Levitici, ait: *Dominus panem, quem Discipulis dabat, non distulit, nec differri jussit in crastinum.*

Resp. Non inde sequitur Eucharistiam non potuisse, nec debuisse postea asservari: nam hoc Christus non vetuit; imò dedit Apostolis potestatem hoc præscribendi, cum ab Apostolis præscriptum fuisse constet ex praxi priorum sæculorum Ecclesiæ.

Obj. 6. Hesichius, l. 2. in Levit. c. 8. dicit, morem Ecclesiæ esse comburendi id quod ex Eucharistiæ Sacramento superest.

Resp. Ibidem excipit particulas Eucharistiæ in sacrario asservari solitas etiam per multos dies.

Obj. 7. Testes Nicephoro, l. 17. Histor. Eccles. c. 25. mos fuit in Ecclesia Græca, ut reliquiæ Eucharistiæ darentur pueris innocentibus absumentæ.

Resp. Hoc intelligitur de reliquiis quæ

superabundabant, & supponitur hostias de novo consecratas asservari pro infirmis: quare illa reliquiarum manducatio non fiebat quotidie, sed solum feria quarta vel sexta, quando scilicet renovabatur Sacramentum in pixide, quod etiam statuit Concilium Matisconense II. can. 6. anno 585. celebratum.

Obj. 8. Humbertus Cardinalis, in l. contra Nicetam, reprehendit Græcos, quòd Eucharistiam asservarent.

Resp. Neg. Sed illos tantum reprehendit, quòd per quadragesimam missam celebrarent ex pane consecrato die Sabbati vel Dominica, cum tamen Missæ Sacrificium fieri non possit, nisi panis consecratur.

Obj. 9. Omnia Sacramenta novæ legis sunt ejusdem generis. Ergo omnia consistunt in actione transeunte.

Resp. Nego conseq. Nam quamvis omnia sint ejusdem generis, sunt tamen diversæ speciei.

Observa. 1. Sacramentum Eucharistiæ, utpote consistens in re permanente, manet physice post ejus effectum, & ejus usus seu sumptio est posterior ejus effectum, quam supponit. Nam Sacramentum Eucharistiæ consistit in corpore & sanguine Christi, & speciebus consecratis; & tandiu manet, quandiu sub illis speciebus mansisset naturaliter ac sensibilibus substantia panis & vini, si consecrata non fuisset, Eucharistiæ verò effectio est consecratio, seu prolatio verborum formæ cum debita intentione facta super materia. At reliqua sex Sacramenta consistunt in aliqua actione transeunte, suntque tantum, cum fiunt, & eorum effectio non distinguitur ab applicatione, usu, & susceptione: unde fieri non pos-

Tractatus de Sacramento Eucharistiæ. 119

possunt sine subiecto, cui applicentur, & à quo suscipiantur.

Observa. 2. Prioribus Ecclesiæ sæculis, fideles in Ecclesia à Sacerdotibus Eucharistiam accipiebant manu dextra concava. Eucharistiæ autem sic acceptæ partem aliquam reservabant, & in domos suas deferabant, ut eam opportuno tempore privatim fumerent. Quod postea propter profanationis periculum ab Ecclesia prohibitum est.

ARTICULUS II.

In quo præcisè consistat Sacramentum Eucharistiæ?

Nota. Circa hoc quadruplex est Catholicorum sententia. Nam 1. plerique Thomistæ sentiunt hoc Sacramentum consistere in solis speciebus ut connotantibus corpus & sanguinem Christi. 2. Waldensis illud in solo corpore & sanguine Christi constituit, speciebus solùm extrinsecè connotatis. 3. Multi cum Cajetano, Bellarmino, Vasques, volunt consistere adæquatè in speciebus, simul & corpore ac sanguine Christi. 4. Aliqui præter hæc duo addunt verba consecrationis.

Dico. Sacramentum Eucharistiæ consistit in speciebus simul & corpore ac sanguine Christi, & quidem adæquatè.

Prob. Per partes 1. consistit in speciebus. Nam hoc Sacramentum est sensibile per se saltem secundum aliquam sui partem; cum omne Sacramentum sit essentialiter signum sensibile gratiæ. *Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum cæteris Sacramentis, symbolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilem;* ait Conc. Trident. sess. 13. cap. 3. At Eucharistia non est sensibilis per

corpus & sanguinem Christi; sed solùm per species, quæ proinde constituunt saltem inadæquatè Sacramentum. Præterea ex eodem Conc. sess. 13. can. 1. corpus & sanguis Christi continentur verè in Eucharistiæ Sacramento: ergo non sunt totum Sacramentum, sed præter illa, species illud etiam inadæquatè constituunt.

2. Sacramentum Eucharistiæ consistit etiam in corpore & sanguine Christi. Nam ex Scriptura, Patribus & Conciliis, Eucharistia est cibus animæ & panis de cælo, habet vim sanctificandi, conficitur verbis consecratoriis, adoranda est cultu latræ. At hæc omnia non conveniunt solis speciebus etiam ut connotantibus extrinsecè corpus Christi. Nam quamvis species illæ cibum spirituales significant, non tamen sunt ipsæ cibus spiritualis, nec proinde reficiunt animam. Christus enim non de speciebus, sed de carne & sanguine suo dixit, Joann. c. 6. *Caro mea verè est cibus: & sanguis meus verè est potus.* Prius dixerat: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.*

3. Eucharistia consistit in his duobus adæquatè, non autem insuper in verbis consecratoriis. Tum quia positis præcisè speciebus consecratis, & corpore ac sanguine Christi, habetur tota essentia Eucharistiæ, in eo posita, quòd sit signum sensibile, sanctificans animam per modum cibi & potus spiritualis. Nam per corpus Christi nutrit ac sanctificat, & per species consecratas est sensibile. Tum quia si verba consecrationis essent constitutivum licèt parziale Sacramenti Eucharistiæ, hoc Sacramentum non constitueret totaliter in re permanente; nam verba

120 Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

verba consecrationis statim desinunt ac transeunt; neque totum haberetur post consecrationem. Nam post illam jam non extant verba consecrationis. Quæ duo falsa sunt.

Ne dicas verba remanere moraliter & in æstimatione prudenti. Nam Eucharistia est res permanens physicè: ac proinde non potest intrinsecè constitui nisi ex eo quod physicè permanet.

Solvuntur Objectiones contra primam partem.

Obj. 1. Patres dicunt hoc Sacramentum esse corpus Christi. Ergo illud non consistit in speciebus.

Resp. Tunc partem pro toto per synecdochen sumunt, illud denominando à parte sua præcipua: sic etiam Baptismus vocatur ablutio.

Obj. 2. Christi corpus & sanguis sanctificant & reficiunt sola animam. Ergo sola sunt Sacramentum.

Resp. Nego consequ. Quia hoc non impedit quominus species sint etiam pars intrinseca licet minus præcipua Eucharistiæ, quatenus significant corpus & sanguinem Christi per modum cibi & potus spiritualis; & significando faciunt cum illis unum totum per se sensibile, significans & efficiens spiritualem animæ refectionem ac nutritionem. Nam illud totum est per se sensibile una sui parte, nempe speciebus, & altera principaliore ac excellentiore animam sanctificat & spiritualiter nutrit, nempe corpore ac sanguine Christi.

Solvuntur Objectiones contra secundam partem.

Obj. 1. Innocentius III. cap. *Cum Marsha* de celebratione Missarum, tria distin-

guit in Eucharistia, videlicet Sacramentum tantum, rem tantum, & rem ac Sacramentum, & addit species esse Sacramentum tantum. Ergo Eucharistia consistit in solis speciebus.

Resp. Nego consequ. Quia ibi non sumit Sacramentum strictè & adæquatè, sed duntaxat pro eo quod significat rem sacram, & non significatur. Solæ autem species sunt tantum Sacramentum in hoc sensu sumptum: nam significant rem sacram, nempe corpus & sanguinem Christi, & non significantur. Gratia verò est res tantum, quia significatur, & non significat: & corpus ac sanguis Christi sunt simul res & Sacramentum, quia significant & significantur. Nam significantur per species consecratas, & significant spiritualem animæ refectionem: verum quamvis species rem sacram significant, non sunt adæquatè Sacramentum novæ legis, quia gratiam non producant, sed hanc producit corpus Christi sub illis latens.

Dices. Si corpus Christi sit res Sacramenti, non potest esse illius pars.

Resp. Neg. Nam est utrumque: est enim res Sacramenti respectu specierum, quia per illas significatur: & simul est pars Sacramenti ratione gratiæ, quam significat & producit.

Obj. 2. Eucharistia dicitur Sacramentum corporis Christi; ergo non consistit etiam partialiter in corpore Christi.

Resp. Nego consequ. Quia cum Eucharistia sic dicitur, sensus est, Eucharistiam esse Sacramentum, quod est corpus Christi, & quidem principaliter, quamvis partialiter.

Porro Sacramentum Eucharistiæ frangitur, & est visibile, sed solum ratione

Tractatus de Sacramento Eucharistiæ. 121

ne specierum, non verò per totum suum constitutivum.

Obj. 3. Conc. Trident. sess. 13. can. 1. dicit corpus & sanguinem Christi contineri in Eucharistiæ Sacramento.

Resp. Continetur tanquam pars in toto, qualiter anima continetur in homine.

Obj. 4. Berengarius hæresim suam in Concilio Romano retractans, agnoscit in Eucharistia non solum esse Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Christi. Ergo corpus Christi non est Sacramentum, cum ab eo distinguitur.

Resp. Nego consequ. Quia in illa fidei confessione, per Sacramentum intelligit præcisè signum rei sacræ, & solum vult in Eucharistia non solum esse signum corporis Christi, sed etiam ipsum corpus Christi. Nam ibi retractat suum errorem, quod dixerat, in Eucharistia esse nudum signum corporis Christi, quod vocabat Sacramentum.

Obj. 5. Sacramentum Eucharistiæ est signum corporis Christi.

Resp. Sacramentum inadæquatè sumptum, nempe species est signum corporis Christi: non verò adæquatè sumptum.

Observa. Canones decreti Gratiani non plus habent auctoritatis, quàm eorum auctores habuerint: nam à Gratiano nullam accipere possunt, cum ipse nullam habuerit in Ecclesia. Et in illa collectione non pauca sunt supposita.

Solvuntur objectiones contra tertiam partem.

Obj. 1. Ex Concilio Florent. Omne Sacramentum legis novæ constat rebus & verbis. Ergo Eucharistia componitur

Ant. Theol. Moral. P. II.

etiam intrinsecè ex verbis consecrationis.

Resp. Nego anteced. Nam Concil. dicit Sacramenta novæ legis perfici rebus & verbis, non verò constare. Eucharistia autem ex pane & vino tanquam materia, & verbis consecrationis tanquam forma verè perficitur; sed ex illis non constituitur.

Concilium quidem dicit verba consecrationis esse formam Eucharistiæ. At non dicit verba illa esse eodem prorsus modo formam Eucharistiæ, quo hæc verba v. g. *ego te baptizo, &c.* sunt forma Baptismi. Igitur verba consecrationis sunt Eucharistiæ forma, ex qua fit, non qua constituitur: sicut panis & vinum sunt materia ex qua fit, non materia componens.

Obj. 2. Omne Sacramentum novæ legis est cæremonia sacræ & sensibilis à Christo instituta ad significandam & efficiendam gratiam. At talis cæremonia constat rebus & verbis. Ergo.

Resp. Disting. major. Omne Sacramentum spectatum in fieri, & consistens in actione transeunte, est cæremonia sacræ, &c. *conc. maj.* Spectatum in facto esse, & consistens in re permanenti, *nego maj.* Sacramentum spectatum in fieri est Sacramentum consideratum quatenus fit actu. Sacramentum spectatum in facto esse est Sacramentum consideratum quatenus jam factum est, & permanet constitutum in suo esse. Sola Eucharistia spectari potest hoc utroque modo: alia verò Sacramenta solum spectantur in fieri, seu quatenus fiunt, quia postquam facta sunt, jam desinunt esse, cum consistant in actione transeunte. Quare cum definiuntur generatim Sacramenta,

122 Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

menta, definiuntur quatenus sunt in fieri. Jam verò Eucharistia spectata in fieri, est cæremonia sacra, & fit ex rebus & verbis tanquam materia & forma. At spectata in facto esse non est jam cæremonia; quia cæremonia est actio quædam sacra, quæ transit. Eucharistia autem postquam facta est, permanet in suo esse constituta, & est res totaliter & physicè permanens.

Obj. 3. Omne Sacramentum per id constituitur in esse Sacramenti, per quod constituitur in esse signi. Sed Sacramenta novæ legis constituuntur in esse signi non solum per res, sed etiam per verba. Ergo.

Resp. Disting. min. ut suprà, si spectentur in fieri, *conc. min.* Si spectentur in facto esse, *nego min.* Porro Eucharistia constituitur in esse signi sensibilis per species consecratas; ac proinde connotat verba consecratoria ut necessaria ad illam perficiendam, & ut causam efficientem, non autem ut constitutivum sui.

Inst. Si ita est, Eucharistia in facto esse non habet materiam & formam.

Resp. Nego sequel. Nam corpus & sanguis Christi se habent per modum materiæ, & species per modum formæ; quia species significando corpus & sanguinem Christi, ut cibum ac potum spiritualem, determiniant illa ad significandam gratiam sacramentalem Eucharistiæ, nempe gratiam animæ nutritivam; & sic species se habent per modum determinantis, ideoque formæ: corpus verò ac sanguis Christi per modum determinabilis, ideoque materiæ. Vel corpus & sanguis Christi cum speciebus consecratis se habent per modum materiæ:

sacramentalis vero significatio, nempe refectio animæ se habet per modum formæ, ut sentiunt multi.

Dices. Alia Sacramenta habent res per modum materiæ, & verba per modum formæ. Ergo & Eucharistia.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitas est, quia cætera Sacramenta consistunt tantum in actione transeunte, nempe in applicatione materiæ & pronuntiatione formæ. At Eucharistia in facto esse consistit in re physicè permanente, qualia non sunt verba.

Obj. 4. Christus verba instituit, & adhibuit ad significandam spirituales refectioem. Ergo verba sunt de essentia Eucharistiæ.

Resp. Nego anteced. Nam Christus verba consecrationis instituit & adhibuit, non ad significandam refectioem spirituales, sed ad præsentiam corporis & sanguinis sui sub speciebus panis & vini significandam, & significando efficiendam. Unde verba consecrationis sunt signum practicum ejusmodi præsentia, non autem refectioem spirituales.

Inst. Eucharistia non est signum sensibile refectioem spiritualis, nisi per habitudinem ad verba consecrationis: ergo hæc verba instituta sunt ad significandam refectioem spirituales.

Resp. Nego consequ. Quia habitudo illa ad verba consecrationis ut jam prolata, & ipsa verba sunt tantum aliquid essentialiter prærequisitum ad essentiam Eucharistiæ. & ut Eucharistia sit signum sensibile refectioem spiritualis. Nam Eucharistia non est ejusmodi signum, nisi per habitudinem & respectum ad verba consecrationis tanquam ad aliquid essen-

Tractatus de Sacramento Eucharistiæ. 123

essentialiter prærequisitum. Sive Eucharistia non est signum sensibile refectionis spiritualis, nisi supposita consecratione seu prolatione verborum consecrationis.

Quæres 1. Utrum sumptio Eucharistiæ pertineat ad intrinsecum illius complementum?

Resp. Neg. Quia hoc Sacramentum à Christo institutum est per modum cibi & potus spiritualis, juxta illud Christi, Joann. c. 6. *Caro mea verè est cibus; & sanguis meus verè est potus.* At sumptio non est complementum intrinsecum cibi aut potus: ergo sumptio Eucharistiæ non est illius complementum intrinsecum.

Equidem Eucharistia ordinatur ad nutritionem spiritualem, quæ non potest haberi sine sumptione tanquam conditione. Sed inde sequitur tantum sumptionem esse conditionem, sine qua non haberetur effectus Sacramenti.

Quæres 2. Quomodo definiatur Sacramentum Eucharistiæ?

Resp. 1. Eucharistia in fieri idem est, quod transubstantiatio, seu conversio substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Christi, remanentibus duntaxat speciebus, ad spiritualem animarum refectionem.

Resp. 2. Eucharistia in facto esse, ut communiter accipitur, dum simpliciter hæc vox usurpatur, rectè definitur: *Novæ legis Sacramentum, continens corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini consecratis, ad spiritualem animarum refectionem.* Patet ex dictis.

Dicitur 1. *Sacramentum novæ legis*, nam revera tale est; & hæc voces tenent locum generis proximi; ceteræ differentiam continent.

2. *Continens*, supple formaliter, seu constitutivum illius. Unde sic etiam dici potest, *novæ legis Sacramentum, quod est corpus & sanguis Christi sub speciebus, &c.*

3. *Corpus & sanguinem*; quia illa duo substantialiter & intrinsecè continet, & sunt illius principale constitutivum.

4. *Sub speciebus panis & vini.* Quia corpus & sanguis Christi non sunt Sacramentum, nisi in quantum subsunt illis speciebus: nam non sunt Sacramentum, nisi in quantum sunt signum sensibile: non sunt autem signum sensibile, nisi in quantum subsunt speciebus panis & vini, per quas redduntur sensibilia.

Porro species sunt hic quidem in obliquo, sed grammaticaliter tantum: nam quoad sensum & logicè sunt in recto. Unde Eucharistia rectè dici potest novæ legis Sacramentum, quod est corpus & sanguis Christi, & simul species consecratæ, per quas illa redduntur sensibilia, ad spiritualem animæ refectionem.

5. *Consecratis.* Tum quia species illæ non reddunt corpus & sanguinem Christi sensibilia, nisi quia fuerunt consecratæ: tum quia corpus & sanguis Christi non sunt sub illis speciebus, nisi post consecrationem.

5. *Ad spiritualem animarum refectionem:* quia Eucharistia instituta est per modum alimenti, & confert gratiam, qua in Dei amore crescimus, conservemur, & corroboremur.

CAPUT II.

De materia Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Quenam sit materia Eucharistiæ?

Nota 1. **A**gitur hic solum de materia tran-

124 Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

transeunte & remota, ex qua quoad totam substantiam in corpus & sanguinem Christi conversa fit Eucharistiæ Sacramentum, remanentibus duntaxat speciebus seu accidentibus. Quæ quidem ex institutione Christi essentialiter necessaria est, ut ex illa fiat transubstantiatio, & suppedirentur species, quæ Sacramentum hoc partialiter componunt. Nam de materia proxima & permanente, ex qua intrinsecò constituitur Eucharistia, jam dictum est illam consistere in corpore & sanguine Christi, quippe quæ determinabilia sint, & determinentur per species ad significandam gratiam sacramentalem, Eucharistiæ propriam, nempe spirituales nutritionem.

Nota 2. Circa hanc materiam variè errarunt hæretici. Et 1. Quidam Gnostici, quorum abominandam opinionem referre pudet. 2. Cataphryges (teste S. Augustino, l. de hæres. n. 26.) Eucharistiam conficiebant in pane ex farina infantis sanguine subacta. 3. Ophytæ (teste eodem sancto Doctore, eod. lib. n. 17.) ad Eucharistiam adhibebant tantum panem, quem serpens lambabat, & sic hunc panem consecrari putabant. Hunc autem serpentem nutriebant & colebant. 4. Artotyritæ adhibebant panem & caseum, quos offerebant, eò quòd primi homines fructus terræ & ovium Deo obtulissent, ut narrat S. Augustinus, eod. lib. 5. Ebionitæ, Tatiani, Encratitæ, loco vini, aquam adhibebant, ut testatur S. Epiphanius, lib. de hæres. Hunc errorem pauci aliqui Catholici Africa Episcopi ex ignorantia, non ex animo hæretico, secuti sunt, quos refellit S. Cyprianus, Epist. 78.

Dico 1. Panis & vinum sunt materia necessaria Eucharistiæ. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Christus Eucharistiam instituens, non aliam materiam adhibuit quàm panem & vinum, ut patet ex Matth. cap. 26. *Accipit Iesus panem, & benedixit, &c. Et accipiens calicem, gratias egit Non bibam amodò de hoc genimine vitis, &c.* & hanc utramque materiam ut necessariam præcepit his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*, Luc. 22. & 1. Cor. cap. 11.

2. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione & praxi.

3. Ex variis Conciliis præsertim ex Lateranensi IV. c. 1. Florentino, in decreto; & Trident. sess. 13. c. 3. & 4. & can. 2.

Ratio convenientiæ. Quia non conveniebat, ut corpus & sanguis Christi sub propria specie sumeretur; & nulla aliena species convenientior fuit quàm species panis & vini, utpote aptissima ad exhibendum corpus & sanguinem Christi, ut animæ nostræ alimentum.

Obj. Olim ad altare offerebantur uvæ, oleum, & incensum.

Resp. Offerebantur ad Clericorum sustentationem, & altaris ornatum, non autem ad materiam Eucharistiæ. Quare, can. 3. ex iis, qui Apostolorum dicuntur, quamvis sint à variis Conciliis conditi, decernitur depositionis pœna Episcopo vel Sacerdoti, qui aliud quàm panem & vinum obtulerit.

Dico 2. Solus panis triticeus est materia valida Eucharistiæ. Est omnino certum; ita ut sine errore negari nequeat.

Prob.

Tractatus de Sacramento Eucharistiæ. 125

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite.* Ubi materiam Eucharistiæ aqualiter definit esse panem triticeum, & vinum de vite. Sed vinum de vite est materia absolute necessaria, ut nemo dubitat. Ergo & panis triticeus.

2. Ex Traditione, quæ elucet in perpetuo usu Ecclesiæ tum latinæ, tum græcæ, solum panem triticeum consecrantis.

3. Ex rubricis Missalis Romani, tit. de defectibus, ubi dicitur non confici Sacramentum, si panis non sit triticeus.

4. Quia solus panis triticeus est simpliciter panis, & alii panes solum in ejus defectum adhibentur. Christus autem consecravat panem simpliciter, ideoque ut materiam necessariam instituit.

Ratio convenientiæ est, quia hic panis magis confortat hominem, ideoque aptissimus est ad effectum Eucharistiæ significandum per suas species.

Dico 3. Ad valorem Sacramenti necesse est ut panis sit confectus ex farina triticea, sola aqua naturali diluta, & igne cocta. Nam sic conficitur panis usualis & simpliciter dictus: at ad Eucharistiam conficiendam necessario requiritur panis simpliciter dictus, & usualis, seu panis, quo communiter utuntur homines, ut sit veluti comes aliorum ciborum; nam panem simpliciter dictum, ideoque usualement Christus consecravat, & consecrando, ut materiam necessariam instituit. Atque hunc Patres & Concilia pro materia Eucharistiæ assignant. Ergo.

Dico 4. Solum vinum de vite est materia valida calicis. Est de fide.

Prob. 1. Ex facto & institutione Christi. Nam Christus vinum de vite consecravat, ut patet ex his ejus verbis, Matth. c. 26. post panis & vini consecrationem prolatis: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis*, & id quod consecravat, præcepit ut materiam necessariam, juxta illud, *hoc facite*: quibus verbis præcepit ut fieret quoad substantiam id quod fecit.

2. Ex Patribus, qui materiam Eucharistiæ tradunt.

3. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione, quæ in ejus perpetuo usu cernitur: nam nunquam pro materia calicis adhibuit, nisi vinum de vite.

4. Ex Conc. Florent. suprâ cit. & Lateranensi IV. c. 1. & Trid. sess. 13. cap. 4. docentibus Eucharistiam fieri ex pane & vino transubstantiatis in corpus & sanguinem Christi. Nomine autem vini simpliciter intelligitur solum vinum vitigenum.

Ratio congrua est, quia cum vinum vitigenum confortet & latificet cor hominis, aptissimum est ad effectus Eucharistiæ significandos.

ARTICULUS II.

Utrum panis azymus, vel fermentatus sit materia Eucharistiæ?

Dico 1. Panis tam azymus quam fermentatus, est valida materia Eucharistiæ. Est de fide contra Græcos schismaticos, solum fermentatum admittentes ut materiam validam, auctore Michaelē Cerulario Patriarcha Constantinopolitano, qui anno 1053. Latinos damnare cepit, quod panes azymos

126 Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

consecrarent , ut scribit sanctus Leo IX. in sua ad ipsum Michaellem epistola.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in definitione fidei à Græcis subscripta , ubi dicitur : *Definimus . . . in azymo sive in fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici , Sacerdotesque in altero (id est azymo , vel fermentato) ipsum Domini corpus conficere debere , unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ sive occidentalis sive orientalis consuetudinem.*

2. Ratione. Quia ad validam consecrationem sufficit panis verus & simpliciter dictus. Atqui talis est uterque panis. Nam uterque sit ex farina triticea , aqua naturali subacta , & puro igne coquitur ; & uterque habet proprium usum panis.

Præterea uterque panis dicitur panis simpliciter , quod de fermentato nemo negat , de azymo verò constat ex Scriptura , Math. cap. 26. Marc. 14. Luc. 22. quibus locis Christus dicitur simpliciter accepisse panem , qui non potuit esse alius quam azymus. Nam fermentatus tunc non inveniebatur in domibus Judæorum. Et Luc. 24. panis , quem Christus post resurrectionem fregit coram duobus Discipulis in castello Emmaus vocatur simpliciter panis , & tamen erat certò azymus , cum tunc essent dies azymorum.

Adde quòd azymus panis habeat verum ac proprium usum panis : nam aliis cibis tanquam illorum comes adhibebatur à Judæis , quibus in usu erat festis Paschalibus , qui ideò dicebantur dies azymorum.

Item panes propositionis , qui erant certò azymi , dicuntur simpliciter panes ,

1. Reg. c. 21. iisque vescabantur Sacerdotes singulis hebdomatis.

Obj. 1. Alexander III. primus instituit , ut in azymo consecraretur.

Resp. Hoc est evidenter falsum. Nam Leo IX. in sua Epist. ad Michaellem , asserit Ecclesiam Romanam à B. Petro Apostolorum Principe morem consecrandi in azymo accepisse , addens sanctos Martyres primitivæ Ecclesiæ nostris azymis consecratis saginatos fuisse.

Obj. 2. Panis simpliciter dictus est ille , qui est in usu quotidiano , seu quo vescuntur homines. At azymus non est in usu quotidiano sicut fermentatus ; ergo non est panis simpliciter dictus.

Resp. Nego maj. Nam panis simpliciter dictus est ille , qui dicitur simpliciter panis in Scriptura , & qui fit ex farina triticea , aqua naturali subacta , & solo ignis calore coquitur , atque aptus est , ut aliis cibis tanquam illorum comes adhibeatur. Talis est autem panis azymus , quamvis fermentati usus sit frequentior , quia delectabilior est. Et verò carnes assatæ , non consperse sale , sunt cibus propriè dictus , quamvis sine sale comedi non soleant.

Obj. 3. Christus celebravit in fermentato tantum , vel in azymo tantum. Ergo uterque non est materia valida consecrationis.

Resp. Nego conseq. Quia quamvis Christus azymum consecravit , non tamen illum adhibuit ut azymum ex necessitate Sacramenti , sed simpliciter ut panem triticeum : sicut sive album , sive rubrum vinum adhibuerit , non adhibuit secundum tales differentias , sed simpliciter ut vinum de vite , ut constat ex usu Ecclesiæ ab Apostolis accepto. Itaque Chri-

Tractatus de Sacramento Eucharistiæ. 127

Christus instituit panem & vinum quoad substantiam tantum moraliter sumptam; nec præcepit omnes circumstantias ultimæ cœnæ. Quare rectè Algerus, l. 2. de hoc Sacramento sic ait: *Eo pane usus est (Christus) non quia res quæ fiebat, id exigebat; sed quia cœna, in qua hoc factum est, alium panem non exhibebat.*

Porro panes azymus & fermentatus non differunt nisi accidentaliter.

Obj. 4. Ex Apostolo, 1. Cor. c. 5. *modicum fermentum totam massam corrumpit.* Ergo panis fermentatus est panis corruptus, proindeque non est verus panis, &c.

Resp. Nego conseq. Nam non ipse panis, sed massa cruda dicitur fermento corrupta seu alterata. Massa autem sic corrupta, seu potius alterata ac disposita nullatenus panem corruptum facit.

Dico 2. Quamvis uterque panis sit materia valida Eucharistiæ, Latini tamen tenentur sub mortali peccato consecrare azymum, Græci verò fermentatum, singuli juxta Ecclesiæ suæ ritum. Nam ita præcepit Concil. Florent. generale, in definitione; & utriusque Ecclesiæ consuetudo antiquissima obtinet vim legis, graviter obligantis.

Hinc cap. *Listeras* de celebrat. Sacerdos latinus privari jubetur in perpetuum officio & beneficio, quod in fermentato pane, & scypho ligneo consecrasset.

Obj. Non est major differentia inter panem azymum & fermentatum, quàm inter vinum album & rubrum. Ergo uterque pro cuiusque arbitrio adhiberi licitè potest perinde ac vinum album & rubrum.

Resp. Cum Bellarmino. Quamvis quoad valorem Sacramenti differentia inter ista omnia sit accidentaria, tamen multum interest inter differentiam azymi ac fermentati panis, & differentiam albi & rubri vini. Nam in primis constat Christum usum esse azymo: non autem constat quo vino utrum albo an rubro usus sit. Et idcirco azymum adhibemus ob Christi exemplum. De vino non solliciti sumus, quia non habemus simile exemplum.

Præterea azymi & fermentati differentia Deus sæpe usus est ad varia mysteria significanda, ut patet ex toto Levitico, ubi ferè semper præscribuntur azymi panes ob significationem puritatis. Nusquam autem Deus usus est differentia vini albi aut rubri ad aliquid significandum. Ideo Ecclesiæ ob significationem retinet azymum: vinum autem indifferenter adhibet, sive album sit, sive rubrum. Denique præceptum Ecclesiæ magnum discrimen inter ista ponit.

Dico 3. Ecclesiæ latina convenientissimè solum azymum consecrat.

Nam 1. Christus talem panem consecravit.

2. Hunc morem accepit à B. Petro Apostolorum Principe, ut testatur Leo IX.

3. Azymus panis aptior est ad significandam puritatem ac sanctitatem corporis Christi, necnon puritatem & sanctitatem, quam habere debent Fideles, qui Eucharistiam sumunt, juxta illud, 1. Cor. c. 5. *itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiae; sed in azymis sinceritatis & veritatis.*

Præ-

128 Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

Præterea panis ille facilius, purius, ac decentius conficitur.

Obj. Consecrare in azymo est judaizare.

Resp. Neg. Nam (ut rectè ait Belarminus) non est judaizare, uti rebus, quibus utebantur Judæi, sed uti eodem ritu & ad eundem finem. Quare azymis cum agno Paschali uti ad significandam Christi puritatem, & passionem ac mortem ejus futuram est judaizare, ideoque illicitum. At uti azymis ad conficiendam Eucharistiam, & ad significandam Christi puritatem, quæ jam est, & in Eucharistia passionem ejus ac mortem præteritam, non est judaizare, sed implere Judæismi figuras. Alioqui adhibere non liceret aquam in Baptismo, quia illa utebantur Judæi in purificationibus suis.

Observa. Credibile non est omnes Ecclesias orientales à tempore Apostolorum consecrasse panem fermentatum. Nam credibile non est eas omnes ab exemplo Christi, qui azymum consecravit, statim ab initio discessisse. Sed usus fermentati videtur quinto vel sexto coepisse in Ecclesia orientali, ideoque longè ante Græcorum schisma.

ARTICULUS III.

Utrum Christus panem azymum consecraverit?

§. I.

Prænotanda.

I. Latini azymum, Græci fermentatum consecrant, eò quòd hi Christum in fermentato, illi in azymo consecrasse contendunt. Quare utrorumque fundamentum præcipuum, est factum Christi: nam patet illum ritum meliorem esse, quem Christus usurpavit. Quia autem evidens est Christum in azymo consecrasse, si (ut docent Latini) Chri-

stus Eucharistiam instituerit primo die azymorum, quo die integro & sex sequentibus panis fermentatus lege vetitus erat, nec ullibi apud Judæos inveniri poterat; Græci, ut Euthymius, Nicephorus, & alii dicunt Christum uno die anticipasse esum agni Paschalis, eumque comedissee non decimaquarta, sed decimatertia die mensis primi, & quidem cum azymis & cæteris rebus lege præscriptis, tamen ea cœna legali finita, adhibuisse panem fermentatum, quo vesci licebat, quia nondum venerant dies azymorum: ac proinde in fermentato consecrasse.

II. Apud Israelitas menses erant lunares, & omnes numerabantur à novilunio, idemque erat apud eos prima luna, secunda luna, tertia luna, &c. & primus dies, secundus dies, tertius, &c. Annum verò ab eo mense inchoabant, cujus dies decimaquarta æquinoctium vernali subsequebatur: qui mensis vocabatur Nisan, & nostro Martio circiter respondebat.

III. Deus præceperat Israelitis, ut in memoriam liberationis ab Ægyptiaca servitute, singulis annis, die decimaquarta mensis primi, qui vocabatur Nisan, & quo ex Ægypto egressi fuerant, in vespere comederent agnum Paschalem, atque ab hac vespere dies septem continuos vescerentur solis panibus azymis, nec quidquid fermentatum apud eos remaneret. Nam sic Deut. 16. legitur: *Observa mensem novarum frugum, & vernali primùm temporis, ut facias pascha (Pascha) Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte. . . non comedes in eo panem fermentatum: septem diebus comedes absque fermento, afflictionis panem; quoniam in pavore egressus es de Ægypto: ut memineris diei egressionis tue de Ægypto omnibus die-*

diebus vite tue, non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus, &c. Idem patet ex Exod. cap. 12. & Levit. cap. 23. Septem autem illi dies azymorum vocabantur Paschales. Primus, id est, xv. qui incipiebat à vespere diei xiv. & xxi. soli erant solemnes & festivi, quibus vetita erant omnia opera servilia, exceptis iis quæ ad victum pertinebant, ut patet ex Exodi cap. 12. Dicunt ergo Græci feria v. qua Christus cœnam celebravit, fuisse diem xiii. mensis, ac proinde nondum incepisse tempus azymorum; feria autem vi. qua Christus mortuus est, dicunt fuisse diem prophanum, non festivum, sed illo ipso die post occasum solis cœpisse tempus azymorum, quia ille erat dies xiv. & postea die Sabbati fuisse xv. diem & solemnissimum.

IV. Apud Judæos dies naturalis, & dies festus seu legalis diverso modo sumebantur, nam dies naturalis ac ordinarius juxta Bellarminum incipiebat ab ortu solis, & desinebat in ortum solis: vel, ut Tirinus docet, incipiebat ab ortu solis, & desinebat in occasum: vel, ut aliqui alii volunt, numerabatur à media nocte ad alteram mediam noctem. Dies verò festus ac legalis juxta omnes incipiebat à vespere præcedentis diei, & desinebat in vespere diei sequentis, juxta illud Levit. cap. 23. *A vespere usque ad vespere celebrabitis Sabbata vestra.*

§. II.

Dico 1. Christus eo anno quo mortuus est, comedit agnum Paschalem
Ant. Th. Moral. P. II.

prima die azymorum secundum legem & morem Judæorum, nempe luna seu die xiv. in posteriore vespere, qua incipiebat dies xv. festivus, non autem luna xiii.

Prob. 1. Ex tribus Evangelistis, Matthæo, Marco & Luca, id clarè asserentibus. Matthæi cap. 26. *Prima autem die azymorum, accesserunt Discipuli ad Jesum, dicentes: ubi vis paremus tibi comedere Pascha.* Marc. 14. *Primo die azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei Discipuli; quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Pascha ... & paraverunt Pascha.* Vespere autem factò, venit. (Jesús) cum duodecim & manducantibus illis, accepit Jesús panem ... & ait; Sumite, hoc est corpus meum. Luc. 22. *Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha; & misit Petrum & Joannem, dicens; euntes, parate nobis Pascha, ut manducemus & paraverunt Pascha.* Et cum facta esset hora, discubuit, &c. Dies autem primus azymorum non est dies xiii. mensis, sed solus xiv. vel xv. ut patet ex Scriptura, Exod. cap. 12. & Levit. cap. 23. ibi: *in mense primo, quartadecima die mensis ad vespere, phase Domini est; & quintadecima die mensis hujus, solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis.*

Prob. 2. Ex Patribus fermè omnibus tum græcis, tum latinis, qui asserunt Christum xiv. die Pascha celebrasse, ut Origenes, tract. 35. in Matth. Chrysostomus hom. 85. in Matth. Item Theophylactus; Theodoretus; Tertullianus, lib. contra Judæos; Cyprianus, serm. de cœna Domini; Ambrosius, Epist. 83. Hieronymus, in c. 26. Matth. August. epist. 86.

R

Prob.

Prob. 3. Ratione. Christus crucifixus est die festo, proindeque die Paschatis, qui erat primus dies azymorum. Ergo comedit agnum Paschalem, & cœnam celebravit pridie, nempe à prima vespera diei festi. Consequenter patet; nam Christus Agnum Paschalem comedit pridie mortis suæ, ut fatentur Græci. *Prob. anteced.* Nam 1. dies mortis Christi vocatur, Matth. cap. 27. dies sollemnis, & Marc. 15. ad Luc. 23. dies festus. 2. Ex Joann. c. 13. ubi dicitur: *ante diem festum Pasche, sciens Jesus, quia venit hora ejus, &c.* Quod Christus dixit pridie Passionis, & ipso die cœnæ, ut patet ex contextu.

Prob. 4. Ex Patribus, ut Origene, Tertulliano, Chrysostomo, Cyrillo, Augustino, Leone Magno, & aliis qui asserunt Christum ipso die sollemni Judæorum crucifixum fuisse.

Confirm. Quia verisimile non est Christum, qui legalia semper hactenus tam accuratè servaverat, violasse legem præscribentem, ut semper die xiv. mensis Nisan ad vesperam fieret Pascha, sed cum scandalo Judæorum illud celebrasse ad vesperam lunæ xiii. & contra illud, Matth. cap. 5. *Non veni solvere (legem,) sed adimplere. Amen quippe dico vobis . . . iota unum aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.*

Dico 2. Christus consecravit azymum panem, non fermentatum.

Prob. Christus instituit Eucharistiam eo tempore, quo panis fermentatus prohibitus erat, nec in omnibus locis Judæorum inveniri poterat, sed quo solus azymus licitus erat & inve-

niebatur. Ergo Christus consecravit azymum panem, &c. *Prob. ant.* Christus instituit Eucharistiam post esum Agni Paschalis, ut patet ex Matthæo, Marco, & Luca. Sed, ut probatum est, comedit Agnum Paschalem luna xiv. in posteriore vespera, quo tempore omnes Judæi tenebantur illum comedere, & quo usque ad septimum diem non licebat fermentatum panem adhibere, imò nec ullibi retinere: ut patet ex Levit. cap. 23. cit. & Exodi, cap. 12. ubi dicitur: *Primo mense, quarta decima die mensis ad vesperam, comedetis azyma usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vesperam. Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris. Qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Israel. Omne fermentatum non comedetis. In cunctis habitaculis vestris comedetis azyma.*

§. III.

Refelluntur responsiones adversariorum.

Dices 1. Tres Evangelistæ errant dicendo Christum celebrasse Pascha primo die azymorum, & correcti sunt à Joanne Evangelista dicente, *ante diem festum Pascha.*

Resp. Hæc Græcorum responsio insignem blasphemiam continet: nam tria priora Evangelia tam sunt verbum Dei quàm Evangelium Joannis.

Præterea si per impossibile Evangelistæ inter se dissiderent, potius tribus quàm uni credendum esset.

Dices 2. Tres priores Evangelistæ primum diem azymorum seu diem Paschæ

Paschæ vocant xiv. mensis Nisan: Joannes verò xv. sicut à Mose vocatur in Exodo, Levitico & Numeris.

Resp. Inter illos non est dissensio nisi merè apparens. Nam uterque dies sumptus ut festivus, erat respectu diversarum partium primus azymorum dies; dies enim xiv. erat à posteriore parte, nempe à vespera primus dies azymorum, dies verò xv. sumptus à priori parte, nempe ab ortu solis, vel à media nocte erat etiam primus dies azymorum festus & solemnis. Dies quippe festivi apud Judæos incipiebant à vespera diei præcedentis, & desinebant in vesperam diei sequentis: ac proinde dies primus azymorum quatenus festivus, incipiebat à vespera diei xiv. qua comedebatur Agnus Paschalis, & desinebat in vesperam diei xv. sicque dies primus azymorum constabat posteriori parte, nempe nocte diei xiv. & priori parte, nempe luce diei xv. sumendo utrumque diem ut naturalem & ordinarium, prout à Judæis sumebatur.

Itaque dies xiv. tam poterat vocari primus dies azymorum, quàm dies xv. sumendo primum diem azymorum ut diem festum: sicut sumserunt tres Evangelistæ. Dies autem primus azymorum sumptus ut dies naturalis & ordinarius, erat ipsa dies xv. incipiebatque ab ortu solis diei xv. & desinebat in occasum solis ejusdem diei, vel in ortum solis sequentem: vel incipiebat à media nocte, & desinebat in mediam noctem sequentem.

Dices 3. Tres Evangelistæ loquuntur de die azymorum, non qui jam aderat, sed qui proximus erat.

Resp. Hoc est apertè falsum: nam Matthæus & Marcus dicunt, *primo die azymorum*; & Lucas dicit, *venit dies*, sumendo verbum in præterito, ut patet ex voce Græca *ilte*, quæ est aoristus præteriti temporis.

Dices 4. Dies, quo Christus cœnam fecit, dicitur primus dies azymorum, quia tunc Christus comedit Agnum Paschalem cum azymis.

Resp. Neg. Nam Evangelistæ illum diem non respectivè, sed absolute vocant primum azymorum, & dicunt Discipulos quæsisse à Christo ubi vellet comedere Pascha, quia erat primus dies azymorum; non autem quia tunc Christus volebat comedere Pascha.

§. IV.

Solvuntur objectiones

Obj. 1. Illud Matth. cap. 26. *Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.* Ergo Christus crucifixus non fuit die festo Paschæ, sed pridie, nempe die xiv. ante posteriorem vesperam.

Resp. Nego consequ. Nam quamvis Principes Sacerdotum & Magistratus primum hoc dixissent ob metum tumultus; postea tamen oblata occasione ex prodizione Judæ promittentis se Christum sine tumultu traditurum, mutarunt sententiam, statueruntque eum statim occidendum etiam in festo Paschæ, tum ne opportu-

nitas eum interficiendi elaboretur, tum ut major ei ignominia inferretur.

Obj. 2. Die mortis Christi Joseph mercatus est sindonem, ex Marc. 15. Mulieres paraverunt aromata, ex Luc. 23. Item Judæi egerunt causam criminalem contra Christum, & eum comprehenderunt, examinerunt, &c. Quæ omnia die festo erant prohibita, nam illo die prohibebantur opera ferilia.

Resp. Diebus festis apud Judæos licita erant opera quædam pietatis & charitatis, quale erat sepelire mortuos, præsertim cum opus illud differri non poterat ob Sabbatum imminens, ut accidit in morte Christi: ac proinde licebat parare & facere ea quæ ad sepulturam necessaria erant, ut emere sindonem, aromata. Sic Tobias Israelitam occisum sepelivit die festo. Nam quædam opera permittebantur diebus festis, quæ prohibita erant die Sabbati, in quo major quies præcipiebatur, ut patet ex cap. 12. Exodi, ubi permittitur die primo & septimo azymorum licet festis coquere cibos, quod Sabbato non licebat, nam ibi dicitur: *Dies prima (azymorum) erit sancta atque sollemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent.*

Quod attinet ad Judæos, qui causam criminalem egerunt.

Resp. Illi invidia & odio in Christum obcoæcati, sibi facile persuaserunt hoc sibi die festo licere, imò & se obsequium præstare Deo, procurando etiam die festo mortem Christi, quem

putabant velle destruere legem suam & cultum divinum; satisque honoris diei festo detulisse se existimabant, quòd non manibus suis Christum lapidarent: quare cum consultarent de occidendo Christo, dicebant: *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo;* non autem, ne violemus diem festum; supponentes scilicet festum aliàs non violatum iri per occisionem Christi.

Obj. 3. Ex Joann. cap. 13. Christus cœnam celebravit *ante diem festum Paschæ.*

Resp. Explico, ante diem festum Paschæ naturalem, seu sumptum naturaliter, & civiliter, *conc.* ante diem festum Paschæ legalem, seu sumptum legaliter & ecclesiasticè, *neg.* Joannes ibi sumit diem festum Paschæ, non legaliter & ecclesiasticè, seu secundum usum legalem & ecclesiasticum, sed naturaliter & civiliter seu secundum usum civilem & ordinarium, quo dies festus prout naturalis est, sumebatur. Quare Joannes optimè consentit cum aliis Evangelistis; nam æquè dici potest Christus celebrasse cœnam ipso die festo Paschæ, fumendo diem Paschæ legaliter seu secundum usum ecclesiasticum; & ante diem festum Paschæ, fumendo diem Paschæ civiliter & naturaliter, seu prout dies naturalis sumebatur secundum usum civilem & ordinarium. Dies quippe Paschæ sumi potest dupliciter: nempe legaliter seu secundum usum legalem ac ecclesiasticum, & civiliter seu secundum usum civilem ac ordinarium. Sumptus secundum usum legalem & ecclesiasticum, quo-

quomodo sumptus est à tribus prioribus Evangelistis, incipiebat à vespera diei xiv. & desinebat in vesperam diei sequentis. Sumptus verò secundum usum civilem & ordinarium, incipiebat ab ortu solis lunæ seu diei xv. & desinebat in occasum ejusdem diei, vel in ortum sequentis. Hoc modo sumptus est à Joanne, qui proinde cum dixit: ante diem festum Paschæ, perinde est ac si dixisset, ante diem xv. seu die xiv. ad vesperam.

Obj. 4. Illud Joann. cap. 18. *Ipsi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.* Ergo Judæi die mortis Christi comederunt Agnum Paschalem, ac proinde dies mortis Christi erat luna xiv. non xv. ideoque Christus coenam fecit luna xiii.

Resp. Nego conseq. Quia nomen *Pascha* hoc loco significat, non Agnum Paschalem, sed victimam Paschalem, qua Sacerdotes diebus Paschalibus vesciebantur. Sic 2. Paralip. c. 35. sacrificia quæ diebus illis fiebant, vocantur phase, id est, Pascha. Singulis quippe diebus Paschæ (ut patet ex Numer. cap. 28.) immolabantur duo vituli, aries unus, hircus unus, & septem agni. Josepho autem teste lib. 3. Antiquit. cap. 13. vituli, aries & agni erant holocausta; hircus verò erat sacrificium pro peccato, & ex eo quotidie parari solebat epulum Sacerdotibus. Illa igitur victima Paschalis, quæ à Sacerdotibus comedenda erat, est illud Pascha de quo Joannes loquitur, cum ait: *Ipsi non introierunt, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha:* nam non licebat Sacerdo-

tibus nisi mundis comedere sacrificia, ut patet ex Levit. c. 22.

Obj. 5. Dies mortis Christi vocatur parasceve Paschæ, Joann. cap. 19. *Erat autem parasceve Pascha, hora quasi sexta.* Ergo Christus mortuus est pridie Paschæ. Ergo, &c.

Resp. Nego conseq. Quia per parasceven Paschæ intelligitur præparatio ad Sabbatum incidens intra hebdomadam Paschalem, non autem parasceve ad Pascha. Nam parasceve non erat apud Israelitas nisi propter Sabbatum, si quidem ante Sabbatum, non ante alios dies, necessaria erat parasceve, id est, præparatio ciborum; quia Judæis licebat parare cibos diebus festis, & solo Sabbato non licebat. Patet etiam ex Evangelistis, quòd illud parasceve Paschæ sit parasceve in Paschate occurrens, non verò parasceve ad Pascha: nam Joann. cap. 19. dicitur: *Quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbato; erat enim magnus dies ille Sabbati.* Et Marc. 15. *Erat parasceve, quod est ante Sabbatum.* Et Luc. 23. *Et dies erat parasceves, & Sabbatum illucebat.*

Dices. Sabbatum illud dicitur à Joanne magnus dies. Ergo in illud incidebat eo anno primus dies azymorum.

Resp. Nego conseq. Nam Sabbatum illud dicitur magnum, quia celebrius erat, eò quòd incideret intra hebdomadam Paschalem, quæ tota solemnis erat, quamvis primus & ultimus dies solemniore essent.

Obj. 6. S. Chrysostomus, hom. 22. in Joann. dicit Christum comedis-
R 3
Agnum

Agnum Paschalem pridie, quàm Judæi illum comederent.

Resp. Per Judæos non intelligit populum Judæorum, sed solum Sacerdotes illos, qui in morte Christi procuranda occupati tota nocte fuerant; nam, hom. 85. in cap. 26. Matth. sic ait de illis Sacerdotibus: *Pernoctarunt vigilantes, adeo ut Pascha ea nocte comedere neglexerint . . . unde liquido patet, cupiditate interficiendi Christum prævaricatos fuisse, ac alia die Pascha comedisse. Non enim Christus tempus Pasche transgressus est, sed illi audacissimi homines, & mille transgredientes legis præcepta.*

Obj. 7. S. Epiphanius, hæresi 50. ait: *Christum decimaquarta die mactari ex præscripto legis oportuit.*

Resp. Loquitur de immolatione Christi, non in se, sed in figura. Et sensus est: oportuit Agnum, qui erat figura Christi, immolari luna xiv. ad vesperam secundum legem.

Obj. 8. S. Augustinus, lib. 3. de consensu Evangelistarum, cap. 13. refert quosdam dixisse Pascha Judæorum eo anno, quo Christus mortuus est, incœpisse in sequenti Sabbato, & ideo sextam illam feriam dictam esse parasceven.

Resp. Hoc refert; sed non approbat.

Dices, S. Augustinus, tract. 120. in Joann. dicit acceleratam fuisse Christi sepulturam propter parasceven Judæorum, qui cœnam puram illa nocte sumpturi erant.

Resp. Per cœnam puram non intelligit esum Agni Paschalis, sed cœnam quandam solemnem, quam Judæi su-

mebant vespera feriæ sextæ ad initium Sabbati.

Obj. 9. S. Anselmus, in cap. 27. Matth. dicit se certa ratione comperisse Christum luna xiv. mortuum esse, & luna xiii. suum Pascha celebrasse.

Resp. Hic locus ab aliquo interpolatore Græcorum fautore insertus fuit, ut rectè notat Bellarminus. Nam S. Doctor, in c. 26. Matth. disertè asserit Christum luna xiv. celebrasse Pascha, & luna xv. crucifixum fuisse.

Obj. 10. Josephus, lib. 2. Antiq. numerat dies octo azymorum. At non potuerunt tot esse, nisi Pascha celebratum sit posteriori vespera lunæ xiii. non lunæ xiv.

Resp. Idem, lib. 3. Antiq. c. 10. numerat tantum septem dies azymorum: *Hoc festum, inquit, priori continenter succedit, duratque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur.* Dies autem azymorum octo vel septem numerari potuerunt, quia numerari potuerunt à luna xiv. vel xv. Luna enim xiv. secundum posteriorem sui partem erat etiam primus dies azymorum, & luna xv. secundum priorem sui partem erat etiam primus dies azymorum.

Obj. 11. Apud Israelitas dies Pentecostes erat quinquagesimus à secundo die azymorum, ex Levit. c. 23. At anno mortis Christi dies Pentecostes Judæorum incidit in diem Dominicam, ut constat ex Traditione Ecclesiæ. Ergo eo anno secundus dies azymorum incidit etiam in diem Dominicam: ac proinde primus dies azymorum seu luna xv. incidit in Sabbatum,

tum, & luna xiv. in feriam sextam, & luna xlii. in feriam quintam, in qua Christus instituit Eucharistiam.

Respondet Vasques diem Pentecostes esse quinquagesimum diem à secundo die azymorum exclusivè, non inclusivè: ac proinde eo anno, quo Christus mortuus est, quinquaginta dies numerari debuerunt à die Dominica inclusivè, & sic eo anno dies festus Pentecostes fuit dies Dominica.

Vel dici potest cum Bellarmino, dies Pentecostes numerandos esse à primo die profano post festum primæ diei azymorum. Quare si secundus dies azymorum incidat in Sabbatum, sicut contigit eo anno, quo Christus mortuus est, tunc à tertio die azymorum numerandi sunt dies Pentecostes; & sic eo anno dies Pentecostes incidit in diem Dominicam. Si autem secundus dies azymorum non incidat in Sabbatum, ut plerumque accidit, ab eo numerari debent dies Pentecostes. Ratio Bellarmini est, quia causa cur illi dies quinquaginta non inciperent à primo die azymorum, sed à secundo, est, quia illo die à quo incipiebant, aliqua opera servilia facienda erant, quæ die festo prohibebantur, nempe metere manipulum frumenti, & deferre ad Sacerdotem. At hæc magis vetita erant die Sabbati quam primo die azymorum. Ergo à fortiori, non licebat dies illos quinquaginta numerare à secunda die azymorum, quæ Sabbatum esset: ac proinde quando secunda dies Sabbatum erat, dies illi quinquaginta incipiebant in tertia die azymorum.

Nec obstant hæc verba Scripturæ:

Numerabitis ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum. Quia (inquit Bellarminus) Scriptura dicit *altero die Sabbati*, non altero die Paschæ, vel altero die azymorum. Quæ verba Scripturæ significant, prima die profana post primum diem azymorum festivum.

Porro ad Josephum, l. 3. Antiq. c. 10. respondet eum loqui de eo, quod ut plurimum accidebat. Secunda autem die azymorum ut plurimum demetebatur manipulus frumenti, & ab illa incipiebant 50. dies Pentecostes: nam dies secunda azymorum rarò incidebat in Sabbatum, sed ut plurimum in aliam diem profanam.

Obj. ult. Judæi non comederunt Agnum Paschalem luna xiv. sicut Christus, sed postea. Ergo postquam Christus comedit Agnum Paschalem, adhibuit panem fermentatum, nam adhuc inveniri poterat apud Judæos illos.

Resp. 1. Nego conseq. Nam cum constet Christum comedissee Agnum Paschalem tempore per legem præscripto, evidens est illum post illud tempus non adhibuisse panem fermentatum: ejus enim usus & retentio expressè lege prohibebantur totis septem diebus à vespera lunæ xiv. qua comedebatur Agnus Paschalis. Christus autem totam legem usque ad mortem accuratissimè observavit, & professus est se illam usque ad unum iota observaturum.

Resp. 2. Nego anteced. Quia 1. Marcus, c. 14. ait: *Primo die azymorum quando Pascha immolabant*, quo eodem die

die dicit Christum Pascha celebrasse. 2. Absolutè & generatim absque alia exceptione præcipiebatur Judæis, ut celebrarent Pascha luna xiv. primi mensis, & festum Paschæ luna xv. ut patet ex Exodi, c. 12. Levit. cap. 23. & Numer. cap. 28. Ergo verisimile non est, Judæos qui etiam tempore Christi erant legalium observantissimi, contra legem mutasse tempus talis ritus servandi. 3. Josephus oculatus testis, lib. 3. Antiq. cap. 10. scribit legem de immolando Agno Paschali luna xiv. & celebranda festivitàte azymorum luna xv. diligenter observatam semper fuisse.

ARTICULUS IV.

Utrum admixtio aquæ cum vino in calice sit necessaria?

Dico 1. Admixtio aquæ non est de necessitate Sacramenti, ita ut vinum purum validè consecrari possit. Ita omnes Theologi cum S. Thoma contra Armacænum.

Prob. 1. Ex Conc. Florent quod in decreto pro Armenis declarat materiam Eucharistiæ esse panem triticeum, & vinum de vite. Quibus verbis assignat totam materiam essentialem Sacramenti: alioqui debuisset dicere, vinum de vite aquæ admixtum, sicut suprà dixerat materiam Confirmationis esse oleum mixtum balsamo.

2. Ex Concil. Trident. sess. 22. c. 7. monente tantum mixtionem aquæ præceptam esse ab Ecclesia. At si præcepta fuisset à Christo, & necessaria necessitate Sacramenti, Synodus

hoc debuisset declarare. Præterea præcepti Ecclesiastici rationem reddens, non affert necessitatem Sacramenti, nec institutionem Christi, sed aliam multiplicem.

3. Ex Missali Romano, tit. de defectibus, ubi dicitur: *Si Celebrans ante consecrationem calicis advertat non fuisse appositam aquam, statim ponat eam . . . si id advertat post consecrationem calicis, nullo modo apponat, quia non est de necessitate Sacramenti.* Idem docet Catechismus Romanus.

Obj. 1. Christus consecravimus vinum aqua temperatum, ut docent Patres. Ireneus, l. 4. cap. 57. Cyprianus, Epist. 68. Basilus, in sua Liturgia; Damascenus, lib. 4. cap. 14. Concil. Carthagin. III. can. 24. Florent. & Trident. Ergo admixtio aquæ instituta est à Christo, & præcepta, juxta illud: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Resp. Nego conseq. Quia Christus his verbis instituit & præcepit tantum, ut fieret quoad substantiam moraliter sumptam id quod fecit instituendo Eucharistiā; non autem ut id fieret etiam quoad omnes omnino circumstantias. Quare instituit & præcepit panem triticeum, & vinum de vite usuale. Vinum autem usuale est tum vinum purum, tum vinum aqua temperatum. Quæ institutio Christi nobis certè innotescit per Ecclesiæ sensum, & doctrinam Conciliorum.

Obj. 2. S. Justinus, Apolog. 2. postquam exposuit ritum celebrandi Eucharistiā, mixtionem aquæ cum vino, &c. sic ait: *Nam Apostoli in Com-*
men-

mentariis à se scriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt præcepisse sibi Jesum.

Resp. Solum intendit Christum præcepisse ritum celebrandæ Eucharistiæ quem exposuit, sumptum quoad substantiam, non verò quoad singulas illius circumstantias.

Obj. 3. S. Cyprianus, Epist. ad Cæcilium ait: *Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur. Quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit Si in sacrificio, quod Christus obtulit, non nisi Christus sequendus est, utique id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandavit.*

Resp. Aliqui putant S. Cyprianum ita sensisse; sed ei opponunt sensum universalis Ecclesiæ, qui clarè patet in doctrina Conciliorum Florent. Trident. & Missalis Romani. Alii dicunt Cyprianum velle solum mixtionem aquæ cum vino requiri ad perfectam significationem Sacramenti, ad imitationem Christi, & ad licitam consecrationem, atque ex convenientia, non autem ex necessitate Sacramenti. Quod probant ex his Cypriani verbis objecta antecedentibus: *Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Quando autem utrumque miscetur, & adunatione confusa sibi invicem copulatur, tunc Sacramentum spirituale & celeste perficitur.*

Sed priores respondent, horum
Ant. Th. Moral. P. II.

verborum (si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis) hunc sensum esse: si vinum tantum offeratur, repræsentatur tantum sanguis Christi; si vero sanguis Christi incipit esse repræsentativè ac figurativè sine nobis. Si verò offeratur aqua tantum, populus fidelis tantum repræsentatur. Unde nisi utrumque offeratur, nihil efficitur. At si utrumque misceatur, tunc Sacramentum perficitur.

Obj. 4. Concil. Aurelianense IV. can. 4. ait: *Ut nullus in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, & hoc aqua mixtum offerre presumat; quia sacrilegium judicatur aliud offerri, quàm quod in mandatis sacratissimis Salvator instituit. Et Concil. Wormaciense, can. 4. dicit: Præter panem & vinum aqua mixtum, aliud offerri non debet. Calix enim Dominicus vino & aqua permixtus debet offerri non enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur.*

Resp. Horum Canonum sensus est, contra institutionem & præceptum Christi esse, si præter panem & vinum aqua mixtum in sacrificio Missæ offeratur aliquid, putà lac. Et vino aquam miscendam esse propter factum Christi, & perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, ac ejus legem ab Apostolis acceptam, & propter factum Christi latam. Concil. verò Wormaciense posterioribus verbis solum vult calicem Domini nec licitè, nec valide esse aquam solam, nec solum vinum licitè; sed utrumque requiri, ut consecratio tum validè tum licitè fiat.

Obj. 5. Ex Concil. Carthagin. III. can. 24. mixtio aquæ fuit à Christo tradita.

Resp. Fuit à Christo tradita velut exemplum, quod convenit sequi, non ut præceptum, nisi radicaliter, quatenus exemplum Christi induxit Ecclesiam ad illam præcipiendam.

Dico 2. Admixtio aquæ modicissimæ cum vino necessaria est ex præcepto ecclesiastico.

Prob. 1. Ex Traditione, & perpetua Ecclesiæ praxi ac consuetudine vim legis habente, cujus testes sunt Justinus Martyr, Apolog. 2. Irenæus, l. 5. c. 2. Cyprianus, Epist. ad Cæciliū; Basilii & Chrysostomus in suis Liturgiis; Isidorus, lib. 1. de divinis officiis, c. 18. Damascenus, lib. 4. de fide, c. 14.

2. Ex variis Conciliis, & præsertim ex Florent. in decreto, ubi assignans materiam calicis, dicit esse vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. Et Trident. sess. 22. cap. 7. ubi ait: *Monet sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia à latere ejus aqua simul cum sanguine exierit: quod Sacramentum hac mixtione recolitur, & cum aqua in Apocalypsi Beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio representatur.*

Hoc autem præceptum obligat sub mortali culpa; quia materia licet in se levis, est tamen gravis ratione significationis & finis. Unde Missale Romanum dicit omittentem graviter peccare.

Obj. Hæc mixtio aquæ fuit primum ab Alexandro I. præcepta. Ergo non fuit in perpetuo usu.

Resp. Nego anteced. Nam ab Apostolis ipsis præcepta fuit, ut docet Concil. Florent. in decreto, ubi ait hunc ritum tum à sancta Romana Ecclesia ab Apostolis Petro & Paulo edocta, tum à cæteris omnibus Ecclesiis latinis & græcis ab initio nascentis Ecclesiæ servatum esse & servari.

Dixi, ex præcepto ecclesiastico. Quia hæc admixtio non est præcepti divini. Nam Conc. Trident. sess. 22. c. 7. dicit, *præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent.* At si hoc præceptum fuisset à Christo, Concil. debuisset declarare, & tam incongruè locutum fuisset, quàm si dixisset, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut ad consecrationem calicis adhiberent vinum de vite. Præterea quæ in Sacramentis conficiendis præcepta sunt à Christo, illa ad Sacramenti substantiam pertinent: cujusmodi non est aquæ mixtio.

Dico 3. Hæc mixtio convenienter præcepta fuit ab Ecclesia: tum quia Christus illam adhibuit, ut ex Patribus constat, tum quia aptissima est ad significandum 1. sanguinem & aquam, quæ ex latere Christi effluerunt. 2. Unionem Christi cum Ecclesia: nam Christus per vinum, fideles autem per aquam significantur. 3. Unionem humanitatis cum verbo. 4. Gratiam, quæ à Christo dicitur aqua saliens in vitam æternam.

Dico 4. Hæc mixtio tempore Missæ & in ipso sacro calice necessario facienda

cienda est. Quia alioqui non esset cæremonia sacra, nec sacram significationem haberet.

Item necessario fieri debet ante calicis oblationem, propter Ecclesiæ universalis usum, vim legis obtinentem. Unde graviter peccaret, qui eam tunc omitteret. Quod si illa mixtio ante calicis oblationem, facta non fuisset, fieri deberet ante calicis consecrationem. Nam usque ad illud tempus subsistit ratio præcepti ac significationis; non tamen post calicis consecrationem, quia tunc prohibetur.

Dico 5. Aqua vino miscenda debet esse modicissima.

Prob. 1. Quia ita expressè docet Conc. Florent.

2. Quia, ut ait Conc. Triburiense, can. 19. sic melius significatur majestas Christi per vinum designata, & populi fragilitas per aquam representata.

3. Quia (ut ait S. Thomas) hoc tutius est: nam vinum aliquando ita debile est, ut per magnam aquæ vim facile corrumpatur. Sufficit autem aquæ gutta sensibilis, quia ad signum sensibile & convenientem significationem sufficit.

Ad validam verò consecrationem necesse est, ut major sit quantitas vini quàm aquæ. Quia materia calicis est vinum moraliter & usualiter, seu vinum usuale. Tale autem non esset, si vinum non prædominaretur aquæ; sed tunc diceretur esse aqua vino permixta, non verò vinum aquæ permixtum.

ARTICULUS V.

Utrum aqua vino mixta convertatur in sanguinem Christi?

Dico 1. Aqua, quæ in calice vino miscetur, convertitur in sanguinem Christi, sive immediatè, sive mediatè.

Hoc videri debet certum; nondum tamen est de fide, quamvis sæculo XII. & XIII. hæc quæstio vehementer agitata fuerit; & Innocentius III. cap. cum *Martha* de celebrat. Missar. dicit solum, quod sit opinio probabilior.

Prob. 1. Ex SS. Patribus id expressè asserentibus, pro omnibus sint Justinus Martyr, Apolog. 2. ubi ait: *Qui apud nos vocantur Diaconi atque Ministri distribuunt unicuique presentium, eum, in quo gratia acta sunt* (id est, qui à Sacerdote consecratus est) *panem, vinum & aquam, & ad absentes perferunt.* Porro alimentum hoc apud nos appellatur *Eucharistia*. Cyprianus, Epist. ad Cæciliam supra citata. Ambrosius, l. 4. de Sacramentis, cap. 5. *Ante verba Christi calix est vini & aqua plenus.* Ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Damascenus, l. 4. de fide, cap. 14. *Quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum & aqua per potum, in comedentis & bibentis corpus & sanguinem immutantur, corpusque alterum sunt, atque à priori ipsius corpore diversum: sic propositionis panis, ac vinum & aqua, per sancti Spiritus invocationem & adventum mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur, nec sunt duo, sed unum & idem.*

2. Quia veritas formæ id exigit : nam hæc verba (*hic est calix sanguinis mei, &c.*) designant totum illum potum, qui est in calice, esse sanguinem Christi, efficiuntque quod significant.

Dico 2. Aqua vino mixta, per consecrationem immediatè convertitur in sanguinem Christi, hoc est, quamvis ante consecrationem in vini substantiam conversa non fuerit. Ita multi contra multos.

Prob. 1. Quia SS. Patres, nempe Justinus, Cyprianus, Ambrosius, Damascenus modò laudati, & alii eodem modo loquuntur de aquæ ac de vini consecratione & transubstantiatione : ac proinde sentiunt aquam sicut vinum immediatè converti in sanguinem Christi.

2. Quia Christus calicem suum consecravit immediatè post aquæ mixtionem, ideoque antequam aqua in vinum conversa fuisset. Quod idem faceret Ecclesia, nisi ad dignam hujus Sacramenti confectionem aliquæ cærimonie præmittendæ essent.

3. Si aqua non converteretur in sanguinem Christi, nisi priùs conversa fuisset in vinum, vetus Ecclesia debuisset maximè curare, ut modicissima aqua misceretur vino. At vetus Ecclesia nunquam fuit sollicita de aqua in exigua admodum quantitate admiscenda, ut certius ante consecrationem in vinum converteretur, ut constet ex Ambrosio modò citato, & Concilio Triburiensi, can. 19. permittente, ut in calice tertia pars sit aquæ. Quòd si Concil. Florent. postea jussit, ut aqua modicissima vino miscere-

tur ; non id præcepit, quòd crederet aquam priùs in vinum convertendam, sed ne aqua copiosè affusa vinum fiat debile in variis regionibus, corrumpere.

4. Quia Missale Romanum præscribit, ut si Sacerdos immediatè ante consecrationem recordetur se non apposuisse aquam in calice, tunc illam infundat ; item si in ipsa sumptione calicis advertat non fuisse vinum sed aquam, tunc infundat vinum & aquam, moxque facta oblatione consecret. At in his casibus aqua non potest priùs in vinum quàm in sanguinem Christi converti.

5. Illud immediatè convertitur in sanguinem Christi, quod significatur nomine vini simpliciter, seu quod est vinum usuale. At tale est vinum aqua modica temperatum, cum sit & dicatur vinum usuale, atque etiam vinum simpliciter.

Denique valde dubium, imò improbabile est, vinum posse sua virtute aquam in suam substantiam convertere, tum quia ad hoc necessaria esset fermentatio specifica, qualis fit in vite : tum quia experientia constat aquam vino permixtam posse separari & separatam fuisse à vino etiam post longum tempus.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Concilia & Patres non assignant aquam prò materia Sacramenti : ergo non est illius materia nisi priùs convertatur in vinum.

Resp. Non assignant aquam solam, sed panem, & vinum aquæ permixtum, ut patet ex Patribus laudatis, &

Con-

Conciliis Cartaginensi III. canone 24. Aurelianensi IV. canone 4. Wormatiensi, can. 4. & Bracarenfi II. & Florentinum dicit vinum aqua miscendum. Alia verò Concilia, quæ solum vinum assignant, per vinum intelligunt vinum aquæ mixtum, quod est vinum simpliciter dictum & usuale.

Dices. Scriptura solum meminit panem & vinum.

Resp. Per vinum intelligit omne vinum usuale. Vinum autem aquæ modicæ permixtum tam est vinum usuale quam vinum purum. Quare ex institutione Christi materia calicis est vinum usuale, siue sit purum, siue modicè lymphatum, quamvis ob præceptum Ecclesiæ purum licitè consecrari non possit.

Obj. 2. Si aqua vino mixta converteretur in sanguinem Christi, sanguis Christi contineretur sub speciebus aquæ. Falsum consequ. Nam species aquæ significare non possunt sanguinem, cum ex Conciliis per aquam populus, & per vinum sanguis Christi significetur. Ergo.

Resp. Dist. sequel. maj. Sanguis Christi contineretur sub speciebus aquæ mixtis speciebus vini, *conc. seq. maj.* Contineretur sub speciebus aquæ, solis & separatis à speciebus vini, *nego seq. maj.* Itaque sanguis Christi continetur sub speciebus aquæ, quamdiu illæ mixtæ sunt speciebus vini: nam tamdiu sunt partialiter species vini mixti. Species autem vini mixti æquè significant sanguinem Christi præsentem ac species vini puri; quamvis etiam species aquæ populum, & species vini sanguinem

Christi significant alio modo, nempe per quandam analogiam, eorum qualitates representando. At si species aquæ à speciebus vini separarentur, tunc Christus desineret esse sub speciebus aquæ sic separatis; quia sanguis Christi non est nisi sub speciebus materiæ consecrabilis, qualis non est aqua sola, sed vinum purum, & mixtum aqua.

Porro cum Concil. Trident. sess. 13. can. 3. definit sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, loquitur de speciebus tum panis, tum vini, quale consecratum est, siue puri, siue mixti, & de separatione ordinaria, qua dividuntur partes sensibiles, & ita ut singulæ remaneant species materiæ etiam sub tali separatione consecrabilis.

Obj. 3. Aqua non est materia consecrabilis. Ergo non convertitur immediate &c.

Resp. Disting. antec. Aqua sola & seorsum sumpta non est materia consecrabilis, *conc. ant.* Aqua mixta vino prædominanti non est, &c. *nego ant.* Quia aqua sic mixta, est propriè vinum usuale. Igitur quemadmodum massa furfurea seorsim non est materia consecrabilis, & tamen potest esse partialiter materia valida, si nimirum misceatur cum farina pura, & sic cum ea constituat panem vulgarem: sic aqua quamvis non sit seorsim materia consecrabilis, potest tamen esse partialiter materia consecrationis, si vino pro misceatur, & cum eo constituat vinum vulgare seu usuale. Ratio

tio est, quia ex institutione Christi materia valida consecrationis est panis usualis & vinum usuale.

Inst. Ergo erit duplex materia in calice.

Resp. Nego. Quia aqua vino mixta in calice facit cum vino unam materiam, unum mixtum, unum vinum usuale.

Obj. 4. Christus non miscuit aquam vino, ut eam consecraret: alioqui aqua esset materia necessaria necessitate Sacramenti. Ergo aqua mixta vino non est materia consecrationis, nisi prius convertatur in vinum.

Resp. Nego antec. & ejus probationem. Nam materia necessaria consecrationis ex institutione Christi est vinum usuale prout præscindit à vino puro, vel modica aqua temperato. Quare consecratio valet sine aqua, non sine vino.

Obj. 5. Si aqua vino mixta, esset materia consecrationis, Ecclesia faceret materiam consecrationis. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam aqua vino mixta, est materia consecrationis, non vi præcepti ecclesiastici, sed vi institutionis Christi. Christus enim pro tali materia instituit vinum usuale, quod est tam vinum mixtum quam purum. Quare Ecclesia mixtionem aquæ præcipiens, facit tantum, ut vinum aqua mixtum sit sola materia licita, quamvis vinum purum sit materia valida.

Obj. 6. Innocentius III. cap. cum Marika de celebrat. Miss. approbat opinionem docentem, aquam converti in vinum priusquam convertatur in

sanguinem; nam sic ait: *Quævisi utrum aqua cum vino in sanguinem convertatur? super hoc opiniones apud Scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur, quod cum de latere Christi duo præcipua fluxerunt Sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua; in illa duo, vinum & aqua, que commiscuntur in calice, divina virtute mutantur.... alii vero tenent, quod aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino: licet Physici contrarium assererent, quia aquam à vino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest dici, quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini partibus circumfusa, ita quod vini saporem assumit.... verum inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, ut expressius eluceat proprietas Sacramenti. Ergo.*

Resp. Nego antec. & ejus probationem. Nam Innocentius ibi præcisè approbat conclusionem secundæ sententiæ, non ejus rationem; cum nec de illa, nec de contraria Physicorum sententia ullam mentionem faciat, dum secundam opinionem præeligit. Unde solum respondet ad id, quod quæsitum fuerat, nempe aquam cum vino converti in sanguinem Christi, abstrahendo à mediata vel immediata conversione. Quare nobis non adversatur, sed potius favet.

Inst. Idem Innocentius III. l. 4. de mysteriis Missæ, c. 30. ait: *Quibusdam absurdum non videtur, quod aqua transit in sanguinem; ea scilicet ratione, quod aqua per admixtionem transit in vinum, & vinum per consecrationem in sanguinem. Quis enim ambigat aquam in vinum transire,*

fire, cum multo vino modicum aqua infunditur?

Resp. Ibi quidem mediatam conversionem approbat, sed non rejicit immediatam. Imo huic clarè favet eodem libro, c. 11. ubi asserit in Eucharistia haberi Trinitatem specierum, videlicet panis, vini, & aquæ. Quod falsum esset, si aqua prius converteretur in vinum, quàm in sanguinem.

CAPUT III.

De forma Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Utrum verba, quibus Christus Eucharistiam confecit, ad consecrationem nunc sufficiant?

Nota 1. Recentiores Græci, videlicet Nicolaus Cabasilas, Marcus Episcopus Ephesinus, Simeon Thessalonicensis, Samonas Gazæus & alii Schismatici docent non solis istis Christi verbis (*hoc est corpus meum: hic est sanguis meus*) sed etiam aliis verbis, quibus Sacerdos orat, ut panis fiat corpus Christi, & vinum sanguis, confici Eucharistiam. Quam opinionem hæreticam esse censent multi Doctores, asserentes de fide esse Eucharistiam non fieri per orationem verbis Christi adjectam. Lutherani verò & Calvinistæ docent recitandam esse historiam institutionis Eucharistiæ sive ex Evangelio, sive ex S. Paulo, 1. Cor. c. 11. & volunt omnia verba recitanda esse

ad instruendum populum, fidem excitandam, eaque esse solum concionalia, non consecratoria; quamvis Lutherani verba consecratoria voce tenus admittant, & à Calvinistis in modo loquendi dissentiant.

Nota 2. Christum Eucharistiam confecisse verbis istis: (*Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.*)

Constat. 1. ex Patribus apud Suarem & Bellarminum. Pro omnibus sint Sanctus Justinus Martyr, Apolog. 2. prope finem, ubi ait, panem fieri corpus Domini per preces verbi Dei, quas paulò post dicit esse hæc Christi verba: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Et Sanctus Chrysostomus. serm. de proditiōe Judæ, ubi ait: *Hoc est corpus meum. Hoc verbo proposita consecrantur.*

2. Ex Conc. Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc confecit Sacramentum: Sacerdos enim in persona Christi hoc conficit Sacramentum.*

3. Ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 1. dicente: *Hoc tam admirabile Sacramentum in ultima cœna Redemptorem nostrum instituisse; cum post panis vinique benedictionem, se suum ipsius corpus illis præbere ac suum sanguinem, disertis ac perspicuis verbis testatus est, &c.*

Dico. Ad efficiendam validè Eucharistiam requiruntur & sufficiunt verba, quibus eam Christus confecit, nempe hæc vel æquivalentia: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Ac proinde ad validam consecrationem non requiritur recitatio historię Eu-
cha-

charistiæ, nec oratio; item verba, quibus Eucharistia conficitur, sunt consecratoria.

Prob. 1. Quia Christus Eucharistiam confecit verbis illis solis, ut constat ex not. 2. Atqui Sacerdotes Eucharistiam conficiunt iisdem verbis, quibus Christus ipse eam confecit. Ergo Sacerdotes nunc conficiunt Eucharistiam verbis istis solis vel æquivalentibus: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Ac proinde hæc verba vel æquivalentia ad conficiendam validè Eucharistiam requiruntur ac sufficiunt. Minor constat ex Patribus apud Suarem & Bellarminum. Pro omnibus tres hic sufficiant. Sanctus Ambrosius, lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. *Panis iste panis est ante verba Sacramentorum. Ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi... consecratio igitur quibus verbis est, & cujus sermonibus?* Domini Jesu. Nam reliqua omnia, quæ dicuntur, laudem Deo deferunt. Oratio præmittitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Ubi venit, ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Sanctus Gregorius Nazianzenus, orat. 2. de Paschate: *Inter sermones de carne, præcipui sunt illi Christi: Hoc est corpus meum; illisque prolati à Sacerdote, qui non credit esse verum corpus Christi, sine dubio fidem derogat.* Sanctus Chrysostomus, homil. 2. in 2. ad Tim. *Quemadmodum verba, quæ locutus est Christus eadem sunt, quæ Sacerdotes nunc quoque pronuntiant; ita & oblatio eadem est.*

Prob. 2. Quia Christus nihil aliud

exegit ad consecrationem à nobis peragendam, quàm id quod fecerat: nam nobis circa Eucharistiam conficiendam iussit solum, ut id faceremus quod ipse fecerat, juxta illud, Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Atqui Christus Eucharistiam confecit per hæc verba: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*: alioqui hæc ejus verba non essent vera. Ergo Christus nihil aliud à nobis exigit ad conficiendam validè Eucharistiam, quàm ut proferamus eadem hæc verba vel æquivalentia: *Hoc est corpus meum, &c.*

Prob. 3. Statim atque illa Christi verba (*Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*) prolata sunt, adest corpus & sanguis Christi: alioqui verba illa, quæ ex institutione Christi & ejus nomine Sacerdos profert, essent falsa.

Prob. 4. Forma Eucharistiæ instituta fuit à Christo. Atqui oratio Græcorum, sicut recitatio Eucharistiæ non fuit instituta à Christo: Ergo neutra pertinet ad formam essentialem Eucharistiæ.

Prob. 5. Quia Sacerdos ex persona Christi loquens consecrat, ut docent Patres, sive (quod idem est) Christus per os Sacerdotis consecrat. Atqui Christus per os Sacerdotis non profert nisi verba, quæ olim protulit, nempe hæc sola, *hoc est corpus meum, &c.* Ergo.

Prob. Denique ex praxi utriusque Ecclesiæ latinæ & græcæ. Nam in Ecclesia latina statim post hæc verba (*hoc est corpus meum*) Sacerdos proponit hostiam populo adorandam, eamque

que ipse adorat: ac proinde Christus jam est sub speciebus hostiæ, alioqui Ecclesia latina idololatriam committeret. In Ecclesia verò græca, his Christi verbis (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) prolatis, Diaconus continuo demonstrat populo hostiam & calicem, & sic utrumque adorandum populo proponit. Ergo jam Christus est sub speciebus panis & vini: alioqui Ecclesia græca idololatriam committeret.

Hinc patet verba ista (*fac Domine panem istum corpus Christi tui*) quæ in Liturgiis Græcorum, post hæc Christi verba (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) à Sacerdote recitantur, nullatenus requiri ad consecrationem, cum Eucharistia per verba Christi supradicta jam confecta sit.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Patres passim dicunt Eucharistiam precibus & invocatione consecrari. Ergo præter verba Christi supradicta requiritur oratio aliqua.

Resp. Nego conseq. Quia Patres per orationem & preces, quibus dicunt Eucharistiam consecrari, intelligunt verba Christi (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*), ut patet ex Justino, in Apolog. 2. ubi dicit preces, quibus fit Eucharistia, esse verbum à Deo profectum, esse hæc Christi verba: *Hoc est corpus meum, &c.* ex Irenæo, l. 5. cap. 2. ubi asserit invocationem Dei, qua, l. 4. cap. 24. dixerat Eucharistiam fieri, esse verbum Dei; & ex S. Augustino, serm. 28. de verbis Domini, ubi clarè significat precem mysticam, qua, l. 3.

Ant. Th. Moral. P. II.

de Trinitate, cap. 4. dixerat Eucharistiam confici, consistere in verbis Christi. Hæc autem verba Christi (*hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*) sicut & aliorum Sacramentorum formæ vocantur preces & invocatio Dei, quia sunt verba sacra, habentia vim impetrandi à Deo effectum sacramentalem, movendo efficaciter Deum ad illum producendum; & nomine Christi proferuntur ad effectum sacramentalem à Deo obtinendum, sicque sunt implicita invocatio divinæ virtutis, quæ est causa principalis physica omnis effectus sacramentalis, & sine qua nihil efficere possunt.

Addit Bellarminus, cum Patres Eucharistiæ consecrationem vocant vel invocationem Dei seu orationem, vel benedictionem, vel gratiarum actionem; per consecrationem intelligunt vel totam liturgiam, vel totum canonem in quo sunt preces, invocationes, benedictiones, gratiarum actiones: & sic modò ab una parte, modò ab alia totam actionem seu canonem denominant.

Obj. 2. Sanctus Dionysius, lib. de ecclesiastica Hierarchia, cap. 3. dicit consecrationem fieri post illa verba (*hoc facite in meam commemorationem*) quæ tamen in canone Missæ ponuntur post verba Christi, *hoc est corpus meum*.

Resp. In Liturgia, qua utebatur Dionysius, verba Christi (*hoc est corpus meum*) fuerunt post verba illa, *hoc facite in meam commemorationem*. Ratio est, quia in Liturgia Dionysii verba illa proferebat Sacerdos, ut se

excusaret, quòd Eucharistiam conficere auderet : ac proinde verba illa (*hoc facite, &c.*) proferenda erant ante verba consecratoria. At in omnibus aliis Liturgiis nunc extantibus, historicè tantùm recitantur à Sacerdote, qui proinde ea recitat post hæc verba (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) cum hoc ordine à Christo dicta fuerint, ut patet ex 1. Cor. cap. 11. enimverò Dionysius seu auctor illius libri ibidem asserit Sacerdotem consecrare secundum divinam Traditionem, quæ certò est de verbis istis, *hoc est corpus meum, &c.*

Obj. 3. In Ecclesia græca Sacerdos post verba Christi (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) sic orat : *Emitte Spiritum tuum, & fac hunc panem pretiosum corpus Christi tui ; quòd verò in hoc calice est, pretiosum sanguinem Christi tui.* Eadem fere oratio habetur in Liturgiis S. Jacobi, S. Marci, S. Clementis, S. Basilii, S. Chrysostomi. Ergo sine precibus adjectis verbis Christi, panis & vinum non convertuntur in corpus & sanguinem Christi.

Resp. Nego conseq. Quia per preces illas non petitur absolutè, ut panis & vinum fiant corpus & sanguis Christi, sed ut nobis fiant corpus & sanguis Christi, hoc est, ut panis jam factus corpus Christi, & vinum jam factum sanguis Christi, fiant etiam nobis per effectum nutritionis spiritualis verè corpus & sanguis Christi : sive ut fiant nobis in salutem animarum, easque spiritualiter nutrant.

Hunc esse verum orationis Litur-

giarum illarum sensum, patet 1. ex confessione Græcorum, qui Concil. Florentin. interfuerunt. Nam (ut Bellarminus, l. 4. de Euchar. cap. 19. testatur) interrogati ab Eugenio IV. cur post Christi verba preces recitarent, quibus confectio Eucharistiæ peti videtur ; responderunt se credere consecrationem fieri per Christi verba, preces verò illas solùm addi ad petendum à Deo, ut Sacrificium & Eucharistia nobis proffit ad salutem. Et quamvis hæc responsio in Actis Concilii non extet in terminis, & explicite, tamen æquivalenter habetur : nam referunt, Mitylenensem Episcopum pro se & aliis Græcis super hac re summo Pontifici satisfecisse.

2. Ex Liturgiis objectis, in quibus preces sic desinunt : *Ut sit omnibus ex his sumentibus in remissionem peccatorum, & in vitam æternam ;* ut habet Liturgia Jacobi. Vel : *Ut fiant omnibus nobis, qui ex iis participamus, in fidem, in sanctificationem, in renovationem animæ, &c.* ut in Liturgia Marci. Vel ; *Te precamur, ut hæc munera benevolè aspicias . . . & mittas super hoc sacrificium, sanctum tuum Spiritum . . . ut ostendas panem hunc corpus Christi tui, & calicem hunc sanguinem Christi tui : ut qui eum participant, ad pietatem firmentur, &c.* ut habet Liturgia S. Clementis. Vel : *Ut sit iis, qui participant, ad emundationem animæ, ad remissionem peccatorum, &c.* ut in Liturgia Sancti Chrysostomi.

Dices. In oratione, quæ post verba consecrationis habetur in Liturgia Jacobi, interponitur bis vox *amen* post verba,

verba, *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* At hæc vox petitionem sonat. Ergo.

Resp. Nego min. Nam *amen* non ibi adhibetur ad petendam præsentiam corporis & sanguinis Christi, sed ad profitendam talem præsentiam: populus enim audiens panem nominari corpus Christi, & calicem ejus sanguinem, respondet, *amen*, id est, ita est, ita credimus. Unde in Missa Æthiopum immediate post verba Christi supradicta populus respondet: *Amen, amen, amen, credimus, & confidimus, & laudamus te, ò Domine Deus noster, hoc est verè corpus tuum.* Et S. Ambrosius, lib. 4. de Sacramentis, cap. 5. ait: *Dicit tibi Sacerdos: Corpus Christi. Et tu dicis, amen, hoc est verum.*

Dices. In Liturgia Sancti Chrysostomi Sacerdos sic orat: *Fac panem hunc pretiosum corpus Christi tui.... quod autem est in hoc calice; pretiosum sanguinem Christi tui.... mutans Spiritu tuo sancto.*

Resp. Verbum græcum Μετεβαλον malè redditum est latine per vocem *mutans*, sed debuit sic verti, qui mutasti Spiritu tuo sancto: nam hic est præteriti temporis nempe in aoristo secundo, qui magis propriè præteritum tempus significat. Quare sensus est: Domine, qui Spiritus tui virtute panem & vinum in corpus & sanguinem Christi tui mutasti, fac ut hoc corpus & hic sanguis sit iis, qui illa participant, ad emundationem animæ, &c. quæ verba in fine reperiuntur. Quod etiam patet ex eo quòd Sanctus Chrysostomus pluribus locis

asserat consecrationem fieri per verba Christi supradicta.

Porro Liturgiæ Basilii, Chrysostomi, & aliæ non sunt puræ, & quales ab illis editæ fuerunt. Sed multa illis identidem addita & immutata fuerunt.

Obj. 4. Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus, in Catechesi mystagogica 5. exponens ritum conficiendæ Eucharistiæ, ne quidem meminit verborum Christi, sed eam dicit tantum fieri per orationem ab illis distinctam: *Deum, inquit, oramus, ut super illa proposita sanctum Spiritum emittat, ut panem quidem faciat corpus Christi, vinum verò sanguinem Christi.*

Resp. Arcudius censet illum in hunc errorem ex inconsideratione lapsum fuisse, & ei opponit alios Patres, nempe Ambrosium, Augustinum, Chrysostomum, Nyssenum, &c. Alii verò respondent Cyrillum usum fuisse aliqua Liturgia, in qua preces erant antè verba Christi, *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*: ideoque dixisse rogari Deum Patrem, ut mittat Spiritum sanctum, qui panem & vinum in corpus & sanguinem, verbis ipsius Christi convertat.

ARTICULUS II.

In quibus verbis consistat essentia forma Eucharistiæ?

Nota. Certum est omnia verba, quæ ad consecrationem in canone Missæ continentur, saltem ex præcepto Ecclesiæ proferenda esse, ita ut sine gravi peccato omitti non possint.

Sed controversia est, utrum omnia sint necessaria ad validam consecrationem; & si non omnia, quam præcisè sint essentialia?

Dico 1. Certum est verba ista omnia (*hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*) vel æquivalentia, esse essentialia formæ consecratorię.

Prob. 1. Quia ita omnes Doctores catholici, & sensus Ecclesiæ catholice.

2. Quia Patres docent Eucharistiam confici verbis Christi, quibus nempe significavit, & significando effecit præsentiam realem corporis & sanguinis sui.

3. Quia sine illis omnibus non significatur clarè & distinctè, ideoque sufficienter transubstantiatio panis in corpus Christi, & vini in sanguinem, nec proinde sine illis fieret: nam verba non efficiunt nisi id quod significant.

Dico 2. Hæc verba (*hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei, vel hic est sanguis meus*) aut æquivalentia, sufficienti ad validam consecrationem: ac proinde totam essentiam formæ Eucharistiæ constituunt.

Prob. Ad validam consecrationem sufficienti illa verba, quæ operantur præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini. Atqui talia sunt verba supradicta, ergo sufficienti ad validam consecrationem. Prob. min. Verba illam præsentiam corporis & sanguinis Christi operantur, quæ illam perfectè significant: nam omnes formæ Sacramentorum habent vim efficiendi id quod significant. Atqui verba supradicta prolata in persona Chri-

sti, significant perfectè præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini, ut per se patet. Ergo illam operantur.

Obj. 1. Hæc verba (*hoc est corpus meum*) non significant corpus Christi, sed Sacerdotis, nisi prius proferantur verba ista: *Qui pridie quam pateretur, accepit panem in manus suas, &c.* Ergo hæc verba adhuc requiruntur ad validam consecrationem.

Resp. Nego antec. Nam hæc verba (*hoc est corpus meum*) ad significandum corpus Christi, non Sacerdotis illa proferentis, determinantur sufficienter per hoc, quod Sacerdos illa profert ut agens personam Christi. Sic autem profert, hoc ipso quod intendit ea proferre in persona Christi, seu ut gerens personam Christi.

Convenienter tamen verba objecta præmittuntur, ut clarius appareat, verba illa (*hoc est corpus meum*) proferri à Sacerdote ex persona Christi.

Obj. 2. Christus verbis illis (*hoc est corpus meum*) addidit hæc alia, quod pro vobis tradetur. Ergo hæc insuper requiruntur, &c.

Resp. Nego conseq. Quia Christus hæc verba addidit, non ut consecratoria, seu habentia vim convertendi panem in corpus Christi, cum hanc conversionem non significant, sed ut prænuntiativa mortis mox subeundæ pro eis, quos alloquebatur.

Obj. 3. In forma calicis hæc verba (*novi & æterni Testamenti, mysterium fidei, quod pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*) sunt necessaria ad validam consecrationem vini; nam

1. A Concil. Florent. re eruntur in forma consecratoria vini.

2. In Missali Romano impressa sunt eodem charactere quo priora, & à Sacerdote eodem ritu ac tenore proferuntur antequam adoret sanguinem.

3. Determinant priora verba (*hic est calix sanguinis mei*) ad significandum sanguinem Christi. Ergo verba ista (*hic est calix sanguinis mei*) non sufficiunt ad consecrationem validam calicis.

Resp. Nego anteced. ad 1. prob. *Resp.* A Conc. Florent. referuntur ista omnia; quia omnia ex præcepto Ecclesiæ pronuntianda sunt, non verò ex necessitate Sacramenti. Sic pro forma ordinis sacerdotalis à Conc. referuntur ista verba: *Accipe potestatem &c. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*; cum tamen juxta adversarios hæc posteriora verba non sint essentialia formæ.

Ad 2. *Resp.* Ideo hoc fit, quia omnia illa verba ad unam & eandem orationem totalem pertinent ex institutione Ecclesiæ.

Ad 3. *Resp.* Nego. Nam hæc verba (*hic est calix sanguinis mei*) ad Christi sanguinem significandum determinantur per hoc, quod à Sacerdote in persona Christi seu ut agente personam Christi proferuntur: hoc ipso enim expressè ac determinatè significant præsentiam sanguinis Christi sub speciebus vini. Sed verba objecta adduntur solum ad significandum aliquos effectus vel proprietates sanguinis Christi.

Obj. 4. Verba ista (*accipite & manducate, bibite*) requiruntur ad verum &

essentialem sensum formæ propter particulam causalem enim, quæ sequitur. Ergo supradicta verba non sufficiunt.

Resp. Nego anteced. Nam sine illis haberi potest sensus assertivus horum verborum: *hoc est enim corpus meum, hic est enim calix sanguinis mei*: qui solus sensus ad validam consecrationem requiritur. Sed verba objecta requiruntur solum ad sensum historicum & illius veritatem.

Itaque hæc verba (*hoc est enim corpus meum, hic est enim calix sanguinis mei*) quamvis sola proferrentur, haberent sensum verum & integrum, si proferrentur assertivè & in persona Christi, ut re ipsa à Sacerdote proferuntur. Nam sic prolata integrè ac perfectè significant & affirmant præsentiam corporis & sanguinis Christi, quamvis tunc vox enim redundaret.

ARTICULUS III.

Resolvuntur varia quæstiones circa formam Eucharistiæ.

§. I.

Quæres 1. Utrùm verba consecrationis pronuncientur historicè tantum, an etiam assertivè?

Nota. Verba consecrationis proferuntur historicè, seu narrative, quando proferuntur ex intentione narrandi quid Christus in ultima cœna dixerit. Proferuntur verò assertivè, seu significativè, quando proferuntur ex intentione asserendi id quod significant, seu ex intentione loquendi in persona Christi, & in ejus persona loquendo

quando significandi corporis & sanguinis ejus præsentiam sub speciebus panis & vini.

Resp. Verba consecratoria à Sacerdote consecrante pronuntiantur tum historicè ac narrativè, tum etiam assertivè: hoc est, pronuntiantur ex intentione referendi verba, ut à Christo dicta, & asserendi id quod significant, sive ex intentione loquendi in persona Christi, & sic loquendo significandi corporis ac sanguinis ejus præsentiam sub speciebus panis & vini.

Et 1. Quidem quòd proferantur historicè, patet ex his verbis formam essentialem immediatè præcedentibus: *Fregit, deditque Discipulis suis, dicens: Accipite & manducate ex hoc omnes, hoc est enim corpus meum.* Ubi vox *dicens*, significat verba essentialia (*hoc est corpus meum*) dicta esse à Christo, & recitari tanquam ab eo dicta.

2. Quòd proferantur etiam assertivè.

Prob. 1. Quia Sacerdos verba consecrationis pronunciat in persona Christi, seu ut gerens personam Christi, ut constat ex Patribus & Conc. Florent. Sed Christus illa pronuntiavit assertivè. Ergo & Sacerdos illa pronunciat assertivè.

2. Sacerdos intendit per illa consecrare, & efficere id quod Christus per illa effecit: nam si hoc non intenderet, saltem virtualiter & implicite, non consecraret.

3. Si forma historicè, seu recitativè tantum proferretur, ad sui veritatem, non exigeret conversionem præsentis materiæ in corpus & sanguinem Christi, sed solum conversionem præteri-

tam materiæ illius, quam Christus in corpus & sanguinem suum convertit in ultima cœna. Nam ad verborum illorum verificationem sufficeret, quòd Christus in ultima cœna panem & vinum in corpus & sanguinem suum convertisset. Igitur verba consecrationis in duplici sensu proferuntur, nempe historico & assertivo. In primo sunt pars propositionis, qua dicitur Christus exhibuisse & demonstrasse Apostolis corpus & sanguinem suum sub speciebus sibi præsentibus: in secundo sensu sunt propositio integra, qua Sacerdos ex persona Christi loquens, idem corpus exhibet & demonstrat sub speciebus hæc & nunc sibi præsentibus.

§. II.

Quæres 2. Pro quo instanti verificentur verba consecrationis?

Resp. Verificantur pro eo instanti, quo completè proferuntur verba formæ essentialia.

Prob. Nam verba consecrationis verificantur tantum pro eo instanti, quo corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus panis & vini. Atqui corpus & sanguis Christi sub illis speciebus ponuntur pro eo tantum instanti, quo verba formæ essentialia completè proferuntur. Ergo. *Prob. min.* Corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus panis & vini pro eo tantum Instanti, quo significatio verborum formæ essentialium est perfecta: nam hæc non operatur, nisi sit perfecta essentialiter. Atqui significatio verborum essentialium est perfecta pro eo tan-

tantum instanti, quo verba formæ essentialia completè proferuntur, ut patet. Ergo pro hoc tantum instanti corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus panis & vini.

§. III.

Quæres 3. Utrum pronomina hoc & hic in formis Eucharistiæ sumantur adjectivè, an substantivè?

Resp. Sumuntur substantivè. Ita communiter cum S. Thoma. Quia solitariè, sine substantivo etiam subintellecto ponuntur ante copulam seu verbum *est*, & re vera habent rationem subjecti propositionis: quod non convenit adjectivis.

Obj. 1. In forma calicis pronomen non exprimitur neutraliter, sed convenit in genere cum prædicato. Ergo sumitur adjectivè.

Resp. Nego conseq. Quia ut sumatur substantivè, necesse non est, ut exprimitur neutraliter.

Obj. 2. Pronomen *hic* tam sumitur adjectivè in hac propositione (*hic est calix sanguinis mei*) quàm in ista, *hic est frater meus*. Ergo.

Resp. Nego anteced. Disparitas est; quia in hac propositione (*hic est frater meus*) subintelligitur in subjecto nomen *homo*; ita ut sensus sit: *hic homo est frater meus*. At in altera propositione non subintelligitur in subjecto nomen substantivum, sed pronomen *hic* accipitur pro substantia aliqua indeterminatè, seu pro contento sub specie vini confusè sumpto.

§. IV.

Quæres 4. Quid pronomina hoc & hic significant in forma Eucharistiæ?

Resp. Pronomina *hoc* & *hic* in formis Eucharistiæ significant & demonstrant corpus & sanguinem Christi sub implicita & confusa ratione rei contentæ sub speciebus panis & vini in fine prolotionis formæ consecratoriæ; ita ut sensus sit, hæc res quæ continetur sub specie panis, est corpus meum; hæc res quæ continetur sub specie vini, est sanguis meus. Ratio est, quia pronomina demonstrativa in subjecto propositionis solitariè & sine substantivo eis adjecto posita, significant tantum confusè ac generatim rem aliquam, ita ut debeant exponi per *tò hæc res*. Sic cum dicitur, hoc est aurum, perinde est ac si diceretur, hæc res est aurum.

Dixi, *in fine prolotionis*. Nam pronomina illa significant, & demonstrant tantum id quod continetur in speciebus in fine prolotionis formæ consecratoriæ. Ratio est, quia forma consecratoria est practica & operativa ejus quod sub speciebus existit, dum absolvitur, nempe corporis & sanguinis Christi. Ergo pronomen in ea contentum non significat, nec demonstrat id, quod adhuc existit initio prolotionis formæ, & ea prolata desinit existere, sed id quod vi ejus incipit existere, nempe corpus & sanguinem Christi: nam nemo intendit demonstrare & demonstrat id, quod desisset existere, sed quod existit. Sic si Christus aquam in vinum convertisset per hæc verba, hoc est vinum; non demonstrasset aquam,

aquam, quæ desisset existere, sed vinum, quod fuisset factum, & sensus verborum illorum fuisse: hæc res est vinum.

Obj. 1. Pronomen *hoc* demonstrat id, quod præsens est dum profertur, sed id quod præsens est dum proferitur, est panis, non corpus Christi. Ergo pronomen *hoc* demonstrat panem, non corpus Christi.

Resp. Major illa semper falsa est in demonstrationibus practicis, vi quarum fit id quod demonstratur. Nam in illis non demonstratur, nisi id quod vi illarum fit, & nihil fit vi illarum, nisi integrè prolatarum.

Obj. 2. Quando Christus, Matth. c. 26. pronunciavit verba ista: *Manducate ex hoc omnes*, demonstrabat panem. Ergo.

Resp. Christus per hæc verba demonstravit panem non permanfurum panem, sed convertendum in corpus suum vi consecrationis; & Discipulos invitavit ad manducandum, non id quod tunc erat panis, sed id in quod panis mox convertendus erat.

Obj. 3. Forma consecratoria corporis significat conversionem panis in corpus Christi. Ergo verbum est in forma illa significat convertitur: ac proinde pronomen *hoc* demonstrat panem convertendum in corpus Christi.

Resp. Nego anteced. Nam non significat illam propriè & formaliter, sed ad summum consecutivè seu consequenter. Forma enim consecratoria panis significat formaliter & propriè solam realem præsentiam corporis

Christi sub specie panis: unde illam proximè & immediatè efficit, quatenus determinat Deum ad corpus Christi reproducendum sub specie panis, & consequenter ad destruendam substantiam panis, cum duæ substantiæ non possint esse sub iisdem accidentibus. Unde corporis Christi reproductio est natura, vel saltem ratione prior substantiæ panis destructione, quam exigit.

Obj. 4. In formis Eucharistiæ pronomen *hoc* demonstrat speciem panis, & pronomen *hic* speciem vini. Ergo.

Resp. Nego anteced. Alioqui enim illæ formæ essent falsæ: nam species panis non est corpus Christi, nec species vini & sanguis Christi.

Porro verba consecratoria sumi debent in sensu proprio: in sensu autem proprio sumpta significant præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini.

CAPUT IV.

De præsentia reali Christi in Eucharistia, & ejus præsentia modo.

ARTICULUS I.

Utrum in Sacramento Eucharistia verè & realiter contineatur corpus & sanguis Christi?

Nota. **R**ealem præsentiam corporis & sanguinis Christi in Eucharistia negarunt 1. Joannes Erigena natione Scotus - vulgò dictus Joannes Scotus

Scotus sæculo nono, qui primus verba Christi ad sensum metaphoricum detorsit. 2. Berengarius, Andegavensis Ecclesiæ Archidiaconus circa annum 1050. qui hanc hæresim ex lectione libri à Joanne Scotō scripti hactenus retractavit in Concil. Romano. 3. Petrus Bruis & Henricus quidam duodecimo sæculo. 4. Sæculo xiii. Colonienſes dicti Apostolici, & Albigenſes, omnes Manichæismi erroribus irretiti. 5. Sæculo xiv. auctor sectæ flagellantium, & Wicleffus. 6. Denique sæculo xvi. Carolstadius Archidiaconus Wittembergenſis, Zuīnglius Tigurinus Pastor, Oecolampadius ex Monacho Birgittano Apostata, & Joannes Calvinus.

§. I.

Dico. In Sacramento Eucharistiæ verè, realiter, & substantialiter continetur corpus & sanguis Christi. Est de fide.

Prob. 1. Ex cap. 6. Joannis, ubi Christus promittit se daturum suam carnem in cibum, & suum sanguinem in potum verè ac realiter sumendum. Nam ibi sit ait. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.... Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.... Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Quibus verbis Christus promittit carnem suam ut manducandam, & sanguinem suum

Ant. Th. Moral. P. II.

ut bibendum, non sub propriis speciebus: nam caro & sanguis Christi sub propriis speciebus non possunt habere rationem cibi & potus. Igitur Christus promittit carnem ut manducandam sub specie alimenti corporalis, nempe panis, & sanguinem potandum sub specie liquoris confortantis, nempe vini.

Quòd autem hæc Christi verba accipi debeant in sensu proprio, constat 1. Quia nulla est necessitas illa accipiendi in sensu metaphorico. 2. Quia cum Judæi litigarunt inter se, existimantes Christum locutum esse de reali manducatione suæ carnis, juxta illud: *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Christus hanc cogitationem non evellit, sed confirmat realem ac propriam manducationem carnis suæ: *Amen, amen dico vobis, inquit, nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, &c.* Item ipsis discipulis scandalum patientibus, ac murmurantibus eò quòd putarent Christum loqui non solum de carne sua propriè & realiter manducanda, sed etiam comedenda more communi & carnali, in frustra scilicet divisa, juxta illud: *Multi ergo audientes ex discipulis ejus dixerunt: durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Christus confirmat se daturum suam carnem propriè & realiter manducandam, licet non communi modo, confirmat, inquam, miraculo suæ Ascensionis: *Hoc vos scandalizat, inquit, si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius? &*

U

corri-

corrigit solum opinionem illorum de modo illo carnali ac communi edendi carnem suam, passusque est multos ex discipulis suis à se discedere ex occasione verborum suorum de carnis suæ manducatione. Quod tamen facile impedire potuisset, explicando verba sua de manducatione impropria & metaphorica per solam fidem, si de hac intellexisset. 3. Quia Patres apud Bellarminum, & Concilia Ephesinum, Nicænum II. & Trident. hæc Christi verba intellexerunt in sensu proprio.

Prob. 2. Ex verbis quibus Christus Eucharistiam instituit, Matth. cap. 26. *Accipit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait; accipite & comedite; hoc est corpus meum: & accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Similia leguntur Marc. 14. Luc. 22. & 1. Cor. c. 11.

Quæ Christi verba in sensu proprio clarè significant realem præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini. In sensu autem proprio sumenda esse constat.

1. Ex hac regula interpretandi Scripturam receptissima, & à S. Augustino, l. 3. de Doctrina Christiana, c. 10. tradita, nempe verba Scripturæ accipienda sunt in sensu proprio, nisi obstet Scriptura contraria, (sub qua intellige etiam Traditionem) aut evidens aliquod absurdum ex eo sequatur. Enim verò si Scriptura posset pro cuiusque arbitrio ad metaphori-

ti haberi posset, & ipsa Scriptura esset errorum omnium seminarium, at neutrum dici potest: nam neque afferri potest ulla Scriptura contraria præsentia reali Christi; imò in eam conspirant Evangelistæ & Paulus, qui Eucharistiæ institutionem referunt absque ullo sensus figurati iudicio, & semper utuntur verbo *est*, & nominibus corporis ac sanguinis. Neque etiam ex hac reali præsentia Christi absurdum aliquod, sed potius ex ea sequitur maxima divinæ bonitatis, sapientiæ & omnipotentia commendatio.

2. Quia Christus per hæc verba privatim de re gravissima instruebat Apostolos suos, homines rudes ac simplices, quibus vel mysteria clarè proponebat, vel obscurius dicta continuo explicabat, eosque alloquebatur eo tempore ac loco, quò minime oportebat eum obscurè ac tropicè loqui, videlicet cum primum tanti Sacramenti participes efficiebat Apostolos, quos proinde necesse erat planè intelligere quid eis daretur, ut illud cum debito affectu susciperent.

3. Quia Apostolus postquam Eucharistiæ institutionem eodem quo Evangelistæ modo retulit, inde concludit ea, quæ necessariò realem præsentiam corporis & sanguinis supponunt, sic enim ait, 1. Cor. c. 11. *Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem se ipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bi-*
bit;

bit, non dijudicans corpus Domini. Igitur ex Apostolo, qui Eucharistiam indignè sumit, reus est, non figuræ corporis & sanguinis Christi, sed ipsius corporis & sanguinis; quia nempe indignè recipit corpus & sanguinem Domini, non verò solum utriusque figuram. Et verò si qui indignè tractant figuram corporis & sanguinis Domini, essent rei ipsius corporis & sanguinis Christi; Judæi, qui olim Agnum paschalem & manna indignè sumebant, æquè dici debuissent rei corporis & sanguinis Domini, cum illa duo essent figuræ Christi: quod est absurdum.

Item ex Apostolo qui Eucharistiam indignè recipit, iudicium sibi manducat, quia non discernit corpus Domini, sed eam sumit tamquam panem materiale. Quæ omnia clarè ostendunt in Eucharistia sumi verè ac realiter corpus & sanguinem Christi, non meram figuram corporis & sanguinis ejus.

4. Ex perpetua & constanti Traditione, quæ semper hæc Christi verba intellexit in sensu proprio, ut jam ostendi.

Prob. 3. Ex perpetua traditione, cuius testes sunt Patres & Concilia. Horum testimonia à tempore Apostolorum per singulas ætates apud Bellarminum digesta reperies. Ex innumeris textibus, qui proferri possunt, hi sufficient.

Primo sæculo. S. Ignatius Martyr, Epist. ad Smirneneses apud Theodoretum, Dialogo. 3. Sic ait de hæreticis sui temporis: *Eucharistias & oblationes non admittunt, quod non consteantur Eucharistiam esse carnem servatoris nostri Jesu*

Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitavit.

Secundo sæculo. S. Justinus, Martyr, Apolog. 2. prope finem, sic de Eucharistia loquitur: *Non enim ut communem panem, neque ut communem potum ista sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei caro factus Jesus Christus servator noster, & carnem & sanguinem salutis nostræ causa habuit: ad eundem modum etiam eam in qua per preces verbi ejus ab ipso profecti gratiæ sunt actæ, alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu carnem & sanguinem esse docti sumus.* Et S. Irenæus, l. 4. c. 34. *Eum panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse Domini, & calicem sanguinis ejus, & infra, Quemadmodum qui est à terra panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cælesti, id est, specie panis, & corpore Christi.*

Tertio sæculo. Tertullianus, lib. de resurrectione carnis, cap. 8. *Caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.*

S. Cyprianus eamdem veritatem tradit, serm. de lapsis.

Origenes, homil. 5. in diverso. *Quando sanctum cibum, illudque incorruptum accipis epulum, quando vitæ pane & poculo frueris, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini; tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians temetipsum, imitare hunc centurionem, & dicito: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Ubi enim indignè ingreditur, ibi ad iudicium ingreditur accipienti.*

Quarto sæculo. S. Cyrillus Hieros. Catechesi Mystagogica. 4. Postquam institutionem Eucharistiæ & verba Christi retulit, sic prosequitur: Cum igitur Christus ipse sic affirmet, atque dicat de pane: hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? ac eodem quoque confirmante, & dicente: hic est sanguis meus; quis, inquam, dubitet, & dicat non esse illius sanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum.... sola voluntate. Et non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutasset? quare cum omni certitudine corpus & sanguinem Christi sumamus: nam sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur sanguis, ut sumpto corpore & sanguine Christi, efficiaris ei comparticeps corporis & sanguinis. Sic Christipatori erimus, cum ejus corpus & sanguinem in membra nostra receperimus; &c.

S. Ambrosius, lib. 4. de Sacramentis, c. 4. Panis iste panis est ante verba Sacramentorum. Ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi.... si tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse quæ non erant: quanto magis operatorius est, ut quæ erant, in aliud commutentur? non erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi, quod jam corpus est Christi. Ipse dixit, & factum est: ipse mandavit, & creatum est.... ergo didicisti quod ex pane corpus fiat Christi, & quod vinum & aqua in calicem mittitur, sed fit sanguis consecratione verbi cælestis.

S. Chrysostomus, homil. 60. ad populum Antiochenum. Quot nunc dicunt vellem ipsius formam aspicere, figuram, vestimenta, calceamenta? Ecce eum vides, ipsum tangis, ipsum manducas.

Et hom. 51. in Matth. Si volumus, ipsum totum habemus: non enim vestis solum, sed corpus ipsius nobis propositum est, non ut tangamus solummodo, sed comedamus, &c. lege totum.

Idem docent S. Athanasius, apud Theodoretum, Dialog. 2. S. Hilarius, lib. 8. de Trinit. S. Basilus, l. de Bapt. c. 2. S. Gregorius Naz. orat. 2. de Paschate; his adde Patres Concilii Nicæni l. ann. 18.

Quinto sæculo. S. Hieronymus, in c. 1. Epist. ad Titum.

S. Augustinus, l. 2. contra adversarium legis, cap. 9. Sicut mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Jesum, carnem suam nobis manducandam, bibendumque sanguinem dantem, fidei corde atque ore suscipimus, &c. & in Psal. 33. Conc. I. Ferebatur Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: hoc est corpus meum: ferebat enim illud corpus in manibus suis.

Idem docet S. Leo, M. serm. 6. de jejuniis 7. mensis. Adde Concilium Ephesinum, quod approbavit explicationem 12. Anathematismorum contra Nestorium in Alexandrina synodo editorum, factam à S. Cyrillo Alexandrino, in qua ad 11. clare continetur fidei veritas de reali præsentia Christi in Eucharistia.

Sexto sæculo. S. Remigius Remensis Episcopus, in Commentario, c. 10. Epistolæ primæ ad Corinth. de pane consecrato à Sacerdote sic ait: Licet panis videatur, in veritate corpus Christi est.

Septimo sæculo. S. Gregorius magnus, homil. 22. in Evangelia. Quid sit sanguis agni, non jam audiendo, sed

sed bibendo didicistis: qui sanguis super utrumque partem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur.

Octavo sæculo. S. Joannes Damasceus, lib. 4. orthodoxæ fidei, c. 14. *Dixit Deus: hoc est corpus meum, & hic sanguis meus, & hoc facite in meam commemorationem: atque omnipotenti ipsius præcepto donec ipse veniat, hoc efficitur.... panis ac vinum & aqua per sancti Spiritus invocationem & adventum mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur. Idem testatur Conc. Nicænum II.*

Nono sæculo. Paschasius Corbejensis Abbas, in libro de corpore Domini, c. 1.

Decimo sæculo. Carnotensis Fulbertus Episcopus, vir doctrina & sanctitate illustris, in Epist. ad Adeodatum.

Undecimo sæculo. Sanctus Anselmus, in Commentario capituli 11. Epistolæ primæ ad Corinthios. Et Concilia multa contra hæresim Berengarii huic veritati oppositam, scilicet Romanum II. sub S. Leone IX. in quo excommunicatus est Berengarius: Vercellense multorum Episcoporum ex diversis mundi partibus coactorum, in quo Joannis Scoti liber contra realem Christi præsentiam in Eucharistia lectus & damnatus est, Berengarii hæresis damnata, & veritas opposita confirmata est, ut testatur Lancfrancus, in Commentario adversus Berengarium: Turonense anno 1055. aliud Concilium Romanum 113. Episcoporum, anno 1059. sub Nicolao II. & aliud Romanum sub Gregorio VII. in quibus duobus Con-

ciliis Berengarius, abjurata hæresi, fidei professionem de præsentia reali Christi in Eucharistia cum jurejurando emisit.

XII. Sæculo, sanctus Bernardus in vita S. Malachiæ.

XIII. Sæculo. Præter S. Thomam, S. Bonav. & Scholasticos Doctores, Concilium generale Lateranense IV. cap. 1. ubi ait. *Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino solvatur: in qua idem ipse Sacerdos, & sacrificium Jesus Christus, cujus corpus & sanguis in Sacramento altaris, sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate divina.*

XIV. Sæculo. Præter Scotum, Durandum & alios Scholasticos, Concilium Generale Viennense, in decreto de festo corporis Domini, Clementina unica de reliquiis & venerat. sanctorum.

XV. Sæculo. Duo Concilia generalia Constantiense, & Florentinum. Constantiense, sess. 15. damnavit has Joannis Wicleffi & Joannis Hus propositiones. *Sicut Christus est simul Deus & homo, sic hostia consecrata est simul corpus Christi ad minimum in figura, & verus panis in natura: vel quod idem sonat, verus panis naturaliter, & corpus Christi figuraliter. Secure denuncio modernis hæreticis, quod non possunt declarare, nec intelligere accidens sine subjecto. Sicut Joannes figuraliter fuit Elias, & non personaliter: sic panis in altari figuraliter est corpus Christi; & absque ambiguitate, hæc est figurativa locutio, hoc est corpus meum, sicut ista, Joannes est Elias.* Florentinum verò, in decreto unionis Græcorum

definit, in azymo, sive in fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici. Et in decreto pro Armenis ait: Sacerdos in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute substantia carnis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur: ita tamen quod totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini; sub qualibet quoque parte hostiæ consecrate & vini consecrati, separatione facta, totus est Christus.

XVI. Denique sæculo. Concilium Tridentinum generale, sess. 13. c. 1. & can. 1. ubi ait: Si quis negaverit, in sanctissima Eucharistia Sacramento contineri verè, realiter, & substantialiter corpus & sanguinem unà cum anima & divinitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum; sed dixerit tantummodò esse in eo, ut in signo, vel figurâ, aut virtute; anathema sit.

Ex his omnibus fieri potest hoc præscriptionis argumentum. Illud dogma est verum & à Deo revelatum, quod semper creditum fuit in Ecclesia. At dogma de reali præsentia Christi semper creditum fuit in Ecclesia, ut patet ex dictis. Ergo hoc dogma est verum & à Deo revelatum. Major constat: nam dogma quod semper creditum fuit in Ecclesia, certissimè ab Apostolis traditum fuit, ideoque verum & à Deo revelatum est.

§. II.

Solvuntur objectiones petita ex Scriptura.

Obj. 1. Si corpus & sanguis Christi sunt realiter in Eucharistia, maximè

quia Christus utrumque daturum esse se promisit, Joann. cap. 6. At hoc ibi non promisit. Ergo.

Resp. 1. Etiam si realis præsentia Christi in Eucharistia ex illo capite probari non posset, tamen adhuc sufficienter & efficaciter ostenditur ex verbis, quibus Christus Eucharistiam instituit, Matth. c. 26.

Resp. 2. Nego min. Nam in tertia parte capituli illius sexti, quæ incipit à verbis istis (*panis, quem ego dabo &c.*) agitur de manducatione reali & orali corporis Christi, ut constat tum ex Patribus apud Bellarminum, & ex Conc. Trident. sess. 13. c. 2. tum ex ipso contextu, ut probatum est.

Inst. 1. Christus hæc subjecit: Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Ergo priora Christi verba, nempe panis quem ego dabo, &c. figurata sunt. Ergo &c.

Resp. Nego conseq. Nam (ut rectè docet Maldonatus) Christus his verbis (*caro non prodest quidquam*) non loquitur de carne sua, sed de hominibus carnalibus & carnaliter sentientibus. Quare hujus loci sensus est: spiritus Dei est, qui excitat & dat fidem ac intelligentiam: homo carnalis non potest percipere divina mysteria. Et quia vos non spiritu Dei, sed sensu carnali vestro utimini, non potestis credere & intelligere; sicut Paulus, 1. Cor. c. 2. ait: Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Quem sensum indicant verba Christi-

Christi subjecta: *Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt*, hoc est, sunt de rebus divinis, spiritualibus, & ad animæ vitam conferentibus, non de carnalibus & caducis, ut exponit S. Chrysostomus, hom. 46. in Joann.

Hanc expositionem probat Maldonatus. 1. Ex Patribus antiquis, Tertulliano, Origene, Cyrillo Hierosol. & Chrysostomo, hom. 46. in Joann. ubi ait: *Quomodo igitur ait (Christus) caro non prodest quidquam? non de sua carne dicit, absit; sed de his, qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur.* 2. Ex eo quod quotiescumque in Scriptura, nomen carnis opponitur nomini spiritus, aut alteri idem significanti, accipitur non pro natura carnis, sed pro infirmitate & culpa, quæ nascitur ex humana carne, seu pro homine carnali & agente ex naturæ corruptæ vitio.

Quod si Christus de sua carne loquatur, sensus loci objecti est: caro præcisè sumpta à spiritu vivificante, nempe divinitate sibi unita, non habet vim spiritualiter vivificandi, sed hanc vim habet à spiritu seu divinitate sibi unita. Verba, id est, res & mysteria, quæ vobis proposui, nempe caro & sanguis meus sumenda, spiritus & vita sunt, id est, habent ratione divinitatis sibi unitæ virtutem vivificandi animam, ut exponunt Athanasius, Cyrillus, & Augustinus.

Inst. 2. Hæc Christi verba (*panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*) intelligi debent tantum de Christo ut spiritualiter edendo per fidem. Ergo non significant realem manducationem, &c.

Resp. Nego anteced. Nam. 1. Christus ibi promittit aliquid novi; item aliquid manducandum quod non manducaverunt Israelitæ in deserto, ut patet ex his ejusdem verbis: *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, quem ego dabo, vivet in æternum.* At Christus per fidem manducandus, non erat quid novum, & sic eum in deserto multi Israelitæ manducaverant. Ergo. 2. Christus loquitur in futuro. At Christi manducatio per fidem, non erat tunc primum futura: nam sic Christum manducaverant quicumque justificati fuerant ab exordio mundi; nemo enim justificari potuit sine aliqua fide in Christum. Item tunc multi Christum sic manducabant, nam tunc multi in eum credebant.

Inst. 3. Aliqui Catholici negarunt Christum hoc cap. 6. Joannis locutum fuisse de Eucharistia.

Resp. In hoc lapsi sunt, ex inconsideratione, & ut aliquas difficultates, quæ tamen facile diluuntur, eluderent. Sed illis paucis Theologis oppono Patres, & Conc. Trident. sess. 13. cap. 2.

Inst. 4. Hæc Christi verba (*nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c.*) exponuntur à Clemente Alexandrino de verbo Dei, à Basilio de mystico adventu Christi, ab Hieronymo de Scripturis, à Bernardo de communicatione passionis Christi, &c. Ergo intelligi non debent de manducatione Sacramentali, &c.

Resp. Nego consequ. Quia Patres illi tunc verba Christi non in sensu literalis,

rali, sed mystico exponunt, tamen sensum litteralem negant, qui Sacramentalem & realem corporis ac sanguinis Christi manducationem exhibent. Neque enim sensus mysticus litteralem excludit, imò eum supponit. Et idem Scripturæ locus saepe utrumque sensum habet. Sic cum Apostolus dicit Jerusalem esse seu significare patriam cœlestem, non negat, imò supponit esse veram urbem terrestrem. Sensus quippe litteralis est id, quod per verba immediatè exprimitur: mysticus verò est id quod significatur per rem quam verba immediatè exprimunt.

Hoc autem familiare est Patribus eundem locum Scripturæ in litterali & mystico sensu exponere variis in locis. Sic supradicta Christi verba de reali manducatione corporis Christi exponunt Basilius, l. 1. de Bapt. c. 3. & Hieron. Ep. ad Hebidiam.

Inst. 5. Verba Christi, quæ Joannes, c. 6. refert, dicta sunt integro anno ante passionem ejus, proindeque ultimam cœnam. Ergo illa verba intelligi non possunt de Eucharistia.

Resp. Nego conseq. Quia Christus Eucharistiam promittere potuit, & re ipsa promisit uno anno ante ejus institutionem.

Inst. 6. Christus, cap. citato non loquitur nisi de manducatione, quæ dat vitam. At sola manducatio spiritualis per fidem dat vitam. Ergo Christus de sola illa manducatione spirituali loquitur.

Resp. Nego min. Nam Sacramentalis manducatio quantum est ex se, vitam seu gratiam sanctificantem dat per

modum causæ instrumentalis, quamvis fidem tamquam dispositionem exigit ad eam dandam. Itaque manducatio realis & Sacramentalis dat vitam efficienter & instrumentaliter: manducatio verò spiritualis per fidem eam dat dispositivè, positis ponendis, sive est dispositio necessaria ad vitam recipiendam.

Porrò cum Christus vitam æternam manducanti Eucharistiam promittit, subintelligitur conditio hæc, si dignè manducet.

Inst. 7. Sanctus Augustinus verba Christi, cap. 6. Joann. exponit de sola manducatione Christi per fidem, credendo ejus divinitatem & incarnationem, tract. 25. in Joann. *Ut quid paras dentes & ventrem? crede, & manducasti.* Et tract. 26. *Credere in eum, hoc est manducare panem vivum. Qui credit in eum manducat.* Et eodem tractatu exponit verba Christi de manducatione Christi per charitatem, item per aggregationem ad corpus ejus mysticum, quod est Ecclesia.

Resp. S. Doctor his locis verba Christi non litteraliter, sed mysticè explicat. At non intendit excludere realem & Sacramentalem corporis Christi manducationem, quam alibi clarè tradit, & semper supponit, imò in citato tractatu 26. docet his verbis: *In hoc verò cibo & potu, id est, corpore & sanguine Domini, non ita est. Nam qui eam (carnem Christi) non sumit, non habet vitam, hanc utique æternam.* Et infra. *At per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus (per charitatem) procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem,*

nem, licet carnaliter & visibiliter premat-
denticibus Sacramentum corporis & sanguinis
Christi, sed magis tanta rei Sacramentum
ad iudicium sibi manducat & bibit. Et
tract. 27. sic ait: Hoc ergo totum ad hoc
nobis valeat, ut carnem Christi, & sangui-
nem Christi non edamus tantum in Sacra-
mento, quod & multi mali; sed usque ad
spiritus participationem manducemus & bi-
bamus. Quid clarius?

Præterea cum sanctus Augustinus
dicit: Ut quid paras dentes & ventrem?
crede & manducasti; non exponit verba
illius capitis, quæ ad Eucharistiam
spectant, sed ista: hoc est opus Dei, ut
credatis in eum quem misit ille. Nam
S. Doctor postquam hæc verba retulit,
statim ista subjicit: Hoc est ergo mandu-
care cibum, qui non perit, sed qui perma-
net in vitam æternam. Ut quid paras den-
tes & ventrem? &c. Pro quo

Observe. Caput sextum Joannis tres
partes complectitur. In prima agitur
de pane materiali miraculosè multi-
plicato. In secunda Christus ex eo,
quod Judæi hunc materiale panem
quærebant, & idcirco Christum se-
quebantur, loquitur de se ipso ut pane
spirituali per fidem manducando, id
est, per fidem comparando, nempe
credendo ejus divinitatem & incarna-
tionem. Ex hac autem manducatione
spirituali per fidem transit Christus
ad Sacramentalem comestione suæ
carnis sub panis speciebus, sermone,
ut fit, ex alio in aliud devoluto; &
tunc incipit tertia pars sermonis ad Eu-
charistiam spectans, à verbis istis:
Panis, quem ego dabo, caro mea est. Ubi
cum Christus loquatur de futuro, sig-
nificat se daturum carnem suam alio

Ant. Th. Moral. P. II.

modo quàm per fidem manducandam:
nam manducatio Christi per fidem ali-
quam est omnium temporum, & mul-
tis tunc in Christum credentibus jam
concessa fuerat.

Dices. Sanctus Augustinus, lib. 3.
de doctrina christiana, cap. 16. ait: Si
præceptiva locutio est, aut flagitium, aut
facinus vetans, aut utilitatem, aut bene-
ficientiam jubens, non est figurata. Si au-
tem flagitium aut facinus videtur, jubere,
aut utilitatem, aut beneficentiam vetare,
figurata est: nisi manducaveritis, inquit,
carnem filii hominis, & biberitis ejus sangui-
nem, non habebitis vitam in vobis: facinus
vel flagitium videtur jubere; figura est ergo,
præcipiens passioni Domini esse communican-
dum, & suaviter atque utiliter recondendum
in memoria, quod pro nobis caro ejus cruci-
fixa & vulnerata sit.

Resp. S. Doctor solum vult, hæc
Christi verba non esse intelligenda
crasè, & prout prima fronte sonare
rudioribus videntur de comestione sui
corporis facienda modo carnis proprio
& vulgari, nempe sub propria specie,
& per partium divisionem ac mastica-
tionem: in quo sensu (ut ipse testa-
tur, tract. 27. in Joann.) Capharnaï-
tæ & quidam ex Christi discipulis in-
tellexerant, quemque solum vult ex-
cludere. Neque enim umquam negat
ea in sensu litterali accepta de mandu-
catione Sacramentali carnis Christi
sub speciebus panis sine illius divisio-
ne ac cæsiōe, & modo quodam spiri-
tuali facienda. Enim verò ex S. Augu-
stino verba Scripturæ in sensu proprio
intelligi debent, quando illa flagitium
non suadent nec jubent. At flagitium
solum esse potest in comedenda Chri-
sti

sti carne modo carnis proprio & ordinario, nempe per Christi occisionem, lacerationem ejus carnis, &c. Nullum verò esse potest in comedenda ejus carne sacramentaliter sub aliena specie, & modo quodam spiritali, & sine illius divisione. Nam hanc manducationem Sacramentalem clarè admittit pluribus locis.

Cùm autem S. Doctor dicit hæc Christi verba intelligenda esse de communicatione passionis ejus; juxta Belarminum solùm vult sumendam esse Christi carnem sacramentaliter in memoriam passionis & mortis Domini, ut præscribit Paulus, 1. Cor. c. 11.

Præterea S. Augustinus non intendit omnem alium sensum excludere, sed solùm carnalem, ad quem excludendum sufficiebat sensus mysticus.

Nota. Cùm Christus dixit: *Panis, quem ego dabo, caro mea est*: per panem intelligitur cibus, juxta illud quod inferius dixit: *caro mea verè est cibus*: non verò intelligitur panis materialis.

Obj. 2. Hæ propositiones (*hoc est corpus meum, hic sanguis meus*) sunt figuratæ sicut istæ: *ego sum vitis vera, ego sum ostium, Joannes est Elias, petra erat Christus*. Ergo non significant realem præsentiam corporis & sanguinis Christi in Eucharistia.

Resp. Nego antec. Ratio disparitatis est, quia in his propositionibus allatis, est repugnantia seu impossibilitas subjecti cum prædicato, quæ proinde per verbum *sum* in sensu proprio sumptum absolutè conjungi non

possunt; & sic propositiones allatæ in sensu proprio sunt evidenter falsæ. At in illis propositionibus Christi (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) nulla est repugnantia prædicati cum subjecto, nam non dicitur, panis est corpus meum, vinum est sanguis meus; sed hoc, id est, res sub his speciebus contenta est corpus meum, est sanguis meus: in quo nulla est repugnantia.

Obj. 3. Christus in institutione Eucharistiæ locutus est Hebraicè vel Syriacè. Et in lingua Hebraica non invenitur verbum *significo*: unde in veteri testamento loco illius, semper usurpatur verbum *sum*. Ergo in propositionibus Christi verbum *est* sumitur pro *significat*.

Resp. 1. Nego 2. part. anteced. Nam in Genesi verbum *significat*, vel *est* *signum* pluries reperitur.

Resp. 2. Nego conseq. Nam etiam si hebraica lingua careret verbo *significo*, non idcirco verbum *est* semper pro verbo *significat*, sumeretur, sed tantùm aliquando pro subjecta materia. Jam verò Christus per verbum quod usurpavit, intellexit *tò est*, non *tò significat*: alioqui Paulus & Evangelistæ illud Græcè non reddidissent per verbum *est*; sed ad removendum à fidelibus idololatriæ periculum, & ad Ecclesiam in re tanti momenti rectè instruendam uti debuisset verbo *significat*, quo non caret græca lingua.

Obj. 4. Christus quando dixit: *Hoc est corpus meum*: loquebatur de eo, quod in manibus habebat. Sed panem in manibus habebat. Ergo.

Resp.

Resp. Disting. maj. Loquebatur de eo quod in manibus habebat, completa propositione, *conc. maj.* Ante completam propositionem, *nego maj.* Christus autem completa propositione & prolata ultima syllaba corpus suum non panem habebat in manibus: nam completa propositione practica effecit quod significat.

Inst. Si pronomen *hoc* significasset corpus Christi, propositio fuisset identica. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam ad tollendam identitatem propositionis sufficit diversus significandi modus: alioqui omnes propositiones affirmativæ essent identicæ.

Obj. 5. Illud, 1. Cor. c. 10. *Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?*

Resp. Panis ille est panis consecratus, ideoque conversus in corpus Christi, remanentibus tantum speciebus panis, sub quibus totum continetur. Corpus autem Christi frangitur in Sacramento, non ratione sui, quasi pars à parte divellatur, sed ratione specierum quæ franguntur, quarum singulis fragmentis subest totum corpus Christi, & à quibus fractis corpus Christi extrinsecè denominatur fractum.

Obj. 6. Ibidem dicitur: *Patres nostri omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt.* Ergo non manducamus Christum nisi per fidem sicut Israelitæ manducaverunt.

Resp. Nego conseq. Nam sensus est, Israelitas eandem inter se escam spiritalem manducasse, non eandem nobiscum, ut patet ex contextu. Nec

obstat, quod S. Augustinus, tract. 26. in Joann. dicat Judæos eandem nobiscum escam comedis; quia hunc Apostoli locum non litteraliter, sed mysticè exponit.

Porro ibi Paulus loquitur de manna, quod erat figura Eucharistiæ. Dicit autem possunt Israelitæ eandem nobiscum escam manducasse, sed analogicè tantum, quatenus illi figuram manducaverunt, nos rem figuratam manducamus.

Obj. 7. Luc. 22. Christus dicit: *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Et 1. Cor. c. 11. *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.* At utraque propositio sumi debet figuratè: Ergo & ista, Matth. c. 26. *Hic est sanguis meus.*

Resp. Nego min. Nam in utraque propositione verbum *est* non sumitur pro *significat*, sed in sensu proprio. Nam calix, hoc est, id quod in calice continetur, est verè ac propriè testamentum novum, quod Christus in sanguine suo sanciebat.

Equidem vox *calix* sumitur figuratè seu metonymicè, nempe ut continens pro contento; sed non ideò ipsa propositio figuratè sumitur: alioqui hæc propositio, *Verbum caro factum est*, ubi caro figuratè nempe synecdochicè sumitur pro homine, sumi deberet figuratè, non in sensu proprio: ac proinde significaret verbum non esse propriè hominem.

Inst. 1. Calix, seu id quod continetur in calice, non est sanguis Christi, alioqui hæc verba (*hic calix novum testamentum est in meo sanguine*) haberent

hunc sensum absurdum: sanguis est in meo sanguine.

Resp. Nego. Nam sensus illorum verborum est: hic calix, seu hæc res in calice contenta, est instrumentum, quo jus ad hæreditatem à Deo promissam hominibus rectè dispositis applicatur, consistens in meo sanguine. Horum autem verborum Matth. c. 26. (*Hic est sanguis novi testamenti*) sensus est, hic est sanguis meus, quo sancitur voluntas & promissio Dei testatoris seu testantis.

Porro hæc vox *testamentum* sumitur dupliciter secundum usum communem & proprium: nempe, 1. pro voluntate seu promissione testatoris. 2. Pro authentico instrumento, quo continetur voluntas seu promissio testatoris, vel quo applicatur nobis jus ad hæreditatem à testatore promissam. Item testamentum sumitur pro fœdere, seu pro voluntate fœdus sancientis, & pro authentico instrumento sancti fœderis. Itaque Eucharistia est præcipuè & specialiter testamentum, tum quia jus ad hæreditatem nobis applicat: tum quia realiter continet Christi sanguinem, quo in passione effuso, sanctum est novum testamentum.

Inst. 2. Ex Luc. 22. Id quod datur in calice, funditur. Nam in textu græco sic legitur: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis funditur.* At sanguis Christi non funditur realiter in Eucharistia, cum venis inclusus maneat. Ergo.

Resp. Verbum *funditur* significat hic effusionem faciendam in cruce: quæ quidem per præsens tempus exprimi-

tur, quia proximè futura erat, & moraliter jam præsens erat. Quare vulgatæ interpretis usus est tempore futuro *fundetur*.

Obj. 8. Ex Scriptura. Christus accepit panem, benedixit, fregit, & dedit discipulis suis, dicens: *hoc est corpus meum.* Ergo id quod dabat Christus, erat panis realiter, & corpus Christi tantum figuratè.

Resp. Nego conseq. Quia ad veritatem horum omnium sufficit & requiritur, ut id quod Christus discipulis suis dedit, fuerit panis ante consecrationem, & realiter corpus Christi post consecrationem ac vi illius.

Obj. 9. Postquam Christus, Matth. c. 26. dixit: *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum;* statim subjicit: *Dico autem vobis, non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.* Idem habetur, Marc. 14. Ergo post consecrationem nihil est realiter nisi vinum.

Resp. Nego conseq. 1. Quia hæc verba (*dico autem vobis, non bibam, &c.*) pertinent ad calicem vini, quem Christus immediate post esum Agni Paschalis & ante Eucharistiæ consecrationem Apostolis suis distribuit, non autem ad calicem consecratum, ut patet ex Luc. 22. Ubi duo calices in coena Domini distinguuntur, unus post esum Agni & ante consecrationem, alter verò post consecrationem; & verba objecta narrantur dicta fuisse à Christo ante consecrationem calicis. Quare Matthæus & Marcus verba illa suo

suo loco non narrarunt, sed solus Lucas, quocum aliter conciliari non possunt. 2. Quia etiamsi Christus hæc verba protulisset post consecrationem, illa referri deberent, non ad vinum consecratum, sed ad vinum antea potatum, vel quod erat adhuc super mensam; & sensus esset, se non bibiturum amplius vinum modo humano ad vires reficiendas. 3. Etiamsi hæc verba ad calicem consecratum referrentur, adhuc non obstarent veritati Catholicæ. Nam Eucharistia dici potest panis, & vinum seu genimen vitis, quamvis neutrius substantiam contineat; tum quia fit ex pane & vino tanquam materia transeunte, tum quia utriusque species retinet.

Obj. 10. Illud, Matth. c. 26. *Semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habetis.* Et illud Joann. c. 14. *Relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Et illud Marc. c. ult. *Assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.*

Resp. Christus ut homo est solum in cælo visibiliter, seu sub specie propria ac visibili, & in suo statu naturali. Sed hoc non impedit, quominus sit invisibiliter per reproductionem in statu extraordinario & supernaturali sub speciebus panis & vini consecratis. Primus autem textus significat, nos tunc Christum non habere in terris visibiliter, & secundum eum statum in quo aliquid utilitatis corporalis accipere possit ab hominibus. Alii verò textus solum significant Christum secundum naturam humanam reliquisse mundum, & in cælum ascendisse ibique nunc esse, & inde visibiliter de-

scensurum non esse ante diem iudicii.

Obj. 11. Illud Matth. cap. 24. *Si quis vobis dixerit: ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere.*

Resp. Ibi Christus nos præcisè monet, ut impostores caveamus, qui se Christum vel prophetas mentientur.

Obj. 12. Illud Matth. c. 15. *Omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur.* Sed corpus Christi in secessum non emittitur, ergo nec realiter in os intrat.

Resp. Verba illa Christi intelligi debent de cibis communibus, qui ad corpus nutriendum sumuntur, ex quibus id quod facta digestionem superest, in secessum emittitur. Corpus autem Christi non est cibus communis, nec sumitur ad alendum corpus, sed ad sustentandam animam, eamque in amore Dei conservandam & augendam. Quod quidem licet in os intret & in stomachum communicantis transmittatur, non tamen in secessum emittitur; quia corruptis in stomacho speciebus, absque ulla sui lésione, ibi definit esse.

Observa. Vi horum verborum (*hoc est corpus meum*) solum corpus Christi ponitur sub specie panis, & vi istorum (*hic est calix sanguinis mei*) solus sanguis ponitur sub specie vini; non tamen idcirco Christus distrahitur. Nam propter naturalem concomitantiam, sub specie panis sunt cum corpore sanguis, anima & divinitas Christi; & sub specie vini sunt cum sanguine corpus, anima, & divinitas Christi: sic-

que Christus totus est sub utraque specie.

§. III.

Solvuntur objectiones petita ex Patribus.

Obj. 1. S. Ignatius Martyr, Epist. ad Philadelphienſes ait: *Una est caro Domini nostri Jesu Christi, & unus ejus sanguis, qui pro nobis effusus est: & unus calix, qui pro omnibus nobis distributus est: unus panis, qui omnibus fractus est.* Ubi Eucharistiā à corpore & sanguine Christi distinguit.

Resp. Hic carnem Christi ut in cruce passam, & sanguinem ejus ut in cruce effusum distinguit ab Eucharistia, seu ab eadem carne & eodem sanguine ut positis sub speciebus panis & vini. Et rectè distinguit ob statuum & beneficiorum diversitatem, quæ ad distinctionem sufficit.

Obj. 2. Tertullianus, l. 1. contra Marcionem dicit, Christum corpus suum representasse in pane. Et l. 4. c. 40. sic ait: *Acceptum panem & distributum discipulis, corpus suum illum fecit, hoc est corpus meum, dicendo, id est, figura corporis mei.*

Resp. Ad 1. verbum *representasse* ibi significat exhibuisse; & sensus est, Christum corpus suum exhibuisse in pane, hoc est, panem in corpus suum convertisse. Sic idem Tertullianus, lib. 4. contra Marcionem, eodem verbo utitur pro exhibere aliquid præsens, nam sic ait: *Itaque jam representans eum, hic est filius meus dilectus.* Et verò verbum *represento* significat præsentem

rem aliquam facere sive re ipsa, sive in signo aliquo seu imagine, ut constat ex Patribus, & Cicerone. Quare hoc verbum ambiguum est, & ejus significatio ex subjecta materia vel ex circumstantiis determinati debet.

Resp. Ad 2. sensus est: Christus acceptum panem illum fecit corpus suum, dicendo: hic panis, qui olim fuit figura corporis mei, nunc consecratus, est corpus meum. Nam Tertullianus ibi utitur metathesi, & verba illa (*figura corporis mei*) non conjungit cum his vocibus (*corpus meum*), sed cum pronomine *hoc*, per quod pronomen demonstrat quidem panem communem, non qui remanet, sed qui mutatur.

Obj. 3. Origenem variis locis, nam;

I. Homil. 7. in Leviticum dicit: *Si enim secundum litteram sequaris hoc, quod dictum est, nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, occidit hac littera.*

Resp. Vult solum verba illa non esse accipienda omnino ad litteram, id est, sine ulla adjunctione mysterii, sicut acceperunt Capharnaitæ, putantes edendam esse carnem Christi modo carnali & ordinario, per lacerationem & divisionem. Itaque verba illa Christi intelligi debent litteraliter, quoad substantiam manducationis, non autem quoad modum ordinarium manducationis carnis.

II. In cap. 26. Matthæi ait: *Panis iste, quem Deus verbum corpus suum esse facietur, verbum est nutritorium animarum.*

Resp. Ibi prætermisso litterali sensu omnibus noto, exponit mysticè totum hunc locum; & per panem non intelligit

git panem materiale, sed doctrinam Christi.

III. L. 8. contra Celsum dicit: *Cum precibus & gratiarum actione pro beneficiis acceptis oblatos panes edimus.*

Resp. Non dicit nos panes simpliciter edere, sed panes mutatos in corpus Christi, nam sic ait: *Oblatos panes edimus, corpus sanctum quoddam per preces effectus, & sanctificans eos, qui cum sancto proposito ipso utuntur.* Dicit autem quoddam, quia noluit Ethnico apertè dicere corpus Christi, ne illi mysterium quod ignorabat irridendi occasionem daret, & aliundè probè sciebat Fideles intelligere corpus Christi.

IV. In cap. 15. Matthæi dicit 1. esum Eucharistiæ non prodesse, nec ejus omissionem obesse. 2. Cibum illum juxta id quod habet materiale in ventrem abire, & in secessum emitti. 3. Eucharistiam esse corpus typicum & symbolicum.

Resp. Ad 1. Origenes loquitur præcisè de esu corporali Eucharistiæ, abstrahendo à bonitate vel malitia sumentis: corporalis enim manducatio Eucharistiæ nihil prodest adultis sine spiritali manducatione per fidem & dilectionem tanquam dispositionem. Neque ejus omissio obest, si aliqua justa de causa omittatur Eucharistiæ sumptio, quia hæc omissio non est peccatum.

Ad 2. Per illud materiale quod in secessum emittitur, intelligit accidentia panis.

Ad 3. Eucharistia dicitur corpus typicum & symbolicum, quia nempe corpus Christi sub specie panis est symbolum sui ipsius ut fuit in cruce:

unde per Eucharistiam commemoratur passio ac mors Christi. Neque enim Origenes corpus illud typicum distinguit à vero Christi corpore, sed ipsum Christum, seu Verbum incarnatum, prout extra Sacramentum spiritaliter manducatur per fidem, distinguit à corpore Christi typico simul & vero, sed in alio statu & sub aliena specie posito.

Cum autem Origenes eodem loco dicit corpus Christi à peccatoribus manducari non posse, loquitur de manducatione spiritali per fidem & charitatem, quæ fit extra Sacramentum. Et verò Origenes, hom. 7. in lib. Numer. sic ait: *Tunc in enigmate erat manna cibus, nunc autem in specie caro verbi Dei est verus cibus, sicut ipse dicit, quia caro mea verè est cibus.*

Obj. 4. S. Chrysostomum, in Commentario in Psalm. 22. & in Epistola ad Cæsarium.

Resp. Utrumque hoc opus non est Chrysostomi, ut rectè probat Bellarminus.

Obj. 5. S. Augustinum multis locis; nam,

I. L. 20. contra Faustum, c. 21. dicit: *Hujus sacrificii caro & sanguis ante adventum Christi per victimas similitudinum promittebatur: in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur: post ascensum Christi per Sacramentum memoria celebratur.*

Resp. Ibi Eucharistiam vocat Sacramentum memoriæ cruenti sacrificii in cruce oblatis; & rectè sic vocat. Nam corpus & sanguis Christi sub speciebus panis & vini diversis, & seorsim existentibus posita, repræsentant & sic in memoriam revocant cruentum sacri-

sacrificium à Christo in ara crucis oblatum.

II. Epist. 23. ait: *Sicut secundum quemdam modum Sacramentum corporis Christi corpus Christi est: Sacramentum sanguinis Christi sanguis Christi est: ita Sacramentum fidei fides est.*

Resp. S. Doctor ibi loquitur de speciebus panis & vini, quæ sunt Sacramenta, id est; signa sensibilia corporis & sanguinis Christi sub illis existentium. Quæ quidem species sunt quodam modo corpus & sanguis Christi, nempe significatione seu representatione: nam sunt signa sensibilia representantia corpus & sanguinem Christi præsentia.

Nec obstat, quòd homines non soleant dicere species Eucharistiæ esse corpus Domini: nam neque dicere solent Baptismum esse fidem, & tamen Augustinus hoc dicit eodem loco, sed impropiè locutus est.

III. Lib. 3. de Trinitate, c. 10. de Eucharistia loquens dicit: *Panis ad hoc factus in accipiendo Sacramento consumitur.*

Resp. Ibi per panem intelligit speciem panis, quam dicit consumi à sumente Eucharistiam.

IV. In Psalm. 98. ait: *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis, & bibaturi illum sanguinem quem fuseri sunt, qui me crucifigent: Sacramentum aliquod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos; & si necesse est illud invisibiliter celebrari, oportet tamen invisibiliter intelligi.*

Resp. Sensus est, quòd non comedendum sit corpus Christi quale ante

passionem erat, in propria specie, & visibile ac mortale; sed manducandum est illud in aliena specie, invisibile, & impassibile. Similiter, quòd bibendus non sit sanguis Christi in propria specie, qualis fundetur à Judæis, sed in specie aliena. Sequentium verò verborum sensus est: mysterium aliquod commendavi vobis, nempe de carne mea manducanda; non est carnaliter intelligendum de carne manducanda modo vulgari, nempe in propria specie, & per divisionem ac lacerationem, sed de carne invisibiliter absque ulla læsione, verè tamen ac realiter comedenda.

Veritas hujus explicationis patet. 1. Quia Augustinus inducit ibi Christum respondentem iis, quibus (ut S. Doctor ait) *durum visum quod ait: nisi quis manducaverit carnem meam, non habebit vitam æternam: acceperunt illud sulte, & carnaliter illud cogitaverunt, & putaverunt quòd præcisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis.* 2. Quia ibidem paulò ante asserit Christum nobis dedisse in Eucharistia carnem suam verè manducandam, & quæ adorari debeat: & quia, inquit, *in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: nemo autem illam carnem manducat nisi prius adoraverit, inventum est quemadmodum adoretur scabellum pedum Domini, & non solùm non peccamus adorando, sed peccemus non adorando.*

V. Lib. contra Adimantum, c. 12. ait: *Non dubitavit Dominus dicere, hoc est corpus meum; cum signum daret corporis sui. Et in Psal. 3. dicit, quod Christus Judam adhibuit ad convivium, in quo corporis & sanguinis sui figuram discipulis commendavit & tradidit.*

Resp. Eucharistia est verè ac realiter corpus & sanguis Christi, & simul signum ac figura, imago, typus, symbolum corporis & sanguinis Christi ut immolati in cruce, seu corporis Christi ut visibiliter crucifixi, & sanguinis ejus ut in cruce effusi ac separati à corpore. Nam corpus & sanguis Christi in Eucharistia, utpote posita sub alienis speciebus panis & vini, iisdemque diversis ac seorsim existentibus, se ipsa ut in cruce immolata & separata fuerunt, verè exhibent.

Dices. Idem non potest esse sui ipsius signum & figura.

Resp. Disting. Sub eadem ratione ac consideratione, *conc.* sub diversa ratione & consideratione, *neg.* Nam eadem res uno modo considerata, potest esse signum ac figura sui ipsius alio modo considerata, ut patet hoc exemplo à Bellarmino adducto. Si Rex aliquis gravissimo bello confecto, idem ipsum bellum ad oblectandum populo in scena representari vellet, & ipse idem qui verè pugnaverat, in scena se ipsum representaret, esset ipse verè antitypon & representatio sui ipsius. Imò, ut idem Bellarminus observat, Christus ipse non semel sub una ratione, dum viveret,

Ant. Th. Moral. P. II.

fuit figura sui ipsius sub alia ratione. Sic cum in monte coram Mose & Elia, & Apostolis transfiguratus est, fuit figura sui ipsius ut in cœlo ab omnibus veteris & novi testamenti sanctis videndi.

Porro S. Augustinus & alii Patres cum Eucharistiam vocant signum, semper intelligunt signum non nudum & vacuum, sed plenum re significata.

Observa. Eucharistia igitur est signum & figura corporis ac sanguinis Christi ut fuerunt in cruce; & Christus in Eucharistia est figura sui ipsius ut fuit in cruce. Nam in cruce corpus ejus fuit immolatum & occisum, atque à sanguine ejus separatum. In Eucharistia autem corpus ejus est modo mortuo; & quantum ad species panis ac vini separatim existentes, atque quantum est ex vi verborum consecrationis, separatum à toto ejus sanguine.

Obj. 6. Theodoretus, Dialog. 2. Orthodoxum inducit sic respondentem: *Neque enim signa mystica post sanctificationem recedunt à sua natura; manet enim in priore substantia, & figura, & forma, & videri, & tangi possunt sicut prius: intelliguntur tamen ea esse, quæ facta sunt, & creduntur & adorantur, ut quæ illa sint, quæ creduntur.*

Resp. Juxta Bellarminum Theodoretus per naturam ibi intelligit naturam externam, quæ nil aliud est quàm complexio accidentium, quibus res per se subsistens subest. Nam juxta Bellarminum Theodoretus duplicem naturam distinguit, unam internam,

Y

qua

qua res per se subsistens in se constituitur; alteram verò externam, cui res per se subsistens subest, & à qua habet esse talis figuræ, formæ, coloris, &c. & quæ nihil aliud est quàm accidentia rei. Hanc, non illam, dicit manere in Eucharistia.

Quidquid sit de modo, quo Theodoretus hic naturam panis & vini sumpsit, certum est illum sensisse panem, & vinum vi consecrationis fieri realiter corpus & sanguinem Christi, ideoque substantiam panis & vini non remanere in Eucharistia.

Obj. 7. Aliqui Patres dicunt impios non manducare corpus Christi in Eucharistia.

Resp. Solùm volunt impios non refici corpore Christi per gratiæ infusionem, nam manducare aliquando sumitur pro refici. At non negant ab impiis manducari realiter. Sæpe autem toti sunt in interna ac spirituali manducatione seu refectione commendanda; eò quòd sine illa nil proffit manducatio realis & externa. Pro quo

Observa. Ex Conc. Trident. sess. 13. cap. 8. Eucharistia sumi potest tripliciter. 1. Sacramentaliter tantum, ut à peccatoribus. 2. Spiritualiter tantum ut à iustis, qui fide viva per charitatem operante Eucharistiam sumere, & Christo perfectè uniri cupientes, fructum Eucharistiæ percipiunt sine sumptione reali. 3. Sacramentaliter simul & spiritualiter, ut à rectè dispositis, qui Eucharistiam realiter sumunt.

Potest etiam sumi materialiter seu

realiter tantum, non sacramentaliter, ut à non baptizato.

Obj. 8. S. Ambrosius, lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. dicit nos bibere similitudinem pretiosi sanguinis Christi.

Resp. Solùm vult nos sumere sanguinem, non in propria specie sanguinis, ne (ut ibidem ipse ait) horror esset cruoris, sed in specie vini, quæ est similitudo sanguinis & quidem ut præsentis. Sic eùm dicitur Christus offerri in imagine, sensus est offerri sub figura & specie alimenti, non sub propria specie ut est in cælo. Cùm autem Ambrosius, lib. 5. cap. 4. dicit: *Non iste panis est, qui vadit in corpus; sed ille panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit:* sensus est, corpus Christi non converti in substantiam corporis nostri, more ciborum corporaliū per nutritionem, sed animam reficere.

Porro aliqui alii Patres interdum obscure, figuratè, mysticè, & minùs propriè de Eucharistia locuti sunt; tum quia volebant hoc mysterium infidelibus occultare; tum quia à fidelibus, ante exortas Sacramentariorum hæreses, in bono sensu intelligi se sciebant.

§. IV.

Solvuntur objectiones petite ex ratione.

Obj. 1. Quando Christus dixit, *hoc est corpus meum*, demonstrabat id, quod antea acceperat, benedixerat, fregerat. Atqui panem acceperat, &c. Ergo panem demonstrabat. Ergo, &c.

Resp. Nego maj. Nam Christus panem nondum consecratum acceperat: panem

panem autem consecratum, & sua consecratione mutatum in suum corpus demonstrabat. Itaque id, quod Christus Apostolis dedit, erat ante consecrationem, panis, & post consecrationem ac vi illius corpus Christi.

Obj. 2. Quando Christus pronuntiabat verba illa, *hoc est corpus meum*, intelligebat per pronomen *hoc* id, quod tunc in manibus tenebat. Sed tunc panem tenebat. Ergo.

Resp. Nego maj. Nam Christus proferens verba ista (*hoc est corpus meum*,) intelligebat per pronomen *hoc* id, quod in manibus habebat in fine propositionis suæ, nempe corpus suum sub speciebus panis. Nam pronomen *hoc* in propositionibus practicis non demonstrat nisi id, quod sit per propositionem completam; & verba non habent suam significationem completam, nisi eo instanti, quo tota propositio completa est. In fine autem propositionis Christi id, quod sub speciebus exisibat, erat non jam panis, sed corpus Christi. Quare cum Christus proferebat vocem *meum*, loquebatur de eo, quod post verborum ejus prolationem mansurum erat, ideoque de eo quod incipiebat esse, non verò de eo quod esse desinebat.

Inst. Quando Christus pronuntiabat pronomen *hoc*, antequàm propositionem absolveret, tò *hoc* non significabat corpus suum. Ergo significabat panem: nam non datur medium.

Resp. Nego conseq. Nam antequàm Christus propositionem absolveret, pronomen *hoc* nullam determinatam sed vagam tantùm & indeterminatam significationem habebat:

pronomen enim *hoc*, quando est subiectum propositionis, non significat aliquid determinatè, nisi quatenus ad significandum determinatur per propositionis prædicatum.

Obj. 3. Si Christus per hæc verba (*hoc est corpus meum*) voluisset convertere panem in corpus suum, dixisset, *hoc fiat corpus meum*: sicut dum creavit lucem, dixit, *fiat lux*, non autem, hæc est lux. Ergo.

R sp. Nego anteced. Nam Christus per utramque locutionem potuit æquè operari, cum nulli legi sit adstrictus; sicut per istam locutionem, Joann. c. 4. *vade, filius tuus vivit*, tam operatus est quàm per hanc: *adolescens, tibi dico, surge*. Luc. 7. Itaque hæc locutio (*hoc est corpus meum*) isti (*fiat lux*) similis est in eo, quòd tam sit practica, & tam vim habeat efficiendi id quod significat: unde etiam similis est huic propositioni, *hoc sit corpus meum*. Hæ tamen duæ propositiones, non eundem, sed diversum sensum habent. Nam prior, nempe (*hoc est corpus meum*) formaliter & directè significat realem corporis Christi præsentiam sub specie panis, & consecutivè tantùm conversionem panis in corpus Christi: posterior verò, nempe (*hoc sit corpus meum*) formaliter ac directè significat conversionem panis in corpus Christi, & consecutivè tantùm realem corporis Christi præsentiam sub specie panis. Quare verbum (*est*) in forma Eucharistiæ non significat *convertitur*, quamvis conversionem efficiat; & Sacerdos qui diceret, *hoc fiat corpus meum*, aut *hoc convertatur in corpus meum*, nihil effice-

efficeret, quia Christus instituit & iussit, ut verba formæ Eucharistiæ significarent formaliter ac directè realem præsentiam sui corporis sub specie panis, nec aliter consecraretur Eucharistia. Igitur cum supradictæ propositiones habeant formalem ac directam significationem diversam, non sunt synonymæ.

Obj. 4. Corpus Christi non potest manducari manducatione reali & propriè dicta, sed solum per fidem. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam quamvis manducari non possit modo carnali & vulgari per carnis divisionem ac masticationem, propriè tamen & verè ac realiter manducatur. Nam ut aliquid propriè ac verè manducetur, sufficit quod per instrumenta ordinaria, nempe linguam & palatum ab ore ad stomachum transmittatur. Quod fit respectu Eucharistiæ.

Porro Eucharistia ratione solarum specierum dicitur frangi, dividi, dentibus atteri.

Obj. 5. Idem non potest esse sui ipsius commemoratio. At Eucharistia est commemoratio Christi, juxta illud, *hoc facite in meam commemorationem*. Ergo.

Resp. Disting. maj. Sub eodem respectu & statu, *conc. maj.* Sub diverso respectu, & in diverso statu, *neg. maj.* Eucharistia est equidem commemoratio passionis & mortis Christi, & fit ac sumitur in memoriam passionis Christi. Nam hæc verba (*in meam commemorationem*) significant commemorationem passionis ac mortis Christi, juxta illud 1. Cor. cap. 11. *Quotiescum-*

que enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat. Sed hoc non impedit realem præsentiam Christi in Eucharistia; quia Christus invisibiliter præsens sub speciebus diversis & seorsim existentibus potest esse, & est commemoratio sui ipsius ut patientis & morientis in cruce, & sumi potest in memoriam passionis & mortis suæ: nam eadem res potest sub uno statu excitare sui ipsius memoriam sub alio.

Obj. 6. Si Apostoli intellexissent verum Christi corpus sibi dari edendum, re tam prodigiosa perturbati fuissent, eamque perturbationem statim declarassent. Falsum consequens. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam jam ab anno fuerant à Christo ea de re instructi, cum Christus, Jo. cap. 6. eis corpus suum se daturum manducandum promissit; & aliundè lumine supernaturali illustrabantur, ut tantum mysterium simpliciter crederent, & debito affectu colerent.

Obj. 7. Idem corpus non potest esse simul in pluribus locis. Ergo corpus Christi, quod est in cælo, non potest esse in Eucharistia.

Resp. Nego anteced. Cujus falsitas probatur in Philosophia, ad quam pertinet hæc quæstio.

Obj. 8. Si Christus reproducitur in Eucharistia, quotidie à Sacerdote fit Deus-homo, item quotidie corpus Christi generatur per consecrationem. Absurdum utrumque consequens, ergo & antecedens.

Resp.

Resp. Nego sequel. maj. Nam Christus Deus homo à Sacerdote secundum corpus non fit simpliciter & absolute, sed tantum secundum quid: quod enim jam existit, non potest fieri absolute & simpliciter. Igitur Christus secundum corpus à Sacerdote fit tantum secundum quid, quatenus corpus Christi in statu suo naturali existens in cœlo, à Sacerdote per verba consecrationis ponitur in novo loco, in quo non erat antea, nempe sub speciebus panis & vini. Ponitur autem à Sacerdote moraliter tantum, quatenus Sacerdos per verba consecrationis determinat Deum ad reproducendum corpus Christi sub speciebus panis & vini.

Item corpus Christi non generatur per consecrationem: nam non fit ex pane tanquam materia præexistente & componente, sed ut termina à quo.

ARTICULUS II.

Utrum substantia panis & vini remaneat in Eucharistia post consecrationem?

Nota. Lutherus, qui prius liberam reliquerat transubstantiationis fidem, postea sententiam mutavit; sic enim contra Henricum VIII. Angliæ regem scribit anno 1522. *Nunc transubstantiare volo sententiam meam, & dico, antea posui nihil referre sive sic, sive sic sentias de transubstantiatione: nunc autem decerno impium & blasphemum esse, si quis dicat panem transubstantiari.* Quare sensit substantiam panis & vini simul cum corpore & sanguine Christi esse in

Eucharistia. Ita etiam sentiunt Lutherani.

Dico. In Sacramento Eucharistiæ non remanet substantia panis & vini unà cum corpore & sanguine Christi, sed tota convertitur in corpus & sanguinem Christi. Est de fide.

Prob. 1. Ex his verbis Christi, Matth. c. 26. *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Quæ verba (ut modò probatum est & fatentur Lutherani) verè ac propriè demonstrant corpus & sanguinem Christi, non verò solam illorum figuram vel virtutem. Unde sic argumentor. Si substantia panis & vini non convertatur in corpus & sanguinem Christi, hæc Christi verba erunt falsa. Falsum conseq. Ergo. *Prob. seq. maj.* Nam sensus illorum verborum hic erit: hic panis est corpus meum, hoc vinum est sanguis meus. At falsum est panem esse corpus Christi & vinum ejus sanguinem. Ergo. Major constat, tum quia pronomina *hic* & *hoc* demonstrant substantiam sensibilibiter præsentem, ideoque demonstrabunt substantiam remanentem panis & vini, utpote solam juxta adversarios sensibilibiter præsentem: tum quia pronomen *hic*, vel *hoc* non demonstrat nisi substantiam ex natura sua substratam iis accidentibus quæ indicantur, quandiu illa substantia iis accidentibus subest.

Igitur verus sensus hujus propositionis (*hoc est corpus meum*) est iste: hæc res, quæ continetur sub speciebus panis, non est ampliùs panis, sed est corpus meum.

Prob. 2. Ex Patribus apud Bellarminum, pro omnibus sint S. Cyrillus

Hierosolymitanus, Catechesi 4. *Aquam aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum, in cena Galilee, sola voluntate: & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutasset?* S. Ambrosius, l. de initiandis, c. 9. *Quantis utimur exemplis, ut probemus non hoc esse quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit; majoremque vim esse benedictionis quam natura, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur?* Nomine benedictionis intelligit consecrationem. Et S. Damascenus, lib. 4. orthodoxæ fidei, cap. 14. *Panis, ac vinum & aqua per sancti Spiritus invocationem & adventum, mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur.*

Prob. 3. Ex Conciliis. Et 1. ex Concil. Romano sub Nicolao II. in quo Berengarius hæresim oppositam dammare coactus est ut testatur Lanfrancus qui Concilio adfuit; & altero Romano sub Gregorio VII. in quo idem Berengarius professus est se credere, Panem & vinum, quæ ponuntur in altari, in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi substantialiter converti per verba consecratoria, & ita post consecrationem esse verum corpus & sanguinem Christi.

2. Ex Concil. generali Lateranensi IV. cap. 1. ubi dicitur: *Idem ipse Sacerdos & sacrificium Jesus Christus, cujus corpus & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur, transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate divina.*

3. Ex Conc. Florent. suprâ laudato.

4. Ex Conc. Trident. sess. 13. cap. 2. *Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ*

Sacramento remanere substantiam panis & vini, unicum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi; negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem manentibus dumtaxat speciebus panis & vini: quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat, anathema sit.

Ex quibus patet Christum non esse præsentem in Eucharistia per unionem panis cum corpore Christi vel cum Verbo: nam unio non est conversio.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Verba Christi (hoc est corpus meum) vera sunt, licet panis non mutetur in corpus Christi. Ergo. Nego antecedens, probatur. Hæc propositio de Christo facta (hic homo est Deus) vera est sine conversione humanitatis in divinitatem & hominis in Deum. Ergo similiter propositio ista (hoc est corpus meum) vera est sine conversione panis in corpus Christi.

Resp. Nego consequ. Disparitas est, quia in hac propositione (hic homo est Deus) propter solam unionem hypostaticam verbi cum natura humana subjectum & prædicatum supponunt pro eodem in recto, nempe pro supposito verbi, ita ut sensus sit: hoc suppositum habens humanitatem, est suppositum habens divinitatem. At in ista propositione (hic panis est corpus meum) subjectum & prædicatum non supponunt pro eodem, sed pro diversis & disparatis rebus: unde propositio est falsa; nam propositio affirmativa non potest esse vera, nisi subjectum & prædicatum supponant, seu

seu accipiantur pro eodem saltem in recto, ut patet. Quemadmodum igitur falsa est hæc propositio, humanitas est divinitas: sic & ista, panis est corpus meum, quia nempe rectum prædicati & subjecti non est idem in utraque propositione.

Obj. 2. Hæc propositio de lagena vini (hoc est vinum) vera est sine conversione lagenæ in vinum. Ergo similiter ista Christi (*hoc est corpus meum*) vera est sine conversione panis in corpus.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia secundum communem hominum usum, ostenso continente demonstratur contentum, pro quo sæpe sumitur continens. Sic cum dicitur de lagena, hoc est vinum; sensus est: id quod continetur in lagena, est vinum. At panis & vinum non sunt aliquid institutum ad aliud continendum: unde sumi non possunt pro alia re contenta: nam ridicula esset hæc propositio de pane, in quo duplio occultaretur, hoc est duplio.

Inst. Christus instituit panem ad corpus suum continendum. Ergo.

Resp. Nego anteced. Quia 1. Nulum est fundamentum id asserendi. 2. Christus proferens hæc verba (*hoc est corpus meum*) debuit loqui secundum communem usum hominum, & acceptionem usitatam; cum tunc Sacramentum institueret, testamentum conderet, foedus iniret & præcipuum fidei dogma statueret: alioqui non intelligeretur, & daretur occasio errandi in re gravissimi momenti. At panis aut vinum non est vas institutum ad continendum corpus & sanguinem

Christi. 3. Christus hanc institutionem tam insolitam & minus convenientem debuisset clarè exponere, quod nusquam fecit. 4. Hoc repugnat constanti Traditioni Ecclesiæ, cuius est verum Scripturæ sensum exponere.

Observa. Ex Bellarmino in propositionibus de re continente & re contenta, pronomen *hoc* potest demonstrare alterutram, modò tamen unica sit res contenta. Sic de crumena auro plena, verè ac rectè dicitur, hoc est crumena, vel hoc est aurum. Secus, si plures res continentur: nam tunc pronomen *hoc* neutram rem contentam, sed solam rem continentem demonstrare potest. Sic de crumena, in qua sit aurum cum argento, dici verè non potest simpliciter, hoc est aurum; quia secundum communem loquendi usum, qui rem contentam per pronomen *hoc* demonstrat, unam tantum rem cum exclusionem cujuscunque alterius demonstrat. Quare si cum Christus dixit, *hoc est corpus meum*, corpus & panis simul fuissent, falsa esset hæc Christi propositio; sed Christus debuisset dicere: hoc non est solum panis, sed etiam corpus meum; vel, hic, id est, in hoc pane est corpus meum.

Obj. 3. Si ad veritatem horum Christi verborum (*hoc est corpus meum*) necessaria sit transubstantiatio, seu mutatio substantiæ panis in corpus Christi, necessaria quoque est transaccidentatio, seu mutatio accidentium panis in corpus Christi. Falsum conseq. Ergo.

Resp.

Resp. Nego sequel. maj. Quia in allata propositione Christi pronomen *hoc* non demonstrat accidentia, sed substantiam quæ subest accidentibus; nec propositionis sensus est, hoc acci- dens (putà albedo) vel hoc al- bum est corpus meum; sed sensus: substantia substans huic accidenti v.gr. quantitati est corpus meum. Unde ad veritatem hujus propositionis re- quiritur tantum, ut pro ultimo instan- ti quo completur, substantia substans huic accidenti sit re ipsa corpus Chri- sti, ac proinde ut pro eodem instanti panis mutetur in corpus Christi.

Obj. 4. Eucharistia sæpe in Scriptu- ra vocatur panis, ut, 1. Cor. cap. 10. *De uno pane participamus.* Et c. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc... itaque quicumque manducaverit panem hunc... indigne, reus erit, &c.* Ergo in Eucharistia remanet panis.

Resp. Nego consequ. Itaque Eucha- ristia rectè vocatur panis, quamvis substantiam panis non contineat. 1. Quia ex pane facta est: nam in Scrip- tura res, quæ fit per conversionem alterius in ipsam, sæpe vocatur nomi- ne rei conversæ & destructæ. Sic Joann. cap. 2. aqua in vinum conversa nominatur aqua post conversionem, juxta illud: *Ut autem gustavit Archirri- clinus aqua vinum factam.* Et Exodi c. 7. virga conversa in colubrum, post con- versionem vocatur simpliciter virga: *Devoravit virga Aaron virgas eorum.* 2. Quia habet species & apparentias pa- nis. Nam Scriptura sæpe vocat res nomine rerum, quarum apparentiam ac similitudinem habent. Sic Genes. c. 18. & Act. cap. 1. Angeli appellan-

tur viri, quia sub specie humana ap- paruerunt. 3. Quia Eucharistia est cibus animæ nostræ. In Scriptura au- tem cibus omnis præsertim solidus vocatur panis. Sic Psal. 77. *manna dicitur panis ab Angelis factus, panem Angelorum manducavit homo.* Denique quia Eucharistia specialem quandam habet cum pane analogiam. Nam sicut panis corpus reficit; ita Eucha- ristia animam reficit, & ad animæ re- fectionem ex se ordinatur.

Obj. 5. Quando Christus dixit, Joann. c. 6. *Ego sum panis*, verum di- xit, & tamen non mutavit se ipsum in panem. Ergo à pari, &c.

Resp. Christus non dixit simpliciter, *ego sum panis*, sed, *ego sum panis vitæ, ego sum panis vivus.* Hæ autem voces additæ (*vitæ, vivus*) significant no- men panis non sumi in sensu proprio pro pane corporali, sed in sensu me- taphorico, pro ipso Christo ut man- ducando per fidem & charitatem. Quare veritas illarum propositionum nullam mutationem exigit. At ad veritatem hujus propositionis (hoc est corpus meum) requiritur muta- tio panis in corpus Christi. Nam sublata mutatione panis in corpus Christi, pronomen *hoc* demonstrat pa- nem: & sic propositionis sensus est, hic panis est corpus meum, quod aper- tè falsum est.

Obj. 6. In fidei professione jussu Concilii Romani sub Nicolao II. emissæ à Berengario, dicitur: *Panem & vi- num, quæ in altari ponuntur, post conse- crationem non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse; & sensualiter, non solum*

solùm Sacramento, sed in rei veritate manibus Sacerdotum tractari, & frangi, & fidelium dentibus atteri.

Resp. Ibi per panem & vinum intelliguntur panis & vinum vi consecrationis mutata. Corpus autem Christi sensualiter manibus Sacerdotum tractari, frangi, dentibus atteri dicitur ratione specierum, & illis mediantibus: sicut Christus dum hic mortalem vitam degeret, dicebatur tangi mediantibus vestimentis: *Quis me tetigit? tetigit me aliquis*, inquit ipse Christus, Luc. 8. quamvis ejus corpus non tangeretur immediate.

Porro corpus Christi in Eucharistia tangitur mediantibus speciebus, ut signis illud realiter præsens sub se tegentibus.

Obj. 7. Si non sit panis in Eucharistia, sensus falluntur. Falsum. conseq. Ergo.

Resp. Sensus falluntur quidem circa objectum mediatum, quod est substantia subsistens accidentibus. At non falluntur circa objectum suum immediatum & proprium, quod consistit in accidentibus. Sæpe autem homines falluntur circa objectum mediatum, ut cum aurichalcum quod vident, putant esse aurum; canem, putant esse lupum, &c.

Obj. 8. Si substantia panis non remanet in Eucharistia, est falsitas in hoc Sacramento, nempe in accidentibus. Falsum. conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam accidentia externa non sunt signa naturalia substantiæ sub se latentis, nisi servato ordine naturæ, & sublato omni miraculo. Quare ex accidentibus

Ant. Th. Moral. P. II.

externis non possumus prudenter judicare sub illis adesse substantiam internam nisi hypotheticè, nempe ex hypothesis quòd nil factum sit supra naturæ ordinem. Et si quis fallitur, per accidens fallitur.

Obj. 9. Si datur transubstantiatio, corpus Christi fit ex pane, & sic corpus Christi in Eucharistia non est idem corpus quod fuit in cruce.

Resp. Nego sequel. Quia corpus Christi in Eucharistia fit ex pane ut termino à quo, non verò ut materia componente.

Obj. 10. Hæc vox (*transubstantiatio*) est nova, & inaudita fuit ante Innocentium III.

Resp. Non est nova quoad rem significatam: nam veritas per illam vocem significata tam antiqua est quàm Ecclesia. Porro ab Ecclesia sapienter & utiliter usurpantur novæ voces ad veritatem fidei contra novas hæreses melius explicandam.

Ex dictis Collige 1. Nihil omnino substantiæ panis & vini in Eucharistia remanere, sed per consecrationem totam panis substantiam verè ac propriè converti in corpus Christi, & totam vini substantiam in ejus sanguinem, remanentibus dumtaxat speciebus panis & vini. Hinc.

Collige 2. Actionem, per quam Christus in Eucharistia ponitur, esse perfectam conversionem, & propriè transubstantiationem, ut docet Concil. Tridentin. sess. 13. cap. 4. & can. 2. Ratio est, quia in actione, qua Christus in Eucharistia ponitur, reperiuntur omnes conditiones ad veram ac perfectam transubstantiationem seu

Z

con-

conversionem unius substantiæ in aliam requisitæ. Nam conditiones illæ sunt quatuor. Prima, ut tota aliqua substantia desinat esse: nam una substantia converti non potest in aliam, nisi desinat esse quod antea erat. Secunda, ut alia substantia succedat substantiæ pereunti: alioqui si una desineret esse, & altera non inciperet esse, esset corruptio vel annihilatio, non conversio. Unde conversio duos habet terminos positivos, quorum unus desinit, & alter incipit. Tertia, ut sit aliqua connexio & dependentia inter desitionem substantiæ pereuntis, & alterius supervenientis successionem: ita ut prior substantia desinat ut altera succedat, & vi incoëptionis unius fiat desitio alterius. Alioqui non erit una actio, quæ dici possit conversio; sed erunt duæ actiones totales, quæ per accidens se concomitantur, & quarum una annihilatio, & altera creatio diceretur. Quarta denique, ut remaneat aliquid commune utrique termino, nempe substantiæ pereunti, & substantiæ succedenti: nam si nihil tale remaneret, desitio termini à quo non exigeret successionem termini ad quem. Atqui hæc quatuor conditiones in Eucharistia reperiuntur. Nam 1. substantia panis & vini desinit esse. 2. Corpus Christi de novo incipit esse sub speciebus panis, & ejus sanguis sub speciebus vini. 3. Est vera connexio & dependentia inter positionem corporis Christi, & desitionem substantiæ panis: ideo enim substantia panis desinit esse, quia corpus Christi reproducitur sub speciebus panis, & reproductio corporis Christi

istis speciebus panis exigit desitionem substantiæ panis, eò quòd duæ substantiæ non possint naturaliter subesse iisdem accidentibus. 4. Denique, corpus Christi ponitur sub iisdem numero accidentibus, quibus suberat substantia panis. Ergo in Eucharistia fit vera transubstantiatio, quæ est conversio unius substantiæ in aliam.

Collige 3. transubstantiationem, quæ fit in Eucharistia, esse conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem Christi, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, ut docet Conc. Trident. sess. 13. can. 2.

Collige 4. Actionem, qua corpus Christi ponitur in Eucharistia, esse veram & realem reproductionem, cum ibi verè incipiat esse. Sed hæc reproductio non est creatio: nam propriè illud solum creatur, quod absolute incipit esse. At corpus Christi, ut pote jam existens in cœlo, non incipit esse absolute & simpliciter, cum reproducitur in Eucharistia; sed tantum incipit esse secundum quid, hoc est, incipit esse tantum sub speciebus, sub quibus antea non erat, licet jam existeret in cœlo: sicut corruptis speciebus non desinit esse absolute & simpliciter, sed tantum secundum quid, & cum addito (sub speciebus,) cum semper remaneat in cœlo.

Neque etiam hæc reproductio est generatio; quia corpus Christi non fit ex pane ut materia ipsum componente, sed tantum transeunte, & tanquam ex termino à quo. Præterea generari non convenit nisi enti, quod absolute incipit esse.

Igitur

Igitur hæc reproductio dici solum debet conversio, & transubstantiatio, quæ (ut ait Conc. Trident.) est mirabilis & singularis, cujus quippe exemplum non extat, nec extitit in rerum natura. Nam neque conversio virgæ Aaronis in colubrum, aut vini in aquam, est perfectè similis conversioni panis in corpus Christi: in illa enim nihil remansit commune virgæ & colubro, aquæ & vino, cum species & accidentia virgæ & aquæ simul cum utriusque substantia desierint; neque erat connexio & dependentia inter positionem colubri & desitionem virgæ: nam productio colubri non exigebat desitionem virgæ, cum coluber positus non fuerit sub accidentibus virgæ. Idem dic de vino. Præterea actio, qua productus est coluber, fuit vera creatio: nam idem antea non erat absolutè. Quare conversiones illæ non sunt perfectæ sicuti est transubstantiatio, quæ fit in Eucharistia.

Conversio tamen virgæ in colubrum, & aquæ in vinum valet ad explicandum, quomodo virtute divina panis sic convertatur in corpus Christi, ut panis esse desinat, & nihil ejus substantiæ remaneat. Quare comparatio utriusque conversionis in aliquo convenit, & in aliquo deficit, ut contingit omni comparationi: alioqui jam non esset comparatio, sed identitas.

Observe. Panis & vinum convertuntur in corpus & sanguinem Christi, non solum quia corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus panis & vini vi verborum, sed etiam quia ibi incipiunt esse per veram reproductio-

nem. Quare si Christus dixisset, hoc est Christus, verbum etiam esset vi verborum in Sacramento, & tamen substantia panis non converteretur in verbum, quia verbum non inciperet ibi esse per reproductio-

Porro panis substantia per reproductio-

tionem corporis Christi exigitivè destruitur; & panis destructionem exigit corporis Christi reproductio, hoc ipso quod per eam incipit esse corpus Christi sub iisdem accidentibus esse non possint naturaliter duæ substantiæ.

ARTICULUS III.

Utrum totus Christus sit sub utraque specie Sacramenti Eucharistiæ?

Dico 1. Totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. cap. 6. *Qui manducat me, & ipse vivit propter me.* Ergo Christus verè comeditur sub specie panis: non enim comeditur nisi sub illa. Ergo Christus est sub specie panis, alioqui non posset comedi sub illa. Atqui Christus est verbum homo, perfectus Deus & perfectus homo. Ergo sub specie panis est verbum homo, est perfectus Deus & perfectus homo, ideoque & personalitas verbi, & divinitas, & humanitas integra ac perfecta, proindeque totus Christus. Idem dic de specie vini ob identitatem rationis.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sint S. Ambrosius, l. de initiandis, cap. 9. *In illo Sacramento Christus est,*

quia corpus est Christi. S. Chrysostomus, homil. 83. in Matth. de Christo loquens ait: *Ipsam tangis, ipsum comedis. Vestimenta ejus desideras videre, ipse verò (in Eucharistia) se ipsum tibi tradit, non ut videas solum (videndo scilicet species consecratas) verum etiam ut tangas, & in te habeas.* S. Hieronymus, Epist. ad Hebridam, q. 2. *Dominus Jesus, ipse convivat & convivium, ipse comedens & qui comeditur.*

Prob. 3. Ex Conc. Constantiensi, sess. 13. infra citando, Florent. in Decreto pro Armenis, & Trident. sess. 13. cap. 3. ubi ait: *Semper hac fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie una cum ipsius anima & divinitate existere; sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub specie vini, ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantie, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: Divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est, tantundem sub alterutra specie atque sub utraque contineri. Totus enim & integer Christus sub panis specie & sub quavis ipsius speciei parte, totus item sub vini specie & sub ejus partibus existit. Idem etiam, can. 3. definit. Hinc*

Dico 2. Sic totus Christus est sub qualibet specie, ut tamen ex vi verborum præcisè contineatur sub specie panis solum corpus, & sub specie vini solus sanguis. Ratio est, quia vi ver-

borum id præcisè continetur sub specie panis, & sub specie vini, quod per verba consecratoria panis & vini significatur. Nam verba, quæ sunt formæ Sacramentorum, directè ex vi sua præcisè efficiunt id quod significant. Atqui per verba consecratoria panis corpus, & per verba consecratoria vini sanguis solum significatur, nihil amplius; ut patet ex his verbis: *Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei.* Ergo.

Dico 3. Sub specie panis sanguis, anima, & divinitas ac personalitas Christi; sub vini verò specie corpus, anima, & divinitas ac personalitas Christi per concomitantiam verè continentur. Nam partes omnes humanitatis continentur sub speciebus illis propter naturalem connexionem, quam habent inter se partes humanitatis Christi suscitati, & non amplius morituri: divinitas verò & personalitas verbi seu verbum ipsum propter unionem hypostaticam. Ita Conc. Trident. modò cit.

Dico 4. Non solum Verbum, sed etiam Pater & Spiritus sanctus continentur in Eucharistia per concomitantiam. Nam 1. Verbum continetur in Eucharistia: Conc. enim Trident. sub nomine divinitatis comprehendit personalitatem Verbi. Enimverò si divinitas in Eucharistia continetur propter unionem hypostaticam, à fortiori verbum in ea continetur; cum humanitas verbo immediatè, divinitati verò mediatè tantum, nempe mediante personalitate Verbi uniatur. 2. Pater & Spiritus sanctus etiam sunt in Eucharistia specialiter: nam sunt inse-

para-

parabiles à Verbo propter summam identitatem omnium personarum in natura. Quare tota Trinitas adoratur & recipitur in Eucharistia, in qua est præsens novo quodam modo: ita ut si per impossibile Trinitas non esset ubique, tamen esset in hoc Sacramento, sicut necessario esset ubicumque esset humanitas Christi.

ARTICULUS IV.

Utrum totus Christus sit sub qualibet parte specierum panis & vini?

Dico 1. Totus Christus continetur sub qualibet parte specierum panis & vini post illarum divisionem. Est de fide.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in Decreto. Totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini; sub qualibet quoque parte hostiæ consecratæ & vim consecrati, separatione facta, totus est Christus.

2. Ex Conc. Trident. sess. 13. can. 3. Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri; anathema sit.

Ex praxi Ecclesiæ, quæ particulas ab hostia consecrata separatas, eadem veneratione asservat, & fidelibus porrigit perinde ac hostiam integram.

Ratio est, quia corpus Christi, ideoque totus Christus propter concomitantiam manet sub speciebus panis sensibilibus quandiu non corrumpuntur. At non corrumpuntur per sui divisionem. Ergo. Præterea alio-

qui sequeretur Christum vel desinere esse sub partibus specierum post illarum divisionem, quod dici non potest: alioqui Apostoli Christum non recepissent saltem sub specie vini, nam singuli partem tantum specierum vini semel consecrati in eodem calice receperunt. Vel saltem sequeretur Christum non esse sub partibus specierum nisi secundum singulas sui partes, quod absurdum est: nunc enim partes corporis Christi à se invicem separari non possunt; alioqui gloriosum Christi corpus esset mutilum, & membratim dissectum.

Dico 2. Totus Christus sub qualibet parte specierum panis & vini continetur etiam ante illarum divisionem. Ita plerique Theologi cum S. Thoma contra paucos, quorum sententia quamvis hæretica non sit, quia Conc. Florent. & Trident. in sua definitione addiderunt hæc verba, *separatione facta*; tamen ab aliquibus habetur ut errori proxima.

Prob. Fide constat, facta separatione specierum, Christum totum esse sub singulis illarum partibus divisis. At hoc falsum esset si Christus sub illis partibus ante separationem non esset: nam separatio non est nova consecratio, nec quidquam de novo operari potest, nec proinde constituere Christi corpus ubi antea non erat.

Præterea Christi corpus non potest incipere esse ubi non erat, nisi per re-productionem. Ergo separatione facta Christus non existit sub qualibet parte, si ante separationem non existebat sub illa: nam Christi corpus reproduci non potest per separationem

nem specierum, nec vi verborum formæ prius prolata; cum jam verba illa desierint esse; & totum, quem habere poterant, effectum habuerint statim atque prolata sunt.

Obj. Non potest explicari quomodo Christus sit totus sub singulis partibus specierum sensibilibus vel minimis ante illarum divisionem. Ergo sub illis non est.

Resp. 1. Nego conseq. Nam aliquid potest esse verum & certum, quamvis illud explicare non possimus. Quis v.g. rectè explicare potest æstum maris reciprocum, vim magneticam, &c. quæ tamen sub sensus cadunt. An ideo tamen ista non sunt? igitur ut aliquid tanquam certum habeatur, licet sit de se inexplicabile & de se incredibile, sufficit quod motivo certo nitatur. Quare hic valet illud S. Augustini, Epist. ad Volusian. *Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.*

Resp. 2. Circa hoc variæ sunt Theologorum sententiæ. Sed hæc præ cæteris arridet, nempe corpus Christi cum figura & ordine situali omnium suarum partium reproduci vi verborum consecrationis sub omnibus & singulis moleculis speciei panis sensibilibus.

Prob. Nam hæc reproductio est possibilis; & illa admissa, rectè intelligitur Christum esse totum in tota hostia consecrata, & totum in qualibet ejus parte sensibili. Ergo debet admitti. *Prob. anteced.* Nam 1. Hæc reproductio est possibilis: non enim repugnat partes corporis organizati à

Deo produci sub extensione minori & minori in infinitum cum figura & ordine situali; nec proinde etiam sic reproduci. Nulla certè in hoc ostendi potest implicantia. 2. Hac admissa reproductio, totus Christus est in tota hostia consecrata, & totus in qualibet ejus parte sensibili: quemadmodum homo replicatus in singulis aulae partibus, non solum esset totus in singulis partibus aulae, sed etiam totus in tota aula.

Porro respectu beatorum nihil est deorsum vel seorsum; quia beati nullam habent dependentiam à certo loco vel situ, nec tendunt versùs centrum terræ sicut homines viatores.

ARTICULUS V.

Expediuntur aliquæ quæstiones circa corpus Christi in Eucharistia.

QUÆRES 1. Utrum corpus Christi in Eucharistia agat, videat, audiat, se moveat vel moveri possit.

Resp. 1. Christus in Eucharistia existens nullas sensationes, aut actiones à sensibus dependentes elicere potest. Quia ejusmodi actiones certam magnam extensionem in organo requirunt. Humanitas autem Christi in Eucharistia non habet sufficientem extensionem in organo, ut aliquid corporale in se producere vel recipere possit. Unde Christus exercet in Eucharistia actiones vitæ sensitivæ, respectu cuius se habet modo quodam mortuo; ita ut Christo in hoc statu rectè competat illud, Apoc. 5. *Vidi... agnum stantem tanquam occisum.*

Resp.

Resp. 2. Christus in Eucharistia elicit actus independentes ab organis, ut intellectiones & volitiones. Sic ejus anima omnia cognoscit per scientiam infusam, Deum intuitivè videt, & fruitivè amat, &c. Nam hæ actiones non indigent certa extensione in organo; & aliunde maximè conveniunt Christo in hoc statu, estque ipse ad illas proximè expeditus.

Resp. 3. Quamvis corpus Christi non possit se movere in Eucharistia defectu extensionis ad motum requisitæ; verè tamen & propriè movetur localiter ab eo, qui movet species. Nam (ut constat ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 5. & 6.) corpus Christi in Eucharistia circumfertur in processionibus, ad infirmos defertur. Ergo movetur: nam moveri est transire de loco in locum per fluxum continuum. Præterea cum illud comedimus, verè illud movemus: nam comedere est cibum ab ore ad stomachum trajicere. Non tamen movetur corpus Christi sine speciebus; quia vi decreti divini est ab illis inseparabile in Eucharistia donec corrumpantur.

Quæres 2. Utrùm corpus Christi in Eucharistia pati possit ab agentibus corporeis?

Resp. Neg. Quia corpus Christi in Eucharistia non est actualiter impetrabile. Agentia autem corporea non possunt extra se agere nisi tangendo & impellendo, nec tangere & impellere possunt nisi corpora actualiter impetrabilia.

Quæres 3. Quando nam corpus Christi desinat esse sub speciebus?

Resp. Quando puncta quantitatis

panis desinunt habere inter se eam dispositionem & conjugationem, quam haberent in pane. Nam tunc desinit esse quantitas panis: ac proinde etiam pereunt accidentia panis, ut odor, sapor, color radicalis, quantitati identificata; & sic Deus desinit ibi conservare corpus Christi, quod in quolibet puncto quantitatis panis reproductum fuerat ad constituendum cum speciebus sensibilibus panis signum sensibile refectionis spiritualis. Tunc autem Deus loco quantitatis panis quæ desit, creat materiam novam, quæ convertitur in substantiam sumentis Eucharistiam, ex qua etiam generantur vermes, quando, v. g. species corruptæ sunt in pixide.

CAPUT V.

De unitate & necessitate Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm Eucharistia sub unica specie sit unum numero integrum ac perfectum Sacramentum?

Dico. Eucharistia sub unica specie est verum, integrum ac perfectum Sacramentum.

Prob. 1. Ex Concil. Trident. sess. 21. cap. 3. ubi ait: *Declarat, quamvis Redemptor noster in suprema illa cæna hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, & Apostolis tradiderit, tamen fatendum esse etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramen-*

cramentum sumi. Ergo ex Conc. sub altera tantum specie est verum Sacramentum. Verum autem Sacramentum est Sacramentum integrum ac perfectum essentialiter: nihil enim potest esse verè tale essentialiter, si careat aliqua perfectione essentiali. Sic homo verus est homo perfectus essentialiter; nec potest esse homo verus sine omni perfectione essentiali homini.

2. Quia Eucharistia sub unica specie habet totam essentiam Sacramenti Eucharistiæ, in eo positam quod significet, & efficiat refectionem spiritua-lem animæ: nam Eucharistia sub altera tantum specie significat & efficit refectionem spiritua-lem, & quidem perfectam ac integram. Neque enim refectio spiritualis distinguitur sicut refectio corporalis in duas partes, quarum una sit cibus, altera potus; sed cibus spiritualis & potus spiritualis sunt unum & idem, nempe Christus qui famem & sitim spiritua-lem explet per eandem specie gratiam Sacramentalem, juxta illud, Matth. c. 5. *Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur*, nempe eadem justitia.

3. Ex communi sensu fidelium, qui communicantes sub sola specie panis, credunt se sumere integrum ac perfectum Eucharistiæ Sacramentum.

Obj. 1. Eucharistia instituta est à Christo velut convivium spirituale, juxta illud, Joann. c. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, &c.* At Eucharistia sub unica specie non est convivium integrum: nam ad integrum convivium duo requiruntur,

cibus scilicet, quo fames, & potus quo sitis expleatur. Ergo Eucharistia sub unica specie non est integrum Eucharistiæ Sacramentum.

Resp. Nego min. Itaque Eucharistia sub unica specie est convivium integrum animæ, quo fames simul & sitis spiritualis expleatur. Nam fames & sitis spiritualis sunt idem, & expleantur eadem gratia Sacramentali, quam species unica significat & confert. Et verò unica species seorsim sumpta continet cibum & potum animæ, nempe totum Christum, qui est auctor gratiæ, & qui, Joann. c. 6. de se dicit: *Ego sum panis vite. Qui venit ad me non esuriet: & qui credit in me, non sitiet unquam.*

Inst. Solus cibus, vel solus potus non est convivium integrum, sed tantum pars convivii.

Resp. Hoc verum est de cibo & potu corporali, & de convivio corporali. At cibus spiritualis & potus spiritualis sunt seorsim integrum convivium spirituale. Nam convivium spirituale non distinguitur sicut corporale in duas partes realiter distinctas & specie diversas, quarum una sit tantum cibus, & altera potus. Ratio est, quia cibus & potus spirituales sunt una & eadem res, nempe Christus ipse, qui eadem gratia explet famem & sitim spiritua-lem, quæ sunt etiam unum & idem. Et verò si aliquid corporale esset simul cibus ac potus, & famem ac sitim perfectè expleret, num constitueret integrum convivium corporale? Ergo à pari, &c.

Obj. 2. Una species significat & efficit solum refectionem spiritua-lem, quæ

quæ respondet corporali refectioni per cibum corporalem: altera verò significat & operatur tantum refectionem spiritualement, quæ respondet corporali per potum corporalem. Ergo una species non efficit integram refectionem spiritualement. Ergo, &c.

Resp. Nego antecedens; quod supponit falsum: nam supponit duas refectiones spirituales partiales, quarum una non contineat id quod altera complectitur, ut contingit in cibo & potu corporali. Quod est falsum; nam quælibet resectio spiritualis consistit in gratia, qua integrè anima reficitur; & gratia, quæ datur sub specie panis ad explendam famem, non est diversa ab ea quæ datur sub specie vini ad explendam sitim; sed est eadem, cum fames & sitis spirituales eadem gratia Sacramentali expleantur.

Obj. 3. Plus significatur per utramque speciem quàm per unicam. Ergo unica species non significat nec efficit integrum convivium, nec proinde integrum Sacramentum Eucharistiæ constituit.

Resp. Nego anteced. Nam Eucharistia sub unica specie significat integram refectionem spiritualement. Eucharistia enim sub specie panis spiritualement animæ refectionem significat ad modum cibi spiritualis, & sub specie vini eandem refectionem significat ad modum potus spiritualis. Ergo Eucharistia sub alterutra specie significat integram refectionem spiritualement ad modum integri convivii: nam cibus spiritualis est integrum convivium spirituale, & efficit integram refectionem spiritualement: similiter & potus spiri-

tualis. Ergo Eucharistia sub alterutra specie integram refectionem spiritualement significat: nam integra resectio spiritualis necessariò significatur per integrum convivium spirituale.

Inst. Hinc sequitur nullum esse discrimen inter Eucharistiam sub utraque specie, & Eucharistiam sub unica specie.

Resp. Nullum equidem est discrimen quantum ad significationem essentialem, & efficaciam. Nam Eucharistia sub unica specie significat & efficit integram animæ refectionem, & eandem gratiam Sacramentalem. Sed discrimen est quoad modum significandi: nam Eucharistia sub utraque specie perfectiùs integram animæ refectionem significat, quàm sub unica specie. Eucharistia enim sub utraque specie distinctè & explicitè integram animæ refectionem significat, & sub una tantum specie hanc integram refectionem confusè tantum & implicitè significat. Sed hæc diversitas est solum accidentalis.

Obj. 4. Si una species cum corpore Christi sit integrum essentialiter Sacramentum, duæ species sunt inutiles. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam ambæ species necessariæ sunt ad perfectè representandum cruentum crucis sacrificium, in quo sanguis separatus est à corpore. Præterea per utramque speciem clariùs & expressiùs significatur effectus Sacramenti; quamvis Eucharistia sub unica specie non minorem effectum producat, eò quòd idem Christus sub unica specie fa-

mem & sitim expleat per eandem gratiam.

Obj. 5. Utraque species pertinet ad integritatem Sacramenti. Ergo unica species non constituit integrum Sacramentum.

Resp. Disting. anteced. Utraque species pertinet ad integritatem Sacramenti, quatenus confici non potest hoc Sacramentum nisi in utraque specie, eò quòd sit simul sacrificium mortis Christi repræsentativum, cùm sit, *conc. ant.* quatenus sine utraque specie non recipitur integrum Sacramentum, *nego ant. & conseq.* Vel sic disting. utraque species pertinet ad integritatem Sacramenti in fieri & quoad consecrationem, quæ est sacrificium mortis Christi repræsentativum, *conc. ant.* in facto esse, & quoad sumptionem, *nego ant.*

Obj. 6. Si una species sit integrum Sacramentum, Sacerdos utramque speciem sumens, recipit duo Sacramenta numero distincta. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia licet duæ illæ species seorsim sumptæ, & ad plures refectiones ordinatæ constituunt duo Sacramenta numero distincta; tamen moraliter censentur unum numero Sacramentum, quando ad unum idemque convivium ordinantur, & ipso usu per modum unius refectionis sumuntur, ut fit à Sacerdote.

ARTICULUS II.

Utràm Eucharistia sit unicum specie Sacramentum?

Dico. Corpus Christi sub specie panis, & sanguis Christi sub specie

vini sunt Sacramenta ejusdem speciei infimæ: ita ut solo numero distinguantur, quando seorsim, nec per modum unius convivii sumuntur.

Prob. Illa sunt Sacramenta ejusdem speciei infimæ, quæ habent significationem & efficaciam unius ejusdemque gratiæ Sacramentalis. Nam Sacramenta non distinguuntur specie, nisi per significationem & efficaciam diversæ gratiæ Sacramentalis. Atqui corpus Christi sub specie panis, & sanguis Christi sub specie vini, habent eandem significationem & efficaciam: nam significant & conferunt eandem refectionem animæ integram, nempe gratiam sanctificantem & Sacramentalem, quæ in anima eosdem effectus spirituales operatur, quos producit cibus & potus materialis in corpore. Ergo sunt Sacramenta ejusdem speciei infimæ, &c.

Obj. 1. Diversa signa gratiæ constituunt diversa specie Sacramenta. At species panis & vini sunt diversa signa gratiæ: ergo constituunt diversa specie Sacramenta.

Resp. Disting. maj. Diversa signa gratiæ Sacramentalis diversæ, diversam specie significationem habentia, & ad finem diversum ordinata, constituunt diversa specie Sacramenta, *conc. maj.* Diversa signa ejusdem gratiæ Sacramentalis, & eandem substantialiter significationem habentia, atque ad eundem finem ordinata, constituunt, &c. *nego maj. & distincta similiter minore, nego conseq.* Quamvis species panis differant à speciebus vini, tamen ambæ species eandem significationem & efficaciam habent, & ad eundem finem

nem proximum ordinantur. Nam eandem gratiam significant & producant, atque ad refectionem spiritualement quæ unica est, ordinantur. Ubi autem est unius gratiæ significatio & efficacia, quamvis res subjectæ illi significationi & efficaciam sint physicè diversæ, non est tamen diversum specie Sacramentum.

Obj. 2. Species panis & species vini habent significationem Sacramentalem diversam. Ergo constituunt Sacramenta specie diversa.

Resp. Disting. anteced. Habent significationem Sacramentalem diversam quoad modum significandi, *conc. ant.* diversam quoad rem significatam, *neg. ant.* Illa non sunt Sacramenta specie diversa, quæ eundem effectum Sacramentalem quamvis modo specificè diverso significant, sed quæ diversum specie effectum significant & producant. Nam sicut res aliqua non est Sacramentum, quia tali modo significat, sed quia effectum aliquem Sacramentalem significat & significando producit: ita res aliqua Sacramentum specie diversum non est, quia modo specificè diverso significat, sed quia effectum Sacramentalem specie diversum significat & producit. Quamvis autem species panis cum corpore Christi, & species vini cum sanguine Christi diverso modo significant, prior quippe significat per modum cibi spiritualis, & posterior per modum potus spiritualis; sunt tamen unicum specie Sacramentum: nam eundem specie effectum Sacramentalem, nempe eandem specificè refectionem animæ supernaturalem significant.

Inst. 1. Species panis significat refectionem quæ fit per cibum spiritualement, & species vini significat tantum refectionem quæ fit per potum spiritualement. At resectio facta per cibum spiritualement specie diversa est à resectione quæ fit per potum spiritualement. Ergo. *Neg. min. Prob.* Cibus corporalis aliter reficit corpus quàm potus corporalis. Ergo similiter cibus spiritualis aliter reficit animam quàm potus spiritualis. Ergo, &c.

Resp. Nego consequ. Disparitas est, quia substantia cibi corporalis specificè diversa est à substantia potus corporalis: ac proinde effectus cibi corporalis debet esse specificè diversus ab effectu potus corporalis. At in Eucharistia spiritualis cibus & spiritualis potus sunt una eademque res, quamvis diverso modo significata, nempe Christus, qui sub utraque specie animam eodem modo, nempe per eandem specie gratiam Sacramentalem reficit.

Inst. 2. Eucharistia sub specie panis significat tantum præsentiam corporis Christi, & Eucharistia sub specie vini, significat tantum præsentiam sanguinis Christi. Ergo ambæ species diversam habent significationem, etiam ex parte rei significatæ.

Resp. Disting. consequ. Habent diversam etiam ex parte rei significatæ significationem speculativam, *conc. consequ. practicam, nego consequ.* Eucharistiæ sub specie panis duplex est significatio, una speculativa, qua significatur præsentia corporis Christi: & altera practica, qua significatur & efficitur in subiecto rectè disposito spiri-

tualis refectio animæ. Similiter Eucharistiæ sub specie vini duplex est significatio; una speculativa, qua significatur præsentia sanguinis Christi: & altera practica, qua significatur & producit animæ refectio. Quare ambæ species habent etiam ex parte rei significatæ significationem diversam, sed speculativam tantum, quæ non variat speciem: nam sola significatio practica constituit speciem, quæ proinde eadem est ubi eadem est significatio practica. Igitur Eucharistia sub specie panis non est Sacramentum specie diversum ab Eucharistia sub specie vini, sed materialiter tantum.

Dico 2. Sacramentum Eucharistiæ est unum specie infima. Nam Sacramentum illud est unum specie infima, quod dividi non potest in alia Sacramenta specie diversa. At Sacramentum Eucharistiæ sic dividi non potest; siquidem (ut probatum est) Eucharistia sub specie panis & Eucharistia sub specie vini, etiam ut seorsim sumibiles, sunt Sacramenta ejusdem speciei infimæ. Ergo.

Quæres, quandonam Sacramentum Eucharistiæ sit unum vel multiplex numericè?

Resp. 1. Plures species panis consecratæ, seu plures hostiæ consecratæ, ut seorsim sumibiles, sive ut sumibiles diversis moraliter sumptionibus, sunt plura numero Sacramenta. Nam ut seorsim sumibiles sunt plura numero convivium, & singulæ significant ac efficiunt integram animæ refectionem.

Resp. 2. Plures species consecratæ panis & vini, quamvis sint multæ physicè, constituunt tamen moraliter unum numero Sacramentum, quando

ad unam refectionem ordinantur & sumuntur unica moraliter sumptione. Nam tunc sunt unum numero convivium, & significant ac efficiunt unam numero refectionem spirituales.

ARTICULUS III.

Utrum Eucharistia sit necessaria necessitate mediæ ad salutem?

Nota 1. Eucharistiam necessariam esse necessitate præcepti tum divini, tum Ecclesiastici, constat ex dictis in Theologia morali. Quare agitur hic solum de necessitate mediæ.

Nota 2. Illud est necessarium necessitate mediæ ad salutem, sine quo etiam inculpabiliter omisso salus obtineri non potest. Talis est gratia sanctificans. Illud verò necessarium est necessitate præcepti tantum, cujus quidem omissio culpabilis, nisi per poenitentiam remittatur, impedit salutem, sine quo tamen inculpabiliter omisso salus obtineri potest: Græci schismatici censent Eucharistiam esse necessariam necessitate mediæ.

Nota 3. Eucharistia spectari potest, vel in re, vel in voto. Eucharistia in re est realis sumptio Eucharistiæ. Eucharistia in voto est votum seu desiderium vel propositum sumendi Eucharistiam. Duplex est autem Eucharistiæ votum, nempe explicitum & implicitum. Explicitum est actus voluntatis, quo expressè ac distinctè Eucharistiæ sumptionem volumus. Implicitum est actus voluntatis, quo aliquid volumus, in quo Eucharistiæ sumptio con-

confusè continetur. Tale est propositum servandi omnia Dei præcepta, in quibus Eucharistiæ susceptio continetur.

Nota 4. Votum implicitum aliud est propriè dictum, & est actus voluntatis, quo volumus aliquid, in quo confusè continetur id, cujus votum implicitum dicimur habere. Aliud est impropriè dictum, & est appetitus quidam quasi innatus vel habitualis alicujus rei: talis est appetitus, quo habitus suum actum, medium suum finem, res inchoata suam perfectionem, infans recens natus cibum suum appetere dicitur. Sive votum implicitum impropriè dictum est ordinatio vel dispositio, vel capacitas habitualis. De hoc hic non agitur: nam certum est neminem baptizatum posse esse sine tali voto. Sed hic quæritur, utrùm Eucharistia sit necessaria necessitate medii vel in re, vel saltem in voto propriè dicto, id est, utrùm sumptio Eucharistiæ sit medium ita necessarium ad salutem, ut prima gratia vel salus obtineri non possit sine illa realiter habita, vel saltem sine vicario ipsius cum speciali ac directa obligatione ad ipsam velut medium necessarium ad justificationem.

Dico 1. Eucharistiæ sumptio non est necessaria parvulis necessitate medii. Est de fide ex Conc. Trid. sess. 21. can. 4. sic definiente: *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem: anathema sit.* Etc. 4. rationem reddit, nempe quia parvuli per baptismum justificantur, nec possunt ante usum rationis gratiam sanctificantem amitte-

re, cum peccare non possint. Ac proinde parvuli, qui ante usum rationis moriuntur, per solum baptismum salvantur. Ibi sic enim ait: *Eadem sancta Synodus docet, parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ communionem: siquidem per Baptismi lavacrum regenerari, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt. Neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit. Ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt: ita certè eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.*

Dico 2. Realis susceptio Eucharistiæ non est adultis necessaria necessitate medii.

Prob. 1. Ex Conc. Trid. sess. 5. can. 5. generaliter definiente, in baptizatis nihil esse, quod eos ab ingressu cœli remoretur: quod falsum esset, si realis communio Eucharistiæ ad salutem necessaria esset necessitate medii.

2. Ratione. Quia ad salutem obtinendam sufficit status gratiæ. At ad statum gratiæ consequendum necessaria non est realis communio Eucharistiæ: nam Eucharistia non est instituta ad dandam primam gratiam, sed illam supponit, cum sit Sacramentum vivorum.

Præterea adulti peccatores justificari possunt sive per baptismum, sive per pœnitentiæ Sacramentum in re vel in voto susceptum; & si antequam moraliter peccent, moriantur, salvabuntur sine

Eucharistia, quia in statu gratiæ de-
cedent.

Dico 3. Eucharistia in voto non est
etiam ad salutem necessaria necessitate
medii. Ita communiter.

Prob. Nam illud solum est in voto
necessarium ad salutem necessitate
medii, quod institutum est à Deo tam-
quam medium ad justificationem ac
peccatorum remissionem obtinen-
dam. At hoc non convenit Eucharis-
tiæ: nam ipsa primam justificatio-
nem & peccatorum remissionem sup-
ponit, ut licitè & utiliter sumatur.
Medium autem non supponit id, ad
quod consequendum institutum est.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Hæc Christi verba, Joann.
cap. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii
hominis, & biberitis ejus sanguinem, non ha-
bebitis vitam in vobis:* tam important
necessitatem medi, quam ista de Ba-
ptismo, Joann. c. 3. *Nisi quis renatus
fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest
introire in regnum Dei.* Ergo Eucharis-
tia est necessaria necessitate medi sicut
Baptismus.

Resp. Nego anteced. Nam istæ &
similes locutiones sunt de se indiffe-
rentes ad significandam necessitatem
medi vel præcepti, idque determina-
ri debet ex subjecta materia. Igitur
si in istis locutionibus agatur de re non
necessaria ad justificationem, sed eam
supponente, significatur solum neces-
sitas præcepti, ut contingit Eucharis-
tiæ, quæ non est instituta ad confe-
rendam justificationem, seu primam
gratiam, sed augmentum illius. Ad-

de quod verus sensus Scripturæ nobis
innotescat per sensum Ecclesiæ, cu-
jus est Scripturam infallibiliter inter-
pretari.

Inst. 1. Hæc verba (*nisi manducave-
ritis, &c.*) tam infantes comprehen-
dunt, quàm ista, *nisi quis renatus fue-
rit, &c.* Ergo tam important necessti-
tatem medi: nam quidquid est neces-
sarium respectu infantium, non est il-
lis necessarium necessitate præcepti,
cum sint illius servandi incapaces, sed
necessitate medi.

Resp. Nego anteced. 1. Quia hæc
utraque verba intelligi debent pro
subjecta materia. At Eucharistiæ
manducatio, quæ priorum verborum
materia est, non tam latè patet, nec
tam necessaria est quàm spiritualis re-
generatio, quæ est posteriorum mate-
ria. 2. Quia verba illa (*nisi quis re-
natus fuerit, &c.*) exprimentia necessti-
tatem Baptismi, non diriguntur ad cer-
tas aliquas personas, nec per illa actus
aliquis præcipitur, sed absolutè perti-
nent ad omnes homines sine ulla ex-
ceptione. At ista (*nisi manducaveri-
tis, &c.*) quibus exprimitur necessitas
manducationis Eucharistiæ, certum
actum præcipiunt, & ad audientes ac
intelligentes diriguntur. Unde ad
eos solos spectant, qui possunt audi-
re ac intelligere, & actum præce-
ptum humano modo præstare: qua-
les non sunt parvuli, utpote usu ra-
tionis destituti, ad quos proinde ne-
cessitas Eucharistiæ propriè sumptæ
non spectat.

Inst. 2. Patres verba illa (*nisi man-
ducaveritis, &c.*) extendunt ad parvu-
los, & ideo docent manducationem

corporis Christi necessariam esse parvulis ad salutem. Nam Innocentius I. Epist. ad Patres Concil. Milevitani ait : *illud verò quod eos (Pelagianos) vestra fraternitas asserit predicare, parvulos æternæ vitæ præmiis sine baptismatis gratia posse donari, perfatum est : nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis.* Quem locum referens S. Augustinus, lib. 1. contra Julianum, cap. 4. sic loquitur : *Sancto Innocentio vide quid respondeas.... qui parvulos definivit, nisi manducaverint carnem filii hominis, vitam prorsus habere non posse.* Et idem S. Augustinus, lib. 1. de peccatorum meritis & remiss. cap. 20. *Illud Christi (nisi manducaveritis, &c.) asserit & probat pertinere ad parvulos : & lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum, cap. 22. de parvulis loquens, ait : Nec illud cogitatis, eos vitam habere non posse, qui fuerint expertes corporis & sanguinis Christi, dicente ipso : nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. Ergo.*

Resp. Disting. anteced. Patres docent parvulis necessariam esse corporis Christi manducationem mysticam & improprie dictam, conc. ant. oralem & proprie dictam, nego ant. & consequ. cum Patres illi extendunt ad parvulos hæc Christi verba (*nisi manducaveritis, &c.*) tunc illa verba non in sensu litterali sed mystico exponunt; & per manducationem Eucharistiæ intelligunt mysticam quandam manducationem Christi, in eo positam, quod quis per gratiam Baptismi incorporetur Christo, vivum ejus membrum effe-

ctus, ejus spiritu & gratia vivificetur, ejusque corpori mystico nempe Ecclesiæ societur. Quod constat 1. quia S. Augustinus expresse docet Baptismum parvulis ante usum rationis morientibus sufficere ad salutem, ac proinde non ipsis necessariam esse realem Eucharistiæ manducationem, sed solum illam, qua per Baptismum fiunt membra Christi & Ecclesiæ, sic enim, l. 1. de peccatorum meritis & remiss. cap. 19. ait : *Si percepto Baptismate de hac vita emigraverit (parvulus,) soluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens, in æternum justificatos præsentia creatoris illuminat.* Idem docet pluribus aliis locis. 2. Quia præter oralem & proprie dictam Eucharistiæ manducationem, aliam mysticam & metaphoricam modo explicato admittit; ut, tract. 26. in Joann. ubi hæc verba (*qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem*) exponens, sic loquitur : *Hunc itaque cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est sancta Ecclesia in prædestinatis & vocatis, & justificatis, &c.* Et infra : *Hoc est ergo manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere.* Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem, licet carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacramentum corporis & sanguinis Christi.

Eadem autem fuit Innocentii sententia, quæ Augustini, qui suam Innocentii auctoritate confirmat.

Itaque

Itaque Innocentius & Augustinus cum dicunt parvulos salvari non posse sine sumptione corporis & sanguinis Christi, volunt solum parvulos salvari non posse, nisi per Baptismum incorporati fuerint Christo, ejus membra effecti, ejus spiritu & gratia vivificati, & corpori ejus mystico nempe Ecclesiæ incorporati, & sic mysticè corpus Christi manducaverint, ejusque sanguinem biberint.

Ratio autem quæ illos impulit ad explicanda in sensu mystico non litterali respectu infantium hæc Christi verba (*nisi manducaveritis, &c.*) hæc fuit, ut probarent Pelagianis parvulos sine Baptismo salvari non posse. Nam cum Pelagianos urgerent verbis istis Christi, *nisi quis renatus fuerit, &c.* respondebant Pelagiani non baptizatos excludi à regno Dei, non verò à vita æterna. Ut hanc responsionem refellerent S. Augustinus & alii Catholici, adhibuerunt, hæc alia verba Christi: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c. non habebitis vitam in vobis*: sic argumentando. Qui non est particeps corporis & sanguinis Christi mysticè, & quantum ad unionem cum Christo spiritualement, unitatem Ecclesiæ, aliosque effectus, quos significat Sacramentum corporis & sanguinis Christi, non potest habere vitam æternam. At nemo sine Baptismo est hoc modo particeps corporis & sanguinis Christi. Ergo nemo sine Baptismo habere potest vitam æternam.

Inst. 3. S. Augustinus, l. 1. de peccatorum merit. & remiss. cap. 20. dicit hæc verba (*nisi manducaveritis, &c.*) tam

pertinere ad parvulos, quàm ista, *nisi quis renatus fuerit, &c.*

Resp. Vult quidem utramque sententiam Christi ad parvulos pertinere, sed in diverso sensu: nempe vult priora verba ad eos pertinere in sensu tantum mystico à nobis explicato, posteriora verò in sensu litterali. Quare non nobis adversatur, qui negamus tantum priora verba ad parvulos pertinere in sensu litterali.

Obj. 3. Aliqui Patres dicunt neminem salvari posse sine communione Eucharistiæ.

Resp. Loquuntur vel de necessitate præcepti respectu adultorum, qui si Eucharistiam culpabiliter omittant, hoc ipso salute excidunt: vel de manducatione mystica, de qua S. Augustinus loquitur.

Obj. 4. Nemo per Baptismum aut Pœnitentiam justificari potest sine voto suscipiendi Eucharistiam suo tempore: *Hoc Sacramentum ex se ipso virtutem habet gratiam conferendi; nec aliquis habet gratiam ante susceptionem hujus Sacramenti, vel nisi ex aliquo voto ipsius, vel per se ipsum, ut adulti; vel voto Ecclesiæ, sicut parvuli*, ait S. Thomas, q. 79. a. 1. ad 1. Ergo Eucharistia est medium necessarium ad salutem.

Resp. Disting. antec. Nemo scilicet adultus justificari potest sine voto recipiendi Eucharistiam latè dicto, quod includitur in proposito servandi omnia mandata, *conc. ant.* sine voto strictè dicto, quale requiritur ad justificationem ante susceptionem Baptismi vel Sacramenti Pœnitentiæ, *nego ant. & conseq.* Ibi autem sanctus Thomas loquitur de Eucharistiæ voto latè sumpto,

pto, quod commune est rebus omnibus necessariis tantum necessitate præcepti, & consistit solum in proposito servandi omnia præcepta.

Dixi, *adultus*, nam parvuli voti omnis incapaces sunt, & tamen per Baptismum justificantur.

Inst. 1. S. Thomas, 3. p. q. 73. a 3. docet parvulos sine voto Eucharistiæ salvari non posse.

Resp. Loquitur solum de voto improprie sumpto, consistente in intentione Ecclesiæ parvulos per baptismum efficientis idoneos ad Eucharistiam suo tempore recipiendam. Unde solum vult parvulos salvari non posse sine Baptismo, quem illis Ecclesia confert ex intentione, ut Eucharistiam suo tempore suscipere possint. Quæ tamen intentio necessaria non est ad Baptismi valorem.

Inst. 2. S. Thomas, 3. p. q. 80. a. 11. ad 2. dicit, Eucharistiam & Baptismum esse æqualis necessitatis respectu adultorum.

Resp. Nego. Sed solum dicit utrumque Sacramentum adultis necessarium esse ad salutem, non verò æqualiter aut eodem modo necessarium esse quantum ad Eucharistiæ sumptionem oralem & proprie dictam, sic enim ait: *Quantum verò ad adultos, utrumque est necessitatis.* Itaque S. Doctor solum vult Eucharistiam & Baptismum adultis necessaria esse ad salutem, sed cum hoc discrimine, quòd Eucharistiæ communicatio proprie dicta sit necessaria necessitate præcepti, Baptismus verò necessarius sit necessitate tum præcepti, tum medii.

Ant. Th. Moral. P. II.

Inst. 3. S. Thomas eodem articulo in corpore docet Eucharistiæ manducationem esse necessariam necessitate medii.

Resp. Tunc intelligit Eucharistiæ manducationem mysticam, consistentem in eo, quòd quis incorporetur Christo per gratiam sanctificantem, & ejus vivum membrum fiat.

Obj. 5. Adultus justificari non potest sine proposito servandi omnia præcepta, ideoque recipiendi Eucharistiam. Ergo Eucharistia saltem in voto necessaria est necessitate medii ad justificationem, proindeque ad salutem.

Resp. Nego conseq. Nam illud solum dicitur necessarium ad salutem necessitate medii saltem in voto proprie dicto, quod est medium ita necessarium ad salutem, ut dum haberi non potest in re seu secundum se, justificatio obtineri nequeat sine alio tamquam ejus vicario cum speciali ac directa obligatione ad ipsum, velut ad medium necessarium adhibendum contra eadem peccata per vicarium ejus remissa: cujusmodi sunt solum Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ.

Obj. 6. Eucharistiæ communicatio est absolute necessaria adultis ad perseverandum in gratia. Ergo est necessaria necessitate medii.

Resp. Nego anteced. Quia 1. ita communiter Doctores, 2. Quia Eucharistia non est unicum medium vitandi peccata mortalia: nam præter Eucharistiam sunt alia media, ut oratio, actus virtutum, jejunium, elemosynæ, &c. quibus obtineri possunt

auxilia absolutè sufficientia ad vitanda omnia mortalia. 3. Quia alioqui salus esset impossibilis adulto, qui sine sua culpa Eucharistiam recipere non posset, ut facile contingere potest Fidelibus a Turcis captis, vel iuxta de causa inter barbaras nationes degentibus.

Inst. 1. Eucharistia est cibus animæ. Sed anima non potest absolutè sine suo cibo conservare vitam suam spiritualement, sicut corpus suum sine suo cibo corporali. Ergo.

Resp. Disting. maj. Eucharistia est cibus animæ nostræ non unicus, *conc. maj.* unicus, *nego maj.* Nam oratio & actus virtutum sunt etiam cibus spiritualis, quo vita animæ conservatur.

Inst. 2. *Conc. Florentinum* comparat Eucharistiam respectu animæ cum cibo & potu materiali, respectu vitæ corporalis. Ergo Eucharistia tam est necessaria ad conservandam vitam animæ, quam cibus materialis, &c.

Resp. Disting. anteced. Comparat quoad effectus, *conc. antec.* Nam dicit Eucharistiam operari in anima eos effectus, quos in corpore producit cibus & potus materialis. Comparat quoad necessitatem, *nego antec. & consequ.*

Porro *Concil. Trident.* dicit quidem Eucharistiam esse antidotum, quo à peccatis mortalibus præservamur; sed non dicit esse unicum antidotum.

Observa. Tamen etiam secluso omni præcepto positivo, Eucharistiæ communicatio non solum utilis, sed etiam necessaria est ad facilius & certius

perseverandum in gratia; ita ut sine illa non nisi difficillimè omnia mortalia vitari possint.

Prob. Quia Eucharistia non solum est efficacissima, sed etiam a Deo singulariter instituta ut medium præcipuum & ordinarium ad vitam animæ conservandam, & ad vitanda peccata mortalia & venialia, ut constat ex *Conc. Trident. sess. 13. cap. 2.* ubi ait: *Sumi autem voluit (Christus) Sacramentum hoc tamquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes; &c.... & tamquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur.* Quare qui hoc medium negligunt, meritò privantur specialibus gratiæ auxiliis, sine quibus non possunt nisi difficillimè omnia mortalia vitari. Adultis tamen, qui inculpabiliter illam omittunt, moraliter sufficiunt alia media, ut oratio, jejunium, & actus virtutum cum Eucharistiæ voto, nempe desiderio ac proposito sumendi Eucharistiam.

ARTICULUS IV.

Utrum communicatio Eucharistiæ sub utraque specie sit necessaria jure divino?

Nota. Certum est communionem sub utraque specie à Christo præceptam esse Sacerdoti sacrificanti. Certum est etiam communionem sub specie vini non esse à Christo prohibitam laicis: nam communicatio sub utraque specie sæpe, imò communiter in publicis cœtibus data fuit laicis in Ecclesia Latina usque ad duodecimum

num sæculum, à quo tempore usus solius speciei panis sensim invaluit. Sed anno circiter 1412. Petrus Dresdensis & Jacobus Misnensis docuerunt Pragæ in Bohemia Eucharistiæ sumptionem sub utraque specie esse jure divino etiam laicis necessariam. Unde eorum discipuli dicti sunt Calixtini. Hunc errorem secuti sunt Joannes Hus, Hussitæ, & postea Lutherani & Calvinistæ.

§. I.

Dico 1. Communio sub utraque specie necessaria non est ex præcepto divino Fidelibus non sacrificantibus. Est de fide.

Prob. 1. Ex Spiritura. Joann. c. 6. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.... qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Ubi Christus vitam æternam promittit sumentibus Eucharistiam sub sola specie panis. Ergo Christus non præcipit omnibus sumptionem Eucharistiæ sub utraque specie: nam si præcepisset, communicantes sub unica specie peccarent graviter violando præceptum divinum in re gravi; ideoque damnationem æternam mererentur: & consequenter Christus eis falsò vitam æternam promississet. Act. cap. 2. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Ubi communio exprimitur solum sub specie panis, eò quòd, si non ordinariè, saltem sæpe Fideles laici sub hac unica specie communicabant.

Prob. 2. Ex Traditione, quæ nobis innotescit per usum veteris Eccle-

siæ, quæ cum vera Christi Ecclesia fuerit etiam juxta adversarios, nihil egit contra præceptum Christi. In veteri autem Ecclesia sæpe Fideles sub sola specie panis communicabant. Nam,

I. Primis Ecclesiæ sæculis sæviente persecutione, solebat post sacrificium fidelibus tradi Eucharistia domum deferenda, ut illam opportuno tempore sumerent, & maximè ut se ad mortem pro fide constanter subeundam corroborarent; ut constat ex Tertulliano, Cypriano, Clemente Alexandrino, & aliis apud Bellarminum. Eucharistia autem domum deferenda tradebatur tantum sub specie panis. Sola enim species panis Fidelibus in manus tradebatur; species verò vini solum dabatur ex calice bibenda, ut constat ex S. Cyrillo Hierosolymitano, Catechesi 5. Nec in domibus laicorum erant calices seu vasa quibus contineri posset sanguis Christi, ut patet ex Apologia 2. S. Athanasii. Neque id conveniebat.

II. Eucharistia sub sola specie panis asservabatur, ut constat ex Cypriano, Ambrosio, & aliis Patribus, qui de hac asservatione loquentes, solius panis speciem meminerunt.

III. Ægroti plerumque sub sola specie panis communicabant, ut patet ex Epist. Dionysii Alexandrini apud Eusebium, l. 6. Hist. cap. 44. ex vita S. Ambrosii, in qua Paulinus Diaconus narrat sanctum illum animam agentem, ab Honorato Vercellensi Episcopo accepisse corpus Domini, quo accepto, ubi glutiivit, emisit spiritum. Et ex vita S. Basilii, in qua

Amphilochius scribit S. Basilium ad missæ ministerium stetisse in templo, panem consecratum sumpsisse cum clericis, & postea in lecto recubentem reddidisse Domino spiritum.

IV. Manichæi ut laterent, panem Eucharisticum cum Catholicis sumebant, numquam calicem, ut constat ex S. Leone, serm. 4. de Quadragesima. At si Ecclesia sensisset utriusque speciei sumptionem Fidelibus omnibus à Christo præceptam esse, Manichæi solam panis speciem sumendo, latere non potuissent, sed sese prodidissent, abstinendo à specie vini.

V. In Ecclesia Latina prioribus sæculis, sicut nunc etiam fit, feria sexta majoris Hebdomadæ Sacerdos communicabat sub sola specie panis, sumendo scilicet hostiam pridie consecratam, ut constat ex Innocentio I. Epist. 1. c. 4. & ex antiquis ritualibus. Item olim in Ecclesia Græca communio sub sola specie panis fiebat per totam quadragesimam, exceptis die Dominico & Sabbato, ut constat ex Græcorum Euchologiis simpliciter præscribentibus asservandam esse speciem panis pro aliis diebus, in quibus erat tantum Missa Præsanctificatorum.

Vide plura apud Bellarminum.

Prob. 3. Ex Conciliis: Constantiense, sess. 13. sic ait? *Sicut hac consuetudo ad vitandum aliqua pericula & scandala, est rationabiliter introducta, quod licet in primitiva Ecclesia huiusmodi Sacramentum reciperetur à Fidelibus sub utraque specie, postea à conscientibus sub utraque, & à laicis tantummodò sub specie panis suscipiatur; cum firmissimè credendum*

fit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus & sanguinem tam sub specie panis quam sub specie vini veraciter contineri. Unde cum huiusmodi consuetudo ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta & diutissimè observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ auctoritate pro libitu mutare. Trid. sess. 21. can. 1. Si quis dixerit ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi Fideles utramque speciem sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere; anathema sit. Et can. 2. Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catholicam non iustis causis & rationibus adductam fuisse, ut laicos atque etiam clericos non conscientibus, sub panis tantummodò specie communicaret; aut in eo errasse; anathema sit.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud Christi, Joann. cap. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Resp. Christus his verbis præcipit tantum sumptionem corporis & sanguinis sui. Corpus autem & sanguis Christi verè sumuntur sub unica specie, perinde ac sub utraque, cum Christus totus sit sub qualibet specie. Quare totum præceptum impletur sumendo Eucharistiam sub unica specie.

Obj. 2. Illud Christi, 1. Cor. c. 11. *Hoc facite in meam commemorationem.*

Resp.

Resp. Verba illa absolutè ponuntur tantum post consecrationem panis. Post calicis verò consecrationem ponuntur cum conditione, nam dicitur: *Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.* Quod discrimen satis ostendit calicis sumptionem non omnibus præceptam esse. Quamvis igitur ista verba (*hoc facite*) ad laicos, & ad Sacerdotes conficientes Eucharistiam pertinerent, non tamen ad eos omnes eodem modo spectant. Nam Sacerdotibus præcipitur, ut aliquando Eucharistiam conficiant, & quoties conficiunt, sub utraque specie communicent: Laicis verò præcipitur tantum ut aliquando communicent sive sub una specie, sive sub utraque, quem modum Christus reliquit Ecclesiæ determinandum.

Obj. 3. Eod. cap. dicitur: *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.*

Resp. His verbis præcipitur, non sumptio calicis, sed dispositio requisita ad Eucharistiam utiliter ac dignè sumendam.

Obj. 4. Illud, Matth. cap. 26. *Bibite ex hoc omnes.*

Resp. Hoc dictum est solis Apostolis præsentibus, ut patet 1. ex contextu; sic enim ibi legitur: *Et accipiens calicem, gratias egit, dedit illis, dicens: bibite ex hoc omnes.* Ergo Christus illis solis dixit, *bibite ex hoc omnes*, quibus dedit calicem, nempe solis Apostolis. 2. Ex his Marci, c. 14. verbis: *& biberunt ex eo omnes:* ubi tò omnes manifestè significat tantum eos, qui cum Christo in ultima cœna discumbebant.

Inst. Christus præcepit, ut Apostoli acciperent Eucharistiam sub utraque specie. Ergo idem etiam præcepit Fidelibus omnibus.

Resp. Nego conseq. Nam hoc Christi præceptum erat speciale, & Apostolos solos spectabat. Quamvis enim tunc non consecrassent, Christus tamen convenienter voluit, ut omnes Eucharistiam sub utraque specie sumerent, quia 1. tunc fiebat hujus Sacramenti institutio. 2. Tunc primum Apostoli Sacerdotes ordinabantur: unde conveniebat, ut tunc acciperent, quod postmodum celebrando accepturi erant. 3. Discumbebant in eadem cœna cum Christo, qui utramque speciem acceperat.

Obj. 5. Patres docent sanguinem Christi bibendum esse.

Resp. Tam sumitur sanguis sub specie panis quàm sub specie vini, cum sub qualibet specie corpus & sanguis Christi, & ipse Christus totus contineatur. Porro Patres cum utuntur verbo bibendi, non faciunt vim in modo sumendi, sed in ipsa sumptione.

Obj. 6. In veteri Ecclesia laici sub utraque specie communicabant, ut constet ex multis Patribus.

Resp. In veteri Ecclesia Laicis ministrabatur quidem Eucharistia sub utraque specie, sed non semper, ita ut sub unica etiam specie sæpe daretur, ut infirmis, & quando privatis in domos suas deferenda tradebatur. Crescente autem magis ac magis Christianorum numero, sensim desit usus sub utraque specie ob difficultates &

pericula. Quemadmodum igitur rectè & prudenter, etiam juxta adversarios, nunc retinetur modus administrandi Baptismi per infusionem, postquam hæc ubique inducta est, quamvis per duodecim sæcula administratus sit per immersionem, sed quæ propter difficultates & incommoda paulatim in desuetudinem abiit: sic usus administrandi Eucharistiam sub sola specie panis rectè ab universa Ecclesia retinetur ob difficultates & incommoda majora, quæ in usu calicis reperiuntur, quamvis calix per duodecim sæcula in usu fuerit.

Obj. 7. Gelasius Papa, can. *comperimus*, de consecrat. dist. 2. ait: *Comperimus, quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacri cruoris abstineant; qui procul dubio, quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi, aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.*

Resp. Vel Gelasius (ut docet glossa) loquitur de solis Sacerdotibus sacrificantibus, qui jure divino tenentur utramque speciem sumere; Vel si comprehendat Laicos, loquitur de his, qui ex errore Manichæorum à calice semper abstinebant: quales erant ipsi Manichæi, & Priscillianistæ, qui ideo à specie vini abstinebant, quia putabant vinum esse creaturam de se malam & à Diabolo factam, & Christum non habuisse verum sanguinem. Hinc rectè jubentur aut integra Sacramenta & sub utraque specie sumere in signum abjectæ superstitionis & hæresis, aut ab iis omnino abstinere.

Hinc etiam rectè dicuntur tantum Sacramentum grandi sacrilegio dividere, in quantum sua hæretica opinione Christum dividebant, & Eucharistiam ipsam, in qua sanguinem contineri non credebant.

Obj. 8. Calix est de substantia & necessitate Sacramenti: ergo jure divino sumi debet.

Resp. Dist. ant. Est de necessitate Sacramenti quoad confectionem, & quatenus Sacramentum hoc ex institutione Christi est sacrificium perfectè repræsentativum passionis & mortis ejus, *conc. ant.* Est de necessitate Sacramenti jam confecti & distribuendi, *nego ant.* Nam Sacramentum confectum, ejusque distributio supponit sacrificium jam perfectum; & quælibet species, ut pote totum Christum continens, est integrum Sacramentum, ut suprà probatum est.

Obj. 9. Eucharistia instituta est ad modum convivii spiritualis sumendi à Fidelibus omnibus. Sed convivium spirituale requirit cibum & potum spiritualem. Ergo.

Resp. Unaquæque species seorsim ab alia est integrum convivium spirituale, & continet cibum & potum spiritualem, nempe totum Christum. Nam cibus & potus spirituales sunt una eademque res, nempe Christus reficiens animam, qui sub unica specie totus continetur.

Obj. 10. Omnes communicantes debent annuntiare & commemorare mortem Christi, juxta illud, 1. Cor. c. 11. *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.*

Resp.

Resp. Laici communicantes debent annunciare mortem Domini, non eodem modo, sed diverso quo Sacerdos sacrificans annuntiat. Nam Sacerdos Eucharistiam conficiens sub utraque specie, annuntiat Christi mortem per repræsentationem perfectam, quatenus vi verborum corpus sub specie panis seorsim à sanguine, & vicissim sanguinem sub specie vini seorsim à corpore ponit: & sic vi verborum in signis sensibilibus separat corpus à sanguine, quamvis utrumque per concomitantiam sub qualibet specie seorsim ab alia contineatur. Communicantes autem sub unica specie annuntiant mortem Christi non solum per recordationem, quatenus hujus sacrificii participes facti gratias agere debent de Christi morte in eo repræsentata, sed etiam per repræsentationem minùs perfectam, quatenus Christi corpus sine ejus sanguine repræsentatum & vi verborum in sacrificio separatum sumunt.

Dices. Saltem communicantes sub utraque specie expressiùs repræsentant mortem Christi. Ergo.

Resp. Nego consequ. Nam laici non tenentur mortem Christi tam perfectè & expresse repræsentare seu annuntiare, quàm Sacerdos conficiens & sacrificans.

Obj. II. Christus instituit Sacramentum Eucharistiæ sub utraque specie, & illud sub utraque specie Fidelibus omnibus reliquit. Ergo Ecclesia non potest illos privare una specie.

Resp. Christus hoc quidem Sacramentum Fidelibus sub utraque specie

reliquit, sed sumendum vel sub utraque vel sub unica specie secundum ordinationem Ecclesiæ. Nam ex Conc. Trid. sess. 21. cap. 2. hanc potestatem Christus Ecclesiæ dedit, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret. Ecclesia autem nullam Fidelibus injuriam fecit, subtrahendo laicis speciem vini, cum sub specie panis totus Christus contineatur & tantum gratiæ conferatur quantum sub utraque specie.

§. III.

Dico 2. Ecclesia justas ob causas Fidelibus non sacrificantibus usum calicis negat, & consuetudinem sub sola specie panis communicandi approbavit, eamque pro lege habendam decrevit.

Prob. Illas causas exponendo nimirum.

I. Ob periculum morale effundendi guttas sanguinis. Neque enim moraliter loquendo fieri potest, ut Christi sanguis tantis populorum turbis ministraretur, quando ad communionem Paschatis tempore accedunt, quin sæpiùs effundatur, præsertim cum inter communicantes multi sint senes, debiles, rustici, qui ad bibendum de alterius manu vix accommodare se norunt. Igitur ad vitandum irreverentiam & profanationes tanti Sacramenti, quæ nunc in tanta Fidelium multitudine vix vitari possent, si Eucharistia sub specie vini daretur, meritò Eccle-

Ecclesia communionem sub sola specie panis laicis permittit.

II. Ob periculum corruptionis specierum, si vini species asservaretur pro communione laicorum.

III. Ut haberetur uniformitas communioni respectu omnium, quæ nunc haberi vix potest cum usu calicis ob penuriam ac raritatem vini in plurimis regionibus, ubi etiam aliunde asportatum, brevi tempore acescit & corrumpitur.

Præterea non pauci sunt abstemii, & plurimi ex eodem vase aut eodem calamo cum aliis bibere non possent ob horrorem, & metum ne contagiosum morbum, aut foetidum halitum, aut sordes ab aliis contraherent.

IV. Denique ut aboleretur hæresis asserentium utriusque speciei summptionem jure divino necessariam esse.

Obj. Si istæ causæ valerent, prisca Ecclesia debuisset à primis sæculis usum calicis laicis prohibere.

Resp. Nego. Nam variæ rationes ex allatis locum non habuere: tum quia non erat tanta Fidelium multitudo, nec adhuc exorta fuerat prædicta hæresis: tum quia successu temporis varia acciderunt, quæ ostenderunt jam non expedire laicorum communionem sub specie vini.

Observa. Præceptum Ecclesiasticum communicandi sub sola specie panis Græcos non spectat nec obligat: unde etiam Romæ utramque speciem in Ecclesiis sui ritus sumunt. In Ecclesia verò latina ne viaticum quidem dare licet sub specie vini, etiamsi æger illud sub specie panis sumere non possit, ob contrariam praxim Ecclesiæ

vim legis habentem. Potest tamen contingere casus, in quo sumptio speciei vini licita sit apud latinos, ut si post calicis consecrationem, irruentibus infidelibus Sacerdos aufugiat, aut deficiat: tunc enim Sacerdos non sacrificans, vel clericus in ejus defectum, vel utroque deficiente quisvis laicus in statu gratiæ existens potest & debet calicem sumere ad impediendam profanationem.

CAPUT VI.

De effectibus Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Utrum Eucharistia conferat primum gratiam?

Nota. L Utherus & Calvinus, qui putarunt Sacramenta instituta esse solum ad excitandam fidem, qua homo justificatur, quique augmentum gratiæ & gloriæ non agnoscunt; consequenter docuerunt Sacramentum Eucharistiæ per se & primario conferre remissionem peccatorum, excitando fidem. Unde negant statum gratiæ requiri ad communionem Eucharistiæ. Quinimò Lutherus in concione de digna præparatione ad Eucharistiam sic ait: *Optima dispositio est, non nisi ea, qua pessimè es dispositus: & è contrariò tunc pessimè es dispositus quando optimè es dispositus.* Digna sane hoc monstro sententia. Calvinus verò, lib. 4. instit. c. 16. §. 42. dicit Eucharistiam non prodesse justis.

Dico

Dico 1. Eucharistia non confert per se & primario primam gratiam ac remissionem peccatorum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam, Joann. c. 6. Eucharistia dicitur instituta ut cibus & potus spiritualis: *Caro mea verè est tibus; & sanguis meus verè est potus.* Cibus autem vitam supponit, non dat; sed eam sustentat, conservat, & auget. Et ibidem cum effectus Eucharistiæ recensentur, non dicitur dare vitam & remissionem peccatorum, sed conservare & augere vitam animæ, illamque à mortè præservare, ut patet ex his Christi verbis: *Vivet in æternum, habet vitam æternam, in me manet, & ego in illo, vivet propter me.* Item ex Apostolo, 1. Cor. cap. 11. requiritur status gratiæ ad Eucharistiæ sumptionem: *Probet autem se ipsum homo, & sic de illo pane edat: & qui manducat indigne, hoc est in statu peccati mortalis, damnationis æternæ reus est, juxta illud: Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit.* A fortiori non recipit remissionem peccatorum.

2. Ex traditione, cujus testes sunt Patres, qui unanimi consensu apud Bellarminum & alios docent ad communionem Eucharistiæ requiri statum gratiæ & liberationem à peccato mortali: ac proinde remissionem peccatorum mortalium non esse primum effectum Eucharistiæ, nam repugnat Eucharistiam per se primario conferre id quod necessario præsupponit. Pro omnibus sufficiant Sanctus Ambrosius, lib. 6. in Evang. Lucæ, in cap. 9. ubi sic ait: *Nemo cibum accipit Christi, nisi*

Ant. Th. Moral. P. II.

fuert ante sanatus. Et illi qui vocantur ad cœnam, prius vocando sanantur.... ubique igitur mysterii ordo servatur, ut prius per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, post alimonia mensæ cœlestis exuberet. Et Sanctus Augustinus, tract. 26. in Joann. *Quam multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur.... videte ergo, fratres, panem cœlestem spiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate.*

3. Ex Conciliis, Florentino, in decreto pro Armenis; & præsertim Tridentino, quod, sess. 13. cap. 5. ait: *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire; anathema sit.*

4. Ratione. Quia Eucharistia, cum sit Sacramentum specie diversum à Sacramentis Baptismi & Pœnitentiæ, habere debet effectum primum diversum ab effectu primario illorum Sacramentorum, qui est remissio peccatorum mortalium. Nam Baptismus per se & primario operatur remissionem peccati originalis, & personalium ei adjunctorum: Pœnitentia verò remissionem omnium mortalium post Baptismum admissorum.

Obj. 1. Illud, Matth. c. 26. *Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Resp. Ibi agitur de effusione sanguinis Christi, quæ facienda erat in cruce: non verò de effusione sanguinis, quæ fiat in Eucharistia, ut patet ex futuro *effundetur.*

Obj. 2. Ecclesia sic orat in missa: *Hac nos communio purget à crimine, sit*

Cc

ablutio,

ablutio scelerum. Item aliqui Patres dicunt nos Eucharistia mundari & lavari.

Resp. Hæc intelligi debent de Eucharistia ut est sacrificium; nam ut talis vim habet impetrandi remissionem peccatorum mortalium: non verò ut est Sacramentum. Verba autem mundari, abluere, & similia, intelligi possunt de Eucharistia, ut est Sacramentum, sed vel respectu venialium, aut pravorum affectuum, & reliquiarum peccatorum, jam remissorum, vel respectu mortalium futurorum quoad præservationem. Nam Eucharistiæ sumptio valet ad remittenda venialia, ad tollendos pravae habitus, ad expellendas ac sanandas infirmitates à peccatis mortalibus relictas, atque etiam ad præservandum à peccatis mortalibus.

Obj. 3. Conc. Florent. dicit hominem per Eucharistiam incorporari Christo.

Resp. Loquitur de hominis cum Christo incorporatione, quæ fit per augmentum gratiæ, non verò per primam gratiam seu justificationem, ut patet ex his quæ subjicit decreti verbis: *Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est, quod per hoc Sacramentum infirmis digne gratia augeatur.*

Obj. 4. Eucharistia ex sua institutione continet Christum, qui peccata mortalia remittere potest. Ergo Eucharistia ex sua institutione habet vim remittendi mortalia.

Resp. Nego consequens. Quia Eucharistia Christum continet non sub quacunque ratione, sed solum sub ratio-

ne cibi & potus spiritualis, qui vitam supponit in eo cui datur.

Obj. 5. Idem potest esse simul cibus & pharmacum. Ergo licet Eucharistia sit cibus, potest tamen esse pharmacum, quod sanet à peccatis mortalibus.

Resp. Nego consequens. Nam Eucharistia est quidem etiam pharmacum, non quod à peccatis mortalibus sanet, sed quia præservat à mortalibus, venialia peccata, & infirmitates ex mortalibus jam remissis relictas curat.

Dico 2. Controversia est Doctorum Catholicorum inter se, utrum Eucharistia per accidens & secundario conferat primam gratiam, & remittat mortalia in aliquo casu, nempe cum quis bona fide sed falso putans se esse in statu gratiæ, devotè ac reverenter Eucharistiam sumit sine affectu ad peccatum mortale.

Affirmat S. Thomas, 3. p. q. 79. art. 3. ubi ait: *Potest tamen hoc Sacramentum (Eucharistiæ) operari remissionem peccati (mortalis) dupliciter: uno modo, non perceptum actu, sed voto, sicut cum quis primò justificatur à peccato. Alio modo, etiam perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cujus conscientiam & affectum non habet. Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus: sed devotè & reverenter accedens, consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati.*

Negant multi cum S. Bonaventura, tum quia Eucharistia instituta fuit per modum cibi & potus. Potus autem & cibus nihil unquam profunt applicati mortuo; nec habent vim etiam per

per accidens & secundariò dandi vitam, sed solum conservandi & augendi. Tum quia Sacramenta non efficiunt nisi id quod significant: Eucharistia autem nullo modo significat gratiam primam & remissivam mortaliū, sed solum gratiam nutritivam & augmentativam significat.

ARTICULUS II.

Quinam sint veri effectus Sacramenti Eucharistiæ?

Dico. Sacramenti Eucharistiæ primus & primarius effectus est spiritualis nutritio animæ, seu gratia per modum nutritionis.

Prob. 1. Ex illo, Joann. c. 6. Caro mea verè est cibus: & sanguis meus verè est potus. Ergo Eucharistia est cibus & potus spiritualis animæ. Cibi autem ac potus effectus primarius est nutritio.

2. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est, quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur: omnemque effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando, Sacramentum hoc quoad vitam operatur spirituales: in quo, ut inquit Urbanus Papa, gratiam Salvatoris nostri recensemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.*

3. Ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. *Sumi autem voluit (Christus) Sacramentum hoc, tanquam spirituales animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: qui manducat me, & ipse vivet propter me: & tanquam, antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur.*

Ratio est, quia Eucharistia efficit quod significat: at significat nutritionem: ergo illam efficit in anima.

Hæc autem nutritio spiritualis consistit tum in augmento gratiæ sanctificantis & virtutum infusarum: tum in gratiis actualibus, quæ suo tempore intuitu Eucharistiæ perceptæ dantur ad charitatem conservandam, & augendam per actus charitatis, & aliarum virtutum ex illius imperio vel motivo; nisi tamen iis gratiæ auxiliis per peccata venialia omninò deliberatè vel sæpe commissis obex postea apponatur.

Secundus effectus Eucharistiæ est liberatio à peccatis venialibus.

Tertius est præservatio à peccatis mortalibus, ideoque perseverantia in bono, ut patet ex Conc. Trident. cap. citato, ubi ait Eucharistiam esse antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservamur.

Ratio est, quia Eucharistia indignè sumentibus efficit quoad vitam spirituales id omne, quod materialis cibus & potus efficiunt quoad vitam corporalem; cum sit instituta ad modum cibi & potus. Atqui materialis cibus & potus reparant vires amissas, & præservant à morte corporali. Ergo etiam Eucharistia resarcit detri-

menta spiritualia, quæ sunt peccata venialia, actum charitatis ejusque fervorem impediunt, & præservat à morte spirituali, conservando vitam animæ.

Hanc autem remissionem venialium operatur Eucharistia, per charitatis fervorem, quem producit gratiis actualibus, quæ dantur ex opere operato illius. Præservationem verò à mortalibus efficit etiam mediantibus gratiis actualibus, quæ intuitu Eucharistiæ prius perceptæ dantur ad eliciendum sæpe actum charitatis, qui impossibilis est cum omni affectu ad mortalia: unde sæpe actum charitatis eliciens, tentationes vincit, & præcepta observat.

Jam verò mediante ista præservatione efficit perseverantiam in gratia, & per eam gloriæ consecutionem. Unde à Conc. Trid. sess. 13. cap. 2. Eucharistia dicitur etiam pignus future nostræ gloriæ & perpetuæ felicitatis. Et Joann. cap. 6. Christus ait: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

Quartus effectus est delectatio spiritualis. Constat ex Conc. Florent. modo laudato, & ex Conc. Gener. Viennensi, ubi Clemens V. sic ait: *In hoc Sacramento habetur omne delectamentum, & omnis saporis suavitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur.* Et verò de manna, quod erat figura Eucharistiæ dicitur, Sap. 16. *Angelorum esca nutriti populum tuum, & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem.* Sed hæc spiritualis de-

lectatio, sicut & excitatio charitatis impeditur per negligentiam, teporem, distractionem voluntariam communicantis, vel affectum ad terrenas delectationes. Quare Sanctus Bernardus, serm. 5. de Ascensione ait: *Unde spiritualis gratiæ inopia tanta quibusdam, cum aliis copia tanta exuberet? præoccupatam nempe secularibus desideriis animam delectatio sancta declinat. Nec misceri poterunt vera vanis, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis, ut pariter sapias quæ sursum sunt, & quæ super terram.*

Quintus effectus. Eucharistia minuit fomitem peccati seu concupiscentiam, augendo scilicet charitatem actualem, ut docet S. Thomas. 3. p. q. 79. art. 6. ad 3. ubi de Eucharistia ait: *Diminuit tamen fomitem ex quadam consequentia, in quantum auget charitatem, quia, sicut Augustinus dicit in lib. 83. questionum, augmentum charitatis est diminutio cupiditatis.* Nam re vera fervor charitatis, ad quem excitat Eucharistia per gratias actuales, intensionem actus concupiscentiæ impedit, vel ejus vim elidit.

Sextus denique Eucharistiæ effectus, est gloriosa resurrectio & immortalitas corporis speciali aliquo modo, quatenus nempe Deus movetur ad vivificanda corpora propter conjunctionem quam habuerunt cum vivificatrice Christi carne, juxta illud, Joann. cap. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die.*

Observa. Non semper hi omnes effectus obtinentur. Quia qui Eucharistiam

fiam recipiunt, sæpe impedimentum apponunt donationi gratiarum actualium, vel resistunt ipsis gratiis actualibus donatis, quarum mediante cooperatione obtinentur hi effectus. Gratiæ verò sanctificantis augmentum statim datur justo post Eucharistiæ manducationem.

ARTICULUS III.

Utrum Eucharistia plus gratiæ conferat sub utraque specie, quam sub unica?

Dico. Sacramentum Eucharistiæ non plus gratiæ confert sub utraque specie quam sub unica. Ita communiter.

Prob. 1. Ex Conc. Moguntino celebrato anno 1549. c. 32. ubi ait: Illum sub una specie communicandi morem ad salutem Fidelium equè utilem & efficacem esse, quam alterum sub utraque specie.

2. Ratione. Quia sub unica specie totum & integrum Sacramentum sumitur, ut probatum est. Ergo non minus gratiæ sub unica specie confertur quam sub gemina: sicut non plus gratiæ recipit, qui binas hostias sumit. Item Christus in Eucharistia tantum efficit sub unaquaque specie, quantum sub unaquaque significat. Nam Sacramenta novæ legis tantum operantur quantum significant, cum sint signa practica gratiæ. Atqui Christus sub unaquaque specie seorsim ab alia tantum significat quantum sub utraque: nam (ut probatum est) Christus sub unaquaque specie seorsim ab alia integram refectionem spirituales significat. Ergo Christus tantum gratiæ efficit sub unaquaque

specie seorsim ab alia, quantum sub utraque.

Obj. 1. S. Ambrosius, l. 5. de Sacramentis, c. 3. ait: Quotiescumque bibis, remissionem accipis peccatorum, & inebriaris in spiritu. Ergo sanguis Christi sub specie vini specialem effectum producit, quem non producit corpus Christi sub specie panis.

Resp. Nego consequ. Nam eundem effectum corpori Christi sub specie panis attribuunt Patres. Sic idem Ambrosius, l. 4. de Sacramentis, c. 5. ait: Qui manducaverit hoc corpus, sit ei remissio peccatorum, & non morietur in æternum. Porro per inebriationem illam spirituales intelligitur magna copia gratiarum, quæ sub alterutra specie dignè fumentibus confertur.

Obj. 2. Clemens VI. in Bulla ad Regem Galliæ, qua ei concedit facultatem communicandi sub utraque specie, dicit hanc ei concedi ad majus augmentum gratiæ.

Resp. Loquitur de augmento gratiæ obtinendo ex opere operantis, ratione scilicet majoris devotionis, quam cum supponit Regem communicaturum sub utraque specie. Adde quòd Clemens ibi loquatur ut doctor privatus: non enim quidquam definit, aut toti Ecclesiæ id credendum proponit.

Obj. 3. Sacramenta novæ legis tantum operantur, quantum significant. At Eucharistia sub duplici specie significat duplicem refectionem spirituales, unam scilicet quæ respondet refectioni per cibum corporalem ad explendam famem; & alteram, quæ respondet refectioni per potum ad sedandam sitim. Ergo.

Resp. Nego min. Nam utraque species non significat nisi unicam refectionem spirituales, quæ est indivisibilis & simplex. Nec enim sicut resectio corporalis dividitur in cibum & potum, qui sint inter se realiter distincti: nam cibus & potus spiritualis sunt una & eadem res nempe Christus reficiens animam eadem gratia Sacramentali, qua simul fames & sitis spirituales explentur. Quare cibus spiritualis seorsim à potu spirituali est integrum convivium spirituale. Idem dic de potu spirituali.

Inst. 1. Species panis significat refectionem diversam ab ea, quam significat species vini. Nam species panis significat refectionem per modum cibi, & species vini per modum potus. Ergo.

Resp. Nego antec. Nam eadem est resectio, quæ per utramque speciem significatur, quamvis significetur per unam speciem modo diverso ab eo quo significatur per aliam. Sed hæc diversitas se tenet tantum ex parte modi, non ex parte rei contentæ, per quam habetur ista resectio, cum sub alterutra specie habeatur eadem res, videlicet Christus reficiens animam. Quare æquè integra resectio habetur sub unica specie ac sub duplici; cum sub unica id totum accipiatur quod accipitur sub duplici.

Inst. 2. Species panis aliud significat, & aliud species vini. Ergo ambæ species non significant eandem refectionem.

Resp. Nego antec. Nam ambæ illæ species diversæ significant cibum & potum spirituales, qui sunt una & eadem res: quæ licet expressius significetur

per utramque speciem quàm per unam, tamen per unam tota significatur & habetur.

Inst. 3. Si utraque species expressius, distinctius, & perfectius significat quàm unica, utraque majorem effectum producit quàm unica. Ergo.

Resp. Nego sequel. antec. Quia quamvis utraque species expressius & clarius spirituales refectionem significet; non tamen aliquid significat, quod alterutra species, licet paulò obscurius non significet. Id autem quod idem solum distinctius & expressius quoad modum significat, non ideo majorem effectum producit. Sic Baptismus trina immersione collatus non plus significat nec operatur; & monte melius impressa non plus valet quàm altera.

Obj. 4. Alius est effectus cibi, alius effectus potus: nam cibus famem sedat, potus sitim extinguit. At Eucharistia sub specie panis est cibus, & sub specie vini est potus. Ergo utriusque speciei diversus est effectus.

Resp. Disting. maj. Si potus & cibus non sint una & eadem res, *conc.* maj. Si potus & cibus sint una & eadem res, quæ eandem virtutem habeat, *nego maj.* Eucharistia sub qualibet specie continet totum Christum, qui est simul cibus & potus noster spiritualis, & per eandem gratiam Sacramentalem explet simul famem & sitim spirituales, quæ sunt una & eadem animæ affectio: unde in spiritualibus famem explere & sitim extinguere sunt prorsus unum & idem. Et verò si solo lacte infantes perfecte nutriuntur, & eorum fames ac sitis

expleantur, eò quòd lac sit simul cibus & potus, seu sit potus cibalis. Idem dic de pane, aqua vel vino macerato, qui est quidem cibus, sed potum continens. A fortiori, Eucharistia sub unica specie continens totum Christum, qui est simul cibus & potus animæ explet simul famem & sitim animæ, quæ sunt unum & idem.

Obj. 5. Si Sacerdos sumens speciem vini non acciperet novam gratiam & diversam ab ea, quam accepit in sumptione speciei panis, sumptio sanguinis non esset Sacramentum: nam Sacramentum est de se collativum gratiæ. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia Sacerdos in sumptione speciei panis totam gratiam quæ datur ex opere operato vi hujus Sacramenti, accipit non solum propter sumptionem corporis sub specie panis sed etiam propter sumptionem sanguinis sub specie vini mox futuram, & jam moraliter operantem. Nam hæ duæ sumptiones sibi statim succedentes censentur una moraliter refectionio, & utraque species per modum unius convivii sumitur. Quòd autem duplex gratia non conferatur per duplicem speciem, causa non est, quia utraque sumptio ambarum specierum non sit de se gratiæ collativa, cum re vera sit Sacramentum, sed quia utraque sumptio est moraliter unicum numero Sacramentum.

Dici etiam potest cum Bellarmino, in casu communionis sub utraque specie, Eucharistiam sub specie panis non conferre gratiam, nisi cum sumpta est etiam species vini, qua cum post ejus sumptionem confert eandem gra-

tiam quam contulisset sola. Quia Eucharistia sub specie panis non confert gratiam, nisi tota sumptio Eucharistiæ absoluta sit, nec tunc censetur absoluta, nisi cum utraque species sumpta est.

In casu autem, quo Sacerdos celebrans moreretur ante sumptionem speciei vini, is à Deo mortem ejus proximè futuram præsciente, statim post sumptionem hostiæ acciperet eandem gratiam, quam accepisset, si utramque speciem sumpsisset.

Inst. Ergo inutiliter sumitur utraque species.

Resp. Nego sequel. Nam (ut ait Bellarminus) Sacerdos utramque speciem non inutiliter sumit, non solum quia utraque species operatur, sed etiam quia utriusque speciei sumptio, licet non sit necessaria ex parte sumentis, est tamen necessaria ex parte Sacramenti. Nam cum Sacramentum sub duplici specie ad cruentum crucis sacrificium perfectè repræsentandum, & ad expressius ac clariùs spirituales animæ refectionem significandam institutum sit, utraque species necessariò ab aliquibus sumentibus est, quamvis non necessariò ab omnibus. Sed maximè necessaria est utriusque speciei sumptio ob sacrificii perfectionem & complementum.

Observa hic ex Bellarmino. Non est inutile id, quod facit aliquid, quamvis etiam sine eo id fieri potuisset. Nam Christus aliquando sola voluntate miracula patrabat, ut cum aquam in vinum convertit: aliquando voluntate, verbo, & contactu, ut cum puellam mortuam excitavit; aliquando volum-

voluntate, verbo, contactu, & alio instrumento, ut sputo, sic cæcum illuminavit. In his omnibus nihil erat inutile & superfluum, quia omnia operabantur, & tamen non erant omnia necessaria, neque majorem effectum producebant omnia simul, quàm unum, aut duo tantum. Non enim melius revixit puella quàm Lazarus, etiamsi illam & voce appellavit, & manu apprehendit, Lazarum autem solum vocavit.

Obj. 6. Una species non dependet ab altera in operando. Ergo unaquæque debet suum effectum operari.

Resp. Quamvis una species sine altera integram refectionem significare & efficere possit, & in hoc sensu una in operando non dependeat ab alia; tamen cum ambæ species simul sumuntur, mutuam habent inter se in operando dependentiam; quia tunc, cum per modum unius convivii sumantur, simul ac indivisibiliter significant, ideoque operantur unum & eundem effectum convivii, nempe unam & eandem refectionem integram.

Obj. 7. Ambæ species simul sumptæ significant perfectam refectionem, quam non significat alterutra species. Ergo ambæ producant perfectiorem effectum quàm unica.

Resp. Nego antec. Itaque unica species verè significat perfectam refectionem spiritualem, quam ambæ simul sumptæ significant. Nam quælibet species seorsim sumpta significat Christum ut reficientem animam.

Obj. 8. Eucharistia sub specie panis significat & producit gratiam tantum

confortantem animam; & sub specie vini significat & producit gratiam tantum exhilarantem animam. Ergo ambæ species diversam gratiam significant & producant. Ergo, &c.

Resp. Nego antec. Nam Eucharistia sub qualibet specie etiam ut seorsim sumibili est integrum convivium spirituale, quod non sicut convivium materiale dividitur in duas res, sed consistit in unica re, nempe Christo, ut reficiente animam eadem gratia: ac proinde Eucharistia sub qualibet specie etiam ut seorsim sumibili gratiam tum confortativam, tunc spiritualiter exhilarativam significat & efficit.

Obj. 9. Sacramentum bis sumitur, quando sumitur utraque species; & semel duntaxat sumitur, cum sumitur unica species. Ergo plus gratiæ, &c.

Resp. Nego consequ. Nam non augetur gratia vel fructus Eucharistiæ, quando bis sumitur eodem moraliter tempore; quia sumitur per modum unius convivii, & tunc sumitur unicum moraliter numero Sacramentum. Alioqui qui duas tresve particulassumeret unam post alteram in eadem participatione mysterii, majorem gratiam acciperet, quam qui unam tantum: similiter cum Sacerdos duobus aut tribus haustibus sanguinem sumit, plus gratiæ acciperet quàm qui uno haustu totum ebibit. Quod absurdum est, & à nemine admittitur.

Observa. Conc. Trident. præsentem controversiam dirimere noluit, utpote inter Doctores Catholicos agitam. Unde sess. 21. cap. 3. solum declaravit: *etiam sub altera tantum specie*

totum

totum atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi: ac propterea quoad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solum accipiunt.

CAPUT VII.

De Ministro Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Quis sit Minister Eucharistiæ conficiendæ?

Nota. **L**utherus potestatem conficiendi Eucharistiam tribuit baptizatis omnibus, quamvis addat non expedire ut quis ea utatur, nisi ad hoc officium deputatus sit. Imò, in lib. de missa privata, asserit verum fore Sacramentum, etiamsi conficeretur a Diabolo.

Dico. Solus Sacerdos potest Eucharistiam conficere, seu validè consecrare, ideoque solus est minister Eucharistiæ conficiendæ. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Luc. 22. *hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis Christus potestatem conficiendi Eucharistiam concessit solis Apostolis, quos solos alloquebatur, & eorum in Sacerdotio successoribus, ut constat ex Traditione & perpetuo Ecclesiæ sensu ac usu.

2. Ex Patribus apud Bellarminum & alios.

3. Ex Conc. General. Conc. Nicæn. I. can. 18. ait: *Pervenit ad sanctam Synodum, quod in nonnullis locis & civitatibus Diaconi dent Presbyteris Eucharistiam, quod nec canon, neque consuetudo tradidit, ut qui offerendi potestatem non habent, iis qui offerunt, dent corpus Christi.* Conc. Lateran. IV. cap. 1. *hoc utique Sacramentum (Eucharistiæ) nemo potest conficere, nisi Sacerdos, qui fuerit ritè ordinatus.* Concil. Florent. in decreto pro Armenis, idem docet. Denique Conc. Trident. sess. 22. cap. 1. & can. 2. *Siquis dixerit, illis verbis, hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, alique Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum, anathema sit.*

Obj. 1. Hæc verba (*hoc facite in meam commemorationem*) tam extenduntur ad Fideles omnes, quàm ista, Matth. cap. ult. saltem in necessitate, *baptizantes eos, &c.* Ergo Fideles omnes possunt Eucharistiam conficere.

Resp. Nego anteced. Cujus falsitas constat ex Traditione, & sensu, ac praxi Ecclesiæ, cujus est verum sensum Scripturæ exponere.

Ratio à priori hujus disparitatis, est voluntas Christi, qui convenientissimè voluit, ut omnes possent validè baptizare, non consecrare, ob maximam necessitatem Baptismi, & majorem reverentiam erga Eucharistiam.

Obj. 2. Illud, 1. Petr. c. 2. *vos autem genus electum, regale Sacerdotium, &c.*

Resp. Hoc intelligitur de Sacerdotio latè & improprie sumpto, nempe pro spirituali potestate & obligatione offerendi Deo laudes & bona opera, quæ sunt hostiæ spirituales, de quibus suprà dixit, cum ait: *Ipsi tanquam lapides vivi superadificamini, domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum.*

Obj. 3. Conc. Anciranum, ann. 314. jubet, ut Diaconi, qui immolaverant idolis, cessent ab omni sacro ministerio, sive à pane, sive à calice offerendo.

Resp. Sensus est, quòd Diaconi non debeant porrigere Sacerdoti panem & vinum, ut illa consecret: quod erat illorum officium, à quo ob crimen suspenduntur. Unde per tò offerre non intelligitur consecrare: hoc enim numquam potuerunt Diaconi, ut testatur S. Hieronymus, dialog. contra Lucifer. ubi ait: *Hilarius Sardus, cum Diaconus de Ecclesia recesserit.... neque Eucharistiam conficere potest, Episcopos & Presbyteros non habens; Ecclesia enim non est, quæ non habet Sacerdotes.*

Obj. 4. Conc. Arelatense I. can. 15. ait: *de Diaconis, quos cognovimus multis locis offerre, placuit minime fieri debere.*

Resp. Loquitur vel de distributione Eucharistiæ, quam Diaconi illi absque licentia Episcopi vel Presbyteri sibi arrogabant: vel de oblationibus Fidelium distinctis à consecratione hostiæ, quæ præsentate Sacerdote non poterant ab alio benedici, temereque id à Diaconis prædictis præsumebatur.

Unde per tò offerre intelligitur vel Eucharistiam Fidelibus distribuere, vel benedicere res à Fidelibus oblatas, & distinctas ab iis, quæ consecrabantur. Pro quo

Nota. Olim in Ecclesia offerebant à laicis panis & vinum, quorum pars consecrabantur, & alia à Sacerdote benedicebatur, posteaque Fidelibus distribuebatur. Quæ benedictio fiebat à Sacerdote, dum illius erat copia, alioqui verò in casu necessitatis ab alio fieri poterat.

Quæres, utrum plures Sacerdotes eandem hostiam consecrare possint?

Resp. Affirm. Modò cum debita intentione formam eodem instanti absolvant.

Constat ex consuetudine, qua recens ordinari simul cum Episcopo consecrant: alioqui frustra proferrent verba consecratoria. Tunc autem singulorum actio se habet per modum unius actionis moralis, Deum moventis ad convertendum panem in corpus, & vinum in sanguinem Christi.

ARTICULUS II.

Quis sit minister Eucharistiæ dispensandæ, seu ministrandæ?

Dico 1. Solus Sacerdos est minister ordinarius Eucharistiæ distribuendæ.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 13. cap. 8. *Semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut Laici à Sacerdotibus communionem acciperent, Sacerdotes autem celebrantes se ipsos communicarent; qui mos tanquam ex*

Tra-

Traditione Apostolica descendens, jure ac merito retineri debet.

2. Quia solis Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus jure ordinario dispensatio Eucharistiæ commissa ac præscripta est à Christo per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.*

3. Quia ii soli sunt ministri ordinarii dispensandæ Eucharistiæ, ad quos solos pertinet eam conficere: nam confectio ordinatur ad dispensationem.

Dico 2. Diaconus est extraordinarius Eucharistiæ dispensandæ minister, videlicet cum licentia Episcopi vel Presbyteri.

Constat ex praxi veteris Ecclesiæ, quæ olim hoc officium commiserat Diaconis, ut patet ex S. Cypriano, serm. de lapsis; ex Actis S. Laurentii, ex Ordine Romano; & ex Conciliis Aquisgranensi, c. 7. & Carthaginensi IV. can. 38.

Nunc autem ex usu præsentis Diaconi Eucharistiam ministrare non debent sine licentia Episcopi, nisi urgeat necessitas dandi viaticum, absente Presbytero.

Dico 3. Subdiaconi & alii Clerici minores non possunt solemniter & in cætu publico Eucharistiam ministrare.

Patet ex perpetuo usu Ecclesiæ. Nam munus illud numquam nisi Sacerdotibus vel Diaconis commissum fuit, ut constat ex S. Cypriano, ex Conciliis Arelatenſi I. Nicæno I. & Carthaginensi IV.

Olim tamen ex speciali commissione Eucharistiam detulerunt ad absentes, ob penuriam superiorum ministro-

rum, ut patet ex Epistola Innocentii I. & ex Actis Sancti Tharsici Acolythi, qui cum Eucharistiam deferret, à paganis occisus fuit, quod eam prodere noluisset.

Imò laici prioribus Ecclesiæ sæculis, cum sæviret persecutio, Eucharistiam de Sacerdotis vel Diaconi manu acceptam privatas in domos deferrebant, & ipsi sumebant antequam fidem coram tyrannis profiterentur.

PARS SECUNDA.

De Sacrificio Missæ.

QUÆSTIO I.

Utrum in Missa offeratur verum ac propriè dictum Sacrificium?

§. I.

Prænotanda.

I. **S**acrificium latè, vel strictè sumitur. Sumptum latè & impropiè est quælibet actio bona interna vel externa ad Dei cultum & honorem relata, vel Deo grata, ut contritio cordis, laus Dei, eleemosyna, &c.

Sacrificium verò strictè & propriè sumptum est oblatio externa rei sensibilis, per aliquam ejus destructionem, facta Deo, ad testificandum Deum esse supremum rerum omnium & nostri esse Auctorem, ac supremum vitæ & necis Dominum, cui proinde totum nostrum esse debemus, ejus-

que destructionem si illam postularet.

Dicitur I. *Oblatio externa rei sensibilis animatæ scilicet vel inanimatæ.* Quia Sacrificium humano ac publico usui accommodatum esse debet; estque actus religionis externus, Deo debitus. Nam cum homo ex corpore & spiritu constet, Deum colere debet, non solum actibus internis, sed etiam externis.

II. *Per aliquam destructionem*, sive physicam quæ sit rei desitio immediate facta ipso actu sacrificandi, ut cum animalia occidebantur: sive moralem, per quam scilicet res oblata ponitur ipso actu sacrificandi in statu deteriori & inepto ad suos usus naturales, & tendente ac ordinato ad interitum seu desitionem, ut patet in liquoribus, qui in libationibus fundebantur.

Ratio est, quia per Sacrificium homines intendunt testificari Deum esse supremum Auctorem ac Dominum omnium creaturarum, seque ei debere totum suum esse, ideoque paratos esse illud consumere, imò destruere ad ejus gloriam si veller, vel ejusdem esse destructionem pati.

III. *Facta Deo.* Nam Sacrificium est cultus patriæ soli Deo debitus, cum solus Deus sit supremus Auctor rerum omnium & Dominus vitæ ac necis. Unde illud Exodi, c. 22. *qui immolat dñs, occidetur præterquam Domino soli.*

IV. Denique. *Ad testificandum Deum esse, &c.* Nam Sacrificium est testificatio, qua homo profitetur se habere totum suum esse à Deo, seque ei totum debere, & ideo dignum esse Deum, in cujus honorem & cultum

idem esse consumatur & destruatür: quam destructionem quia Deus vetat, pro nostro esse, quod destruere nobis non licet, esse alterius rei offerimus & destruimus, ut hac oblatione & destructione testificemur nos paratos esse nostrum esse consumere, imò destruere ad Dei gloriam & honorem, si ipse exigerit, ut rectè exponit Delugo.

Porro Christus se in cruce sacrificavit non solum tormentis & morti se subjiendo, sed etiam capite sensibilibiter inclinato in signum subjectionis & humiliationis, spiritum vi propria emittendo, juxta illud, Joann. cap. 10. *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam; nemo tollit eam à me: sed ego pono eam à me ipso.*

Cæterum allata definitio est Sacrificii sumpti activè, seu pro actu sacrificandi. Nam si Sacrificium sumatur passivè seu pro re sacrificata, sic definitur: substantia sensibilis per aliquam sui destructionem oblata Deo ad testificandum Deum esse supremum rerum omnium & nostri esse Auctorem, atque vitæ ac necis Dominum.

Missæ autem hic sumitur pro tota celebratione divini officii, in quo Eucharistia consecratur. Sic dicta est vel à missione seu dimissione populi, quia Liturgia Sacrificii peracta dimittebatur populus, vel à voce Hebraica *Mizai*; quæ oblationem significat.

§. II.

Dico. In Missa offertur verum & propriè dictum Sacrificium. Est de fide contra Lutherum & Calvinum.

Prob.

Prob. 1. Ex Scriptura 1. ex Malachiæ c. 1. Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum. At per oblationem illam mundam intelligitur Eucharistiæ Sacrificium, ut constat ex Traditione Patrum, ut Justinus, in dialogo cum Triphone; Irenæi, l. 4. c. 32. Chrysostomi, in Psal. 95. Augustini, l. 18. de civitate Dei, c. 35. Damasceni, lib. 4. de fide, c. 14. & ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 1.

2. Ex Hebr. c. 13. Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt. Ubi autem est altare, ibi debet esse Sacrificium propriè dictum, quod non potest esse nisi Eucharistia, cum in nova lege omnia alia Sacrificia deseruiunt.

3. Ex Matthæo, cap. 26. Marco, c. 14. Luca, c. 22. & Paulo, 1. Cor. c. 11. Referentibus Eucharistiæ institutionem & celebrationem, quæ est verum & propriè dictum Sacrificium, ut sic ostendo. Christus celebrando Eucharistiam, se ipsum sub specie panis & vini Deo Patri obtulit, & id ipsum fieri iussit ab Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus usque ad mundi consummationem. Atqui Christus hoc faciendo, verum Sacrificium obtulit, & instituit offerendum usque in finem mundi, ut per se patet. Ergo celebratio Eucharistiæ est verum & propriè dictum Sacrificium.

Major constat ex Patribus apud Belarminum, & alios. Pro omnibus sint, Irenæus, l. 4. c. 32. Ubi dicit Christum instituendo Eucharistiam, Novi Testamenti novam docuisse oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in universo mundo offert Deo. Cyprianus, Epist. 68. Quis magis Sacerdos Dei summi quam Dominus noster Jesus Christus, qui Sacrificium Deo Patri obtulit? Et obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Augustinus, concione 2. in Psal. 33. Ipse (Christus) de corpore & sanguine suo instituit Sacrificium secundum ordinem Melchisedech, id est, sub specie panis & vini. Idem docet, serm. 1. & Chrysostomus, homil. 24. in 1. Cor. Christus.... pro eade brutorum se ipsum iussit offerri.

Prob. 2. Ex Traditione, quæ clarè elucet in antiquissimis Liturgiis, Jacobi, Marci, & aliorum; & evidenter patet ex unanimi consensu Patrum, qui cum de Eucharistiæ celebratione loquuntur, utuntur passim vocibus Sacrificii, hostiæ, victimæ, & verbis immolare, offerre, sacrificare. Pro omnibus hic sufficiant.

S. Cyrillus, Hierosol. Catechesi 5. Postquam confectum est illud spirituale Sacrificium, & ille cultus incruentus, super ipsa propitiationis hostia, obsecramus Deum..... maximum esse credentes pro quibus offertur obsecratio sancti illius & tremendi, quod in altari positum est, Sacrificii. S. Chrysostomus, homil. in Psal. 95. Vidi quàm luculenter, quàmque dilucidè (Malachias) mysti-

cam interpretatus est mensam, quæ est incruenta hostia. S. Ambrosius, l. i. in Luc. c. i. Atque utinam nobis quoque adolentibus altaria, Sacrificium deferentibus assistat Angelus. . . . Non enim dubitas assistere Angelum, quando Christus immolatur. Et in Psal. 38. Et si nunc Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur. S. Augustinus l. 10. de civit. c. 20. loquens de Christo, ait: & Sacerdos est; ipse offerens, ipse & oblatio. Cujus rei Sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesia Sacrificium. . . . Hujus veri Sacrificii multiplicia variaque signa erant Sacrificia prisca Sanctorum, cum hoc unum per multa figuraretur. . . . Huic summo veroque Sacrificio cuncta Sacrificia falsa cesserunt. Et serm. 130. de tempore. Novum est altare Sacrificii Christi, quoniam immolatio nova & admirabilis: ipse enim hostia erat & Sacerdos: hostia quidem secundum carnem, Sacerdos vero secundum spiritum; idem ipse qui offerebat & quod offertur: simul ergo hostia, & Sacerdos in altari perfectus est.

His accedit definitio Concil. Tridentini sess. 22. can. 1. Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium Sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari; anathema sit.

Prob. 3. Ratione 1. Sic. In vera religione necessario debet esse verum ac propriè dictum Sacrificium. Atqui religio Christiana est vera religio, ut evidenter constat ex motivis credibilitatis. Ergo in religione Christiana necessario debet esse verum & propriè dictum Sacrificium: quod non potest esse aliud quàm Eucharistia, cum alia Sacrificia sint abrogata, & sola

Eucharistia sit Sacrificium Deo dignum. Major etiam constat: nam vera religio necessario exhibere debet Deo cultum externum supremum, & ipsi soli debitum; finis enim veræ religionis est Deo supremum & ei soli debitum cultum tum externum, tum externum exhibere: & alioqui non coleret Deum modo debito. At solum Sacrificium est cultus externus supremus & soli Deo proprius ac debitus: nam alia genera honoris externi possunt esse ei aliquo modo communia cum creaturis. Ergo vera religio necessario debet exhibere Deo verum ac propriè dictum Sacrificium, & re ipsa exhibet. 2. Quia definitio veri Sacrificii convenit Eucharistiæ confectioni, ut infra probabitur.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Verum ac propriè dictum Sacrificium religionis Christianæ est solum Sacrificium crucis. Ergo in Missa nullum verum offertur.

Resp. Nego anteced. Quia Sacrificium crucis semel oblatum est, & statim desiit esse, neque postea mansit nisi per efficaciam & effectus suos, non verò in se. Imo nunquam fuit tempore religionis Christianæ: nam religio Christiana proprie capit post mortem Christi. At Sacrificium proprium veræ religionis debet semper esse in illa, ut ipsa possit semper Deo supremum cultum externum exhibere. Præterea vera religio habere debet Sacrificium æternum & visibile, ad quod homines illius religionis peragen-

agendum conveniant, & quod sæpe ab ipsis frequentari possit. Cujusmodi non est Sacrificium crucis, sed sola Eucharistia.

Obj. 2. Ad verum Sacrificium requiritur occisio victimæ. Ergo non datur Sacrificium incruentum, &c.

Resp. Nego antecedens universaliter sumptum. Nam ad Sacrificium rei inanimatæ, aut rei viventis quæ in aliena specie & in forma rei inanimatæ sacrificatur, non requiritur occisio; sed sufficit moralis destructio rei quæ sacrificatur, ut patet in Sacrificiis panis, vini, & aliarum ejusmodi rerum, quæ olim sacrificabantur, quatenus in honorem Dei ponebantur in statu deteriori & inepto ad suos usus naturales, & tendente ad interitum seu desitionem. Christus autem quamvis sit res vivens, tamen in Missa offertur in forma rei inanimatæ & in specie aliena, nempe panis & vini. Unde verè Christus in Missa sacrificatur, sed modo incruento.

Obj. 3. Ex Apostolo, Hebr. c. 7. Christus est unicus Sacerdos legis novæ.

Resp. Revera Christus est unicus legis novæ Sacerdos principalis, nullumque habens successorem cum eadem auctoritate & dignitate. Unde excluditur tantum multiplicatio Sacerdotum in eadem auctoritate & dignitate, tamen ipso vivente ordinantur multi alii inferiores Sacerdotes, qui sint ejus Vicarii & Ministri in Sacerdotio: sicut in veteri lege vivente Aarone multi erant inferiores Sacerdotes.

Inst. Christus est Sacerdos in æternum. Ergo non sunt alii Sacerdotes.

Resp. Nego conseq. Equidem cum Christus sit Sacerdos in æternum, non possunt illi substitui alii in Sacerdotio successores. At possunt esse alii multi in terris Sacerdotes Ministri & Vicarii Christi in Sacerdotio, per quos nunc visibiliter & humano more in terris sacrificet, cum hoc ipse per se non præstet amplius. Imò verò Christus est Sacerdos in æternum, quia visibiliter & humano more per Ministros sacrificat, & sacrificabit usque ad consummationem sæculi. Nam (ut docet Apostolus, Heb. c. 5.) omnis Pontifex constituitur, ut offerat dona & sacrificia. Unde Christus debet per se vel per Ministros suos offerre Deo Sacrificium propriè dictum, alioqui non esset amplius Pontifex.

Obj. 4. Ex Apostolo, Heb. c. 9. Est unicum Sacrificium, unica oblatio. Et c. 10. dicit de Christo: *Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei . . . una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.*

Resp. Apostolus solum vult unicum esse Sacrificium cruentum semel tantum in cruce oblatum, & infiniti valoris ad remittenda omnia peccata & ad sanctificandos omnes homines, ideoque non iterandum esse. Item unicam esse hostiam & oblationem ex parte rei oblatae. Quod non officit Sacrificio Missæ, quia in Missa offertur Sacrificium incruentum, cujus victima Sacerdos principalis est Christus, quodque Sacrificium valet ad appli-

applicandum hominibus infinitum pretium cruenti Sacrificii crucis. Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. Cujus quidem oblationis cruenta fructus per hanc uberrimè percipiuntur: tantum abest, ut illi per hanc quovis modo derogeretur, ait Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. Itaque plura Sacrificia Missæ non derogant virtuti Sacrificii crucis, cum non offerantur ut suppletiva ejus insufficientiæ, sed ut illius rememorativa, & ex Dei ordinatione applicativa valoris ejus infiniti.

Obj. 5. Sacrificium crucis habet vim infinitam & sempiternam ad sanctificandum homines. Ergo inutile est aliud.

Resp. Nego conseq. Nam Sacrificium Missæ valet ad exhibendum Deo supremum cultum, ad constituendam religionem, quæ sine vero sacrificio externo esse nequit, ad Sacrificium crucis commemorandum, & ad applicandum fructum Sacrificii crucis. Quamvis enim omnis infinito pretio crucis redempti sint, quantum ad sufficientiam pretii pro omnibus oblatis; tamen ut salutem actu consequantur, opus est ejus applicatione. Inter varia autem media quibus ex Dei ordinatione meritum ac pretium cruenti Sacrificii crucis nobis applicatur, unum è præcipuis est Missæ Sacrificium.

Obj. 6. Eucharistia est representatio cruenti Sacrificii Christi. Ergo non est Sacrificium.

Resp. Nego conseq. Nam utrumque ei convenit. Sic antiqua Sacrificia simul erant representationes ac

figuræ futuri Sacrificii crucis, & vera Sacrificia.

Itaque Eucharistiæ consecratio est representatio Sacrificii crucis, quia vi verborum solum corpus Christi directè sub specie panis, & sanguis ejus solus directè sub specie vini ponitur, & quidem ad representandam realem separationem corporis & sanguinis factam in cruce, & mortem inde secutam. Hæc autem representatio est mystica separatio corporis & sanguinis Christi. Eadem conservatio est etiam verum Sacrificium, ut constat ex dictis, & patebit ex dicendis articulo sequenti.

Obj. 7. Eucharistia est testamentum, & Sacramentum: Ergo non est Sacrificium.

Resp. Nego conseq. Nam hæc omnia ei conveniunt sub diversa consideratione. Eucharistia enim est testamentum Christi, quatenus est instrumentum quo nobis applicantur promissiones nobis à Deo factæ: est Sacramentum, quatenus est signum sensibile & efficax gratiæ animarum nutritivæ: est denique Sacrificium, quatenus in ea Christus secundum corpus & sanguinem Deo offertur in agnitionem supremi ejus Domini, per utriusque destructionem mortalem.

Obj. 8. Si in Missa esset verum Sacrificium, Missa esset novum testamentum distinctum ab eo, quod Christus in ultima cœna instituit, & promitteret novam remissionem peccatorum. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Itaque Missa non est novum testamentum, sed est

est testamenti à Christo instituti repetitio ; nec promittit novam remissionem peccatorum, sed remissionem Sacrificio crucis acquisitam applicat.

QUÆSTIO II.

In quo consistat Sacrificium Missæ, seu forma Sacrificii Missæ.

Nota. Sacrificium sumitur dupliciter. 1. Pro actione Sacrificandi, quæ dicitur etiam forma sacrificii, & oblatio. 2. Pro re sacrificata, quæ dicitur materia proxima Sacrificii.

Dico. Sacrificium Eucharistiæ sumptum pro actu Sacrificandi consistit adæquatè in consecratione spectata præcisè, ut est positio corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini vi verborum.

Prob. 1. Actio sacrificandi in Missa consistit solum in ea actione, quam Sacerdos exercet in persona Christi. Nam Christus in Sacrificio Missæ est semper offerens ministerio Sacerdotum, in ejus persona offerentium, ut docet Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. ubi ait : *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Atqui sola consecratio est actio, quam Sacerdos exercet in persona Christi : Nam cum Sacerdos assertivè dicit : *Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei* ; loquitur in persona Christi. Cæteræ verò actiones, quæ præcedunt vel sequuntur, non exercet in persona Christi, sed in persona propria, vel nomine Ecclesiæ, ut patet inductione. Ergo actio sacrificandi consistit in sola consecratione.

Ant. Th. Moral. P. II.

Prob. 2. Quia consecrationi convenit definitio integri Sacrificii. Nam est oblatio externa substantiæ sensibilis per aliquam ejus destructionem facta Deo in testificationem supremi domini Dei in omnes creaturas.

1. Quidem est oblatio externa : nam consecratio est oblatio realis & exercita, seu in actu exercito facta : nam ex institutione Christi fit ad Dei cultum supremum exhibendum. Sicut enim in lege veteri ovis jugulatio aut combustio facta ex intentione colendi Deum cultu latriæ, erat oblatio realis & exercita : sic consecratio seu positio corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini facta ex institutione Christi, cum intentione saltem confusa sacrificandi, contenta in voluntate faciendi quod Christus instituit, est oblatio realis & exercita ad testificandum supremum Dei dominium, & summam ejus excellentiam.

II. Est oblatio substantiæ sensibilis, nempe corporis & sanguinis Christi, quæ sunt sensibilia ratione specierum sub quibus latent.

III. Per aliquam ejus destructionem, nempe moralem, per se tendentem ad desitionem. Nam Christus consecratione non solum immolatur mysticè per separationem sanguinis à corpore vi verborum ; sed etiam physicè ac realiter ponitur secundum corpus & sanguinem, modo quodam mortuo, in statu deteriori, inepto ad usus naturales & humanos corporis & sanguinis, & ordinato ad consumptionem, ac tendente

E e

ad

ad destructionem seu desitionem; eum ponantur sine extensione necessaria ad usus naturales & humanos, & sub speciebus corruptibilibus, quibus corruptis ibi esse desinunt. Quæ quidem destructio moralis fit per mutationem realem, & æquivalet physicæ relatæ ad Sacrificium; & ad illud sufficit, ut patet ex Sacrificio libaminis, quod fiebat effusione alicujus liquoris, ut vini, quod destruebatur tantum moraliter per effusionem in terram, qua vinum censebatur moraliter destructum, quia per illam factum erat inutile ad suos usus naturales ac humanos, & tendebat ad physicam sui destructionem.

IV. In protestationem, &c. Nam ex Christi institutione per consecrationem illius corpus & sanguis ponuntur sub speciebus panis & vini ad protestandum Deum esse supremum rerum omnium & nostri esse Auctorem, ac supremum vitæ & necis Dominum.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Sunt etiam aliæ actiones in Missa, in quarum aliqua consistere potest partialis essentia Sacrificii. Ergo tota ejus essentia non consistit in consecratione.

Resp. Nego anteced. Cujus falsitatem probo inductione, ut inde adhuc confirmetur nostra sententia. Nam aliæ actiones liturgiæ sunt oblatio & immutatio panis & vini, mistio, fractio, elevatio hostiæ consecratæ, ejus positio super altare, distributio, & communicatio Sacerdotis. At in nulla harum actionum consistit etiam partialiter essentia seu forma Sacrificii. Ergo tota

essentia ac forma Sacrificii non consistit nisi in consecratione.

Prob. min. Nam 1. non consistit in oblatione panis & vini, neque in eorum immutatione, seu destructione præcisè sumpta. Quia essentia Sacrificii consistit in oblatione & immutatione solius victimæ Sacrificii. Panis autem & vinum non sunt victima Sacrificii Missæ, sed solus Christus, ut constat ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. declarante in divino hoc Sacrificio esse unam eandemque hostiam, quæ in cruce immolata fuit, sola ratione offerendi diversam.

2. Neque in mitione aut fractione: Nam Christus mitionem non adhibuit: fractionem verò non fecit nisi ad usum distributionis; & per illam ejus corpus non offertur, nec mutatur realiter per aliquam destructionem.

3. Neque in elevatione & positione super altare, vel oratione quæ fit post consecrationem. Nam nulla harum actionum facta fuit à Christo, nec ab eo instituta.

4. Neque in distributione. Nam Concil. Trident. sess. 22. can. 8. definit, Missas in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, esse licitas; quod falsum esset si distributio esset de essentia Sacrificii.

5. Denique neque in communione Sacerdotis celebrantis. Nam essentia seu actio Sacrificii consistere debet in actione, quam Sacerdos facit in persona Christi per potestatem directè acceptam vi ordinationis, & per quam Sacerdos Deo aliquid offert: qualis non est communio, quæ etiam laicis competit.

Obj.

Obj. 2. Sacerdos in offertorio sic orat: *Suscipe, sancte Pater, hanc immaculatam hostiam, quam ego indignus servus tuus offero tibi Deo meo vivo & vero pro innumerabilibus peccatis, &c.* Ergo Sacrificium Missæ consistit etiam in oblatione vel immutatione panis & vini.

Resp. Nego conseq. Panis enim non est immaculata illa hostia, pro expiatione peccatorum oblata, sed solus Christus. Nam ex Conc. Trident. una eademque est hostia Sacrificii Eucharistiæ & crucis, panis autem & vinum non fuerunt pars Sacrificii seu hostiæ crucis. Itaque sensus horum verborum hic est: suscipe sancte Pater immaculatam hostiam, quam ego indignus servus tuus ex hoc pane per mirabilem conversionem mox confecturus sum, & tibi oblaturus pro innumerabilibus peccatis, &c. Unde Sacerdos in offertorio orat Deum, ut acceptet hostiam à se ex hoc pane conficiendam & offerendam, & ut victima ex pane conficienda prosit sibi & aliis: Atque simul per cæremoniam illam ab Ecclesia institutam sacrat Deo materiam remotam Sacrificii, ad Sacrificium Eucharistiæ decentius peragendum.

Obj. 3. Actio sacrificandi supponit victimam, quæ in omni Sacrificio præexistere debet. At consecratio non supponit victimam, nempe Christum sub speciebus: Ergo non est actio sacrificandi.

Resp. Nego maj. universaliter sumptam. Nam hostia, seu res oblata, non præsupponitur Sacrificio, quando ipsa fit per productionem, quæ simul est illius destructio sacrificativa. Nam talis res fit per actionem,

qua offertur & sacrificatur, seu (quod idem est) fit & offertur una eademque actione. In Sacrificio autem Eucharistiæ corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus per actionem, qua simul destruuntur moraliter per mutationem realem, & sic verè sacrificantur. Nam una eademque actione reproducuntur sub speciebus Eucharisticis modo inepto ad usus naturales corporis & sanguinis, & ordinato ad consumptionem & desitionem. Unde in hoc Sacrificio res oblata fit & offertur eadem actione; & eadem actione producitur & destruitur in testificationem supremi Dei dominii, & infinitæ ejus excellentiæ.

Obj. 4. Feria sexta majoris hebdomadæ non fit consecratio, & tamen fit Sacrificium: nam Sacerdoti dicenti, *orate fratres*, minister respondet. *suscipiat Dominus hoc Sacrificium de manibus tuis, &c.*

Resp. Ibi Sacrificium sumitur pro re sacrificata, non verò pro actione sacrificandi.

Cùm autem S. Thomas, q. 83. art. 2. ad 2. dicit, in die Parasceves corpus Christi pridie consecratum sumi à Sacerdote, ne Ecclesia eo die careat fructu passionis; hoc dicit, quia Sacerdos tanquam persona publica & nomine Ecclesiæ communicat, atque pro ipsa orat per victimam pridie sacrificatam, præsentem in altari.

Obj. 5. Conc. Trident. sess. 23. c. 1. Oblationem à consecratione distinguit: nam dicit à Christo fuisse *Apostolis eorumque successoribus in Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus & sanguinem ejus.*

Resp. Concil. Trident. Oblationem quidem à consecratione distinguit, sed ut ratione seu conceptu tantum diversam. Et rectè: nam offerre & consecrare, quamvis ex institutione Christi sint idem physice & realiter, tamen habent conceptus diversos. Consecrare enim est præcisè ponere corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini: offerre verò est ponere corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini modo moraliter utriusque destructivo ad testificandam supremam Dei excellentiam, summumque ejus in omnes creaturas dominium. Una tamen & eadem actione utrumque fit: & sic una & eadem realiter actio est simul consecratio & oblatio seu actus sacrificandi.

Obj. 6. Essentia Sacrificii Eucharistiæ consistit saltem partialiter in communionem Sacerdotis, seu consumptione hostiæ. Ergo non consistit adæquatè in consecratione.

Resp. Nego anteced. 1. Quia per communionem Sacerdotis nihil offertur Deo; & illa non fit in persona Christi, nec per potestatem directè acceptam vi ordinationis, cum laicis etiam conveniat. Actio autem sacrificandi consistit in actione, quæ fiat in persona Christi per potestatem vi ordinationis, cum Christus sit principalis Sacerdos, & idem nunc offerens, (id est, sacrificans) ministerio Sacerdotum.

2. Quia consecrationi convenit integra Sacrificii definitio; & in ea habetur perfecta representatio Sacrificii crucis, & simul oblatio victimæ per aliquam illius destructionem.

Inst. 1. Sacrificium Eucharistiæ dicitur consummari, quando consumitur à Sacerdote. Ergo communicatio est partialis essentia illius.

Resp. Nego consequ. Nam dicitur consummari per communionem Sacerdotis, quia per consumptionem consequitur integrum finem suum, & usum ad quem destinatur: Eucharistia enim est simul Sacrificium, & Sacramentum institutum ut sumatur ad refectorem animæ. Cum autem sumitur à Sacerdote, sumitur nomine Fidelium.

Inst. 2. In nullo casu licet Sacerdoti omittere communionem: non nisi quia sine ea non ponitur tota essentia Sacrificii. Ergo.

Resp. Nego min. Nam ideo solum omisio illa in nullo casu licita est, quia communicatio Sacerdotis à Christo præcepta est, vel ad integritatem Sacrificii, vel ut complementum illius extrinsecum, vel quia Eucharistia ut Sacramentum sumi debet à Sacerdote nomine Ecclesiæ, sine qua sumptione non consequitur integrum finem suum & usum ad quem destinatur.

Inst. 3. In can. *relatum*, de consecrat. dist. 2. dicitur: *Quale erit illud Sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur?*

Resp. Sensus est, Sacrificium in quo Sacerdos non communicat, non esse quale debet esse, id est, non esse licitum & legitimum, utpote contra institutionem ac legem Christi, qui statuit ut Sacrificium Eucharistiæ semper nomine populi sumeretur à Sa-

à Sacerdote consecrante, eò quòd simul sit Sacrificium, & Sacramentum institutum ut cedat in usum Fide-
lium.

Inst. 4. Sacrificium Eucharistiæ est perfectum holocaustum; at de ratione holocausti est, ut totum in Dei honorem consumatur. Ergo est de ratione Sacrificii Eucharistiæ ut sumatur à Sacerdote. Ergo, &c.

Resp. Non est de ratione holocausti, ut consumatur à Sacerdote, vel alio. Nam in holocausto veteris legis nulla pars victimæ comedebatur à Sacerdote vel alio, sed tota igne consumebatur. Igitur est solum de ratione holocausti, ut tota victima Deo penitus offeratur, & in illius honorem destruat-
ur sive physice, sive moraliter. In Missa autem tota victima Deo offertur, ita ut nihil illius in usus profanos cedere possit, & tota destruitur moraliter secundum corpus & sanguinem.

Inst. 5. Omne Sacrificium consistit in destructione aut consumptione rei oblatae.

Resp. In consecratione Eucharistiæ est destructio moralis, æquivalens physicae destructioni, & sufficiens ad verum Sacrificium, ut probatum est, & saltem tanta, quanta olim erat in libationibus vini, olei, aliorumque liquorum, qui sacrificabantur per solum sui effusionem in terram.

Obj. 7. Post consecrationem fit commemoratio pro defunctis. Ergo statim post consecrationem Sacrificium non est essentialiter perfectum, alioqui statim haberet effectum suum ex opere operato.

Resp. Nego conseq. Nam commemoratio seu oratio illa pro defunctis habet tantum vim ex opere operantis, & per modum impetrationis. Sacrificium verò statim post consecrationem habet suum effectum ex opere operato.

Porro interdum per Missam, sacrum intelligitur Sacrificium Missæ quoad actiones & cæremonias ab Ecclesia institutas.

Observa. Consecratio sub utraque specie est de perfectione essentiali Sacrificii Eucharistiæ, quia. 1. Ita Doctores communiter. 2. Christus hoc Sacrificium instituit sub utraque specie. 3. Hoc Sacrificium ex institutione Christi est memoriale, & repræsentatio cruenti Sacrificii in cruce oblato. Sicut ergo in cruce sanguis à corpore separatus est, & inde secuta mors Christi: ita ad id repræsentandum sanguis in hoc Sacrificio debet quantum est ex vi verborum poni separatim à corpore, & vicissim.

QUÆSTIO III.

In quo consistat materia Sacrificii Eucharistiæ, seu res sacrificata?

Dico. Sacrificium Eucharistiæ sumptum pro re sacrificata & oblata, est Christus ipse prout existit sub speciebus panis & vini.

Prob. 1. ex Scriptura, 1. Cor. cap. 5. *Pascha nostrum immolatus est Christus.* Quod Patres intelligunt non solum de cruenta, sed etiam de incruenta oblatione Christi.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiant Patres, articulo 1. laudati.

3. Ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. ubi ait: *In divino hoc Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit: & infra. Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. Dixi, sub speciebus panis & vini; nam Christus prout existit in propria specie, & prout est in cœlo, non sacrificatur; quia ut talis non destruitur moraliter, nec immutatur per actionem sacrificandi, sed solum prout existit sub speciebus Eucharisticis.*

Obj. 1. Panis & vinum oblata, sunt etiam Sacrificium ordinatum ad Sacrificium corporis & sanguinis Christi: unde in Missa duo sunt Sacrificia unum moraliter constituentia.

Resp. Nego. Nam ex Patribus & Conc. Trident. unicum est in Ecclesia & singulare Sacrificium, in quo offertur & immolatur una eademque hostia, quæ in ara crucis immolata fuit, nempe solus Christus.

Inst. 1. Patres dicunt panem & vinum offerri in Missa.

*Resp. Per hanc locutionem vel intelligunt panem & vinum ad Sacrificium Eucharistiæ adhiberi seu consecrari: vel per panem & vinum intelligunt corpus & sanguinem Christi posita aut ponenda sub speciebus panis & vini per consecrationem, ut constat ex S. Cypriano, Epist. 68. ubi ait: *Quis magis Sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Jesus Christus, qui Sacrificium Deo Patri obtulit? & obtulit hoc idem (quoad speciem externam) quod Melchisedech**

obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem.

Inst. 2. Christus instituit hoc sacrificium tanquam Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, qui obtulit panem & vinum in Sacrificium. Ergo panis & vinum sunt Sacrificium saltem partiale à Christo institutum.

Resp. Nego conseq. Nam Christus est Sacerdos secundum ordinem seu ritum Melchisedech, quia sub speciebus panis & vini obtulit id, quod præfigurabat Sacrificium Melchisedech in pane & vino, nempe corpus & sanguinem suum. Melchisedech enim suo sacrificio præfiguravit Christum sub speciebus panis & vini offerendum.

Inst. 3. Per consecrationem panis & vinum destruuntur. Ergo sunt partiale sacrificium Eucharistiæ.

Resp. Nego conseq. Quia destructio illa ex institutione Christi non fit, nec offertur ad testificandum summum Dei dominium, ejusque infinitam excellentiam; sed solum fit, ut ponantur corpus & sanguis Christi sub utriusque speciebus modo moraliter illorum destructivo ad protestandam infinitam Dei excellentiam.

Obj. 2. Species sacramentales sunt pars intrinseca rei oblatae & Sacrificii Eucharistiæ. Ergo non solus Christus est materia hujus Sacrificii.

Resp. Nego anteced. Nam alioqui non esset una eademque hostia in cruce & in Eucharistia, sola offerendi ratione diversa, ut docet Conc. Trident. Christus enim seipsum solum in cruce obtulit, nullatenus verò species sacramentales.

Inst.

Inst. 1. Ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 1. Christus Sacrificium visibile instituit. Ergo species sacramentales, per quas solas est visibile, sunt pars Sacrificii Eucharistiæ.

Resp. Nego conseq. Sed ex antecedente sequitur solum species sacramentales ad Sacrificium Eucharistiæ pertinere tanquam id sub quo offertur hostia Sacrificii, & per quod Sacrificium visibile ac sensibile constituitur: ideoque se habent per modum conditionis necessariæ ut victima sit visibilis.

Inst. 2. Eucharistia ut Sacramentum includit species tanquam partem essentialem. Ergo etiam sic eas includit ut est Sacrificium.

Resp. Nego conseq. Quia ratio Sacramenti diversa est à ratione Sacrificii; & Eucharistia plura essentialia includit ut Sacramentum quàm ut sacrificium. Nam Eucharistia ut Sacramentum est signum sensibile refectionis spiritualis animæ, quod signum includit intrinsecè multa, nempe corpus & sanguinem Christi, & species sensibiles: at ut est Sacrificium sumptum materialiter, id est, sumptum pro materia Sacrificii, nempe victima, est solus Christus secundum corpus & sanguinem, seu corpus & sanguis Christi oblata sub speciebus.

Inst. 3. Can. hoc est, de consecrat. dist. 2. dicitur: *Hoc modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium scilicet Ecclesiæ duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Domini nostri Jesu Christi carne.*

Resp. Canones decreti non plus habent auctoritatis in decreto Gratiani,

quàm illorum auctores. Hic autem canon est Lanfranci ex propria opinione loquentis: cujus sanè auctoritas hac in re nulla est, cum hæc ejus opinio repugnet Patribus, & Conc. Trident. declaranti unam eandemque esse hostiam Sacrificii crucis & Eucharistiæ; & utramque sola offerendi ratione differre.

Hinc colligi infinitam esse excellentiam Sacrificii religionis Christianæ, infinitè Deo placere, infinitè Deo honorem exhibere, infinitè aptum esse ad omnem Sacrificii finem assequendum, omnia alia Sacrificia etiam possibilia infinitè superare; cum Christus ipse sit victima hujus Sacrificii, & principalis offerens. Unde in lege nova hoc unicum est & esse debet Sacrificium.

QUÆSTIO IV.

Quale sit Sacrificium Eucharistia?

Nota. IN veteri lege erant quatuor Sacrificiorum genera, nempe latreuticum seu honorarium, propitiatorium, Eucharisticum, & impetratorium. Primum dicebatur holocaustum, secundum hostia pro peccato, tertium & quartum hostia pacifica.

Dico. Sacrificium Missæ est simul latreuticum, Eucharisticum, propitiatorium, & impetratorium.

I. Est latreuticum, in quantum tota victima offertur Deo ad testificandum supremum ejus in omnes creaturas dominium, supremamque excellentiam divinam.

II. Est

II. Est Eucharisticum, in quantum offertur in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis.

III. Est propitiatorium prout offertur in remissionem peccatorum, & satisfactionem pœnæ eis debitæ; & ad hoc utrumque valet, ut constat ex Patribus, & ex Conc. Trident. sess. 22. can. 3. ubi ait: *Si quis dixerit, Missæ Sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit.* Et c. 2. Docet sancta synodus, Sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentia concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.

Porro peccata dimittit ex opere operato, sed mediâtè quoad culpam, & immediâtè quoad pœnam.

IV. Denique est impetratorium. Nam offerri potest & valet ad obtinenda omnia beneficiorum genera, seu quidquid à Deo rectè peti potest, ut patet ex perpetua praxi Ecclesiæ.

Quare hoc unum legis novæ Sacrificium una sua perfectione comprehendit omnia Sacrificiorum genera. Et Conc. Trident. sess. 22. cap. 1. dicit, quòd hoc unum Sacrificium bona omnia per varia sacrificia legis naturæ & legis Mosaicæ significata, velut om-

nium illorum consummatio & perfectio complectitur, Et verò nihil nobilius, nihil præstantius, nihil honorificentius & gratius Deo offerri potest in Sacrificium quàm ipse Christus, nihil aptius & efficacius esse potest ad omnem finem & effectum Sacrificii assequendum. Valor autem hujus Sacrificii est infinitus quoad sufficientiam & in actu primo, sed finitus in actu secundo & quoad applicationem.

QUÆSTIO V.

Utrum offerre liceat Sacrificium Missæ in honorem Sanctorum?

Dico. Offerri licere constat

1. Ex Traditione, cujus testes sunt Patres, & praxis Ecclesiæ elucens in omnibus Liturgiis antiquis, tum græcis tum latinis.

2. Ex Conc. Trident. sess. 22. can. 5. *Si quis dixerit, imposturam esse, Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit, anathema sit.*

Observa. Ecclesia non offert Sacrificium ipsis Sanctis, sed soli Deo ut Auctori virtutum & meritorum Sanctorum, & gloriæ qua fruuntur. Dicitur tamen offerri in honorem Sanctorum, quia offertur Deo in gratiarum actionem pro beneficiis ab ipso in Sanctos collatis, quod cedit in aliquam gloriam Sanctorum. Ita explicat Conc. Trident. sess. 22. cap. 3. his verbis: *Quamvis in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit; non tamen illis Sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere solet, offero*

offero tibi Sacrificium, Petre, vel Paule; sed Deo de illorum victoriis gratias agens; eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam facimus in terris.

QUÆSTIO VI.

Quinam hoc Sacrificium offerre possint?

Dico 1. Christus est verè & propriè principalis offerens.

Constat 1. Ex Scriptura, Heb. c. 7. ubi Christus dicitur Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Christus autem secundum interpretationem Patrum & Doctorum est talis Sacerdos in æternum, quatenus continuò Sacrificium corporis & sanguinis sui sub speciebus panis & vini offert ministerio Sacerdotum usque ad consummationem sæculi.

2. Ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. suprà citato.

3. Ex Patribus, pro omnibus sit S. Augustinus, l. 10. de civitate Dei, c. 20. ubi de Christo sic ait: *Per hoc & Sacerdos est, ipse offerens, ipse & oblatio.*

4. Ratione. Nam Sacerdos hoc Sacrificium offert ut minister Christi, personam ipsius immediatè gerens ac repræsentans, ita ut consecrans eo modo loquatur ac si revera Christus esset, dicens: *hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei.* Unde Christus verè per Sacerdotes sacrificat, idque longè alia speciali ratione quàm per ministros suos baptizet. Nam baptizans quamvis agat ut minister Christi; tamen loquitur in propria persona & propriis verbis: consecrans verò loquitur in persona Christi & verbis ipsius Christi.

Ant. Th. Moral. P. II.

Ratio à priori est, quia voluit Deus, ut in nova lege sibi offerretur Sacrificium, quod semper sibi gratum, ideoque purum ac sanctum esset. Ut autem Sacrificium purum sit, requiritur, ut non solum res oblata seu victima pura sit, sed etiam ut saltem principalis offerens sit purus ac sanctus; quia nempe Sacrificium propriè ac formaliter sumptum consistit in oblatione, seu actione qua offertur hostia.

Porro Christus est principalis offerens, quatenus Sacerdos in persona ipsius, & tanquam legatus ejus ipsum repræsentans sacrificat, seu per verba consecratoria ipsius Christi propria ponit sub speciebus panis & vini corpus & sanguinem Christi modo illorum moraliter destructivo per realem mutationem, ipso Christo volente, & actu interno proprio hanc moralem corporis & sanguinis sui destructionem ad honorem Dei & alios fines Sacrificii ordinante.

Dico 2. Solus Sacerdos per se ac immediatè & tanquam proprius minister hoc Sacrificium offerre potest, ita ut actio sacrificandi à solo Sacerdote physicè & immediatè exerceri etiam validè possit. Est de fide.

Prob. 1. Ex Patribus apud Bellarminum.

2. Ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ divinam Traditionem certò demonstrat.

3. Ex Conc. Nicæno I. can. 14. ubi dicitur Diaconus non habere potestatem offerendi hoc Sacrificium.

4. Ex Conc. Florentino, in decreto pro Armenis.

Ff

5. Ex

5. Ex Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. declarante Christum Apostolis eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepisse per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis, hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, alique Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum; anathema sit.* Ubi Sacerdotibus, non aliis, docet inesse potestatem offerendi Sacrificium Eucharistiæ.

6. Quia solis Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus Christus dixit, *hoc facite in meam commemorationem*, prout hæc verba significant consecrare & sacrificare. Unde nulli alteri dedit potestatem consecrandi & sacrificandi. Ideoque nullus præter Sacerdotes hanc potestatem, quæ omnino supernaturalis est, habet.

Dico 3. Ecclesia etiam offert Sacrificium per Sacerdotem ut ministrum & legatum suum, ut constat ex Patribus.

Hinc Fideles omnes ut Ecclesiæ membra generali quadam ratione dicuntur offerre per quemlibet Sacerdotem non excommunicatum. Sed specialiter unà cum Sacerdote & per Sacerdotem Sacrificium offerunt Fide-

les omnes, qui illi intersunt & interno affectu consentiunt, ut constat ex canone Missæ, in quo Sacerdos sic orat: *Memento, Domine, famulorum, famularumque tuarum ... & omnium circumstantium ... pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium, &c. ...* hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familie tuæ, quæsumus Domine, ut placatus accipias, &c. ... unde & memores, Domine, nos servi tui, sed & plebs tua sancta offerimus præclara Majestati tuæ de tuis donis ac datis hostiam puram, &c. Igitur omnes per Sacerdotem offerre possunt & debent hoc Sacrificium.

Ratio est, quia Sacrificium est cultus publicus ac sollemnis; & omnes debent Deo supremum cultum etiam externum exhibere, & per illum agnoscere & testificari supremam Dei excellentiam, summumque ejus in res omnes creatas dominium.

Item specialiter sunt offerentes ii, qui cooperantur Sacerdoti offerenti, petendo aut procurando Sacrificium, dando stipendium sustentationis, ministrando Sacerdoti. Nemo tamen præter Sacerdotem potest esse offerens ut principium physicum & immediatum actionis sacrificandi, seu consecrationis.

TRACTATUS DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

Poenitentia distingui solet in eam quæ sit virtus, & in eam quæ sit Sacramentum. De Pœnitentia ut est virtus, pauca hæc sufficiant.

I. Pœnitentia ut est virtus, subdividitur in habituales, & actuales. Pœnitentia habitualis, seu habitus virtutis Pœnitentiæ est habitus inclinans ad dolorem, ac detestationem peccati commissi, ad emendationis propositum, & voluntatem Deo satisfaciendi, seu jus divinum peccato læsum, quantum fieri potest, resarciendi. Pœnitentia actualis, seu actus virtutis Pœnitentiæ est actus odii & doloris de peccato commissio cum proposito non peccandi & satisfaciendi.

II. Pœnitentiam esse virtutem constat ex Scriptura. Ezech. cap. 18. *Si impius egerit pœnitentiam, vita vivet, & Luc. 13. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Ergo actus pœnitentiæ est honestus, alioqui non illi promitteretur vita æterna: nec sub pœna mortis æternæ à Deo præciperetur. Ergo habitus ejusdem elicativus est virtus: nam virtus est habitus elicativus actus honesti: ratio est, quia ex Aristotele, virtus est habitus

elicativus secundum rectam rationem. Talis est autem pœnitentia: nam inclinatur ad eliciendum odium ac dolorem de divina offensa, & ad illam per debitam satisfactionem reparandam, quod est sanè secundum rectam rationem.

III. Pœnitentia latè sumpta, nimirum pro habitu inclinante ad dolendum de peccatis, abstrahendo à motivo doloris, dici potest virtus generalis hoc sensu, quod spectare possit ad quamlibet virtutem. Nam dolor de peccatis concipi potest ex motivo proprio cujuslibet virtutis; putà: charitatis, spei, religionis, &c. & sic pertinere ad quamlibet virtutem, cum actus speciem sumat à suo motivo.

IV. Pœnitentia strictè sumpta est virtus, qua peccatum commissum detestamur quatenus est offensa Dei, cum animo placandi Dei, injuriæque divinæ compensandæ, & ex motivo honestatis in hac placatione ac compensatione elucens. Pœnitentia autem sic sumpta, est specialis virtus; quia sic sumpta habet speciale motivum, nempe honestatem specialem elucens in placatione Dei & compensatione divinæ offensæ: quod motivum nulli alteri virtuti convenit.

Hinc pœnitentiæ objectum materiale, circa quod scilicet illa versatur, est peccatum: objectum formale quo, est peccatum ut est offensa Dei reparanda: objectum formale quod seu motivum proprium, est specialis honestas elucens in placatione Dei & reparatione divinæ offensæ: finis, est placatio Dei, ejusque offensæ, quantum fieri potest, reparatio, seu compensatio.

Pœnitentia porro stricte sumpta est quædam justitia specialis, quæ tamen ad justitiam commutativam reduci potest. Nam quamvis inter offensam Dei & satisfactionem nostram nunquam constituat æqualitatem, quæ à plerisque exigitur ad justitiam commutativam, tamen (ut ait S. Thomas) compensatio pro offensa, est quædam pro offensa commutatio, præsertim cum fiat secundum voluntatem personæ offensæ.

Dico esse justitiam specialem, nempe illam, quæ est hominis ad Deum, & quæ longè differt ab ea quæ est hominis ad hominem: nam jus divinum est altioris ordinis, ideoque longè differt à jure humano. Omnia autem peccata sunt injuriæ Dei, cum sint contra jus Dei ea prohibentis: quod jus quovis peccato violatur.

V. Actus proprii virtutis pœnitentiæ sunt odium, detestatio, ac dolor de proprio peccato; odium, & abominatio peccati alieni, horror peccati nondum commissi; justitiæ amor; voluntas satisfaciendi & jus divinum læsum compensandi.

Hinc virtus Pœnitentiæ secundum

suos actus sumpta, est partialis materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Porro Pœnitentia dicitur à pœna, quasi pœnæ tenentia. Hinc pœnitere idem est ac pœnam tenere seu dolere. Igitur Pœnitentiæ nomen dolorem prioris facti præsertim significat.

CAPUT I.

*De Existentiâ, Natura, & Proprietatibus
Sacramenti Pœnitentiæ.*

ARTICULUS I.

*Utrum Pœnitentia sit Sacramentum propriè
dictum?*

Nota. Quæritur hic utrum Pœnitentia interna, seu contritio, signo externo, videlicet confessione peccati declarata, cum verbo absolutionis à Sacerdote, legitimo judice, prolato, sit verè ac propriè Sacramentum novæ legis. Negant Calvinus, Zuinglius, Socinus, eorumque Sectatores, & ex Lutheranis non pauci. Lutherus verò, qui primùm Pœnitentiam è Sacramentorum albo expunxerat, postea tamen eam in illorum numerum restituit. Olim etiam negarunt Montanistæ & Novatiani Ecclesiæ potestatem remittendi graviora crimina, ideoque Sacramentum Pœnitentiæ, saltem quale à Christo institutum est.

Dico. Extat in Ecclesia Pœnitentiæ Sacramentum propriè dictum, à Christo institutum. Est de fide.

Prob.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. c. 20. de Christo dicitur: Hæc cum dixisset insufflavit, & dixit eis: accipite Spiritum-Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Christus his verbis permanentem instituit in Ecclesia ritum aliquem externum Pœnitentiæ, annexam habentem gratiam sanctificantem. Atque ritus externus permanentem à Christo institutus, & annexam habens gratiam sanctificantem, est Sacramentum propriè dictum, ut constat ex definitione Sacramenti ab omnibus admittitur: neque enim aliter probatur ex Scriptura Baptismum esse Sacramentum. Ergo Christus instituit in Ecclesia Pœnitentiam, quæ est Sacramentum propriè dictum.

Prob. maj. Nam 1. Per verba illa Christus Apostolis eorumque successoribus concessit potestatem remittendi peccata judicalem, ut patet ex his verbis, remittuntur, retenta sunt; & perpetuò exercendam per verbum absolutionis, sine quo remitti non possunt peccata modo hominibus accommodato; & exigentem in reo pœnitentiam internam, ac confessionem: cum sine dolore & retractatione peccata remitti non possint, & sine confessione Sacerdos non possit habere notitiam causæ, de qua judicare debet. 2. Ille ritus externus annexam habet à Christo gratiam sanctificantem, ut patet ex his verbis, remittuntur eis: nam peccata non remittuntur, nisi per justificationis gratiam.

Prob. 2. Ex unanimi Patrum consensu apud Bellarminum & alios. Pro omnibus fit S. Cyprianus, Serm. de lapsis, ubi sic ait: Confiteantur singuli, quæso vos fra-

tres, delictum suum, dum adhuc, qui deliquit, in seculo est, dum admitti confessio ejus potest, dum satisfactio, & remissio facta per Sacerdotes; apud Dominum grata est. Et S. Augustinus, Lib. 1. de adulterinis conjugis, c. 28. ubi ait: Quæ baptismatis, eadem est reconciliationis causa.

Prob. 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ.

Prob. 4. Ex Conciliis tum Florentino, in Decreto pro Armenis, ubi inter Sacramenta novæ legis quarto loco recensetur Pœnitentia: tum Tridentino, quod sess. 14. can. 1. sic ait: Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè & propriè Sacramentum, pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis à Christo Domino nostro institutum; anathema sit.

Ratio à priori est voluntas Christi. Bonitati autem divinæ, & infinitis Christi meritis maximè conveniebat, ut peccatis post baptismum commissis, quæ ob maximam hominum etiam baptizatorum in peccatum proclivitatem valde multiplicantur, remedium certum, sensibile, & hominibus accommodatum semper suppeditaretur: & sic non solum Baptismus, sed etiam Pœnitentiæ Sacramentum institueretur.

Præterea Pœnitentiæ Sacramentum plurimum confert tum ad fidelium singulorum utilitatem; fideles enim in illo cum peccatorum remissione consilium, solatium, peccatorum remedia, & satisfactionem percipiunt; tum ad Ecclesiæ Christianæ dignitatem, cum in ea sit constitutum tribunal, in quo animarum causæ judicentur, & offensæ divinæ vindicentur simul & remittantur.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Christus, Joan. c. 20. ait: *Sicut misit me pater, & ego mitto vos.* Ergo Apostolis dedit potestatem remittendi peccata absque ritu externo, sicut ipse habebat.

Resp. Nego conseq. Quia vox *sicut* significat solum dari Apostolis potestatem remittendi peccata verè & interiùs sicut Christus habuit, sed non omnino similem, nec eodem modo exercendam. Nam Apostolis compete-
bat, & eorum in Sacerdotio succes-
soribus competit modus ministerialis remittendi peccata per ritum exter-
num à Christo institutum: Christo
autem compete-
bat modus peccata remittendi longè excellentior, & inde-
pendens ab ullo ritu externo: conve-
niebat enim, ut beneficia divina ali-
ter à Domino, aliter à Ministris con-
ferrentur.

Obj. 2. Hæc verba (*quorum remisistis peccata, remittuntur eis, &c.*) significant tantum potestatem prædicandi ver-
bum Dei, quo excitatur fides, per quam
solam peccata remittuntur, seu non
imputantur. Ergo non significant, &c.

Resp. Nego anteced. Nam ex Patri-
bus potestas his verbis expressa, est
potestas judicialis, ut satis indicant
verba remittendi & retinendi. Præ-
terea Christus insufflando in Aposto-
los, & simul iis Spiritum-Sanctum con-
ferendo, novam aliquam potestatem,
eamque valde excellentem iis conces-
sit: tum quia factum illud insigne fuit
& novum: tum quia Christus Aposto-
lis non contulit Spiritum-Sanctum nisi
ad dignè exercendum novum aliquod
Ministerium. Illa autem nova & excel-

lens potestas, est potestas verè remit-
tendi peccata per modum iudicii: nam
aliis in locis Christus propriis verbis
potestatem prædicandi & baptizandi
Apostolis concessit. Christus quippe
ea, quæ ad Ecclesiæ fundamenta perti-
nebant, propriis verbis tradidit, &
quæ essent diversa, diversis verbis ex-
posuit.

Inst. Cyrillus verba prædicta intel-
lexit de potestate remittendi peccata
infidelibus: ergo de potestate prædi-
candi, &c.

Resp. 1. Contra communem Patrum
consensum prævalere non potest quo-
rundam interpretatio facta in sensu
improprio.

Resp. 2. Cyrillus intellexit hæc ver-
ba de potestate remittendi peccata in-
fidelibus simul & fidelibus, & in sensu
nimis lato & improprio, qui tamen nul-
latenus hæreticis favet. Nam (ut ipse
docet) Christus dedit quidem Aposto-
lis potestatem remittendi, ac retinen-
di peccata tum infidelibus, tum fide-
libus, sed diverso modo. Potestatem
enim remittendi peccata infidelibus
per Baptismum, si fidem & alias dispo-
sitiones necessarias haberent, & iis re-
tinendi per exclusionem à Baptismo, si
eo indigni censeantur, concessit: fide-
libus autem non per Baptismum, sed
per alium ritum videlicet Pœnitentiæ
Sacramentum peccata remitti voluit.

Equidem aliqui alii Patres verba Chri-
sti supradicta intelligunt etiam de po-
testate remittendi peccata per prædi-
cationem, sed non excludendo alium
sensum unicè proprium, quem etiam in
aliis locis tribuunt his verbis, ea expli-
cando de potestate Sacerdotibus data

ad

ad remittenda peccata per absolutionem.

Obj. 3. Sacramentum Pœnitentiæ derogat meritis Christi.

Resp. Nego; nam nobis illa applicat, & applicando commendat.

Obj. 4. Solus Deus potest remittere peccata. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Solus Deus peccata remittere potest auctoritate propria, suprema, independente, *conc. ant.* solus id potest, excludendo potestatem ministerialem, quam concedere non possit, nec concesserit hominibus tanquam instrumentis & ministris, ejus nomine & auctoritate agentibus, *nego ant.* enim verò si princeps subditis suis conferre potest de suis causis & offensis suo nomine judicandi potestatem, quidni Deus id posset?

Nota. Triplex distinguitur potestas remittendi peccata. Prima, est potestas suprema & independens, quæ soli Deo convenit. Secunda, est potestas ministerialis, principalis, & soli Deo subordinata, qualis est in solo Christo ut homine. Tertia, est potestas ministerialis minùs principalis, Deo & Christo etiam ut homini subordinata: qualis à Christo concessa fuit Apostolis, & Sacerdotibus, eorum in hoc officio successoribus. Hæc autem potestas alligata est ritui externo, à Christo instituto.

Obj. 5. Ad Sacramentum requiritur Elementum, juxta illud S. Augustini, tract. 80. in Joann. *Accedit verbum ad Elementum, & fit Sacramentum.* At in Pœnitentiæ ritu nullum est Elementum. Ergo.

Resp. Nego majorem universaliter sumptam. Nam ad Sacramentum no-

væ legis sufficit, si verba cadant in aliquod signum sensibile, cujus Sacramentalis significatio magis determinetur per verba, sive sit Elementum, seu res externa à Ministro adhibita, sive non. Verba autem objecta intelliguntur à S. Augustino solum de Baptismo, quamvis à multis in latiori sensu aliis Sacramentis accommodentur, per Elementum intelligendo quodlibet signum magis determinabile per verba: qui sensus nobis non officit.

Obj. 6. Apostoli eam solam Pœnitentiam prædicarunt, quam prænuntiarunt Prophetæ. At Prophetæ non prænuntiarunt Pœnitentiam quæ esset Sacramentum. Ergo.

Resp. Apostoli prædicarunt ea omnia quæ Prophetæ tum explicitè, tum etiam implicitè prænuntiarunt. Prophetæ autem Sacramenta omnia novæ legis saltem implicitè prædixerunt, prænuntiando Christum Redemptorem, legis gratiæ auctorem, & Ecclesiæ institutorem.

Obj. 7. Aliqui Patres, ut Augustinus, & Gregorius Magnus Homil. 26. in Evangel. exemplo Lazari prius à Christo suscitati quam à Discipulis solveretur, probant peccatores prius ad vitam gratiæ revocari quam à Sacerdote absolvantur.

Resp. Loquuntur de resurrectione & vita spiritali inchoata, quæ consistit in actibus fidei, spei, pœnitentiæ & charitatis imperfectæ, quæque est effectus gratiæ actualis: non verò de resurrectione & vita spiritali perfecta, seu justificatione, quæ est effectus formalis gratiæ habitualis.

Nem-

Nempe volunt illi Patres contritionem imperfectam esse dispositionem necessariam ad vitam perfectam animæ, seu gratiam sanctificantem per absolutionem Sacerdotis consequendam : ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absolvat, inquit S. Gregorius.

Queres. I. Quando nam institutum fuerit Pœnitentiæ Sacramentum?

Resp. Christus illud instituit præcipue post resurrectionem suam. Ita Conc. Tridentinum, sess. 14. cap. 1. ubi ait : *Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue instituit, cum à mortuis excitatus, in sufflavit in Discipulos suos, dicens : accipite Spiritum-Sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Dicitur, præcipue, quia Christus ante mortem jam quasi inchoatè hoc Sacramentum instituerat, promittendo Apostolis judicarium potestatem, Matth. c. 18. his verbis : *Amendico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo.*

Queres 2. Quomodo definiatur Sacramentum Pœnitentiæ?

Resp. Rectè describitur, Sacramentum à Christo institutum ad remittenda peccata post baptismum commissa, per absolutionem legitimam Sacerdotis, peccatoribus verè contritis, satisfacere paratis, & confessis. Vel sic definitur : Sacramentum à Christo institutum ad peccata post baptismum commissa remittenda per actus pœnitentis, & absolutionem Sacerdotis.

ARTICULUS. II.

Utrum Sacramentum Pœnitentiæ à Sacramento Baptismi diversum sit?

Nota. Calvinus, Calvinistæ, & Lutherani quidam, qui Pœnitentiæ Sacramentum rejiciunt, cum tamen concedendum putarent peccatores post Baptismum Deo reconciliari posse, commenti sunt Baptismum ipsum, non quidem reipsa, sed memoria solum repetitum, dici posse & esse Pœnitentiæ, seu reconciliationis Sacramentum, quatenus Baptismi memoria excitat fidem, quæ sola peccata secundum illos remittuntur.

Dico. Pœnitentiæ Sacramentum à Baptismo Baptismique memoria omnino diversum est. Est de fide.

Prob. I. Ex dictis.

2. Quia nusquam in Scriptura & Patribus Pœnitentiæ dicitur esse sola Baptismi memoria, fidem excitans. Et Petrus, Act. cap. 8. Simonem Magum increpans, non memoriam Baptismi suscepti tanquam reconciliationis causam, sed pœnitentiam præcipit : *Pœnitentiam, inquit, age ab hac nequitia tua.*

3. Ex Patribus, qui Pœnitentiæ Sacramentum à Baptismo clarè distinguunt. Hic sufficiat S. Augustinus, Lib. 2. de Adulterinis conjugis, c. 16. *Si à Catechumeno factum est (homicidium) Baptismate abluitur ; si à baptizato, Pœnitentiæ & reconciliatione sanatur.*

4. Ex Conciliis, tum Florentino, in Decreto ubi ait : *Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum Baptisma, quod vitæ spiritualis janua est.... quartum Sacramentum est Pœnitentiæ, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, &c.*

Tum

Tum Tridentino, sess. 14. c. 2. & can. 2. ubi ait : *Si quis Sacramenta confundens, ipsum Baptismum, Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit : quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non rectè secundam post naufragium tabulam appellari; anathema sit.*

5. Ratione. Illa Sacramenta sunt inter se omnino diversa, & distincta re & memoria, quorum materia & forma, minister & subjectum, finis & effectus sunt diversa. At sic se habent inter se Baptismus & Pœnitentia; Ergo sunt duo Sacramenta inter se omnino diversa. *Prob. min. per partes.* Nam 1. Baptismi materia proxima, est oblutio aquæ; Pœnitentiæ verò, sunt actus pœnitentis: forma Baptismi sunt verba ista, *ego te baptizo, &c.* forma autem Pœnitentiæ sunt hæc, *ego te absolvo, &c.* 2. Minister Baptismi est quilibet homo in necessitate: minister autem Pœnitentiæ solus potest esse Sacerdos, iudicis munus gerens in homines sibi subditos. 3. Subjectum Baptismi est homo non subditus Ecclesiæ: subjectum Pœnitentiæ est solus homo baptizatus. 4. Habent diversos fines & effectus. Nam Baptismus institutus est primariò ad delendum peccatum originale, & secundariò peccata personalia cum illo conjuncta: Pœnitentia verò ad sola peccata personalia, seu actualia post Baptismum commissa remittenda. 5. Denique Baptismus plenam & integram peccatorum omnium remissionem etiam quoad pœnam omnem semper confert omni subjecto disposito, imprimique Characterem, unde initerabilis est. At Pœnitentia neque pec-

Ant. Th. Moral. P. II.

cata remittit quoad omnem pœnam saltem ordinariè, neque Characterem imprimit: unde iterari potest & debet si mortalia iterum committantur.

Obj. 1. Luc. 3. Baptismus vocatur Baptismus pœnitentiæ.

Resp. Ibi agitur de Baptismo Joannis, non Christi. Baptismus autem Joannis dicitur 1. Baptismus pœnitentiæ, quia ad pœnitentiam invitabat, & totam vim suam à pœnitentiæ virtute habebat. 2. In remissionem peccatorum, quia mediante pœnitentia perfecta, cujus erat signum, & ad quam excitabat cum auxilio gratiæ internæ, obtinebatur remissio peccatorum. Unde non remittebat peccata ex opere operato, sed tantum ex opere operantis. Baptismus verò Christi dicitur lavacrum regenerationis & renovationis, non ad pœnitentiam præcisè excitans, sed per pœnitentiam dispositos sanctificans, renovans, ac regenerans.

Obj. 2. Aliqui Patres Baptismum vocant Sacramentum Pœnitentiæ.

Resp. Si quando sic vocant, ideo vocant, quia in adultis peccato personali inquinatis requiritur pœnitentia aliqua internæ, seu contritio, tanquam dispositio necessaria ad justificationem in Baptismo percipiendam.

Itaque duplex pœnitentia in Scriptura præcipitur, altera quæ est præcisè virtus, seu contritio ante Baptismum peragenda, juxta illud Act. c. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Altera, quæ est Sacramentum, & post Baptismum necessaria, consistens essentialiter in contritione, confessione peccatoris, & absolutione

G g

Sacer-

Sacerdotis, quam Simoni Mago præcipiebat Petrus, Act. c. 8. *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua.*

Obj. 3. Marc. cap. ult. dicitur: *qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Ergo Sacramentum Pœnitentiæ diversum à Baptismo inutile est salutem, ergo non extat.

Resp. Nego conseq. Quia hæc Christi verba intelligi debent cum hac conditione, si gratiam per Baptismum acceptam non amiserit peccato mortali, vel hanc per Pœnitentiæ Sacramentum in re vel saltem in voto susceptum recuperarit; ut constat ex aliis Scripturæ locis, ubi ad salutem præter fidem & Baptismum, requiritur observatio mandatorum Dei, perseverantia in charitate & gratia, vel pœnitentia post lapsum.

Obj. 4. Baptismus nunquam deletur, ergo tota vita utilis esse potest ad delenda peccata, si ad memoriam revocetur.

Resp. Baptismus quidem quantum ad characterem quem imprimit, nunquam deletur. Baptismus verò quantum ad ritum externum per quem est Sacramentum, non manet, sed statim transit; & quantum ad gratiam sanctificantem quam confert; seu potius gratia regenerans per Baptismum accepta, amittitur per quodlibet peccatum mortale, nec recuperatur nisi per Pœnitentiæ Sacramentum in re vel in voto susceptum.

Obj. 5. S. Augustinus, L. 1. De nuptiis & concupiscentia, c. 33. docet peccata omnia etiam post Baptismum remitti ipso Baptismo.

Resp. Hoc solo sensu id docet, quod

Baptismus sit dispositio, seu fundamentum præsuppositum ad obtinendam peccatorum remissionem vi clavium Ecclesiæ.

ARTICULUS III.

Quanam sit materia Sacramenti Pœnitentiæ?

§. I.

Dico 1. Materia remota, seu materia circa quam Sacramenti Pœnitentiæ, sunt omnia peccata post Baptismum commissa, sive mortalia, sive venialia; ita tamen ut peccata mortalia sint necessaria & principalis illius materia, venialia verò sufficiens tantum.

Prob. 1. Quia Sacramentum Pœnitentiæ versatur circa omnia peccata tum mortalia, tum venialia remittenda, ut constat ex illo Joann. cap. 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* Quæ verba cum sint generalia & sine limitatione, complectuntur omnia omnino peccata.

Prob. 2. Ex perpetua traditione & praxi Ecclesiæ.

Prob. 3. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 1. ubi definit, Sacramentum Pœnitentiæ à Christo institutum esse *pro fidelibus quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis.* Et cap. 5. ubi docet venialia rectè & utiliter in confessione declarari, ad eorum scilicet remissionem obtinendam, ut constat ex piorum hominum usu & mente. Ratio est, quia omnes actus pœnitentis, quæ sunt materia proxima, & absolutio, versantur circa peccata detestanda, destruenda, remittenda, & expianda.

Dixi

Dixi 1. Peccata post baptismum commissa; quia nec peccatum originale, nec peccata actualia, seu personalia ante Baptismum commissa remitti possunt nisi per Baptismum in re vel in voto susceptum, aut per Martyrium, ut constat ex perpetua traditione. Et Conc. Trident. sess. 14. cap. 2. sic ait: *cum Ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus, Quid enim mihi, inquit Apostolus, de iis qui foris sunt, iudicare?*

Dixi 2. Peccata mortalia esse materiam necessariam Sacramenti Pœnitentiæ, non quod hoc Sacramentum sine illis confici nequeat; sed quia remitti non possunt nisi per hoc Sacramentum in re vel in voto susceptum; & quia pœnitens tenetur illa confiteri, ut constat ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 5.

Addidi, *principalis*; quia hoc Sacramentum primario & præcipue institutum est ad mortalia peccata remittenda, cum sit Sacramentum reconciliationis.

Dixi 3. Peccata venialia esse materiam tantum sufficientem huius Sacramenti, non verò necessariam: sufficientem quidem quia possunt esse materia confessionis & remitti per absolutionem: non autem necessariam, quia non tenemur ea confiteri, & remitti possunt sine Sacramento Pœnitentiæ, ut docet Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. his verbis: *Nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam rectè & utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum homi-*

num usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.

§. II.

Dico 2. Materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ sunt actus pœnitentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio.

Prob. 1. Ex Concilio Florentino, in decreto. *Quantum Sacramentum est Pœnitentia, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium Sacerdotis: quæ quidem præcipue fit per orationem, jejunium & eleemosynam.*

Prob. 2. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti, ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio: qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem, ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.*

Prob. 3. Ex Rituali Romano, ibi: *Illius materia remota, sunt, peccata; proxima verò, sunt actus pœnitentis: nempe contritio, confessio, & satisfactio.*

Ratio est Christi voluntas. Rationem convenientiæ hanc assignat S.

Chrysostomus, Serm. de pœnit. ubi dicitur : in corde pœnitentis contritio, in ore confessio, in opere toto humilitas ; ut quibus modis Deum offendimus, corde, ore, & opere, iisdem reconciliemur Deo.

Obj. 1. Concilia dicunt tantum actus pœnitentis esse quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ : Ergo non sunt verè ac propriè illius materia.

Resp. Nego consequ. Nam ideò solum dicunt actus pœnitentis esse quasi materiam, quia non sunt substantia aliqua solida, tractabilis, extrinsecus assumpta, ut aqua in Baptismo, chrisma in Confirmatione, & similia, quæ minùs distant à materia compositi physici. Actus enim pœnitentis esse verè ac propriè materiam huius Sacramenti, satis constat tum ex Rituali Romano, ubi dicuntur simpliciter materia proxima, omiſſa voce quasi : tum etiam ex Concil. Trident. quod, cap. 3. eos vocat partes Pœnitentiæ, & in fine sic ait : *Hec de partibus & effectu huius Sacramenti Sancta Synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui Pœnitentiæ partes, incussos conscientia terrores & fidem esse contendunt.* Partes autem Sacramenti sunt verè ac propriè vel materia, vel forma. Ergo cum actus pœnitentis non sint forma Sacramenti Pœnitentiæ, necesse est, ut sint verè ac propriè ejus materia. Hinc Catechismus Romanus, p. 2. de pœnit. n. 12. sic ait : *neque verò hi actus quasi materia à sancta Synodo appellantur, quia veræ materiæ rationem non habeant : sed quia ejus generis materia non sint, quæ extrinsecus adhibea-*

tur, ut aqua in Baptismo, & Chrisma in Confirmatione.

Porro in Sacramentis non est paritas omnimoda, cum illa inter se specie differant.

Obj. 2. Materia cujuslibet Sacramenti debet esse sensibilis, sed contritio non est sensibilis : ergo non est materia Sacramenti.

Resp. Materia Sacramenti debet esse sensibilis vel per se, vel per aliud, sed non semper per se. Contritio autem est sensibilis per confessionem vel petitionem absolutionis, aut aliquod aliud signum externum. Sic corpus Christi in Eucharistia non est sensibile nisi per species, & tamen est pars Sacramenti Eucharistiæ. Similiter satisfactio, licet consisteret in actu merè interno virtutis, sit sufficienter sensibilis ; vel per confessionem, qua pœnitens significat se paratum esse ad satisfactionem perficiendam ; vel per sententiam Sacerdotis imponentis satisfactionem, quam pœnitens acceptat saltem tacitè, eam non recusando.

Obj. 3. Si actus pœnitentis sint materia Pœnitentiæ, multiplex est materia huius Sacramenti & quidem specie diversa. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quamvis enim actus pœnitentis specie inter se differant, tamen unicam totalem huius Sacramenti materiam constituunt ; quemadmodum caro, ossa, nervi unicam corporis humani materiam componunt.

Obj. 4. Manuum impositio est etiam materia proxima huius Sacramenti. Ergo

Ergo non soli actus pœnitentis sunt ejusmodi materia.

Resp. Nego anteced. Cujus falsitas satis patet ex sensu & praxi Ecclesiæ, & ex Conciliis, præsertim Florent. & Trident. quæ nullam faciunt impositionis manuum mentionem, dum ea omnia enumerant, quæ ad Pœnitentiæ Sacramentum requiruntur.

Inst. 1. In Scriptura sæpe commemoratur manuum impositio.

Resp. Tunc non agitur de Sacramento Pœnitentiæ, sed vel de Confirmationis aut Ordinis Sacramento, vel de sanitate miraculo restituenda, vel de benedictione parvulis à Christo data.

Inst. 2. Conc. Carthaginensi IV. can. 78. ait: *Pœnitentes, qui in infirmitate Viaticum Eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint.* Ergo, &c.

Resp. Nego consequ. Nam sensus Canonis is est: pœnitentes publici, qui nondum impleta pœnitentia, à Sacerdote ob periculum mortis absoluebantur, si convaluerint, postea absolvendæ pœnitentiæ causa redeant ad statum pœnitentium, & cum illis manuum impositionem accipiant. Et ni id fecerint, non se existiment absolutos à debito pœnæ temporalis, quæ illis ob crimina præscripta fuerat. Nam quod à culpa absoluti fuerint, constat ex eo quod Eucharistiam susceperint, quam Ecclesia non tribuit nisi iis, quos à lethali culpa liberos existimat. Quare hoc Canone præcipitur tantum pœnitentibus publicis, etsi privatim ob mortis pe-

riculum absolutis, ut pœnitentiam publicam sibi injunctam, postea restituta sanitate integram perficiant.

Inst. 3. S. Augustinus Sacramentum Pœnitentiæ vocat manuum impositionem.

Resp. Ideo sic vocat, quia ætate sua hoc Sacramentum sine manuum impositione non ministrabatur.

Observa. Duplicis generis olim observata fuit manuum impositio: altera, quæ adhibebatur in administratione Sacramenti Pœnitentiæ: altera, quæ sine absolutione Sacramentali fiebat, eratque mera ceremonia imponendi manus publicè pœnitentibus in tertio gradu pœnitentiæ constitutis, de qua Concilium Carthaginense IV. can. 80. sic loquitur: *omni tempore jejunii, manus pœnitentibus à Sacerdotibus imponatur.*

Quæres cur in Sacramento Pœnitentiæ actus Pœnitentis se habent ut materia, & verba absolutionis ut forma?

Resp. Quia in quolibet Sacramento illud dicitur materia, quod minus expressè significat, & est ab alio determinabile ad significandum perfectiùs effectum Sacramenti. Illud verò dicitur forma, quod perfectiùs & magis expressè significat, & alias partes determinat ad perfectiùs significandum effectum Sacramenti, per analogiam ductam à materia & forma compositi Physici: nam illius pars indifferens & determinabilis, dicitur materia; & altera determinans, vocatur forma. Atqui actus pœnitentis minus expressè ac perfecte significant effectum Sacramenti

Pœnitentiæ, & ad eum perfectiùs significandum sunt determinabiles per verba absolutionis, quæ perfectiùs & magis expresse illum significant, & ad eum perfectiùs significandum determinant actus pœnitentis. Ergo.

ARTICULUS IV.

Utrum Sacramentum Pœnitentiæ ex actibus pœnitentis, & forma absolutionis intrinsecè componatur?

Nota 1. Scotus & Scotistæ continent pœnitentis actus, nempe contritionem, confessionem, & satisfactionem non esse partes intrinsecas hujus Sacramenti, sed esse duntaxat dispositiones prærequisitas ad illius effectum; voluntque sola verba absolutionis esse totam essentiam Sacramenti, ideoque materiam simul & formam illius: materiam quidem prout sunt sonus quidam sensibilis, formam verò prout peccatorum remissionem significant. Durandus verò & Aureolus contritionem excludunt ab essentia Sacramenti, eo quòd non sit sensibilis. Cæteri verò nunc Theologi sentiunt actus pœnitentis & verba absolutionis esse partes intrinsecas Sacramenti Pœnitentiæ: ita tamen ut contritio & confessio sint partes illius essentielles materiales, satisfactio autem sit tantum pars integralis, verba verò absolutionis sint forma essentialis.

Nota 2. Pars intrinseca duplex est, nempe essentialis & integralis. Pars essentialis est ea, sine qua compo-

tum non potest esse simpliciter, ut caput respectu hominis. Pars integralis est ea, sine qua totum potest quidem esse, sed non potest esse integrum: talis est manus respectu hominis; nam sine manu potest esse verè homo, at sine illa non est perfectè integer homo.

Dico. Sacramentum Pœnitentiæ componitur intrinsecè ex actibus pœnitentis, & verbis absolutionis.

Prob. nam 1. Verba absolutionis intrinsecè componunt hoc Sacramentum: nam ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. sunt forma illius, in qua præcipue ipsius vis sita est. Forma autem rei, in qua præcipue vis illius sita est, ipsam intrinsecè componit & constituit. 2. Actus pœnitentis sunt etiam intrinseci huic Sacramento. Nam partes simpliciter dictæ Sacramenti, & in quibus ex parte residet virtus Sacramenti, sunt quid intrinsecum Sacramento. Atqui actus pœnitentis à Conc. Trident. dicuntur simpliciter partes Sacramenti Pœnitentiæ, & in ipsis vis Sacramenti ex parte consistere satis indicat, dicendo vim illam præcipue sitam esse in forma absolutionis. Ergo actus pœnitentis sunt quid intrinsecum huic Sacramento. Præterea quamvis actus fidei, spei, & charitatis saltem inchoata ad effectum baptismi requirantur, imò volitio suscipiendi baptismi ad illius valorem in adultis prærequiratur, nullo modo tamen dicuntur baptismi partes. Ergo cum actus pœnitentis dicantur partes pœnitentiæ, signum est, quòd sint plusquam dispositiones ad illud prærequisitæ, nempe sint partes intrinsecè

com-

componentes. Porro quamvis actus pœnitentis sint partes materiales intrinsicè hujus Sacramenti, duo, nempe contritio & confessio sunt partes essentielles, cum sine illis non possit esse Sacramentum: satisfactio verò est duntaxat pars integralis; nam sine illa ponitur Sacramentum, & ejus effectus primarius, nempe justificatio: sine illa enim valet absolutio data peccatori contrito & confesso. Propositum tamen, seu volitio satisfaciendi, cum necessariò includatur saltem implicite in contritione, est pars essentialis Sacramenti.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Qualibet pars intrinseca Sacramenti debet esse signum rei, quæ per Sacramentum efficitur. Sed pœnitentis actus non sunt tale signum, ergo nec sunt partes intrinsicè.

Resp. Nego min. Nam pœnitentis actus expulsionem peccatorum significant licet minùs expresse quàm verba absolutionis. Sunt etiam signum practicum: nam quatenus sunt elevati & applicati à ministro Sacramenti, produciunt remissionem peccatorum licet minùs præcipuè quàm forma.

Obj. 2. Si pœnitentis actus essent partes intrinsicè Sacramenti Pœnitentiæ, pœnitens esset minister partialis hujus Sacramenti. Falsum conseq. ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam ille solus est minister Sacramenti, qui materiam evehit ad esse Sacramentale, & illi materiæ applicat formam, quod solus Sacerdos præstat. Sic non di-

citur causa statuae is, qui lignum, ex quo fit statua, subministrat, sed is solus qui formam debitam in materiam inducit.

Nota. Actus pœnitentis præcisè quatenus procedunt à pœnitente se ipsum ad effectum Sacramenti præparante, non sunt partes Sacramenti nisi aptitudinaliter; sed sunt dispositiones ad effectum Sacramenti, nempe remissionem peccatorum. At iidem actus pœnitentis prout à Sacerdote per potestatem clavium mediante absolutione moraliter assumuntur, & evehuntur ad Sacramentum constituendum, ejusque effectum producendum, sunt partes intrinsicè componentes Sacramentum Pœnitentiæ.

Obj. 3. Sine satisfactione potest esse effectus Sacramenti Pœnitentiæ. Ergo satisfactio non est pars illius.

Resp. Disting. anteced. Sine satisfactione potest esse effectus Sacramenti præcipuus, nempe culpæ remissio, *conc. ant.* Potest esse omnis effectus Sacramenti, *nego ant.* Nam remissio pœnæ temporalis peccato debitæ est etiam effectus Sacramenti Pœnitentiæ, quem ex opere operato producit posita satisfactione. Unde sequitur satisfactionem esse partem materialem, non essentialem, sed integram. Quare absolutio Sacerdotis cum satisfactionis impositione conjungi debet.

Obj. 4. Si satisfactio sit pars Sacramenti Pœnitentiæ, est pars essentialis, sicut contritio, & confessio. Nam hoc Sacramentum ex institutione Christi est judicium vindictivum.

Resp.

Resp. Sacramentum Pœnitentiæ ex institutione Christi est primariò & essentialiter iudicium reconciliativum, secundariò verò & integraliter iudicium vindicativum. Unde sequitur illud posse esse essentialiter, non autem integraliter sine satisfactione, & satisfactionem esse duntaxat partem integram huius Sacramenti.

Inst. 1. Aliqui patres dicunt pœnitentiam purgare peccata, &c.

Resp. Loquuntur de poenitentia conjuncta cum contritione perfecta, quæ per modum ultimæ dispositionis justificat.

Inst. 2. In veteri Ecclesia semper satisfactio à Sacerdote injuncta præmittebatur absolutioni: ergo censetur esse pars essentialis, &c.

Resp. Nego antec. Nam duobus prioribus sæculis, ideoque ab Apostolis & eorum Discipulis Sacramentum Pœnitentiæ administrabatur eodem modo, quo nunc Ecclesia administratur. Quamvis autem aliquot posterioribus sæculis in Ecclesia absolutio à gravioribus criminibus publicis non concederetur nisi post expletam satisfactionem, tamen ante illam impletam poenitentibus in articulo mortis constitutis conferebatur. Ex quo patet in Ecclesia satisfactionem semper habitam fuisse tantum ut partem integram. In Ecclesia tamen semper dilata est absolutio ob peccata mortalia etiam secreta, in iis casibus in quibus nunc differri debet.

Inst. 3. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. Sacerdotes tenentur satisfactionem imponere. Ergo satisfactio est pars essentialis, &c.

Resp. Nego conseq. Nam ideo tenentur satisfactionem imponere, quia sine illa Sacramentum non potest esse integrum.

Ex dictis collige, Sacramentum Pœnitentiæ essentialiter sumptum, esse signum efficax remissionis culpæ, & complexum ex contritione, confessione, & forma absolutionis: sumptum verò tum essentialiter, tum etiam integraliter, esse signum efficax remissionis culpæ ac poenæ temporalis, & complexum ex contritione, confessione, satisfactione, & forma absolutionis cum impositione satisfactionis conjuncta.

ARTICULUS V.

Utrum Sacramentum Pœnitentiæ possit esse validum simul & informe?

Dico Sacramentum Pœnitentiæ non potest esse validum simul & informe.

Prob. Sacramentum esse validum est illud habere omnia essentialiter requisita ad ejus valorem; & esse informe est illud non producere gratiam sanctificantem, quæ est primarius illius effectus & velut forma extrinseca. Atqui Sacramentum Pœnitentiæ non potest habere omnia ad suum valorem requisita, quin producat gratiam sanctificantem: ergo non potest esse simul validum & informe.

Prob. min. Omnia quæ requiruntur & sufficiunt ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, sufficiunt etiam ad gratiam sanctificantem producendam. Ergo Sacramentum Pœnitentiæ non potest

potest habere omnia ad suum valorem requisita quin producat gratiam. *Prob. ant.* Ea quæ requiruntur & sufficiunt ad valorem hujus Sacramenti, sunt ex parte ministri legitima potestas, & absolutio cum debita intentione prolata: ex parte verò subjecti seu pœnitentis sunt confessio formaliter integra, & contritio debita. Atqui hæc omnia sufficiunt ad producendam gratiam. Ergo omnia quæ requiruntur & sufficiunt ad valorem hujus Sacramenti, sufficiunt etiam ad producendam gratiam. Minor quoad potestatem, absolutionem ac intentionem ministri, & confessionem constat apud omnes. De contritione, nempe quod contritio sufficiens ad valorem hujus Sacramenti, sufficiat quoque ad gratiam sanctificantem, probatur ex Conc. Trident. quod nihil distinguit inter contritionem necessariam ad valorem hujus Sacramenti, & contritionem necessariam ad illius effectum, imò eandem contritionem ad utrumque requirit; nam, sess. 14. cap. 3. sic ait: *sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio: qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.*

Idem Concilium, can. 1. definit Sacramentum Pœnitentiæ institutum esse ad reconciliandos fideles cum Deo. Ergo contritio, quæ est ejus pars essentialis, est sufficiens dispositio ex parte sua ad reconciliationem: alioqui non esset proportiona-

Ant. Tb. Moral. P. II.

ta suo fini, nec sufficeret ad essentiam Sacramenti.

Hinc collige Sacramentum Pœnitentiæ nunquam posse reviviscere, cum non fuerit validum si non contulit gratiam.

Obj. 1. Cætera Sacramenta possunt simul esse valida & informia: ergo & istud.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est, quia in aliis Sacramentis dispositio subjecti non est pars essentialis Sacramenti; ac proinde potest esse tota essentia Sacramenti sine sufficienti dispositione subjecti, & consequenter sine suo effectu primario, nempe gratia sanctificante, quæ non conferitur sine sufficienti dispositione subjecti. At in hoc Sacramento contritio sufficiens ad illius effectum, est simul subjecti dispositio & essentialis pars Sacramenti: ac proinde hujus Sacramenti essentia ac valor non potest esse sine contritione sufficienti ad ejus effectum.

Obj. 2. S. Thomas, in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 1. ait: *quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet sicut etiam in aliis Sacramentis.* Unde non tenetur iterare confessionem, qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictionem suam consiteri.

Resp. S. Doctor, in 4. dist. 23. q. 1. art. 4. q. 2. hanc opinionem sufficienter retractavit, asserendo contritionem esse de essentia Sacramenti: nam non potest esse vera contritio in eo qui fictus accedit.

ARTICULUS VI.

*De unitate Sacramenti Pœnitentiæ.***U**trum possit iterari in eadem persona?

Nota 1. Duplex distinguitur unitas, nempe specifica, & numerica. Sacramentum dicitur unum specie, quando eandem habet specie materiam, formam, & significationem. Dicitur autem unum unitate numerica, quando in eadem persona iterari non potest.

Nota 2. Sacramentum Pœnitentiæ esse unum specie, patet ex eo quod semper habeat eandem specie materiam, nempe actus pœnitentis; eandem formam, nempe ista verba, *Ego te absolvo, &c.* & eandem significationem, nempe peccatorum remissionem. Idque constat ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ semper unum duntaxat & idem Sacramentum agnovit & adhibuit ad remittenda peccata post baptismum commissæ.

§. I.

Dico 1. Sacramentum Pœnitentiæ iterari potest in eadem persona baptizata circa nova peccata in quæ labitur: & sic est numero multiplex. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. c. 20. *quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* Quæ verba generalia spectant omnia omnino peccata post baptismum commissæ.

2. Ex traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ.

3. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 1. definiente, *Pœnitentiæ esse verè & propriè Sacramentum, pro fidelibus; quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo institutum.*

Obj. 1. In antiquis canonibus sæpe dicitur Pœnitentiæ non esse iterandam, sed semel tantum concedendam.

Resp. In illis per Pœnitentiæ intelligitur, non Sacramentum Pœnitentiæ, sed solum Pœnitentia publica, quæ erat satisfactio quædam solemnis. Nam saltem in articulo mortis etiam graves & recidivi peccatores semper ad hoc Sacramentum admissi sunt.

Obj. 2. Sanctus Ambrosius, lib. 2. de Pœnitentia, c. 10. arguit eos, qui sæpe Pœnitentiæ agendam putant.

Resp. Cum Sancto Thoma, loquitur de Pœnitentia publica & solemni, quæ semel tantum ab Ecclesia permittebatur.

§. II.

Dico 2. Sacramentum Pœnitentiæ iterari etiam potest circa peccata jam ritè declarata, & per absolutionem remissa: ita ut sint semper materia sufficiens Sacramenti, etiam sola.

Prob. 1. Ex universalitate verborum Christi. Joann. c. 20. *quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* Quæ verba comprehendunt omnia peccata, quæ remitti possunt. Peccata autem jam remissa remitti semper denuò possunt nova remissione priorem confirmante per novæ gratiæ infusionem.

2. Ex usu piorum & eruditorum fidelium.

3. Ex communi Doctorum consensu.

4. Ex extravag. *inter cunctas* de privileg. ubi Benedictus XI. ait: *ut eorumdem peccatorum (jam remissorum) iteretur confessio, reputamus salubre.*

5. Quia hoc fuit conveniens, tum ut pœnitens de iisdem peccatis magis ac magis doleret, & sic ab iisdem patrandis magis averteretur: tum ut de iisdem amplius & amplius ablueretur, juxta illud Psalm. 50. *amplius lava me ab iniquitate mea.*

Hinc fideles, cum novam materiam certam confessionis non inveniunt, debent peccatum aliquod certum prius jam declaratum & remissum, iterum confiteri, ne Sacramentum periculo nullitatis exponatur.

Obj. 1. Peccata per Baptismum remissa non possunt iterum remitti per Baptismum iteratum. Ergo à pari, &c.

Resp. Nego consequ. Disparitas est, quia Christus noluit Baptismum semel validè collatum iterari posse, idque convenienter, cum illum instituerit per modum generationis spiritualis, respondentis generationi corporali, quæ non iteratur. At voluit Sacramentum Pœnitentiæ, ab eo ad modum judicii, quod sæpius in eadem causa exerceri potest, institutum, posse iterari etiam circa eadem numero peccata; & verò eadem peccata possunt sæpius accusari, in judicio examinari, & condonari.

Obj. 2. Peccatum totaliter remittitur per Sacramentum Pœnitentiæ semel susceptum. Ergo non potest amplius & magis remitti.

Resp. Non potest quidem amplius &

magis remitti ex parte culpæ, cum totaliter remittatur quoad reatum culpæ, qui jam omnino abolitus est. At potest amplius & magis remitti ex parte causæ remittentis, nempe per plures condonationes primæ condonationi æquivalentes: ita ut ad moralem peccati perseverantiam restituendam unica simplex revocatio veniæ non sufficeret, sed eo majori opus est revocatione, quò plures essent condonationes.

Obj. 3. Pœnitens non potest amplius absolvi à peccatis remissis, cum non sit amplius illis ligatus. Ergo.

Resp. Disting. antec. A peccatis jam per Sacramentum remissis absolvi non potest absolutione simplici & prima, qua nempe peccatum moraliter existens tollitur ac deletur, *conc. ant.* absolutione non prima, quæ sit præcisè nova peccati jam remissi & deleti condonatio, *nego ant.* Nam eadem culpa sæpius condonari potest nova condonatione priorem confirmante: & in hoc sensu verificatur forma absolutionis, quæ utramvis absolutionem significat pro subiecti capacitate, nam sensus hujus formæ est: confero tibi gratiam ex se peccati remissivam.

Inst. 1. Nova condonatio peccati jam remissi inutilis est, ergo non datur.

Resp. Nego antec. Nam per eam magis remittitur peccatum jam remissum, infunditur nova gratia sanctificans, acquiritur novum jus ad gratias actuales contra relapsum in quodvis peccatum, & nova fit remissio pœnæ temporalis peccatis debitæ.

Inst. 2. Sacerdos non habet jus circa peccata per Sacramentum remissa,

utpote abolita. Ergo non potest ab illis absolvere.

Resp. Nego conseq. Quia ad ferendam sententiam juridicam prioris jam latæ confirmativam, sufficit quod iudex habuerit jus circa rem de qua ferenda est sententia, & habeat jurisdictionem circa personam petentem, ut prior sententia magis ac magis confirmetur.

Obj. 4. Non potest quis cedere juri indignandi & puniendi, nisi existat. Ergo Deus non potest denuò remittere peccatum jam remissum.

Resp. Disting. antec. Non potest quis primò cedere juri, &c. Nisi existat, *conc. ant.* Non potest secundo cedere juri illi, nempe per secundam cessionem, quæ sit prioris confirmatio, *nego ant.* & *conseq.* Offensus potest pluries eandem offensam condonare, cedendo magis ac magis juri quod habuit ad indignandum propter illam, novoque titulo obligando se ad non indignandum amplius propter illam.

ARTICULUS VII.

De necessitate Sacramenti Pœnitentiæ.

Utrum sit necessarium necessitate mediæ ad salutem?

Dico. Sacramentum Pœnitentiæ in re vel in voto necessarium est necessitate mediæ omnibus, qui post Baptismum mortaliter peccarunt.

Prob. 1. Illud est homini baptizato mortaliter lapso ad salutem necessarium necessitate mediæ, sine quo obtineri non potest remissio peccatorum

post Baptismum commissorum: nam sine remissione peccati mortalis, utpote à regno Cœlorum excludentis, obtineri non potest salus, juxta illud Apoc. 21. *Non intrabit in eam* (civitatem cœlestem) *aliquid coinquinatum.* Atqui sine Sacramento Pœnitentiæ in re vel in voto obtineri non potest remissio peccatorum mortalium post Baptismum commissorum. Ergo hoc Sacramentum est necessarium necessitate mediæ, &c. *Prob. min.* Ex verbis quibus Christus hoc Sacramentum instituit, Joann. c. 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ergo peccata mortalia baptizatorum remitti non possunt sine absolutione Sacerdotali in re vel in voto obtenta, alioqui non possent retineri per Sacerdotes: nam retinere peccata est non remittendo facere, ut non sint remissa in Cœlo.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiat Sanctus Augustinus, lib. 50. Homiliarum, Homil. 49. ubi sic ait: *Agite Pœnitentiam qualis agitur in Ecclesia. Nemo sibi dicat: occultè ago, apud Deum ago, novit Deus, qui mihi ignoscit, quia in corde ago.* Ergo sine causa sunt claves data Ecclesiæ Dei? Frustramus verba Christi? Promittimus vobis quod ille negat?

3. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 2. ubi ait: *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus.*

Dixi, in re, vel in voto: Nam peccata mortalia baptizatorum remitti possunt extra Sacramentum per contri-

CAPUT II.

De Contritione.

ARTICULUS III.

Quid sit Contritio, & in quo consistat?

contritionem charitate perfectam, sed non sine voto Sacramenti, ut constat ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. ubi ait: *Docet (S. Synodus) etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectum esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur: ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.*

Porro votum Sacramenti Pœnitentiæ est propositum suscipiendi suo tempore hoc Sacramentum, virtualiter saltem & implicite inclusum in actu contritionis perfectæ; ita ut peccata extra Sacramentum hoc non remittantur per actum contritionis perfectæ nisi ut Vicarium Sacramenti suo tempore suscipiendi pro iisdem peccatis, quæ tunc remittuntur: ac proinde cum obligatione eadem peccata subijciendi sententiæ & absolutioni Sacerdotis.

Propositum autem suscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ includitur saltem implicite in actu contritionis; nam actus contritionis includit formaliter propositum non peccandi, ideoque servandi omnia præcepta, inter quæ est præceptum suscipiendi hoc Sacramentum, impositum omnibus mortaliter lapsis. Idem propositum includitur virtualiter in actu perfectæ charitatis: nam hic actus reddit hominem efficaciter paratum ad servanda omnia præcepta.

Dico 1. Contritio generatim, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Ita Concil. Trident. contra hæreticos docentes pœnitentiam esse tantum novam vitam, & contritionem nihil aliud esse, quam terrorem quemdam conceptum ex consideratione peccatorum, & suppliciorum per legem divinam intentatorum. Constat etiam ex Scriptura, quæ tres illos actus, nempe dolorem, detestationem, & propositum requirit ad justificationem, ut Deut. c. 4. *Invenies eum, si tamen toto corde quaesieris, & tota tribulatione animæ tuæ. Psal. 50. Cor contritum & humiliatum non despicies. Ezech. c. 18. Si autem impius egerit pœnitentiam, &c. ut infra.*

Dico 2. Contritio consistit essentialiter in his tribus actibus, scilicet dolore, detestatione, & proposito formali, seu expresso non peccandi in posterum; ita ut si unus ex illis desit, non sit contritio formalis.

Prob. 1. Quia contritio per hoc tres actus definitur à Conc. Trident. sess. 14. c. 4. his verbis: Contritio, quæ primum locum inter pœnitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Res enim definitur per partes suas essentielles.

Prob. 2. De singulis. Nam 1. dolor ac detestatio sunt partes essentialis contritionis: nam à Conc. Trident. dicuntur in recto de contritione. Nihil autem dici potest in recto de re aliqua, quod non sit ipsa res. Præterea cum eodem modo dicantur de contritione, si uterque actus non esset ei essentialis, neuter esset ipsi essentialis, quod absurdum est. 2. Propositum formale non peccandi est etiam pars essentialis contritionis. Ita Belarminus, pro hac sententia citans S. Thomam, Scotum, Albertum, & alios plurimos, contra multos alios docentes sufficere propositum virtuale & implicitum, inclusum in dolore ac detestatione, quatenus illi actus voluntatem per se movent ad vitanda posthac peccata, & efficaciter disponunt ad eliciendum propositum, si illius obligationis memoria animo occurrat, nam fatentur eliciendum esse ex præcepto.

Prob. 3. Ex Scriptura. Ezech. cap. 18. *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita vivet.* Certè hæc verba (*custodierit omnia præcepta mea*) significant propositum formale efficax servandi omnia præcepta, & sic non peccandi, sive observationem præceptorum in voluntate ac proposito: nam non possunt omnia præcepta actu observari brevissimo illo tempore, quo fit actus contritionis, quem statim sequitur justificatio.

2. Ex Conc. Trident. cap. 4. citato, ubi contritio definitur dolor ac detestatio cum proposito non peccandi de

cætero, id est, nunquam peccandi, & paulò post addit: *declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem, non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continere.* Ubi eodem modo ac tenore verborum dicit contritionem continere vitæ novæ propositum & veteris odium: unde propositum hic tam exprimitur in recto, quàm dolor. Hinc non nisi grammaticaliter in obliquo ponitur superius, nam præpositio, *cum*, significat idem quod conjunctio &.

Ratio est, quia vera contritio est vera conversio. Atqui vera conversio tam est essentialiter amor iustitiæ quàm odium peccati commissi. Ergo contritio tam est essentialiter amor iustitiæ, quàm odium peccati. Amor autem iustitiæ est efficax voluntas servandi præcepta omnia, ideoque non peccandi.

Obj. 2. Concil. Trident. loco citato, loquitur de proposito virtuali.

Resp. Nego. Nam 1. eodem modo loquitur de proposito ac dolore: sed loquitur de dolore formali, ergo etiam loquitur de proposito formali. 2. Ibi exprimit propositum simpliciter. Propositum autem virtuale non est propositum simpliciter. 3. Alioqui hæc verba (*cum proposito non peccandi*) essent supervacanea: nam dolor ac detestatio efficax, quales requiruntur ad contritionem, sunt propositum virtuale non peccandi.

Obj. 2. Dolor ac detestatio sine proposito formali sufficiunt ad justificationem. Ergo propositum formale non est

est essentialis pars contritionis, sed duntaxat aliquid per se requisitum.

Resp. Nego antec. Nam postquam Conc. Trident. contritionem definiit dolorem ac detestationem de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, hæc immediatè subjicit: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Et paulò post declarat hanc contritionem esse propositum novæ simul & veteris Odium.

Inst. Dolor ac detestatio de peccato includunt virtuale propositum non peccandi, ergo sufficiunt ad justificationem.

Resp. Nego conseq. Nam pariter propositum non peccandi de cætero includit virtuales dolorem ac detestationem de peccato commisso, & tamen non sufficit ad justificationem in Sacramento sine dolore ac detestatione formali, imò nec extra Sacramentum sine actu charitatis perfectæ & obligatione eliciendæ contritionis formalis.

Obj. 3. Fieri potest, ut quis eliciat verum dolorem, & cætera omnia habeat præter propositum formale, de quo inculpatè non cogitat. At is tamen justificabitur. Ergo.

Resp. Nego maj. Nam nemo potest verum dolorem ac detestationem de peccato elicere, quin cogitet de proposito emendationis; tum quia illi actus sunt inter se connexi: tum quia gratia ad contritionem salutarem necessaria, non solum ad dolorem, sed etiam ad propositum formale excitat, cum utrumque ad justificationem ne-

cessarium sit. Nec unquam continget, ut quis sine proposito formali emendationis doleat de peccatis propter Deum summè dilectum; quamvis hoc propositum possit esse aliquando imperceptibile, nec advertat expressè defectu reflexionis super illud.

Obj. 4. Interdum absolvi debet pœnitens moribundus, qui signum doloris duntaxat præbuit, quamvis nulum indicium propositi formalis ostenderit. Ergo.

Resp. Nego anteced. Quia signum doloris est etiam sufficiens signum propositi formalis, quod tunc tam prudenter præsumitur, quam ipse dolor.

Obj. 5. In Scriptura dolor dicitur justificare, nulla mentione facta propositi formalis: ergo sine illo justificat.

Resp. Nego conseq. Nam Scriptura in quibusdam locis vim justificandi per modum scilicet dispositionis tribuit fidei, spei, eleemosynæ, &c. nulla doloris mentione in illis locis facta, & tamen ista non justificant sine dolore. Ratio est, quia Scriptura variis actibus vim justificandi tribuit, non quod soli illi actus justificare possint, sed quia ad justificationem suo modo conducunt; & semper subintelligitur hæc conditio, si cætera omnia ad justificationem requisita adsint. Et verò, Ezech. c. 18. justificatio dolori & proposito formali simul conjunctis promittitur.

ARTICULUS II.

Utrum contritio sit necessaria necessitate mediæ ad remissionem peccatorum mortalium personalium?

Nota. Duplex distinguitur contritio; formalis scilicet, & virtualis seu in voto. Contritio formalis, seu in re est complexum ex dolore ac detestatione de peccatis commissis, & emendationis proposito. Contritio virtualis, seu in voto est actus perfectæ charitatis, ita afficiens hominem, ut vi illius actus homo non possit non elicere contritionem formalem si tunc peccata memoriæ occurrerent. Nam peccator per actum charitatis perfectæ Deum propter se super omnia diligit: ac proinde non potest durante illo actu non dolere de offensis divinis cum proposito non peccandi, si peccata animo obversentur. Agitur autem hic de contritione generatim sumpta, præscindendo à perfecta, vel imperfecta, & de quolibet tempore sive ante, sive post Baptismum: ita tamen ut necessitas contritionis extra Sacramentum intelligi debeat de contritione perfecta.

Dico. Contritio necessaria est necessitate mediæ ad remissionem peccati mortalis personalis.

Prob. 1. Ex Scriptura. Luc. 13. Si poenitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. Ubi poenitentia, quæ est contritio ipsa, indicatur ut conditio, sine qua justificationis gratia non obtinetur. Et Act. c. 3. Poenitemini & convertimini, ut deleantur peccata vestra. Ubi ad remissionem peccatorum con-

tritio ut conditio necessaria apponitur.

2. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 1. *Fuit quidem poenitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria, illis etiam qui Baptismi Sacramento ablui petivissent, &c. Et cap. 4. sic ait: Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.*

3. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Ambrosius, Epist. ad Theodos. ubi ait: *Peccatum non tollitur nisi Lacrymis & Poenitentia.*

Ratio à priori est voluntas Dei nobis per Scripturam & Traditionem declarata. Ratio convenientiæ est, quod dolor ac detestatio de offensa admittenda, & emendationis propositum sit medium per se valde aptum tum ad placandam personam offensam, tum ad veniam impetrandam, tum ad vitæ emendationem. Hinc per se loquendo necessaria est contritio formalis, nec virtualis sufficere potest nisi per accidens, nempe cum quis non habet conscientiam peccati mortalis à se admissi.

Obj. 1. Scriptura & Patres plura alia media ad remissionem peccatorum obtinendam proponunt, nempe elemosynam, orationem, injuriarum condonationem, &c. Ergo contritio non est ad eam absolutè necessaria.

Resp. Disting. antec. Hæc media proponunt tanquam aliquid ad remissionem peccatorum conferentia per modum impetrationis vel dispositionis remotæ, nec se solis proximè sufficientia, *conc. ant.* hæc media proponunt

nunt ut sufficientia sine contritione, *nego ant. & conseq.* Assignantur oratio, eleemofynæ, injuriarum condonatio, & alia ejusmodi tanquam media idonea impetrandis auxiliis ad contritionem eliciendam necessariis.

Obj. 2. Actus charitatis perfectæ ad justificationem sufficit sine contritione formali. Ergo hæc non est necessaria, &c.

Resp. 1. Actus charitatis sine contritione formali existere non potest in homine de suis peccatis cogitante: nam non potest peccator peccatorum suorum memor, Deum super omnia & propter se amare, quin vi illius amoris doleat de peccatis cum proposito non peccandi.

Resp. 2. Disting. anteced. Actus charitatis perfectæ ad justificationem sufficit cum voto contritionis formalis & Sacramenti quod includit, *conc. ant.* sine tali voto, *nego ant.* per actum charitatis perfectæ remittuntur quidem omnia peccata mortalia, sed non sine voto contritionis & Sacramenti vel Baptismi, vel Pœnitentiæ, nec sine obligatione directâ eliciendi postea contritionem de iisdem mortalibus jam remissis tanquam medium per se necessarium ex institutione divina ad remissionem illorum mortalium, quæ proinde remittuntur per actum charitatis tanquam vicarium contritionis. Quare in casu oblivionis peccatorum, contritio est necessaria in voto ad illorum remissionem.

Obj. 3. Aliqui Patres docent contritionem necessariam non esse ad justificationem.

Ant. Th. Moral. P. II.

Resp. Hoc dicunt tantum de contritione sensibili.

ARTICULUS III.

Utrum extet præceptum speciale contritionis, & quandonam obliget.

§. I.

Dico 1. extat præceptum divinum speciale contritionis, naturale & positivum. Ita communiter.

Prob. 1. Ex Scriptura. Ezech. c. 18. *Convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris.* Matth. c. 3. & Act. c. 2. *Pœnitentiam agite.* Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Et verò omnia media ad salutem necessaria, quæ sunt in potestate nostra cum auxilio gratiæ, directè & ratione sui à Deo præcipiuntur: & quidem lege naturali ex hypothesi quod sint à Deo instituta ut media ad salutem necessaria. Contritio autem est adulto peccatori medium ad remissionem peccatorum, ideoque ad salutem necessarium, ut modo probatum est.

Prob. 2. Quia hoc ipso quod contritio à Deo instituta est ut medium ad remissionem peccati & reconciliationem cum Deo necessarium, præcipitur. 1. Lege naturali justitiæ ad Deum, quæ obligat ad compensandam quantum in nobis est injuriam Deo illatam. 2. Lege charitatis in Deum, ex qua tenetur homo facere quod in se est ad divinam amicitiam recuperandam, sicut ex ea tenetur Deum super omnia diligere. Enim verò actus ad divinam charitatem habendam necessarius, lege charitatis præcipitur ratione sui. 3. Lege naturali chari-

charitatis propriæ supernaturalis, quæ quisque tenetur salutis suæ providere per media ad salutem necessaria.

Hinc omissio contritionis debitæ est speciale peccatum. 1. Contra virtutem pœnitentiæ, quæ est specialis quædam ad Deum iustitia altioris ordinis, & longè diversa ab ea quæ est hominis ad hominem; cum jus divinum sit altioris ordinis & longè diversum à jure humano. 2. Contra charitatem divinam & propriam.

Porro contritio illa, quæ necessaria est necessitate tum mediæ, tum præcepti, est contritio quæ peccatorem cum Deo reconciliet: ac proinde est contritio perfecta extra Sacramentum, & saltem attritio conjuncta cum charitate inchoata & Sacramento. Quia contritio non præcipitur nisi ad placandum Deum, ad divinam injuriam quantum fieri potest compensandam, & ad reconciliandum hominem cum Deo.

§. II.

Dico 2. Præceptum contritionis per se obligat ad non multum differendam contritionem post peccatum mortale admissum, ita ut notabilis dilatio contritionis sit novum peccatum mortale; ita Guillelmus Parisiensis, A-lensis, S. Antoninus, S. Bonaventura, in 4. dist. 16. art. 3. ubi ait: *Ideo dico quod semper tenetur conteri, sed ad non semper; sed pro loco & tempore, videlicet cum recogitat mala sua, in quibus offendit Deum.* Ita etiam recentiores plurimi.

Prob. 1. Ex Scriptura. Eccli. c. 5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.*

Quæ verba, non consilium, sed præceptum sonant, ut patet ex illa comminatione vindictæ divinæ, Et Rom. c. 2. *Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ.* Ergo dilatione pœnitentiæ augetur numerus peccatorum, ideoque dilatio illa est per se peccatum.

Prob. 2. Ex Patribus, qui passim longam pœnitentiæ dilationem graviter increpant.

Prob. 3. Ratione. 1. sic. Notabilis dilatio contritionis, quæ ut medium necessarium à Deo statuta est ad compensandam offensam divinam, & ad Dei amicitiam recipiendam, graviter injuriosa est Deo; tum quia est violatio juris divini graviter exigentis compensationem injuriæ Deo illatæ, cum primum fieri commodè potest: idem quippe jus divinum obligans ad compensationem injuriæ, simul obligat ad illam non differendam saltem notabiliter, ut patet in injuriis humanis; tum quia permanentia notabilis in inimicitia Dei, cum ab eo sollicitaris ad redeundum in gratiam, est secundum prudentem æstimationem virtualis quidam & interpretativus divinæ amicitiae contemptus. 2. Quia gravis est inordinatio notabili tempore voluntariè sejungi & habitua-liter averti à nostro fine ultimo, ut rem magis morali quodam judicio quàm ex subtili disquisitione expendenti faciliè patebit. 3. Quia per notabilem contritionis dilationem peccator exponit se morali periculo labendi in aliud peccatum mortale.

Nam

Nam secundum communem Patrum & Theologorum doctrinam peccator non potest diu in peccato mortali versari, quin iterum in novum mortale incidat: *Peccatum quod pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit*, ait S. Gregorius, l. 25. moral. cap. 9. *peccator adjiciet ad peccandum.* Eccli. c. 3. & verò, ut ait Delugo, hæc est voluntatis natura, ut quisque operetur juxta id quod amat & intendit, nec diu eligere possit media difficilia ad finem alium quem minus amat.

Hinc notabilis dilatio contritionis est peccatum mortale tum contra virtutem pœnitentiæ, tum contra charitatem divinam vetantem contemptum quemlibet divinæ amicitiae, & periculum labendi in mortale; & sæpe etiam contra charitatem propriam. Hoc autem peccatum multiplicatur quavis dilatione notabili moraliter interrupta.

Quænam autem dilatio hic notabilis censeatur, ut sufficiat ad mortalem culpam, ex morali judicio æstimandum est.

Cæterum secundum omnes contritionis præceptum obligat per se in quovis probabili periculo mortis. Quia cum post mortem observari nequeat, homo se exponeret periculo illud non observandi. Per accidens verò obligat quoties quis Sacramentum aliquod vult ministrare vel suscipere; quia ex virtute religionis tenetur Sancta sanctè tractare, & proinde sibi procurare statum gratiæ. Item sic obligat, quando necessaria putatur ad superandam tentationem, vel avertendam calamitatem publicam.

Obj. 1. Contritionis præceptum per se obligat tantum, ut aliquando agatur pœnitentia. Ergo non obligat ante mortem, aut morale periculum mortis.

Resp. disting. anteced. Obligat tantum, ut aliquando pœnitentia agatur tempore debito, & sine vituperabili ideoque notabili mora, *conc. ant. secus, nego ant. & conseq.* tempus autem debitum æstimari debet ex titulis, quibus nititur illud præceptum; qui tituli exigunt, ut pœnitentia non diu post peccatum admissum differatur, nempe ut fiat statim atque moraliter loquendo, peccator recogitat se peccasse, & potest rectè fieri.

Obj. 2. Præceptum contritionis non obligat nisi pro tempore, quo obligat præceptum confessionis, sed præceptum confessionis citra periculum mortis obligat tantum semel intrà annum. Ergo.

Resp. Nego maj. Disparitas est, quia præceptum confessionis ex vi titularum quibus nititur, pati potest dilationem majorem, præsertim cum contritio perfecta ejus vices suppleat. At præceptum contritionis ex vi titularum quibus nititur, exigit contritionem non diu differri. Nam hi tituli sunt justitia ad Deum obligans ad divinam injuriam compensandam sine notabili, ac vituperabili mora; periculum labendi in aliud mortale; & gravis inordinatio, quæ cernitur, cum quis notabili tempore voluntariè se jungitur & habitualiter avertitur à fine ultimo. Præterea minor est controversa.

Obj. 3. Obligatio contritionis eligenda

ciendæ statim moraliter loquendo post peccatum, sumendo illud *statim* cum aliquo spatio temporis juxta prudens judicium, non innotescit fidelibus. Nam neque fideles dilationem contritionis notabilem vulgò confitentur, neque confessarii eos de illa interrogant. Ergo hæc obligatio non extat.

Resp. 1. Nego conseq. Nam præcepta actuum fidei, spei, & charitatis multoties per se certò obligant toto vitæ tempore; & tamen non solent vulgò fideles se accusare de omissionibus illorum actuum, nec à multis confessariis ea de re interrogantur. Itaque cum difficile sit determinare tempus, quo præcisè certa præcepta obligent per se, non mirum est determinationem ejusmodi obligationis, licet certæ, non omnibus innotescere, præsertim iis, qui res ex nimia subtilitate & argutia magis quàm ex morali judicio expendunt.

Resp. 2. Nego anteced. Nam 1. hæc obligatio innotuit S. Bonaventuræ, Guillelmo Parisiensi, sancto Antonino, & multis aliis Theologis. 2. Concionatores sæpe Pœnitentiæ dilationem acriter reprehendunt: ac proinde ipsi judicant, & simul auditores docent gravem huic dilationi inesse inordinationem.

Ad probationem, dico fideles salutis suæ studiosos non differre diu contritionem: confessarios verò, qui nobis assentiuntur, vel interrogare pœnitentes cum opus est vel ex circumstantiis eorum quæ narrantur, vel ipsorum pœnitentium habituali dispositione & consuetudine satis intelligere

quid circa illam dilationem judicare debeant. Ex aliorum autem confessariorum nobis dissentientium præxi non potest firmum erui contra nostram sententiam argumentum.

Item ex præxi fidelium etsi satis vulgari, præsertim si consistat in omissione, non potest certum peti argumentum. Quia non pauci fideles sæpe ignorant quæ agenda sunt, & præsertim ea quæ sunt in controversia; & multi suam agendi rationem non instituunt secundum leges quæ ipsis proponuntur. Quibus adde oblivionem.

ARTICULUS IV.

Qualis debeat esse contritio ad remissionem mortalium requisita?

Dico. Contritio ad remissionem peccatorum mortalium necessaria sive in Sacramento, sive extra illud, debet esse vera ac interior, formalis, supernaturalis, universalis, efficax, & appetitativè summa.

Probat per partes. 1. Contritio debet esse vera ac interior, juxta illud Joëlis c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Nam ex Conc. Trid. est animi dolor ac detestatio cum proposito. Et alioqui non esset contritio, sed merum simulacrum contritionis, quo Deus, qui intuetur cor, decipi non potest. At necesse non est, ut sit sensibilis; nam ex Conc. Trid. est animi dolor: animus autem mentem & voluntatem, non appetitum sensitivum significat. Sæpe tamen est sensibilis, quia sæpe ex ea oritur motus appetitus sensitivi.

2. Requiritur contritio formalis. Nam hæc per se necessaria est necessitate mediæ, ut probatum est. Hinc tres illos actus formaliter continere debet, nempe dolorem ac detestationem de peccatis commissis, & propositum formale nunquam peccandi saltem mortaliter. Quamvis autem per accidens in casu, quo quis nullius mortalis culpæ sibi sit conscius, ad justificationem sufficiat contritio virtualis in actu charitatis perfectæ consistens, & includens votum contritionis formalis ac Sacramenti, tamen ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ semper necessario requiritur contritio formalis, cum sit illius pars materialis.

3. Requiritur contritio supernaturalis, hoc est, elicitæ ex auxilio gratiæ actualis, & ex motivo per fidem proposito. Nam sic definit Conc. Trid. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus-sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Præterea fide constat sine gratia Christi nullum fieri posse actum salutarem, juxta illud Christi, Joann. c. 15. *sine me nihil potestis facere.* Ratio est, quia medium debet esse fini proportionatum, proindeque ejusdem ordinis. Ergo cum contritio sit à Deo instituta ut medium justificationis nostræ, & gratiæ sanctificantis obtinendæ, debet esse supernaturalis ordinis sicut est ipsa justificatio, & gratia sanctificans.

Quare peccator humilibus ac crebris precibus contritionis gratiam à

Deo petat per merita Christi his verbis Jeremiæ, c. 31. *Converte me, & convertar: quia tu Dominus Deus meus.*

Ut tamen contritio sit supernaturalis, præter auxilium supernaturale debet habere etiam motivum supernaturale: nam actio moralis speciem suam præsertim ex motivo sumit.

4. Requiritur contritio universalis saltem virtualiter hoc sensu, quod dolor ac detestatio extendere se debeat saltem confusè ad omnia peccata mortalia commissa sub ratione omnibus communi, qualis est ratio offensæ divinæ, ratio dilectionis Dei, ratio suppliciorum æternorum: propositum verò se extendat ad omnia omnino peccata mortalia vitanda.

Prob. Tum ex Scriptura. Ezech. c. 18. *Si autem impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea (efficaci proposito servandi omnia) vita vivet.* Et Jac. 2. *Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus, quoad privationem gratiæ sanctificantis & beatitudinis.*

Tum ex Conc. Generali Lateranensi II. c. 22. ubi ait: *Falsam pœnitentiam esse constat, cum spretis pluribus, de uno solo pœnitentia agitur; aut cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est: qui totam legem observaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus, scilicet quantum ad vitam æternam: sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantum manat, æternæ vitæ januam non intrabit, &c.*

Ratio est, quia ut contritio ad remissionem peccatorum mortalium valeat

leat, debet valere ad remissionem omnium mortalium: nam unum mortale non potest remitti sine omni alio. Contritio autem non potest valere ad remissionem omnium mortalium, nisi saltem virtualiter & implicitè se ad omnia extendat. Præterea ex Conc. Trid. sess. 14. c. 4. Contritio includit propositum non peccandi de cætero, id est, propositum numquam peccandi. Propositum autem nunquam peccandi mortaliter, est propositum vitandi omnia peccata mortalia, quæ committi possunt, sicque est universale saltem virtualiter. Ergo etiam dolor ac detestatio debet esse universalis.

Ex communi tamen sententia necesse non est, ut contritio distinctè cadat in singula peccata mortalia, sive diversis actibus quorum unus unum mortale, alius verò aliud attingat, sive uno & eodem actu, qui diversa peccata secundum propriam cujusque rationem seu differentiam attingat; quia ejusmodi necessitas neque ex Scriptura, neque ex Traditione, aut Conciliis probari potest. Nam Scriptura & Concilia solum exigunt contritionem de omnibus mortalibus admisis cum proposito nullum posthac admittendi: ad quod non requiritur, ut voluntas singula mortalia distinctè attingat; sed sufficit, quòd habeat dolorem ac detestationem de omnibus admisis ex motivo omnibus communi, sub quo nempe quodvis peccatum mortale est supra omnia mala & detestabilia detestabile: nam tunc nullum erit de quo non verè doleat, & quod non summè detestetur.

Similiter necesse non est, ut propositum distinctè cadat in omnia & singula peccata mortalia possibilia. Nam ex Conc. Trident. sufficit propositum numquam peccandi, & excludens affectum omnem ad quodlibet mortale peccatum: ad quod satis est, si voluntas habeat propositum unum generale vitandi omnia mortalia possibilia propter motivum omnibus commune.

5. Requiritur contritio appretiativa summa; ita ut pœnitens de peccato commisso longè magis æstimativè doleat quàm de quovis alio malo ac damno, & peccata detestetur super omnia alia mala detestabilia, sitque paratus omni bono carere, & pati omne malum in quocumque casu possibili secundum rei veritatem, quàm peccare mortaliter, juxta illud Joelis c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro*, totalitate scilicet appretiationis.

Prob. Tum quia peccatum, cum sit offensa Dei, & privativum summi boni, est summum malum, proindeque super omne aliud malum odio habendum & fugiendum. Tum quia pœnitens ita peccata commissa detestari debet, ut simul habeat propositum numquam peccandi mortaliter pro quocumque casu possibili secundum rei veritatem & ordinem à Deo statutum, quod sit impossibile cum omni affectu erga illa in quocumque casu possibili. Deus enim ad reconciliationem sui cum peccatore, exigit ut is voluntatem à peccatis perfectè avertat.

6. Denique requiritur contritio efficax: ita ut excludat omnem affectum ad quodlibet mortale peccatum, & volun-

voluntas sit parata ad adhibenda omnia media ad cuiuslibet peccati mortalis fugam, & observationem omnium præceptorum necessaria, cuiusmodi sunt occasiones omnes peccandi proximas vitare, cupiditates coercere, malas consuetudines radicibus evellere, crebrò orare, &c. tum quia contritio debet esse appetitively summa, & ex toto corde, quæ totalitas appetitionis summam efficaciam includit. Tum quia contritio est vera conversio ad Deum, quæ non potest esse sine efficaci odio offensæ divinæ, & efficaci amore iustitiæ.

ARTICULUS. V.

An, & quæ contritio ad remissionem peccatorum mortalium sufficiat extra Sacramentum?

§. I.

Prænotanda.

I. EX Conc. Trid. sess. 14. c. 4. contritio dividitur in perfectam, & imperfectam quæ attritio dicitur. Contritio perfecta est animi dolor ac detestatio de peccatis commissis cum proposito non peccandi de cætero, ex actu, seu motivo perfectæ charitatis, nempe quia peccatum est offensa Dei super omnia dilecti propter se, hoc est, propter suam infinitam amabilitatem, & bonitatem absolutam, quæ est complexio omnium Dei perfectionum, vel (ut aliqui volunt) propter aliquam Dei perfectionem absolute spectatam, seu spectatam quatenus est bonum Dei. Hinc perfecta contritio continet formaliter actum perfectæ

charitatis, estque complexum ex quatuor actibus, videlicet dolore ac detestatione de peccatis commissis, proposito nunquam peccandi, & actu perfectæ charitatis divinæ. Nam uno & eodem actu contritionis, qui est essentialiter compositus, simul detestor peccatum super omnia detestabilia propter Deum, & Deum ipsum diligo super omnia propter se; quandoquidem per unum & eundem actum contritionis detestor peccatum, quia Deum amo super omnia propter se. Igitur actus charitatis est essentialis pars contritionis perfectæ; qui actus superadditur contritioni genericè sumptæ: unde à Concil. Trident. contritio perfecta dicitur charitas perfecta.

Contritio imperfecta, seu attritio est animi dolor ac detestatio de peccatis commissis cum proposito non peccandi in posterum, ex alio motivo honesto supernaturali quàm charitatis; putà ex metu pœnarum & gehennæ, vel ex peccati turpitudine Theologica, nempe pro ut opponitur legi divinæ, sanctitati Dei, vel imagini Dei, &c.

II. Contritio perfecta, & attritio essentialiter specie differunt. Nam actus habentes motiva notabiliter diversa sunt essentialiter & specificè diversi, cum actus speciem suam sumant ab objecto formali seu motivo. Hinc attritio nunquam fieri potest contritio: nam cum essentialiter ab ea differat, mutaretur eius essentia, quod repugnat.

III. Contritio perfecta & attritio in eo conveniunt, quod utraque sit animi

animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi, ex motivo honesto supernaturali & per fidem proposito, quæ omnia continent genus contritionis, ac proinde speciebus convenire debent: nam quod convenit generi, convenit quoque speciebus, cum genus sit quid commune omnibus speciebus. Differunt vero præcipue in eo, quod contritio perfecta contineat actum charitatis perfectæ, & consequenter justificet ante actualem Sacramenti susceptionem: non autem attritio, ut docet Conc. Trid. sess. 14. c. 4.

Porro contritio perfecta dicta est simpliciter contritio, quia omnino & perfecte convertit ac immutat peccatorem, illum à statu peccati & inimicitiae Dei ad statum justitiæ & amicitiae Dei perducens; analogia ducta à corporibus duris, quæ cum perfecte conteruntur, in minutissimas patres dividuntur, sicque omnino immutantur. Quæ verò atteruntur tantum, in majores partes dividuntur, & sic imperfectè tantum immutantur. Hinc contritio imperfecta dicta est attritio, quia peccatorem non perfecte convertit & immutat, nec perducit per se sine Sacramento in statum amicitiae divinæ, sed tantum ad illum in Sacramento consequendum disponit.

IV. Contritio dupliciter dicitur summa, nempe appretiative, & intensive. Contritio appretiative summa est ea, quæ detestamur peccatum super omnia alia detestabilia. Contritio intensive summa est ea, quæ est summe vehemens, seu quæ fit summo

cum animi conatu: sive quæ est summè intensa.

V. Bajus, Janfenius Iprensis, & Estius negant contritionem perfectam justificare extra usum Sacramenti, nisi in certis casibus: puta Martyrii mortis, cum deest copia confessarii, vel nisi sit summè intensa.

Recentiores verò aliqui duplicem distinguunt charitatem, quæ Deus super omnia propter se diligitur, unam scilicet intensam quam solam vocant perfectam; & alteram remissam, quam imperfectam & inchoatam appellant. Hinc contritionem, quæ concipitur ex amore Dei super omnia propter se dilecti, duplicem distinguunt; unam perfectam, quæ concipitur ex amore Dei super omnia propter se intensè dilecti: & alteram imperfectam, quæ concipitur propter Deum super omnia propter se remissè dilectum. Perfectam dicunt semper justificare etiam extra Sacramentum: imperfectam verò justificare solum in Sacramento nisi in casu necessitatis. Quæ opinio non videtur quoad rem differre à sententia Baji, Janfenii, & Estii.

E contra communis veterum & recentiorum sententia docet omnem actum charitatis, quæ Deus super omnia propter se diligitur licet remissè, & omnem contritionem conceptam ex amore Dei super omnia propter se dilecti, justificare etiam extra Sacramentum, non tamen sine voto Sacramenti in illa incluso.

§. II.

Dico. Omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti,

lecti, semper justificat etiam extra Sacramentum, in quocumque gradu intensiōis sit, non tamen sine voto Sacramenti quod continet.

Prob. 1. Quia Scriptura, Patres, & Concilium Trident. contritioni omni ex amore Dei super omnia propter se dilecti, & actui charitatis quo Deus sic diligitur, remissionem peccatorum, vitam animæ, amicitiam divinam, & gratiam sanctificantem tribuunt simpliciter absque ulla distinctione, limitatione, & restrictione ad contritionem & charitatem in summo, aut certo gradu intensam. Ergo omnis contritio ex amore Dei super omnia dilecti, justificat semper, &c.

Prob. ant. Ex Scriptura. Ezech. c. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea... Vita vivet... convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas, Et c. 33. Impietas impij non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua. Ubi justificatio promittitur omnibus peccatoribus, qui sincere pœnitentiam agunt ex amore scilicet Dei super omnia dilecti, nulla facta mentione magnæ intentionis. 1. Petri, c. 4. Charitas operit multitudinem peccatorum. Prov. c. 8. Ego diligentes me diligo. Jo: c. 14. Qui diligit me, diligitur à Patre meo: & ego diligam eum... si quis diligit me, sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus, scilicet per gratiam sanctificantem. 1. Joann. c. 4. Omnis qui diligit, ex Deo

Ant. 7 h. Moral. P. II.

natus est. Quibus locis & aliis similibus justificatio & amicitia divina actui charitatis veræ ac simpliciter dictæ tribuitur sine ulla distinctione & restrictione: omnis autem contritio concepta propter Deum super omnia propter se dilectum continet actum charitatis veræ ac simpliciter dictæ; nam omnis actus, quo Deus super omnia propter se diligitur, est vera ac propriè dicta charitas; habet enim totam essentiam charitatis consistentem in eo quod Deus super omnia propter se diligitur.

2. Ex Patribus S. Ambrosius, Apolog. 1. David c. ult. remissionem meruit iniquitatis, & texit charitate. S. Augustinus, tract. 1. in Epist. Jo. c. 1. Sola ergo charitas extinguit delicta. Et tract. 9. in eamd. Epist. Diligendo amici facti sumus... anima nostra sæda est per iniquitatem: amando Deum, pulchra efficitur. S. Chrysostomus, hom. 7. in 2. Epist. ad Timoth. Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala. S. Leo, Epist. 91. Nullas patitur venie moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per prophetam: cum conversus ingemueris, tunc salvus eris. S. Petrus Chrysolog. serm. 94. Absolve vis, ama; charitas cooperiet multitudinem peccatorum.

3. Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 4. ubi ait. Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, &c. Ergo ex Concilio omnis contritio charitate perfecta reconciliat hominem Deo ante realem Sacramenti susceptionem: nam hæc propositio Conc. Trident. est indefinita, ideoque universalis

K k

de

de contritione charitate perfecta, atque omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti, est contritio charitate perfecta: nam habet totam essentiam charitatis verae & simpliciter ac proprie dictae, consistentem in summa appretiatione, & motivo amoris omnium perfectissimo. Ergo omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti reconciliat hominem Deo ante Sacramenti susceptionem.

Præterea Concilium non dicit contritionem charitate intensam perfectam, sed simpliciter charitate perfectam. Neque eam ab imperfecta distinguit nisi penes motivum, non autem penes maiorem intentionem, ut patet ex toto capite.

Prob. 2. Ex damnatione harum Baji propositionum, facta à S. Pio V. & Gregorio XIII. & Urbano VIII. & ab Ecclesia Catholica recepta 31. *Charitas perfecta & sincera, quae est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in catechumenis, quam in poenitentibus, potest esse sine remissione peccatorum.* 32. *Charitas illa, quae est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* 70. *homo existens in peccato mortali potest habere veram charitatem.* 71. *Per contritionem etiam cum charitate perfecta & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.*

In his propositionibus agitur. 1. De charitate actuali, ut patet ex his verbis. 31. *Qua est ex*

corde puro; & istis. 32. *Qua est plenitudo legis*, scilicet in preparatione animi. Nam charitas habitualis non est, nec producit ex corde, sed in corde producit & infunditur per solum Spiritum sanctum; & sola charitas actualis continet propositum efficax saltem virtuale servandi omnia praecepta. Præterea 71. propositio clare exprimit solam charitatem actualem. 2. Per charitatem intelligitur amor quilibet Dei super omnia propter se. Nam amor Dei super omnia propter se quamvis remissus, est vera charitas; cum habeat totam ejus essentiam nempe summam appretiationem & motivum perfectae charitatis: & idem amor, etsi remissus, est plenitudo legis, cum per illum satisfiat praecepto charitatis, & voluntas reddatur efficaciter disposita ad servandam totam legem. Præterea Bajus docebat charitatem actualem valde intensam iustificare & semper conjunctam esse cum remissione peccatorum. Unde in istis propositionibus loquitur de charitate actuali remissa; & tamen damnatus est. Ergo.

Prob. 3. Ex S. Thoma, in 4. dist. 17. q. 2. art. 5. *Quantumcumque parvus sit dolor, dummodò ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.*

Prob. 4. Ratione multiplici. 1. Sic. Intensio major vel minor est accidentaliter cuilibet actui, proindeque charitati & contritioni; & in aliis virtutibus ut fidei & spei non requiritur certus gradus intensificationis, ut sint essentialiter perfectae virtutes.

Præci-

Præcipua autem vis actus non pendet ab eo quod ei accidentale est. 2. Si contritio ex amore Dei super omnia propter se, sed remisso justificat aliquando, nempe in casu necessitatis, ut volunt adversarii, certe debent in quovis alio casu justificare. Nam contritio remissa per se non habet majorem vim movendi Deum in casu necessitatis quam in quolibet alio; nec circumstantia necessitatis auget contritionis æstimabilitatem: neque Deus plus contritioni remissæ promisit in casu necessitatis quam in quovis alio. Contritio ex amore Dei super omnia propter se dilecti quamvis remissio concepta, est dispositio ad peccatorum remissionem valde proportionata; tum quia efficaciter avertit à peccatis, & totaliter ac integre ad Deum convertit ex motivo perfectissimo: tum quia est proportionata habitui charitatis incompossibili cum ullo peccato mortali.

§. III.

Solvuntur objectiones petita ab auctoritate.

Obj. 1. Illud Deut. c. 4. Cum quaesieris Dominum tuum, invenies eum, si tamen toto corde quaesieris, & tota tribulatione animæ tuæ. Et illud Joelis c. 2. Convertimini ad me in toto corde vestro, &c. Ergo ad justificationem requiritur contritio summè vel saltem valde intensa.

Resp. Nego consequ. Quia sicut per hæc verba (diliges Dominum Deum tu-

um ex toto corde tuo) præcipitur dilectio Dei, non intensivè, sed extensivè seu appretiativè summa: ita verba objecta significant necessitatem contritionis appretiativè summæ, qua scilicet peccata omnia super omnia alia mala detestemur, parati potiùs quolibet bono carere, & quodlibet aliud malum pati quàm Deum mortaliter offendere. Nam voces (ex toto corde) significant totalitatem appretiationis, seu appretiationem summam. Dicimur enim velle ex toto corde, quod super alia volubilia volumus, sive illud etiam cum vehementia, sive sine vehementia velimus. Igitur requiritur conversio ex toto corde totalitate appretiationis, non totalitate intensificationis.

Obj. 2. Christus, Luc. 7. de Magdalena dixit: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Ergo ad remissionem peccatorum requiritur magna aliqua intensio amoris.

Resp. Nego consequ. Quia ibi agitur de remissione peccatorum non solum quoad culpam, sed etiam quoad omnem pœnam. Nam Christus his verbis declarat se Magdalene propter ardentissimum ejus amorem remisisse peccata omnia tum quoad reatum culpæ, tum etiam quoad reatum omnis pœnæ. Quare (ut ait Bellarminus) Christus his verbis solum significat magnam dilectionem causam fuisse magnæ indulgentiæ.

Dices. Quando Christus verba illa protulit, Magdalena jam erat perfectè contrita, nec tamen justificata. Ergo non omnis contritio perfectæ justificat.

Resp. Nego 2. p. ant. itaque Christus

flus illis verbis, & his sequentibus (*remittuntur tibi peccata tua*) Magdalenam non primo justificavit; sed solum primam justificationem à se collatam declaravit & confirmavit.

Porro cum sanctus Augustinus, hom. 23. inter 50. de Magdalena ait: *Accessit ad Dominum immunda, ut rediret munda: accessit agra, ut rediret sana:* supponit eam ad Christum accessisse cum imperfecta contritione & charitate; & solum ad pedes Christi adolutam amasse Deum super omnia propter se.

Obj. 3. Act. c. 22. Paulo quamvis perfectè contrito Ananias dixit: Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua.

Resp. Ananias hæc dixit Paulo, quia non certò sciebat eum eliciisse actum charitatis perfectæ, nec proinde jam justificatum esse. Et sciebat eum, etiamsi per charitatem perfectam justificatus fuisset, tamen non fuisse justificatum nisi cum speciali onere & obligatione suscipiendi Baptismi pro iisdem peccatis jam remissis. Præterea certò etiam non noverat contritionem Pauli fuisse sufficientem ad remissionem omnis pœnæ peccatis debitæ. Quare adhuc à reatu omnis pœnæ abluendus erat per Baptismum.

Obj. 4. Sanctum Cyprianum, epistola ad Caldonium.

Resp. Ibi agit de pœnitentibus, quos jam Deo reconciliatos esse putabat, sed quibus dicit impertiendam esse pacem, cujus nomine intelligit reconciliationem cum Ecclesia, & absolutionem ab excommunicatione; quos-

que dicit solum esse quasi prostratos sub diabolo, quia adhuc quamvis per perfectam contritionem justificati detinebantur excommunicatione.

Obj. 5. S. Chrysostomus, Hom. 7. in 2. epist. ad Tim. ait: Sicut ignis, ubi Sylvam occupaverit, omnia purgare consuevit: ita & charitatis fervor, quocumque inciderit, omnia perimit atque perrumpit. Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala. Ergo ex S. Doctore ad remissionem peccatorum requiritur magnus fervor charitatis.

Resp. Nego conseq. Nam ibi solum de morum emendatione, non de peccatorum remissione agit; nec adhibet nomen fervoris charitatis ad charitatem intensam præremissa significandam, sed solum ad significandum charitatem per modum ignis cujusdam spiritualis omnia vitia perimere. Quod omni actui veræ charitatis convenit, nam quælibet charitas vera, per quam Deus super omnia propter se diligitur, hominem ab omni peccato & vitio lethali avertit, & ad totam legem servandam efficaciter disponit. Quare S. Doctor postea simpliciter dicit: *Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala.* Charitas autem remissa, sed appretiative summa, est charitas simpliciter & propriè dicta, cum totam ejus essentiam habeat.

Obj. 6. Multos textus S. Augustini.

I. S. Doctor, l. 4. de Baptismo, c. 21. ait: *Nec ego dubito Catechumenum Catholicum divina charitate flagrantem hæretico baptizato antepone, sed etiam in ipsa*

ipsa intus Catholica bonum Catechumenum malo baptizato anteponebat . . . sicut autem bono Catechumeno Baptismus deest ad capeffendum Regnum Cœlorum, sic malo baptizato vera conversio . . . namque ne secuta esset iustitia Catechumenis, dictum est: nisi quis renatus fuerit, &c.

Resp. 1. Ibi agitur de charitate etiam intensa, ut patet ex voce *flagrantem*.

Resp. 2. Ibi S. Doctor dicit tantum, Catechumeno charitate flagrante deesse baptismum ad capeffendum Regnum Cœlorum, non autem ad remissionem peccatorum. Quia catechumenus ille iustificatus non fuit per Charitatem nisi cum obligatione suscipiendi suo tempore Baptismi: quem si postea recipere negligit, mortaliter peccat, & in hoc peccato moriens damnabitur.

II. S. Augustinus, eodem l. c. 22. dicit cordis ad Deum conversionem non nisi in articulo necessitatis supplere baptismum.

Resp. Ibi loquitur de conversione, qualis fuit in latrone, cui in cruce pendenti Christus Paradisum promisit, ideoque etiam de conversione facta ex charitate intensa. Dicit autem hanc sufficere ad salutem, quando non contemptus religionis, sed necessitas excludit Baptismi susceptionem; quia nempe desiderium efficax Baptismi in perfecta cordis conversione inclusum, sufficit, ut non baptizatus per contritionem perfectam iustificatus, perseveret & moriatur in statu gratiæ, quando Baptismum suscipere non potest, & sic sine Baptismi susceptione salutem consequatur, quam non consequeretur

si ante mortem baptizari posset & nollet.

III. Tract. 13. in Joann. sic ait: *Quantumcumque enim Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis sue portat: non illi dimittitur, nisi cum venerit ad Baptismum.*

Resp. S. Augustinus loquitur ibi de Catechumeno proficiente in aliqua virtute inferiori seu morali, non autem in charitate: alioqui per intensissimam charitatem nemo iustificari posset sine reali susceptione Baptismi. Item loquitur de Catechumeno, qui Baptismi susceptionem negligit, qui proinde caret perfecta contritione & charitate includente votum efficax Sacramenti; ut patet ex verbis præcedentibus, quibus dicit Christum baptizari voluisse baptismo Joannis, *ne quis arrogans, eo quod habeat abundantiam alicujus gratiæ, dedignaretur baptizari baptismo Domini. Quantumcumque enim Catechumenus proficiat, &c.*

Cum autem S. Doctor addit: *Pressuris peccatorum nemo caret, nisi ad fontem Baptismi pervenerit, solum vult neminem adultum non baptizatum iustificari, quamdiu culpabiliter differt Baptismi susceptionem; quia tandiu Christi Sacramentum dedignatur, & interpretative contemnit, sicque caret perfecta cordis ad Deum conversione, quæ semper votum Sacramenti includit.*

IV. L. 9. Confess. cap. 4. dicit: *Gaudens in fide laudavi nomen tuum, & ea fides me securum esse non sinebat de præteritis peccatis meis, quæ mihi per Baptismum tuum remissa nondum erant.*

Resp. Ideo solum S. Augustinus ante

Baptismum de peccatorum suorum remissione securus non fuit; quia certò non sciebat se elicuisse contritionem charitate perfectam, nec fecerat id totum quod Deus ad remissionem peccatorum exigit. Dicit autem peccata sibi nondum remissa fuisse, quia ex humilitate non putabat se perfectam contritionem habere, quamvis tamen reverà habuerit, sicque ante Baptismi susceptionem justificatus fuerit.

V. L. I. de Symbolo ad Catechum. ait: *Deus non dimittit peccata nisi baptizatis. Ipsa peccata, que primum dimittit, nisi baptizatis dimittit. Quando? Quando baptizantur.... Catechumini quamdiu sunt, super illos sunt peccata eorum.*

Resp. Eò loquitur de eo quod ordinariè fit. Nam cum ordinariè Catechumeni ante Baptismum Deum super omnia propter se non ament, iis ordinariè peccata ante Baptismum non dimittuntur. Docet quippe fieri aliquando, ut Catechumenus ante Baptismum justificatus sit per contritionem scilicet charitate perfectam: sic enim, l. 4. de Baptismo, c. 24. ait: *in Cornelio precessit sanctificatio spiritualis in dono Spiritus-sancti, & accessit Sacramentum regenerationis in lavacro Baptismi.*

VI. Epistol. 180. ad Honorat. ait: *magnum exitium sequi eos, qui de hoc seculo exeunt vel non regenerati, vel ligati.*

Resp. Hoc dicit solum, quia ordinariè peccatores non habent perfectam contritionem. Nam Conc. Trident. dicit tantum, contritionem aliquando charitate perfectam esse contingere.

Quod autem aliquando tantum contingit, non contingit ordinariè.

Nota. Textus objecti tam spectant charitatem intensam, quam remissam.

Obj. 7. Patres requirunt pœnitentiam valde intensam.

Resp. Eorum textus intelligi rectè possunt de pœnitentia appretiatiè summa: vel ad summum de necessitate convenientiæ & utilitatis, vel de necessitate ad remissionem reatus omnis pœnæ. Nec ullus textus proferri potest, qui adversariorum sententiam probet. Contra verò Patres magno consensu actui charitatis veræ ac propriè dictæ, sine distinctione majoris aut minoris intensiois, justificationem attribuunt.

Obj. 8. Aliqui Patres docent Petrum negando Christum, retinuisse perfectam Dei charitatem, sed ejus fervorem dumtaxat amisisse. Nam S. Leo, serm. de passione, Petrum alloquens ait: *vidit in te Dominus non fidem fictam, non dilectionem averfam, sed constantiam fuisse turbatam.* Et S. Bernardus, L. de diligendo Deo. De Petro, postquam Christum negavit, sic ait: *non fuit charitas extincta, sed sopita.*

Resp. Ad primum. S. Leo solum vult Petrum non abnegasse Christum ex odio Christi, sed ex metu mortis.

Resp. Ad secundum sensus est: in Petro remansisse aliquem amorem & affectum erga Christum, sed imperfectum & inefficacem.

Obj. 9. S. Leo, Epist. 91. ad Theod. ait: *Divine bonitatis presidio ordinatum est, ut indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri.*

Resp.

Resp. Sensus est, fideles remissionem peccatorum obtinere non posse sine absolutione Sacerdotis in re, vel in voto. Absolutio autem dicitur supplicatio, seu oratio, quia constat verbis sacris Deum efficaciter moventibus ad dandam gratiam sanctificantem, qua remittuntur peccata.

Porro illius effati (sententia Petri præcedit sententiam Pauli) sensus est, quod dum pœnitens in Sacramento absolvitur, non absolvitur à Deo, nisi quia absolvitur à Sacerdote Deum per suam absolutionem efficaciter movente ad condonanda peccata. Veletiam quod nemo baptizatus umquam remissionem peccatorum obtineat sine absolutione Sacerdotis in re vel in voto.

Obj. 10. S. Thomas, in 4. dist. 17. q. 2. a. 5. ait: *contritio, ut sæpe dictum est, habet duplicem dolorem: unum rationis, qui est displicentia peccati commissi; & hic potest esse adeo parvus, quod non sufficiat ad rationem contritionis, ut si minus displiceret ei peccatum, quam debeat displicere separatio à fine; sicut etiam amor potest esse ita remissus, quod non sufficit ad rationem charitatis.*

Resp. In hoc textu dolor parvus, & amor remissus intelliguntur quantum ad appetitionem, non quoad intentionem, ut patet ex his verbis, *ut si minus ei displiceret peccatum, quam debeat displicere separatio à fine.* Quare ibi S. Doctor ad rationem contritionis & charitatis exigit solum appetitionem summam, non verò magnam, aut certam intensiorem, quod etiam patet ex eo quod sic concludit: *sic ergo dicendum, quod quantumcumque parvus sit do-*

lor (intensivè scilicet) dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.

Porro aliqui veteres Theologi, qui contritionem ab attritione distinguebant secundum gradus intensiorem, per contritionem intelligebant dolorem valde intensum, præscindendo à motivo. Unde per contritionem perfectam non intelligebant eam, quæ ex charitate valde intensa concipitur.

Obj. 11. Conc. Trid. multa docet quæ adversantur nostræ sententiæ, nam I. sess. 13. Can. 11. ait: *ne tantum Sacramentum indigne, atque ideo in mortem & condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa Sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris necessario præmittendam esse confessionem Sacramentalem.* Ergo concilium censet hominem non justificari per quamlibet contritionem perfectam.

Resp. Nego conseq. Nam Concilium id statuit, quia valde difficilis & ardua, ac proinde satis infrequens est contritio perfecta. Ex quo fit, ut multi qui eam sibi habere videntur, reverà tamen non habeant. Quare si ad Eucharistiam non præmissa confessione Sacramentali accederent, tantum Sacramentum indigne, ideoque in suam condemnationem sumerent. Igitur concilium jure merito declarat, ab iis, qui mortalis peccati conscientiam gerunt, præmittendam esse confessionem, quia nempe periculum est, quantumcumque se contritos existiment, ne non sint contriti ex charitate per-

perfecta, ideoque iustificati extra Sacramentum. Dignitas autem Eucharistiæ exigit, ut peccator prius Pœnitentiæ Sacramentum suscipiat, quò facilius uberiusque gratiam sanctificantem obtineat, & fiat securior de statu gratiæ requisito ad Eucharistiam suscipiendam.

II. Conc. Trident. sess. 6. cap. 7. dicit Baptismum esse causam instrumentalem justificationis impii; & sess. 14. cap. 1. idem declarat de Sacramento Pœnitentiæ pro baptizatis mortaliter lapsis.

Resp. Inde solum sequitur peccatorem non justificari sine alterutro Sacramento, aut ejus voto, ut docet idem Concilium, sess. 6. cap. 4. & sess. 14. cap. 4. Proindeque peccatoris justificationem contritioni adscribendam non esse sine Sacramenti voto.

III. Sess. 6. cap. 8. asserit nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, justificationis gratiam promereri.

Resp. Quamvis contritio concepta ex charitate etiam intensissima justificationis gratiam non mereatur, strictè scilicet & de condigno, tamen illam semper & infallibiliter ex pura Dei misericordia propter merita Christi statim obtinet. Nam Deus gratis & misericorditer intuitu meritorum Christi justificationem promisit & confert omni peccatori ex charitate perfecta contrito.

Nota. Hæc omnia æque opponi possunt contra contritionem ex charitate vel intensissima conceptam.

Obj. 12. Catechismus Romanus. tit. de Sacram. Pœnitentiæ sic ait: *Ut enim hoc concedamus, contritione peccata deleri:*

quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, ac intensam esse oportere, ut doloris acerbitas cum scelerum magnitudine equari conferrique possit? At quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent, fiebat etiam ut à paucissimis hac via peccatorum venia speranda esset. Quare necesse fuit, ut clementissimus Dominus faciliori ratione communi hominum saluti consuleret. Quod quidem admirabili consilio effecit, cum claves regni cœlestis Ecclesiæ tradidit, &c.

Resp. Hæc verba manifestam exagérationem continent, ideoque eorum sensus juxta mentem & scopum auctoris explicandus est, qui clementiam Christi in instituendo Pœnitentiæ Sacramento, quo facilius obtinetur peccatorum remissio, commendare intendit. Itaque auctor solum vult contritionem, qua peccata delentur extra Sacramentum, debere esse appretiativè summam, & ex amore Dei super omnia propter se conceptam, unde possit cum scelerum magnitudine aliquo modo conferri; & contritionem illam sine magno peccatoris conatu esse non posse appretiativè summam ex motivo charitatis, ideoque contritionem charitate perfectam magnis peccatoribus non inesse quin sit etiam valde vehemens & intensa. Cum autem contritio illa charitate perfecta valde ardua sit, pauci eam habent. Econtra attritio cum charitate inchoata facilius est, sicque peccatores per Sacramentum Pœnitentiæ, ad quam illa sufficit, facilius justificantur.

Quamvis autem contritio perfecta elici sæpe non possit sine magno conatu propter impedimenta quæ superari

rari debent, ideoque quin valde vehementer & intensa sit; nihilominus verum est, contritionem ex charitate etiam remissa, sed appretiative summa conceptam semper justificare etiam extra Sacramentum. Idque clare docet idem Catechismus; nam postquam, num. 36. dixit: *Sit (contritio) non solum maxima (appretiative) sed vehementissima atque perfecta (accidentaliter,)* num. sequenti subijcit: *quamquam si id minus consequi possimus, ut perfecta sit (perfectione illa accidentali vehementiæ & intensiōis;)* vera & men & efficax contritio esse potest. De qua contritione jam sic loquitur, num. 42. *Ipsa contritio nunquam Deo grata & accepta esse non potest... quin etiam statim, ut eam mentibus nostris concepimus, peccatorum remissionem nobis à Deo tribui Prophetæ verba illa declarant: dixi, confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.... ex quo licet cognoscere veram contritionis, de qua supra dictum est, eam esse vim, ut illius beneficio omnium delictorum veniam statim à Deo impetremus.*

Nota. Hæc obiectio pariter solvenda est iis, qui docent per contritionem remissam aliquando; nempe in casu necessitatis, peccata remitti extra Sacramentum. Nam Catechismus absolute & sine limitatione dicit: ut contritione peccata deleantur, illam adeo vehementem, ac incensam esse oportere, ut cum scelerum magnitudine æquari conferrique possit.

§. IV.

Solvuntur objectiones petita ex ratione.

Obj. 1. Sacramentum Pœnitentiæ

Ant. Th. Moral. P. II.

necessarium est necessitate medii ad remissionem peccatorum baptizatorum, sicut Baptismus ad remissionem peccatorum ante Baptismum commissorum. Ergo peccata non remittuntur per solam contritionem perfectam.

Resp. Utrumque Sacramentum necessarium est in re vel in voto: unde peccata non remittuntur per solam contritionem sine voto Sacramenti. Contritio autem perfecta continet votum ac propositum suscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ: nam includit essentialiter propositum formale nunquam peccandi saltem graviter; ideoque servandi omnia præcepta saltem graviter obligantia, inter quæ est præceptum suscipiendi hoc Sacramentum. Item actus charitatis perfectæ idem votum ac propositum saltem virtualiter continet: nam per se reddit hominem efficaciter paratum ad omnia præcepta servanda; ita ut si de peccatis cogitaret, eliceret de illis contritionem, & propositum suscipiendi tempore debito Sacramentum vel Baptismi, vel Pœnitentiæ.

Porro actus charitatis perfectæ, & contritio illum continens dicuntur non justificare nisi cum voto Sacramenti. Quia per talem actum non confertur justificatio nisi intuitu Sacramenti, cujus desiderium ac propositum saltem implicitum ac virtuale continet, & nisi cum obligatione speciali ac directa illud actu suscipiendi pro iisdem peccatis jam remissis.

Obj. 2. Si contritio perfecta semper
LI
justi-

justificaret extra Sacramentum, realis susceptio Sacramenti non esset necessaria. Falsum consequens. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia homo perfectè contritus non justificatur extra Sacramentum. Sine voto Sacramenti, & speciali obligatione illius postea suscipiendi pro iisdem peccatis jam per contritionem remissis: cui quidem obligationi satisficit per solam realem Sacramenti susceptionem.

Obj. 3. Contritio concepta ex charitate remissa non est sufficiens dispositio ad justificationem, ergo non justificat.

Resp. Nego anteced. Intellectum de charitate remissa quoad solam intensionem, & summa quoad appretiationem. Nam contritio, per quam homo detestatur omnia peccata mortalia super omnia alia mala, paratusque est efficaciter omni bona carere, & quodlibet malum pati potius quàm Deum graviter offendere, idque propter Deum super omnia dilectum propter se, est sanè sufficiens & proxima dispositio ad remissionem peccatorum obtinendam, ut per se patet.

Obj. 4. Si contritio sola justificat extra Sacramentum licet cum ejus voto, forma absolutionis erit falsa super homine perfectè contritio. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia forma absolutionis indifferenter significat primam, vel secundam, vel tertiam remissionem pro subjecti capacitate. Quare cum homo jam per contritionem perfectam justificatus, à Sacerdote absolvitur; tunc forma absolutionis non primam, sed se-

cundam peccatorum remissionem significat.

Porro offensus potest pluries eandem offensam condonare, cedendo magis ac magis juri quod habet ad indignandum offensori, propter illam, novumque condonationis titulum conferre.

Obj. 5. Actus fidei ita requiritur ad justificationem, ut nunquam votum ejus sufficiat, nec suppleri possit. Ergo votum contritionis & Sacramenti contentum in actu charitatis non potest justificare.

Resp. Nego consequ. Disparitas est, quia ex Scriptura & Traditione Patrum constat hominem per actum charitatis perfectæ justificari. At neque ex Scriptura, neque ex Traditione colligi potest votum fidei aliquando supplere vices ipsius fidei: & quia fides est prima radix justificationis, nec datur alius actus supernaturalis prior, qui ejus votum contineat, & propter ejus excellentiam possit ejus vices supplere. At actus charitatis continet saltem virtualiter votum contritionis & Sacramenti, & propter ejus præstantiam potest utriusque vices supplere quoad justificationem, cum obligatione tamen ad utrumque in re habendum.

Obj. 6. Charitas remissa non est charitas perfecta. Ergo contritio ex ea concepta non justificat.

Resp. Nego anteced. Itaque charitas remissa tantum quoad intensionem, sed summa quoad appretiationem, & adhæSIONem, qua nempe Deus super omnia propter se diligitur, est charitas perfecta essentialiter & com-

& completa in esse charitatis. Nam habet totam essentiam charitatis quæ consistit in eo, quod Deus super omnia propter se diligatur. Essentialis enim perfectio virtutis pendet à perfectione motivi & modi tendendi in suum objectum. Actus autem amoris quo Deus super omnia propter se diligitur, habet motivum summè perfectum, & modum tendendi in Deum summè excellentem; nam habet pro motivo Deum ipsum absolute ac in se consideratum, & tendit in eum super omnia. Quare actus perfectæ charitatis remissus quoad intensiorem caret tantum aliqua perfectione accidentali; estque ejusdem speciei cum charitate valde intensa, à qua proinde differt tantum accidentaliter: sic exiguus ignis non est minus ignis essentialiter quam ingens rogas.

Inst. Actus intensus est essentialiter perfectior actu remisso. Ergo charitas remissa non est perfecta essentialiter.

Resp. Nego anteced. Nam actus intensio non est de ejus essentia: si quidem duo actus habentes idem objectum, motivum, & eandem appretiationem, sed quorum unus sit intensus, & alter remissus seu longè minus intensus, sunt ejusdem speciei, ut patet in actibus fidei, spei, &c.

Porro actus charitatis appretiative summus est actus charitatis summus quoad æstimationem & adhæsiorem.

Obj. 7. Charitas inchoata & imperfecta nihil aliud est quam charitas remissa. Ergo charitas remissa non justificat extra Sacramentum.

Resp. Nego anteced. Nam chari-

tas inchoata & imperfecta, vel est actus quo Deus propter se amatur, sed nondum super omnia: vel actus quo Deus amatur quidem super omnia, sed præcisè ut nostrum summum bonum, non autem propter suam bonitatem absolutam. Et verò quis dicat illum inchoatè tantum & imperfectè essentialiter Deum amare, qui eum sic diligit propter suam infinitam amabilitatem, ut eum rebus omnibus absolute anteponat in æstimatione & adhæsiore. paratusque sit efficaciter bono quolibet carere, & malum quodlibet secundum ordinem à Deo statutum pati, quam Deum offendere graviter?

Obj. 8. Dolor remissus quoad intensiorem non potest esse summus quoad appretiationem seu æstimationem. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam summa appretiatio, seu æstimatio potest esse sine maxima intensione, sicut maxima intensio potest esse sine maxima appretiatione. Sic dolor naturalis de peccato propter aliquod incommodum temporale potest esse valde vehemens & intensus, nec tamen appretiative summus, seu supra omnia, nec excludit voluntatem peccandi pro quocumque casu possibili; quia concipitur ex motivo sub quo peccatum non est detestabile supra omnia alia mala. Contrà verò dolor, quo quis sine magna intensione absolute tamen & efficaciter dolet de peccato propter motivum sub quo detestabilius est quolibet alio malo, est appretiative summus & parvus intensivè.

Idem est de amore. Sic communiter matris amor erga filium parvulum

sape est intensivè major quàm appretiativè, & è contra ejusdem erga finem grandiore amor est appretiativè major quam intensivè: nam hunc præfert alteri, quem tamen intensius amat. Ratio hujus diversitatis est, quòd appretiatio oriatur ex objecti æstimabilitate, intensio verò ex applicatione & conatu potentiæ erga objectum: quæ applicatio & conatus possunt esse vehementiora erga objectum minus amatum & æstimatum.

Obj. 9. Si contritio summè aut valdè intensa non requireretur ad justificationem extra Sacramentum, non deberemus niti, ut pœnitentia nostra esset valde intensa. Consequens repugnat exemplis Sanctorum, ut Davidis, Magdalenæ, Petri, &c. & adhortationibus Patrum. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Itaque totis viribus niti debet Pœnitens, ut ejus contritio non solum sit appretiativè summa, sed etiam valde intensa. Quia contritio valde intensa utilis est tum ad ampliorem remissionem pœnarum peccatis debitarum obtinendam, tum ad nostrum in Deum amorem significandum, tum ad habendam contritionem appretiativè summam. Imò nisi peccator magnum conatum adhibeat, periculum est, ne dum parum curat contritionem vehementem elicere, contritione appretiativè summa careat.

§. V.

Expediuntur aliqua quæstiones circa contritionem extra Sacramentum.

Quæres 1. Utrum contritio perfecta, ut

justificet extra Sacramentum, requirat certam temporis durationem?

Resp. Neg. Et dico justificare (per modum scilicet dispositionis ultimæ) statim atque existit.

Constat 1. Ex Scriptura. Ezech. c. 33. *Impietas impii non nocebit ei in quamcumque die conversus fuerit ab impietate sua.* Ubi per quamcumque diem intelligitur quodvis temporis punctum.

2. Ex Patribus; pro omnibus sint S. Chrysostomus, Epist. 1. ad Theodorum, ubi ait: *Non ad temporis rationem, sed juxta affectum animæ solet dijudicari Pœnitentia.* Et S. Leo, Epist. 91. *Nulas patitur venia moras vera conversio, dicente spiritu Dei per Prophetam: Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris.*

Ratio est, quia uno temporis momento potest esse perfecta contritio, cui Deus infallibiliter peccatorum remissionem addixit.

Quæres 2. Quomodo contritio remittat peccata?

Resp. Contritio perfecta extra Sacramentum justificat per modum dispositionis proximæ à Deo ad hunc effectum requisitæ, & qua posita Deus ex mera misericordia & propter Christi merita infundit gratiam sanctificantem peccati remissivam. At in ipso Sacramento, seu prout est conjuncta cum absolutione Sacerdotali, & est pars materialis Sacramenti, justificat per modum causæ efficientis partialis & instrumentalis; quia tunc contritio est partialis materia Sacramenti. Materia autem Sacramenti est causa efficiens instrumentalis, licet minus præcipua effectus Sacramenti. Hinc illud S. Augustini, Tract.

Tract. 80. in Joann. Unde tanta vis aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?

Quæres 3. Utrum contritio perfecta, seu actus charitatis ad justificationem absolute requiratur extra Sacramentum, saltem secluso martyrio?

Resp. Affirm. Quia nulla attritio, seu contritio imperfecta etiam cum proposito formali Sacramenti, justificat extra Sacramentum in ullo casu, ut patet ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 4. ubi declarat contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem non posse.

Ratio à priori est voluntas Dei, qui soli conversioni perfectæ, seu ex perfecta charitate conceptæ justificationem extra Sacramentum promissit: idque valde convenienter; conveniens est enim, ut qui ex amore alicujus creaturæ avertit se à Deo, divinamque amicitiam contempsit, eandem illam amicitiam non recipiat, secluso Sacramenti privilegio, nisi se ad Deum perfectè convertat per amorem, quo eum super omnia propter se diligat, & propter Deum summè propter se dilectum peccata supra omnia alia mala detestetur, atque vitare statuatur.

ARTICULUS VI.

Utrum attritio ex metu gehennæ concepta bona & utilis sit?

§. I.

Prænotanda.

I. **A**TTritio, seu contritio imperfecta dicitur ea, quæ non ex charita-

te perfecta; sed ex alio motivo inferiore supernaturali concipitur, & communiter (ut docet Concil. Trident.) ex metu gehennæ & pœnarum, vel ex turpitudine peccati. Hanc asseruit Lutherus esse malam, & reddere hominem hypocritam & magis peccatorem. Non pauci hujus ætatis novatores dolorem ex solo metu gehennæ conceptum vituperant tanquam malum, licet se Catholicos in speciem profiteantur.

II. Multiplex distinguitur timor, videlicet mundanus, filialis, & servilis. Timor mundanus est timor pœnarum à creaturis infligendarum, inducens in peccatum ut vitentur. Timor filialis est timor peccati eò quod sit offensa Dei super omnia propter se dilecti. Timor servilis est timor pœnarum à Deo infligendarum. Dicitur servilis, quia proprium est servorum pœnam timere, & ex illo solo metu agere. Hic timor duplex est, nempe servilis simpliciter, & serviliter servilis. Timor servilis simpliciter est timor, quo timetur pœna propter se, sed non super alia mala quæ sunt peccatum. Timor serviliter servilis est timor, quo quis pœnam ita timet, ut actu paratus sit peccare si abesset pœna. Addi potest timor mixtus ex filiali & servili; & est ille, quo quis pœnam ita timet, ut tamen magis adhuc timeat offensionem Dei.

III. Agitur hic de timore simpliciter servili, quo quis efficaciter timet pœnas propter peccata à Deo infligendas, & per fidem propositas: ita ut illarum vitandarum causa affectum omnem ad peccatum exuat. Et quæ-

ritur utrùm attritio, qua pœnitens dolet de peccatis admissis, & statuit non peccare de cætero ad vitanda æterna supplicia quæ timet, sit bona seu honesta, & utilis dispositio (quamvis remota) ad justificationem.

§. II.

Dico, attritio ex solo metu gehennæ concepta, bona est, & utilis.

Prob. 1. Illa attritio bona & utilis est, quæ concipitur ex metu bono & utili ad salutem. Atqui talis est attritio ex solo metu gehennæ concepta: ergo hæc attritio est bona & utilis. *Prob. min.* Ille metus est bonus & utilis ad salutem, ad quem Scriptura & Patres nos adhortantur. Sed Scriptura & Patres nos adhortantur ad metum gehennæ: ergo hic metus est bonus & utilis. *Prob. min.* Christus, Luc. 12. ait: *Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc time.* Idem docent Patres apud Bellarminum. Pro omnibus sint S. Chrysostomus, Homil. 15. ad populum Antiochenum, ubi ait: *Quid gehenna gravius, sed hujus metu nihil utilius, gehenna namque timor nobis regni coronam affert: nihil enim tantum peccata quidem consumit, virtutem verò crescere facit & germinare, quantum continui timoris natura.* Nisi bonus esset timor, non multos Christus impendisset sermones, & longos, de illa pœna & supplicio loquens. S. Augustinus in Ps. 127. *Ille timor nondum castus præsentiam Domini & pœnas timet: timore facit quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed ti-*

met ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor, utilis est. Et Tract. 9. in Epist. Joann. *Opus est ergo ut intret timor primò, per quem veniat charitas. Timor medicamentum, charitas sanitas.*

Prob. 2. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 4. ubi ait: *Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse & Spiritus-sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat, &c.*

Idem definit, Can. 5. unde sic argumentor. Illa attritio est bona, utilis ac supernaturalis, quæ est donum Dei & impulsus Spiritus-sancti. Atqui ex Concil. Trident. talis est attritio concepta ex metu gehennæ. Ergo ex Conc. attritio concepta ex metu pœnarum & gehennæ est bona & utilis.

Prob. 3. Ex his propositionibus ab Alexandro VIII. damnatis. 14. *Timor gehennæ non est supernaturalis.* 15. *Attritio qua gehennæ & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentie Dei propter se, non est bonus motus ac supernaturalis.*

His adde multas alias Quesnelli circa hanc materiam propositiones inter 101. damnatas à Clemente XI. Constitutione *Unigenitus* ab Ecclesiâ Catholica recepta.

Prob.

Prob. 4. Ratione, quia recta ratio-
ni consentaneum est supplicia dirissi-
ma & æterna metuere, illaque vita-
re velle; hicque metus per se à pec-
cato avertit.

§. - III.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Qui ex solo metu gehennæ
dolet de peccatis, plus detestatur pœ-
nam quàm culpam. Athoc inordina-
tum est. Ergo.

Resp. Disting. maj. id est, Ex vi sui
actus pœnam primò & propter se,
culpam verò propter pœnam detesta-
tur, *conc. maj.* id est, plus facit & plus
vult positivè vitationem pœnæ quàm
vitationem culpæ, *nego maj.* nam non
plus detestatur ex affectu appetiati-
vo pœnam quam culpam: non enim
unam cum alia comparat, nec alteri
præfert; sed præcisè detestatur ge-
hennam propter se, & culpam propter
gehennam, neutram alteri anteponen-
do, sed præscindendo ab appetiatio-
ne: in quo nihil inordinatum est. E-
nim verò quemadmodum majus bo-
num appeti potest propter minus; pu-
tà, Incarnatio Verbi propter salutem
hominum, ita majus malum odio habe-
ri potest propter minus.

Inst. 1. Valet illud axioma: *propter*
quod unum quodque tale & illud magis. Er-
go qui detestatur culpam propter pœ-
nam, plus detestatur pœnam quàm
culpam.

Resp. Nego conseq. Nam ex eo
effato sequitur tantum, quòd pœni-
tens detestans culpam propter gehen-
nam, prius natura & ratione deteste-

tur gehennam quàm culpam & inde-
pendenter à culpa, non vicissim. At
non sequitur eum magis appetiati-
vè detestari gehennam quam culpam:
non enim comparat unum cum alio,
sed solum unum detestatur propter
aliud. Quare effatum illud falsum est
saltem universaliter in sensu adver-
sarium. Nam quando majus malum
odio habetur propter minus, non id-
circo minus malum pluris fit quàm
majus: sicut quando majus bonum
propter minus bonum appetitur, non
idcirco minus bonum pluris fit quàm
majus, eique anteponitur, ut patet in
Incarnatione decreta propter salutem
hominum.

Inst. 2. Qui peccata ex solo gehen-
næ metu detestatur, magis movetur à
malo gehennæ quàm à malo culpæ. Er-
go pluris facit malum gehennæ quàm
peccatum.

Resp. Disting. anteced. id est. Ad
detestandum peccatum prius move-
tur à malo gehennæ, & vi talis actus
non detestaretur culpam nisi gehennæ
malo moveretur, *conc. ant.* id est, cum
actu detestatur culpam, movetur ma-
jore dolore erga gehennam quàm er-
ga culpam, *nego ant.* peccator ordina-
riè quidem prius movetur malo ge-
hennæ quàm malo culpæ, & non mo-
veretur malo culpæ nisi prius malo
pœnæ moveretur; quia nempe sum-
ma & æterna miseria magis apta &
proportionata est ad commovendum
animum hominis vitiis ac pravis cupi-
ditatibus obstricti, atque proprii com-
modi studiosissimi, quàm peccati fœ-
ditas aut Dei amor.

Hinc

Hinc plerumque Deus gehennae metum incutere incipit ad impium convertendum, ut docet Conc. Trident. sess. 6. cap. 6. & timor ille gehennae est dispositio ad conversionem & amorem Dei, juxta illud S. Augustini, Tract. 9. in Epist. Joann. *Si nullus (est) timor, non est qua intret charitas. . . . timor primo occupat mentem: non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit, ut introduceret charitatem.*

Observa. Qui detestatur peccatum propter gehennam timore illo efficaci & supernaturali, de quo hic agitur, vi praecise hujus actus nec magis peccatum detestatur ac refugit quam gehennam, nec gehennam magis quam peccatum; sed ab effectu utrimque magis appetitivo praescindit, & praecise unum detestatur ac refugit propter aliud, culpam propter gehennam. In quo nihil inordinatum est: nam gehenna, utpote summa miseria, est motivum legitimum à Christo propositum fugiendi peccatum. Quod si quis plus detestetur poenam quam culpam, illa detestatio non est supernaturalis nec ordinata, sed de illa non agitur.

Inst. 3. Inordinatum est ordinare fugam majoris mali ut culpae ad fugam minoris mali ut poenae, tanquam medium ad finem. Sed detestari culpam propter poenam est ordinare, &c. Ergo hoc est inordinatum.

Resp. Disting. maj. Inordinatum est, &c. Praefendo positive vitationem minoris mali vitationi majoris mali, *conc. maj.* non praefendo, *nego maj.* neque enim id magis inordinatum est, quam ordinare majus bonum ad

minus tanquam medium ad finem; puta, Incarnationem Verbi ad salutem hominum, ad quam reipsa ordinata est à Deo. Igitur non est inordinatum ordinare fugam majoris mali ad vitationem minoris mali tanquam ad finem proximum, non tanquam ultimum.

Inst. 4. Inordinatum est habere vitationem poenae pro fine ultimo. At id fit in attritione ex solo metu gehennae concepta. Ergo.

Resp. Nego min. Nam non refertur vitatio culpae ad vitationem poenae tanquam ad finem ultimum, sed dumtaxat tanquam ad finem proximum, nec cum exclusionem motivi perfectioris ex quo culpa vitari possit, sed solum à motivo perfectiore praescinditur & illa attritio ex se ordinatur in Deum tanquam in finem ultimum. Nam omnes actus boni supernaturales ex se semper ordinantur in Deum tanquam in finem ultimum, propter specialem connexionem quam habet cum DEO motivum quodlibet supernaturale, quamvis expresse ab agente non ordinentur ad Deum. Quare omnis actus ex motivo supernaturali elicitus, per se tendit ad DEUM, & implicite, seu ex natura ipsius actus refertur ad Deum.

Obj. 2. Timor servilis malus est. Ergo attritio ex illo concepta, mala est.

Resp. Disting. antec. Timor serviliter servilis malus est, *conc. ant.* nam hic timor est ille, quo quis poenam ita timet, ut actu paratus sit peccare, si non esset poena. Timor servilis simpliciter est malus, *nego ant.* nam est is, quo

quo quis pœnam præcisè timet propter se, sed non est actu paratus peccare si abesset pœna. Rationi autem consentaneum ideoque honestum est summam ac æternam miseriam time-
re propter se, cum sit propter se maxime formidabilis.

Inst. Timor mundanus est malus, ergo & timor servilis simpliciter.

Resp. Nego consequ. Disparitas est, quia timor mundanus est is, quo quis plus timet offensionem hominum, aut pœnas ab iis infligendas quàm offensionem Dei: unde vi illius timoris homo paratus est Deum potius offendere quàm offendere homines, aut pœnas ab illis infligendas subire. At per timorem gehennæ simpliciter servilem non plus timetur gehenna quàm offensa Dei, sed solum per illum timetur gehenna super omnia mala quæ non sunt offensa Dei; & propter gehennam odio habetur ac vitatur peccatum. Unde à peccato avertit, nedum in illud inducit.

Obj. 3. Timor servilis opponitur charitati: nam ab ea expellitur, juxta illud 1. Joann. cap. 4. *Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate.* Ergo timor servilis malus est.

Resp. Timor servilis anxius & fiducia exclusivus opponitur charitati, & ab ea expellitur: de quo timore agitur in textu allato, ut patet ex his verbis, *quoniam timor pœnam habet.* At timor simpliciter servilis sumptus præcisè ut est timor gehennæ propter se, & offensæ divinæ propter gehennam,

Ant. Th. Moral. P. II.

nullo modo opponitur charitati, nec ab ea expellitur. Nam honestum est timere gehennam propter se, & offensam divinam propter gehennam; & viri perfecti vehementer timent gehennam propter se, & offensam divinam propter gehennam, sed simul offensam divinam magis appretiativè timent ac detestantur propter se.

Præterea & etiam si charitas perfecte expelleret omnem timorem simpliciter servilem, non sequeretur eum esse malum; quia eum excluderet non tanquam contrarium & malum; sed duntaxat tanquam aliquid minus perfectum, sicut magis perfectum expellit minus perfectum.

Obj. 4. Aliqui patres reprehendunt timorem.

Resp. Non reprehendunt nisi timorem mundanum, & serviliter servilem.

Obj. 5. Attritio ex solo metu gehennæ excludit alia motiva perfectiora, ergo inordinatus est. *Nego antec.* sed solum ab iis præscindit. *Prob. antec.* per attritionem ex solo gehennæ metu conceptam, homo detestatur peccatum propter gehennam tantum. Ergo talis attritio excludit alia motiva perfectiora.

Resp. Disting. antec. Detestatur peccatum tantum propter gehennam præcisivè, seu præscindendo ab aliis motivis perfectioribus, *conc. ant.* exclusivè, seu excludendo, aut postponendo alia motiva perfectiora, motivo gehennæ; *neg. ant. & consequ.* Porro cum agitur de attritione ex solo metu gehennæ concepta, tò solo sumitur præcisivè, non exclusivè.

Mm

Obj.

Obj. 6. Qui odit peccatum præcisè propter gehennam, non amat justitiam, seu virtutem peccato oppositam. Ergo is non verè odit, sed semper amat peccatum. Ergo, &c.

Resp. Disting. anteced. Non amat justitiam propter se, seu propter suam pulchritudinem, *conc. ant.* non amat justitiam propter aliud, & tanquam medium vitandæ gehennæ, *neg. ant.* & *conseq.* non tenemur autem quolibet actu amare virtutem propter se, seu propter propriam honestatem; sed possumus aliquo actu illam amare & velle propter aliud motivum ipsi extrinsecum, rationi tamen consentaneum ac honestum. Neque enim semper & quolibet actu tenemur agere modo perfectissimo: alioqui non liceret agere propter mercedem æternam à Deo obtinendam.

Inst. 1. Attritio ex solo metu gehennæ nullo modo continet amorem justitiæ. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam talis attritio est dolor de peccatis admissis cum proposito non peccandi de cætero, ideoque servandi omnia præcepta & exercendi suo tempore omnem virtutem præceptam, ad vitandam gehennam. Unde præter dolorem de peccatis complectitur adhuc voluntatem servandi omnia præcepta & exercendi omnem virtutem præceptam: quæ voluntas est verè amor justitiæ & omnis virtutis, non tamen propter ipsius pulchritudinem præcisivè, sed ad vitandam gehennam.

Porro non est inordinatio, cum non amatur propter se, sed propter aliud, id quod est magis amabile propter se,

quando illud quod est amabile propter se, est adhuc sub aliquo respectu amabile propter aliud, modò non excludatur amor propter motivum perfectius, sed solum ab eo præcindatur.

Inst. 2. Homo non potest odisse peccatum quin amet ejus contrarium nempe virtutem propter ipsius pulchritudinem: nam omne odium fundatur in aliquo amore. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Homo non potest odisse peccatum propter se, seu propter propriam sœditatem, quin amet &c. *Esto antecedens, quod non pauci negant.* Non potest odisse peccatum propter aliud ipsi extrinsecum, nempe pœnam ei debitam, quin amet &c. *neg. antec.* & *conseq.* Esto odium omne fundetur in aliquo amore boni contrarii propter se, quando malum odio habetur propter se. At si malum odio habeatur præcisè propter aliud, sufficit ut diligatur bonum oppositum malo, propter quod odio habetur malum. Sic qui potionem suavam odit non propter se, sed propter aliud, putà sanitatem cui illa nocet, satis est si prius diligat sanitatem, nec requiritur ut prius amarā potionem diligat: & sic odium potionis suavis non fundatur in amore potionis amaræ, sed sanitatis. Similiter qui peccatum odit non propter se, seu propter propriam turpitudinem, sed propter gehennam, sufficit quòd amet beatitudinem & immunitatem à summa miseria, ita ut odium peccati propter gehennam fundetur in amore propriæ beatitudinis.

Hinc metus gehennæ ad habitum spei pertinet.

Obj.

Obj. 7. Dolor ex metu gehennæ non est voluntarius, sed coactus. Ergo.

Resp. Nego anteced. Quod à Conc. Trident. damnatur. sess. 14. c. 4. & can. 5. Nam dolor ille ex propria electione elicitur, ideoque liber est & voluntarius simpliciter.

Inst. Quod sit ex meum, partim involuntarium est. Ergo dolor ex metu gehennæ elicitus, est saltem partim involuntarius.

Resp. Disting. anteced. Si metus ille actionem externam præcisè coerceat, *conc. ant.* sic fur cum ex solo mortis metu à furto externo se abstinere, ab illo se abstinere partim voluntariè & partim involuntariè. Si metus ille affectum etiam internum coerceat, ut gehennæ timor efficax, *nego ant. & conseq.* qui efficaciter gehennam timet, is nullum servat affectum ad peccatum; quia depositio omnis affectus ad peccatum necessaria est ad gehennam vitandam. Aliud est de metu supplicii humani, ad quod vitandum sufficit emissio actus externi prohibiti.

Obj. 8. Attritio ex solo metu gehennæ fundatur in amore proprio. At amor proprius est malus. Ergo attritio ex solo metu gehennæ est mala.

Resp. Disting. maj. Fundatur in amore proprio ordinato, *conc. maj.* inordinato, *nego maj.* amor proprius, seu amor sui alius est ordinatus & bonus, is nempe quo quis seipsum ordinatè amat; qualis est ille, quo quis sibi vult bene esse per vitationem gehennæ. Alius verò inordinatus & malus, quo quis se ipsum inordinatè amat, qualis

est ille, quo quis sibi vult bonum aliud quod à Deo prohibitum, ideoque merè apparens bonum, & verum malum.

Obj. 9. Timor gehennæ potest esse conjunctus cum affectu ad peccatum. Ergo contritio ex eo concepta, mala est.

Resp. Nego conseq. Itaque timor gehennæ quandoque conjunctus est cum aliquo affectu ad peccatum, nempe quando non timetur gehenna quantum formidabilis est, non tamen ideo malus est, quia non est causa pravi illius affectus: nam ad illum non inducit, sed potius ab eo avertit. Sic actus fidei potest esse cum affectu ad peccatum, & tamen non ideo malus est, nec actus per se bonus ex illo factus, erit malus. Quare tunc pravus affectus soli subjecto non satis efficaciter gehennam timenti imputandus est. Itaque attritio, quæ ex metu non satis efficaci nec appretiativè maximo concipitur, quamvis non excludat affectum omnem ad peccatum, non ideo mala est, imò est bona licet insufficiens, nam peccandi voluntatem excludit pro aliquibus casibus. De hac tamen attritione hic non agimus, sed de attritione concepta ex metu gehennæ appretiativè maximo: quæ quidem voluntatem peccandi excludit pro omni casu possibili secundum rei veritatem, quia ejus motivum assumitur secundum totam suam amplitudinem.

Obj. 10. S. Augustinus, l. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum, c. 9. ait: *Quando autem timore pœnæ, non amore justitiæ fit bonum, nondum bene fit bonum, nec fit in corde quod fieri videtur in opere.* Ergo

ex S. Doctore attritio concepta ex solo metu poenarum reddit hominem hypocritam, ac proinde mala est.

Resp. Nego conseq. Quia loquitur de timore serviliter servili, ut patet ex his verbis immediatè subjectis: *Quando mallet homo non facere, si posset impune.*

Dices. Ex S. Augustino, Lib. contra Adimantum timor ad veterem legem, amor ad novam pertinet.

Resp. In utraque lege timor & amor locum habent: nam in veteri lege tuerunt viri Sancti, ideoque perfecti Dei amore præditi: Sed inter utramque legem hoc discriminis intercedit, quod in veteri lege prævaluit timor, in nova prævalet amor; & hoc solum intendit S. Augustinus, idque expresse docet, l. 1. de moribus Ecclesiæ, c. 28. his verbis: *quamquam utrumque in utroque sit, prævalet tamen in vetere timor, amor in novo.*

Præterea timor ad veterem legem, amor ad novam pertinet etiam in hoc sensu, quod non dabatur in veteri lege charitas ex vi ipsius legis, sed solum ex meritis Christi venturi, charitas verò habitualis & gratiæ actuales ad actus charitatis eliciendos conferuntur copiosè in lege nova ex opere operato vi ipsius legis novæ per Sacramenta ipsi propria propter merita Christi ejus auctoris jam exhibita & per ejus sacrificium ac Sacramenta nobis applicata.

ARTICULUS VII.

Utrum attritio ex metu gehennæ concepta sufficiat sine ullo Dei amore ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam?

§. I.

Nota. **A**mor Dei supra omnia duplex est, charitatis scilicet, & spei seu concupiscentiæ. Amor charitatis est is, quo Deus super omnia diligitur propter se, seu quia est in se summe bonus & perfectus. Amor spei seu concupiscentiæ est is, quo Deus super omnia diligitur quatenus est nostrum summum bonum. Unde illi amores differunt penes motiva, ideoque essentialiter: nam actus sumit suam essentiam à motivo.

Amor charitatis dicitur perfectus, quia præter summam appretiationem habet motivum omnium perfectissimum, nempe Deum ut est in se, seu infinitam Dei amabilitatem absolutè sumptam. Amor verò spei dicitur imperfectus ratione scilicet motivi, quia non elicitur ex motivo omnium perfectissimo, quod est amabilitas, seu bonitas Dei absolutè sumpta, sed ex motivo spei seu concupiscentiæ, quod est bonitas Dei relativa, seu Deus ut nobis bonus, & summum nostrum bonum. *Quod aliquis velit frui Deo, pertinet ad amorem, quo Deus amatur amore concupiscentiæ. Magis autem amamus Deum amore amicitiae, quam amore concupiscentiæ: quia majus est in se bonum Dei, quam bonum quod participare possumus fruendo ipso, ait S. Thomas, 2. 2. quæst. 26. art. 3. ad 3.*

Caterum quod hic dicetur de attritione concepta ex metu gehennæ, intelligi

telligi debet de attritione ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex quolibet alio motivo ab amore Dei distincto concepta.

Dico. Ad remissionem peccatorum mortalium in Sacramento Poenitentiae obtinendam non sufficit quaelibet attritio, sed requiritur attritio appetitativè summa, quæ præter metum gehennæ includat aliquem Dei amorem.

Prob. 1. Ex Scriptura & Patribus. Ad justificationem omnem requiritur vera conversio ad Deum. Atqui vera conversio ad Deum non est solum aversio à creatura in qua constituebatur summam bonum, sed etiam aliquis affectus in Deum seu amor. Ergo aliquis Dei amor requiritur ad omnem justificationem, ideoque etiam in Sacramento. Major constat ex Joelis, c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Quæ verba intelligi debent pro subiecta materia, ita ut foment conversionem ad Deum per aliquem Dei amorem, vel perfectum secluso Sacramenti privilegio, vel saltem imperfectum positò aliquo alio supplente defectum amoris perfecti.

Prob. 2. Ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 6. ubi agens de dispositionibus adultorum ad justificationem in Baptismo consequendam requisitis, ait: *Illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam poenitentiam quam ante Baptismum agi oportet.* Certè si ad justificationem per Baptismum obtinendam requiritur aliquis amor, quantò magis ad justificationem per

Sacramentum Poenitentiae, in quo difficilius quam in Baptismo remittitur peccatum, & quod à Conc. vocatur laboriosus Baptismus.

Idem Concilium, sess. 14. cap. 1. loquens de poenitentia quovis tempore ad justificationem necessaria, hæc ait: *Ut perversitate abjecta & emendata, tantum Dei offensionem cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur.* Sane pius ille animi dolor de tanta Dei offensione aliquem erga Deum affectum & amorem significat.

Prob. 3. Auctoritate Cleri Gallicani in comitiis anni 1700. ita docentis: & quidem de dilectione Dei, sicut ad Sacramentum Baptismi in adultis, ita ad Sacramentum Poenitentiae, quæ est laboriosus Baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam omittamus, hæc duo in primis ex S. Synodo Tridentina monenda & docenda esse duximus: primum, ne quis putet in utroque Sacramento requiri ut præviam contritionem eam, quæ sit charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actu suscipiatur, hominem Deo reconciliat. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si præter fidei & spei actus, non incipiat diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem. Neque verò satis adimpleri potest utrique Sacramento necessarium vitæ novæ inchoandæ, ac servandæ mandata divina propositum, si poenitens primi & maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat, nec sit saltem animo ita preparato, ut ad illum exequendum, divina opitulante gratia, sese excitet ac provocet. Idem Clerus Gallicanus.

Prob. 4. Ratione multiplici.

Prima. Attritio, quæ sit dispositio ad reconciliationem sufficiens, debet esse medium proportionatum huic obtinendæ in Sacramento, à quo non tollat vim reconciliandi. Atqui sola attritio ex aliquo Dei amore imperfecto est tale medium: nam amor ille imperfectus reddit attritionem proportionatam recipiendæ Dei amicitiae in Sacramento, à quo non tollit vim reconciliandi, cum non iustificet extra Sacramentum. Ergo sola attritio ex aliquo Dei amore concepta, est dispositio ad justificationem in Sacramento sufficiens.

Secunda. Homo per peccatum mortale avertitur à Deo & convertitur ad creaturam, ponendo in ea suam beatitudinem & suum finem ultimum. Ergo ut remissionem peccati obtineat, & se ad Deum verè convertat, debet non solum averti à creatura, sed etiam converti ad Deum, ipsum saltem amando ut suum summum bonum, & in eo suam beatitudinem statuendo.

Tertia ratio, quæ ad praxim spectat. Ubi agitur de Sacramentorum valore non licet sequi opinionem probabilem, relicta tutiore probabili. Nam Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id veter lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi.* Atqui sententia asserens necessitatem alicujus amoris non justificativi ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam, est tutior, & saltem verè probabilis: altera verò negans non est

certa; nam Alexander VII. vetuit utramque opinionem censura notari, & à multis impugnatur, argumentis gravibus. Ergo non licet sequi opinionem negantem necessitatem alicujus amoris, &c.

Confirm. adhuc, auctoritate Cleri Gallicani, qui in iisdem comitiis anni 1700. hanc propositionem: *Attritio ex gehenna metu sufficit sine ulla Dei dilectione, sine ullo ad Deum offensum respectu: quia talis honesta & supernaturalis est:* damnavit his verbis: *hæc propositio, quæ à dispositionibus necessariis ad absolutionem excluditur quilibet ad Deum offensum respectus, temeraria est, scandalosa, perniciofa, & in hæresim inducit.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Hæc verba Concil. Tridentini sess. 6. c. 6. (*illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt*) non significant amorem Dei tanquam omnis justitiæ fontis, esse dispositionem necessariam ad Baptismum, sed solum esse ordinariam dispositionem ad illum. Ergo ex illis verbis non probatur necessitas alicujus amoris. *Nego antecedens. Probatur.* Non omnes dispositiones hoc capite relatæ, necessariae sunt, puta metus gehennæ: ergo nec amor ibi refertur ut necessarius.

Resp. Nego conseq. Nam quamvis Concilium non intendat omnes dispositiones in illo capite expositas, esse necessarias; tamen intendit aliquas esse necessarias, ut fidem, spem, pœnitentiam formalem. Jam
verò

verò ex ipso contextu satis liquet saltem amorem Dei tanquam omnis justitiæ fontis, esse dispositionem necessariam; nam postquam Concilium dixit: *Illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt.* Statim subjicit: *ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam quam ante Baptismum agi oportet.*

Quod confirmatur ex historia Concil. Trident. à Palavicino scripta, l. 8. c. 13. ubi sic legitur: *Quod attinet ad id, quod dicitur de dilectione Dei (illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt) advertendum est, per tenorem decreti prius delineati nullam fieri dilectionis mentionem, sed Claudium Jaium Societatis Jesu & alios admonuisse, ut aliquis charitatis actus infereretur; cumque id ad omnium Patrum judicium relatum fuerit, viginti tres disertè illud comprobasse, ideoque insertum decreto, & per hæc verba retentum: cum nulla fiat mentio amoris, visum est cum fide & speungere aliquem dilectionis actum, quia si pœnitentia tota esset ex timore sine amore justitiæ, & dolor esset propter pœnam tantum, & non propter Dei offensam, infructuosae esset.*

Obj. 2. Conc. Trident. sess. 14. cap. 4. definit attritionem ex metu gehennæ voluntatem peccandi excludentem, sed sine ullo amore sufficere ad justificationem in Sacramento. Ergo nullus requiritur amor Dei &c.

Resp. Nego anteced. Nam (ut testatur Palavicinus, l. 12. Hist. Conc. Trident. c. 10.) in decreto, ut primum ante Patrum judicium delineatum erat, hæc verba, quæ de attri-

tione, c. 4. descripta legebantur: *verum etiam sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem: Patrum judicio expuncta fuerunt, & eorum loco ista substituta: Ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.*

Concilium autem circa attritionem ex metu gehennæ conceptam id solum definivit contra Lutheri errores. 1. Attritionem illam, si voluntatem peccandi excludat, & conjuncta sit cum spe veniæ, non esse malam, nec facere hominem hypocritam, & magis peccatorem. 2. Donum Dei esse, & impulsus Spiritus sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis. 3. Ad gratiam sanctificantem in Sacramento impetrandam disponere.

Inst. Conc. Trident. docet attritionem illam ad justificationem in Sacramento consequendam disponere, & quidem proximè. Ergo docet eam sufficere.

Resp. Fateor quidem attritionem illam ad justificationem in Sacramento obtinendam disponere etiam proximè, ideoque sufficere, si (ut ait Conc. Trident.) voluntatem peccandi excludat, & sit conjuncta cum spe veniæ. Sed tunc in illa attritione continetur aliquis Dei amor. Nam 1. illa attritio excludit affectum peccandi, ideoque amorem omnis boni creati in quo pœnitens ultimo conquiescat, & suam beatitudinem ac finem ultimum ponat. Homo autem non potest esse sine amore aliqujus boni in quo conquiescat, & beatitudinem suam ponat: nam homo non potest esse sine amore beatitudinis suæ.

Ergo

Ergo si jam non habet amorem alicujus boni creati, in quo ultimò conquiescat, & suam beatitudinem ac finem ultimum ponat; necesse est, ut amet bonum increatum, in eo ultimò conquiescat, & beatitudinem suam ac finem suum ultimum ponat: quod est amare Deum super omnia amore concupiscentiæ seu spei. 2. In illa attritione includitur spes veniæ & remissionis peccatorum, ideoque spes salutis. Spes autem salutis vera & a Deo præcepta continet necessariò desiderium salutis efficax, quod non potest esse sine amore spei seu concupiscentiæ: nam desiderium salutis continet amorem beatitudinis cœlestis consistentis in possessione summi boni, ideoque continet amorem Dei ut summi nostri boni.

Dices. In decreto priùs delineato, de hac attritione expuncta fuere hæc verba: *verum etiam sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem.* Ergo non debet concedi quòd illa attritio sufficiat in Sacramento.

Resp. Nego conseq. Nam ideo hæc verba expuncta fuere, quia Tudeanus Antistes monuit circa sufficientiam attritionis ex metu gehennæ præcisè conceptæ, variare Theologorum Catholicorum sententias; quia nempe non omnes putant amorem Dei in illo metu contineri aut supponi. Multi tamen putant in metu, de quo Conc. Trident. loquitur, contineri amorem spei, quia loquitur de metu gehennæ & pœnarum, ideoque de metu non solum supplicii ignis, sed etiam amissionis Dei. Metus autem amittendi Deum ut objectum beatitudinis, ne-

cessariò includit amorem Dei ut nostri summi boni: nam amamus bonum, cujus privationem metuimus.

Obj. 3. Ad justificationem in Sacramento sufficit attritio excludens voluntatem peccandi. Sed attritio ex solo gehennæ metu concepta excludit voluntatem peccandi. Ergo.

Resp. Nego maj. præcisè sumptam. Nam non sufficit exclusio voluntatis peccandi, nisi quatenus illa exclusio non potest esse sine amore Dei ut summi nostri boni, & nisi conjuncta sit cum spe veniæ ac salutis, quæ simul est desiderium efficax salutis includens amorem beatitudinis cœlestis, ideoque amorem Dei ut summi nostri boni, ut modò dictum est.

Obj. 4. Attritio illa continet propositum servandi omnia præcepta, ideoque diligendi Deum cum præceptum urgebit. At hoc sufficit. Ergo illa attritio sufficit, &c.

Resp. Nego min. Nam requiritur verus amor actualis, & vera conversio ad Deum. Propositum autem amandi Deum præcisè sumptum, non est amor nec conversio actualis ad Deum, sed propositum amoris & conversionis ad Deum.

Obj. 5. Si ad justificationem in Sacramento requiritur aliquis Dei amor, jam nullum erit privilegium Sacramenti, nec illud erit de se reconciliativum. Falsum conseq. ergo.

Resp. Nego maj. Quia amor Dei, qui in hoc Sacramento requiritur, non justificat per se & extra Sacramentum. Solus enim actus charitatis perfectæ, quò Deus super omnia propter se diligitur, justificat extra Sacramentum.

Obj. 6.

Obj. 6. Dici non potest quis sit ille amor imperfectus, non per se justificativus, qui requiritur & sufficiat ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ. Ergo.

Resp. Nego anteced. Et meam de hac re sententiam, quam sicut omnem aliam sedis Apostolicæ & Ecclesiæ judicio omnino subjicio, expono. Dico itaque amorem illum esse amorem spei seu concupiscentiæ, quo Deus super omnia, sed præcisè ut nostrum summum bonum & nostra beatitudo amatur. Qui amor concupiscentiæ pertinet ad habitum spei, ut docet S. Thomas, 2. 2. quæst. 17. art. 8.

Porro cum amamus Deum ut nostrum summum bonum, non amamus Deum propter nos, sed nobis, & eum amamus præcisè quia est summum nostrum bonum, præscindendo à motivo perfectiore, nempe bonitate Dei absoluta, non illud excludendo.

Inst. 1. Nulla ratione probari potest necessitas talis amoris. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam 1. ad justificationem in Sacramento requiritur aliquis amor Dei super omnia, qui nunquam justificet extra Sacramentum: nam requiritur conversio ad Deum ex toto corde, totalitate scilicet appretiatiōis, quæ Dei amorem super omnia necessario includit. Talis est autem amor concupiscentiæ. 2. Quia cum homo per peccatum mortale constituerit finem suum ultimum, seu suam beatitudinem in creatura cum magna Dei injuria; videtur ex natura rei ad tantæ injuriæ compensationem & veniam, requiri, ut talem vo-

luntatem, seu affectum retractet per affectum, quo saltem finem suum ultimum, seu suam beatitudinem in Deo constituat, & ei restituat in corde suorum rationem finis ultimi, & sic Deum ut suum summum bonum super omnia amet. 3. Homo non potest esse ita dispositus, ut nullum bonum appetat & amet, in quo ultimo conquiescat, & suam beatitudinem ponat: nam necessario expetimus beatitudinem nostram, in quocumque bono consistat. Ergo si jam non amat nec expetit ullum bonum creatum in quo ultimo conquiescat, & suam beatitudinem ponat, ut exigit vera conversio; certè necesse est, ut expetat & amet bonum increatum ut suam beatitudinem & finem ultimum.

Inst. 2. Amor ille spei non differt ab amore charitatis. Ergo per se justificat extra Sacramentum, ergo non requiritur, &c.

Resp. Nego anteced. Nam illi duo amores habent diversa motiva: ac proinde differunt specificè & essentialiter. Nam distinctio specifica actuum vel habituum repetitur ex motivis specie diversis, cum actus & habitus suam speciem sumant à motivo. Quare hos amores rectè distinguit S. Thomas, 2. 2. q. 17. ar. 8. ubi ait: *Amor quidam est perfectus, quidam imperfectus. Perfectus quidem amor est, quo aliquis secundum se amatur, utpote cui aliquis vult bonum, sicut homo amat amicum. Imperfectus amor est, quo quis amat aliquid non secundum ipsum, sed ut illud bonum sibi ipsi proveniat, sicut homo amat rem quam concupiscit. Primus autem amor pertinet ad charitatem, qua inhæret Deo secundum se ipsum. Sed spes*

pertinet ad secundum amorem, quia ille qui sperat aliquid sibi obtinere intendit.

Inst. 3. Amor concupiscentiæ justificat sicut amor charitatis; ergo non requiritur, &c.

Resp. Nego anteced. Nam Scriptura & Patres vim justificandi per modum ultimæ dispositionis tribuunt solum charitati & amor Dei simpliciter: qui amor est amor amicitiae, non spei. Cum amor spei sit essentialiter minus perfectus, utpote habens motivum minus perfectum, non debet habere eandem vim, quam habet amor charitatis ex sui motivi excellentia, quod est Deus secundum se & absolute sumptus.

Inst. 4. Conc. Trident. requirit amorem, quo Deus diligitur tanquam omnis iustitiæ fons.

Resp. Hic amor est amor spei & concupiscentiæ: nam est amor Dei ut largitoris gratiæ sanctificantis ad beatitudinem perducantis, & consequenter ut largitoris gratiæ & gloriæ, & ut est fons ac terminus, seu objectum beatitudinis.

Inst. 5. Amor concupiscentiæ est amor mercenarius. Sed amor mercenarius est malus & à Patribus vituperatur. Ergo amor ille est malus, nec proinde requiritur &c.

Resp. Amor spei licet à Theologis appelletur mercenarius, tamen non est mercenarius in sensu Patrum, & à S. Augustino vocatur gratuitus & castus, quia per illum Deus castè concupiscitur & diligitur nempe tanquam finis noster ultimus, seu nostrum summum bonum, non autem propter bona temporalia. Amor autem merce-

narius in sensu Patrum, in quo ab illis vituperatur, est amor Dei propter bona temporalia.

Observa. Amor spei necessitate quadam naturali conjunctus est cum aliquo charitatis, seu benevolentiae affectu erga Deum propter se, licet non appretiative summo ex motivo charitatis. Nam Deus super omnia amari non potest ut summum nostrum bonum, quinetiam aliquatenus ametur propter se, quamvis non super omnia ex hoc motivo, sed solum ex motivo concupiscentiæ.

ARTICULUS VIII.

Utrum ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ sufficiat attritio concepta ex metu gehennæ & amore imperfecto?

Nota. Aliqui veteres Theologi ante Concil. Trident. existimaverunt, contritionem charitate perfectam, quæ semper justificaret, requiri in Sacramento Pœnitentiæ, eò quod sentirent absolutionem Sacerdotis esse merè declaratoriam remissionis peccatorum. Qui error à Conc. damnatus est, & post illud ab Abbate San Cyrano Duverger appellato renovatus.

Aliqui recentiores duplicem distinguunt contritionem ex amore Dei super omnia propter se conceptam, unam intensam, quæ est ex amore Dei super omnia propter se intensè dilecti: & alteram remissam, quæ ex amore Dei super omnia propter se, sed remissè dilecti concipitur. Intensam contritionem dicunt semper extra Sacra-

Sacramentum justificare: remissam verò volunt non justificare extra Sacramentum nisi in certis casibus. Unde hanc, non illam, in Sacramento Pœnitentiæ ut necessariam exigunt.

§. I.

Dico. In Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum mortaliū non requiritur contritio elicitā ex amore Dei super omnia propter se, sive intenso, sive remisso; sed sufficit attritio ex metu gehennæ efficaci & ex amore concupiscentiæ erga Deum concepta.

Prob. 1. Ex his Christi verbis, quibus hoc Sacramentum instituit, Joann. c. 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, &c.* Juxta quæ in sensu proprio intellecta, ut Conc. Trident. declarat esse intelligenda, Sacerdotes veram habent potestatem remittendi peccata. At si Sacramentum hoc requirit contritionem ex charitate vera ac propriè dicta conceptam, ideoque semper justificantem, Sacerdotes nunquam poterunt peccata remittere: nam semper necessariò ante illorum absolutionem jam remissa esse debebunt: ac proinde Sacerdotis absolutio nunquam peccata remittere poterit. Item aliòqui Sacramentum Pœnitentiæ jam non erit Sacramentum mortuorum, sed vivorum: quod repugnat sensui Ecclesiæ.

Prob. 2. Si ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ non sufficit attritio supra explicata, sed requiritur contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se licèt in gradu in-

tensionis remisso, Sacramentum Pœnitentiæ in re susceptum nunquam fideles lapsos reconciliat, imò nec reconciliare potest, sed reconciliatos semper exigit. Absurdum consequens. Ergo. Major constat, si quidem omnis amor Dei super omnia propter se licèt in gradu remisso, & contritio ex illo concepta, statim semper justificat etiam extra Sacramentum ut supra art. 5. ostensum est, & adhuc sic probatur. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 4. contritio charitate perfecta semper reconciliat priusquàm hoc Sacramentum actu suscipiatur. Atqui omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti etiam in gradu remisso, est contritio charitate perfecta. Ergo omnis contritio ex amore Dei super omnia propter se concepta, statim semper justificat etiam extra Sacramentum. *Prob. min.* Nam est contritio concepta ex charitate vera & perfecta essentialiter. Omnis enim amor Dei, super omnia propter se habet totam essentiam charitatis, positam in appretiatione summa & motivo amoris omnium perfectissimo: & intensio est quid accidentale omni actui; nam duo actus habentes idem objectum materiale & idem motivum, quorum tamen unus sit remissus & alter intensus, sunt ejusdem speciei, ideoque ejusdem essentia. Sic duo actus fidei, vel duo actus spei diversæ intentionis, sunt tamen ejusdem essentia & speciei.

Minor primi sillogismi patet; nam ex Conc. Trident. sess. 14. can. 1. Sacramentum Pœnitentiæ est *Sacramentum pro fidelibus quoties post Baptismum in*

peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis à Christo institutum. At evidenter absurdum est Sacramentum in re à Christo ad fideles Deo reconciliandos institutum, nunquam reconciliare, imò nec reconciliare posse; sed semper supponere & exigere jam reconciliatos, exigendo aliquid quod ante ejus formam & priusquam perficiatur, semper justificet.

Prob. 3. Si in Sacramento Pœnitentiæ requiritur contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se salutem in gradu remisso, nunquam moribundi damnari poterunt ob defectum absolutionis. Falsum consequ. ergo. Sequela majoris patet; nam si moribundus talem contritionem habet, salvabitur sine absolutione, ut fatentur adversarii, qui docent illam in casu necessitatis justificare extra Sacramentum; si illam non habet, damnabitur etiam cum absolutione Sacerdotis.

Minor constat 1. ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ in articulo mortis omnium peccatorum reservationem tollit, ne, ut ait Conc. Trident. sess. 14. cap. 7. hac occasione aliquis pereat. 2. ex praxi fidelium, qui sibi & suis maxima sollicitudine, Sacerdotis absolutionem in mortis periculo exquirunt. 3. ex can. Si Presbyter 26. q. 6. si Presbyter pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum. 4. Ex Cœlestino, 1. Epist. ad Episcopos Provinciæ Viennensis, cap. 2. ubi ait: Agnovimus Pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desiderius annui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ capiunt remedio subvenire.... quid hoc, rogo, aliud est quam morienti

mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere?.... Salutem ergo homini adimit quisquis mortis tempore speratam Pœnitentiam denegarit. 5. Ex S. Augustino, Epist. 180. ad Honorat. Si Ministri desint, quantum exitium sequatur eos, qui de isto saculo vel non regenerati exeunt, vel ligati?

Certè Cœlestinus, Augustinus, & Conc. Tridentin. evidenter supponunt contingere posse, ut pœnitentes habeant contritionem, quæ ad justificationem nunquam sufficiat nisi in Sacramento. Nam manifestè supponunt fieri posse, ut morientes pereant ob solam carentiam absolutionis, quacum potuissent salvari elicitâ aliqua contritione: nam seclusa omni contritione absolutio Sacerdotis nihil efficit. Talis autem contritio non est contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se etiam in gradu remisso, qui semper justificat, & juxta adversarios semper justificat in casu necessitatis, ut cum deest copia confessarii; sed contritio quæ cum absolutione justificat, & sine illa non justificat, est ea quæ à nobis requiritur.

Porro falsum est, quod asserit recentior quidam, nempe plerosque auctores dubitare utrùm contritio concepta propter Deum super omnia propter se dilectum, sed in gradu remisso justificet in articulo mortis extra Sacramentum. Nam nullus aliqujus nominis Auctor catholicus proferri potest, qui se de hoc dubitare asserat.

Prob. 4. Ex Conc. Trident. nam 1. sess. 14. cap. 3. docet contritionem generatim sumptam, esse partem mate-

materiam Sacramenti; & cap. 4. illam dividit in contritionem charitate perfectam, & in imperfectam quæ attritio dicitur. Ergo utraque illa contritio poteſt eſſe materialis pars Sacramenti: quod enim convenit generi, convenit etiam ſpeciebus. Ergo attritio cum excluſione voluntatis peccandi & cum ſpe veniæ, ideoque amore ſpei, in ratione contritionis, ſufficit ad Sacramentum. 2. Conc. Trident. cap. 4. dicit contritionem aliquando eſſe charitate perfectam, & tunc reconciliare ante Sacramentum. Ergo contritio, quæ in Sacramento reconciliat, non eſt charitate perfecta. Ergo contritio ex amore imperfecto reconciliat in Sacramento. Contritio autem ex amore Dei ſuper omnia propter ſe dilecti quamvis non valde intenſe, eſt contritio charitate perfecta: nam hic amor eſt vera charitas, cum habeat totam eſſentiam charitatis perfectæ, nempe ſummam appretiationem, ſeu adhæſionem & motivum omnium poſſibilium perfectiſſimum, quod eſt Deus ſecundum ſe abſolute ſumptus. 3. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 7. in præmio per Sacramenta Eccleſiæ: *Omnis vera juſtitia vel incipit, vel capta auget, vel amiſſa reparatur.* Et can. 6. & 8. Sacramenta continent gratiam quam ſignificant, illamque ex opere operato conferunt. At hæc omnia falſa eſſent, ſi ad Sacramenta Baptiſmi & Pœnitentiæ requiritur contritio ex amore Dei ſuper omnia propter ſe, qui ſemper juſtificat extra Sacramentum, ut oſenſum eſt.

Dices. Conc. Trident. non definivit ſufficientiam attritionis ex amore imperfecto conceptæ.

Reſp. Id quidem non definivit expreſſe ſeu expreſſitè; ſed implicite & virtualiter docet: nam expreſſe definit ea, ex quibus certò inferitur ſufficientia talis attritionis, ut patet ex locis Conciliis adductis contra neceſſitatem contritionis perfectæ in Sacramento: quæ quidem ita clara ſunt, ut Cardinalis de Laurea, Traſt. de Pœnit. diſp. 8. aſſerere non dubitarit eſſe de fide ad juſtificationem in Sacramento conſequendam ſufficere attritionem, quæ ſcilicet opponitur contritioni perfectæ ſemper ante Sacramentum juſtificativæ, ſeu non requiri contritionem perfectam.

Dices. Ex Palavicino, in ſua Conc. Trident. Hiſtoria, Patribus Tridentinis id fuit in propoſito, ut ea tantum definirerent, quæ erroribus hæreticorum adverſarentur: illa verò quæ inter Catholicos Doctores controverſa eſſe ſciebant, intacta relinquerent. Aliqui autem Catholici neceſſitatem contritionis perfectæ etiam in Sacramento propugnarunt, qualis fuit Tuderanus Epiſcopus, eodem Palavicino teſte. Præterea verbum *ſufficere*, quod de attritione in decreto prius appoſitum fuerat, Patrum judicio deletum fuit, & ipſius loco ſubſtitutum eſt verbum *diſponere*. Ergo ſufficientia contritionis, quæ non ſit charitate perfecta, non fuit definita à Concilio.

Reſp. Diſting. conſeq. Non fuit definita expreſſe, *conced. conſeq.* implicite, *nego conſeq.* Conc. Trident. ita primario fuit propoſitum hæreticorum errores damnare, ut ſimul intenderit

doctrinam Catholicam circa materias, in quibus versabantur illi errores, exponere atque illustrare; ut patet ex multis capitibus, quæ præmisit Canonibus, in quibus directè & expressè hæreticorum errores damnantur; & in expositione doctrinæ catholicæ multa docet præter illa, quæ hæreticorum erroribus directè adversantur, ut penitus errores & errorum occasiones in posterum tollerentur, veritasque Catholica clariùs innotesceret. Præterea sensus Concilii ex ipsis textibus expendendus est.

Quod spectat ad deletionem verbi *sufficere*.

Resp. Ideo hoc verbum deletum fuit, ne daretur occasio existimandi nullum amorem Dei imperfectum requiri.

Cæterum quamvis sententia nostra de sufficientia attritionis ex amore spei videatur certa; tamen in praxi pœnitens ex attritione adducendus est ad eliciendam contritionem charitate perfectam; tum quia per hunc actum supplebit defectus qui possent esse ex parte ministri, & etiam defectum Baptismi ex parte sui, si fortè non esset validè baptizatus: tum quia per illum actum justificatus ad novam & majorem gratiam in Sacramento obtinendam disponitur: tum quia sæpius in decursu vitæ tenemur actum charitatis perfectæ elicere.

§. II.

Solvuntur objectiones petite ex auctoritate.

Obj. 1. Aliquos textus Scripturæ, 1. Cor. cap. ult. *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema.*

1. Joann. cap. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* Et 1. Cor. cap. 13. *Si habuero omnem fidem . . . charitatem autem non habuero, nihil sum . . . nihil mihi prodest.*

Resp. Ad 1. & 2. Duo illi textus intellecti de actu charitatis, significant eum, qui non diligit actu charitatis Deum vel proximum, quando urget præceptum charitatis, esse anathema, manere in morte, quia peccat mortaliter. Sed non tenemur in quavis circumstantia elicere actum charitatis.

Resp. Ad 3. Ibi agitur de charitate habituali, sine qua homo non est amicus Dei, nec filius adoptivus, nec hæres Dei, & nihil est meritum vitæ æternæ, nec salus comparari potest.

Obj. 2. Scriptura ad justificationem requirit conversionem ad Deum ex toto corde juxta illud Joelis c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Sed conversio ad Deum ex toto corde includit amorem perfectum. Ergo.

Resp. Disting. maj. Scriptura requirit conversionem ex toto corde elicitam ex amore sive perfecto, sive minùs perfecto, *conc. maj.* elicitam ex amore semper perfecto nempe charitatis, subdisting. si nihil adhibeatur, quod suppleat defectum amoris perfecti, *conc. iterum maj.* si adhibeatur aliquid supplens defectum amoris perfecti, quale est Sacramentum mortuorum, *nego maj.* ad justificationem per Sacramentum mortuorum obtinendam non requiritur conversio ex amore perfecto, qualis requiritur extra Sacramentum: nam Sacramentum mortuorum institutum est ut medium faci-

facilius obtinendæ remissionis peccatorum ex meritis Christi.

Obj. 3. Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. requirit in Sacramento Pœnitentiæ contritionem, quam cap. 4. dicit quovis tempore necessariam fuisse ad impetrandam veniam peccatorum. Atqui contritio, quæ quovis tempore necessaria fuit ad impetrandam veniam peccatorum, includit amorem Dei super omnia propter se: nam sine hoc amore nemo unquam in lege naturæ & in lege Mosaica justificatus fuit. Ergo Conc. requirit in Sacramento contritionem includentem amorem Dei super omnia propter se.

Resp. Disting. maj. Conc. requirit in Sacramento contritionem, quam dicit quovis tempore fuisse necessariam, sumptam genericè, seu secundum prædicata communia tantum, *conc. maj.* sumptam specificè & adæquatè, seu sumptam secundum prædicata tum generica tum specifica, *neg. maj.* contritio quam Conc. dicit esse partem materiale Sacramenti Pœnitentiæ, & quovis tempore ad impetrandam veniam necessariam fuisse, est contritio genericè sumpta, quæ est præcisè animi dolor ac detestatio super omnia mala de peccatis commissis cum proposito non peccandi de cætero, præscindendo à motivo. Nam postquam Conc. cap. 3. dixit actus pœnitentis, nempe contritionem, confessionem & satisfactionem esse materiam Sacramenti, sic initio capituli quarti ait: *Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est de*

peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius. Ubi patet contritionem in his locis sumi genericè, abstrahendo à motivo. Hanc autem sic definitam dividit in contritionem charitate perfectam, & in imperfectam, quæ attritio dicitur.

Inst. 1. Pœnitentia seu contritio, quam Concil. Trident. dicit fuisse quovis tempore necessariam ad justificationem, est pœnitentia, quam Prophetæ prædicabant. Sed pœnitentia, quam Prophetæ prædicabant, includebat amorem Dei super omnia propter se. Ergo contritio quam Conc. Trident. &c. includit hunc amorem.

Resp. Disting. maj. Est pœnitentia genericè sumpta, quam prædicabant Prophetæ, *conc. maj.* est pœnitentia specificè sumpta quam prædicabant Prophetæ, *neg. maj.* pœnitentia & conversio, seu contritio genericè sumpta, est dolor ac detestatio de peccatis commissis cum proposito nunquam peccandi mortaliter. Duplex est specie diversa: alia perfecta, quæ ex amore Dei perfectò concipitur: alia imperfecta, quæ ex amore imperfectò elicitur. Conc. autem contritionem & pœnitentiam à Prophetis prædicatam sumit genericè, ut patet ex cap. 4. cit.

Inst. 2. Genus simpliciter prolaturum sumitur pro præcipua specie. Sic panis simpliciter dictus sumitur pro pane triticeo. Ergo Conc. Trident. loquitur de contritione perfecta.

Resp. Nego anteced. universaliter sumptum. Nam cum dicitur, v. g. animal

animal est sensitivum, nomen *animal* profertur simpliciter, & tamen non accipitur pro præcipua specie, exclusis aliis imperfectioribus, sed sumitur genericè. Ad exemplum dico non valere à particulari ad universale consecutionem.

Inst. 3. Conc. Trident. postquam cap. 4. explicuit attritionem, quam dicit disponere ad gratiam in Sacramento obtinendam, adducit in exemplum pœnitentiam Ninivitarum, per quam à Deo misericordiam impetrarunt. Atqui hæc pœnitentia includebat amorem Dei super omnia propter se. Ergo.

Resp. Disting. maj. Adducit pœnitentiam Ninivitarum ad probandam præcisè bonitatem timoris pœnarum, per quem Ninivitæ paulatim dispositi sunt ad contritionem perfectiorem, *conc. maj.* ad probandam necessitatem contritionis conceptæ propter Deum super omnia propter se dilectum, quæ disponat tantum ad justificationem in Sacramento consequendam. *nego maj. & conseq.*

Obj. 4. Conc. Trident. sess. 6. c. 6. ad justificationem in Baptismo requirit amorem Dei tanquam omnis justitiæ fontis: nam sic ait: *Illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt.* At hæc dilectio est amor Dei super omnia propter se in gradu remisso. Ergo Conc. Trident. hunc amorem requirit in Baptismo. Ergo à fortiori requiritur in Sacramento Pœnitentiæ.

Resp. Nego min. Sed hæc dilectio est amor imperfectus, quo Deus super omnia ut nobis bonus præcisè & ut

summum nostrum bonum diligitur. Nam diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem, est diligere Deum tanquam auctorem & largitorem omnis sanctitatis, quæ est maximum bonum hominis, ac proinde etiam beatitudinis, quæ est terminus & merces sanctitatis.

Quæres: Cur amor ille imperfectus dicitur charitas initialis seu inchoata.

Resp. Quia non est charitas simpliciter, sed est initium seu inchoatio charitatis, cum sit dispositio proxima ad actum charitatis perfectæ: nam ex S. Thoma dispositio proxima ad aliquid est initium seu inchoatio illius. Qui autem Deum ut suum summum bonum super omnia amat, proxime dispositus est ad eum etiam propter se super omnia amandum.

Obj. 5. S. Augustinus variis locis ad conversionem veram requirit amorem justitiæ. At amor justitiæ est charitas perfectæ. Ergo ad conversionem veram requirit charitatem perfectam.

Resp. Nego min. Nam amor justitiæ secundum S. Doctorem nihil aliud est, quam amor virtutis, rectitudinis, & ordinis, cui peccatum opponatur, aut ad summum amor Dei ut summi nostri boni. Ad conversionem autem reverà requiritur amor justitiæ ex aliquo motivo honesto supernaturali, imò ex motivo amoris Dei ut nostri summi boni, non tamen ex motivo omnium perfectissimo. Jam verò attritio concepta ex metu gehennæ & ex amore spei, necessario includit voluntatem servandi omnia mandata, ac proinde exercendi omnem virtutem præceptam, seu faciendi omnem justitiam præceptam

ceptam : & consequenter continet amorem iustitiæ præcipuè ex motivo amoris spei.

Inst. 1. S. Augustinus opponit timori poenæ amorem iustitiæ.

Resp. Quando sic opponit, per timorem gehennæ intelligit timorem merè naturalem, serviliter servilem, & includentem affectum ad peccatum : qualem supponit fuisse in multis sub veteri lege. At non intelligit timorem gehennæ ortum ex gratia, efficacem, & conjunctum cum aliquo Deiamore, aut ad hunc disponentem.

Inst. 2. S. Augustinus, Epist. 144. ait : *Inimicus iustitiæ est, qui poenæ timore non peccat ... nam qui gehennam metuit, non peccare metuit, sed ardere.*

Resp. Ibi loquitur de timore naturali & serviliter servili : non autem de timore gehennæ supernaturali & efficaci. Nam qui efficaciter gehennam metuit, verè peccatum gehennæ inductivum timet propter gehennam ; & diligit iustitiam, seu virtutem propter odium gehennæ. Unde S. Doctor, serm. 13. de verbis Apostoli ait : *Fac vel timore poenæ, si nondum potes amore iustitiæ propter ipsam.*

Inst. 3. S. Augustinus, l. 2. contra adversarium legis, c. 7. ait : *Desiderium peccandi non exstinguitur nisi contrario desiderio rectè faciendi, ubi fides per dilectionem operatur :* & l. de spiritu & littera, c. 14. *Non enim fructus est bonus, qui de charitatis radice non surgit.* Ergo non est vera conversio sine dilectione.

Resp. 1. Nulla est vera conversio sine dilectione aliqua Dei, sive perfecta, sive imperfecta.

Ant. Th. Moral. P. II.

Resp. 2. S. Doctor in his & similibus locis per charitatem, & dilectionem, intelligit gratiam actualem, quæ consistit tum in supernaturali cognitione boni, tum etiam & maxime in supernaturali motionem & affectionem indeliberata ad bonum. Hinc dicit Deum infundere charitatem, dum confert gratiam actualem.

Quandoque etiam charitas & dilectio apud S. Augustinum significat amorem boni, seu virtutis supernaturalem & liberum ex quocumque motivo honesto & supernaturali, ut nemo ejus doctrinæ peritus dubitare potest. Unus hic locus ex multis sufficiat, l. 2. contra duas Epistolas Pelagionorum, c. 9. ubi ait : *Quid est enim boni cupiditas, nisi charitas ?* & initium fidei, seu voluntatem credendi à Deo esse probat ex hoc Scripturæ Textu : *Charitas ex Deo est.* Ubi per charitatem manifestè intelligit quamlibet piam affectionem & volitionem supernaturalem actus virtutis distinctæ à charitate propriè dicta.

Quare posterioris loci sensus est : non est bonum, salutare seu utile ad salutem, quidquid non fit ex gratia Spiritus sancti. Potest etiam sic intelligi, non est fructus bonus, id est, meritorius vitæ æternæ, nisi fiat in charitate habituali & gratia sanctificante.

Inst. 4. S. Augustinus nullum Dei amorem bonum ac salutarem agnovit præter charitatem propriè dictam.

Resp. Neg. Nam quàm bonum ac salutarem esse senserit amorem

O o

con-

concupiscentiæ, patet ex serm. 178. de verbis Apostoli, ubi ait: *Aliud est timere pœnam, aliud est amare iustitiam. Amor castus in te esse debet, quo amore desideres videre, non cœlum & terram sed desidera videre Deum tuum, amare Deum tuum: quia dictum est, filii Dei sumus, & nondum apparuit quod erimus. Scimus autem quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Ecce propter quam visionem fac bonum, ecce propter quam noli facere malum. Si enim amas videre Deum tuum, si in hac peregrinatione illo amore suspiras: ecce probat te Dominus Deus tuus . . . si . . . in non vidento Deum tuum magnam pœnam putasti, gratis amasti.*

Obj. 6. Aliqui alii Patres docent necessitatem amoris Dei ad justificationem.

Resp. Textus, qui ex aliis Patribus obijciuntur, vel continent meram exhortationem ad contritionem perfectam tamquam optimam & utiliorem: vel significant id, quod requiritur veluti per se & secluso privilegio Sacramenti: vel probant necessitatem alicujus amoris sive perfecti extra Sacramentum, sive imperfecti in Sacramento: vel agunt de charitate habituali necessaria ad meritum, & salutem.

Obj. 7. S. Thomas, 3. p. q. 86. a. 3. ait: *Non potest esse verè pœnitens, qui de uno peccato pœnitet, & non de alio. Si enim displiceret ei illud peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum, (quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ,) sequeretur quod de omnibus peccatis pœniteret.*

Resp. 1. Reverà secundum nos re-

quiritur pœnitentia propter Deum super omnia dilectum, sed ut summum nostrum bonum.

Resp. 2. (Et melius ad mentem S. Thomæ) S. Doctor per veram pœnitentiam intelligit pœnitentiam perfectam & de se justificativam. Nam 1. juxta modum loquendi ei proprium eas solas virtutes veras appellat, quæ informantur charitate: per quod significat tantum illas solas esse in statu perfecto virtutis & meritorias finis ultimi. 2. Eadem p. 3. q. 85. a. 2. agnoscit pœnitentiam, quæ sit virtus specialis, & à charitate distincta. 3. Multis locis asserit attritionem sufficere, ut in 4. dist. 22. q. 2. a. 1. ad q. 3. ubi ait: *Remissio peccatorum aliquando tempore precedit Sacramentum, (quando scilicet præmittitur perfecta contritio:) aliquando autem in ipso Sacramento efficitur: quia quando aliquis accedit ad confessionem attritus, & non plene contritus, si obicem non ponat in ipsa confessione & absolutione, sibi gratia & remissio peccatorum datur.*

Porro quando S. Doctor, in 4. dist. 17. q. 3. a. 4. dicit confessionem non valere sine charitate, loquitur de confessione seorsim sumpta à Sacramento, prout est actus virtutis. Sic autem sumpta non valet sine charitate ad remissionem peccatorum mortalium.

Obj. 8. Catechismus Romanus, p. 2. de Sacram. Pœnit. n. 4. dicit pœnitentiam, qua unius Dei causa in mœrore sumus, pertinere ad virtutem & constitutionem Sacramenti.

Resp.

Resp. Hæ voces (unius Dei causa) hic significant ex solo aliquo motivo supernaturali, & aliquam ad Deum relationem habente, non autem ex sola charitate perfecta. Quod patet ex tota doctrina ibi tradita, ex qua confirmatur nostra assertio; nam, pag. 2. n. 47. sic habet: *Ex fidei Catholica Doctrina omnibus credendum & constanter affirmandum est: si quis ita animo affectus sit, ut peccata admissa doleat, simulque in posterum non peccare constituat; etsi ejusmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam satis esse possit; ei tamen cum peccata Sacerdoti ritè confessus fuerit, vi clavium scelera omnia remitti & condonari.*

Obj. 9. Ex aliquibus Patribus absolutio supponit pœnitentem viventem.

Resp. Absolutio supponit pœnitentem viventem vita gratiæ inchoata & imperfecta per fidem, spem, & contritionem imperfectam: non verò viventem vita perfecta per gratiam sanctificantem; ut patet ex S. Augustino, concione 2. in Psalm. 101. ubi exemplo Lazari usus, sic ait: *Fit hoc in corde pœnitentis: cum audis hominem pœnitere peccatorum suorum, jam revixit (inchoatè:) cum audis hominem confitendo proferre conscientiam, jam de sepulchro eductus est, sed nondum solutus est. Quando solvitur? à quibus solvitur? quæ solveritis, inquit, in terra, erunt soluta & in cælo. Merito per Ecclesiam dari solutio peccatorum potest, &c.*

§. III.

Solvuntur objectiones petite ex ratione.

Obj. 1. Ut doctrina Ecclesiæ de Sacramento efficacia sit vera, sufficit quòd peccata non remittantur per actum contritionis perfectæ, nisi in voto Sacramenti, quod in ea includitur. Ergo necessitas contritionis perfectæ non adversatur efficaciæ Sacramenti.

Resp. Nego ant. Quia 1. Ex Conc. Trid. Sacramentum Pœnitentiæ in re institutum est ad reconciliandos fideles lapsos; ergo ipsum Sacramentum in re habet vim conferendi gratiam reconciliationis: ergo non exigit gratiam reconciliationis, nec proinde aliquid hanc conferens, antequam ipsum perficiatur. Votum autem Sacramenti non est ipsum Sacramentum. 2. Ex Conc. Trid. Sacramenta omnia Ecclesiæ ex opere operato, seu in re gratiam suam continent ac conferunt. Ergo Sacramentum Pœnitentiæ ex opere operato, seu in re confert gratiam reconciliationis. Illam autem numquam conferret, nec conferre posset, si exigeret contritionem perfectam, quæ statim ante Sacramentum collatum justificat. 3. Ex Conc. Trid. vis Sacramenti præcipuè posita est in absolutione Sacerdotis. Et sess. 14. cap. 4. & 6. expressè distinguit justificationem, quam confert Sacramentum in voto, ab ea quam confert in re.

Obj. 2. Sententia asserens necessitatem contritionis ex amore Dei super omnia propter se conceptæ est tam probabilis, quàm negans: nam Alexan-

der VII. in decreto edito 7. Maji anno 1667. vetat eam censura notari. Ergo necessariò tenenda est, cum sit tutior.

Resp. Nego ant. Nam Alexander VII. in hoc decreto loquitur tantum de sententia afferente necessitatem aliqualem dilectionis, ideoque amoris imperfecti ratione vel motivi vel appreciationis. Nam amor Dei super omnia propter se nec est, nec dici potest aliqualem dilectio Dei, cum sit actus charitatis simpliciter & propriè dictæ. Hæc sunt autem verba decreti: Sanctissimus D. N. Alexander Papa VII. ... auditis vobis Eminentiss. ac Reverendiss. DD. Cardinalium Generalium inquisitorum, nec non Dom. consultorum & qualificatorum Sacra Congregationis, hoc presenti decreto in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, huic sanctæ Sedi reservatæ.... præcipit cunctis & singulis fidelibus quocumque gradu ac dignitate, etiam Episcopali, & majori, imò & Cardinalitibus fulgentibus, ut si deinceps de materia attritionis præfata scribent, vel libros aut scripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis modo pœnitentes, aut Scholares, ceterosve erudiant, non audeant alicujus Theologica censura, alteriusve injuriæ, aut contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualem dilectionis Dei in præfata attritione ex metu gehennæ concepta, qua hodie inter Scholasticos communior videtur: sive afferentem dictæ dilectionis necessitatem, donec ab hac sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum.

Obj. 3. Ad justificationem in Sacramento requiritur propositum non peccandi de cætero. At hoc pro-

positum est propositum servandi omnia præcepta, ideoque præceptum charitatis. Velle autem diligere Deum actu charitatis est eum hoc actu diligere.

Resp. Propositum non peccandi de cætero est dumtaxat propositum virtuale & implicitum amandi Deum super omnia propter se, quando urgebit præceptum charitatis. At ex metu pœnarum vel ex amore beatitudinis æternæ proponere amare Deum super omnia propter se, quando urgebit præceptum charitatis, non est actu diligere Deum super omnia propter se.

Obj. 4. Contritio requisita in Sacramento debet includere odium peccati. At odium peccati non est sine amore Dei super omnia propter se, ergo nec contritio, &c.

Resp. Nego min. Nam odium peccati concipi potest propter metum gehennæ vel amorem beatitudinis æternæ.

Obj. 5. Ad justificationem per Martyrium requiritur in adulto charitas perfecta, ergo & in Sacramento.

Resp. Omisso antecedente, quod negatur à multis requirentibus tantum amorem imperfectum, nego consequens disparitas est, quia Martyrium non est aliquid institutum ad conferendam primam gratiam, & in illa sententia eam non confert adulto, sed supponit in eo. At Sacramentum Pœnitentiæ est Sacramentum mortuorum, à Christo institutum ad gratiam reconciliationis fidelibus lapsis conferendam, ideoque illam ex sua institutione aliquando saltem confert, nec unquam illam jam collatam per actum charitatis necessariò exigit.

Obj.

Obj. 6. Ex natura rei videtur requiri, ut qui Deum contempnit, & odio habuit saltem interpretativè, non recipiatur in amicitiam divinam nisi eliciuerit actum charitatis perfectæ. Item habitus charitatis infundi non debet sine prævio actu charitatis.

Resp. Hoc verum est, secluso privilegio Sacramenti, & spectata præcisè connaturali quadam rerum exigentia ac convenientia. At actus charitatis non requiritur supposito Sacramenti privilegio habentis vim reconciliandi, ideoque supplendi defectum perfectæ charitatis alioquin requisitæ.

Præterea per attritionem sufficientem pœnitens amat Deum super omnia ut suum summum bonum, & animo præparatus est ad eum super omnia propter se amandum, cum urgebit præceptum charitatis.

Inst. Ad recuperandum habitum fidei requiritur actus fidei. Ergo à pari ad recuperandum habitum charitatis, requiritur actus charitatis etiam in Sacramento.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est ipsa voluntas Dei hanc vel illam dispositionem ad sua dona requirerentis: quæ voluntas per Scripturam, Traditionem & Ecclesiæ sensum nobis certò innotescit.

Obj. 7. In veteri lege numquam peccator adultus justificari poterat sine actu charitatis perfectæ. Ergo idem dicendum est in lege gratiæ.

Resp. Nego consequ. Disparitas est, quia in nova lege ex meritis Christi ejus auctoris jam exhibitis, institutum est Sacramentum reconciliatio-

nis, per quod facilior est via recuperandæ justificationis, quàm erat in lege veteri ante merita Christi exhibitæ, & institutionem Sacramentorum illa merita applicantium.

Inst. Præceptum charitatis divinæ non minùs sæpe obligat in lege gratiæ & amoris, quàm in lege timoris. Ergo si in veteri lege nemo, &c. à fortiori in nova lege, &c.

Resp. Disting. ant. Non minùs sæpe obligat per se, *conc. ant.* per accidens, subdisting. & non in iisdem omnibus omnino circumstantiis, *conc. iterum ant.* & in iisdem omnibus circumstantiis, *nego ant. & consequ.* præceptum charitatis perfectæ, quamvis nunc non obliget in eadem omni circumstantia justificationis obtinendæ, in qua obligabat judæos ut justificarentur; tamen christianos non minùs sæpe, imò sæpius & in pluribus aliis circumstantiis obligat. Præterea ex antecedente non sequitur actum charitatis perfectæ esse de necessitate Sacramenti, sed tantum præcepti.

Obj. 8. Ex nostra doctrina sequitur adultum, qui post Baptismum diu vixit in peccatis, posse salvari, quamvis nullum umquam actum charitatis eliciuerit. *nego seq. maj. Probatur.* In nostra doctrina fieri potest, ut homo, qui numquam elicit actum charitatis, & per 40. annos in peccatis vixit, eliciat attritionem ex metu gehennæ & amore spei conceptam, absolvatur, & statim moriatur. At is salvabitur, cum moriatur justificatus quamvis numquam amaverit Deum super omnia propter se. Ergo.

Resp. Nego maj. Nam cum attritio includat propositum efficax servandi omnia præcepta pro tempore quo urgent, & præceptum charitatis perfectæ nondum per tam longum tempus observatum, certò urgeat, non potest esse tunc attritio vera ac sufficiens, quin statim eliciatur actus charitatis perfectæ tum præceptus: quem admodum si quis attritionem elicuerit domi, & cum templum peteret, Sacramentum suscepturus, aliquis ab eo exigeret debiti solutionem, quia tunc sine dilatione egeret; certè ipse debitor, si verè attritus esset, hoc debitum solveret statim ante Sacramenti susceptionem. Præterea Deus (ut ex Scriptura & Patribus constat) neminem adultum decrevit efficaciter salvare nisi mediante sua cooperatione per actus fidei, spei, & charitatis: ac proinde numquam permittet, nec permittere potest consequenter ad hoc decretum, ut adultus in gratia moriatur quin prius hos actus saltem aliquando elicuerit.

Obj. 9. Attritio concepta ex metu gehennæ non excludit voluntatem peccandi. Ergo ad justificationem requiritur contritio perfectæ, quæ sola illam excludit.

Resp. 1. Attritio, quam dicimus sufficere in Sacramento, præter metum gehennæ includit amorem Dei super omnia ut nostri summi boni.

Resp. 2. Nego ant. Et dico attritionem ex metu gehennæ efficaci, absoluto & supernaturali conceptam, de qua hic agitur, excludere voluntatem peccandi pro quocumque casu possibili secundum rei veritatem & ordinem à

Deo statutum, ex v. 16. in timore Domini declinatur à malo. Nam efficax & absolutus metus gehennæ excludit omnem voluntatem peccandi mortaliter, cum illa exclusio sit medium necessarium ad vitandam gehennam. Non enim potest quis efficaciter & absolute timere gehennam, quin velit illam efficaciter vitare: nec potest vel le efficaciter gehennam vitare, quin velit adhibere omnia media ad illam vitandam necessaria, inter quæ est exclusio affectus ad peccatum. Nam qui vult efficaciter finem, vult etiam media ad illum assequendum necessaria, idque manifestè supponit Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. definiendo contritionem ex metu gehennæ & pœnarum conceptam, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ . . . donum Dei esse, &c. quòd certè non definit sub conditione impossibili.

Idem docet S. Augustinus, in Psal. 127. ubi vermis eorum non moritur. Audiunt hæc homines; & quia verè futura sunt impiis, timent, continent se à peccato. Timent quidem, sed non amant justitiam. Cum autem per timorem continent se à peccato, sit consuetudo justitiæ. Ergo ex S. Doctore timor gehennæ excludit voluntatem peccandi. Et S. Basilii, in Psalm. 33. ibi: Hæc (supplicia æterna) time, & hoc timore correptus animam & peccatorum concupiscentiam tamquam freno quodam reprime.

Inst. 1. Qui attritur ex metu gehennæ, non detestaretur peccatum, si metus gehennæ abesset; imò ita est habitualiter affectus, ut peccare vellet, si metus gehennæ abesset. Ergo sic attritus habet saltem virtualiter hunc

hunc actum: peccare vellem, si non esset gehenna; ac proinde retinet affectum ad peccatum. Ergo, &c.

Resp. 1. Retorquendo. Qui dolet de peccatis ex amore Dei perfectio, non detestaretur peccata, si amor ille abesset; imò ita est habitualiter affectus, ut peccare vellet, si amor abesset. Ergo, &c.

Resp. 2. Omisso antecedente, nego consequens. Nam quemadmodum is, qui peccata detestatur propter Deum super omnia propter se dilectum, quamvis esset ita habitualiter affectus, ut peccare vellet si non diligeret, non propterea habet ne virtualiter quidem hunc actum: peccare vellem, si non amarem Deum; ita quamvis aliquis ita esset habitualiter affectus, ut peccare vellet si metus gehennæ abesset, non idcirco habet vel formaliter, vel virtualiter hunc actum: vellem peccare si gehennæ metus abesset. Ratio est, quia quod esset reipsa, sed non est, non idcirco est in affectu ejus, qui apud se non statuit quid ageret vel non ageret in illa hypothesi. Hinc Deus non imputat peccatum quod esset, sed non est; at rationem tantum habet eorum quæ reverà sunt, quamvis non essent in aliqua hypothesi.

Inst. 2. Vi attritionis ex metu gehennæ & privationis Dei, homo non est paratus potius pati gehennam & privationem Dei, quam peccare. Ergo hæc attritio non excludit omnem voluntatem peccandi.

Resp. Disting. ant. Et electio gehennæ ac privationis Dei non est me-

dium ad non peccandum necessarium secundum rei veritatem & ordinem à Deo statutum, *conc. antec.* & electio gehennæ est hujusmodi medium necessarium, *nego antec.* disting. consequens. ergo hæc attritio non excludit omnem voluntatem peccandi pro aliquo casu impossibili ac chimerico, circa quem voluntas se habet merè præcisivè, *conc. consequ.* pro quocumque casu verè possibili secundum ordinem à Deo statutum, *nego consequ.* ut attritio ad justificationem disponat, satis est, si excludat omnem voluntatem peccandi pro quocumque casu possibili secundum rei veritatem ac ordinem à Deo statutum, & circa alios casus se habeat præcisivè, nihil circa eos statuendo. Quemadmodum ut contritio perfecta ad justificationem valeat, non requiritur ut vi illius homo sit paratus potius Deum non amare, quam peccare.

Inst. 3. Vi talis attritionis homo est paratus ad peccandum in casu, quo ex conscientia erronea judicaret peccatum esse necessarium ad vitandam gehennam. Ergo talis attritio non excludit voluntatem peccandi pro quovis casu.

Resp. Nego ant. Nam cum metus ille gehennæ efficax, sit ex instinctu Spiritus sancti, & supernaturalis ac prudens, non potest extendi ad casus falsos, ineptos, & chimericos. Præterea ex vi hujus metus homo tam appretiativè detestatur peccatum, quam gehennam: unde in hoc casu neutrum vi suæ attritionis eligeret.

Inst.

Inst. 4. Si quis eliciisset hunc actum mortaliter malum: mallet mortaliter peccare quam gehennam subire; certe non doleret de isto peccato per attritionem ex metu gehennæ conceptam. Ergo talis attritio non se extendit ad omnia mortalia possibilia, Ergo, &c.

Resp. Nego ant. Nam cum hæc attritio ex metu gehennæ secundum totam amplitudinem hujus motivi concipiatur, attritus per illam detestaretur omne peccatum à se admissum, gehennæ inductivum, proindeque malam illam voluntatem, qua maluisset peccare mortaliter, quam gehennam subire; cum hæc voluntas non sit medium vitandi gehennam, sed sit potius illius inductiva. Ad hanc autem detestationem non requiritur, ut eliciat hunc actum: mallet subire gehennam, quam mortaliter peccare; sed sufficit, ut eliciat dolorem de illo malo actu ex motivo gehennæ vitandæ, propter quod absolutè & efficaciter detestatur omnia peccata à se admissa, cum proposito non peccandi pro omni casu possibili secundum rei veritatem.

Inst. 5. Mercator, qui merces ex solo naufragii metu projicit in mare, retinet affectum aliquem in merces. Ergo à pari qui attrititur de peccato ex metu gehennæ, semper aliquem affectum ad peccatum servat.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est, quia dispositio omnis affectus in merces non est medium necessarium ad vitandum naufragium: & sic efficax naufragii metus non excludit omnem affectum in merces.

At exclusio omnis voluntatis peccandi & affectus in peccatum est medium necessarium ad vitandum gehennam: ac proinde efficax metus gehennæ excludit omnem affectum in peccatum, utpote gehennæ inductivum.

Similiter qui ex solo metu mortis abstinet à furto, retinet affectum in furtum, quia mors temporalis vitari potest retento affectu ad furtum. At gehenna vitari nequit sine depositione omnis affectus ad mortale peccatum: unde efficax gehennæ metus tollit omnem affectum in peccatum mortale.

Observa. Sufficit attritio ex solo amore spei quo Deus super omnia præcisè ut nostrum summum bonum amatur, secluso aut saltem præciso gehennæ metu, & à fortiori cum hoc amore sufficit attritio concepta vel ex turpitudine peccati, ut scilicet repugnantis legi & sanctitati Dei, vel quia est contra jus Dei ut legislatoris, vel contra reverentiam Deo ut supremo Domino debitam, vel ex motivo placandi Deum.

ARTICULUS IX.

Expediuntur aliquæ quæstiones circa contritionem in Sacramento.

Quæres 1. **E**X qua intentione, & quo tempore elici debeat contritio;

Resp. 1. Contritio necessario elici debet ex intentione confitendi & absolutionis recipiendæ. Nam alioqui non esset actio Sacramentalis, sicuti ablutio facta sine intentione baptizandi. Et quia pars referri debet ad complementum ut totum cum ea constituat.

Hinc

Hinc si quis nihil cogitans de confessione, contritionem elicuerit, debet aliam elicere.

Resp. 2. Contritio necessario elici debet ante absolutionem. Nam alioqui absolutio, quæ est forma Sacramenti, non applicaretur materiæ proximæ essentiali, quæ sunt contritio & confessio : & sic Sacramentum nullum esset, defectu partis essentialis.

Quare monendi sunt pœnitentes, ut contritionem confessioni semper præmittant. Quia alioqui periculum esset ne ante absolutionem non eliceretur : nam confessarius potest supponere jam illam elicitam esse, & sic post pœnitentiam injunctam & aliqua monita, statim dare absolutionem, non relinquendo tempus sufficiens ad elicendam contritionem ante absolutionem. Et reverà hoc non rarò accidit.

Queres 2. Utrùm quoties datur nova absolutio, requiratur nova contritio?

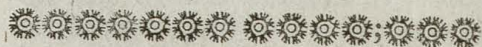
Resp. In praxi requiritur; tùm quia oppositum non est certum. Tùm quia fit novum Sacramentum numero distinctum à priori. Ergo præter novam formam requiritur nova materia proxima, nempe contritio & confessio. Unde si quis statim post absolutionem acceptam, recordans mortalem culpam, illam (ut tenetur) confiteatur, tenetur ante novam absolutionem renovare contritionem.

Queres 3. Utrùm contritio debeat moraliter perdurare in se vel in effectu suo, dùm absolutio datur.

Resp. Affirm. Alioqui contritio non faceret unum moraliter cum absolutione.

Ant. Th. Moral. P. II.

Hinc si quis post elicitam contritionem, aliud negotium aggrediat; vel si hæc diu præterit, in praxi renovanda est contritio, saltem in fine confessionis.

CAPUT III.

De Confessione.

ARTICULUS I.

Utrùm confessio omnium peccatorum mortalium à Christo instituta sit & præcepta?

Nota. Confessio, seu accusatio peccati duplex est; altera interna, quæ fit soli Deo, à quo venia petitur, de qua. Psal. 31. *Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino*: altera externa, quæ fit homini ut Dei Vacario ac Ministro, à quo absolutio Sacramentalis petitur, & dicitur confessio Sacramentalis. De hac sola hic agitur, quæ quidem sic rectè describitur: legitima & Sacramentalis accusatio peccatorum propriorum, facta Sacerdoti legitimo judici, ad eorum remissionem virtute clavium obtinendam.

§. I.

Ex Scriptura & Traditione probatur divinum præceptum ac institutio confessionis Sacramentalis.

Dico. Sacramentalis confessio omnium & singulorum peccatorum mortalium

P p

talium post Baptismum commissorum instituta & præcepta est à Christo ad eorum remissionem obtinendam. Est de fide contra Lutheranos & Calvinistas.

Prob. 1. Christus Sacerdotibus judicariam potestatem remittendi & retinendi peccata, solvendi & ligandi concessit, qua eos tanquam iudices in causis peccatorum constituit. Ergo Sacramentalis confessio omnium & singulorum peccatorum mortalium à Christo instituta & præcepta est ad eorum remissionem consequendam.

Consequentia ab ipsis hæreticis expressè admittitur, & constat. Nam si Christus Sacerdotibus judicariam potestatem remittendi & retinendi peccata, solvendi & ligandi reum dedit, voluit talem potestatem ab illis prudenter, justè & cum discretione exerceri. Ergo etiam voluit ut omnia & singula peccata & peccantium causæ ipsis innotescerent per confessionem reorum, sine qua non possunt innotescere: nam per se patet judicariam potestatem remittendi & retinendi peccata, & ligandi seu pœnas pro criminum merito imponendi exerceri prudenter, rectè, & cum discretione non posse, causa non cognita, & sine cognitione omnium & singulorum peccatorum mortalium, de quibus omnibus ferendum est iudicium.

Antecedens patet ex Jo. c. 20. *Accipite Spiritum-sanctum: quorum remiseritis peccata, remittantur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Hoc est, quorum non remiseritis peccata, non eis remittentur: vel si remittantur per

actum aliquem votum absolutionis vestræ includentem, hoc non fiet per actum illum nisi ut Vicarium absolutionis suo tempore recipiendæ pro iisdem peccatis quæ tunc remittentur: ac proinde cum obligatione se sistendi ad tribunal vestrum, & à vobis obtinendi absolutionem. Item ex Matth. c. 18. *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Quæ verba clarè significant Apostolos & eorum in Sacerdotio successores à Christo constitutos fuisse iudices, quorum sententia remitterentur, & sine quorum sententiâ non remitterentur peccata mortalia fidelium: ac proinde ad quorum tribunal omnia mortalia peccata baptizatorum deferrentur.

Hos textus in hòc sensu proprio intellexerunt Patres, ut videre est apud Bellarminum & alios. Pro omnibus hic sufficiant S. Chrysostomus, l. 3. de Sacerdotio, ubi de Sacerdotibus ait: *Iis datum est, ut potestatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datum esse voluit. Neque enim ad illos dictum est: quaecumque alligaveritis in terra, &c. habent quidem & terrestres principes vinculi potestatem, verum corporum solum. Id autem quod dico Sacerdotum vinculum, ipsam etiam animam contingit, atque ad cælos usque pervadit usque adeo, ut quorumcumque infernè Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus supernè rata habeat, ac servorum sententiam Dominus confirmet: quaecumque enim, ait, peccata remiseritis, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. Quæ-*

nam queso potestas hac una major esse queat? pater omne iudicium filio dedit. Caterum video ipsum omne iudicium à Deo filio illis traditum. S. August. Hom. 49. ex 50. Nemo sibi dicat; occultè ago (pœnitentiam,) apud Deum ago: novit Deus qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est: quæ solveritis in terra, soluta erunt in cælo; ergo sine causa sunt claves data Ecclesiæ Dei. Et S. Gregor. Magnus, Hom. 26. in Evang. verba ista Christi (quorum remisistis peccata, &c.) exponens, sic ait: principatum superni iudicii (Sacerdotes) sortiuntur, ut vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent... ecce animarum iudices fiunt; & alios damnant vel liberant, &c.

Prob. 2. Ex perpetuo usu Ecclesiæ. Christus sacramentalem omnium & singulorum peccatorum mortalium confessionem instituit & præcepit, si hæc confessio semper in usu ab initio fuit, & à Patribus ut necessaria commendata: nam tam grave onus omnes cujusque ætatis fideles nullo reclamante, minimè subiissent, nisi ipsis persuasum fuisset à Christo ipso institutum & præceptum esse. Atqui sacramentalis confessio omnium & singulorum peccatorum mortalium semper fuit in usu ab initio Ecclesiæ, & à Patribus ut necessaria commendata. Ergo hæc confessio à Christo instituta & præcepta est.

Prob. minor. Et 1. quidem pro primo sæculo. Act. c. 19. dicitur: Multi credentium veniebant (ad Paulum) confitentes, & annuntiantes actus suos. Pau-

lo. Ubi agitur de baptizatis: nam ii propriè dici solent credentes, ut patet ex Act. c. 3. 4. & 5. & dicuntur simpliciter confiteri actus suos, id est, peccata, ut patet ex contextu. Ac proinde omnia & singula peccata gravia confessi sunt: nam qui generaliter tantum confitetur se esse peccatorem, aut se multa peccata admisisse, aut aliqua solum peccata declarat, dici non potest simpliciter confiteri peccata sua, præsertim in sensu Scripturæ, quæ cum de peccatis simpliciter & absolutè loquitur, de omnibus loquitur, ut Matth. c. 9. ubi Christus dixit paralitico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

2. Pro secundo sæculo. S. Irenæus, qui in ipso primo sæculo post mortem Apostolorum floruit, & secundo sæculo scripsit, sic de quibusdam fœminis à Marco hæretico seductis, lib. 1. c. 9. ait: Ipsæmet sæpe, cum ad Dei Ecclesiam rediissent, confesse sunt, seque corpore ab eo contaminatas fuisse, miroque ipsius amore exarsisse. Ibi agitur de peccatis occultis luxuriæ, tum externo, tum merè interno. Tertullianus de pœnitentia. Plerique publicationem sui aut suffugere, aut de die in diem differre præsumunt, pudoris magis memores quam salutis: velut illi, qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione, conscientiam medentium vitant, & ita cum erubescencia sua pereunt.... grande planè emolumentum verecundia oculatio delicti pollicetur, videlicet si quid humane notitiæ subduxerimus, proinde & Deum celabimus? &c.

3. Pro tertio atque etiam secundo sæculo Origenes; nam utroque sæculo vixit. Is, hom. 2. in Psal. 37. sic ait: *Vide ergo quid edocet nos Scriptura divina, quia oportet peccatum non celare intrinsecus: fortassis enim sicut ii, qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho graviter & moleste imminetia; si vomuerint, relevantur, etiam hi qui peccaverint, siquidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur, & propemodum suffocantur à phlegmate vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum, & confitetur, simul evomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodò circumspecte diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere: qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi noverit disciplinam: ita ut denique, si quid ille dixerit si quid consilii dederit, facias & sequaris, si intellexerit & præviderit talem esse languorum tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortassis & ceteri edificari poterunt, & tu ipse facile sanari: multa hac deliberatione, & satis perito Medici illius consilio procurandum est. Ex quo loco patet confessionem peccatorum occultorum esse necessariam, & tempore Origenis usitatam fuisse, & ex peccatis privatim Sacerdoti declaratis ea tantum publicè manifestata fuisse, quæ Sacerdos ad maiorem pœnitentium utilitatem, & cæterorum fidelium ædificationem publicè declaranda censebat.*

Idem Origenes, homil. 17. in Lucam ait: *Si revelaverimus peccata nostra*

non solum Deo, sed & iis, qui possunt mereri vulneribus nostris atque peccatis, delebuntur peccata nostra. Certè hoc Origenis testimonium sufficit etiam pro duobus primis sæculis. Nam sic argumentor. Teste Origene confessio omnium & singulorum peccatorum erat in usu initio tertii sæculi. Ergo eadem fuit etiam usitata duobus prioribus sæculis; nam à tempore Apostolorum usque ad initium tertii sæculi proferri non potest ullum Concilium generale, aut ullus Pontifex, à quo instituta & præcepta fuerit ejusmodi confessio. Item ex Origene hæc confessio necessaria est ad remissionem peccatorum: ergo à solo Christo institui potest.

S. Cyprianus, serm. de lapsis. *Quanto & fide majore & timore meliore sunt, qui quamvis nullo sacrificii, aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentes, exomologesim conscientia faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam parvis licet & modicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse, Deus non irridetur.* Ibi agitur de confessione privata & secreta, ut necessaria ad Deum, qui omnia occulta novit nec decipi potest, placandum. Nam nunquam peccatorum occultorum præsertim merè internorum confessio publica necessaria fuit in Ecclesia.

4. Pro quarto sæculo. S. Athanasius, serm. in illa verba: *Profecti in pagum, qui ex adverso est, invenietis pulum alligatum, &c.* Sic loquitur:

nos ipsos examinemus, nam soluta sunt nostra vincula, ut in melius proficiamus. Quod si nondum soluta sunt vincula, tradas te ipsum discipulis Jesu: adsunt enim qui te solvant pro potestate ea, quam à Salvatore acceperunt. Quaecumque enim ligaveritis, inquit, in terra, erunt ligata & in caelis: & quaecumque solveritis in terra, erunt soluta & in caelis: & si quibus remisieritis peccata, remittuntur eis. Ubi loquitur de confessione privata: nam adhortatur ad confitendum, non coram plebe, sed sacerdotibus, qui potestatem remittendi peccata à Christo acceperunt.

S. Basilii in regulis brevioribus, reg. 288. necessario iis peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei. Loquitur autem de peccatis in specie: nam regula sequenti dicit peccata declaranda esse quemadmodum morbi corporis aperiuntur medico ut curentur. At morbi curari à medico non possunt, nisi omnes in specie ei detegantur. Paulinus, in vita S. Ambrosii, de illo sic scribit: Quotiescumque illi aliquis ob percipiendam poenitentiam lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut illum flere compelleret; videbatur enim sibi cum jacente jacere. Causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur. Ergo fiebat apud Ambrosium confessio privata peccatorum omnium gravium, quæ nulli prodebantur. Ipse S. Ambrosius, l. 2. de poenit. c. 6. Si vis justificari, fateri delictum tuum: solvit enim criminum nexu verecunda confessio peccatorum.

S. Chrysostomus, homil. 33. in Joann. In peccatis, quæ commisimus,

confitendis, neminem vereamur: Deum dumtaxat, ut decet, formidemus, qui & nunc opera nostra videt.... Vos hortor, dilectissimi, ut etsi nemo opera nostra videat, singuli suam conscientiam ingrediantur, & judicem sibi rationem constituent, errata sua in medium adducant, nisi velint in die illa horrenda universo orbi ea manifeste patere. Ubi S. Doctor hortatur ad confessionem omnium & singulorum mortalium etiam occultorum: nam dicit simpliciter confitenda esse peccata quæ commisimus, & diligens conscientiae examen exigit ut in medium adducantur, Sacerdoti scilicet privatim declarando. Hortatur autem ad hanc confessionem tamquam præceptam & necessariam, ut patet ex postremis textus verbis; eamque confessionem secretam intelligit; nam publicam non probavit, ut apud omnes constat, & illa jam fuerat à Nectario prædecessore suo abrogata. Præterea ad hanc confessionem exigit diligens examen, vultque ut confiteamur omnia quæ commisimus, & quæ soli Deo innotescunt.

Idem S. Doctor, homil. de muliere Samaritana ait: Qui homini detegere peccata erubescit.... neque confiteri vult, & poenitentiam agere, in die illa, non coram uno vel duobus, sed universo terrarum orbe spectante, traducetur.

S. Hieronymus, in cap. 16. Matth. Alligat per solvit Episcopus & Presbyter, non eos qui insontes sunt, vel noxii; sed pro officio suo cum peccatorum audierit varietates, scit qui legandus sit, quive solvendus.

5. Pro quinto sæculo. S. Augustinus, in Psal. 66. *Si non confessus lates, non confessus damnaberis. Times confiteri, qui non confitendo esse non potes occultus (Deo?) damnaberis tacitus, qui posses liberari confessus.... ergo tristis esto antequam confitearis: confessus exulta, jam sanaberis. Non confitentis conscientia saniem collegerat, apostema tumuerat, cruciabat te, requiescere non timebat: adhibet medicus fomenta verborum; & aliquando secat.... tu agnosce medici manum: confitere, exeat in confessione, & defluat omnis sanies, &c.* Ibi S. Doctor loquitur de confessione omnium & singulorum mortalium, ut patet ex his verbis, *exeat in confessione & defluat omnis sanies*, ideoque etiam occultorum, ut patet etiam ex his verbis, *si non confessus lates*. Item loquitur de confessione Sacerdoti faciendâ, ut patet ex istis verbis, *adhibet medicus fomenta verborum*.

S. Leo M. epist. 80. ad Episcopos Campaniæ, ubi vetat ne Sacerdotes cogant pœnites ad peccata occulta, quæ iis privatim confessi fuerant, publicè declaranda. Cum, inquit, *reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta: & paulò infra: sufficit illa confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, à quo pro delictis pœnitentiam peccator accipit*.

Sozomenus, l. 7. hist. c. 16. Cum... pœnitentibus, etiamsi sæpius deliquerint, veniam dare Deus præceperit, cumque in petenda venia peccatum necessario confiteri oporteat, &c. & quidem omnia &

singula mortalia Sacerdoti, ut constat ex toto contextu.

6. Pro sexto sæculo. Sanctus Gregorius M. hom. 26. in Evangelia. *Omnis peccator dum culpam suam intra conscientiam abscondit, introrsum latet, in suis penetrabilibus occultatur. Sed mortuus venit foras, cum peccator nequitias suas sponte constitetur. Lazaro ergo dicitur, Veni foras; ac si apertè cuilibet mortuo in culpa diceretur: cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? foras jam per confessionem egredere, qui apud te interiùs per negationem lates: veniat itaque foras mortuus, id est, culpam confiteatur peccator. Venientem verò foras solvant discipuli, ut Pastores Ecclesiæ ei pœnam debeant amovere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit*.

Omitto S. Cæsarium Arelatensem, hom. 17. & aliis, & S. Joannem Climacum.

7. Pro septimo sæculo. Isidorus, l. de contemptu mundi. *Dum datur tibi licentia, pœnite.... priusquam mors præveniat, priusquam infernus te recipiat.... ubi nulla datur licentia correctionis, ubi nullus est recursus ad confessionem.... habeas confessionem, habeto fiduciam; confessio sanat. Et infra. Vitia cordis tui revela, pravæ cogitationes illico manifesta.... peccatum enim proditum citò curatur*.

8. Pro octavo sæculo. Beda, in cap. 5. epist. Jacobi. *Si ergo infirmi in peccatis sint, & hæc Presbyteris Ecclesiæ confessi fuerint, ac perfectò corde ea relinquere atque emendare satagerint, dimittentur eis. Neque enim sine confessione emen-*

emendationis peccata queunt dimitti. Et infrà. Perro gravioris lepræ immunditiam juxta legem sacerdoti pandamus; atque ad ejus arbitrium qualiter & quanto tempore jusserit, purificari curemus.

9. Pro nono sæculo. Præter Nicephorum Cartophil. & Rabanum Moguntinum, tria Concilia, nimirum Turonense III. anno 813. can. 22. ait: *Episcopis & Presbyteris diligenti cautela pertractandum est, qualiter hominibus sua sibi delicta confitentibus tempus abstinenti adscribant, ut juxta modum peccati abstinentia indicatur, &c.* Cabilonenſe II. eodem anno celebratum, can. 32. *Quidam dum confitentur peccata sua sacerdotibus, non plane id faciunt.... Solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utrisque plena sit confessio, scilicet ut ea constentur, quæ per corpus gesta sunt, & ea quibus in sola cogitatione delinquitur, &c.* Et Wormatiense anno 868. can. 25. *Pœnitentibus secundam differentiam peccatorum, Sacerdotis arbitrio pœnitentiæ decernuntur. Debet itaque Sacerdos in pœnitentia danda singulorum causas singulatim considerare, - originem quoque, modumque culparum, & affectus gemitusque delinquentium diligenter examinare, &c.*

10. Pro decimo sæculo. Radulphus Flaviacensis, lib. 3. in Levitic. c. 7. *Quod in potestate habet (peccator,) faciat: Similam offerat, & mala quæ apud se celabat, per confessionem Sacerdoti prodant.*

11. Pro undecimo sæculo. Petrus Damian. in serm. de S. Andrea. *Quartus gradus est confessio oris; hæc pure facienda est, quia non est pars peccatorum*

dicenda, & altera retinenda: neque levia confitenda, & gravia diffitenda. S. Anselmus, enarrat. in cap. 17. Luc. *Per humilem oris confessionem, Sacerdotibus veraciter manifestate omnes interioris lepræ vestræ maculas, ut mundari possitis.... peccatores licet gravi criminum lepra sint fœdati, euntes tamen ad confitendum, purgantur in ipsa confessione propter pœnitentiam quam acturi sunt.*

Denique pro duodecimo sæculo. S. Bernardus, in serm. ad milites Templi, c. 12. *Verbum in corde peccatoris operatur salutiferam contritionem: Verbum verò in ore noxiam tollit confusionem, ne impediatur necessariam confessionem.* Et infrà. *Quamobrem Ministros Verbi Sacerdotes caute necesse est ad utrumque vigilare sollicitos, quo videlicet delinquentium cordibus tanto moderamine verbum timoris & contritionis instillant, quatenus eos nequaquam à verbo confessionis exterreant; sic corda aperiant, ut ora non obstruant. Sed nec absolvant etiam compunctum, nisi viderint & confessum.* Prius dixerat: *Quid de Bethphage dicam, ubi & confessionis Sacramentum, & Sacerdotalis ministerii mysterium continetur?* Et serm. 16. in cantica ait: *Omne quod remordet conscientiam, confitere humiliter, pure, fideliter. Ubi manifestè loquitur de omnibus & singulis peccatis etiam occultis Sacerdoti facienda, ut patet ex his verbis, omne, pure, fideliter.*

Prob. 3. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 6. *Si quis negaverit, confessionem Sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino, aut dixerit: modum secretò confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit & observat, alienum esse ab institutione*

Et mandato Christi, Et inventum esse humanum; anathema sit. Et can. 7. Si quis dixerit, in Sacramento pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure divino confiteri omnia Et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita Et diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, &c. anathema sit.

His adde magna præter peccatorum remissionem commoda, quæ ex confessione percipiuntur. Nam in foro conscientiæ à Sacerdotibus multa emendantur quæ in externo foro nunquam emendari potuissent; damna refarciuntur; injuriæ acceptæ condonantur; illatæ reparantur; pax reconciliatur, dissolvuntur contractus iniqui, scandala remouentur; consilium & solatium recipitur; remedia contra malas consuetudines & reapsus præscribuntur; aliaque id genus multa privatim perficiuntur, ex quibus pax & tranquillitas publica restituitur ac servatur. Certè tam utilis institutio DEO auctori adscribenda est, & ab eo præcipi conveniebat: alioqui nec præfules Ecclesiæ tantum onus fidelibus imponere ausi fuissent, nec fideles omnes illi se subiecissent cum ea saltem universalitate ac perpetuitate, quam Ecclesiæ bonum postulabat.

§. II.

Refelluntur responsiones hæreticorum.

Dices 1. Hæc Christi verba (*quorum remisistis peccata, remittuntur eis, &c.*) & ista (*quæcumque alligaveritis, &c.*) significant solum potestatem prædicandi verbum Dei, & annun-

tiandi remissionem peccatorum. Ergo non significant judicariam potestatem, &c.

Resp. Nego antecedens, cujus falsitas tum ex Patrum interpretatione, & perpetuo Ecclesiæ usu ac sensu, tum etiam ex sola verborum singulorum significatione patet.

Nam 1. aliud est remittere peccata, & aliud declarare peccata esse remissa, vel prædicare Evangelium. Et in omnibus aliis Evangeliorum locis verbum remittere, veram peccatorum remissionem significat; ut cum Christus paralitico & mulieri dixit: *remittuntur tibi peccata tua*; retineri autem peccata à Sacerdotibus, verè significat, sine illorum absolutione peccata in cœlis non posse remitti, alioqui non retinerentur. Præterea Christus per hæc verba Apostolis eorumque successoribus conferebat potestatem, quam ipse à Patre acceperat, ut ostendunt hæc verba præcedentia: *Sicut misit me pater, Et ego mitto vos.... accipite Spiritum-sanctum: Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, &c.* Christus autem à patre acceperat potestatem, verè remittendi peccata.

2. Ligare & solvere significant reipsa vincula injicere & demere: non autem præcisè vinculorum injectionem & solutionem annuntiare.

3. Suprà dicta verba veram & judicariam potestatem remittendi peccata Sacerdotibus concessam præmissa confessione, significare, constat ex Traditione Patrum, qui ea sic intellexerunt. Quare Conc. Trident. sess. 14. cap. 1. sic ait: *Verbis tam perspicuis, potestatem remittendi Et retinendi*

tinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit. Et Novatianos, remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, Ecclesia Catholica tanquam hæreticos explosit atque condemnavit.

Dices 2. Quamvis Christus per verba supra dicta Sacerdotes iudices instituisse, tamen non sequitur confessionem peccatorum ab eo præceptam esse. Ergo. *Neg. ant. prob.* Quando Rex publicos iudices instituit, nemini præcipit, ut ad illorum iudicium suas causas deferant; sed possunt lites suas vel per arbitros vel per se ipsos componere. Ergo quamvis Christus, &c.

Resp. Disting. anteced. Nemini præcipit, &c. Si ipsi subditi causas non habeant cum ipso Rege, *conc. ant.* si causas habeant cum ipso Rege, *nego ant. & conseq.* Sicut igitur quando rex publicos iudices instituit in causis, quas cum illo habent subditi, vult ut subditi ejusmodi causas ad illorum tribunal deferant, aliter non finiendas: ita Christus Sacerdotes constituendo sui ipsius vicarios ac iudices in causis quas fideles cum ipso habent, scilicet in causis peccatorum, præcipit fidelibus, ut peccata ad Sacerdotum tribunal deferant, illorum remissionis obtinendæ causa. Hoc etiam patet ex potestate retinendi peccata & ligandi peccatores Sacerdotibus à Christo concessa: quomodo enim Sacerdotes peccata retinerent, & peccatores ligarent, si extra illo-

Ant. Th. Moral. P. II.

rum iudicium, aut citra illius subeundi obligationem remitterentur peccata?

Dices 3. Fideles non tenentur peccata venialia Sacerdotibus deferre, & tamen hæc verba (*quorum retinueritis, retenta sunt*) tam intelligi debent de venialibus, quam de mortalibus. Ergo ex illis verbis inferri non potest obligatio confitendi peccata mortalia.

Resp. Nego 2. pars anteced. Quia verba Scripturæ pro capacitate materiæ accommodatè intelligi debent. Peccata autem venialia, utpote leves offensæ Dei, cujus amicitiam non dissolvunt, non sunt capacia retentionis absolutæ & in perpetuum; sicut sunt mortalia, quæ sunt graves injuriæ Dei, ejusque amicitiam dissolvunt, ac proinde ex se in perpetuum à salute excludunt. His adde Traditionis & Ecclesiæ sensum, verba ista sic exponentis.

Inst. 1. Hæc verba (*quorum remisistis peccata, remittuntur eis*) intelliguntur de peccatis venialibus perinde ac de mortalibus. Ergo ista quæ sequuntur (*quorum retinueritis, retenta sunt*) intelligi debent de utrisque, vel de nullis.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia utraque peccata æquè capacia sunt remissionis, imò venialia magis quam mortalia. At utraque non sunt capacia retentionis absolutæ, cum venialia Dei amicitiam non discindant ac proinde priora verba remissionem significantia de utrisque peccatis intelligi debent, non posteriora, quæ retentionem sonant.

Q 9

Resp.

Inst. 2. Peccata venialia possunt non remitti à Sacerdote. Ergo eodem modo utraque peccata retineri possunt.

Resp. Disting. antec. Venialia possunt non remitti à Sacerdote, ita ut tamen possint remitti citra ejus absolutionem, tum in re, tum in voto spectatam, *cont. ant. secus, nego ant. & conseq.* igitur non eodem modo peccata mortalia & venialia à Sacerdote retinentur. Nam mortalia à Sacerdote retinentur strictè & absolutè, ita ut remitti non possint nisi per absolutionem Sacerdotis in re vel in voto habitam; & per contritionem perfectam sine absolutione nunquam remittantur, nisi quatenus illa votum absolutionis continet, & cum obligatione speciali, ac directâ absolutionis recipiendæ pro iisdem peccatis si remissis. Quod de peccatis venialibus dici non potest.

Observa. Hæc verba (*quorum remisistis peccata, remittuntur eis; &c.*) quibus Christus Sacramentum Pœnitentiæ instituit, primariò & per se prolata sunt propter peccata mortalia; quia hoc Sacramentum primariò & per se institutum ad reconciliandos Fideles lapsos, ideoque ad remittenda peccata mortalia. Tamen cum non conveniret Sacramentum institui, quod gravia peccata remittere posset, non autem levia: hinc secundariò per quamdam extensionem verba illa spectant etiam venialia in quantum continent favorem & gratiam remissionis.

Dices 4. Christus per hæc verba (*quorum remisistis peccata, remittuntur eis*)

Sacerdotes in causis venialium iudices instituit, tamen eorum confessionem non præcepit. Ergo idem est de mortalibus.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia Christus non eodem modo Sacerdotes circa peccata mortalia & venialia iudices constituit. Nam circa mortalia sic illos iudices constituit, ut noluerit illa remitti posse citra illorum sententiam in re, vel saltem in voto habitam cum obligatione illius recipiendæ in re. At circa venialia sic illos iudices instituit, ut voluerit illa peccata extra illorum iudicium remitti posse; & quidem valde convenienter, cum peccata venialia, utpote leves culpæ, debeant posse facilius remitti, quam mortalia, quæ sunt graves Dei offensæ.

Dices 5. Patres cum loquuntur de confessione peccatorum, non intelligunt confessionem peccatorum in specie Sacerdoti faciendam, sed confessionem Deo soli faciendam, vel generaliter tantum hominibus.

Resp. Nego. Nam ex textibus Patrum allatis & ex aliis manifestum est, eos loqui de confessione omnium & singulorum peccatorum etiam occultorum Sacerdoti faciendam. Et sæpe Patres dicunt peccata declaranda esse Sacerdoti ad eum modum, quo morbi ab ægrotis aperiuntur medico ut sanentur. At morbi omnes & singuli necessariò detegi medico debent, ut sanentur. Ergo ex Patribus omnia & singula mortalia peccata declarari debent Sacerdotibus, ut remittantur.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Apostoli non administrarunt Sacramentum Pœnitentiæ per confessionem Fidelium: ergo. *Nego ant. prob.* id nullibi in Scriptura legitur. Ergo.

Resp. 1. Esto anteced. nego conseq. Nam non omnia Apostolorum facta & dicta in Libris Sacris scripta sunt; sed multa per solam Traditionem nobis innotescunt, & verò ubi in Scriptura legitur Apostolos baptizasse infantes, & in Baptismo pronunciasse hanc formam: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* & tamen juxta adversarios utrumque jure divino præscriptam præstiterunt Apostoli. Cum autem Christus omnium & singulorum peccatorum mortalium confessionem præceperit, quis Apostolos hujus præcepti observationem exegisse negare queat?

Resp. 2. Nego ant. Nam, Act. c. 19. sic legitur: *Multi credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus suos.* Paulo scilicet.

Obj. 2. Innocentius III. primus instituit confessionem peccatorum in specie. Ergo hæc non est præcepta jure divino.

Resp. Hoc Calvinii mendacium manifestè confutatum manet ex Scriptura, & Patrum, qui ante Innocentium vixerunt, testimoniis suprâ adductis. Igitur Innocentius III. seu potius Concilium Lateranense IV. solùm jussit, ut divinum de confessione præceptum saltem semel in anno observaretur.

Obj. 3. S. Ambrosius, lib. 10. in Lucam ait: *Petrus doluit & flevit, quia erravit ut homo . . . lavant lacrymæ delictum, quod voce pudor est confiteri.*

Resp. Ibi loquitur de remissione peccati Petri facta, cum nondum institutum erat Pœnitentiæ Sacramentum; & dicit tunc contritione perfecta deletum fuisse Petri peccatum. Sed alibi necessitatem confessionis disertè astruit.

Obj. 4. S. Chrysostomus passim carpit & dehortatur confessionem, quæ fit hominibus.

Resp. Solam confessionem publicam à Nectario prædecessore suo abrogatam dehortatur. Nam eam solam confessionem dehortatur, quæ fiebat coram testibus, in theatro, in publico, coram conservis qui exprobrarent, iriderent: quæ omnia soli publicæ confessioni, non privatæ conveniunt. Imò, Homil. 4. de Lazaro ad privatam confessionem Sacerdoti faciendam hortatur: *Non cogo te, inquit, in medium prodire theatrum, ac multos adhibere testes: mihi soli dic peccatum privatum, &c.*

Inst. 1. Sanctus Chrysostomus confessioni, quæ fit hominibus, opponit eam, quæ fit soli Deo in anima, cogitatione, non lingua, ut patet ex hom. 2. in Psal. 50. ubi ait: *Peccata tua dicito, ut deleas illa. Si confunderis alicui dicere quæ peccasti, dicito quotidie in anima tua. Non dico, ut confitearis conservo tuo, qui exprobrat: dicito Deo, qui curat ea. Et Homil. 31. in Epist. ad Hebr. Non dico tibi, ut te prodas in publicum, neque ut te apud alios accuses; sed obe-*

dire te volo Propheta dicenti: revela Domino viam tuam. Ante Deum ergo confitere peccata tua, non lingua, sed conscientia tua memoria. Ergo excludit confessionem omnem homini factam.

Resp. Dist. ant. Confessioni publicæ, quæ fit hominibus, opponit confessionem soli Deo factam, *conc. ant.* confessioni privatæ, quæ fit Sacerdoti ut Ministro Dei, opponit, &c. *nego ant. & conseq.* S. Doctor confessionem soli Deo factam in anima opponit, non confessioni privatæ quæ fit Sacerdoti tanquam Dei Vicario ad absolutionem sacramentalem obtinendam, & quæ est pars essentialis Sacramenti, quæque moraliter fieri Deo censetur, sed confessioni publicæ quæ fiebat in cœtu Fidelium ad confusionem publicam, & erat tantum pars quædam satisfactionis, nec necessaria nisi cum ab Ecclesia præciperetur. Quod patet ex textibus objectis; nam in primo confessionem, quæ soli Deo fit in anima, opponit confessioni, ex qua exprobratio sequeretur: hæc autem erat sola confessio publica, non privata, quæ fit sine testibus soli Sacerdoti Dei locum tenenti sub arctissima silentii obligatione. In secundo verò textu confessionem Deo factam opponit confessioni, qua quis se prodit in publicum, & se acculat apud alios, ideoque plures.

Inst. 2. Sanctus Chrysostomus, Hom. 21. ad populum Antiochenum ait: *nec cogit (Deus) in medium procedentes, quæ peccavimus, enumerare, sed sibi solirationem reddere jubet, & sibi confiteri.*

Resp. Ibi Catechumenos alloquitur, ut patet tum ex contextu Homiliæ: prius dixi, inquit, & nunc dico, & dicere non desinam, si quis morum vitia non corripuit . . . ne baptizetur. Tum ex ipso titulo Homiliæ, qui hic est, *Catechesis ad illuminandos.*

Porro in quibusdam locis, ubi Sanctus Chrysostomus loquitur de confessione, ut in Psal. 50. agit de peccatis quotidianis seu venialibus, & hortatur ad quotidianum examen & contritionem ad illorum remissionem sufficientem. Quod si quandoque agit de mortalibus, intendit tantum ad delendam pœnam temporalem, quæ remanet solvenda pro peccatis mortalibus jam per Sacerdotis absolutionem remisissis, non necesse esse illa peccata aliis detegere, sed sufficere, ut ea sæpius cum dolore ac gemitu confiteamur Deo, adjunctis jejuniis, orationibus, eleemôsynis, aliisque piis operibus. Vel ad summum vult solum peccata à Deo quoad reatum culpæ ante actuale confessionem remitti per contritionem perfectam, sed non sine voto saltem implicito confessionis & absolutionis. Præterea per confessionem, quæ soli Deo fit, intelligunt sæpe Patres etiam confessionem privatam, quæ fit Sacerdoti tanquam Dei locum tenenti & ejus Ministro.

Confirmatur harum responsionum veritas ex eo, quod Sanctus Chrysostomus pluribus locis necessitatem confessionis omnium & singulorum mortalium Sacerdoti faciendæ doceat. Præter jam laudatos, duos alios profero. Homil. 30. in Genes. sic ait: *Quia in magnam hanc hebdomadam*

dam pervenimus Dei gratia, nunc maxime & jejunii cursus intendendus, & magis continuanda sunt preces, faciendaque diligens & pura peccatorum confessio. Per diligentem & puram peccatorum confessionem manifestè intelligit confessionem omnium & singulorum mortalium Sacerdoti faciendam, & quidem secretam, nam publicam multis locis dehortatur. Et Hom. 20. in Genes. Attamen qui hæc fecit, si voluerit, ut decet, uti conscientia adjumento, & ad confessionem facinorum festinare, & medico ostendere ulcus, qui curet, & non exprobrat, atque ab illo remedia accipere, & soli ei loqui, nullo alio conficio, & omnia dicere cum diligentia: facile peccata sua emundabit: confessio enim peccatorum, abolitio etiam est dilectorum. Certè omnia peccata dicere soli Sacerdoti cum diligentia, est omnia & singula, quæ post diligens examen memoriæ occurrunt, confiteri secretò.

Obj. 5. Ex Scriptura ad remissionem peccatorum sufficit vera ac sincera cordis conversio: ergo non requiritur peccatorum confessio.

Resp. Dist. ant. Sufficit vera conversio secundum leges à Deo constitutas, conc. ant. secus, nego antec. & conseq. ad peccatorum remissionem præter pœnitentiam internam & cordis conversionem varia pro varietate temporum Deus præscripsit, quorum præstandorum propositum efficax semper includit vera conversio ac contritio. Sic in lege veteri præter cordis conversionem Deus pro certis peccatis præceperat sacrificia, quæ in

nova lege desierunt. Sic etiam in nova lege ad justificationem infidelium præter cordis conversionem necessarius est baptismus. Quid ergo mirum, si ad Fidelium lapsorum reconciliationem, ex Christi institutione præter contritionem requiratur confessio, cujus quidem necessitas ex Scriptura & Traditione certò innoscit?

Obj. 6. In actis SS. Patrum numquam fit mentio confessionis Sacramentalis ab illis factæ. Ergo hæc non est necessaria, &c.

Resp. 1. Nego conseq. Quia 1. in Sanctorum actis plerumque non referuntur nisi quæ sunt magis singularia: Qualis non est confessio, quæ omnibus communis est, & peccatorum magis propria. Imò quot sunt vitæ Sanctorum scriptæ à tempore, quo hæretici fatentur privatam confessionem viguisse, in quibus non fit illius mentio? 2. Quia sola confessio peccatorum mortalium, quibus immunes erant viri sancti, necessaria est jure divino. Confessio autem venialium primis Ecclesiæ temporibus ob Sacerdotum penuriam minus frequens erat, quam nunc est.

Resp. 2. Interdum fit mentio confessionis secretæ in vitis SS. Patrum. Sic Paulinus, in vita S. Ambrosii narrat illum solitum esse privatas confessiones audire, & crimina sibi declarata soli Deo detegere. Nec fas est dubitare, quin alii Episcopi & Sacerdotes idem præstarent. Præterea ex libris

Patrum patet confessionem omnium & singulorum mortalium peccatorum usitatam fuisse in Ecclesia priscis illis temporibus, quibus sanè Christiani divina præcepta diligenter observabant: Nam ex libris Patrum patet confessionem omnium & singulorum mortalium à Deo præceptam esse.

Obj. 7. Nectarius, Episcopus Constantinopolitanus, confessionem abrogavit, nemine reclamante. Ergo confessio non est juris divini, quod à nemine abrogari potest,

Resp. Dist. ant. Nectarius abrogavit confessionem publicam, *conc. ant.* secretam seu privatam, *nego ant.* & *conseq.* Nectarius, ut tumultum populi ex occasione pœnitentiæ & confessionis publicæ excitatum sedaret, abrogavit confessionem publicam, & simul Pœnitentiarium Constantinopolitanum, qui pœnitentiæ publicæ præsidebat. At non abrogavit confessionem privatam, quippe quæ post Nectarii tempora semper viguit etiam in Ecclesia Græca, ut constat ex Chrysostomo & aliis Patribus, & etiam nunc apud Græcos schismaticos viget; & tamen nullibi legitur confessionis privatæ usum ab aliquo Episcopo vel Concilio restitutum esse. Præterea id solum sustulit Nectarius, quod satis erat ad sedandum populi tumultum ex occasione confessionis publicæ excitatum. Ad hoc autem satis superque erat, si confessio publica abrogaretur.

Dices. Socrates asserit Nectarium permisisse, ut unusquisque secundum conscientiam suæ judicium ad sacram

Eucharistiam accederet. Ergo abrogavit omnem confessionem Sacramentalem.

Resp. Nego conseq. Nam sensus est, quod Nectarius permiserit fidelibus, ut pro sua quisque conscientia ad Eucharistiam accederet sine authentico Pœnitentiarium, vel publico Fidelium judicio, quo comprobaretur eum pœnitentiæ legibus satisfecisse, & debitè comparatum esse ad sacra Mysteria percipienda, modò peccati mortalis conscientiam non haberet, aut illud per confessionem privatam uni è Presbyteris factam expurgasset. Sic nunc pro sua quisque conscientia ad Eucharistiam accedit, non tamen sine prævia peccatorum mortalium confessione. Sed ut ista meliùs intelligantur, observanda sunt sequentia.

I. Ex occasione hæresis Novatianorum, qui cum lapsis in persecutione Decii communicare recusabant, & Ecclesiam nimia erga graves peccatores indulgentia arguebant; Episcopi catholici statuerunt, ut Fideles, qui in graviora crimina publicè lapsi essent, ad Eucharistiam non admitterentur, nisi priùs peccata illa in cœtu Ecclesiæ confessi essent, & publicam pœnitentiam egissent. Propterea ab Episcopis constitutus fuit Presbyter Pœnitentiarium, qui pœnitentiæ publicæ præesset, ad quem accedere tenerentur omnes & soli Fideles, qui graviora peccata publicè admisissent, pro quibus proinde publica pœnitentia agenda esset.

Quamvis autem alii Fideles solum occultorum peccatorum rei non tene-
rentur

rentur ad hunc Pœnitentiarium accedere, tamen ipsi ultrò ex ejus consilio ad sui humiliationem poterant palam in cœtu Ecclesiæ detegere ea, quorum manifestatio nullum scandalum, aut damnum, sive sibi, sive aliis procreare poterat.

II. Presbyter Pœnitentiarius publice lapsorum peccata omnia privatim audiebat, & quæ occulta erant, secreta manebant: publica verò pro arbitrio jubebat palam in cœtu Ecclesiæ à pœnitente declarari, & pro his publicam pœnitentiam imponebat. Quare à publicis peccatoribus & pœnitentibus duplex fiebat confessio, una privata, & altera publica. Confessio privata ordinabatur ad absolutionem Sacramentalem, & erat essentialis pars Sacramenti pœnitentiæ: publica verò ordinabatur ad confusionem ac pœnam, eratque pars quædam satisfactionis, ac pròinde erat integralis tantum pars Sacramenti. Nam publica illa confessio instituta non erat, ut per eam Sacerdos peccata pœnitentis cognosceret, sed solum ut pœnitens publica illa confessione accepta partem pœnæ temporalis peccatis debitæ lueret, & aliis esset ad terrorem, & scandalum datum tolleretur.

III. Factum Nectarii & ejus causam sic refert Socrates, l. 5. hist. c. 19. Quamvis ad longinquum temporis spatium hoc tenerent institutum, tamen temporibus Nectarii Episcopi immutarunt propter ejusmodi facinus, quod tum fortè fortuna in Ecclesia admissum fuit. Mulier quædam nobilis ad Presbyterum Pœ-

nitentiarium accedit; peccata, quæ post baptismum commiserat, particulatim confitetur. Presbyter mulieri mandatum dat, ut jejuniis & continuis precibus se dederet, quò unà cum peccatorum confessione opus dignum pœnitentia ostenderet. Mulier longius in confitendo progressa, alterius culpæ se ipsa insinuat: docet Diaconum Ecclesiæ cum ipsa dormivisse.... ex quo cum magna populi offensio, & Clericalis ordinis infamia secuta fuisset.... Eudæmon quidam Ecclesiæ Presbyter genere Alexandrinus, Episcopo Nectario dedit consilium, ut Presbyterum Pœnitentiarium tolleretur, & liberam daret potestatem, ut pro sua quisque conscientia ad mysteria participanda accederet.

Idem Socrates testatur se id ab ipso Eudæmone rescivisse: ex hac narratione patet 1. duplicem fuisse confessionem, de qua suprà, unam privatam, in qua peccata particulatim, seu singillatim aperiebantur: & alteram publicam, quæ conjungitur satisfactioni tanquam illius pars. 2. Causam offensionis populi fuisse publicam confessionem flagitii cum Diacono perpetrati, quod mulier longius progressa, id est, absque Presbyteri Pœnitentiarii mandato, sed ex indiscreta humilitate palam declaravit.

ARTICULUS. II.

Utrum ad valorem confessionis Sacramentalis, jure Divino præcepta requiratur confessio omnium peccatorum mortalium quoad numerum, species, & circumstantias?

§. I.

Prænotanda.

I. Species peccatorum possunt esse diversæ vel Physicè, vel moraliter. Species diversæ Physicè sunt eæ, quæ diversæ sunt secundum entitatem. Sic furtum centum nummorum, & furtum equi centum nummos valentis sunt duæ species peccati diversæ tantum Physicè, nam sunt duo peccata ejusdem speciei moralis. Species diversæ moraliter sunt eæ, quæ habent malitiam, seu difformitatem notabiliter inter se diversam. Sic percussio injusta Clerici, & injusta percussio Laici sunt diversa specie morali peccata.

II. Circumstantia moralis est affectio seu conditio actus humani, ad ejus bonitatem vel malitiam conducens. Circumstantiæ aliæ mutant speciem, hoc est, dant actui novam speciem malitiæ: ut cum homicidium factum est in templo, circumstantia loci addit injustitiæ peccato malitiam sacrilegii ob oppositionem cum religione. Unde hoc facinus duas habet malitias specie diversas, unam contra justitiam, & alteram contra religionem. Huc etiam pertinent circumstantiæ, quæ efficiunt peccatum mortale, quod alioqui esset veniale, ut circumstantia

patris in contumelia, quæ alteri illata censeretur levis injuria: nam mortale peccatum specie morali diversum est à veniali.

Aliæ vero circumstantiæ non mutant speciem, sed peccatum intra eandem speciem notabiliter aggravant vel minuunt, ut major vel minor quantitas moralis, duratio, intensio, &c. Aliæ demum multiplicant peccatum intra eandem speciem, ut numerus personarum quas læseris, quibus detraxeris, &c. Porro circumstantia specie mutat, cum actus propter illam habet disconvenientiam cum natura rationali & lege divina notabiliter diversam, vel oppositionem cum diversis specie præceptis aut virtutibus, vel modum oppositionis cum eadem virtute notabiliter diversum.

III. Hic agitur solum 1. de circumstantiis, quæ mutant speciem moralem peccatorum, non physicam tantum: nam peccata in confessione non nisi in ordine ad mores ac malitiam considerantur. Quare mutationes merè physicae non sunt in confessione exprimendæ, v. gr. utrum sclopo an gladio occideris. 2. De circumstantiis aggravantibus graviter seu mortaliter, hoc est, addentibus malitiam mortalem intra eandem speciem. Nam de illis, quæ leviter tantum & venialiter aggravant, idem est judicium quod de peccatis venialibus. 3. De circumstantiis liberè admissis. Nam circumstantiæ, quæ speciem mutant, vel peccatum graviter aggravant, sed

fine

sine ulla libertate & cum ignorantia invincibili, non sunt culpabiles.

§. II.

Dico 1. ad remissionem peccatorum mortalium, & valorem confessionis Sacramentalis jure Divino præceptæ, necesse est, ut pœnitens confiteatur omnia peccata mortalia, eorum numerum, species, & circumstantias, peccati speciem mutantēs, quæ post diligens examen occurrunt animo, nisi tamen causa legitima confessioni extrinseca excuset. Est de fide, & jam constat ex dictis, adhuc tamen.

Prob. 1. Ex his Christi verbis, quibus Sacramentum pœnitentiæ instituit, Joann. c. 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Et Matth. c. 18. *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* Ex quibus sic argumentor. Christus per hæc verba Apostolis eorumque successoribus dedit judiciariam potestatem remittendi & retinendi peccata, ligandi & solvendi peccatores; & dando voluit hanc potestatem prudenter, justè, ideoque cum cognitione causæ, & discretionem peccatorum remittendorum vel retinendorum, & pœnarum injungendarum exerceri, ut per se patet. Ergo Christus voluit, ut pœnitens ad remissionem peccatorum obtinendam, Sacerdoti confiteretur omnia & singula peccata mortalia quoad numerum, species, & circumstantias peccati speciem mutantēs; si quidem sine tali confessione Sacerdos

Ant. Th. Moral. P. II.

suam potestatem judiciariam exercere non potest prudenter, justè, cum discretionem, & æquitatem in pœnis injungendis, ut etiam per se notum est.

Prob. 2. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 7. *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure Divino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta & circumstantias, quæ peccati speciem mutant.... anathema sit.* Et cap. 5. sic ait: *Constat enim Sacerdotes judicium hoc in cognita causa exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent.* Ex his colligitur oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiam si occultissima illa sint.... qui verò secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil divina bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubescat agrotus vulnus medico detegere; quod ignorat, medicina non curat. Colligitur præterea, etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant quod sine illis peccata ipsa neque pœnitentibus integrè exponantur, nec iudiciis innotescant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis, pœnitentibus imponere.

Rr

Ra-

Ratio à priori est voluntas Christi instituentis remedium peccatorum per modum iudicii primario reconciliativi, & secundario punitivi, cuius rectum exercitium ejusmodi confessionem exigit.

Obj. Cum hæreticis. Ejusmodi confessio est impossibilis, & carnicina conscientiarum: ergo non est à Christo præcepta, &c.

Resp. Nego antec. *Constat enim* (inquit Conc. Trident. sess. 14. cap. 5.) *nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quam ut, postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientie sue sinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit ipsa verò hujusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia gravis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis & consolationibus levaretur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus, per absolutionem certissime conferuntur.* Nam ii ex integra confessione cum debita contritione facta remissionem peccatorum, gratiam sanctificantem, & auxilia gratiæ quibus facilius præcaventur peccata, consilium, instructionem, solatium, animi quietem circa peccata præterita, remedium contra futura percipiunt. Illa verò ipsa confusio privata, quam pœnitens in accusatione sui experitur, pars est quædam satisfactionis pœnæ temporalis peccatis debita, ideoque ipsi valde utilis.

§. III.

Dico 2. ad valorem confessionis Sacramentalis jure Divino præcepta,

necesse est, ut declarentur etiam circumstantiæ notabiliter, seu mortaliter aggravantes intra eandem speciem. Ita Suarez, Azor, Sanchez, Sylvius, & alii multi Doctores.

Prob. 1. Ex can. *consideret* de Pœnit. dist. 1. ex Catechismo Romano, & ex Sancto Carolo, in Instruct. Confessariorum.

2. Ex praxi Ecclesiæ, quæ aliquando reservat peccata propter circumstantiam aggravantem, ut constet ex multis Pœnitentialibus & Ritualibus tum antiquis, tum recentioribus. Non reservantur autem nisi ea, quæ sunt de necessitate confessionis.

3. Ex Concil. Lateran. IV. Can. *Omnis utriusque sexus, quo dicitur: Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati; diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, quibus prudenter intelligat quale debeat illi præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum agrotum.* Ergo ex hoc Conc. Sacerdos in Sacram. Pœnitentiæ constitutus est non solum Jux, sed etiam Medicus, cui ex officio incumbit non solum pœnas imponere pro criminum gravitate, sed etiam remedia morborum gravitati proportionata præscribere. Ad hoc autem munus obeundum requiritur cognitio gravitatis peccatorum, quæ haberi nequit sine declaratione circumstantiarum mortaliter aggravantium.

4. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 7. omnia & singula peccata mortalia etiam

etiam intra eandem speciem declaranda sunt. Atqui circumstantiæ mortaliter aggravantes sunt multa peccata mortalia virtualiter & æquivalenter: sive actus cum sua circumstantia mortaliter aggravante est multiplex virtualiter peccatum intra eandem speciem; nam circumstantia mortaliter aggravans addit actui gradum malitiæ mortalis. In moribus autem multiplicitas virtualis & Physica perinde se habent.

5. Denique, quia rationes, quas Conc. Trident. sess. 14. cap. 5. affert pro obligatione confitendi circumstantias speciem mutantes, nimirum quod sine illis peccata ipsa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innotescant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint; & pœnam, quam oportet, pro illis, pœnitentibus imponere: hæ inquam rationes valent etiam pro circumstantiis mortaliter aggravantibus, & sic Concilium implicitè & virtualiter docet illas aperiri debere. Nam sine illis neque peccatum integrè exponitur, nec innotescit Sacerdoti, cum supprimatur malitia mortalis, quam illæ circumstantiæ addunt, & per quam peccatum fit virtualiter ac æquivalenter duplex numero: neque etiam Sacerdos sine illarum declaratione potest rectè censere de peccatorum gravitate, & pœnam proportionatam imponere; cum ignoret gravitatem malitiæ mortalem, quam habet peccatum ex circumstantia, ob quam multò graviore pœna dignum est, & quæ notabiliter variat confessionis iudicium.

Confirm. Nam alioquin qui alterum

modo valde crudeli occidisset, putà vivum lento igne comburendo, satisfaceret dicendo se homicidium perpetrasse. Item qui diu sine ulla interruptione in voluntate occidendi vel mæchandi perseverasset, satisfaceret dicendo se voluisse occidere, mæchari, quod sanè absurdum est & falsum.

Obj. 1. Conc. Trid. definiens quam circumstantiæ declarandæ sint, solum mentionem facit circumstantiarum speciem mutantium. Ergo aliæ non sunt necessariò aperiendæ, alioqui Concilii doctrina non esset accurata.

Resp. Disting. antec. Et simul implicitè ac virtualiter exigit confessionem circumstantiarum peccatum mortale mortaliter aggravantium, *conc. ant.* secus, *nego ant.* & *conseq.* Concil. noluit definire expressè quæstiones inter Catholicos controversas; tamen implicitè virtualiter & sufficienter requirit confessionem circumstantiarum mortaliter aggravantium. Nam ratio, quam affert cur circumstantiæ speciem mutantes declarandæ sint, (nempe ut Sacerdos de criminum gravitate rectè judicare possit, & pœnas illis proportionatas imponere,) probat etiam circumstantias mortaliter aggravantes intra eandem speciem aperiendas esse.

Porro quamvis Concil. primariò & principaliter intenderit damnare hæreticorum errores: tamen in illorum damnatione multa docet, ex quibus colligitur quid sentiendum sit circa varias quæstiones inter Catholicos controversas.

Inst. Conc. Trident. sess. 14. cap. 5. postquam docuit declarandas esse

circumstantias speciem mutant, paucis interjectis, addit nihil aliud exigi à pœnitentibus, quàm ut peccata omnia mortalia, quæ post diligens examen meminierint, confiteantur. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Quàm ut peccata mortalia confiteantur modo requisito, ut Sacerdos rectè censere possit de gravitate criminum & de pœnis proportionatis imponendis, quod ibidem exigit, *conc. ant.* secus, *neg. ant. & conseq.* ad iudicium Sacramentale rectè exercendum necesse est, ut Sacerdos rectè censere possit de gravitate criminum & pœnarum imponendarum: ad quod requiritur declaratio circumstantiarum mortaliter aggravantium, quæ peccatum virtualiter duplex, aut multiplex malitia mortali efficiunt.

Obj. 2. Ex institutione Christi peccata mortalia declaranda sunt tantùm quoad numerum & speciem: nam hoc sufficit ad remittendum & retinendum peccata, ad solvendum & ligandum. Ergo declarari non debent circumstantiæ aggravantes.

Resp. Nego antecedens, & ejus probationem. Nam Pœnitentiæ Sacramentum à Christo institutum est per modum iudicii non solum reconciliativi, sed etiam punitivi: cujus quidem rectitudo & æquitas exigit in iudice cognitionem gravitatis criminum, ac proinde in pœnitente declarationem circumstantiarum mortaliter aggravantium, quæ graviores pœnas exigunt, & confessorii iudicium notabiliter immutant.

Obj. 3. S. Thomam,

Respondet Natalis Alexander Dominicanus S. Doctorem nostram doctrinam secuturum fuisse, si post Tridentinam Synodum, & ejus Catechismum ab Ecclesia approbatum & Pastoribus traditum scripisset. Nec religionis esse ab ejus sententia discedere, quam junior propugnavit, in 4. dist. 16. q. 3. ar. 2. Alii volunt S. Thomam loqui solum de circumstantiis speciem non mutantibus, quæ novum mortale peccatum nec formaliter, nec æquivalenter constituunt. Eodem sensu loqui censent S. Bonaventuram, aliosque veteres, maximè cum à plerisque eorum aliter accipiantur voces illæ, *speciem mutant*, quàm à recentioribus sumantur; dicebant enim circumstantias illas mutare speciem, quæ malitiam mortalem addunt.

Obj. 4. Circumstantiæ aggravantes constituunt unicum mortale peccatum, ergo non necessario declarari debent.

Resp. Disting. anteced. Constituunt unicum peccatum physicè, sed æquivalenter numero multiplex, *conc. ant.* non æquivalenter numero multiplex, *nego ant. & conseq.* circumstantia mortaliter aggravans tribuit actui malitiam mortalem, quam sine illa actus non haberet: ac proinde actus malus per illam habet saltem malitiam tantam, quantam habent duo peccata mortalia numero distincta. Ergo circumstantia mortaliter aggravans constituit æquivalenter plura peccata mortalia numero distincta. Plura autem mortalia æquivalenter numero distincta non minùs declarari debent, quàm plura mortalia realiter numero distin-

distincta: nam in moribus multiplicitas virtualis & Physica perinde se habent. Et consequenter circumstantiæ peccata æquivalenter plura constituentes, debent quoque declarari, cum sine illis circumstantiis ejusmodi peccata non possint cognosci: quemadmodum sine circumstantiis speciem mutantibus explicari nequeunt peccata æquivalenter plura specie diversa.

Obj. 5. Lex confessionis est odiosa. At lex odiosa non obligat nisi ad ea, quæ clarè continet. Ergo.

Resp. Nego maj. Nam lex confessionis est favorabilis, ordinatur enim ad remissionem peccatorum & ad bonum ipsius confitentis. Et quamvis difficilis sit, fructuum tamen & commodorum multitudine ac præstantia difficultatem abundè compensat: ac proinde odiosum non est, quidquid ad fructus illos certiùs percipiendos requiritur. Præterea, obligatio confitendi circumstantias aggravantes satis clarè continetur in lege confessionis à Conc. Trident. explicata.

Obj. 6. Declaratio circumstantiarum aggravantium est moraliter impossibilis saltem rudibus, qui illas discernere nequeant.

Resp. Neg. Nam circumstantiæ mortaliter aggravantes saltem præcipuæ sunt hæ quatuor, scilicet actus intensio, duratio, modus quo peccatum admissum est, & extensio, seu quantitas damni illati. Facile autem discernere quisque potest, an actus fuerit valde intensus, v. g. odium valde vehemens, an diu perseveraverit in mala voluntate, an modo valde perverso illam perfecerit aut perficere intenderit, an

quantitatem notabilem furripuerit, aut damnum aliud in bonis, fama, honore, &c. valde notabile intulerit. Imò quantitas damni magis pertinet ad objectum peccati quàm ad ejus circumstantiam, unde certiùs adhuc declarari debet. Certè difficile est etiam rudioribus discernere quandonam circumstantiæ speciem mutant, & tamen necessario declarandæ sunt.

Obj. 7. Si circumstantiæ notabiliter aggravantes aperiendæ sunt, declarari etiam debent circumstantiæ notabiliter imminuentes gravitatem peccati. Falsum consequ. ergo.

Resp. Nego minor. Itaque circumstantiæ notabiliter imminuentes malitiam peccati, sive efficiant ne peccatum sit mortale, sive ne mortale sit moraliter gravius quàm alioqui esset, exprimi debent in confessione. Quia alioquin confessarius non posset rectè judicare de gravitate peccati, & pœnæ imponendæ, & deciperetur in re gravi.

ARTICULUS III.

Utrum pœnitens teneatur aliquando detegere confessario complicem, seu socium peccati, & personam quæ fuit objectum peccati?

Dico 1. certum est id non licere, si pœnitens possit aliter peccatum suum sufficienter exprimere: vel si sine gravi incommodo possit adire confessarium, cui complex sit ignotus: vel si peccatum jam aliàs sit rite confessus & ab eo absolutus, & tunc faciat confessionem generalem. Quia in his casibus sine justa causa proximum

num infamaret, quod nunquam licet.

Dico 2. quando pœnitens confitetur Sacerdoti, cui complex ignotus est, tenetur manifestare complicem, si non possit aliter peccatum suum integrè explicare. Quia tunc nulla est infamatio proximi, & urget præceptum integritatis confessionis.

Dico 3. pœnitens tenetur declarare peccatum complicitis, cum aliter non potest peccati proprii speciem, vel gravitatem mortalem aperire, nec potest sine gravi damno vel incommodo differre confessionem, nec adire confessarium, cui complex ignotus sit. Ita S. Bernardus, de forma honestæ vitæ; S. Thomas; S. Bonaventura; S. Antoninus; Suarez; Vasquez; & alii communius.

Prob. Quia ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 5. Christus integram peccatorum confessionem secundum suas species, & totam suam gravitatem mortalem universaliter præcepit. Ergo. Ad eam tenetur pœnitens, non obstante infamia sive propria, sive alterius, quæ per se apud eundem confessarium oritur ex confessione necessaria. Nam qui vult aliquid efficaciter, illud vult etiam non obstante incommodo, quod per se ex eo sequitur, & ei conjunctum est. Et verò pœnitens ad integritatem illam tenetur cum propria infamia: ergo etiam cum infamia alterius, cujus peccati declaratio necessaria est ad proprium peccatum integrè confitendum. Nam ex natura rei plus requiritur ad obligandum aliquem ut se ipsum infamet, quam ad eum obligandum ut alterius

crimen declaret. Aliquando enim possum crimen alterius detegere ad vitandum aliquod malum meum etiam temporale grave & injustum, quamvis non ideo obliget ad crimen meum manifestandum.

Præterea, ratio propter quam ex Conc. Trident. loco citato, Christus integram peccatorum confessionem præcepit, videlicet ut Sacerdos possit prudenter judicare, punire, curare: Non minus probat integritatem confessionis fieri debere cum notitia complicitis ad hos fines necessaria, quam cum propria infamia pœnitentis.

Hinc pœnitens, qui cum unica sorore sua confessario nota commisit incestum, tenetur confiteri incestum in tali gradu, positis supradictis limitationibus ac circumstantiis.

Obj. Non licet infamare proximum. Ergo non licet declarare peccatum complicitis.

Resp. Non licet infamare proximum sine justa causa, vel cum intentione eum infamandi. At licet informare proximum sine intentione eum infamandi, declarando ejus crimen, cum adest justa causa. In hoc autem casu adest justa causa, nempe ut satisfiat præcepto divino integritatis confessionis.

Præterea complex non habet jus, ut in judicio suum peccatum, quod est alterius circumstantia vel objectum occultetur, quando aliter judicium rectè exerceri non potest: quare complicitis diffamatio apud solum confessarium ex tam justa causa non est detractio, nec diffamatio injusta.

Observa. Ipsa infamatio apud solum

confessarium per se sequitur ex integra confessione: alia verò damna ex ea sequuntur tantum per accidens. Incommoda autem, quæ per se ex integritate confessionis sequuntur, illam impedire non debent, quia illis non obstantibus præcepta est, alioqui præceptum non esset efficax: nam qui aliquid efficaciter præcipit, illud præcipit cum omnibus incommodis ac damnis quæ per se sequuntur ex re præcepta. Incommoda verò, quæ sequuntur per accidens, præcepti efficaciam non impediunt, cum ordinariè non occurrant.

Dico 4. Pœnitens in hypothesi supradicta detegere tenetur personam, quæ fuit objectum peccati quamvis inculpabiliter, ex quo tamen in illam redundat aliqua infamia apud confessarium; ut si quis sorori quamvis omnino invitæ & reluctanti stuprum intulisset. Nam hic eadem ratio valet. Præceptum enim integritatis confessionis pœnitentem obligat ad detegendum defectum aliquem occultum proprium infamem quamvis inculpabilem, si hoc necessarium sit ad exprimendum sufficienter suum peccatum, ut si occultè illegitimus sit, & ordines sine dispensatione susceperit.

ARTICULUS IV.

Utrum peccata dubia declarari debeant in confessione?

Nota. Qui post diligens examen judicat probabilius se peccasse mortaliter, tenetur confiteri.

Quia non potest nisi imprudenter judicare se non peccasse, cum habeat graviora motiva judicandi se peccasse, quàm sint motiva judicandi se non peccasse mortaliter. E contra qui judicat cum probabilitate longè & notabiliter majore se non peccasse mortaliter, non tenetur confiteri; quia prudenter judicat se non peccasse mortaliter.

Dico. Pœnitens tenetur omnia peccata dubia confiteri.

Prob. 1. Quia tunc pœnitens non potest prudenter judicare se non teneri ea confiteri; & non confitendo exponit se periculo non faciendi confessionem integram, qualis à Christo præcepta est.

2. Quia hic est sensus communis, & praxis fidelium, qui peccata dubia confitentur, existimantes se ad id teneri.

Hinc 1. qui certò judicat se peccasse mortaliter, sed dubitat an peccatum illud confessus fuerit nec ne, tenetur illud confiteri. Ita communiter. Quia non potest prudenter judicare se certæ obligationi confitendi omnia peccata mortalia satisfecisse.

Hinc 2. qui scit se commississe peccatum aliquod, sed dubitat sitne mortale an veniale, tenetur hoc peccatum confiteri. Ita communiter. Quia non potest prudenter judicare se non peccasse mortaliter: ac proinde omittebat confessionem illius peccati, exponit se periculo non faciendi confessionem integram.

Hinc 3. qui post diligens examen dubitat an aliquod peccatum, quod

quod scit esse mortale, admiserit, tenetur illud confiteri. Ita communius contra paucos aliquos. Quia is non potest prudenter judicare se non admisisse tale peccatum: ac proinde si illud non confiteatur, exponit se imprudenter periculo non faciendi confessionem integram. Item is non vult sufficienter & quantum est in se, satisfacere obligationi confitendi omnia peccata mortalia.

Obj. 1. Conc. Trident. tradens materiam confessionis, nullam facit mentionem peccatorum dubiorum. Ergo non est obligatio illa confitendi.

Resp. Disting. anteced. Nullam mentionem facit expressè, *conc. ant.* nullam mentionem facit implicitè & virtualiter, *nego antec. & conseq.* Conc. Trid. implicitè & sufficienter docet obligationem confitendi peccata dubia, cum declarat necessariam esse confessionem omnium & singulorum peccatorum mortalium, quorum pœnitens conscientiam habet post diligens examen. At pœnitens habet conscientiam peccati mortalis dubii: ergo tenetur illud confiteri secundum conscientiam quam de illo habet, ac proinde tenetur confiteri illud peccatum ut dubium.

Præterea non confitens peccatum dubium, exponit se periculo non confitendi omnia peccata mortalia, quæ Conc. docet esse declaranda.

Obj. 2. Delictum non debet præsumi in dubio.

Resp. In foro interno potest & debet præsumi ut dubium in dubio rationabili. Est autem discrimen inter forum internum & externum. Nam

forum externum ordinatur tantum ad puniendum reum: internum verò forum ordinatur primario ad illum liberandum & absolvendum, secundo autem ad pœnam ei imponendam, quæ semper illi salutaris est, & longè minor ea, quam alioqui subire deberet.

Obj. 3. In dubio melior est conditio possidentis.

Resp. 1. Hoc effatum valet tantum in materia justitiæ, quæ hominis dominio subjacet.

Resp. 2. Cum quis dubitat an peccaverit mortaliter, nec ne, est tantum in dubia possessione suæ innocentia: tunc enim nec est nec potest esse certus de sua innocentia. Qui autem est in dubia possessione suæ innocentia, tenetur non solum conteri, sed etiam confiteri, ne se exponat periculo violandi præceptum confitendi integre omnia peccata pro ut sunt in conscientia.

Obj. 4. Qui dubitat an mortaliter peccarit, non habet motivum sufficientem judicandi se peccasse.

Resp. Neque etiam habet sufficiens motivum judicandi prudenter se non peccasse mortaliter: ac proinde non est nisi in dubia possessione suæ innocentia; & si non confiteatur, exponit se periculo non confitendi peccatum mortale.

Præterea juxta omnes is in tali dubio tenetur ad actum contritionis: ergo etiam tenetur ad confessionem, cujus votum includit contritio. Denique in tali dubio pœnitens non tenetur judicare se peccasse; sed solum confiteri peccatum illud ut dubium.

Obj.

Obj. 5. Sine causa nemo potest obligari ad se condemnandum in dubio peccati, tanquam si certò illud admisset. Ergo nemo tenetur confiteri peccatum dubium.

Resp. Nego conseq. Nam pœnitens non obligatur ad se ipsum certò judicandum reum peccati, de quo prudenter dubitat; sed solum obligatur ad confitendum peccatum ut dubium, quod novit ut dubium, ut Sacerdos de illo peccato tanquam dubio sententiam ferat.

Inst. Non est sufficiens causa obligandi pœnitentem ad confitendum mortale peccatum dubium. Ergo ad hoc non obligatur.

Resp. Nego anteced. Nam sufficiens causa hæc est, quia nisi illud confiteatur, seu exponit imprudenter periculo non confitendi omnia peccata sua mortalia. Si enim illud peccatum dubium sit verè commissum, ut fieri potest, spectata conscientia pœnitentis, cum illi sit æquè probabile commissum esse quàm oppositum; certè illud, tacendo non confitebitur verum peccatum mortale.

Obj. 6. Qui dubitat an votum emisit, non tenetur illud implere. Ergo à pari qui dubitat an peccatum commiserit, non tenetur illud confiteri.

Resp. Nego anteced. Nam is in tali dubio non potest prudenter judicare se non vovisse: ac proinde non implendo votum, se exponeret imprudenter periculo violandi promissionem Deo factam, etiam spectato suo conceptu. Poterit tamen ei facilius dispensatio concedi, quàm si votum certum esset.

Ant. Th. Moral. P. II.

Observa. Pœnitens tenetur peccata dubia confiteri ut dubia, sicut certa tenetur confiteri ut certa: alioqui confessarium in re gravi deciperet, & iudicii rectitudinem ac æquitatem impediret; longè enim aliter statuendum est de peccato dubio atque de certo. Qui tamen confessus est aliquod peccatum ut dubium, si postea cognoscit esse certum, tenetur illud iterum confiteri ut certum. Nam ex institutione Christi pœnitens tenetur omnia mortalia confiteri eo modo, quo Sacerdos rectè censere possit de eorum gravitate, & pœna convenienti imponenda: ad quod requiritur confessio peccati certi ut certi.

ARTICULUS. V.

Qualis integritas confessionis ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiratur?

Nota 1. Integritas confessionis duplex distinguitur, nempe materialis & formalis. Confessio integra materialiter, est confessio omnium omnino peccatorum mortalium quoad numerum & speciem cum circumstantiis omnibus tum mutantibus speciem, tum mortaliter aggravantibus, atque etiam dubiorum. Confessio integra formaliter est confessio omnium & singulorum mortalium peccatorum cum circumstantiis supradictis, quorum pœnitens memoriam habet post diligentem sui discussionem: vel saltem omnium, quæ hic & nunc pœnitens confiteri tenetur, ita ut nullum sine legitima excusatione retineat.

Nota 2. Integritas confessionis potest

S s

telt

test dupliciter spectari, nempe loquendo per se, & loquendo per accidens. Spectatur loquendo per se, quando circa omnem casum legitimæ excusationis, puta oblivionis, vel impotentia consideratur: spectatur verò per accidens, quando in casu aliquo legitimæ excusationis consideratur.

Dico 1. integritas materialis confessionis, seu confessio materialiter integra, per se loquendo, seu seclusa legitima excusatione, requiritur ad valorem Sacramenti.

Prob. Quia ad valorem Sacramenti requiritur ea confessio quæ à Christo instituta & præcepta est: nam talis confessio est essentialis pars Sacramenti. Atqui confessio materialiter integra, quæ scilicet complectatur omnia & singula peccata mortalia quo ad numerum & speciem, cum circumstantiis peccati speciem mutantibus & mortaliter aggravantibus, à Christo instituta & præcepta est, quando fieri potest moraliter, seu seclusa legitima excusatione, ut ex dictis constat. Et verò peccatum mortale in una confessione inculpate omissum, cessante impedimento, in alia confessione necessario declarari debet. Ergo ad valorem Sacramenti requiritur confessio materialiter integra, quando moraliter haberi potest, ideoque per se requiritur.

Dico 2. integritas formalis confessionis, seu confessio integra formaliter sufficit ad valorem Sacramenti, ex parte confessionis. Ac proinde integritas materialis per accidens,

nempe propter casum legitimæ excusationis non requiritur.

Prob. Confessio integra formaliter tantum est ea, in qua inculpabiliter dimittitur aliquid, quod seclusa legitima excusatione declarari debet. Atqui talis confessio sufficit ad valorem Sacramenti. Ergo ad hunc valorem sufficit confessio integra formaliter.

Prob. min. Nam confessio, in qua ex oblivione inculpabili & impotentia omituntur peccata aliqua mortalia, est valida & sufficiens, ut constat ex Conc. Trident. sess. 14. c. 5. ubi ait: *Constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quam ut postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientia suæ sinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata consteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit; reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universam eadem confessione inclusa esse intelliguntur.*

Ex quo patet confessionem diminutam ex oblivione inculpabili validam esse. Quæ autem ratio est de oblivione, eadem est de quavis alia impotentia physica. Imò juxta communem Doctorum consensum etiam impotentia moralis, consistens in gravissimo damno confessioni extrinseco excusat ab integritate materiali; quia Christus noluit, ut præceptum confessionis omnes obligaret non obstante morali impossibilitate.

Dico 3. ad valorem Sacramenti requiritur confessionis integritas respectu ejusdem Sacerdotis & ejusdem absolutionis: ita ut omnia peccata mortalia cum suis circumstantiis necessario declaranda sint eidem Sacer-

Sacerdoti, & in ordine ad eandem absolutionem. Est de fide.

Prob. 1. Ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ nunc cernitur, & cujus initium cum ignoretur nec ostendi possit, ab ipsius Christi præcepto repetendum est.

2. Ex Conc. Lateran. IV. c. *Omnis*, ubi docet omnia peccata eidem Sacerdoti declaranda esse. Idem docet Conc. Florent. in decreto pro Armenis. In hoc autem jus divinum duntaxat explicant.

3. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 5. declarante, confessionem, in qua pœnitens aliquod peccatum Sacerdoti reticet, esse nullam: *Qui scienter*, inquit, *aliqua retinent, nihil divina bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* Non dicit *Sacerdotes*.

Ratio est voluntas Christi, qui omnia peccata subiecit judiciali sententiæ Sacerdotis. Sententiæ autem æquitas ac rectitudo exigit cognitionem adæquatam causæ, in quam fertur. Unde cum sententia absolutionis feratur in omnia peccata mortalia (nam unum sine alio remitti non potest) prærequirit quantum fieri potest cognitionem omnium peccatorum.

ARTICULUS VI.

Utrum confessio necessario facienda sit voce, seu verbis ore prolatis?

Nota. Certum est 1. confessionem aliquo signo sensibili factam requiri ad valorem Sacramenti; quia confessio est materia hujus Sacramenti, & fieri debet Sacerdoti, ab eoque intelligi. 2. Vocem seu oris locutionem esse signum sensibile faciendæ confessioni accommodatissimum,

tum quia est signum magis usitatum ac notum: tum quia certius & distinctius significat quàm cætera.

Dico 1. non est de essentia Sacramenti Pœnitentiæ, ut confessio fiat voce; sed validè fieri potest scripto, gestu aut nutu, si desit facultas loquendi.

Prob. 1. Ex usu Ecclesiæ, quæ mutos & moribundos vocis usu destitutos, per nutus vel alia signa confitentes absolvit.

2. Ex Rituali Romano, ubi dicitur moribundum, qui per solos nutus absque voce confitetur, absolvendum esse.

3. Quia ex institutione hujus Sacramenti sufficit accusatio, ex qua Sacerdos de peccatis & statu pœnitentis rectè judicare possit: talis autem accusatio fieri potest alio signo quàm voce, putà scripto. Hinc qui non potest loqui, tenetur scripto vel nutibus confiteri cum urget præceptum confessionis.

Obj. Ex Conc. Florent. materia hujus Sacramenti est oris confessio.

Resp. Sic loquitur, quia confessio regulariter & citra necessitatem oris locutione facienda est: non autem quòd confessio per oris locutionem essentialis sit Sacramento, ut constet ex Ecclesiæ praxi ita interpretante. Concilia autem sicut scriptura intelligi debent secundum perpetuum Ecclesiæ sensum & usum.

Dico 2. confessio sub mortali culpa fieri debet voce, quando sic moraliter fieri potest: ita ut aliis signis tunc facta confessio sit illicita, & consequenter invalida.

Prob. 1. Quia ita communiter sentiunt Theologi post S. Thomam; quamvis ex illis aliqui nullum in hoc agnoscant præceptum expressum, neque divinum, neque ecclesiasticum, sed solum obligationem ex consuetudine ortam.

2. Ex consuetudine Ecclesiae vim legis obtinente: quæ cum spectet ad modum convenientiorem perficiendi Sacramentum, obligat graviter.

ARTICULUS VII.

Utrum confessio secreta ad valorem Sacramenti sufficiat, aut requiratur?

Nota. Confessio secreta, quæ etiam auricularis dicitur, est ea, quæ sine ullo teste fit à poenitente soli Sacerdoti. Publica verò est ea, quæ fit coram multis.

§. I.

Dico 1. confessio publica ad essentiam hujus Sacramenti non requiritur, sed sufficit secreta. Est de fide.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 5. ubi ait: *Ceterum, quoad modum constituendi secretum apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiae offensam edificationem delicta sua publicè confiteri possit: non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec satis consultè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. Unde cum à sanctissimis & antiquissimis Patribus, magno unanimique consensu, secreta confessio Sacra-*

mentalis, qua ab initio Ecclesia sancta usæ est, & modò etiam utitur, fuerit semper commendata; manifestè refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à divino mandato alienam, & inventum humanum esse, atque à Patribus in Concilio Lateran. Congregatis initium habuisse, docere non verentur.

2. Ex perpetua Ecclesiae traditione & consuetudine, quam Conc. Trident. loco citato, expressit.

Hinc Leo Magnus, Epist. 80. ad Episcopos Campaniæ quosdam reprehendit, qui peccatores compellebant ad publicè confitendum.

3. Ex Conc. Lateran. IV. c. Omnis, ubi præcipit, ut omnis utriusque sexus fidelis solus Sacerdoti sua peccata confiteatur.

4. Quia ex institutione hujus Sacramenti sufficit ea confessio, ex qua Sacerdos rectè judicare possit de poenitentis peccatis, statu, & dispositione. Atqui ex confessione secreta rectè potest de his omnibus rectè judicare. Ergo confessio secreta sufficit, &c.

5. Quia confessio publica institutioni hujus Sacramenti non semper convenit. Nam hoc Sacramentum ex sua institutione exigit integram peccatorum confessionem, quam non semper convenit fieri publicè: sæpe enim integra omnium peccatorum confessio publicè facta scandalum fidelibus, & gravia damna, tum poenitenti, tum aliis pareret. Unde sæpe esset moraliter impossibilis.

Obj. 1. Sacramentum hoc per modum iudicii institutum est. At iudicium ex natura sua testes requirit. Ergo.

Resp.

Reſp. Difting. maj. Inſtitutum eſt per modum judiciĩ voluntarii, in quo idem homo eſt reus & accuſator, *conc. maj.* per modum judiciĩ coacti, & ſpectantis ad forum externum, in quo reus & accuſator ſunt homines diſtincti, *nego maj.* hoc Sacramentum inſtitutum eſt per modum judiciĩ primariò reconciliativi; & ad ſalutem peccatoris ordinati, ideoque voluntarii. Unde multum differt à judicio ſpectante ad forum externum, quod primariò ordinatur ad punitionem rei, nec ipſi voluntarium eſt.

Obj. 2. Olim confeſſio publica præcepta erat: ergo requiritur ad eſſentiam Sacramenti.

Reſp. Disting. anteced. Olim præcepta erat confeſſio publica aliquorum peccatorum publicorum, & ſolùm ut pars quædam ſatisfactionis pro peccatis, *conc. ant.* præcepta erat confeſſio publica omnium peccatorum etiam occultorum, aut aliquorum duntaxat, ſed ut pars eſſentialis Sacramenti, *nego ant.* nam confeſſioni publicæ ſemper præmittebatur confeſſio ſecreta & Sacramentalis, qua Sacerdos judicaret quænam peccata publicè declaranda eſſent, aut occultanda. Equidem aliqui etiam publicè confitebantur interdum peccata occulta, ſed ſolùm ex devotione, vel conſilio, atque ad ſui humiliationem, & in voluntariam vindictam ſcelerum: non autem ex præcepto Sacerdotis.

§. I.

Dico 2. confeſſio ſecreta non eſt de eſſentia Sacramenti Pœnitentiæ. Eſt contra quosdam Catholicos.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. ſuprà citato, ubi agens de confeſſione Sacramentali, dicit Chriſtum non prohibuiſſe confeſſionem publicam, ſi pœnitens propria ſponte velit eam facere. At ſi Chriſtus confeſſionem ſecretam inſtituiſſet ut eſſentialem Sacramento, prohibuiſſet confeſſionem publicam, utpote ſecretæ oppoſitam. Ergo.

2. Ex uſu Eccleſiæ, quo fideles, qui per interpretes, vel qui in periculo naufragii ſimul peccata aliqua publicè confitentur Sacerdoti, ab eo abſolvuntur.

3. Quia ex inſtitutione Chriſti ſufficit confeſſio, quæ ſufficientem notitiam peccatorum & pœnitentis Sacerdoti præbet, ut poſſit de illis rectè judicare, ſatisfactiones convenientes, & remedia apta præſcribere. Confeſſio autem publica hanc notitiam præbere poteſt.

Obj. 1. Ex Conc. Trident. cap. cit. confeſſio ſecreta non eſt aliena à mandato divino, nec eſt inventum humanum: ergo ſola eſt de jure Divino.

Reſp. Nego conſeq. Quia ſenſus Concilii eſt, confeſſionem ſecretam non eſſe præcepto divino contrariam, imò eſſe ipſi præcepto divino valde conſentaneam, & aptiorem ad tollendas difficultates, & impedienda ſcandala: atque ita aliquo modo ab inſtitutione divina procedere.

Obj. 2. Conc. Lateran. IV. c. Omnis ſtatuit, ut quilibet fidelis adultus ſemel in anno ſolus confiteatur Sacerdoti. Ergo ſola

confessio secreta potest esse Sacramentalis.

Resp. Nego consequ. Quia Conc. hanc vocem (*solus*) addidit, ut significaret Sacerdotem non posse compellere pœnitentem ad confitendum publicè peccata, & sufficere confessionem secretam.

Observa. Quamvis, juxta Suarem, nullum detur expressum præceptum faciendi secretò confessionem, tamen propter universalem consuetudinem, quæ ubique invaluit, non potest licitè fieri confessio Sacramentalis publica absque gravi causa & legitima facultate.

ARTICULUS VIII.

Utrum confessio Sacerdoti presenti necessario facienda sit?

Dico 1. per se loquendo & citra casum articuli mortis & impotentia, confessio facta Sacerdoti absenti est illicita, ideoque invalida.

Prob. 1. Ex variis Canonibus, in Decreto de Pœnit. & in primis ex can. quem panitet excerpto ex libro de vera & falsa pœnitentia, qui est Autoris antiqui, & inter opera S. Augustini insertus, ubi dicitur: *præcepit Dominus mundandis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali presentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scripturam manifestanda.*

2. Ex Clemente VIII. qui hanc propositionem: (*licet per litteras, seu internuncium confessorio absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eo absente absolutionem obtinere:*) damnavit ut falsam, scandalosam, & temerariam, &

quidem quoad utramque partem, & non solum conjunctim, sed etiam divisim, ut ipse Clemens, & postea Paulus V. declaravit.

3. Quia debita hujus Sacramenti administratio per se loquendo id exigit. Nam ut Sacerdos pœnitentem absolvat, per se loquendo debet habere certitudinem moralem de integritate confessionis, & debita dispositione, seu contritione pœnitentis: quàm certitudinem habere moraliter non potest, nisi pœnitentem confitentem audiat.

Dico 2. per accidens seu in articulo mortis, confessio facta Sacerdoti absenti est licita & valida, quando aliter fieri nequit. Nam Sacerdos potest & debet absolvere moribundum sensibus destitutum, qui ipso absente absolutionem petit, ut mox probabitur.

ARTICULUS IX.

Utrum confessio generica & confusa aliquando ad valorem Sacramenti sufficiat?

§. I.

Dico 1. confessio illa generica ac confusa, consistens in petitione absolutionis, vel in signis doloris, valida est in articulo seu periculo mortis, quamvis facta sit Sacerdoti absenti, quando alia haberi non potest, saltem si per testimonium alicujus innotescat ipsi Sacerdoti.

Prob. Moribundus, qui absente Sacerdote absolutionem petit, vel signa dolo-

doloris aut voluntatis confitendi dedit, & postea adveniente Sacerdote, omni sensuum usu destituitur, potest & debet absolvi, saltem si hoc per aliquem innotescat Sacerdoti. Atqui talis moribundus absolvi non posset, nisi confessio illa generica & confusa facta Sacerdoti absenti valeret: siquidem confessio valida, est essentialis materia Sacramenti, sine qua proinde forma esset irrita, & moribundus ille nullam aliam confessionem facere potest. Ergo in articulo mortis valida est confessio generica, &c.

Prob. maj. 1. Ex S. Leone, qui epist. 91. de peccatoribus conversionem usque ad mortem differentibus, & voce destitutis, sic statuit: quod si aliqua vi agritudinis ita fuerint aggravati, ut quod paulò ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentia & reconciliationis beneficium consequantur.

2. Ex Conc. Carthagin. IV. can. 76. ubi de graviorum criminum reis ait: *is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in pbrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam; & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia. Et Arausicano 1. can. 12. ibi: subito obmutescens, prout status ejus est, baptisari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis aut praterite testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.*

3. Ex Rituali Romano jussu Pauli V. edito, & ab eo toti Ecclesiæ

proposito tanquam continente receptos & approbatos Ecclesiæ ritus, & Romanæ Ecclesiæ omnium matris & magistræ auctoritate constituto, ubi, in tit. de Sacram. Pœnitentiæ dicitur: *Quod si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela agrum deficiat, nutibus & signis conetur (Sacerdos) quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.*

4. Ex praxi universalis Ecclesiæ, quæ nunquam errare potest in administratione Sacramentorum, sicut nec in aliis rebus ad fidem, mores, & cultum Dei pertinentibus.

Ratio est voluntas Christi, qui noluit hoc Sacramentum ad salutem necessarium, sæpe impossibile esse tum, cum est maximè necessarium, scilicet in periculo mortis.

Obj. 1. Petitio ac desiderium confessionis vel absolutionis non est confessio, ergo nunquam valet, &c.

Resp. Nego anteced. Nam qui in his circumstantiis petit vel optat absolutionem aut confessionem, hoc ipso declarat se habere peccata, de illis dolere, velleque absolvi: idque Sacerdoti vel per se, vel quantum in se est, per astantes in ordine ad absolutionem manifestat. Unde petitio, seu desiderium confessionis vel absolutionis est in actu exercito vera confessio generica & confusa, quæ sufficit in necessitate, quando perfectior ac distinctior fieri nequit.

Obj.

Obj. 2. Per confessionem illam confusam Sacerdos nil cognoscit, quod antea non noverat, nempe moribundum esse peccatorem. Ergo hæc non sufficit.

Resp. Nego anteced. Nam per hanc confessionem confusam Sacerdos accipit cognitionem novam specialem, & Sacramentalem, quæ ex accusatione pœnitentis ad absolutionem ordinata cognoscit ipsum peccasse, de peccatis dolere, velle absolvi, & peccata clavibus Ecclesiæ subicere. Quod sufficit ad ferendum iudicium prudens in hac necessitate, ubi distinctior cognitio haberi nequit, quæ prudentius iudicium fundet.

Obj. 3. Ex Conc. Trident. requiritur distincta peccatorum confessio quoad numerum & species. Ergo non sufficit illa generica.

Resp. Disting. anteced. Requiritur per se loquendo, quando haberi potest, & extra casum necessitatis & impotentiae, *conc. ant.* requiritur etiam in casu necessitatis, ubi haberi nequit, *nego ant.* & verò ex Conc. obliuio inculpabilis excusat à confessione distincta omnium peccatorum sive quoad numerum, sive quoad speciem. Ergo & alia impotentia physica in extrema necessitate ab eadem excusat.

Obj. 4. Absolutio utpote actio quædam non potest cadere nisi super aliquid singulare: nam actio non est nisi singulorum. At illa generica confessio non est aliquid singulare: Ergo absolutio non potest super illam cadere. Ergo hæc confessio non valet.

Resp. Neg. min. Nam confessio illa

confusa est actio singularis ratione sui & personæ à qua proficiscitur, quamvis ratione objecti nempe peccati in genere sit aliquid generale.

Obj. 5. Per illam confessionem confusam peccata non remittuntur neque directè, neque indirectè: ergo non valet.

Resp. Nego anteced. Nam omnia peccata ejusmodi pœnitentis verè contriti æquè primò remittuntur, & quidem directè, sed in sensu minùs stricto, & cum obligatione illa omnia distinctè postea confitendi.

Obj. 6. Clemens VIII. prohibuit sub excommunicatione, ne confessio Sacerdoti absenti fieret &mitteretur. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Extra articulum, seu periculum mortis, *conc. ant.* in articulo, seu probabili periculo mortis, *nego ant.* & *conseq.* Nam ipsemet Clemens, testibus Bellarmino & Petro Lombardo Archiepiscopo Armacano, declaravit viva voce se in suo decreto casum mortis non comprehendisse.

Præterea hoc decretum juxta Rituale Romanum & universalis Ecclesiæ praxim intelligendum est, ideoque cum exceptione extremæ necessitatis & impotentiae.

Inst. Eodem verborum tenore Clemens VIII. damnat confessionem absenti factam, & absolutionem absenti datam. Ergo utramque æqualiter prohibet etiam in articulo mortis.

Resp. Nego *conseq.* Quia ejus verba debent pro subjecta materia &

& juxta Ecclesiæ sensum ac praxim intelligi.

Obj. 7. Absolutio Sacramentalis necessario dari debet pœnitenti præsenti. Ergo confessio fieri debet Sacerdoti præsenti etiam in mortis periculo.

Resp. Nego consequens. Ratio disparitatis maxime petitur à voluntate Christi, nobis per Ecclesiæ sensum & praxim nota. Ecclesia autem semper judicavit absolutionem datam absenti invalidam esse: nunquam enim in Ecclesia absolutio pœnitenti absenti etiam in articulo mortis constituto collata est. Confessionem verò Sacerdoti absenti in casu proposito factam admittit ut validam; absolutionem præbendo pœnitenti, qui in absentia Sacerdotis confessionem vel absolutionem petiit, & postea omni sensuum usu caruit.

Præterea absolutionis forma, quæ subjectum per pronomen *te* designat, non verificatur, ideoque nihil efficit, si subjectum non sit moraliter præsens: at verificari potest; etiam si confessio facta sit in absentia Sacerdotis.

Porro absolutio, quæ legitur concessa absentibus, est solum absolutio à censuris vel pœnis canonicis, aut indulgentiarum concessio: non autem Sacramentalis absolutio, qua peccata etiam quoad culpam remittuntur.

§. II.

Dico 2. non est absolutè necessarium, ut testimonium doloris, aut petitionis absolutionis detur Sacerdoti coram ipso moribundo.

Prob. 1. Quia Rituale Romanum id
Ant. Th. Moral. P. II.

non exigit; sed dicit simpliciter moribundum absolvendum esse, *si confitendi desiderium sive per se, sive per alium ostenderit.*

2. Quia Concilia Carthagin. & Arausicanum suprâ relata hanc conditionem non requirunt; sed solum exigunt testimonium aliorum, nec addunt illud dari debere præsente ipso ægro.

3. Ex communi & quotidiano Ecclesiæ usu: nam quis absolutionem infirmo, qui eam absente Sacerdote petiit, deneget, si is qui ejus petitionem retulit, abierit?

4. Quia nulla ratio talis conditionis necessitatem evincit, ut objectionum solutione patebit.

Obj. 1. S. Leo, epist. 91. dicit: *Si quod paulò ante postebant (moribundi) sub præsencia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt.*

Resp. Per hanc vocem (*circumstantium*) significat tantum id quod fieri solet, non verò conditionem absolute necessariam: siquidem Canones & Rituale Romanum hanc non meminere.

Præterea S. Leo sic locutus est, quia (ut ex ipso contextu patet) supponit Sacerdoti, antequam ad moribundum pervenisset; non innotuisse signa ipsius pœnitentiæ: unde meritò exigit, ut petatur testimonium circumstantium. Denique S. Leo non dicit testimonia circumstantium danda esse coram ægro, sed tantum quòd ipsi prodesse debeant.

Obj. 2. Ex Concil. Trident. Christus voluit peccatores ante tribunal
T t Sacer-

Sacerdotis fisti. At nisi testimonium detur coram moribundo, ipse non ficitur ante tribunal Sacerdotis. Ergo.

Resp. Nego min. Nam moraliter loquendo, & spectato statu moribundi, ipse se æquivalenter ac sufficienter ficit per relationem suæ prioris voluntatis ab alio factam Sacerdoti, absente ipso ægro.

Obj. 3. Testimonium datum coram ægro necessarium est, ut confessio ægri dicatur facta in præsentia Sacerdotis. Ergo.

Resp. Nego anteced. Quia æger, utpote omni sensuum usu destitutus, confessionem illam nullo prorsus nutu potest Sacerdoti præsentī confirmare: unde testimonium voluntatis præteritæ moribundi, sive Sacerdoti detur præsentē ipso ægro, sive absente, idem se habet moraliter. Neque testificatio ab alio facta, præsentē infirmo nihil audiente, nec valente præteritam confessionem confirmare, dici potest confessio infirmi; neque facit, ut confessio illa generica & confusa prius facta absente Sacerdote, facta sit aut jam fiat Sacerdoti præsentī.

Observa. In praxi tamen propter probabilitatem sententiæ oppositæ, & ad maiorem securitatem, Sacerdos curare debet, ut coram moribundo habeat testimonium aliquod à circumstantibus de ejus dolore vel petitione absolutionis. Quod si id fieri non potest, tenetur absolvere moribundum, etiam juxta adversarios. Quia ex charitate tenemur proximo in

necessitate constituto opitulari optimo modo quo fieri potest. Remedium autem probabile vel etiam dubium melius est nullo. Et cum Sacramenta propter homines instituta sint, satius est Sacramentum exponere periculo nullitatis, quàm hominem periculo æternæ damnationis.

ARTICULUS X.

Utrum ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ in articulo mortis sufficiat confessio quædam interpretativa, quæ repetitur ex vita christianè exterius transacta?

Sensus quæstionis est, utrum validè absolvi possit moribundus, omni sensuum usu destitutus, qui nulla signa externa poenitentiae, vel desiderii absolutionis dedit neque coram Sacerdote, neque coram aliis, quamvis christianè exterius vixerit, & Sacramenta frequentarit.

Circa hanc quæstionem magna est inter Doctores controversia.

Plurimi docent moribundum illum absolvi non posse validè, ideoque nec licitè, etsi constet ipsum christianè vixisse.

Probant 1. quia S. Leo, Conc. Carthagin. IV. & Arausicanum I. supra laudata, Rituale Romanum, dum statuunt moribundum omni sensuum usu destitutum, absolvendum esse, expressè addunt hanc conditionem, si aliqua poenitentiae signa dederit. Ergo eo ipso significant eum non esse absol-

vendum,

vendum, deficiente omni signo pœnitentiæ.

2. Quia sine confessione Sacramentali nullum est Pœnitentiæ Sacramentum: nam hæc confessio est essentialis pars Sacramenti. Atqui in casu proposito nulla est confessio sacramentalis: nam sacramentalis confessio est sensibilis accusatio proprii peccati admissi ordinata ad absolutionem Sacerdotis. Nec dici potest quod vita christianè acta sit moribundo hic & nunc ejusmodi accusatio, ad absolutionem ordinata post peccatum commissum. Ergo, &c.

Alii verò non pauci, & tota Universitas Lovaniensis, teste Havermano, contendunt talem moribundum absolvi posse sub conditione, ideoque debere.

Probant 1. ex Sacerdotali Romano, Venetiis anno 1560. typis impresso, ubi dicitur talis moribundus absolvendus esse, *Si bene vivebat, & frequentabat confessionem & communionem.* Item ex statutis Synodalibus Ecclesiæ Lemoicensis, & ex memoriali confessorum edito Bononiæ jussu Archiepiscopi Bononiensis, qui postea factus summus Pontifex Gregorius XV. opinionem non mutavit, sed eam in suo quondam Archiepiscopatu in praxim redigi permisit.

3. Quia quoties est materia dubia, vel probabiliter præsumpta in moribundo sensuum usu destituto, hic absolvi potest: nam tunc nulla inferitur irreverentia Sacramento ob necessitatem proximi. In tali autem moribundo non deest ejusmodi materia, nempe contritio, & confessio generica

ac confusa probabiliter ex aliquo signo externo præsumpta, vel dubia. Nam vita christianè acta est signum externum probabile vel saltem dubium contritionis & voluntatis confitendi, nunc vel paulò ante privationem usus sensuum elicitæ, & ad absolutionem sufficienter directum in tali necessitate. Vita enim christianè acta, non est quidem confessio, sed est ratio præsumendi moribundum illum reverà dedisse in hoc morbo aliquod signum externum doloris in ordine ad absolutionem, v. gr. pectus tutundisse, oculos in cœlum sustulisse, Deum orasse, &c. Imò est etiam ratio præsumendi moribundum istum etiamnum contritionem & voluntatem confitendi elicere, & conari manifestare omnibus quibus potest signis externis, omnibus videlicet motibus corporis sui: aut certè oppositum non constat. Unde inferunt tunc haberi signum externum contritionis & expectatæ confessionis saltem probabiliter præsumptum aut dubium, ideoque sufficiens ad absolutionem conditionatam in tali necessitate.

Ad id quod objicitur, nempe duo Concilia suprà citata, & Rituale Romanum exigere signum aliquod externum pœnitentiæ; respondent loqui de eo quod certum erat, & haberi debet quantum fieri potest. Præterea in hoc casu præsumitur signum externum pœnitentiæ.

Jam verò si talis moribundus absolvi potest, ad hoc tenetur Sacerdos: nam quisque ex lege charitatis tenetur proximo in extremo periculo subvenire meliori modo quo potest, afferendo saltem opem dubiam, quæ

melior est nulla, si certam asferre nequit.

Rituale Tullense de hoc casu sic ait: *Donc Ecclesia de hac difficultate deciderit, poterunt confessarii in praxi sequi id, quod favorabilius est saluti ejusmodi moribundorum, & eos absolvere, si semper christiane vixerint.*

CAPUT IV.

De satisfactione.

Nota 1. Satisfactio tripliciter sumitur. 1. latè, nempe pro quacumque solutione rei debitæ. 2. Strictè, nempe pro actione, qua, is, qui alterum læsit, tantum facit quantum satis est ad injuriam compensandam, vel saltem quantum persona læsa justè exigit. 3. Strictius pro actione, per quam Deo pro peccatis satisfacimus; estque voluntaria sui ipsius punitio ad compensandam, quantum fieri potest, injuriam Deo per peccatum illatam.

Nota 2. In peccato duo distinguenda sunt, nempe reatus culpæ, & reatus pœnæ. Reatus culpæ in peccato mortali est dignitas ad odium Dei, quæ dat Deo jus odio habendi peccatorem.

Reatus pœnæ est dignitas ad pœnam, quæ dat Deo jus puniendi peccatorem supplicio æterno & pœnis temporalibus propter peccatum præteritum. Ac proinde duplex est satisfactio, altera pro culpa, altera pro pœna. Satisfactio pro culpa, quam Deus exigit, est contritio & confessio, de quibus jam actum est. De

sola igitur satisfactione pro pœna hic agitur.

Nota 3. Pœna peccati duplex est, nempe æterna, & temporalis: unde duplex quoque est satisfactio, altera pro pœna æterna, altera pro pœna temporali. De hac posteriore hic tantum agitur; nam satisfactio pro pœna æterna eadem est quæ pro culpa, siquidem per eandem pœnitentiam simul remittitur culpa & pœna æterna.

Nota 4. Satisfactio pro pœna temporali peccatis debita, duplex est: altera sacramentalis, quæ est actio laboriosa, seu pœnalis in Sacramento Pœnitentiæ à Sacerdote tanquam judice injuncta, & à pœnitente acceptata ad injuriam Deo illatam compensandam, & altera non sacramentalis, quæ est actio pœnalis ultrò suscepta vel acceptata ad injuriam Dei compensandam, sed non imposita à ministro Sacramenti.

ARTICULUS I.

Utrum remissa culpa maneat debitum luenda pœnæ temporalis?

Nota. Certum est Deum posse totam pœnam tum æternam, tum temporalem una cum culpa condonare, & reipsa condonat Baptismus dignè suscipientibus vel martyrium subeuntibus. Quare hic solum quaritur an reipsa Deus semper totam pœnam etiam temporalem cum culpa remittat: an verò fidelibus post justificationem peccantibus, remissa culpa, remaneat reatus seu debitum pœnæ temporalis luenda. Negat

Luthe-

Lutherus & Calvinus, docentes pœnas, quibus Deus iustificatos afficit, esse tantum ad eorum emendationem & profectum, nullatenus verò ad vindictam & punitionem.

Dico. Remissa culpa, non semper remittitur tota pœna temporalis, sed plerumque remanet reatus, seu debitum pœnæ temporalis luendæ. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, ubi varia referuntur exempla, quæ id certò evincunt.

Primum est primi parentis, qui licet per sapientiam eductus fuerit ex delicto suo, ut dicitur, Sap. c. 10. pœnam tamen temporalem sustinuit, obnoxius miseriis ac ærumnis hujus vitæ, & morti; idque in vindictam peccati remissi, ut passim Scriptura testatur.

Secundum exemplum est Israelitarum, qui in vindictam peccati obmurmurationis jam remissi, in deserto perierunt, & Terra Promissa exclusi sunt, Numer. cap. 14. ubi Deus sic loquitur: *Dimisi juxta verbum tuum* (scilicet peccatum illud murmurationis.) *Atamen omnes homines, qui viderunt Majestatem meam, & signa quæ feci in Ægypto & in solitudine, & tentaverunt me, &c. non videbunt Terram, pro qua juravi Patribus eorum.* Ejusdem Terræ tantopere experitæ ingressu Moyses & Aaron ob prius diffidentia peccatum prohibiti sunt.

Tertium est Davidis, qui post veniam adulterii & homicidii impetratam punitus est morte filii, & variis ac gravibus calamitatibus domesticis in vindictam peccati illius jam remissi.

Nam 2. Regum, cap. 12. cum dixisset Nathan Propheta: *Dominus quoque transfudit peccatum tuum: statim subjecit: Verumtamen, quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morietur.* Prius dixerat: *Non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quòd despexeris me, & tuleris uxorem Uriæ Heibæ: ut esset uxor tua.* Quod contigit David licet iustificato.

Quartum est omnium infantium Baptizatorum, & adultorum Sanctorum, qui in pœnam peccati originalis ipsis remissi morte puniuntur, certè in vindictam, non in profectum: quis enim morte punitur, ut melius vivat in terra?

Quintum est eorum Christianorum, quos Apostolus asserit esse ob peccatum indignæ communionis remissum, morbis & ipsa morte punitos ante legitimum tempus; nam 1. Cor. cap. 11. sic ait: *Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Quos tamen ante mortem Deo reconciliatos fuisse testatur, cum addit: *A Domino corripi-mur, ut non cum hoc mundo damnemur, scilicet in æternum.*

Prob. 2. Ex Patribus, qui sæpe hortantur iustificatos ad opera satisfactoria; unus hic sufficiat S. Augustinus, qui in Psal. 50. sic ait: *veritatem dilexisti, id est, impunita peccata etiam eorum, quibus ignoscis, non reliquisti.*

Prob. 3. Ex perpetuo usu Ecclesiæ, quæ semper satisfactiones aliquas pœnitentibus in Sacramento Pœnitentiæ imposuit, ut constat ex Patribus, Conciliis, libris Pœnitentialibus, & Ritualibus.

Prob. 4. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 12. Si quis dixerit, totam poenam simul cum culpa remitti semper à Deo.... anathema sit. Et sess. 6. can. 30. Si quis post acceptam justificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exolvendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere possit, anathema sit.

Ratio à priori est voluntas Dei, qui id statuit iustissimè & convenientissimè. Nam id convenit tum iustitiæ divinæ, quæ postulat, ut peccata cum majore ingratitudine & cognitione commissa, difficiliùs remittantur, quàm peccata cum ignorantia aliqua & ante accepta tot beneficia, admissa: tum etiam bonitati, quæ exigendo pœnas pro peccatis remisissis, coercet licentiam peccandi, quæ sanè major esset, si tam facilè omnis poena remitteretur, ut significat Concil. Trident. sess. 14. cap. 8.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Ezech. cap. 18. & 33. dicitur: Omnium iniquitatum ejus non recordabor. Impietas impij non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit. Omnia peccata ejus non imputabuntur ei.

Resp. Explico hos textus. Peccata per Pœnitentiam remissa Deus non recordatur; illa non nocebunt, non imputabuntur, quantum ad odium Dei, & damnationem ac poenam æternam: non verò quantum ad aliquam poenam temporalem, si pœnitens per debitos Pœnitentiæ labo-

res divinæ iustitiæ non plenè satisfecerit. Nam ipsa Scriptura in iisdem his locis explicat sensum, in quo peccata remissa dicuntur non nocitura, nec imputanda, dum addit de impio illo justificato: *Vita vivet, & non morietur*: nempe vivet vita supernaturali & æterna, & non morietur morte æterna. Igitur Deus iniquitatum remissarum non recordatur in eo sensu, quòd propter illas hominem justificatum non oderit, nec puniat poena æterna.

Obj. 2. Illud Rom. cap. 8. nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.

Resp. Sensus est, justificati per Christi merita jam non sunt obnoxii damnationi æternæ. Et verò poena temporalis propter peccatum quoad culpam remissum luenda, dici non potest propriè ac simpliciter damnatio, cum relicta sit non solum ad vindictam, sed etiam ad frænandam peccati licentiam, & ad merendum per actus patientiæ, humilitatis, aliarumve virtutum, quarum materiam suppetat.

Obj. 3. Christus dum remittebat peccata Magdalene & Paralitico, nullam iis poenam injunxit. Ergo nulla poena remanet luenda justificatis.

Resp. Nego conseq. Quia 1. inde non sequitur, quòd nulla poena temporalis ab iis luenda remanserit. 2. Quamvis Christus per se ipsum immediatè peccata remittens, omnem quoque poenam ad majorem excel-

excellentiæ suæ ac clementiæ commendationem remiserit; noluit tamen ex iusta & sapienti ordinatione hoc privilegium ad omnem peccatorum remissionem extendi.

Obj. 4. S. Augustinus, lib. 2. de peccatorum meritis & remiss. c. 34. dicit miserias hujus vitæ ante remissionem esse supplicia peccatorum, post remissionem autem certamina exercitationesque justorum.

Resp. Solùm vult hujus vitæ miserias ante remissionem peccatorum esse tantùm supplicia; post remissionem verò esse etiam exercitationes justorum ad meritum.

Cùm autem alibi dicit Deum operire peccata, ut non vindicet; intellige vindicta damnationis æternæ. Sic dilues alias objectiones ex Patribus petitas.

Obj. 5. S. Ambrosius, lib. 10. in Lucam, n. 88. dicit: *Lacrymas Petri lego, satisfactionem non lego.*

Resp. Per satisfactionem intelligit excusationem.

Obj. 6. S. Chrysostomus, homil. de Pœnitentia ait: *Propter hoc imponit nobis pœnam, non de peccatis sumens supplicium, sed ad futura nos corrigens.*

Resp. Sensus est, quòd Deus nobis non imponat pœnas tantùm ad vindictam & punitionem; sed etiam & præcipuè ad nostram emendationem: ita ut in hujus vitæ pœnis plus Deus nostram utilitatem quàm peccati vindictam intendat; ut patet ex verbis quæ antecedunt, nam ibi sic ait: *Ne peccantes & inulti manentes nos efficeremur deteriores, non remisit nobis supplicium; sed vidit in hoc manifestè, quòd peccatoribus*

ipsis non minùs damnosum sit non puniri: propter hoc imponit pœnam, non de peccatis sumens supplicium, sed ad futura nos corrigens. Ponderanda sunt hæc verba: *Ne inulti manentes, & non puniri.*

Obj. 7. Christus abundè satisfecit pro nobis, & ejus merita sunt infinita. Ergo non debemus satisfacere pro peccatis nostris remissis propter ejus merita.

Resp. Disting. anteced. Et meritum ejus satisfactionis non semper nobis applicatur quantum satis est ad omnis pœnæ remissionem, *conc. ant.* & meritum ejus satisfactionis semper nobis applicatur quantum satis est ad remissionem omnis pœnæ etiam temporalis, *nego anteced.* nam hanc applicationem noluit Christus semper fieri in justificatione, quia non semper expedit.

Inst. Si satisfactiones nostræ necessariae sunt, satisfactiones Christi non sufficiunt. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia satisfactiones nostræ necessariae sunt, non ad supplendam insufficientiam satisfactionis Christi, sed ut pretium satisfactionis Christi nobis applicetur ad remittendam omnem pœnam temporalem peccatis quoad culpam remissis debitam.

Obj. 8. Opera Dei semper perfecta sunt. Ergo Deus semper perfectè remittit peccata, ideoque etiam quoad omnium pœnam.

Resp. Nego conseq. Quia Deum operari perfectè non est Deum opus suum statim ad omnem perfectionem quam habere potest, perducere; sed est Deus secundum perfectam suæ pro-

providentiæ rationem & accommodatè ad finem intentum operari. Perfecta autem & sapiens divinæ providentiæ ratio non exigit semper, ut statim tota pœna peccatis debita remittatur. Igitur cum dicitur: perfecta sunt Dei opera; sensus est, quod opera Dei nullam habeant vituperabilem imperfectionem quatenus sunt à Deo, & habeant omnem perfectionem sibi debitam, spectato fine à Deo intento.

Inst. Illa remissio peccati remanente reatu pœnæ temporalis est imperfecta.

Resp. Non est imperfecta positivè, sed est duntaxat minus plena & minus perfecta in ratione remissionis, non autem ex parte remittentis: nam perfectius est non semper remittere omnem pœnam cum culpa, quia hoc divinam iustitiam & providentiam magis decet.

Obj. 9. Sublata causa tollitur effectus. At culpa est causa pœnæ. Ergo sublata culpa tollitur omnis pœna.

Resp. Nego maj. Universaliter sumptam & intellectam de effectu jam posito. Sic sublata causa vulneris, non ideo tollitur vulnus. Igitur peccato quoad culpam & pœnam æternam remisso, remanet obligatio ad pœnam temporalem subeundam; quia Deus pro jure suo noluit cum pœna æterna remittere omnem pœnam temporalem, quæ etiam nobis ad profectum & meritum prodest.

Porro peccatum mortale meretur pœnam æternam & temporalem. Et verò hoc ipso quod commissum est, Deus potest peccatorem mulctare

pœnis inferni & igne tartareo, à fortiori potest conservando peccatorum, loco suppliciorum alterius vitæ interea illum mulctare pœnis temporalibus.

Præterea Deus justè potest pœnam æternam non remittere, nisi cum commutatione in pœnam temporalem.

Obj. 10. Sacramentum pœnitentiæ remittit semper pœnam æternam, ergo etiam remittit omnem pœnam temporalem.

Resp. Nego consequ. Quia virtus Sacramenti pendet ex institutione & ordinatione Christi. Christus autem voluit, ut regulariter, seu ordinariè non remittatur pœna æterna, sine commutatione in pœnam temporalem.

Quæres, utrum aliquando contingat, ut per Sacramentum pœnitentiæ tota pœna temporalis cum culpa remittatur?

Resp. Id interdum contingere potest, quando nempe contritio perfecta adeo est vehemens ac intensa, ut valeat ad omnem pœnam remittendam: qui contritionis fervor ordinariè in pœnitentibus non reperitur. Plus tamen aut minus de pœna illa temporali minuitur pro majore aut minore contritionis fervore. Item plus de illa pœna detrahitur per satisfactionem à Ministro Sacramenti impostam, & virtute clavium operantem, quàm imminueretur cæteris paribus per idem satisfactionis opus spontè assumptum.

ARTICULUS II.

Utrum homo possit satisfacere Deo pro pœna temporali, peccatis quoad culpam remissis debita, & quidem de condigno?

Nota 1. Sicut duplex est meritum, ita etiam duplex satisfactio distinguitur, nempe de congruo, & de condigno. Satisfactio de congruo caret æqualitate, & fundatur duntaxat in titulo cujusdam convenientiæ. Satisfactio de condigno consistit in æqualitate quadam satisfactionis cum pœna cui satisficit, & fundatur in titulo justitiæ alicujus, nempe fidelitate Dei in promissis, quibus Deus promissit remissionem pœnæ temporalis si exhiberetur talis satisfactio.

Nota 2. Agitur hic de satisfactione five Sacramentali, five non Sacramentali, & quidem solius justii. Nam constat hominem in peccato mortali existentem non posse satisfacere de condigno pro pœna temporali; cum careat gratia sanctificante, quæ est principium tribuens operibus nostris dignitatem & æqualitatem cum eorum fructibus.

Dico 1. Homo potest satisfacere Deo pro pœna temporali, quæ reatu culpæ remisso perfolvenda remanet. Est de fide contra Lutheranos & Calvinistas.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ docet peccata bonis operibus redimi. Daniel cap. 4. *Peccata tua eleemosynis redime.* Prov. c. 16. *Misericordia & veritate redimitur iniquitas.* & Luc. c. 3.

Facite fructus dignos Pœnitentiæ.

Ant. Th. Moral. P. II.

2. Ex Patribus, qui ad laboriosa pœnitentiæ opera tanquam satisfactoria sæpe adhortantur apud Bellarium & alios. Pro omnibus sit S. Augustinus, in Psal. 50. ubi ait: *Non, Domine, non erit impunitum peccatum meum: novi justitiam ejus, cujus quero misericordiam: non impunitum erit; sed ideo nolo, ut tu me punias, quia ego peccatum meum punio.... ignoscis, sed se ipsum punienti: ita servatur misericordia & veritas.*

3. Ex perpetuo Ecclesiæ usu imponendi opera satisfactoria pœnitentibus.

4. Ex Concil. Trident. sess. 14. can. 13. *Si quis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis, ab eo inflictis & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, ut jejunii, orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam Pœnitentiam esse tantum novam vitam; anathema sit.*

Dico 2. Homo justus potest satisfacere de condigno pro pœna temporali, quæ condonato reatu culpæ, luenda superest. Est contra Bajum.

Prob. 1. Ex Scriptura, Luc. 3. *Facite fructus dignos Pœnitentiæ.*

2. Ex Concil. Trident. homo satisfacit simpliciter pro pœna temporali per pia & laboriosa opera. Ergo satisfacit de condigno. **Prob. consequ.** Quia satisfacere de congruo non est satisfacere simpliciter, sed tantum secundum quid; sicut mereri de congruo non est mereri simpliciter & proprie.

U u

prie. Unde Conc. sess. 6. cap. 8. Negat simpliciter poenitentem mereri gratiam justificationis per actus fidei, spei, & contritionis etiam perfectæ, quamvis non neget illam mereri de congruo per contritionem perfectam, ut reipsa mereri sentiunt communiter Theologi post S. Augustinum. Ergo ex Conc. mereri simpliciter & sine addito est mereri de condigno. Ergo etiam satisfacere simpliciter est satisfacere de condigno.

3. Ex summis Pontificibus, Pio V. & Gregorio XIII. qui hanc Baji propositionem damnarunt: *Satisfactiones laboriosa justificatorum non valent expiare de condigno poenam temporalem, restantem post culpam condonatum.*

4. Ratione. Homo justus per bona sua opera meretur de condigno augmentum gratiæ & gloriæ. Ergo à fortiori per eadem opera satisfacit de condigno pro poena temporali: nam hæc poena temporalis longè minorem habet æstimabilitatem quàm gratia sanctificans & beatitudo æterna.

Præterea satisfactio iustorum est de condigno respectu poenæ temporalis; quia est inter satisfactionem iustorum & poenam temporalem moralis quædam æqualitas, in eo posita, quod sit dignum apud justum & clementem iudicem Deum, ut propter actionem poenalem ab homine iusto Dei Filio adoptivo & amico susceptam, ipsi Deo gratam, & ab eo acceptatam, non infligatur alia poena.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Opera iustorum, quæ sint satisfactoria, derogant satisfactioni Christi. Ergo non extant ejusmodi opera.

Resp. Nego anteced. Quia bona opera iustorum totam vim merendi & satisfaciendi habent ex meritis Christi: nam non merentur, nec satisfaciunt, nisi quatenus fiunt à vivo membro Christi, ex Gratia Christi, & à Deo propter merita Christi acceptantur. Quare Conc. Trident. sess. 14. c. 8. ait: *Ita non habet homo unde gloriatur; sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo mere-mur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre.*

Nota. Justus per idem opus bonum propter Deum ex gratia factum, simul meretur augmentum gratiæ ac gloriæ, & satisfacit pro poena temporali. Quia opus bonum iusti habet vim merendi de condigno gloriam, & satisfaciendi pro poena temporali: neutra enim vis alterius activitatem impedit aut minuit.

Obj. 2. Illud 1. Petri c. 2. *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.* Ergo homo non potest satisfacere pro peccatis suis, cum Christus plene satisfecerit pro peccatis omnium.

Resp. Nego conseq. Quamvis enim Christus plenè & infinite satisfecerit ex parte sua pro peccatis omnium hominum; tamen Christi satisfactio ac meritum non prodest ad remissionem culpæ & poenæ nisi iis, quibus appli-

applicatur: pro qua applicatione multa à Deo requiruntur, inter quæ est opus satisfactorium ad remissionem poenæ temporalis peccatis quoad culpam remissis debitæ obtinendam.

Obj. 3. Homo justus per bona opera non potest satisfacere pro morte propria temporali vel aliena redimenda. Ergo non potest satisfacere pro poenis hujus vitæ, & à fortiori pro poenis purgatorii.

Resp. Disting. conseq. Non potest satisfacere pro aliquibus poenis hujus vitæ, *conc. conseq.* Pro nullis poenis hujus vitæ, *nego conseq.* Homo justus non potest quidem re ipsa satisfacere pro certis poenis hujus vitæ, non defectu proportionis ac æqualitatis in bonis operibus ad condignam satisfactionem pro ejusmodi poenis, sed defectu acceptationis ex parte Dei. Nam Deus in compensationem poenarum, quas in hac vita absolutè infligere statuit, non acceptat bona opera justorum, quamvis habeant sufficientem proportionem ad condignam pro illis poenis satisfactionem. Justus tamen per bona opera sua semper satisfacit pro poenis Purgatorii, quia Deus semper illa opera acceptat in compensationem poenarum temporalium alterius vitæ; item satisfacit etiam quandoque pro poenis hujus vitæ, quas Deus non absolutè statuit infligere.

Obj. 4. Remissio peccatorum est gratuita. Ergo nemo potest satisfacere de condigno.

Resp. Nego conseq. Nam remissio peccatorum quoad reatum poenæ temporalis, quæ post remissionem

culpæ luenda superest, est simul gratuita, & debita: est gratuita, quia sine gratia Dei non possumus satisfacere, & quia supponit gratiam sanctificantem omnino gratuitam: est debita bonis operibus justī, quia illis promissa est à Deo propter merita Christi. Et sic illa remissio poenæ temporalis ad misericordiam, & justitiam pertinet; quia debetur satisfactioni si fiat; sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiat.

Obj. 5. Poenæ Purgatorii sunt longè graviore poenis hujus vitæ. Ergo justus non potest per actiones laboriosas hujus vitæ satisfacere de condigno pro illis.

Resp. Nego conseq. Quia poenæ hujus vitæ licet longè leviores poenis Purgatorii, habent in justis dignitatem & æstimabilitatem moralem, quæ cum illis poenis gravioribus constituit æqualitatem moralem, & sufficientem proportionem ad condignam satisfactionem; quatenus dignum est, ut propter poenam ab homine Dei amico & Filio adoptivo voluntariè propter Deum susceptam ex gratia Christi, Deus justus & clemens judex non infligat alteram poenam temporalem.

Obj. 6. Opus bonum justī non habet sufficientem proportionem cum gravissimis poenis Purgatorii. Ergo justus non potest satisfacere de condigno, &c.

Resp. Nego anteced. Itaque opus bonum ac poenale Justī sufficientem habet proportionem, & æqualitatem moralem cum remissione poenæ temporalis etiam Purgatorii, tum

ex qualitate ipsius operis, quod est supernaturale, tum maximè ex dignitate personæ operantis, qui est Filius Dei adoptivus, & dignitate Christi propter quem acceptatur hoc opus satisfactorium. Nam æqualitas illa proportionis non est ex æqualitate pœnarum, sed ex proportionem operis supernaturalis, & ex dignitate operantis, atque etiam ex dignitate Christi, propter quem Deus acceptat bona & laboriosa opera Iusti in compensationem pro pœna temporali ejus peccatis debita.

ARTICULUS III.

Quenam conditiones requirantur ad satisfaciendum de condigno?

Dico. Ad satisfactionem de condigno necesse est, ut opus sit liberum, honestum, supernaturale, pœnale, & fiat in statu gratiæ.

Prob. Per partes.

I. Opus satisfactorium debet esse liberum, seu liberè assumptum vel acceptatum. Quia opus satisfactorium remittit pœnam temporalem per modum meriti, ad quod requiritur libertas actus.

II. Debet esse honestum. Quia solum opus honestum potest esse dignum, ut propter illud ex quadam justitia non infligatur pœna debita. Nam opus malum aut indifferens nihil tale mereri potest.

III. Illud opus debet esse supernaturale, id est, fieri ex auxilio gratiæ, & ex motivo supernaturali seu per fidem proposito. Quia opus satisfactorium debet habere proportionem

cum remissione pœnæ temporalis, in cuius compensationem datur: ac proinde debet esse ejusdem ordinis atque ipsa remissio pœnæ, quæ est supernaturalis & indebita naturæ.

IV. Debet esse pœnale. Nam opus satisfactorium est actus justitiæ vindicativæ, qua pœnitens in se vindicat & punit injuriam Deo illatam. Porro omne opus honestum supernaturale est etiam per se pœnale ac laboriosum homini mortali per peccatum originale vitiato, & ad vitia propenso. Nam quodlibet opus honestum adversatur alicui bono naturali deletabili vel utili, aut aliquod malum sensibile parit, aut aliquam difficultatem & molestiam adjunctam habet. Quòd si qui viri sancti in operibus bonis exercendis nullam aut exiguam difficultatem experiantur; id fit per accidens, nec oritur ex ipsis operibus, ex charitate & virtutibus acquisitis. Quare illorum bona opera non ideo minorem vim satisfactoriam, imò regulariter majorem habent, eò quòd illa opera de se pœnalia & laboriosa ab illis facilius, promptius, alacrius, intensius exerceantur: ac proinde sint perfectiora, & majoris valoris & æstimabilitatis.

V. Denique opus satisfactorium de condigno fieri debet in statu gratiæ.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. ubi ait: *Omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo mereamur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ.* Ergo ex Conc. prius est nos vivere in Christo quàm mereri & satisfacere. Ergo, &c.

2. Quia

2. Quia opus quantumvis pium & poenale, sine gratia sanctificante non habet dignitatem illam ac æstimabilitatem moralem necessariam ad constituendam æqualitatem cum remissione poenae temporalis luendae.

Queres, utrum ad satisfaciendum de condigno requiratur ex parte Dei acceptatio, seu promissio remittendi poenam temporalem intuitu operis boni?

Resp. Affirmativè.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. ubi ait: in quo (Christo) satisfacimus, facientes fructus dignos poenitentiae, qui ex illo vim habent, & ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre.

2. Quia quantacumque bona iusti opera proportionem habeant ad merendum & satisfaciendum, tamen multis aliis titulis debentur Deo, & exigi ab eo possunt pro summo suo dominio, illaque pro jure suo potest sibi vindicare tanquam sua, & sibi debita absque ulla remuneratione: ac proinde re ipsa non merentur gloriam æternam, nec satisfaciunt condignè pro poena temporali, nisi accedat acceptatio & promissio divina. Hinc animae iustorum in Purgatorio poenis gravissimis patienter toleratis non satisfaciunt, sed solum satis patiuntur, maxime quia eorum opera ad satisfaciendum non acceptantur, sicut nec ad merendum, quamvis actus de se tum ad merendum tum ad satisfaciendum aptos exercent.

ARTICULUS IV.

Utrum detur præceptum satisfaciendi Deo in hac vita pro poena temporali remanente post remissionem culpæ.

Nota. **N**on agitur hic de obligatione implendi satisfactionem à Sacerdote injunctam. Sed quaeritur, utrum, quando opera poenalia in Sacramento Poenitentiae imposita longè distant ab operibus satisfactoriis, quæ necessaria sunt ad extinguendam totam poenam temporalem peccatis debitam, teneamur in hac vita, quantum in nobis est, moraliter loquendo, per opera laboriosa sponte assumpta, aut per poenas patienter toleratas niti ad extinguendam poenam illam temporalem; ita ut non liceat nobis talem poenam remittere in Purgatorio persolvendam.

Dico. Homo tenetur lege divina naturali niti ad satisfaciendum Deo in hac vita pro poena temporali peccatis quoad culpam remissis debita. Ita Valentia, Martinonius, & alii multi. Ita etiam sentire videtur S. Thomas, cum doceat Poenitentiam internam & externam esse de jure naturali.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joel. c. 2. Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & in fletu, & in planctu. Ubi præcipitur non solum Poenitentia interna seu contritio, sed etiam externa, seu opera poenalia, quæ nomine jejunii significantur, nam in Scriptura species pro genere sæpe ponitur. Item Luc. 3. Facite fructus dignos Poenitentiae: quem locum Conc. Trident. sess. 6. cap. 14. exponit non solum de

contritione, sed etiam de satisfactione per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia pro poena temporali.

2. Ex patribus, qui passim exigunt, ut peccata piis ac bonis operibus expientur. Pro omnibus sint S. Ambrosius, l. ad Virginem lapsam: *Grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem.* Et S. Hieronymus in cap. 2. Jerem. *Peccata graviora gravioribus tormentis indigent.*

3. Ex præcepto virtutis Pœnitentiæ sive justitiæ ad Deum, tenemur plenè Deo satisfacere in hac vita, quantum possumus, pro injuriis ipsi illatis. Nam ipsa ratio dicat, Deo non minùs quàm hominibus plenè satisfaciendum esse sine mora vituperabili, seu non nimis longa pro injuriis ei illatis.

Confirm. Ex communi Doctorum sententia, præceptum ecclesiasticum pluries per annum jejunandi continet tantum determinationem præcepti illius divini naturalis obligantis ad Pœnitentiam pro peccatis subeundam, quamvis hæc determinatio non sit adæquata respectu omnium.

Obj. 1. Ratio justitiæ ad Deum non obligat reum, ut ipsemet in se ipso puniat delictum, sed solum ut patienter ferat pœnam à judice inflictam. Ergo homo non tenetur ipsemet satisfacere in hac vita, &c.

Resp. Nego antec. Nam justitia ad Deum exigit, ut nos ipsi ultro pro offensis plenè satisfaciamus sine mora vituperabili per opera poenalia humanæ infirmitati accommodata. Et verò justitiæ lex nos obligat ad satisfaciendum plenè hominibus etiam ante

sententiam judicis per satisfactiones æquales offensæ.

Obj. 2. Hinc sequitur unumquemque teneri satisfacere in hac vita pro peccatis venialibus. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego min. Nam sicut extat obligatio pœnitentiam agendi pro peccatis omnibus: ita etiam est obligatio satisfaciendi pro peccatis omnibus non solum quoad culpam, sed etiam quoad poenam. Sed hæc obligatio est proportionata peccatis: unde est sub mortali pro peccatis mortalibus, & sub veniali pro venialibus.

Obj. 3. Hinc sequitur homines obligari ad vitam in continuis gravibusque pœnitentiæ laboribus transigendam. Falsum consequ. Ergo.

Resp. 1. Juxta Conc. Trident. vita Christiana debet esse continua pœnitentia.

Resp. 2. Nego sequel. maj. Nam hæc obligatio moraliter intelligenda est; & poena illa temporalis peccatis quoad reatum culpæ condonatis debita, remitti potest multis medijs, videlicet malis ac miseriis hujus vitæ patienter toleratis, jejniis ab Ecclesiæ præceptis, frequenti usu Sacramenti Pœnitentiæ, ipso Missæ sacrificio, Eleemosynis, jejniis, orationibus pro sua cujusque facultate assumptis, & quibuslibet bonis operibus; denique indulgentiis, propter quas tamen homo non debet se negligentem præbere in operibus satisfactoriis præstandis.

ARTICULUS V.

Utrum teneatur Sacerdos imponere satisfactionem pœnitenti, & pœnitens hanc acceptare, acceptatamque implere?

Dico 1. Confessarius tenetur satisfactionem convenientem imponere pœnitenti valenti illam exequi.

Prob. 1. Ex perpetuo usu Ecclesiæ. Nam semper in Sacramento Pœnitentiæ imposita fuit aliqua satisfactio tanquam necessaria: & quidem gravior pro gravioribus peccatis.

2. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. ibi: *Debent Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggererit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutare & convenientes satisfactiones injungere: ne, si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quadam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Idem docent vetera Concilia.

3. Ratione. Quia Sacerdos à Christo institutus est minister Sacramenti, & judex ac medicus pœnitentis. Ergo tenetur ut minister hujus Sacramenti ipsum convenienter integrum efficere; ut judex, divinam injuriam vindicare & servare æquitatem in pœnis injungendis; & ut medicus, pœnitentis vulnera curare, morborum causas tollere, & præscribere remedia morbis proportionata. Hinc patet hanc obligationem esse ex genere suo gravem, cui ut satisfiat, vide dicta in Theologia morali, Tract. de Pœnit.

Dico 2. Pœnitens tenetur acceptare & implere satisfactionem convenientem injunctam.

Prob. 1. Ex Conc. Lateran. IV. c. Omnis ibi: *Omnia sua peccata confiteatur fideliter, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere.*

2. Quia Sacerdotes à Christo acceperunt judicialem potestatem non solum solvendi, sed etiam ligandi, hoc est, imponendi satisfactionem pro peccatis, sive obligandi pœnitentem per injunctionem pœnitentiæ, ut explicat Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. ubi postquam declaravit Sacerdotes debere salutare & convenientes satisfactiones injungere, & habere præ oculis: *Ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem;* hanc subijcit rationem: *Nam claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent.* Imò Sacerdotes ad hoc obligantur. Non potest autem esse in Sacerdote potestas & obligatio injungendi satisfactionem convenientem sine obligatione in reo eam acceptandi & implendi: nam hæc duo sunt correlativa, quorum unum non potest esse sine alio.

3. Quilibet subditus tenetur obedire judici & superiori justam sententiam ferenti. Sacerdos autem, cui pœnitens per confessionem se subiecit, imponit pœnitentiam ut superior & judex, & tunc fungitur vice Christi, ejusque nomine ac auctoritate ligat sicut absolvit. Ergo pœnitens tenetur ei parere, acceptando & implendo satisfactio-

tionem convenientem ei à Sacerdote injunctam. *Vide plura circa hoc in Theologia morali.*

ARTICULUS VI.

Utrum necesse sit, ut satisfactio ante absolutionem impleatur.

Dico. Neque ex necessitate Sacramenti, neque ex præcepto Christi necesse est, per se loquendo, ut satisfactio à pœnitente ante absolutionem impleatur.

Prob. 1. Ex usu nunc in Ecclesia à pluribus sæculis recepto absolvendi pœnitentes ante peractam satisfactionem. Ecclesia autem præsens non minùs quàm antiqua à Spiritu sancto regitur, nec unquam errare potest in rebus ad fidem, mores, disciplinam generalem, & administrationem Sacramentorum pertinentibus, juxta illud Christi, Matth. cap. 28. *Docete . . . & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

2. Ex usu duorum fere priorum sæculorum Ecclesiæ ab Apostolis ipsis usurpato, secundum quem pœnitentes ante impletam satisfactionem absoluebantur sicut nunc. Quod etiam patet ex facto Joannis Apostoli, qui adolescentem gravissimis criminibus infamem ad pœnitentiam adduxit & post paucos menses fidelium communioni restituit, ut testatur Eusebius, lib. 3. Hist. c. 23. ideoque ad Sacramenta admisit. Imò sæculis sequentibus, quibus viguit pœnitentia publica, sæpe pœnitentes ante pœnitentiam impletam absoluebantur, ut

quando imminebat persecutio, aut aliud mortis periculum. Item cum periculum erat, ne propter dilatam absolutionem pœnitentes ad hæreticos vel schismaticos deficerent; ex S. Cypriano, epist. 52. aut cum affulgebat spes hac indulgentia hæreticos vel schismaticos plures ad Ecclesiam reversuros, ut fecit S. Cornelius Papa erga multos Novatianos. Vide ejus Epistolam inter Cyprianicas.

3. Ex Sixto IV. qui ut falsam & erroneam damnavit hanc Petri de Osma propositionem: *Quod non sunt absolvendi pœnitentes, nisi peracta prius pœnitentia eis injuncta.* Et ex Alexandro VIII. qui tres has propositiones inter alias plures damnavit 16. *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex & præscriptio, natura rei id ipsum quodam modo dictante.* 17. *Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus.* 18. *Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.*

4. Ratione. Quia satisfactio est duntaxat integralis pars Sacramenti Pœnitentiæ. Pars autem integralis non debet necessario præmitti parti essentiali ejusdem rei; & sine illa stat tota essentia compositi.

Confirm. Quia erroneum est fundamentum doctrinæ adversariorum, nempe quòd Sacerdotalis absolutio non sit verè remissiva peccatorum, sed
dun-

duntaxat authentica declaratio remissionis peccatorum. Nam hoc damnavit Conc. Trident. sess. 14. cap. 6. & can. 9. ubi anathematizat qui dicit: *Absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judiciale, sed nudum ministerium pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata confitenti.* Et cap. 3. declarat in forma Sacramenti Poenitentiae in verbis ministri posita, praecipue ipsius vim sitam esse.

Confirm. Iterum Facultas Parisiensis, anno 1644. hanc propos. *Mos Ecclesiae absolutionem concedendi ante satisfactionem expletam, abusivus est atque intolerabilis: damnavit, & pronuntiavit non solum temerarium esse atque erroneum, sed & haeticum damnare disciplinam & consuetudinem ecclesiasticam ab omnibus catholicae communionis receptam.* Et merito, nam est de fide Ecclesiam errare non posse circa disciplinam suam generalem & usus ubique receptos; cum semper regatur à Spiritu sancto.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Innocentius I. epist. 1. ad Decent. cap. 7. *Caterum de pondere aestimando delictorum, Sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem poenitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis ac tunc jubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem.*

Resp. Sic loquitur, non propter institutionem seu legem Christi, sed propter ritum tunc temporis ab Ecclesia praescriptum non absolvendi publice poenitentes nisi post peractam poenitentiam publicam. Nam non di-

Ant. Th. Moral. P. II.

cit id faciendum esse ex institutione Christi; imò docet absolutionem ante peractam satisfactionem aliquando concedendam esse, licenim post verba objecta prosequitur: *Sane si quis in aegritudinem inciderit, atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus Pascha relaxandum, ne de saeculo absque communione discedat.*

Obj. 2. Sanctus Leo, epist. 91. ait: *Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus hanc praepositis Ecclesiae tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem poenitentiae darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.*

Resp. Sanctus Leo ibi solum asserit Sacerdotes à Christo accepisse potestatem imponendi satisfactionem poenitentibus, & eosdem post impletam poenitentiam absolvendi. Sed non dicit ex lege Christi satisfactionem absolutioni praemittendam esse; imò oppositum ibidem docet his verbis: *His autem, qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia praesidium poenitentiae, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda; quia misericordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora desinire.*

Obj. 3. S. Augustinus, serm. 57. de tempore ait: *Parum est peccatorem poenitere, nisi poenitentiam peregerit: ad emendanda enim crimina vox poenitentis sola non sufficit; nam in satisfactione ingentium peccatorum non verba tantum, sed opera quaruntur. Datur quidem in extremis poenitentia, quia non potest dene-*

denegari; sed auctores tamen esse non possumus, quod qui sic petierit, mereatur absolvi.... poenitentia, quae ab infirmo petitur, infirma est: poenitentia, quae à moriente tantum petitur, timeo ne ipsa moriatur. Ergo S. Doctor dubitabat de validitate absolutionis moribundis datae ante impletam satisfactionem.

Resp. Disting. conseq. Dubitabat de validitate absolutionis moribundis datae, ex eo quod valde dubia sit vera conversio in ejusmodi moribundis, *conc. conseq.* nam raro veram ac sufficientem contritionem habent illi peccatores, qui conversionem ad mortem usque differunt. Dubitabat de validitate absolutionis moribundis datae ante impletam satisfactionem, praecise ex eo quod absolutioni praemissa non sit satisfactio, *nego conseq.* nam, *term. 66.* de tempore sic ait: *poenitentia vera non annorum numero censetur, sed amaritudine animi.... poenitentia, quamvis sit exigui temporis, si intima cordis amaritudine agitur, non despicitur apud judicem justum Deum, qui cordis secreta considerat: non enim longitudinem temporis tantum requirit Deus, quantum affectum sinceritatis poenitentis pensat.*

Obj. 4. Ecclesia per trecentos annos & amplius ad Sacramentum Poenitentiae non admittebat peccatores, qui illud peterent tantum in articulo mortis, post vitam in peccatis transactam, ut testatur S. Cyprianus, epist. 52. ad Antonian. non nisi quia sentiebat nullam esse absolutionem datam ante peractam satisfactionem. Ergo.

Resp. Nego major. Nam Innocentius I. epist. 3. ad Exuperium, cap. 2. testatur ejusmodi peccatoribus con-

cessam fuisse absolutionem, non tamen Eucharistiam. *De his, inquit, observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatio fuit. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis poenitentia, sed communio negaretur.*

Ad epist. Cypriani dico sequi tantum, in aliqua Ecclesia particulari fallibili, ut Carthaginensi, apostatis conversionem usque ad mortem differentibus, non concessam fuisse absolutionem. Idque sic statuit Cyprianus cum suis Collegis, non quod putaret invalidam esse absolutionem ante peractam satisfactionem, sed quia sentiebat recte praesumi talium conversionem sinceram non esse: *Quia, inquit, rogare illos non delicti poenitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit. Ex quo patet falsitas minoris.* Et verò ipsemet Cyprianus, epist. 54. testatur peccatoribus absolutionem ante impletam satisfactionem concessam fuisse, tum urgente mortis periculo, tum instante persecutione; & lib. contra Demetrianum sic ait: *In isto adhuc mundo manenti poenitentia nulla sera est, patet ad indulgentiam Dei aditus.... tu sub ipso licet exitu & vitae temporalis occasu pro delictis roges, & Deum, qui unus & verus est, confessione & fide agnitionis ejus implores: venia confitenti datur, & ad immortalitatem sub ipsa morte transigitur.*

Inst. Concil. Arelatense I. can. 22. dicit apostatis in mortis periculo denegandam esse absolutionem.

Resp. Nego. Sed dicit tantum apostatis, communionem solum in mortis periculo petentibus, denegandam esse Eucharistiam. *De his, inquit,*
qui

qui apostatant, & nunquam se ad Ecclesiam representant, ne quidem poenitentiam agere querunt, & postea infirmitate correpti petunt communionem; placuit eis non dandam communionem, nisi revaluerint, & egerint dignos fructus poenitentiae.

Imò in Ecclesia Orientali ne Eucharistia quidem privabantur in articulo mortis graves illi peccatores, ut constat ex can. 13. Concil. Nicæni I. ubi dicitur: *De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque servabitur: ita ut si quis egreditur e corpore, ultimo & maxime necessario viatico minime privetur.* Ergo initio quarti sæculi jam erat antiqua consuetudo concedendi Eucharistiam cuilibet peccatori poenitenti in articulo mortis ante peractam convenientem satisfactionem. Ergo erat etiam antiqua consuetudo impertiendi absolutionem ante peractam satisfactionem: nunquam enim in Ecclesia data est peccatoribus Eucharistia sine prævia absolutione, ut observaretur præceptum illud Apostoli, *Probet autem se ipsum homo. 1. Cor. c. 11.*

Quòd si quis velit per Viaticum necessarium intelligi Sacramentalem absolutionem, hoc nobis jam sufficit. Sed ex aliis verbis ejusdem canonis patet Episcopum dare debuisse Eucharistiam cuilibet peccatori poenitenti in mortis articulo eam petenti, si prudenter judicaret eum esse sufficienter dispositum, nam ibidem dicitur: *Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis Eucharistia gratiam tribui, Episcopus postquam probaverit, ex oblatione dare debet, per se scilicet vel per alium.*

Obj. 5. In Ecclesia per plura sæcula peccatores, qui à gravi morbo, in quo fuerant absoluti, convalescebant, congebantur ad poenitentiam publicam implendam; & Eucharistia privabantur donec peracta satisfactione congrua, in facie Ecclesiae cum aliis poenitentibus absolverentur ab Episcopo. Ergo Ecclesia sentiebat absolutionem infirmis datam absque prævia satisfactione nullam fuisse.

Resp. Nego conseq. Nam Ecclesia à peccatoribus illis licet absolutis satisfactionem exigebat duntaxat tum ob disciplinæ vigorem, ut scilicet tolleretur occasio poenitentiam negligendi dum commodè fieri potest: tum quia illis supererat satisfaciendum pro poena temporali peccatis quoad culpam remissis debita. Et verò si Ecclesia sensisset absolutionem peccatori in articulo mortis datam ante satisfactionem, non valere, gravissimum sacrilegium admisisset, ejusmodi peccatoribus absolutionem, imò & communionem impertiendo.

Obj. 6. In quibusdam Ecclesiis particularibus, ut in Carthaginensi, tempore S. Cypriani denegata fuit absolutio gravibus peccatoribus eam petentibus, qui satisfactionem non peregissent. Ergo illæ Ecclesiae sentiebant nullam esse absolutionem ante impletam satisfactionem.

Resp. 1. Id abusus fuit, nec ullatenus servatum aut unquam approbatum in Ecclesia Romana, & in pluribus aliis Ecclesiis. Nam Sacerdotes, qui absolutionem moribundis eam petentibus denegant, rectè dicuntur à

Sancto Cælestino I. & Leone Magno alienæ damnationis rei.

Resp. 2. Nego consequ. Nam ideo solum in aliqua Ecclesia particulari, ut Carthaginensi denegata fuit absolutio apostatis, quia præsumebantur carere vera & sufficienti contritione. Quæ tamen ratio non valet in moribundis absolutionem petentibus, & volentibus præstare quidquid ad reconciliationem cum Deo requiritur.

Obj. 7. Per plura sæcula peccatores, qui in periculo mortis ante impletam satisfactionem absoluti fuerant, si convalescerent, iterum ab Episcopo cum aliis poenitentibus post peractam satisfactionem absoluebantur. Ergo prior absolutio censebatur nulla.

Resp. Nego consequ. Nam hæc Episcopi absolutio non erat Sacramentalis, sed merè cæremonialis. Duplex quippe erat absolutio in veteri Ecclesia, cum vigeret ritus & obligatio poenitentiae publicæ: alia Sacramentalis, quæ erat pars essentialis Sacramenti, & qua peccata verè remittebantur: & altera merè Cæremonialis, qua poenitentes peracta publica poenitentia, participationi Eucharistiæ, & integræ fidelium communioni in publicis precibus, sacrificio Missæ, & aliis communibus pietatis officiis solemniter restituebantur, eratque similis absolutioni ab excommunicatione, quæ nunc viget.

Obj. 8. Ipsa rei natura exigit, ut reus satisfaciatur antequam absolvatur. Ergo ex institutione Christi satisfactio præmitti debet absolutioni.

Resp. Disting. antec. Ut reus satisfaciatur pro culpa & poena aeterna, *cont. ant.* pro poena temporali restante post remissionem culpæ, *nego ant.* nam sufficit propositum satisfaciendi in contritione contentum. Quæ contritio cum confessione est satisfactio pro culpa & necessariò absolutioni præmittenda.

Obj. 9. Pars materialis præmitti debet formæ, ergo satisfactio absolutioni.

Resp. Pars materialis essentialis præmitti debet formæ, non autem pars integralis tantum. Sic dentes sunt pars materialis integralis animalis, & tamen introductionem animæ & totam essentiam illius sequuntur.

ARTICULUS VII.

De poenitentia publica, seu satisfactione olim publicè peracta.

§. I.

Prænotanda.

POENITENTIA, seu satisfactio dividitur in privatam, & publicam. Privata est ea, quæ occultè ac privatim: publica verò, quæ publicè coram catu Ecclesiæ, vel coram multis peragitur. Poenitentia publica subdividitur in solemnem, & non solemnem. Poenitentia publica solemnis, de qua hîc potissimum agitur, dicitur ea, quæ certo ritu solemnî, & certo quodam graduum ac stationum sibi succedentium ordine perficitur.

ficiebatur. Pœnitentia publica non solemnitas est ea, quæ publicè in conspectu populi fit, sed absque prædicta solemnitate, seu sine determinato singularum stationum ordine & apparatu.

Pœnitentia publica solemnitas, quæ à Sancto Augustino humillima vocatur, & ab aliis Patribus publica simpliciter, à scholasticis verò solemnitas appellari solet, præter ritum illum solemnem, in multis aliis differt à publica non solemnitate, præsertim quòd iterari non posset, à solo Episcopo indiceretur, ab eodem pax & reconciliatio cum Ecclesia concederetur pœnitentibus, & quòd non posset Clericis saltem majoribus imponi.

Porro per pœnitentiam simpliciter dictam intelligi solebat pœnitentia publica solemnitas. Item pœnitentium nomine simpliciter & absolute prolato, intelligi solebant in antiqua Ecclesia ii soli, qui publicam & solemnem pœnitentiam agebant.

§. II.

*Quisnam fuerit ritus pœnitentiæ publicæ
solemnis?*

Dico 1. Ritus publicæ ac solemnitis pœnitentiæ tertio & quarto sæculo, quibus præcipue viguit, quatuor gradus, seu stationes complectebatur, quæ fletus, auditio, substractio, & consistentia vocabantur: unde qui in illis versabantur, flentes, audientes, substrati, consistentes dicebantur.

Fletus seu gradus flentium is erat,

in quo pœnitentes ab ingressu Ecclesiæ prohibiti, pro foribus manebant prostrati, & sacco induti ac cinere conspersi, cum lacrymis & gemitibus se reos palam confitebantur, & advoluti pedibus templum ingredientium, eos orabant, ut apud Deum & Ecclesiam pro ipsis intercederent.

Auditio, seu audientium statio collocata erat in porticu seu vestibulo templi foribus interius adiacente, sed à reliqua interiore parte templi tabulatis vel cancellis distincta. Pœnitentes in eo gradu positi debebant Scripturæ lectionem & conciones audire cum Ethnicis, Judæis, Hæreticis & Catechumenis, ut præscribit Concil. Carthagin. IV. can. 84. nec jam advoluti ante fores Ecclesiæ, alios fideles ingredientiæ rogabant.

Substratio, seu substratorum gradus erat gradus pœnitentium, qui intra templi ambitum ad usque ambonem positi, post ejectionem audientium in templo manebant, & cum fletibus, suspiriis ac aliis doloris interni indicibus se prosternebant coram Episcopo & Clero, qui manus illis imponebat, pro illis orabat,isque benedicebat. Post concionem verò & manuum impositionem ante Missæ offertorium expellebantur. In eo præsertim gradu pœnitentibus jejunia, & alia pœnitentiæ opera injungebantur, quibus peccata expiarent. Tertius autem ille gradus pœnitentiæ solemnitis specialiter pœnitentia appellabatur; & qui in illo versabantur, ii potissimum pœnitentes dicebantur; quia

nempe quamvis poenitentibus omnibus toto tempore poenitentiae & in singulis ejus gradibus edenda essent magna doloris interni indicia, multaque humiliationes, & corporis afflictationes subeunda, his tamen poenitentiae operibus & jejuniis præcipuè exercebantur in hoc tertio gradu.

Consistentia erat gradus poenitentium, qui ad Missæ sacrificium & orationes communes admittebantur, sed ab Eucharistiæ participatione, & oblatione panis & vini more fidelium illius temporis excluderentur. Unde consistentes omnia cum fidelibus præter Eucharistiæ communionem & oblationem panis & vini habebant communia. Ii autem ab ambone templi versùs sanctuarium ad fideles usque, eos scilicet qui Eucharistiæ percipiendæ jus habebant, collocabantur.

Omnes graves peccatores publici publicam poenitentiam agentes, hos quatuor poenitentiae gradus perficere debebant, ut tandem Ecclesiæ reconciliarentur, & ad Eucharistiæ communionem admitterentur, ut constat ex Sancto Basilio, in epist. 2. ad Amphilochem, can. 22. ubi poenitentiam publicam fornicatoribus impositam exponens, sic ait : *Ei autem, qui mulierem vel vi vel clam à se vitiatam habet, necesse est fornicationis poenas imponere. Est autem in quatuor annis præfixum fornicatoribus supplicium. Oportet autem eos anno primo à precibus expelli, & ipsos deslere ad fores Ecclesiæ; secundo autem ad auditionem admitti; tertio admitti ad poenitentiam; quarto ad*

congregationem cum populo, abstinentes ab oblatione; deinde eis permitti boni (id est Eucharistiæ) communionem.

Dico 2. Toto tempore poenitentiae sollemnis præter publicam suorum criminum confessionem, humiliationes, jejunia, & alias corporis afflictationes atque orationes, variis aliis poenis afficiebantur poenitentes. Prima & præcipua, erat privatio Eucharistiæ, ex SS. Basilio, Cypriano, & Sozomeno. Secunda, ferre certum vestitum, quo ab aliis distinguerentur, nempe pullam vestem ac cilicium, & habere detonsum caput, exceptis feminis; ut constat ex Patribus & variis Conciliis. Tertia, abstinerere à conviviiis & balneis, ex S. Paciano. Quarta, innupti à matrimonio contrahendo prohibebantur, conjugati verò ab usu matrimonii. Quinta, non poterant esse susceptores in Baptismo & Confirmatione toto Poenitentiae tempore, ex Conc. Parisiensi. Sexta, erat irregularitas; ita ut à Clero & ab Ordinibus in perpetuum excluderentur publicè poenitentes, ex Epist. Siricii ad Himer. in casu tamen necessitatis fieri poterant ostiarii vel lectores. Septima, ut militiae sæculari operam non amplius darent, sed soli Deo deinceps servire satagerent, ex S. Leone, Epist. 92. Octava, tenebantur mortuos sepelire, ex Concil. Carthag. 4. can. 81. Nona, substrati tenebantur omnibus jejunii diebus in Ecclesiam venire, & capita submittere Sacerdotibus, qui eis manus imponebant, & pro eis orabant. Item tene-

tenebantur Dominicis diebus, & tempore Paschali genua flectere, quando alii stantes orabant, ex Conc. Carthag. 4. c. 81.

Dico 3. In poenitentia publica solemniter triplex fuit manuum impositio. Prima, per quam publicorum criminum rei ad poenitentiam publicam admittebantur. De hac loquitur Conc. Agathense, can. 15. his verbis: *Pœnitentes tempore, quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum & cilicium super caput à Sacerdote, sicut ubique constitutum est, consequantur.* Secunda sæpissimè fiebat super pœnitentes tertii gradus, seu substratos, ut dictum est. Tertia denique ea fuit, in qua pœnitentes, tota pœnitentia ritè & integrè peracta, reconciliabantur Ecclesiæ, & ad Eucharistiæ communionem admittebantur: unde reconciliatoria manuum impositio dicebatur, ut patet ex can. 3. Concil. Arausiacani I.

Dico 4. Tempus pœnitentiæ publicæ solemniter non erat idem pro omnibus; sed aliis brevius, aliis longius præscribebatur pro gravitate criminum, ut quatuor, septem, decem ann. ex Concil. Carthaginensi III. can. 31. ubi statuit: *ut pœnitentibus secundum peccatorum differentiam, Episcopi arbitrio, pœnitentiæ tempora decernantur.* Tempus tamen præscriptum imminui poterat ab Episcopo ob fervorem pœnitentium, aut vehementiam doloris, vel ob alias justas causas, ob quas id consentaneum iudicabatur.

§. III.

A quo & quandonam imponebatur pœnitentia publica, & reconciliabantur pœnitentes?

Dico. Pœnitentia publica solemniter à solo Episcopo imponebatur in capite jejunii, hoc est, Feria quarta Cinerum. Undè profluxisse videtur cæremonia huc usque servata Cineres eo die accipiendi, ex Conc. Carthag. 3. can. 31.

Item à solo Episcopo pœnitentes reconciliabantur Ecclesiæ, pacem & communionem accipiebant, post impletam poenitentiam. Neque Sacerdotibus id licebat nisi urgente necessitate, seu in articulo mortis, absente Episcopo. Ex eodem Conc. can. 32.

Præcipui reconciliationis solemniter ritus fuere multiplices manuum impositiones ac preces. Feria autem quinta majoris hebdomadæ pœnitentes publici reconciliabantur Romæ, ut patet ex Epist. Innocentii I. ad Decentium. Tunc tamen non omnes absolvebantur, sed ii soli, qui satisfecisse videbantur, cæteris dilatis, ut satis constat ex eadem Epistola Innocentii. Nam postquam Pontifex, c. 7. dixit: *De pœnitentibus verò, qui sive ex gravioribus commissis, sive ex levioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interveniat agritudo, quinta Feria ante Pascha eis remittendum, Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat: sic prosequitur: cæterum de pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare, ut attendat*
ad

ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, at tunc jubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem.

Hæc consuetudo reconciliandi publicè pœnitentes die cœnæ Domini, etiam in Gallia servabatur, ut constat ex Conc. Cabilonensi, can. 47. non tamen ubique recepta erat. Nam Mediolani, (ut docet Sanctus Ambrosius, Epist. 33. & in Hispania ut tradit Conc. Toletanum IV. can. 70.) ejusmodi reconciliatio fiebat in parascève Sabbati sancti.

§. IV.

Utrum pœnitentia publica solemniter iteretur?

Dico iterari non poterat, sed semel in vita eidem concedebatur, ut testantur Origenes, Homil. 15. in Levit. Ambrosius, lib. 2. de Pœnit. cap. 10. & Augustinus, Epist. 54. Hanc rationem affert Sanctus Thomas, quia nempe pœnitentia solemniter erat professio quædam solemniter nunquam amplius committendi gravia illa & scandalosa crimina, sicut Baptismus est solemniter professio fidem perpetuò retinendi, & abstinendi ab infidelitate: ideoque unica erat solemniter pœnitentia, sicut unicum est baptisma; nam iteratio solemniter repugnasset.

Unde qui post peractam semel pœnitentiam solemniter, iterum in aliquod grave crimen publicum laberentur, iis quamvis indignis permittebatur interesse orationi & sacrificio cum aliis fidelibus; sed non amplius ad communionem Eucharistiæ, nisi in ar-

ticulo mortis admittebantur, ut hac saltem distinctione correpti, & ipsi in se sua peccata castigarent, & alios suo exemplo terrent, ut constat ex Siricio Papa, Ep. 1. cap. 5. ubi de iis, qui acta pœnitentia tanquam canes ac sues ad vomitus pristinos & ad volutabra redeunt, sic statuit: quia jam suffragium non habent pœnitendi, (hoc est, quia non possunt amplius ad solemnem pœnitentiam admitti,) id duximus decernendum, ut sola intra Ecclesiam Fidelibus oratione jungantur, sacra Mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint: à Dominica autem mense convivio segregentur . . . quos tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, Viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficisci, per communionis gratiam volumus sublevare.

§. V.

Utrum pœnitentia publica imponeretur Clericis?

Dico. Pœnitentia publica solemniter imponi non poterat Clericis majoribus: Episcopis scilicet, Presbyteris & Diaconis, saltem post tertium sæculum. Constat ex Siricio Epist. 1. ad Himer. citata, cap. 14. ubi ait: Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum. Et ex S. Leone, Epist. 92. c. 2. ubi ait: Alienum est à consuetudine Ecclesiastica, ut qui in Presbyterali honore, aut Diaconi gradu fuerint consecrati, ii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi . . . unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio

satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Poenitentiam tamen publicam non solemnem agebant Sacerdotes in gravia & publica crimina lapsi, quæ licet coram populo & cum solemnitate prædicta non ageretur, tamen suo quodam modo publica erat. Nam & excommunicari poterant, & in Monasteria ad agendam poenitentiam amandari: quam secessionem privatam S. Leo appellat, quia in privato loco agebatur, quamvis alioqui publicè notum esse posset, talem Sacerdotem ob sua crimina in Monasterio inclusum esse. Enim verò extant multi Canones, quibus Sacerdotes, alique Clerici jubentur detrudi in Monasterium, ut ibi vitam in severa poenitentia perpetuò degant.

Dixi, *saltem post tertium seculum.* Nam sunt, qui probabiliter existimant, Clericos etiam majores ob idololatriæ crimen depositos, & in ordinem Laicalem in perpetuum redactos, poenitentiam solemnem subiisse, qua perfuncti, Laicalem tantum communionem consequuebantur. Quod probant pro Episcopis ex S. Cypriani Epist. 35. & pro Presbyteris ex ejusdem Epist. 36.

§. VI.

Utrum idem fuerit semper in Ecclesia rigor?

Dico. Non semper idem fuit in Ecclesia rigor erga peccatores, nec ritus solemniss poenitentiae. Nam primis duobus fere sæculis usque ad Montani hæresim, minùs graves ac diuturnæ, & nulli certo tempori definitæ, & certo ritui alligatæ, satisfactiones

Ant. Th. Moral. P. II.

pro peccatis etiam gravioribus impositæ fuerunt, & quibuslibet peccatoribus poenitentibus etiam extra mortis articulum concessa fuit Eucharistia; ut patet tum ex facto Pauli Apostoli erga incestuosum illum Corinthium, quem excommunicaverat, & poenitentiae addixerat, 1. Cor. c. 5. & postea emendatum reconciliavit, & Ecclesiae ac communioni restituit anno vix elapso, ut constat ex 2. ad Cor. Epistola, post annum à priore elapsam scripta: tum ex facto Joannis Evangelistæ erga adolescentem latrocinis & homicidiis famosum, quem inter rupes & sylvas conquistum, & lacrymis ac precibus suis cum auxilio gratiæ conversum, post paucos menses, in continuis jejuniis cum illo transactos, fidelium communioni restituit, ut refert Eusebius, l. 3. Hist. cap. 23. id etiam patet in Cerdone hæresiarcha, qui pluries à sua apostasia absolutionem obtinuit, ut testatur S. Irenæus, l. 3. c. 4. item ex Marcione, & Valentino, quibus bis veniam concessit Ecclesia, ut narrat Tertullianus, lib. de præscript. c. 3. ubi etiam testatur Marcionem tertio ad poenitentiam admissum esse, eique, modò quos seduxerat, secum reduceret, Ecclesiae communionem promissam esse; sed antequam id perficeret, morte præventum esse.

Post exortam hæresim Montani, negantis Ecclesiam habere potestatem absolvendi baptizatos à peccatis saltem gravioribus, hoc est, paulò post medium secundi sæculi, Ecclesia severius agere cœpit cum gravibus & publicis peccatoribus, & ob tria cri-

Yy

minum

minum genera publica, nempe idololatriam, homicidium & adulterium, privabat communione in perpetuum, nec veniam nisi in articulo mortis concedebat. Hunc rigorem Romæ relaxavit non multò post, nempe circa initium tertii sæculi Zephirinus Papa erga adulteros, hos ad communionem peracta pœnitentia admittens, ut constat ex Tertulliano, qui in Montani hæresim lapsus Zephirino exprobrat, lib. de Pudicitia, quòd idololatriæ & homicidis in perpetuum rejectis, mæchis veniam concederet.

Posteà, nempe circa medium tertii sæculi, reconciliatio & communio idololatriæ post peractam prolixam pœnitentiam concedi cœpit. De homicidis verò incertum est, quandonam ad communionem ante mortis articulum admissi sint. Certè saltem ab anno 314. Eucharistiam ante mortis articulum accepisse constat ex Conc. Ancyrano, can. 21.

Porro horum trium criminum reos nunquam in articulo mortis, Sacramentali absolutione privatos fuisse saltem in Ecclesia Romana & plerisque aliis, constat ex Innocentio I. Epist. 3. ad Exuper. c. 2. ubi de gravissimis peccatoribus publicis loquens, ait: *De his observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatio fuit. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur. Nam cum illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non revocaret à lapsu, negata meritò communio est; concessa pœnitentia, ne totum penitus negaretur; & duriores*

remissionem fecit temporis ratio. Sed postea quam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, jam terrore depulso, communionem dari obeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam quasi Viaticum profecturis . . . tribuitur ergo cum pœnitentia extrema communio, &c.

Præter idololatriam, homicidium, & adulterium, erant etiam alia crimina, ob quæ posteà extra mortis articulum denegata fuit absolutio & communio.

Tertio tantum sæculo post conflatum Novatianorum schisma ritus pœnitentiæ publicæ solemnissimus supra explicatus, institutus est, leges præscriptæ, tempora definita, gradus ac ordines distincti sunt, ut constat ex Epistola canonica Sancti Gregorii Neocæsariensis, ex Epist. Sancti Basilii ad Amphilochem, & ex multis Conciliis. Et hæc quidem omnia varia fuerunt pro variis locis, temporibus, rerum circumstantiis, Ecclesiarum necessitatibus, & pro varia Episcoporum severitate vel indulgentia. Ex hac diversitate fit, ut variè loquantur antiqui de solenni pœnitentia; & quæ ab illis dicuntur, non possint omnia de omni loco & tempore intelligi.

§. VII.

Quandonam pœnitentia publica sollemnissimè sublata fuerit?

Dico. Pœnitentia publica sollemnissimè Constantinopoli sublata est à Nestorio sub finem quarti sæculi; & paulò post in plerisque Orientalibus Ecclesiis desuit. In Occidente verò circa

circa septimum duntaxat sæculum abrogata est. Adhuc tamen in utraque Ecclesia, Latina scilicet & Græca remansit aliqua poenitentia publica, quæ nempe publicis criminibus imponeretur absque prædicta solemnitate. Quin etiam diu adhuc post sublatam solemnem illam & artificialem poenitentiam viguerunt poenæ canonicae; & circa poenitentiam delictis imponendam retenta adhuc ex parte est severitas priorum canonum poenentialium, ad quos respiciebatur in injungendis satisfactionibus. In Ecclesia Occidentali sæculo tantum undecimo antiqua severitas relaxari coepit: in Ecclesia Orientali diutius adhuc viguit.

§. VIII.

Quanam peccata fuerint olim poenitentia publica solemniter subjecta?

Dico 1. poenitentia publica solemniter nunquam ex præcepto imposita fuit pro quolibet peccato mortali, sed solum pro gravioribus criminibus. Ita communiter.

Prob. 1. Quia nulli proferri possunt canones, quibus indiscriminatim pro peccatis omnibus mortalibus poenitentia publica statuatur. Imò omnes canones agentes, de poenitentia solemniter peragenda, eam imponunt certis duntaxat criminibus gravissimis.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sint: S. Augustinus, Lib. de fide & operibus, cap. 26. ubi tria genera peccatorum distinguit, unum

mortalium graviorum excommunicatione plectendorum, ac proinde obnoxiorum Poenitentia publicæ; alterum mortalium non ita gravium, ut poenitentia publica punienda sint; tertium denique levium seu venialium: sic enim ait: *Nisi essent quedam ita gravia, ut etiam excommunicatione plectenda sint, non diceret Apostolus: congregatis vobis & meo Spiritu, tradere ejusmodi hominem satanae in interitum carnis, ut Spiritus salvus sit in die Domini Jesu* Item nisi essent quedam non ea humilitate poenitentia sananda, qualis in Ecclesia datur eis, qui propriè poenitentes vocantur, sed quibusdam correptionum medicamentis, non diceret ipse Dominus: *corripe eum inter te & ipsum solum* postremò nisi essent quedam, sine quibus hæc vita non agitur, non quotidianam medelam poneret in oratione, quam docuit, ut dicamus: *dimitte nobis debita nostra.*

S. Leo, Epist. 92. cap. 17. ubi asserit peccata aliqua mortalia non expiari per poenitentiam publicam, sed per privatam: gravissima verò publica subjicit poenitentia publicæ; nam sic habet: *Qui convivio solo gentilium & escis immolatis usi sunt, possunt jejuniis & manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothitis abstinentes, Sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem aut idola adorare, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos, nisi per poenitentiam publicam, non oportet admitti.*

Prob. 3. Ex Conc. Toletano I. can. 2. ubi Patres sic ajunt: *Poenitentem verò dicimus eum, qui post baptismum,*

aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus, gravissimisque peccatis publicam pœnitentiam gerens sub cilicio, divino fuerit reconciliatus altario.

Prob. 4. Ratione. Quia pœnitentiæ solemnī hæ pœnæ annexæ erant; nempe, qui eam agebant, irregulares erant, non poterant matrimonium contrahere aut contracto uti, nec ad militiam sæcularem accedere. Certè tam graves pœnæ non erant annexæ omnibus omnino peccatis mortalibus.

Præterea solemnī pœnitentiæ semel tantum in vita eidem permittebatur, ut testatur S. Augustinus, Epist. 54. ubi ait: *Quamvis cautè salubriterque provisum sit, ut locus illius humilima pœnitentiæ semel in Ecclesia concedatur.* Ac proinde qui eam egerant, si iterum semel graviter peccassent, ad Eucharistiam, nisi in articulo mortis, non admittebantur. At quis dicat Ecclesiam pro quolibet mortali peccato etiam merè interno fideles Eucharistia privasse toto vitæ tempore, uno excepto mortis articulo?

Dico 2. Pœnitentiæ publicæ solemnī non imponebatur nisi pro peccatis gravioribus publicis & scandalosis: ac proinde ei ex præcepto non subijciebantur peccata occulta etiam graviora.

Prob. 1. Ex Innocentio I. Epist. ad Exuper. ubi ait: *Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat, sed viros suos mulieres non faciliè de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam (publicam.)*

2. Ex S. Aug. Serm. 16. de verbis Domini, ubi ait: *Novis nescio quem ho-*

micidam Episcopus, & alius, illum nemo novit.... prorsus nec prodo, nec negligo, corripio in secreto, pono ante oculos Dei iudicium, terreo cruentam conscientiam, persuadeo pœnitentiam, secretam scilicet. Et paulò inferiùs: Sunt homines adulteri in domibus suis, in secreto peccant: aliquando nobis produntur ab uxoribus suis, plerumque zelantibus, aliquando maritorum salutem querentibus: Nos non prodimus palam, sed in secreto arguimus: ut ubi contingit malum, ibi moriatur malum, id est secretò. Et Homil. ult. inter 50. describens eum, qui pœnitentiæ publicæ solemnī addiceretur, dicit illum esse, qui non solum est in gravi malo, sed etiam in scandalo aliorum; ibi enim fidelem mortaliter lapsum monet, ut diligenter conscientiam excutiat, & cum in se protulerit severissimæ medicinæ sententiam, veniat ad antisfites per quos illi in Ecclesia claves ministrantur.... à præpositis sacrorum accipiat satisfactionis modum.... ut si peccatum ejus non solum in gravi ejus malo, sed etiam in scandalo est aliorum, atque hoc expedire utilitati Ecclesiæ videtur antisfiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuset. Ergo ad obligationem pœnitentiæ publicæ solemnī requiritur peccatum publicum & scandalosum.

3. Et ex S. Leone, Epist. 80. ad Episcopos Campaniæ, ubi quosdam Episcopos reprehendit, quòd obligarent ad publicam peccatorum occultorum confessionem, eorumque factum appellat præsumptionem contra Apostolicam regulam illicita usurpatione commissam, sic enim ait: *Illam etiam contra Apostolicam regulam præ-*

presumptionem, quam nuper agnovi à quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri, ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta professio publicè recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicari confessione secreta. Ergo ex S. Leone nemo potest obligari ad publicam confessionem peccatorum occultorum: Ergo nec ad peragendam pro illis poenitentiam publicam solemnem, quæ necessariò publicam peccatorum, pro quibus agebatur, confessionem præter alias poenas complectebatur, ut constet ex Tertulliano, L. de Poenit.

Obj. 1. S. Ambrosius, L. 1. de Poenit. c. 16. ait: Si quis igitur occulta crimina habens, propter Christum tamen studiosè poenitentiam egerit volo veniam reus speret; petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus.... teneat pedes brachiis, osculetur osculis, &c.

Resp. Sanctus Doctor ibi solùm hortatur ad agendam poenitentiam publicam pro occultis criminibus; sed non dicit eam pro illis præceptam esse. Itaque in prisca Ecclesia ex voluntaria devotione & humilitatis studio fiebat interdum poenitentia publica pro peccatis occultis etsi non gravioribus. Et hæc aliquando ex confessarii consilio in coetu totius Ecclesiæ à poenitente declarabantur, quando nempe ejus bono & cæterorum fidelium ædificationi id expedire censebat confessarius, auditis privatim omnibus ejus peccatis.

Obj. 2. S. Cyprianus, Epist. 47. dicit, pro minoribus delictis poenitentiam publicam agendam fuisse.

Resp. Per minora delicta intelligit ea, quæ non in Deum directè committuntur, & quæ licet in se gravia, minora tamen sunt aliis gravissimis. Unde non sunt minora inter mortalia simpliciter, sed inter mortalia gravissima.

Obj. 3. Multi Patres dicunt pro peccatis agendam esse poenitentiam publicam.

Resp. Loquuntur de peccatis gravioribus publicis. Porro præter poenitentiam publicam, alia erat privata & secreta pro peccatis occultis.

Obj. 4. S. Augustinus, L. 1. De Symbolo ad Catechumenos ait: Tribus modis dimittuntur peccata in Ecclesia: in baptismo, in oratione, in humilitate majoris poenitentia. Et Hom. 27. inter 50. non aliam meminit poenitentiam pro peccatis quàm publicam & solemnem.

Resp. S. Doctor his & similibus locis non intendit strictam & adæquatam poenitentia divisonem asserere; & cum pro tertio poenitentia genere assignat solam poenitentiam solemnem, hoc ipso significat se loqui de poenitentia, quæ pro gravioribus peccatis agebatur. Nam alibi admittit poenitentiam secretam pro criminibus occultis.

Ad solutionem aliarum objectionum observa 1. aliqui Patres interdum loquuntur solùm consulendo & hortando. 2. Interdum à Patribus adhibetur ea figura, qua species & quidem præcipua sumitur pro genere. 3. Dilatio Eucharistiæ privatim à Sacerdote præcepta simul cum poenitentia peragenda, dici non debet

genus quoddam poenitentiæ publicæ.

§. IX.

Utrum nunc sit aliqua obligatio ad poenitentiam solemnem aut publicam.

Dico 1. obligatio, quæ fuit in antiqua Ecclesia ad solemnem poenitentiam, jam diu cessavit per contrariam consuetudinem seu desuetudinem, & indulgentiam Ecclesiæ, quæ Sacerdotibus legitimis poenitentiæ Ministris potestatem relinquit, ut quas magis expedire judicarent, habita ratione gravitatis ac multitudinis peccatorum & facultatis poenitentium, salutares & convenientes injungerent satisfactiones, quantum spiritus & prudentia suggesserit, habendo præ oculis, ut satisfactio, quàm imponunt non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem. Ex Cone. Trid. sess. 14. c. 8. Sicut autem Ecclesia potuit sua auctoritate rigorem illum poenitentiæ solemnis introducere, ita & minuere, tollere, vel in alium ritum mutare potest.

Dico 2. possunt & debent interdum publici & scandalosi peccatores obligari ad aliquam poenitentiam publicam prudenti arbitrio Episcopi imponendam. Ita Conc. Trident. sess. 24. c. 8. ubi ait: *Apostolus monet publicè peccantes, palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde*

alios scandalo offensos, commotosque fuisse, non sit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ poenitentiam publicè injungi oportet, &c. Enim verò æquitas exigit, ut publicè satisfaciant, qui communitati scandalo nocuerunt.

Dico 3. Pro peccatis occultis imponi non potest poenitentia publica. Hoc enim vetat Rituale Romanum his verbis: *pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifestam poenitentiam non imponant.* Nam per poenitentiam illam publicam proderetur occultum poenitentis peccatum cum ejus infamia.

Appendix de Purgatorio.

Purgatorium est locus quidam, in quo tamquam in carcere post hanc vitam purgantur animæ justorum in statu gratiæ decedentium, patiendò pœnas peccatis quoad reatum culpæ remissis debitæ, quæ supersunt persolvendæ; ut nimirum sic purgatæ in Cœlum admittantur, in quod non intrabit aliquod coinquinatum. Apoc. c. 21.

Circa Purgatorium duo tantum nunc fide catholica definita sunt. Primum, animas justorum nondum solutas à toto reatu pœnæ, justitiæ divinæ ob peccata venialia vel mortalia quoad culpam remissâ debitæ, post hanc vitam pœnis purgari, donec omnino expiatæ in Cœlum admittantur. Alterum, easdem animas juvari posse vivorum suffragiis quoad pœnæ diminutionem aut liberationem. In his duobus consistit tota fidei Catholicæ doctrina de purgatorio, ab Ecclesia expressè definita.

Quam

Quam quidem doctrinam impugnarunt multi hæretici, nimirum Apostolici, tempore S. Bernardi, Waldenses, Lutherus, & Calvinus.

§. I.

Probatur veritas fidei circa purgatorium, nempe purgatorium esse, id est, iustorum animas à corpore separatas, quæ nondum integrè iustitiæ divinæ satisfecerunt, pœnis purgatorii purgari, & fidelium vivorum suffragiis juvari.

Prob. 1. Ex Scriptura. 2. Machab. c. 12. postquam Scriptura narravit Judam Machabæum, facta collatione, misisse Hierosolymam duodecim millia drachmarum argenti in sacrificia pro peccatis mortuorum expendenda, subiicit: *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut à peccatis solvantur.* Ex quo patet, & posse mortuos post hanc vitam à peccatis solvi, proindeque esse purgatorium in sensu explicato, & sacrificia ac orationes vivorum prodesse defunctis.

Hunc autem Librum esse canonicum, seu continere verum Dei verbum, contra Hæreticos eadem auctoritate constat, qua nobis constat infallibiliter aliquos Libros esse canonicos seu divinos, nempe infallibili iudicio Ecclesiæ, illum à Deo inspiratum esse agnoscentis. *Machabæorum Libros non Judæi, sed Ecclesia pro canonicis habet,* inquit S. Augustinus, L. 18. de Civitate Dei, c. 36. vide dicta de scriptura, in tractatu de fide.

Matth. c. 12. *qui autem dixerit (verbum) contra Spiritum-sanctum, non re-*

mittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Ergo aliqua peccata remittuntur in futuro sæculo: nam si nulla peccata in altera vita remittuntur, superflue & ineptè Christus addidisset, *neque in futuro;* dicendo quippè solùm, *non remittetur in hoc sæculo,* perinde esset ac si dixisset: numquam remittetur. Sic ineptè loqueretur, qui diceret: Rex Gallia non te morte damnabit neque in aula sua, neque in aula imperatoris. Si autem remittuntur peccata in futuro sæculo, certè in purgatorio, nempe venialia, & mortalia quoad reatum pœnæ temporalis, condonato jam reatu culpæ. Nam in inferno nulla fit remissio, cum pœnæ sint æternæ, & in altera vita nullum mortale peccatum quoad reatum culpæ condonetur, sed omnis reatus culpæ mortalis statim damnationem æternam inducat. Igitur ex hoc modo loquendi Christi rectè colligitur peccata aliqua remitti & expiari post hanc vitam, ideoque in Purgatorio. Ita exponunt S. Augustinus, l. 21. de Civit. c. 24. & l. 6. in Julian. c. 5. S. Gregorius, l. 4. dialog. c. 39. & alii Patres.

1. Cor. c. 3. *Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* His vocibus (*per ignem*) ex Patribus significatur pœna aliqua Purgatoria & temporalis, quam post mortem patientur, qui in iudicio particulari inveniuntur rei culparum venialium.

1. Cor. c. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?* Ubi nomine baptismi intelliguntur afflictiones & opera pœnalia, quæ hac voce in Scriptura non

non raro significantur, ut, Marc. 10. *potestis bibere Calicem quem ego bibo; aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Et Luc. 12. Pl. 68. & 123. & 143. hunc autem baptismum pro mortuis susceptum non improbat Paulus tamquam superstitiosum & inutilem, sed potius tamquam bonum & receptum supponit, si quidem ex illo deducit argumentum resurrectionis. Hic porro Paulus pro eodem sumit resurrectionem mortuorum, & immortalitatem animarum: alioqui ejus argumentum non esset efficax; & quia hæc duo inter se connexa sunt; nec negabatur resurrectio mortuorum ab hæreticis contra quos agit, nisi quia immortalitatem animæ rejiciebant.

Prob. 2. Ex Patribus tùm Græcis, tùm Latinis apud Bellarminum & alios. Pro omnibus sint, Tertullianus, l. de Coron. militis. *Oblationes pro defunctis annua die facimus.* Et lib. de Menogamia hortatur viduam ut pro anima ejus (viri) oret, & refrigerium adpostulet ei. S. Chrysostomus, homil. 41. in 1. ad Cor. *Oportet ei (mortuo) succurrere, non lacrymis, sed precibus & supplicationibus, & eleemosynis & oblationibus.* *Non sunt enim hæc temere excogitata, neque frustra eorum, qui excesserunt, in divinis mysteriis meminimus, & pro ipsis accedimus, rogantes agnum propositum, qui mundi peccata tollit, &c. eis ergo opem feramus, &c.* Et hom. 3. in c. 1. ad Philipp. *Non frustra ab Apollis hæc sancita fuerunt, ut in tremendis mysteriis, defunctorum agatur commemoratio: noverunt enim inde illis multum emolumenti fieri, multum utilitatis.*

S. Ambrosius, epist. ad Faustinum. *Itaque non tam deplorandam (sororem mortuam) quam prosequendam orationibus reor, nec moestificandam lacrymis tuis, sed magis oblationibus animam ejus Deo commendandam.*

S. Cyrillus Hierosol. catechesi 5. *Pro omnibus oramus, qui interea vita functi sunt, maximum credentes esse animarum juvamen pro quibus offertur obsecratio Sancti illius & tremendi Sacrificii.* S. Augustinus, l. de cura pro mortuis, c. 1. *In Machabeorum libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.* Et l. de hæresibus, hæres. 53. inter hæreses Aerii recenset, quod pro mortuis offerendum esse sacrificium negaret. Idem facit S. Epiphanius, hæres. 75. item S. Augustinus, Enchirid. c. 110. ait: *Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum relevari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesia fiunt, &c.* Ex quibus textibus Patrum patet, animas defunctorum in statu gratiæ juvari precibus, sacrificiis & piis operibus vivorum, ideoque pati poenas, à quibus per ista juvantur.

Præterea Patres poenas Purgatorias disertè commemorant apud Bellarminum. Hic sufficiant.

S. Gregorius Nissen. in orat. pro mortuis. *Non poterit à corpore egressus divinita-*

divinitatis particeps fieri, nisi maculas animo univixtas purgatorius ignis absterit.

S. Basilius, inc. 9. Isaïæ. Si igitur per confessionem detexerimus peccatum, jam succrescens gramen arefecimus, dignum planè quod depascatur ac devoret purgatorius ignis. Et infra. Non omnimodam internecionem & exterminium comminatur, sed innuit expurgationem juxta Apostoli sententiam, ipse autem salvus erit quasi per ignem.

S. Augustinus, l. 21. de Civitate, c. 24. Facta resurrectione mortuorum non deerunt quibus post pœnas, quas patiuntur spiritus mortuorum, impertiatur misericordia, ut in ignem non mittantur æternum, &c. & homil. 16. ex 50. Qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per ignem quemdam Purgatorium transibunt, de quo Apostolus inquit, salvus erit, sic tamen quasi per ignem.

Prob. 3. Ex Conciliis generalibus, scilicet Lateranensi IV. c. 66. Florentino in decreto unionis, ubi consentientibus Græcis definit: Item, si verè pœnitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint & omisissis, eorum animas pœnis Purgatoriis post mortem purgari; & ut à pœnis hujusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes & eleemosynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum Ecclesiæ institutionem. Et Tridentino sess. 25. ubi declarat Purgatorium esse, animasque ibi detentas, fidelium suffragiis, potissimum verò acceptabili altaris sacrificio juvari.

Ant. Th. Moral. P. II.

His adde plurima Concilia particularia in Italia, Gallia, Germania, Hispania, & Oriente Celebrata; item omnes Liturgias, in quibus omnibus fit oratio pro defunctis.

Prob. 4. Ratione duplici. 1. Quando peccata à Deo remittuntur, non semper cum reatu culpæ dimittitur tota pœna temporalis. At sæpe fit, ut peccatores reconciliati non satisfecerint plenè toto vitæ suæ tempore pro pœna temporali peccatis suis debita: ergo debent pro illa satisfacere post hanc vitam, nempe pœnas purgatorias patiendo. 2. Peccata venialia, sola pœna temporali digna sunt; & fieri potest, ac sæpe fit, ut aliqui justi cum talibus peccatis decedant ex hac vita. Ergo necesse est, ut in alia vita his purgentur.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud Eccles. cap. 11. Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem: in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

Resp. Litteralis sensus hujus loci est, quod sicut arbor, postquam ceciderit, ibi manet, ubi cecidit, nec potest vi propria resurgere: sic homo mortuus per se ac vi propria numquam resurrecturus est. Allegoricus verò sensus est, hominem perpetuò manere in statu damnationis, vel salutis æternæ, in quo moritur, ita ut post mortem ab uno

Z z

statu

statu ad alium transire non possit; quamvis ad tempus fruitio beatitudinis quibusdam iustis differatur, ut de electis veteris Testamenti fatentur hæretici.

Obj. 2. Matth. c. 25. duo tantum commemorantur status futuri animarum, nempe beatitudinis, & damnationis æternæ: *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternum.*

Resp. Hoc loco & aliis agitur de locis futuris in perpetuum post extremum iudicium; tunc enim Purgatorium finem accipiet, & deinceps duo tantum loca remanebunt, Paradisus, & Infernus.

Inst. Marc. c. ult. dicitur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.* Ergo duo solum sunt loca post hanc vitam.

Resp. Nego conseq. Quia hæc verba (*salvus erit*) intelligi debent cum hac tacita conditione alibi expressa, nempe modo etiam faciat cætera quæ requiruntur, & nullum impedimentum aliunde apponat.

Præterea non dicitur: *salvus erit sine mota post mortem, & sine Purgatorio*; multi enim salvantur *sic tamen quasi per ignem*, ut ait Apostolus.

Obj. 3. Illud Apoc. c. 14. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.*

Resp. Ibi agitur de iustis perfectis, seu iis qui perfectè & absolutè digni sunt illa requie: vel de iustis consideratis quantum est ex parte Sanctitatis, modò aliunde nullum habeant impedimentum retardans. Eo-

dem sensu explicabis S. August. tract. 39. in Joan.

Obj. 4. S. Cyprianus, lib. contra Demetrianum ait: *Quando ist hinc excessum fuerit, nullus jam pœnitentia locus est, nullus satisfactionis effectus.* Et S. Chrysostomus, homil. 2. de Lazaro. *Cum hinc discefferimus, non est in nobis situm pœnitere, neque commissæ diluere.... neque enim qui in præsentî vita peccata non abluerunt, postea consolationem aliquam inventuri sunt.*

Resp. Loquuntur de pœnitentia pro peccatis mortalibus nondum quoad reatum culpæ condonatis. Similiter S. Ambrosius, l. de bono mortis loquitur de remissione mortalium quoad culpam, quæ locum non habet post hanc vitam.

Obj. 5. S. Augustinus, lib. 21. de Civit. c. 26. & Enchirid. cap. 69. & alibi dicit posse dubitari de Purgatorio.

Resp. Nego. Nam multis locis dicit constare animas post hanc vitam purgari, & orationes & sacrificia vivorum eis prodesse; sed dubitat tantum de modo & qualitate pœnarum purgatorii: nempe dubitat an ignis purgatorius sit idem in substantia cum igne gehennæ; item an post hanc vitam comburendæ sint animæ igne illo doloris de iactura temporalium, quo hic uri solent, cum rebus valde dilectis privantur.

Itaque S. Doctor solum dicit quæri posse, & numquam fortè inveniri, utrum sicut in hac vita immoderatus erga creaturas amor purgatur à Deo variis afflictionibus, ut morte uxoris, liberorum, amicorum, iactura bonorum

rum temporalium, &c. Ita etiam post hanc vitam adhuc remaneat in anima separata aliqua ejusmodi affectio, quæ purgari debeat tribulationibus, & molestiis ex rerum dilectarum privatione vel aliunde partis.

Igitur S. Augustinus numquam dubitavit de veritate Purgatorii, quæ ab Ecclesia definita est, sed solum de modo, qualitate, & circumstantiis pœnarum Purgatorii, quæ necdum sunt ab Ecclesia definita. *Orationibus Sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & elemosynis, non est dubium mortuos adjuvari*, inquit S. August. serm. 32. de verbis Apostoli.

Obj. 6. Ecclesia Græca ante Concilium Florent. non credebatur Purgatorium. Ergo non est veritas Catholica.

Resp. Nego ant. Cujus falsitas patet ex Patribus Græcis à Bellarmino citatis, scilicet Dionysio Areopagita, Origene, Athanasio, Basilio, Gregorio Nazianz. Gregorio Nisseno, Chrysostomo, Epiphanio, Cyrillo, Theodoro, Damasceno, & aliis. Imò Græci, in prima & ultima sessione Conc. Florent. asserunt se perpetuò Purgatorium credidisse, & orationem pro defunctis prodesse; sed solum dubitare de qualitate pœnæ, an sit videlicet, ignis, an aliquid aliud.

Obj. 7. Omnes animæ à corpore separatæ, hoc ipso sunt in termino: ergo sunt vel in Cœlo, vel in Inferno, ergo nullæ sunt in Purgatorio.

Resp. Nego antec. Nam animæ, quæ in Purgatorio degunt, non sunt omnino in via, neque omnino in termino; sed mediæ sunt quoad statum

inter viatores, & beatos ac damnatos; nam sunt confirmatæ in bono, & tamen adhuc retardantur à consecutione beatitudinis. Quare possunt satisfacere, sed non mereri, sicut nec peccare, cum jam non sint in via.

Porro ex S. Thoma, in 4. dist. 21. q. 1. art. 2. peccata venialia quoad culpam remittuntur in Purgatorio per actum charitatis, & patientiæ, quæ acceptantur pœnæ Purgatoriæ. Hæc autem acceptatio pœnæ ex charitate manans est virtualis quædam pœnitentia, quæ est remissoria peccati, quamvis non sit meritoria gratiæ & gloriæ.

§. III.

Expediuntur aliæ quæstiones de Purgatorio.

Quæres 1. Qualis & quanta sit pœna Purgatorii?

Resp. 1. De pœna Purgatorii hæc certa sunt.

I. Certum est animas in Purgatorio detentas non torqueri metu Inferni, aut anxietate & incertitudine de sua salute; nam hic Lutheri articulus inter multos à Leone X. damnatus est: *Animæ in Purgatorio non sunt secure de sua salute, saltem omnes.* Enim verò certò sciunt se esse in statu longè diverso à statu damnatorum, seque Deum amare, & per sententiam à Christo latam pœnis tantum temporalibus addictas esse, quas quidem æquo animo propter Deum ferunt.

II. Certum est etiam, unam Purgatorii pœnam esse Carentiam visionis

nis intuitivæ Dei, ejusque fruitionis. Nam animæ illæ Sanctæ non possunt non dolere, (inquit Bellarminus,) quòd videant se propter suas culpas impediri à fruitione summi boni: quæ carentia vocatur pœna damni, est- que acerbissima.

III. Certum est, inquit Bellarminus, præter hanc pœnam damni esse etiam aliquam aliam pœnam, quam Theologi vocant pœnam sensus, quæ consistit in aliquo dolore aliunde proveniente quàm ex carentia visionis Dei. Ut enim qui peccat, avertit se à summo bono, & convertit se inordinatè ad creaturas: ita postea puniri debet non solum carentia summi boni, sed etiam afflictione inflicta ab aliqua creatura.

IV. Certum est, in Purgatorio esse pœnam ignis, sive iste ignis accipiat- tur propriè, sive metaphoricè. Nam aliquem ignem in Purgatorio esse, constat tum ex 1. Cor. c. 3. *Ipsè sal- vus erit, sic tamen quasi per ignem*: tum ex Patribus Latinis & Græcis apud Bellarminum, l. 1. c. 6. post me- dium.

Resp. 2. Animæ in Purgatorio de- tentæ præter dolorem ex privatione fruitionis Dei præceptum, verè cru- ciantur igne corporeo & propriè dicto.

Hæc assertio non est de fide. Nam nondum ab Ecclesia definita est; & in Conc. Florent. Græci in hoc ab omnibus Latinis dissidentes, damnati non fuerunt, quia fatebantur Purga- torium esse, & in eo animas pati pœ- nas aliquas. Imò quamvis Græci profiterentur se non ponere ignem

verum ac propriè dictum in Purgato- rio, nihilominus reconciliati sunt Ec- clesiæ Romanæ.

Est tamen hæc nostra assertio certa propter consensum Ecclesiæ Latinæ, quæ sola est pars longè maxima uni- versalis Ecclesiæ.

Prob. 1. Quia Apostolus dicit sim- pliciter, *salvus erit quasi per ignem*; & Patres tum Latini, tum Græci apud Bellarminum Purgatorii pœnam ap- pellant ignem simpliciter. Verba au- tem Scripturæ & Patrum accipi de- bent propriè seu in sensu proprio, quando ex eo nil absurdi sequitur.

2. Quia ex Sap. c. 11. *per quæ pec- cat quis, per hæc & torquetur*. Atqui homines peccant per affectum inordi- natum erga objecta sensibilia: ergo pu- niri debent sensibilibus objectis; pro- indeque ignis quo puniuntur, sensi- bilis est.

3. Ex unanimi Scholasticorum con- sensu, qui non pōtest nisi temerè contemni, inquit Bellarminus. Imò ex consensu totius Ecclesiæ Lati- næ, quæ est maxima pars Ecclesiæ Universalis, & habet totius Ecclesiæ caput: quæ tamen hoc non tenet ut fide certum, alioqui esset reverà de fide, cum maxima pars univer- salis Ecclesiæ suo capiti consentiens sit absolute infallibilis in rebus fidei & morum.

Resp. 3. Pœnæ Purgatorii sunt gra- vissimæ, & graviore omnibus pœnis, quæ in hac vita tolerari possunt. Ita omnes.

Prob. 1. Ex patribus. S. Augustinus, in Ps. 37. ait: *Dicitur enim, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem*.

Et

Et quia dicitur, *salvus erit, contemnitur ille ignis.* Ita planè quamvis salvi per ignem, gravior tamen erit ille ignis, quam quidquid potest homo pati in hac vita. S. Gregorius, in Psalm. 3. Poenit. *Illum transitorium ignem omni tribulatione praesenti existimo intolerabiliorem.* Beda, in eundem Ps. S. Anselmus, in 1. Cor. c. 3. & S. Bernardus, serm. de obitu Humberti asserunt nulla esse supplicia martyrum cum poenis Purgatorii conferenda.

2. Ex S. Thoma, in 4. dist. 20. q. 1. a. 2. ubi docet minimam poenam Purgatorii esse majorem poena maxima hujus vitae. Et ex S. Bonaventura, in 4. dist. 20. a. 1. q. 2. ubi asserit Purgatorii poenas esse majores poenis hujus vitae. Et ex omnibus Scholasticis, qui teste Bellarmino idem docent, ita ut controversia sit tantum de modo quo id intelligi debeat, utrum scilicet minima purgatorii poena sit major maxima poena hujus vitae, ut sentit S. Thomas, an verò tantum hoc intelligatur de poena purgatorii maxima, vel de omnibus simul sumptis.

3. Ratione: nam poena damni per se gravissima est in altera vita; & ignis purgatorius est omnino acerrimus, cum ad hoc solum sit factus, ut sit instrumentum justitiae divinae, & sit ignis vindictae. Qui si non sit ignis verus, est aliquid multò horribilius, quale Deus parare potuit, qui potentiam suam in hoc ostendere voluit, inquit Bellarminus.

Quaeres 2. Quam diuturno tempore torquantur animae in Purgatorio?

Resp. Tempus illud incertum nobis est, & varium pro varietate poenarum,

quae luenda supersunt. Tamen ex Ecclesiae sensu constat aliquas diu torqueri posse: nam Ecclesia anniversaria sacra celebrat pro animabus hominum ante centum, vel ducentos, & plures annos mortuorum. Quod certè non fieret, si Ecclesia crederet non puniri omnes animas nisi brevissimo tempore. Certum est autem nullam ultra diem extremi judicii cruciatum iri. Nam tunc ex omnibus adultis duo tantum constituentur ordines: unus eorum, quibus Christus dicet: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum, &c.* Alter eorum, quibus dicet: *discedite à me maledicti in ignem aeternum.* Qui autem ultimi hominum electorum moriuntur die ipso extremi judicii, vel paulò ante, gravissimis poenis & morte violenta acceptata, vel aliis operibus pro peccatis suis saltem magna ex parte ante mortem satisfaciunt. Et qui plenè non satisfecerint, eorum animae tantò intensius torquentur brevi illo tempore, quod usque ad resurrectionem supererit, quantum necessarium erit, ut poenae intensio durationis defectum suppleat.

Quaeres 3. In quo loco animae poenis purgatorii purgantur?

Resp. Certum est animas, quae poenis purgantur, alicubi purgari: nam sunt alicubi, & purgantur ubi sunt. Non tamen apud omnes constat animas in uno eodemque loco omnibus communi purgari. Nam aliqui Catholici putant variis in locis animas torqueri ex divina voluntate juxta occurrentes circumstantias. Communior tamen sententia est certum aliquem locum subterraneum inferno

damnatorum vicinum, animabus purgandis, communiter saltem, destinatum esse.

Prob. Quia Ecclesia in missa pro defunctis dicit: *Libera animas omnium defunctorum de poenis inferni, & de profundo lacu.* Favent etiam historiæ relatæ à S. Gregorio, lib. 4. Dialog. pluribus locis; & à Beda lib. 5. hist. c. 12. idem etiam sentit S. Augustinus, in hunc sensum, Epist. 99. exponens hæc verba Act. c. solutis inferni doloribus.

Queres 4. Utrum animæ in Purgatorio torqueantur à demonibus?

Resp. Negant Doctores Scholastici cum S. Thoma. Quia non convenit animas illas Sanctas subjici diabolo, quem finaliter superarunt: in contrarium tamen sunt quædam apparitiones apud Bedam, Surium & alios. Verum non probant id communiter fieri, sed tantum extraordinariè.

CAPUT V.

De forma Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS I.

Utrum forma Sacramenti Pœnitentiæ verbis essentialiter constet?

Dico. Forma Sacramenti Pœnitentiæ essentialiter exprimi debet verbis propriè dictis, & humana voce prolatis, ita ut nulla sit absolutio nutibus vel scripto data. Est communis & certa sententia.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis. Ibi: *Forma hujus Sacramenti sunt verba absolutionis, quæ Sacerdos profert, cum dicit: Ego te absolvo, &c.* Certè istæ voces (verba profert, dicit) apertè significant formam Sacramenti constare essentialiter verbis propriè dictis.

2. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. *docet sancta Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipse vis sita est, in illius Ministri verbis positam esse: Ego te absolvo &c.*

3. Ex praxi Ecclesiæ, in qua nunquam absolutio Sacramentalis scripto, aut nutu data est.

Ratio à priori est voluntas & institutio Christi nobis per Ecclesiam certò declarata, & significata his verbis Christi, Jo. c. 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.*

Ratio convenientiæ est, quòd verba habeant significationem perfectionem, magis expressam ac determinatam, quam quodlibet aliud signum.

Obj. 1. Conc. Florent. in eodem decreto dicit oris confessionem esse partem Sacramenti Pœnitentiæ, & tamen non fit essentialiter verbis, sed tantum regulariter. Ergo idem est de forma absolutionis.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia ex Traditione & praxi Ecclesiæ constat confessionem, non formam absolutionis nutibus fieri posse. Est autem saltem temerarium asserre explicationes essentiæ Sacramentorum, quas Ecclesia nondum agnovit & approbavit.

Porro

Porro Christus convenienter voluit absolutionem semper verbis, non confessionem fieri. Tùm quia forma debet esse magis expressa ac determinata quàm materia. Tùm quia rarò absolutio verbis exprimi nequit: confessio verò sæpe verbis fieri non potest, & quidem in extrema necessitate hujus Sacramenti. Christus autem incommodo valde raro providere non debuit.

Obj. 2. Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum judicii. At judicium non exigit essentialiter, ut sententia verbis proferatur. Ergo.

Resp. Disting. maj. Institutum per modum judicii cujusdam specialis, *conc. maj.* per modum judicii communis & omni modè humano similis, *nego maj.* Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum judicii cujusdam specialis, & ab humano ac civili in multis discrepantis. Nam judicium, quod in Sacramento exercetur, est in salutem & favorem rei institutum, est voluntarium, in eo idem est reus & accusator, reo ipsi se accusanti vel excusanti creditur. Quæ omnia judicio civili & humano non conveniunt.

Obj. 3. Matrimonium regulariter tantum, non essentialiter verbis contrahi debet, & valet scripto vel nutu contractum. Ergo similiter, &c.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia Christus instituendo Matrimonii Sacramentum, noluit peculiarem ritum Matrimonio addere, sed dumtaxat contractum civilem legitimum evexit ad dignitatem Sacra-

menti, ne muti privarentur jure naturali contrahendi Matrimonium. Cùm autem contractus civilis verba propriè dicta non exigat, noluit etiam Christus, ut idem contractus ad rationem Sacramenti evectus, talia verba essentialiter requireret. At verò Christus Sacramentum Pœnitentiæ instituendo, peculiarem & novum ritum instituit, sicut cùm alia Sacramenta instituit, in quibus verba propriè dicta ad perfectiorem Sacramenti significationem essentialiter exegit.

ARTICULUS II.

Utrum forma absolutionis essentialiter ex institutione Christi exprimi debeat modo indicativo.

Nota. **M**Orinus, in Comment. Hist. de Disciplina in administratione Pœnitentiæ, l. 8. docet formam Sacramenti Pœnitentiæ olim fuisse, & etiam nunc esse deprecativam. Nonnulli alii recentiores fatentur eam quidem nunc esse indicativam, sed ex determinatione Ecclesiæ posse exprimi modo vel indicativo, vel deprecativo, & sic contra torrentem Doctorum contendunt posse esse deprecativam: imò volunt reipsa duodecim prioribus sæculis deprecativam fuisse. Quæ quidem nova opinio multis videtur periculosa; & reipsa hæretici inde inferunt formam absolutionis non esse actum judiciale, nec Sacerdotem verè remittere peccata.

§. I.

Dico. Forma Sacramenti Poenitentiae essentialiter & ex institutione Christi exprimi debet modo indicativo: ita ut nec umquam fuerit, nec possit esse deprecativa.

Prob. 1. Ex verbis Christi, quibus ex Conc. Trident. sess. 14. c. 1. hoc Sacramentum instituit, nempe his Joann. c. 20. *quorum remisistis peccata, remittuntur eis, &c.* Nam Christus non dixit, quibus deprecati fueritis remissionem peccatorum, eam impetrabit; sed quorum remisistis peccata, remittuntur eis. Aliud autem est petere alicui veniam peccati: aliud verò illi remittere peccatum; ut patet. Ergo non orando, sed remittendo proferri debet absolutio: alioqui non ponitur id cui promissa est peccati remissio.

Prob. 2. Ex Conc. Florent. & Trident. docentibus formam Sacramenti Poenitentiae positam esse in his verbis: *Ego te absolvo, &c.* quæ verba modo planè indicativo exprimuntur.

Prob. 3. Ex Conc. Trident. pluribus locis.

I. Sess. 14. cap. 1. ait: *docet præterea sancta Synodus, Sacramenti Poenitentiae formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illius Ministri verbis positam esse: Ego te absolvo, &c. Quibus quidem de Ecclesiae Sanctae more preces quaedam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen formae essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariae.* Ex quo sic argumentor. Cum Concilium dicit simpliciter formam Sacramenti Poenitentiae positam esse in his verbis: *Ego te absolvo, &c.* & dicit preces, quæ

illi adjunguntur, de more Ecclesiae illis adjungi, nec esse essentielles Sacramento, clarè significat verba illa absolutionis formam constituentia, non esse institutionis ecclesiasticae, sed divinae; si quidem illa verba distinguit ab eo, quod dicit esse ab Ecclesia institutum. Ergo ex Christi institutione forma hujus Sacramenti est indicativa, non deprecativa. Ergo etiam duodecim prioribus sæculis & semper forma hujus Sacramenti posita fuit sicut nunc consistit in his verbis: *Ego te absolvo, &c.* non in precibus: nam Ecclesia institutionem Christi in administratione Sacramentorum semper retinuit.

Item ex Conc. preces, quæ adjunguntur his verbis: *Ego te absolvo, &c.* sunt tantum de institutione ecclesiastica, nec sunt Sacramento essentielles aut necessariae. Ergo etiam preces, quæ in antiquis Liturgiis, Sacramentariis Ritualibus extant, & quas adversarii volunt duodecim prioribus sæculis constituisse formam Sacramenti Poenitentiae, sunt de institutione ecclesiastica tantum, nec ad formae essentiam pertinuerunt. Nam eadem omnino sunt saltem quoad sensum, atque preces quæ in Rituali Romano continentur, de quibus loquitur Conc.

Præterea cum Conc. dicit, *de more Ecclesiae*, loquitur de perpetua & constanti Ecclesiae consuetudine.

II. Eadem sess. 14. cap. 1. ait: *Domini autem Sacramentum Poenitentiae tunc præcipue instituit, cum à mortuis excitatus, insufflavit in Discipulos suos, dicens: accipite Spiritum sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis;*

& quo-

Et quorum retinueritis, retenta sunt. Quotam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit.

Secundum Concil. ex institutione Christi Sacerdos per Sacramentum Pœnitentiæ verè remittit peccata. Atqui per illud non remittit verè peccata, nisi per illud significet se illa remittere: nam Minister per Sacramentum non efficit nisi quod per illud significat. Ergo Minister ut remittat peccata, debet ex institutione Christi, ideoque ex Sacramenti natura, quæ tota ab institutione Christi pendet, debet inquam significare se verè peccata remittere, non autem præcisè illa à DEO remitti. Verba autem quæ significant Sacerdotem verè remittere peccata, non sunt sanè deprecativa, sed indicativa, ut patet.

III. Ex Conc. absolutio Sacerdotis est essentialiter sententia judicialis; nam sess. 14. c. 6. sic ait: *Absolutio Sacerdotis . . . non est solum nudum Ministerium vel annunciandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus judicialis, quo ab ipso velut à iudice sententia pronuntiatur.* Atqui sententia judicialis verbis indicativis, non deprecativis proferri debet. Ergo & absolutio.

Item ex Conc. ea est institutio Sacramenti Pœnitentiæ, ut administretur à Sacerdote tanquam iudicium exercente & sententiam pronunciante: ideoque ut administretur per verba.

Ant. Th. Moral. P. II.

ba quibus Sacerdos significet se iudicium exercere & sententiam proferre: nam Sacramenta eo modo & tantum efficiunt, quomodo & quantum significant. Atqui verba, quibus Sacerdos significat se iudicium exercere & sententiam pronunciare, sunt indicativa, non deprecativa. Ergo ea est institutio Sacramenti, ut administretur per verba indicativa, non deprecativa. Ecclesia autem nihil potest mutare in Sacramentis, quoad institutionem, ideoque essentiam illorum pertinet: sicque semper debuit in hoc Sacramento uti forma indicativa, non deprecativa.

Confirmatur auctoritate S. Thomæ qui Opusculo 22. cap. 1. contra Neotericum quemdam, opinionem adversariorum tuentem, disputans sic ait: *Perlecto libello à vobis exhibito, inveni assertionem cujusdam valde temerariam, dicentis quod Sacerdos absolvendo uti non debeat hac forma, ego te absolvo: quod quidem præsumptuosum iudico. Quia repugnat Evangelicis dictis.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud Jacobi 5. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem ut salvemini.

Resp. Quamvis Apostolus prioribus verbis loquatur de confessione Sacramentali; tamen verbis istis, *& orate pro invicem*, non loquitur de oratione, quæ sit forma Sacramentalis: nam loquitur de oratione impetrante, non ex opere operato, sed tantum ex opere operantis, ut patet ex subsequentibus:

A a a

mul-

multum enim valet deprecatio iusti assidua. Elias . . . oratione oravit, ut non plueret super terram, & non pluit, &c. De eadem etiam oratione impetrante tantum ex opere operantis loquitur S. Ambrosius, l. 1. de Pœnit. c. 8.

Obj. 2. S. Ambrosius, l. 3. de Spiritu-sancto, c. 19. ait: *Homines in remissione peccatorum Ministerium suum exhibent, non ius alicujus potestatis exercent. Neque enim in suo, sed in Patris, & Filii, & Spiritus nomine peccata dimittuntur. Isti rogant, divinitas donat: humanum enim obsequium, sed munificentia superna est potestatis.*

Resp. S. Doctor solum vult, Deum esse causam principalem, Sacerdotem verò causam instrumentalem tantum remissionis peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ; & Sacerdotem peccata remittere non virtute propria & auctoritate humana, sed auctoritate à Deo accepta & virtute Dei ut causæ principalis. Et verbis istis (neque enim in suo, sed in Patris, & Filii, & Spiritus-sancti nomine, &c.) Indicat indicativam hanc formam: *absolvo te à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti*: Sicut indicativam formam Baptismi indicat his verbis subsequen-
tibus: *In Baptismo quoque peccata donari non est ambiguum. In Baptismo autem operatio Patris, & Filii, & Spiritus-sancti est.*

Cum autem dicit: *Isti rogant, divinitas donat*; non excludit formam indicativam. Nam etiam nunc rectè dici potest: isti rogant, divinitas donat; nempe eo instanti, quo isti postquam rogarunt, absolutionis verba proferunt, dicendo: *ego te absolvo à pec-*

catis tuis, in nomine Patris, &c. Præterea Patres orationem vocant quælibet verba sacra etiam indicativa, quæ Deum movent ad dandam gratiam. Quo sensu forma Baptismi & Eucharistiæ est oratio quædam.

Obj. 3. S. Augustinus, lib. 15. de Trinitate, c. 26. de Discipulis Christi dicit: *Orabant quippè ut veniret (Spiritus-sanctus) in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant. Quem morem in suis præpositis etiam nunc servat Ecclesia.* Et infra. *Effundere (Spiritus-Sanctum) super alios non utique possumus; sed ut hoc fiat, Deum à quo hoc efficitur, super eos invocamus.* Similia habet Hieronymus. Et S. Leo, Epist. 80. sic ait: *Sufficit illa confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis penitentium precator accedit.*

Resp. Sic locuti sunt Patres antiquiores, & deinceps Concilia & Scriptores Ecclesiastici, non ut formam deprecativam significarent, sed 1. quia confectioni omnium Sacramentorum, & absolutioni præmittuntur preces, quibus à Deo petitur gratia sanctificans & remissio peccatorum suscipientibus Sacramenta. 2. Ut significarent Sacramentorum Ministros esse tantum causam instrumentalem, Deum verò solam causam principalem gratiæ, remissionis peccatorum, & aliorum donorum supernaturalium. 3. Quia per orationes & supplicationes intelligunt quælibet verba sacra, habentia vim impetrandi à Deo gratiam, & quæ proferuntur, ad effectum Sacramentalem à Deo obtinendum; sicque sunt

sunt implicita invocatio divinae virtutis.

Dices. S. Leo, Epist. 91. dicit Deum voluisse, *ut indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri.* Ergo absolutionis forma est deprecativa.

Resp. Nego conseq. Quia (ut jam dixi) Patres per orationem, & supplicationem intelligunt quaelibet verba etiam indicativa, habentia vim infallibilem movendi Deum ad dandam gratiam, cujusmodi sunt omnes formae Sacramentorum, ut patet ex S. Augustino, qui lib. 5. de Baptismo, c. 20. dicit hominem baptizare & conficere Eucharistiam deprecando; nam ibi sic ait: *Si ergo ad hoc valet, quod dictum est in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Quae omnia tamen fiunt, & valent etiam per homicidas.* Igitur ex S. Augustino homo baptizat, consecrat Eucharistiam per orationem, quia verba formae baptismi & Eucharistiae sunt virtualiter & æquivalenter, deprecativa, quatenus habent vim impetrandi à Deo id quod significant. Et verò verba à Christo instituta, à Ministro Christi nomine prolata, & infallibiliter moventia Deum ad efficiendum id quod significant, & ad dandam gratiam, num rectè dicuntur orationes quaedam, quamvis modo indicativo exprimantur nec sint formaliter preces?

Obj. 4. Olim Sacramentum Poeni-

tentiae administrabatur per manuum impositionem, quae nunquam fiebat sine precibus. Ergo ejus forma erat deprecativa.

Resp. Nego conseq. Quia preces illae, quibus olim administratum fuit hoc Sacramentum, non erant forma qua poenitens absolvebatur. Enim verò nunc etiam non administratur sine precibus; & tamen preces illae ad ipsius formae essentiam nequaquam spectant, nempe ad validam ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariae, ut docet Conc. Trident.

Obj. 5. In Ordine Romano, in quo describitur ritus reconciliandi poenitentes Feria quinta Majoris Hebdomadae, leguntur tantum orationes, quibus poenitentes reconciliabantur.

Resp. Reconciliatio illa poenitentium publicorum, cujus ritus describitur in Ordine Romano, fuit tantum publica & sollemnis absolutio ab excommunicatione pro foro externo, qua poenitentes post peractam poenitentiam publicam, & privatim acceptam ab aliquo Sacerdote absolutionem Sacramentalem, restituebantur communioni fidelium, & ad Eucharistiam admittebantur: quare praesupponebat absolutionem Sacramentalem jam privatim acceptam. Quod patet ex ipso Ordine Romano, ubi dicitur: *Tunc egreditur poenitens e loco, ubi poenitentiam gessit, ut gremio praesentetur Ecclesiae, (non ut à peccatis absolvatur.)* Et intra. *Ab Archidiacono reddantur Episcopo (poenitentes;) & ab Episcopo restituantur Ecclesiae gremio.* Quare Episcopus, in oratione 9. dicebat: *Ecclesiae tuae*

purificatos restitue, ac tuo altari repræsentata, ut ad Sacramentum reconciliationis admissi, unâ nobiscum Sancto nomini tuo gratias agere mereantur.

Præterea omnes orationes, quæ in Ordine Romano ad publicam illam pœnitentium reconciliationem continentur, fiunt in plurali numero: ideoque omnes simul & communiter ritu illo fuere ab Episcopo reconciliati. Non est autem credibile, omnes pœnitentes, qui sæpe magno numero erant, fuisse simul & communiter absoluti Sacramentaliter à peccatis, & integram eorum omnium confessionem ab Episcopo solo prius auditam fuisse.

Inst. In penultima oratione sic orat Pontifex: Dominus Iesus Christus, qui dignatus est Discipulis suis dicere: quaecumque ligaveritis.... ipse vos largistuo pietatis sue dono, ac meæ simul parvitatibus Ministerio absolvere dignetur ab omnibus fragilitatis vestræ excessibus interius exteriusque humanitus contractis, amen.

Resp. Sic orat pro peccatis venialibus, quæ, mortalibus jam per Sacramentum Pœnitentiæ remissis, supererant, remittendis extra Sacramentum & ex opere operantis Ecclesiæ; ut explicat S. Thomas, 3. p. q. 84. a. 3. ubi cum sibi objecisset: In quibusdam absolutionibus, quæ in Ecclesia publicæ sunt, sicut in Prima & Completorio, & in Cena Domini, absolvens non utitur oratione indicativa, ut dicat, ego vos absolvo; sed oratione deprecativa, cum dicit: misereatur vestri, &c. sic respondet: huiusmodi autem absolutiones in publico factæ non sunt Sacramentales; sed sunt orationes quædam ordinatæ ad remis-

sionem venialium peccatorum. Dici etiam possunt orationes illæ valere pro peccatis mortalibus, nempe ad obtinendam remissionem reatus pœnæ temporalis mortalibus quoad culpam remissis debitæ.

Obj. 6. Ecclesia duodecim prioribus sæculis adhibuit formam absolutionis deprecativam: quam postea Ecclesia Latina mutavit in indicativam. Nec in hoc quidquam circa substantiam Sacramentorum mutavit, quia Christus hanc formam in specie infima non designavit, sed reliquit determinationi Ecclesiæ. Christus enim nihil aliud circa illam instituit, nisi ut exprimeretur iis verbis, quæ Ecclesia determinaret ut idonea ad exprimendam remissionem peccatorum. Ecclesia autem pro variis temporibus nunc deprecativam, nunc indicativam formam ut aptiorem determinavit.

Resp. Christus, ut ex ejus verbis & ex Concil. Trident. constat, pro forma Sacramenti Pœnitentiæ instituit verba significantia remissionem peccatorum ut à Sacerdote tanquam iudice factam: ideoque instituit, ut Sacerdos verbis exprimeret se remittere peccata, non verò præcisè peccata à Deo remitti. Ecclesia autem semper institutionem Christi observavit: ideoque nunquam adhibuit formam Sacramentalem deprecativam, sed indicativam.

Inst. Antiqua Sacramentaria, Pœnitentialia, & Ritualia manuscripta nil continent nisi orationes, cum agitur de reconciliatione pœnitentis post confessionem privatam, & de reconcilia-

ciliatione pœnitentis ad mortem; exceptis tantum aliquibus post annum millesimum exaratis, in quibus reperitur aliquid indicativum adjunctum orationibus illis. Ergo Ecclesia prioribus sæculis usa est forma Sacramentali deprecativa.

Resp. Nego conseq. Quia omnes illæ orationes ante vel post absolutionem Sacramentalem recitandæ erant, nec per illas Sacramentaliter absoluebatur pœnitens. Forma autem Sacramentalis indicativa in illis antiquis Sacramentariis & Ritualibus manuscriptis prætermissa est; tum quia utpote brevissima, facillimè ex auditu disci & retineri poterat, tum quia iustas ob causas prætermissa fuerat: nam prioribus Ecclesiæ sæculis formæ Sacramentorum, & alia mysteria non scripto, sed viva voce tradebantur, ne Ethnicis aut impiis hæreticis facillè innotescerent, & ab iis contemnerentur aut irriderentur. Imò prioribus Ecclesiæ sæculis Symbolum fidei non scripto, sed viva voce tradebatur, ut testantur SS. Hieronymus & Augustinus.

Porro illud indicativum aut imperativum indicativo æquivalens, quod in aliquibus Pœnitentialibus manuscriptis invenitur, est ipsamet forma Sacramentalis absolutionis. Hæ autem formulæ: *Sis absolutus à me: absolvo te:* Non differunt quoad sensum, sed grammaticaliter tantum: nam imperativum æquivalet indicativo quoad sensum.

Obj. 7. In Ecclesia græca forma absolutionis prioribus sæculis fuit deprecativa. Nam in Euchologia

Græcorum edito, & aliis vetustissimis Manuscriptis, cum agitur de absolutione pœnitentis nihil traditur præter orationes, quibus Sacerdos Deum rogat, ut peccata pœnitenti remittat. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam in Orientali Ecclesia perinde ac in Occidentali forma Sacramentalis semper fuit indicativa. In Græcorum quidem Euchologiis traduntur orationes, sed ut adjungerentur formæ Sacramentali indicativæ, non ut per eas pœnitens absolveretur. Forma autem absolutionis in antiquis Græcorum Pœnitentialibus & Ritualibus prætermissa est easdem ob causas, propter quas in antiquis Latinorum Ritualibus & libris prætermissa est.

Inst. 1. Euchologia Græcorum continent formas aliorum Sacramentorum, de quibus agunt. Ergo continent etiam formam Sacramenti Pœnitentiæ, quæ proinde consistit in aliqua oratione, cum nihil præter orationes ibi habeant.

Resp. Nego conseq. Itaque Euchologia quæ extant, non continent formam Sacramenti Pœnitentiæ, quia eam non continebant prima quæ fuerunt edita, sicut nec eam continebant antiqua Ritualia Latina, quæ tamen formas Sacramentorum Baptismi, Confirmationis & Extremæ-Uctionis continebant, sicut Euchologia Græcorum. Ratio est, quia prima Euchologia Græcorum & antiqua Ritualia Latinorum condita sunt eo tempore, quo Sacramentorum formæ non mandabantur scripto sine urgente necessitate,

tate, sed solum viva voce solis ministris tradebantur. Nulla autem fuit necessitas scripto mandandi formam Sacramenti Pœnitentiæ, cum utpote brevissima, facillimè ex auditu disci, memoriaque retineri posset, & in utraque Ecclesia Latina & Græca eadem omnino esset, nempe hæc, *absolvo te, &c.* quare necesse tantum fuit, ut in Euchologiis Græcorum & Ritualibus Latinorum exscriberentur orationes formæ illi indicativæ præmittendæ: quæ cum proluxa & multæ essent, non poterant nisi ex scripto memoriter disci, nec nisi difficillimè memoria retineri.

Formæ verò aliorum quatuor Sacramentorum, cum non sint eadem in Ecclesia Latina & Græca, sed diversæ accidentaliter, ut utriusque Ecclesiæ Ministri ritus suæ Ecclesiæ in administrandis illis Sacramentis constanter servarent, formæ propriæ utriusque Ecclesiæ exscribi debuerunt.

Inst. 2. Græci moderni non utuntur nisi forma deprecativa in Sacramento Pœnitentiæ. Ergo hæc forma fuit semper usitata in Ecclesia Græca.

Resp. 1. Nego consequ. Quia Græci moderni plerique sunt Schismatici & Imperiti.

Resp. 2. Nego anteced. Quoad omnes. Nam multi moderni Græci formam indicativam adhibent, nempe Presbyteri hanc: *Habeo te venia donatum*; Episcopi verò istam: *mea mediocritas habet te venia donatum*; quod in eorum praxi idem est ac, *absolvo te à peccatis*. Aliæ autem formæ, quæ ab aliis Græcis usurpatæ referuntur, non diffe-

runt ab istis quoad sensum. Major tamen pars Græcorum formam tantum deprecativam ex ignorantia adhibent. Ita Arcudius Græcus peritissimus.

Inst. 3. Clemens VIII. in instructione super ritus Græcorum sic ait: *In casu necessitatis Presbyteri Græci Catholici possunt Latinos absolvere. Utantur forma absolutionis in generali Conc. Florent. præscripta, & postea si voluerint, dicant orationem illam deprecativam, quam pro forma hujus absolutionis dicere tantum consueverunt.* Ergo Græci validè absolvent Græcos per solam formam suam deprecativam. Ergo, &c.

Resp. Nego consequ. Nam Clemens jubet simpliciter & absolutè, ideoque pro omni casu, quo audiunt confessiones sive Latinorum, sive Græcorum, ut Græci adhibeant formam indicativam; dicit enim simpliciter & absolutè: *Utantur forma absolutionis in generali Concil. Florent. præscripta.* Non autem dicit: cum absolvent Latinos, utantur forma Conc. Florent.

Quare ex hoc textu validè confirmatur nostra sententia. Nam si forma deprecativa valeret, Clemens Presbyteris Græcis non jussisset simpliciter & absolutè, ut adhiberent formam indicativam; ideoque sic jubendo non prohibuisset simpliciter & absolutè, ne sine illa Sacramentum Pœnitentiæ administrarent. Equidem ibi dicit Græcos consuevisse uti tantum forma deprecativa; quia, ut dictum est, major Græcorum pars ex ignorantia illam solam adhibebant; sed hoc illis in posterum prohibet.

Nota. Preces, quæ olim in Missa à Sacerdote pro pœnitentibus à se prius Sacramentaliter absolutis fundebantur, ad hoc dirigebantur, ut pro eis obtineretur remissio reatus pœnæ temporalis peccatis quoad culpam remissis debitæ, & eis congrua gratiæ auxilia ad perseverandum in statu gratiæ impetrarentur.

Obj. 8. Auctoritatem aliquorum Theologorum.

Resp. Plerique, quos citat Morinus, nobis consentiunt, & perperam nobis opponuntur. Quod si qui nobis adversarentur, his opponeremus Conc. Trident. S. Thomam, & veteres Scholasticos.

Obj. 9. Bellarminus, l. 1. de Sacramentis, c. 19. ait: *Verba à Domino præscripta in Baptismo, non habent formam instructionis, sed invocationis & benedictionis.... non enim ait: docete omnes gentes nomen Patris, & Filii, & Spiritus-sancti, sed baptizantes eos in nomine Patris, &c. ubi verba illa, in nomine Patris, &c. respiciunt actum baptizandi, non actum docendi: prout sonant invocationem Trinitatis super aquæ inperfonem, non declarationem Mysterii ad auditores.*

Resp. Bellarminus hic solum intendit, verba quibus perficiuntur Sacramenta non esse concionalia, sed consecratoria. Et cum dicit: *Sonant invocationem Trinitatis*, solum vult baptizantem invocare Trinitatem virtualiter tantum & implicite, non autem expresse & formaliter, quatenus dicendo *in nomine Patris, &c.* significat se baptizare auctoritate SS. Trinitatis, non autem propria; seque esse instrumentum Dei tanquam causæ

principalis omnis gratiæ. Hæc verba à Bellarmino, sic intelligi, patet ex l. 4. de Sacramento Eucharistiæ, cap. 14. ubi ait: *Ipsa etiam verba Domini (Hoc est Corpus meum) ut omnium aliorum Sacramentorum forma, ut proferruntur à Sacerdote cum intentione Sacramentum faciendi, continent implicite invocationem divinæ virtutis, quæ est causa primaria effectus Sacramentalis: intendit enim Sacerdos per illa verba ut instrumenta Dei, consecrationem efficere.* Hoc autem textu respondet Bellarminus iis, qui objiciebant Patres dicere precibus & invocatione Dei consecrari Eucharistiam. Quæ responsio valet etiam pro aliis Sacramentis habentibus formam indicativam.

Præterea Bellarminus, l. 1. de Pœnit. c. 16. sic ait: *Si de sententia verborum sermo sit: nemo catholicorum negat, verba esse determinata, atque ex divinis Litteris deprompta. Quod idem cernimus in baptismo.... quare quemadmodum ex eo quod Dominus ait, Matth. ult. docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, colligit Ecclesia formam illam, ego te baptizo in nomine Patris, &c..... sic etiam ex eo, quod idem Dominus ait, Matth. 28. quodcumque solveris, erit solutum; & Joann. 20. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, colligit Ecclesia formam illam, ego te absolvo à peccatis tuis.*

Obj. 10. Forma Extremæ-Untionis est deprecativa, ergo & Pœnitentiæ.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia ex institutione Christi minister Sacramenti Pœnitentiæ agit ut iudex, non ut deprecator sicut in Extremæ-Untio-

Unctione: nam Christus Pœnitentiæ Sacramentum instituit per modum iudicii, & voluit ut ejus forma nempe absolutio esset actus judicialis, ut docet Conc. Trident.

Obj. 11. Valeret absolutio ab excommunicatione, quæ daretur verbis deprecativis. Ergo etiam valeret absolutio à peccatis sic data.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia absolutio ab excommunicatione, & à quavis censura validè potest dari quibuslibet verbis, imo signis & nutibus consensum internum sufficienter exprimentibus; cum Christus circa hoc nihil determinaverit; & si daretur verbis indicativis, jam non fieret ad modum actus judicialis, sed per modum concessionis. At absolutio à peccatis debet essentialiter dari verbis propriè dictis, & per modum actus judicialis.

ARTICULUS III.

Quanam verba sint essentialia forma Sacramenti pœnitentiæ?

Nota. EX Rituali Romano verba formæ hujus Sacramenti sunt hæc: *Ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti. Amen.* Certum est autem omnia verba, quæ ista antecedunt & subsequuntur, non esse de essentia absolutionis, ex Conc. Trident. sess. 14. c. 3. suprâ relato. Agitur itaque hic solum de verbis in absolutionis forma contentis. Apud omnes autem constat, has voces (*ego, tuis*) non esse essentielles formæ; quia vox *ego* sufficienter continetur in verbo *absolvo*,

& vox *tuis* in pronomine *te*. Quare sola quæstio est de cæteris.

Dico 1. Hæc verba *absolvo te*, aut alia æquivalentia eundem planè sensum æquè distinctum exprimentia, sunt essentialis forma Sacramenti Pœnitentiæ. Ita omnes.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. ubi ait: *Docet Sancta Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam in illius ministri verbis positam esse: Ego te absolvo, &c.* ibi Conc. loquitur de eis, quæ essentialiam formæ constituunt: nam addit, preces, quæ his verbis laudabiliter adjungi solent, non spectare ad essentialiam formæ.

2. Quia verba essentialia formæ debent exprimere actionem, & effectum Sacramenti, personam absolventem, & personam absolvendam.

Dico 2. Totâ forma essentialis hujus Sacramenti consistit in his verbis: *absolvo te*.

Prob. 1. Quia hæc verba exprimunt ministerium, & effectum primum Sacramenti, nempe condonationem & reconciliationem, & subjectum. Ergo sufficiunt.

2. Valida habetur hæc Græcorum forma: *Habeo te venia donatum*: quæ nihil ampliùs exprimit.

3. Catechismus Romanus, p. 2. c. 2. §. 19. docet planum esse hæc verba (*ego te absolvo*) esse pœnitentiæ perfectam formam.

Sensus autem hujus formæ realiter hic est: confero tibi gratiam peccati remissivam. Nam gratiæ infusio est prior natura quàm peccatorum remissio, cum hæc sit formalis effectus gratiæ sanctificantis.

Obj. Hæc voces (*à peccatis*) sunt etiam

etiam essentielles formæ; nam 1. Christus eas adhibuit in institutione hujus Sacramenti, cum dixit: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

2. Forma debet exprimere primum effectum Sacramenti, qui est remissio peccatorum. Sed hæc verba (*absolvo te*) non significant determinatè & expressè remissionem peccatorum: hæc enim verba sunt indifferentia ad significandam remissionem reatus poenæ tantum, vel culpæ, & absolutionem à censura.

3. Concil. Tridentin. exponens formam pœnitentiæ, dicit in his verbis positam esse: *Ego te absolvo, &c.* hæc autem particula, *&c.* significat aliquid præter verba (*absolvo te*) nempe saltem ista à peccatis. Ergo.

Resp. Nego anteced. Quia ex confessione pœnitentis, quæ præcessit, verbum *absolvo* sufficienter determinatur ad significandam absolutionem à peccatis. Unde patet solutio ad 1. & 2. Conc. verò addidit particulam, *&c.* ut significaret alia verba pertinere ad formam, sive essentialiter, sive accidentaliter & ex præcepto Ecclesiæ: quod definire noluit, cum esset quæstio inter Catholicos controversa.

Dico 3. Sacerdos tenetur sub peccato mortali proferre etiam hæc verba, à peccatis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, quamvis non sint de essentia formæ. Quia ex præcepto, & usu Ecclesiæ vim legis habente, omnia verba, quæ in formis Sacramentorum præscribuntur, adhiberi debent; & prædicta verba sunt gravis momenti; ideoque materia

Ant. Th. Moral. P. II.

præcepti gravis est: ac proinde præceptum graviter obligat.

CAPUT VI.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS. I.

Utrum solus Sacerdos sit minister Sacramenti Pœnitentiæ?

Nota. **M**inister hujus Sacramenti sustinet respectu Christi personam Delegati ac Vicarii, respectu verò pœnitentis personam Judicis ac Medici. Quare necesse est ut sit à Christo institutus, ac deputatus per primos Ecclesiæ Pastores.

Dico. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ: ita ut solus possit illud validè administrare. Est de fide contra Waldenses, Wicleffistas, & Lutheranos.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* At hæc verba, quibus continetur institutio hujus Sacramenti, & conferitur potestas remittendi peccata, dicta sunt solis Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus secundum Ecclesiæ Traditionem & Patrum interpretationem. Ergo.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiant S. Ambrosius, l. 1. de Poenit. c. 2. ubi ait: *jus hoc solis permissum Sacerdotibus est.* Et S. Chrysostomus, l. 3. de Sacerdotio, c. 5. ubi asserit Sacerdotes Evangelicos habere potestatem

Bbb

statem

statem animas judicandi, quam neque habent Angeli, neque Archangeli, neque terreni Principes; quia ad hoc dictum non est, *quacumque alligaveritis, &c.* unde concludit Christianos omnes curationi Sacerdotum debere se submittere.

3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, in qua semper à solis Sacerdotibus administratum fuit hoc Sacramentum, ut patet ex Sacramentariis & Ritualibus etiam antiquioribus.

4. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, & Trident. sess. 14. cap. 6. & can. 10. ubi ait: *Si quis dixerit non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis, sed omnibus & singulis Christi fidelibus esse dictum: quacumque ligaveritis, &c. & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt: quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata.... anathema sit.*

Confirm. Ex Bulla Martini V. in Conc. Constantiensi edita de erroribus Joannis Wicleff, in qua quemlibet de Wicleffismo suspectum interrogari jubet, utrum credat, quod christianus ultra contritionem cordis, habita copia Sacerdotis idonei, soli Sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, & non Laico, seu Laicis quantumcumque bonis & devotis.

Ratio à priori est voluntas Christi.

Ratio convenientiæ est, quia convenit, ut iudicium sacrum & gravissimum, quale est hoc Sacramentum, non omnibus indiscriminatim committatur, sed iis solis, qui ad hoc munus specialiter consecrati sunt. Item conveniens fuit, ut illi soli potestatem haberent in Corpus Christi mysticum,

qui soli habent in Corpus Christi verum seu physicum, ut sunt Sacerdotes.

Obj. 1. Hæc verba Christi (*quorum remiseritis peccata, &c.*) vel dicta sunt solis Apostolis, vel in eorum persona solis Episcopis, vel omnibus Fidelibus.

Resp. Neg. Nam 1. non sunt dicta solis Apostolis: nam per illa verba institutum est Sacramentum semper duraturum, quandiu nempe erant peccata remittenda, & maxime necessarium, ac frequenter & omnibus peccatoribus administrandum. Ergo hæc verba non dirigebantur ad solos Apostolos, quia non semper in terra remansuri erant: neque ad solos Episcopos, quia soli non possunt omnibus hoc Sacramentum conferre. 2. Non omnibus Fidelibus dicta sunt, quia per illa verba sacrum & gravissimum iudicium instituebatur, quod non omnibus Fidelibus promiscuè committendum erat, sed solis ad hoc specialiter consecratis & deputatis.

Obj. 2. Illud Jacobi c. 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra.* Ergo Fideles omnes, &c.

Resp. Nego conseq. Nam vel hic textus intelligitur de confessione Sacramentali; & tunc sensus est, confessionem faciendam esse non soli Deo, sed hominibus ad hoc deputatis, & absolventi potestate instructis. Vel si intelligitur de confessione non Sacramentali, sensus est confessionem prudenter faciendam esse aliis ad sui humiliationem, aut ad poscendum consilium vel orationem.

Obj. 3. S. Cyprianus, epist. 48. Diacono in absentia Episcopi & Sacerdotis com-

committit reconciliationem pœnitentium in articulo mortis. *Vel si Presbyter, inquit, repertus non fuerit, & urgere exitus ceperit, apud Diaconum quoque exhomologes facere delicti sui possint, ut manu eis in pœnitentiam imposita, veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desideraverunt.*

Resp. Ibi loquitur, non de confessione & reconciliatione Sacramentali, sed de altera confessione ordinata ad reconciliationem ecclesiasticam & cæremonialem, qua publici pœnitentes altari & Ecclesiæ reconciliabantur, & ad communionem Eucharistiæ admittebantur: quod urgente mortis periculo, & absente Episcopo & Sacerdote à Diacono fieri poterat.

Obj. 4. Cap. fures de furtis. Dicitur de furibus: *Si comprehensi aut vulnerati, Presbytero vel Diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.*

Resp. Ibi in necessitate datur Diacono potestas, non absolvendi Sacramentaliter, sed solum dandi Eucharistiam furibus inter furandum vulneratis vel statim morte mulcandis, modo sufficientia contritionis signa dederint, cujusmodi est confessio peccatorum, etsi non facta Sacerdoti, nec in specie.

Præterea ille canon videtur mendosus: nam in Concilio Triburiensi, ex quo desumptus est, non legitur, *Diacono*, sed *Deo & Sacerdoti*.

Obj. 5. S. Thomas, in 4. dist. 17. q. 3. a. 2. ad 2. q. ait: *Minister pœnitentiæ, cui confessio est faciendæ ex officio, est Sacerdos; sed in necessitate etiam Laicus vicem Sacerdotis supplet, ut ei confessio fieri possit.*

Resp. Solum vult in defectum Sacer-

dotis confessionem faciendam esse Laico, quia valet ad humiliationem confitentis & ad significandum desiderium Sacramenti, quamvis non valeat ad Sacramentalem absolutionem, nam nunquam sensit confessionem Laico etiam in necessitate factam, esse Sacramentalem, & confessum posse tunc à Laico absolvi, ut patet ex responsione ad 1. & ex dist. 20. q. un. a. 1. q. 2. ad 3. ubi S. Doctor sic ait: *Ille qui Laico confitetur, quamvis impleat, quod ex parte sua est de Sacramentali confessione, tamen Sacramentalem absolutionem non consequitur.*

Obj. 6. Quilibet in necessitate potest baptizare, ergo & absolvere.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est, quia Christus voluit ut quilibet valide possit baptizare, non absolvere: & quidem valde convenienter, quia baptismus in re est necessitatis universalioris quam Sacramentum Pœnitentiæ; nam extra Martyrium est absolutè necessarius ad salutem infantibus, in quibus nullatenus suppleri potest. At Sacramentum Pœnitentiæ in re non est absolutè necessarium nisi adultis in peccato mortali existentibus & contritione perfecta carentibus, & semper per contritionem perfectam suppleri potest ab omnibus qui sunt illius capaces.

ARTICULUS II.

Utrum ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiratur jurisdictio?

Nota 1. Jurisdictio est potestas regendi, seu ferendi sententiam in subditos. Duplex est, nempe in foro interno, & externo. Jurisdictio in foro interno seu pœnitentiæ,

de qua hic agitur, est potestas absol-
vendi, ligandi & obligandi subditos
in tribunali pœnitentiæ Sacramenta-
lis. Jurisdictio in foro externo est
potestas ferendi leges, censuras, im-
ponendi pœnas ecclesiasticas etiam
publicas, vel ab iis dispensandi ac li-
berandi & regendi subditos quoad
politiâ externam.

Nota. 2. Jurisdictio dividitur in or-
dinariam, & delegatam. Ordinaria
est illa, quæ alicui competit ratione
officii annexam habentis animarum
curam. Delegata est ea, quam quis
habet ex concessione habentis ordi-
nariam.

Dico. Ad Sacramentum Pœni-
tentiæ validè administrandum, præ-
ter potestatem, ordinis Sacerdotalis
requiritur Jurisdictio.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14.
cap. 7. ubi ait: *Quoniam igitur natura,*
& ratio judicii illud exposcit, ut sententia
in subditos duntaxat feratur, persuasum
semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum
esse Synodus hæc confirmat, nullius momen-
ti absolutionem eam esse debere, quam Sa-
cerdos in eum profert, in quem ordinariam
aut subdelegatam non habet jurisdictionem.
Idem constat ex Concil. Lateran. IV.
c. Omnis, & Florent. in decreto.

2. Ratione, quam ibidem Conc.
Trident. affert. Quia nempe Sacra-
mentum Pœnitentiæ essentialiter est
judicium. Atqui ad judicii valorem
requiritur essentialiter jurisdictio in
eo qui judicat, & subjectio in eo qui
judicatur. Ergo ad Sacramenti Pœ-
nitentiæ valorem essentialiter requi-

ritur jurisdictio in Sacerdote qui ju-
dicat & fert sententiâ.

Hæc autem jurisdictio sive ordi-
naria sive delegata non est necessariò
connexa cum potestate ordinis Sacer-
dotalis, sed ab illa distincta est. Nam
ordinaria alicui competit solum ra-
tione officii curam animarum an-
nexam habentis, quo officio carere
potest Sacerdos. Delegata verò acci-
pitur tantum ab habentibus ordina-
riam, nempe animarum Pastoribus,
qui possunt eam denegare.

Obj. 1. Sacerdotes in ordinatione
sua accipiunt potestatem remittendi
peccata significatam per illa verba
Episcopi ordinantis: *Accipe Spiritum-*
sanctum. Quorum remiseris peccata re-
mittuntur eis. Ergo ad remittenda
peccata non requiritur nisi potestas
ordinis.

Resp. Disting. anteced. Accipiunt
potestatem remittendi peccata subdi-
torum quos habuerint, seu positâ
jurisdictione, *conc. ant.* remittendi
peccata non subditorum, & sine ulla
jurisdictione, *nego ant.* vel si vis. Ac-
cipiunt potestatem remittendi peccata
incompletam, *conc. ant.* completam,
nego ant. & *conseq.* potestas totalis &
completa remittendi peccata in Sa-
cramento Pœnitentiæ constat ex du-
plici potestate partiali: una, quæ est
potestas ordinis, & altera quæ est
potestas jurisdictionis. Utraque si-
mul sumpta, est potestas completa
remittendi peccata. Utraque verò
seorsim sumpta est partialis tantum
potestas remittendi peccata, ita ut
alterutra sola ad hunc effectum non
sufficiat.

Ratio

Ratio est, quia potestas completa remittendi peccata, est potestas ferendi sententiam absolutionis & retentionis ac punitionis in eos, qui sunt subditi, in quos proinde habetur jurisdictio, & sic hæc potestas complectitur simul tum potestatem ordinis Sacerdotalis, qua homo à Deo deputetur, ut iudex: tum potestatem jurisdictionis, qua conferuntur subditi qui judicentur.

Inst. 1. Sacerdos in sua ordinatione accipit jurisdictionem. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam in sua ordinatione nullos accipit subditos, sine quibus tamen non potest esse jurisdictio.

Inst. 2. Sacerdos per formam suæ ordinationis constituitur iudex, ergo per illam accipit jurisdictionem.

Resp. Disting. ant. Sacerdos per suam ordinationem constituitur iudex aptitudine & incomplete, *conc. ant.* nam per suam ordinationem accipit potestatem ordinis, qua deputatur & fit aptus ad judicandum, ubi ab Ecclesiæ prælatis subditos & jurisdictionem acceperit. Constituitur iudex actu & completè, *neg. ant.* nam non potest actu judicare, cum vi ordinationis suæ subditos non accipiat, nec possit sententiam ferre nisi in subditos. Sic si quis à Rege institutus esset iudex, non assignatis ei subditis, sed provinciæ gubernatori hanc potestatem ei subditos assignandi committeret, is acceperat potestatem judicandi incompletam, quæ completa non esset nisi cum subditi ei assignati essent.

Inst. 3. Potestas absolvendi, quæ

datur per ordinationem, est potestas jus dicendi circa peccata, absolvendo ab illis judicialiter. Ergo est potestas jurisdictionis. Ergo, &c.

Resp. Potestas absolvendi, quæ per ordinationem datur, est potestas jus dicendi circa peccata subditorum, & absolvendi ab illis subditos, posita jurisdictione. Unde non est jurisdictionis strictè & propriè sumpta, cum per illam potestatem non accipiantur subditi: nulla enim est jurisdictionis strictè & propriè sumpta sine subditis.

Inst. 4. Apostoli immediatè à Christo acceperunt completam potestatem remittendi peccata per hæc verba: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ergo eandem accipiunt Sacerdotes vi eorundem verborum.

Resp. Nego anteced. Nam Apostoli jurisdictionis potestatem à Christo acceperunt etiam in foro pœnitentiæ per hæc verba præcedentia, Joann, c. 20. *Sicut me misit Pater, & ego mitto vos.* Quibus verbis juxta specialem Christi intentionem Apostoli acceperunt jurisdictionem universalem in omnes christianos, Petro tamen subordinatam. Potestatem verò ordinis ad absolvendum acceperunt, cum Christus subjunxit. *Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.*

Præterea verba nihil efficiunt nisi juxta intentionem Christi, qui ea proferendo potuit specialem intentionem habere erga Apostolos, quam non habet erga omnes Sacerdotes. De qua intentione no-

bis constat ex sensu & praxi Ecclesiae.

Inst. 5. Apostoli jurisdictionem à Christo immediatè acceperunt: ergo etiam omnes Sacerdotes vi ordinationis eam accipiunt.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est voluntas Christi, qui jurisdictionem & quidem universalem dare voluit Apostolis, id postulante necessitate, dignitate Apostolica, & bono Ecclesiae. At voluit, ut Sacerdotes ab Ecclesiae Prælati jurisdictionem acciperent, id postulante recta Ecclesiae gubernatione, animarum bono, & ecclesiastica Hierarchiae subordinatione.

Obj. 2. Si Sacerdotes non haberent jurisdictionem vi ordinationis suæ, ab Ecclesia acciperent potestatem remittendi peccata. Falsum consequ. nam solus Christus hanc dare potest. Ergo.

Resp. 1. Nego maj. Nam Sacerdotes vi ordinationis suæ habent potestatem remittendi peccata, sed sine subditis. Ab Ecclesia autem accipiunt subditos in quos suam potestatem remittendi peccata exercere possint.

Resp. 2. Neg. min. Nam Ecclesia ex commissione Christi dare potest partialem potestatem remittendi peccata, positam in jurisdictione, quam totam ei Christus commisit.

Inst. 1. Sacerdotes falsò dicuntur accipere ab Ecclesia jurisdictionem. Ergo.

Resp. Neg. anteced. Nam alioqui Ecclesia non posset impedire ne Sacerdos validè absolveret: quod est

contra Conc. Trident. & Ecclesiae sensum ac praxim. Item nulla foret in Ecclesia jurisdictio nisi ordinaria; nam omnes illam haberent vi muneris Sacerdotalis quod repugnat Conc. Florent. & Trident.

Inst. 2. Si ita est, summus Pontifex absolvi non potest: nam non potest dare alteri jurisdictionem in se ipsum, cum sit jure divino caput & supremus Pastor Ecclesiae. Falsum consequ. ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam summus Pontifex aliquem Sacerdotem eligendo in confessarium, hoc ipso ei dat jurisdictionem in se ipsum in foro interno, & ut peccator tali jurisdictioni subjicitur. Nam potestati absolvendi in foro interno, quæ divina est, omnes omnino baptizati mortaliter lapsi subjiuntur.

Obj. 3. Potestas ordinis & potestas jurisdictionis inter se non differunt. Ergo sunt eadem potestas, quæ per ordinationem omnibus confertur.

Resp. Nego anteced. Itaque hæ potestates inter se differunt in multis. Nam potestas ordinis quoad absolutionem à peccatis eadem est in omnibus Sacerdotibus; non potest minui, augeri, adimi, delegari; confertur per solam sacram ordinationem, & potest esse sine subiecta materia, nempe subditis. At jurisdictio non est æqualis in omnibus; minui, augeri, adimi, delegari potest; confertur per concessionem aliquam externam, ut per beneficii collationem; conferri potest Clerico nondum ordinato; denique non potest esse sine materia certa & determinata, nempe

pe subditis: repugnat enim potestas regendi subditos & ferendi sententiam in illos sine subditis.

Quæres. 1. Quinam possint dare jurisdictionem delegatam?

Resp. Si omnes, qui ordinariam habent.

Constat 1. ex cap. 7. de Officio ordinarii, in 6. ubi Bonifacius VIII. sic ait: *Cum Episcopus in tota sua diœcesi jurisdictionem ordinariam noscatur habere; dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius Diœcesis non exempto, per se vel per alium possit pro tribunali sedere . . . nec non & cetera, quæ ad ipsius spectant officium libere exercere.*

2. Quia habens ordinariam jurisdictionem, habet illam ratione Officii & ut Propriam: ac proinde eam exercere potest omni modo, quo Officium convenienter exerceri potest. Convenienter autem exercetur Officium etiam per alios; & sæpe ita exerceri necesse est, cum unus omnia erga omnes præstare per se non possit saltem sæpissimè.

Hinc summus Pontifex in omnes fideles, Episcopus in omnes Diœcesanos, Parochus in omnes parochianos jurisdictionem delegare potest; nisi tamen Episcopi id Parochis prohibeant: nam inferiores jurisdictionem suam delegare non possunt invito suo superiore, cum inferioris jurisdictionis pendeat à suo superiore.

Porro jurisdictionis variis modis delegari potest. 1. Jure communi. 2. Per privilegia, sive generatim alicui ordini, sive particulari alicui personæ concessa. 3. Per concessionem particularem. Non potest autem delegari

ab excommunicato aut suspensio non tolerato: nam delegatio est actus jurisdictionis, quam ille jam non potest etiam validè exercere.

Quæres. 2. Utrum delegatus possit delegare?

Resp. Qui delegatam tantum jurisdictionem habet, non potest eam subdelegare, nisi sit Legatus Papæ; vel Episcopus eum deleet, ei committendo Vicarium aliquod Officium, cui jurisdictio annexa sit. Quia delegatus, cum non habeat jurisdictionem ratione officii, eam tantum habet, quæ ei ab habente officium conceditur. At ei tantum conceditur jurisdictio pro se & ut ab illo per se exercenda: non autem committitur ipsum officium, aut potestas concedendi jurisdictionem alteri.

Excipe 1. Legatum Papæ, qui propter excellentiam dignitatis delegantis subdelegare potest, ex cap. 62. de appellat.

2. Eum, qui ab ordinario delegatus est ad exercendum Vicarium aliquod Officium, cui jurisdictio annexa est, v. gr. Officium Parochi absentis aut agroti. Quia tunc is habet jurisdictionem annexam Officio quasi ordinariam, & huic Officio commensuram, quandiu Officium sibi commissum retinet. Sed tunc est potius commissio quàm delegatio. Idem dic si delegans expressè concedat delegato potestatem conferendi jurisdictionem alteri, quem ad eam exercendam idoneum judicavit. Nam tunc accipit aliam potestatem distinctam à jurisdictione delegata, & ei superadditam.

ARTICULUS III.

Utrum præter potestatem ordinis & jurisdictionis requiratur in Confessario approbatio Episcopi?

Dico. Ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, præter potestatem ordinis & jurisdictionis, requiritur in confessario tum sæculari, tum regulari, non habente beneficium Parochiale, approbatio Episcopi.

Prob. Quia ita statuit Conc. Trident. sess. 23. c. 15. his verbis: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant: decernit tamen S. Synodus, nullum etiam regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis & consuetudine quacumque, etiam immemorabili non obstantibus.*

Obj. 1. Ecclesia non potuit inducere necessitatem hujus approbationis, cujus defectus invalidum redderet Sacramentum. Ergo non requiritur approbatio, &c.

Resp. Nego anteced. Nam cum jurisdictio ad valorem absolutionis necessaria conferatur ab Ecclesia, & ab illa pendeat; potuit ipsa varias condiciones apponere ut necessarias ad jurisdictionem accipiendam & valide exercendam. Ergo inter has condiciones potuit apponere approbationem, maximè utilem, ne in administratione hujus Sacramenti irruerent ministri minus idonei.

Obj. 2. Regulares habent à summis

Pontificibus potestatem absolvendi omnes fideles à peccatis sine necessitate approbationis. Ergo non egent approbatione Episcopi.

Resp. Neg. anteced. Nam privilegia omnia Regularibus ante Concil. Trident. quoad hoc concessa, revocata sunt à Conc. ideoque etiam à summo Pontifice, à quo confirmatum est, & cui per legatos suos præfedit. A tempore autem Conc. nulla ejusmodi concessa sunt.

Inst. Saltem in Gallia, ubi Concil. Trident. non fuit promulgatum, Regulares possunt validè absolvere sine approbatione Episcopi, sicut ante Concil. poterant.

Resp. Nego. Quia 1. ab Alexandro VII. in Brevis ad Episcopum Andegavensem, dato ann. 1659. ut falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim & schisma inducens, S. Conc. Trident. & sedi Apostolicæ injuriosa damnata est hæc propositio: *Conc. Trident. non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut sæcularium confessiones audire possint: neque ex illius Conc. auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum id in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus fidei.* 2. Hanc necessitatem approbationis pro omni loco declaravit Clemens X. Constit. *Superna.* 3. Privilegia omnia Regularium, eis concessa sunt à summis Pontificibus, qui proinde possunt ea revocare, cum justas ob causas voluerint.

Obj. 3. Approbatio Episcopi non requiritur, ut absolutio sit valida, sed tantum ut sit licita: nam Concil. Tridentin. non dicit eam

eam nullam fore sine approbatione. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam hic est sensus Concilii, ut nullus etiam Regularis carens beneficio Parochiali possit etiam validè absolvere sine approbatione Episcopi, ut expressè declaravit sacra Congregatio Cardinalium à summo Pontifice instituta ad explicandum Concil. Trident. & ut constet ex sensu ac praxi Ecclesiae, ex Constitutione Clementis X. *Superna*, atque ex Scopo Concilii, & ex his ejus verbis: *Nullum posse confessiones audire, nec ad id idoneum reputari*: nam verbum *posse* simpliciter & absolute ibi dictum intelligitur tùm validè, tùm licitè; & qui non reputatur idoneus simpliciter ad administrandum Sacramentum, is sanè non potest illud validè administrare.

Obj. 4. Sacerdotalis potestas & jurisdictio sunt potestas completa remittendi peccata. Ergo ad hoc non requiritur præterea approbatio.

Resp. Disting. anteced. Et jurisdictio absoluta ac expedita, seu independens ab ulla conditione, *conc. ant.* & jurisdictio conditionata, seu dependens à conditione necessaria quæ non sit posita, *nego anteced.* & *conseq.* approbatio autem est conditio necessaria ad accipiendam vel saltem ad validè exercendam jurisdictionem in quovis Sacerdote carente beneficio Parochiali.

Observa 1. Approbatio vulgò definitur; authenticum Episcopi testimonium de idoneitate & capacitate Sacerdotis ad audiendas confessiones. Videtur tamen in illa definitione sub-

Ant. Th. Moral. P. II.

intelligi vel addi debere, & ejusdem Episcopi consensus, seu facultas exercendi munus confessarii. Nam Concil. Trident. præter hoc judicium requirit approbationem his verbis: *Nisi idoneus judicetur, & approbationem obtineat.* Hæc autem approbatio nihil aliud esse potest, quam consensus & facultas Episcopi, ut confessarii munus exerceat is, quem ad id idoneum judicat. Igitur approbatio est Episcopi judicium authenticum de idoneitate Sacerdotis ad audiendas confessiones, & concessio facultatis illas audiendi. Sic enim melius explicatur quomodò approbatio pendeat à voluntate Episcopi, ut illam pro arbitrio validè limitet, revocet, vel denegat. Non est autem necesse, ut illa approbatio scripto detur, id enim Concil. non exigit; sed sufficit & requiritur, ut aliquo signo externo concedatur.

Observa 2. Valet approbatio, etiam si Episcopus interiùs judicaret aliquem non esse idoneum, quem tamen approbaret, sive favore, sive alio motivo adductus, quamvis tamen graviter peccaret. Nam per hæc verba Concilii (*Nisi idoneus judicetur*) intelligitur judicium externum & sensibile, seu sententia authentica data ab Episcopo. Ad valorem autem sententiæ non requiritur, ut iudex interiùs judicet id quod exterius pronunciat, modò velit sic pronunciare. Sic valida est sententia, qua iudex secundum allegata & probata absolvit eum, quem privatim scit esse reum, vel è contrà. Porro nomine Episcopi intelligitur etiam is qui

qui habet jurisdictionem quasi Episcopalem.

Observa 3. Necessitas ejusmodi approbationis ad validam absolutionem inducta est jure novo Concil. Trident. Nam ante hoc Concilium ad valorem absolutionis sufficiebat jurisdictione delegata, concessa à quolibet ordinariam habente, puta à Parocho, non contradicente superiore, nempe Episcopo.

Ratio autem hujus novi decreti est, quia iudicium de idoneitate confessarii melius committitur ordinario; eò quòd sapius contingeret eligi minus idoneos, cum absque iudicio & consensu Episcopi committeretur munus audiendi confessiones.

Observa 4. A Concil. Trident. excipiuntur Sacerdotes, qui obtinent Parochiale beneficium, id est, beneficium vel officium cui animarum cura annexa sit: quales sunt Episcopi, Abbates habentes ex privilegio jurisdictionem quasi Episcopalem, Parochi, &c. unde isti non indigent approbatione Episcopi ad audiendas confessiones suorum subditorum; sed hoc ipso, quòd tale beneficium vel officium illis conferitur, eoque digni censentur, censentur quoque idonei, ut illis munus audiendi confessiones committatur. Quod si tale beneficium habere desinant, non possunt deinceps audire confessiones sine approbatione Episcopi; quia Conc. decernit, ut Sacerdotes approbatione egeant, nisi Parochiale beneficium obtineant.

ARTICULUS IV.

Utrum sit in Ecclesia potestas reservandi peccata?

Nota. **P**eccatorum, seu casuum reservatio est subtractio potestatis absolvendi à certis peccatis, salva potestate absolvendi ab aliis.

Dico. Extat in Ecclesia potestas reservandi peccata. Est de fide contra Lutheranos & Calvinistas volentes reservationem non valere nisi in foro exteriori.

Prob. Nam hoc expressè definiit Conc. Trident. sess. 14. cap. 7. his verbis: *Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quaedam & graviora crimina non à quibusvis, sed à summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur. Unde merito Pontifices maximi pro suprema potestate, sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari iudicio reservare. Neque dubitandum est quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique Diocesi, in edificationem tamen, non in destructionem liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, praesertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem, consonum est divinae auctoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram DEO vim habere. Et can. 11. sic ait: si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos à reservatis verè absolvat, anathema sit.*

CAPUT VII.

Id etiam constat ex antiquissimo Ecclesiae usu, & ex variis canonibus hac in re editis.

Et ratio ipsa hoc demonstrat. Nam omnis spiritualis jurisdictio pendet à summo Pontifice tanquam Ecclesiae capite, & supremo ac universali Christi in terris Vicario, eique subordinatur: jurisdictio autem simplicium Sacerdotum est dependens à suis Episcopis, eisque subordinatur. At jurisdictio dependens ab aliquo, eique subordinata, potest ab illo limitari ad certa peccata, ac ligari; & nullum peccatum remitti potest etiam in foro interno sine jurisditione expedita in illud.

His adde, quòd potestas reservandi valde expediat bono communi Ecclesiae. Nam reservatio prudenter facta plurimum valet ad punienda graviora peccata, & homines ab illis deterrendos; atque si ea commiserint, ut à superioribus, vel eorum specialiter ad id delegatis efficacius corrigi possint, & scandala, damna, aliorumque pericula ex talibus peccatis manantia certius amoveri.

Quare reservatio est tum ad poenam praeteritorum peccatorum, tum etiam ad cautelam futurorum.

Ex dictis patet summum Pontificem posse sibi reservare peccata in tota Ecclesia; Episcopos verò in tota sua Dioecesi.

Nota. Obligationes confessariorum, & caetera omnia, quae in hoc tractatu sicut & in aliis praetermittuntur, continentur in nostra Theologia morali.

De effectibus Sacramenti Poenitentiae.

Effectus hujus Sacramenti praeter gratiam sanctificantem omnibus communem, & gratias actuales Sacramentales ad recidivum in peccatum lapsum vitandum suo tempore concedendas, sunt remissio peccatorum mortalium, remissio venialium, & reviviscentia meritorum.

ARTICULUS I.

Utrum per Sacramentum Poenitentiae remitti possint omnia peccata mortalia?

Dico. Sacramentum Poenitentiae habet vim remittendi omnia peccata quantumvis gravia, & quantumvis saepe commissa, illi rite subjecta, nempe per confessionem conjunctam cum contritione debita. Est de fide contra Montanistas, & Novatianos, aliosque Haereticos, qui negarunt esse in Ecclesia potestatem remittendi peccata mortalia, vel omnia post baptismum commissa, vel eadem saepius iterata, vel aliqua saltem gravissima, puta apostasiam, vel negationem fidei in suppliciis.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. c. 20. Christus absolutè & sine ulla limitatione dixit: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Et eandem potestatem promittens, Matth. c. 18. dixerat generaliter: *Quaecumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Caelo.* Promissio autem favorabilis, & benefici-

cium hoc divinum tam generaliter concessum, restringi non debet.

2. Ex Patribus, iis praesertim, qui Novatianorum haeresim confutarunt.

3. Ex universali & perpetua Ecclesiae consuetudine quoscumque poenitentes quibuscumque peccatis, & quantumvis saepe iterari inquinatos admittendi ad poenitentiae Sacramentum, & absolvendi, cum recte dispositi videntur.

4. Ex Conc. Lateran. IV. c. 1. ibi: *Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum; per veram potest semper poenitentiam reparari.* Et Trident. sess. 14. can. 1. definiente Poenitentiae Sacramentum institutum fuisse pro fidelibus Deo reconciliandis quoties post Baptismum in peccata labuntur.

Ratio à priori est voluntas Dei.

Ratio congrua est, quia id convenit infinitae Dei misericordiae, & infinitae virtuti mortis Christi, quae nobis in hoc Sacramento applicatur.

Praeterea sicut Christus dedit Ecclesiae potestatem remittendi per Baptismum omnia peccata ante ipsum commissa: ita conveniens fuit, ut ei daret potestatem remittendi per Poenitentiae Sacramentum omnia peccata, quae post Baptismum committuntur, nam fideles propter suam fragilitatem tali potestate non minus indigent, quam infideles propter suam. Haec autem potestas respectu fidelium non exercetur nisi per hoc Sacramentum, cum Baptismus iterari non possit, nec valeat ad remittenda peccata post ipsum commissa.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Ex Matth. c. 12. peccatum

in Spiritum - sanctum non remittetur neque in hoc saeculo, neque in futuro, ergo sunt quaedam peccata, quae non remittuntur, &c.

Resp. Disting. conseq. Quae non remittuntur ordinariè & ob earentiam verae conversionis, *conc. conseq.* quae absolutè & nunquam remittuntur, quamvis ritè subiecta Sacramento Poenitentiae, *nego conseq.* Peccatum in Spiritum sanctum, de quo ibi Christus loquitur, est peccatum, quo cognita fidei veritas oppugnatur, & miracula in ejus confirmationem patrata, daemonibus adscribuntur, & contemnuntur ea quae ad salutem nostram à Deo fiunt. Hoc peccatum dicitur non remittendum, id est, difficillimè & rarissimè remittetur, quia ab eo peccator difficillimè & rarissimè convertitur, cum viam divinae gratiae & suae conversioni malitiosè obstruat, impugnando & contemnendo ea quae Deus ad ejus salutem efficit. Quod autem difficillimè & rarissimè fit, vulgò dicitur nunquam fieri. Unde Christus vulgarem modum loquendi secutus, ait, *non remittetur*, id est, non ordinariè remittetur, sed difficillimè & rarissimè remittetur. Eodem sensu explicabis aliquos Patres.

Porro impugnatio veritatis fidei agnitae, & miraculorum quibus confirmatur, item contemptus mediorum salutis dicuntur peccatum in Spiritum sanctum; quia illuminatio, miracula, & salutis media, cum sint opera divinae bonitatis specialia, adscribuntur specialiter Spiritui - sancto, cui appropriatur bonitas Dei.

Obj.

Obj. 2. Deuter. cap. 32. peccatum Israelitarum dicitur *venenum aspidum insanabile*. Et Jerem. cap. 30. dicitur: *insanabilis fractura tua*. Ergo sunt quædam peccata quæ non possunt curari, nec remitti.

Resp. Disting. conseq. ordinariè & facilitè vel sine gratia, vel hypotheticè & consequenter, nempe ex hypothese quòd peccator pœnitentiam repudiet, *conc. conseq.* absolutè, *nego conseq.* nullum enim est peccatum absolutè irremissibile in hac vita: quia nullum est, quod per perfectam contritionem & Sacramentum Baptismi vel Pœnitentiæ remitti non possit. Unde si quod peccatum dicitur non posse remitti, hoc intelligi debet de impotentia morali seu maxima difficultate ex parte conversionis peccatoris necessariæ ad remissionem peccatorum: vel de impotentia consequente, ex eo quòd nempe peccator nolit agere pœnitentiam necessariam ad peccati remissionem; sicut morbus dicitur simpliciter incurabilis, quando ægrotus abnuat medicinam, qua sola curari posset, vel quando difficillimè & rarissimè curatur.

Obj. 3. Exemplum Antiochi Regis, de quo, 2. Machab. c. 9. dicitur. *Orabat hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus*. Item Esau, de quo Paulus, Heb. c. 12. ait: *Non invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam*.

Resp. Ad 1. Antiochus peccatorum remissionem non obtinuit defectu pœnitentiæ seu contritionis veræ, supernaturalis & perfectæ; quia scilicet non dolebat de peccatis ex perfecto

Dei amore, sed ex solo desiderio sanitatis recuperandæ.

Ad 2. Idem respondet S. Thomas. Videtur tamen illius loci sensus esse hic, nempe non potuisse Esau lacrymis suis obtinere, ut patrem suum Isaac pœniteret benedictionis datæ Jacob, illamque in ejus gratiam retractaret. Unde ibi agitur de pœnitentia seu retractatione Isaac, non Esau.

Obj. 4. Illud, 1. Reg. c. 2. *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus. Si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Ergo peccata quædam gravia remitti non possunt.

Resp. Disting. conseq. Remitti non possunt æque facilitè ac cætera peccata minus gravia, idque ex parte peccatoris, nempe ob majorem difficultatem veræ contritionis, *conc. conseq.* remitti non possunt absolutè, *nego conf.* ibi Heli loquitur more humano: nam inter homines, rari inveniuntur, qui apud Principem intercedere audeant, quando reus personam Principis immediatè læsit.

Præterea non dixit, nemo orare poterit, sed, *quis orabit pro eo?* hoc est, non quicumque poterit facilitè pro eo gratiam conversionis & veniam à Deo obtinere, sed ad hoc adhibendus est insignis Dei amicus. Ita S. Ambrosius.

Porro hæc verba solùm à Scriptura referuntur tanquam dicta ab Heli, nec sunt Auctoris Sacri.

Obj. 5. Act. c. 8. sic Petrus Simonem Magum baptizatum alloquitur: *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui*.

Resp. Vox fortè in Scriptura non semper incertitudinem significat, ut patet ex illo, Prov. c. 24. *in ruina ejus (inimici) ne exultet cor tuum: ne fortè videat Dominus, & displiceat ei.* Sed interdum significat hominis libertatem & rei difficultatem, ut, Jerem. c. 26. *Noli subtrahere verbum, si fortè audiant & convertantur unusquisque à via sua mala: & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum.* Vel particula fortè ibi significat dubiam remissionem propter dubiam pœnitentiam: incertum enim erat, an Simon acturus esset veram pœnitentiam.

Obj. 6. Illud, Heb. c. 6. *Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati... & participes facti sunt Spiritus-sancti... & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsos Filium Dei, & ostentui habentes.* Ergo peccata baptizatorum non possunt amplius remitti.

Resp. Nego consequ. Quia Apostolus ibi loquitur de impossibilitate renovationis propriæ Baptismi, quæ consistit in plena ac perfecta remissione peccatorum tam quoad omnem pœnam, quàm quoad culpam: quam quidem renovationem semel amissam recuperari impossibile est, eò quòd Baptismus iterari non possit. Quare sensus loci objecti est: impossibile est eos, qui semel per Baptismum justificati sunt, & postea mortaliter peccarunt, rursus perfectam ac plenam obtinere renovationem consistentem in remissione peccatorum non solum quoad culpam, sed etiam quoad omnem pœnam; obtinere, inquam,

per pœnitentiam illam facilem, quæ ad Baptismum sufficit, & per ipsius Baptismi iterationem.

Dices. Hæc interpretatio nullo fundamento solido nititur.

Resp. Nego. Nam est omnium fere veterum, ex hoc loco probantium Baptismum iterari non posse, & patet ex toto contextu, tum ex verbo *renovari*, quod baptismo simpliciter & specialius convenit; Baptismus enim vocatur ab eodem Apostolo, Tit. c. 3. *Lavacrum regenerationis & renovationis;* tum ex his vocibus sequentibus *Rursus crucifigentes sibi metipsos Filium Dei;* nam cum Baptismus sit figura & repræsentatio mortis Christi; per Baptismum enim teste Apostolo configuramur morti Christi; qui iterum baptizantur, hoc ipso significant Crucem à Christo susceptam, & priore unicoque baptismo adumbratam non sufficere, sed opus esse, ut Christus iterum crucifigatur, ut secundum Baptismum instituat. Unde iteratione Baptismi Christum in se ipsis figuratè crucifigunt, ejusque mortis efficaciam vilipendunt. Patet etiam ex scopo Apostoli: nam hoc loco dedocet Hebræos, qui in Judaismo baptisminis, seu lotionibus uti soliti, postea Christiani facti putabant iterato Baptismo peccata expiari.

Igitur ibi non agitur de renovatione minùs perfecta, quæ fit per pœnitentiam laboriosam seu Sacramentum Pœnitentiæ, remanente reatu aliquo pœnæ

pœnæ temporalis, & obligatione satisfaciendi per opera pœnalia.

Nota. Sunt tamen qui hunc locum explicant de impossibilitate morali, seu maxima difficultate conversionis & pœnitentiæ in iis, qui maximis Dei donis acceptis, in peccata iterum labuntur.

Obj. 7. Illud, Hebr. cap. 10. *Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis Hostia.*

Resp. Sensus est: peccantibus peccato apostasiæ, seu à fide Christi deficientibus nulla superest Hostia, qua peccata expient in tali statu & ab iis justificentur; cum Christum, qui sola est peccati expiativa Hostia, abnegent. Unde talibus nulla superest venia non quidem absolute, sed hypotheticè; ex hypothesi scilicet quod à Christo deficiant, nec jam illum colere velint fide, spe, & charitate.

Obj. 8. Illud, 1. Joann. c. 5. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.*

Resp. Per illud peccatum ad mortem intelligitur peccatum impœnitentiæ finalis, quod remitti non potest: quia est peccatum, quod instanti mortis actu existit. Hoc autem peccatum subijci non potest Sacramento Pœnitentiæ: nam neque potest ei subijci ipso mortis instanti, cum sola peccata præterita per pœnitentiam retractata possint illi ritè subijci: neque etiam post mortem, cum post mortem jam non sit locus Sacramento Pœnitentiæ.

Inst. Omne peccatum mortale est

peccatum ad mortem. Ergo ibi intelligitur omne peccatum mortale.

Resp. Nego anteced. In sensu loci objecti. Nam hoc loco per peccatum ad mortem intelligitur peccatum, irrevocabiliter adjunctam habens mortem æternam. Impœnitentiæ autem finalis peccatum, sive sit voluntaria privatio pœnitentiæ, sive quodvis aliud peccatum, vocatur specialiter peccatum ad mortem, quia irrevocabiliter adjunctam habet mortem æternam, quam infallibiliter infert sine ullo remedio. Alia verò peccata mortalia non dicuntur simpliciter & specialiter peccatum ad mortem, quia non habent adjunctam irrevocabiliter mortem æternam: nam vitæ animæ per pœnitentiam restitui potest. Quare ibidem dicitur: *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat; & dabitur ei vita peccanti non ad mortem.* Ubi per peccatum non ad mortem intelligitur peccatum mortale, quod nempe adimit vitam peccanti; alioqui non diceretur: *& dabitur ei vita, si jam illam haberet.*

Observa. Per peccatum ad mortem potest etiam intelligi peccatum apostasiæ, vel obdurationis, vel contra Spiritum-sanctum, quo peccator se in malo obfirmat, & viam suæ conversionis ex malitia obstruit: vel etiam peccatum habitus, aut quodlibet gravissimum peccatum, à quorarissime & difficillimè homines convertuntur: quod quidem dicitur peccatum ad mortem, quia habere solet mortem æternam adjunctam; sicut morbi quidam vocantur lethales, quia eos plerumque mors sequitur, raròque

ac difficilè curantur & pro talium peccatorum venia obtinenda non præcipit Joannes, ut cum eadem fiducia oremus sicut pro aliis; nec audet certam impetrandi spem facere, quamvis non prohibeat etiam pro illis orare.

Obj. 9. Si Sacramentum Pœnitentiæ habet vim remittendi quælibet peccata, tam facile gravissima per illud remittuntur, quam alia: falsum conseq. ergo.

Resp. Disting. sequel. maj. Quantum est ex parte Sacramenti, *conc. maj.* quantum est ex parte peccatoris, & ejus dispositionis, *nego maj.* peccata quædam malitiæ, & graviora difficilius ac rarius remittuntur, non defectu Sacramenti Pœnitentiæ; sed quia difficilius & rarius est habere dispositionem requisitam, nempe veram & efficacem contritionem. Nam sunt quædam peccata, quæ difficilius retractantur & emendantur, & quæ specialiter merentur privationem gratiarum potentiorum, quas Deus sæpe aliis peccatoribus misericorditer concedit, juxta illud, 1. Tim. c. 1. *Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci.*

Obj. 10. Ex Patribus Deus, non homo remittere potest peccata. Ergo Sacerdotes non habent hanc potestatem, &c.

Resp. Patres illi loquuntur de potestate propria, absoluta, independente, & principali. At agnoscunt etiam in Sacerdotibus potestatem remittendi peccata, sed dependentem, ministerialem, instrumentalem, & certis legibus à Christo præscriptis

astrictam. Unde peccata remittere non possunt nisi verè pœnitentibus & confessis.

Obj. 11. Aliqui Patres videntur sentire esse aliquod peccatum irremissibile.

Resp. Intelligunt difficilius ac rarius remissibile ob difficiliorem & rariorem contritionem: sicut morbus dicitur insanabilis, quando difficilè & rarissime curatur. Vel intelligunt illud peccatum esse conjunctum cum impœnitentia finali, ideoque esse omnino irremissibile, sed consequenter ad defectum pœnitentiæ.

Obj. 12. Si quotiescumque peccata gravia admittuntur, toties remitti possint per Sacramentum Pœnitentiæ, daretur hominibus peccandi licentia. Falsum conseq. ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia peccata in hoc Sacramento non remittuntur sine vera contritione, & efficaci odio peccati cum firmo proposito non peccandi in posterum, & simul obligatione ac voluntate Deo satisfaciendi per opera pœnalia. Quæ omnia à peccato avertunt.

Quinimò si nullum daretur remissionis peccatorum obtinendæ medium, desperatio homines in quælibet scelera & vitia præcipientes in perpetuum ageret; nec unquam peccatores ex infirmitate lapsi resipiscerent. Quare hoc Sacramentum per se peccata curat, & ab illis avertit. Hinc S. Augustinus, serm. inter homil. 50. ait: *Si clauderetur aditus pœnitentiæ, nonne ille peccator tantò magis adderet peccata peccatis: quantò magis sibi desperaret ignosci? Ecce ad utrumque vigilavit*

pro

pro nobis providentia Dei. Ne desperando augeamus peccata, propositus est poenitentiae portus. Rursus ne sperando augeamus, datus est dies mortis incertus.

Obj. 13. Si Sacramentum Poenitentiae posset remittere omnia peccata post Baptismum commissa, posset etiam remittere peccata ante Baptismum admissa. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia hoc Sacramentum institutum est ad modum iudicii exercendi à Sacerdotibus tanquam iudicibus à Christo delegatis circa personas jurisdictioni Ecclesiae subjectas, & causas seu peccata à subditis Ecclesiae admissa, ut patet ex Conc. Trident. sess. 14. c. 2. & can. 1. at homines nondum baptizati non subiacent Ecclesiae jurisdictioni juxta illud, 1. Cor. c. 5. *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt judicare?* ac proinde peccata ante Baptismum commissa non pertinent ad Ecclesiae jurisdictionem, cum commissa sint à non subditis Ecclesiae.

Obj. 14. Baptismus iterari non potest in eadem persona, ergo nec Sacramentum Poenitentiae.

Resp. Nego consequ. Disparitas est, 1. quia Baptismus primario institutus est ad delendum peccatum originale, quod iterari non potest. 2. Quia Baptismus institutus est per modum generationis spiritualis respondentis generationi corporali, quae fit tantum semel. At Sacramentum Poenitentiae institutum est per modum iudicii, quod saepe iteratur, & quotiescumque adest causa; atque etiam medicinae, quae saepe necessaria est eidem

Ant. Th. Moral. P. II.

homini. 3. Quia Baptismus characterem imprimit indelebilem, qui proinde reddit subjectum incapax similis Sacramenti. At Sacramentum Poenitentiae nullum characterem imprimit.

Quaes. 1. Utrum hoc Sacramentum peccata remittat tum quoad culpam, tum quoad poenam aeternam?

Resp. 1. Per Sacramentum Poenitentiae remittuntur peccata quoad culpam. Est de fide. Constat ex dictis, & adhuc,

Prob. 1. Ex scriptura. Joann. c. 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* At peccatum simpliciter est ipsa culpa, & non tantum reatus alicujus poenae temporalis. Item in hoc Sacramento Sacerdotes quaecumque peccata solvere possunt, juxta illud, Matth. c. 18. *Quaecumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Caelo.*

2. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 1. hoc Sacramentum institutum est pro fidelibus lapsis *Ipsi Deo reconciliandis.* Et c. 3. ait: *Effectus hujus Sacramenti, quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo.* At reconciliatio peccatoris cum Deo fieri non potest sine remissione omnium peccatorum mortalium quoad culpam. Ergo.

Resp. 2. Per hoc Sacramentum omnia peccata remittuntur etiam quoad poenam aeternam. Sequitur ex 1. Responsione, & iisdem argumentis constat. Adhuc tamen

Prob. Quotiescumque peccatum mortale remittitur quoad culpam, remittitur etiam quoad reatum poenae aeternae. Ergo, &c. *Prob. ant. 1.* Ex

D d d

scriptu-

scriptura. Rom. c. 8. *Nihil ergo damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.* Hoc est, neque causa damnationis, neque damnatio est iis, qui sunt justificati per Christi gratiam. At ii, quibus remittuntur peccata quoad reatum culpæ, sunt justificati: ergo non est iis damnatio æterna. Item, Rom. c. 6. *Nunc vero liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam.* 2. Ex Concil. Trid. sess. 6. c. 7. non fit remissio peccatorum mortaliū quoad reatum culpæ nisi per infusionem gratiæ sanctificantis, quæ homo fit amicus Dei, & hæres vitæ æternæ, proindeque jam non est obnoxius poenæ æternæ.

Quæres 2. Utrum unum peccatum mortale remitti possit sine alio?

Resp. Unum peccatum mortale nunquam remitti potest sine omnibus aliis in eodem homine, saltem de potentia ordinaria, id est, secundum præsens decretum divinum.

Prob. Nam unum mortale peccatum secundum præsens decretum divinum non remittitur, nisi per infusionem gratiæ sanctificantis, quæ non potest esse cum ullo peccato mortali. Nam gratia sanctificans reddit hominem Dei filium adoptivum & hæredem vitæ æternæ, ut definit Conc. Trid. ac proinde non potest esse cum ullo peccato mortali, quod efficit hominem servum diaboli, Dei inimicum, & æternæ damnationis reum.

ARTICULUS II.

De remissione peccatorum venialium per Sacramentum Poenitentiae, & extra illud.

§. I.

Utrum & quomodo remittantur peccata venialia per Sacramentum Poenitentiae?

Dico 1. Per Sacramentum Poenitentiae remittuntur ex opere operato peccata venialia ei rite subiecta.

Prob. 1. Ex illo, Jo. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Nulla est autem ratio excipiendi peccata venialia ex his Christi verbis favorabilibus, generalibus, nullamque limitationem continentibus, sicut est ratio illa non subjiçendi onerosæ retentioni. Neque conveniebat, ut hoc Sacramentum remittere peccata mortalia posset, non posset venialia, quæ sunt leves offensæ, quæque facilius remitti possunt.

2, Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 5. *declarante peccata venialia recte & utiliter in confessione dici.*

3. Ex approbato ab eodem Concilio piorum hominum usu, qui venialia confitentur, ut eorum remissionem per Sacerdotalem absolutionem consequantur.

Dico 2. Ut peccata venialia per Sacramentum Poenitentiae remittantur, requiritur contritio formalis consistens in dolore & detestatione de illis cum proposito formali ea vitandi. Nam contritio formalis ex institutione Christi

Christi est essentialiter requisita ex parte pœnitentis ad remissionem peccati in hoc Sacramento. Imò justus, qui ad hoc Sacramentum sine dolore ullius peccati venialis scienter accederet, per se loquendo peccaret mortaliter; quia irritum ultrò redderet Sacramentum, cum contritio sit illius pars essentialis, nec tamen ullam habeat, ideoque grave sacrilegium admitteret.

Obj. Si propositum vitandi venialia requiritur ad illorum remissionem, numquam remitti poterunt omnia. Nam non possumus habere propositum vitandi omnia omnino peccata venialia: illa enim omnia toto vitæ tempore vitare impossibile est sine speciali privilegio, quod soli B. Virgini concessum est.

Resp. Nego sequelam & ejus probationem. Nam cum auxilio gratiæ possumus & debemus habere propositum generale, absolutum, & efficax vitandi omnia peccata venialia tum collectivè, tum distributivè sumpta, quamvis sine speciali privilegio non possimus potentia reducenda ad actum omnia reipsa vitare longo tempore. Nam cum gratia Dei sine tamen speciali privilegio possumus habere detestationem omnium venialium, impossibilem cum omni affectu peccandi venialiter quamdiu ipsa durat; ita ut si semper duraret, numquam committeretur veniale peccatum: ac proinde possumus habere propositum generale de se absolutum & efficax numquam peccandi venialiter, quamvis hoc propositum postea mutaturi simus pro nostra fragilitate, & venia-

liter peccaturi, quæ fragilitas nobis verè displicet.

Observa. Ut omnia peccata venialia remittantur, requiritur dolor ac detestatio generalis & efficax de illis omnibus, cum proposito efficaci illa omnia in posterum vitandi. Ad remissionem verò aliquorum venialium requiritur & sufficit dolor ac detestatio de illis solis cum proposito illa vitandi: nam unum veniale remitti potest sine alio, nec ullum est impossibile cum gratia sanctificante.

§. II.

Utrum peccata venialia remittantur ex opere operato per alia Sacramenta?

Dico 1. Id certum est de Baptismo, Eucharistia, & Extrema-Untione, ut suo loco probatum est. Probabilius est etiam per cætera Sacramenta remitti peccata venialia, ea potissimum, quæ speciali cujusque fini opponuntur, ut per matrimonium ea quæ repugnant castitati & statui conjugali; per ordinem quæ religioni & statui Clericali. Quia hæc quoque Sacramenta instituta sunt ad sanctificandas animas, easque perducendas in finem ultimum: ac proinde ad removenda impedimenta tum sanctitatis, tum fruitionis Dei, qualia sunt peccata venialia. Nam peccata venialia abundantiam gratiarum ad sanctitatem augendam necessariarum impediunt, ad peccatum mortale, proindeque ad sanctitatis jacturam disponunt, & ab affecutione beatitudinis retardant. Vide S. Thomam, qu. 87. art. 3.

Dico 2. Ad remissionem peccatorum venialium per Sacramenta obtinendam, excepto Pœnitentiæ Sacramento, sufficit pœnitentia virtualis, inclusa in pio aliquo erga Deum affectu supernaturali habente oppositionem cum illis, seu incompatibili cum affectu ad illa. Quia pœnitentia formalis nec est pars essentialis aliorum Sacramentorum, sicut est Sacramenti Pœnitentiæ; nec dispositio essentialiter requisita ad illorum remissionem.

§. III.

Utrum Sacramentalia vim habeant remittendi peccata venialia ex opere operato?

Nota. Per Sacramentalia hic non intelliguntur Sacramenta ipsa, neque eorum partes, neque cæremoniæ ad illorum ornatum ac ritum solemnem institutæ; sed intelliguntur res aliquæ vel actiones sacrae, cujusmodi sunt aqua benedicta, palmæ, cineres, cerei benedicti, panis benedictus, oratio in loco sacro, oratio Dominica, unctio peccatoris, confessio generalis expressa his verbis. *Confiteor Deo omnipotenti, &c.* Episcopi vel Abbatis consecrati benedictio, item variæ Unctiones non Sacramentales.

Dico. Sacramentalia non habent vim remittendi peccata venialia immediate & ex opere operato. Ita communiter.

Prob. Sacramentalia habere vim remittendi peccata venialia ex opere operato, & illa habere vim conferendi infallibiliter remissionem venialium omnibus obicem non ponentibus, eo

ipso quod adhibentur. Atqui Sacramentalia hanc vim non habent. Ergo. *Prob. min.* Sacramentalia non possunt habere talem vim nisi ex institutione Dei, cujus solius est de jure suo disponente, & offensas suas remittere vel per se immediate, vel per media à se in hunc finem instituta. Atqui Sacramentalia non habent ex institutione divina vim conferendi infallibiliter remissionem venialium omnibus obicem non ponentibus, eo ipso quod adhibentur. Nam talis institutio neque ex Scriptura, neque ex Traditione sufficienter probari potest. Ergo, &c.

Sacramentalia tamen ex institutione, Benedictione & Oratione Ecclesiæ, virtutem, quam Ecclesia ipsis à Christo impetravit, habent conferendi gratias actuales, quibus ad aliquos actus virtutum, v. g. pœnitentiam excitantur ii, qui his Sacramentalibus pie utuntur.

Obj. 1. Can. *aquam* de consecrat. dist. 3. aqua benedicta dicitur sanctificare, mundare.

Resp. Ad summum hic canon significat aquam benedictam propter Ecclesiæ orationem ipsi applicatam valere ad sanctificationem & mundationem à venialibus, non quidem immediate, sed mediantibus gratiæ auxiliis excitantibus ad actus pœnitentiæ saltem virtualis, quæ usu Sacramentalium per modum impetrationis & intuitu meritorum Ecclesiæ obtinentur. Non tamen semper & infallibiliter impetrantur auxilia illa gratiæ per Sacramentalia propter orationem Ecclesiæ ipsi applicatam, quia non semper Ec-

Ecclesiæ preces exaudiuntur, eò quòd ii prò quibus orat, obicem ponant.

Obj. 2. L. 3. Regum, c. 8. dicitur, quòd Deus propter orationem factam in Templo propitiaturus sit peccatis orantium.

Resp. Hæc verba dicta sunt universaliter de peccatis tum mortalibus, tum venialibus; & solùm significant orationem factam in loco sacro habere vim quamdam impetrandi media necessariâ ad peccatorum remissionem obtinendam, & majorem quidem propter circumstantiam externam loci sacri: quæ media facilius pro venialibus quàm pro mortalibus, & in loco sacro quàm in non sacro impetrantur.

§. IV.

Utrum & quomodo venialia remittantur ex opere operantis, & extra Sacramenta?

Nota 1. Agitur hic de remissione venialium in justo. Nam ex communi sententia peccatum veniale non remittitur in homine existente in statu peccati, nisi simul remittatur peccatum mortale, quia sola attritio hominis Dei inimici non habet ex se vim remittendi venialia, & nulla habetur promissio divina remittendi ejusmodi peccata propter ipsam solam attritionem peccatoris. Imò non convenit, ut Deus ullam offensam condonet inimico permanenti inimico. Igitur peccata venialia ut conjuncta cum mortali non remittuntur nisi per Sacramentum in re vel in voto susceptum.

Econtra remitti potest peccatum mortale absque remissione venialium,

quando nempe homo non dolet de venialibus, nec sufficienter disponitur ad eorum remissionem: peccatum enim veniale non repugnat cum gratia sanctificante.

Nota 2. Quamvis unum mortale remitti non possit sine omnibus aliis ejusdem hominis; potest tamen unum veniale sine omnibus aliis remitti: quia potest homo deponere affectum ad aliquod veniale, & retinere ad aliud; & aliunde gratia sanctificans non est incompatibilis cum venialibus.

Dico 1. Peccata venialia in homine justo remitti possunt ex opere operantis, & independenter à Sacramento Pœnitentiæ. Ita omnes. Et constat ex Conc. Tridént. sess. 14. c. 5. ubi ait: *Nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur . . . taceri citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.* Et verò venialia: utpote leviora debuerunt remitti facilius, & per plura media quàm mortalia.

Dico 2. Peccata venialia etiam sola non possunt secundum præsens decretum remitti sine formali vel virtuali pœnitentia seu retractatione. Ita communiter Theologi cum S. Thoma.

Prob. Quia Sapientiæ & Justitiæ divinæ planè convenit, ut nulla offensæ contra ipsum voluntate physice propria admissa remittatur sine retractatione ac displicentia saltem virtuali. Ergo rectè creditur Deus, qui naturalem rerum exigentiam ac convenientiam semper servat citra privilegium Ecclesiæ certò notum, statuisse, ut quælibet peccata etiam venialia

numquam condonarentur sine formali aut saltem virtuali eorundem detestatione.

Dixi, *vel virtuali*. Nam quamvis actus ad remissionem venialium necessarius, sit per se primò ex institutione divina dolor ac detestatio formalis & efficax peccati; sufficere tamen potest aliqua pœnitentia virtualis, consistens in aliquo actu supernaturali virtutis impossibili cum affectu ad veniale, & vi cujus homo illud detestaretur, si memoriæ occurreret.

Dico 3. Ad remissionem venialium in homine justo sufficit actus charitatis, vel contritionis perfectæ venialibus illis oppositæ. Nam talis actus remittit mortalia. Ergo à fortiori ad venialium remissionem sufficit, modo ille actus se extendat ad venialia, sive excludat affectum ad illa venialia, nam sine ista exclusionem non habetur virtualis eorum retractatio, ideoque nec pœnitentia. Actus autem charitatis affectum ad venialia censetur excludere universaliter seu respectu omnium, quando quis vi talis actus ita affectus est, ut nullum veniale vellet admittere, & de quolibet admissio doleret si memoriæ occurreret. Excludit verò dumtaxat particulariter seu respectu aliquorum, si vi illius actus ita quis affectus sit, ut nollet aliquod veniale in particulari hoc vel illud committere.

Dico 4. Ad remissionem venialium in justo extra Sacramentum non requiritur charitas aut contritio perfectæ; sed sufficit attritio concepta ex motivo supernaturali, quod Deum aliquo

modo respiciat, cujusmodi est, v.g. quod peccatum veniale sit contra obedientiam & reverentiam Deo debitam etiam in levissimis rebus, quòd retardet possessionem Dei super omnia dilecti ut nostri summi boni, &c. item sufficit pœnitentia virtualis contenta in aliquo actu supernaturali ex simili motivo. Ita communius Doctores contra alios docentes extra Sacramentum requiri charitatis vel contritionis perfectæ actum.

Prob. 1. Ex S. Thoma, 3. p. q. 87. art. 1. ubi ait: *sequitur quòd* (ad remissionem venialium) *requiratur quedam virtualis displicentia, putà cum aliquis hoc modo fertur secundum effectum in Deum & res divinas, ut quidquid sibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se hæc commisisse.*

2. Ex Conc. Trident. sess. 14. c. 5. suprà citato *venialia multis aliis remediis præter Sacramentum Pœnitentiæ expiari possunt.* Ergo non solo actu charitatis vel contritionis perfectæ remitti possunt.

3. Venialia, quæ sunt leves Dei offensæ; debent facilius remitti, quàm mortalia quæ sunt graves Dei injuriæ, ejus odium & inimicitiam parientes. Ergo ad remissionem venialis extra Sacramenta requiri non debet perfectæ contritio vel charitas sicut ad remissionem mortalis.

4. Gratia sanctificans magnum valorem attritioni hominis justì tribuit; & attritio illa efficaciter mutat voluntatem, & excludit affectum omnem ad venialia, quorum est detestatio, & quidem ex motivo aliquo Deum respiciente.

Dico

Dico 5. Ad remissionem venialium etiam in iusto extra Sacramentum obtinendam, non sufficit attritio concepta ex motivis imperfectioribus, & quæ Deum aliquo modo non respiciant, qualis est attritio concepta ex metu solarum poenarum sensus Purgatorii.

Prob. Quia si quaelibet attritio etiam concepta ex illis motivis imperfectioribus sufficeret, Sacramentum Poenitentiae numquam peccata venialia remitteret, sed semper jam prius remissa præsupponeret: nam semper remissa essent per attritionem, quæ absolutionem præcedere debet. Falsum consequens: nam hoc repugnatum communi fidelium sensui & usui, qui venialia confitentur ad eorum remissionem per absolutionem Sacerdotalem obtinendam: tum Concil. Trident. c. 5. citato asserenti venialia recte & utiliter in confessione declarari, utique in ordine ad eorum absolutionem obtinendam, ut etiam patet ex his verbis quæ subijcit: *Quod piorum hominum usus demonstrat.*

§. V.

Quomodo remittantur venialia peccata iusti, qui cum illis, seu ante illorum remissionem moritur, ut accidit in casu repentino mortis?

Dico. Remittuntur quoad reatum culpæ per actum contritionis perfectæ omnibus venialibus oppositum; quem quidem actum ejus anima gratia adjuta elicit primo instanti separationis suæ à corpore, vel saltem paulò post

in Purgatorio. Ita communiter cum S. Thoma, q. 7. de malo, a. 11. ubi ait: *Venialia remittuntur post hanc vitam quantum ad culpam, eo modo quo remittuntur in hac vita, scilicet per actum charitatis in Deum, repugnantem venialibus in vita commissis.*

Prob. Quia Scriptura & Patres generatim ad peccatorum personalium remissionem poenitentiam aliquam requirunt: ergo non debent restringi ad statum hujus vitæ, cum nullum sit legitimum hujusmodi limitationis fundamentum. Quare reatus culpæ venialis, cui respondet in Deo jus leviter indignandi, remittitur per actum supradictum. Reatus verò poenæ extinguitur condigna solutione & rigida satis passione, Deo ita statuente.

Porro per actum illum contritionis perfectæ post hanc vitam à iusto elicitedum remittuntur venialia quoad reatum culpæ per modum satisfactionis, vel saltem impetrationis.

ARTICULUS III.

Utrum merita per peccatum subsequens mortificata, peccato hoc per Sacramentum Poenitentiae in re vel in voto susceptum remisso, reviviscant?

Nota 1. Triplicis generis opera à Theologis distinguuntur, scilicet opera viva, mortificata, & mortua. Opera viva, quæ dicuntur simpliciter merita, sunt opera bona, quæ fiunt ab homine iusto, & promerentur felicitatem æternam, ejusque augmentum. Opera mortificata sunt opera illa viva seu meritoria, quæ per superveniens peccatum mor-

mortale impediuntur, ne effectum suum seu præmium consequantur, nempe ne perducant ad beatitudinem æternam.

Opera mortua duplicia sunt, nempe effectivè, & privativè. Opera mortua effectivè seu mortifera, sunt opera graviter mala, quæ spiritualem mortem animæ inferunt, illam privando gratia sanctificante & charitate habituali, quæ est supernaturalis vita animæ. Opera mortua privativè sunt opera bona & supernaturalia facta in statu peccati, quæ proinde non sunt meritoria vitæ æternæ.

Nota 2. Nunc duplex est super ea re Theologorum sententia in scholis recepta. Prima est Thomistarum, qui ut plurimum docent merita reviviscere, non semper ad totum præmium essentialē, quod ante peccatum illis debebatur, sed solum juxta proportionem contritionis, per quam resurgitur à peccato. Hunc autem proportionis modum alii aliter explicant. Altera sententia est cæterorum Theologorum, qui cum Scoto docent merita remisso peccato, semper reviviscere ad totum præmium essentialē, ipsis ante mortalem culpam subsequenter debitum.

§. I.

Dico. Merita, peccato subsequente remisso, reviviscunt quoad totum præmium essentialē, ipsis ante mortalem culpam debitum.

Prob. 1. Ex Scriptura Ezech. c. 18. *Si impius egerit pœnitentiam omnium iniquitatum ejus non recordabor, in justitia*

sua, quam operatus est, vivet. Et c. 33. Impietas impii non nocebit ei in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua. At si homo resurgens non recuperaret jus ad totum præmium essentialē prioribus meritis respondens, Deus semper ejus iniquitatum recordaretur, illas in æternum puniendo privatione præmii essentialis meritis prioribus debiti, vel partis hujus præmii, sicque impietas impii quamvis remissa, plurimum ei noceret in æternum. Gal. c. 3. tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. Hoc est, secundum Ambrosium, Hieronymum, Chrysostomum, & alios Patres, si tamen dicendi estis sine fructu ista passi, cum si volueritis per Pœnitentiam Deo reconciliari, passionum istarum mercedem sitis accepturi.

Hebr. c. 6. Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius. Quem locum de meritis mortificatis intelligunt Ambrosius, Chrysostomus, Anselmus, & alii Patres.

Prob. 2. Ex Conc. Trident. sess. 6. c. 16. & can. 32. Opera meritoria totam mercedem ac gloriam sibi debitam consequuntur suo tempore, modo operans decedat in gratia: quæ sola conditio à Conc. requiritur ad totum præmium essentialē bonis operibus debitum consequendum, & impletur ab eo, qui à peccato merita subsequente resurgens, postea moritur. Sic autem habet Concil. sess. 6. c. 16. *Nihil ipsis justificatis amplius deesse credendum est, quominus plene illis quidem operibus, quæ in Deo sunt facta, divina legi pro hujus vitæ statu satisfecisse, & vitam*

vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verè promeruisse censeantur. Et can. 32. Si quis dixerit ipsum justificatum bonis operibus non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit. Ex quo adhuc sic argumentor. Ut merita totum præmium essentiale suo tempore assequantur, requiritur tantum decessus in gratia. Ergo non requiritur præterea, ut Pœnitentia, per quam resurgitur, sit in certa proportionem fervoris, ac in certo intensiōis gradu: alioqui sæpe contingeret, ut posita conditione mortis in statu gratiæ, quam solam requirit Conc. opera meritoria non obtinerent totam gloriam sibi debitam, suo tempore consequendam. Sic etiam multum in justis retardaretur alacritas ac fervor ad bona opera exercenda, de quibus timendum esset, ne illa frustra præstitissent.

Prob. 3. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Hieronymus, in c. 3. ad Galatas, ubi ait: *Quicumque ob Christi fidem laboravit, & postea lapsus fuerit in peccatum; sicut priora sine causa dicitur passus fuisse dum peccat, sic rursus non perdet ea, si ad pristinam fidem & ad antiquum studium revertatur.* Et S. Ambrosius ait: *Vide quam bonus Deus, & facilis indulgere peccatis: non solum ablata restituit, sed etiam insperata concedit.*

Prob. 4. Ratione 1. sic. Opera meritoria habent singula vim ad certum gloriæ ac felicitatis gradum perducendi operantem, & ad illum gradum suo tempore tribuendum acce-

ptantur à Deo sub sola conditione decessus in gratia, ut constat. ex Concil. Trident. modò laudato. Ergo quamdiu is, qui ea fecit, potest decedere in statu gratiæ, hanc vim totam retinet: neque illa vis aboletur aut minuitur, sed solum impeditur & suspenditur per subsequens peccatum. Ergo tali impedimento per peccati remissionem sublato, tota illa vis meritorum ad certum ac proprium singulorum præmium essentiale, nempe gloriæ ac felicitatis gradum recuperatur sicut prius erat.

2. Condonatio peccati facta pœnitenti, est absoluta, integra & absque ulla limitatione. Ergo per illam condonationem pœnitens recuperat omnia jura ad totum præmium essentiale prius acquisita: sicut si Rex offensam integrè ac simpliciter remittat subdito, is per illam remissionem restituitur in omnia jura quæ ante habebat & recuperat jus accipiendi mercedem integram suis prioribus obsequiis debitam.

3. Quia rationes omnes, quæ ab adversariis afferuntur ad probandam meritorum reviviscentiam, probant illam fieri ad totum præmium essentiale, non autem solum ad proportionem fervoris pœnitentiæ vel charitatis per quam resurgitur.

Ex dictis sequitur, meritis per remissionem peccati reviviscentibus, etiam recuperari totam gratiam sanctificantem meritis illis respondentem. Nam gratia sanctificans est semen gloriæ, & proximum fundamentum juris ad illam: ac proinde totum jus ad gloriam prius acquisitum

E e e

recu-

recuperari non potest sine tota gratia sanctificante prius acquisita. Item sequitur recuperari etiam simul omnes virtutes infusas meritis illis reviviscentibus respondentes: nam sunt individua comites gratiæ sanctificantis. Et utrumque significatur parabola Filii Prodigii, cui pater iussit restitui stolam primam, & anulum, & calceamenta, Luc. 15.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Homo per peccatum mortale amisit jus ad gloriam. Ergo merita per peccatum penitus extinguuntur: ergo non reviviscunt, &c.

Resp. Disting. ant. Amisit jus recuperabile per remissionem peccati, *conc. ant.* amisit jus irrecuperabile per remissionem peccati, *nego ant.* & *conseq.* cum opera meritoria à Deo acceptentur ad gloriam suo tempore retribuendam sub sola conditione mortis in statu gratiæ, quandiu homo potest decedere in gratia, & à peccato resurgere, potest recuperare jus pristinum ad gloriam suis prioribus meritis debitam.

Inst. 1. Merita per peccatum subsequens abolentur & extinguuntur, ergo recuperari non potest jus, &c.

Resp. Nego ant. Itaque merita per subsequens peccatum non extinguuntur absolutè, nisi cum homo in peccato moritur. Quamdiu autem homo vivit, & à peccato resurgere potest atque in gratia de-

cedere, priora merita semper manent in acceptatione Dei in ordine ad præmium etiam essentialia singulorum proprium suo tempore rependendum, & vim, quamvis peccato subsequente impeditam ac suspensam, ad hanc felicitatem ac gloriam suo tempore perducendi retinent.

Inst. 2. Ezech. c. 18. de justo mortaliter peccante dicitur: *Omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur.* Ergo merita post subsequens peccatum non manent amplius in acceptatione divina.

Resp. Explico Textum. Justitiæ ejus non recordabuntur, id est, illi non proderunt in illo statu peccati, & nisi resurgat, *conc.* id est, illi non amplius profutura sunt etiamsi postea resurgat, *nego:* nam ibidem dicitur: *Si impius egerit pœnitentiam... omnium iniquitatum ejus non recordabor; in justitia sua, quam operatus est, vivet.* Et c. 33. *Impietas impij non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit.* Certè si merita ad totum præmium essentialia non reviviscerent, peccatum etsi per pœnitentiam remissum, plurimum noceret justo, & Deus illud semper recordaretur, si quidem illud in æternum puniret præmii essentialis prioribus meritis debiti privatione vel ex toto vel ex parte.

Obj. 2. Si merita per peccatum subsequens mortificata reviviscunt, condonato peccato, hæc reviviscencia oritur vel ex misericordia divina, vel ex justitia. Neutrum dici potest. Ergo.

Resp. Nego min. & dico merita reviviscere ex misericordia, sed illis reviv-

reviviscentibus deberi præmium ex justitia. Nam Deus 1. Ex mera misericordia decrevit dare & promisit hominibus præmium omnium meritorum etiam mortificatorum si modò in gratia decedant, & justificados in priora jura restituere. Nam poterat velle, ut merita omnia peccato subsequente, absolute extinguerentur, ita ut jam postea nullum jus ad gloriam tribuerent. 2. Ex mera misericordia peccatorem ad pœnitentiam excitat, sine qua numquam merita reviviscerent. 3. Ex mera misericordia pœnitentem justificat. Gratis enim pœnitentem justificat, sine qua justificatione gratuita merita non reviviscunt. At supposito, quòd Deus misericorditer voluerit justificationem restitui in priora jura omnia ad gloriam, operibus meritoriis ante peccatum acquisita, opera illa meritoria homini justificato idem jus ad gloriam tribuunt, quod ante peccatum tribuerant: ac proinde tam homini justificato propter illa debetur gloria, quàm si post illa homo ille numquam peccasset. Etsi meritis reviviscentibus debetur merces ex justitia perinde ac aliis meritis: ex justitia, inquam, qualis potest esse inter Deum & creaturam. Unde illud Apostoli, Hebr. c. 6. *Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operibus vestris.* Nam supposita divina promissione & acceptatione, & justificatione misericorditer facta, operibus meritoriis debetur gloria, modò decedatur in gratia.

Obj. 3. Tota gratia, quæ in justificatione confertur, gratis datur, non ex justitia. Ergo nulla datur

propter merita præcedentia. Ergo, &c.

Resp. Disting. ant. Tota gratia, quæ in justificatione confertur vi justificationis præcisè, gratis datur, *conc. ant.* Nam gratuita est tota justificatio. Tota gratia, quæ in justificatione confertur, sed ex alio titulo, nempe ratione meritorum præcedentium, gratis omnino datur, *nego ant. & conseq.* in justificatione hominis, qui post merita acquisita peccavit mortaliter, duplex gratia infunditur: una intuitu Sacramenti in re vel in voto suscepti, & vi justificationis præcisè, per quam scilicet homo à statu peccati ad statum gratiæ transfertur: hæc datur gratis homini justificando. Altera verò intuitu meritorum præcedentium, per quam homo primò non justificatur, sed justificatus supponitur, & magis justus efficitur: ista datur homini justo, & ex justitia multiplicem misericordiam supponente: nam operibus meritoriis ex gratuita promissione & acceptatione divina debetur gratia & gloria, modò operans sit in statu gratiæ.

Inst. Utraque gratia eodem instanti reali datur: ergo utraque est æquè gratuita.

Resp. Nego conseq. Quamvis enim utraque gratia eodem instanti reali datur, tamen secunda supponit primam ut natura priorem, & per quam prius natura homo justus efficitur, quàm accipiat secundam per quàm justior ac sanctior redditur; & utraque ex diversis titulis infunditur. Hinc per gratiam propter merita præcedentia in justificatione collatam homo non transfertur à statu peccati ad statum gratiæ,

gratiæ, sed translatus supponitur.

Obj. 4. Qui post opera meritoria mortaliter peccat, indignus est, qui gratiam prioribus meritis respondentem recuperet cum jure ad gloriam tamquam si non peccasset. Ergo talem gratiam cum tali jure non recuperat.

Resp. Disting. ant. Indignus est, qui talem gratiam recuperet, quando versatur in statu peccati, *conc. ant.* postquam ei condonatum est peccatum, sub disting. independentem à misericordia & gratuita acceptatione divina, *conc. iterum ant.* supposita misericordia Dei ad præmium suo tempore retribuendum acceptantis merita hominis justii etsi per peccatum mortificata, modò is resurgat à peccato, & decedat in gratia, *nego ant. & conseq.* meritorum reviviscentia fundatur in misericordia Dei, sed hac supposita pœnitens à peccato justificatus, dignus est, qui gratiam totam prioribus meritis respondentem recuperet cum jure ad gloriam tali gratiæ commensam: nam tunc facit id, quod Deus requirit ad meritorum illorum reviviscentiam, redeundo cum Deo in gratiam.

Obj. 5. Ex Conc. Trid. requiritur perseverantia in gratia usque ad mortem tamquam conditio necessaria ad consequendam mercedem per bona opera. Nam sess. 6. can. 26. sic ait: *Si quis dixerit justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare & sperare eternam retributionem à Deo per ejus misericordiam, & Jesu-Christi meritum, si bene agendo, & divina mandata custodiendo usque in finem persevera-*

verint; anathema sit. Ergo qui postea peccat, nihil præmii consequitur propter bona opera ante peccatum facta.

Resp. 1. Nego ant. Ad canonem, dico verba objecta non sunt exclusiva. Non enim Concilium dicit justos non debere expectare retributionem, nisi semper usque in finem perseveraverint absque statu intermedio peccati. Imò, eadem sessione, can. 32. ad consequendam gloriam per bona opera sufficere docet simplicem in gratia decessum.

Resp. 2. Disting. ant. Requiritur perseverantia usque in finem, hoc est, decessus in statu gratiæ, *conc. antec.* hoc est, continua permanentia in statu gratiæ numquam amissæ, *nego ant. & conseq.* perseverantia usque in finem significat decessum in statu gratiæ, sive gratia illa numquam peccato amissa sit, sive amissa postea recuperata sit.

Obj. 6. Ex Conc. Trid. sess. 6. c. 7. gratia in justificatione infunditur secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem. Ergo gratia meritis prioribus collata non restituitur nisi secundum proportionem fervoris pœnitentiæ: ac proinde jus ad gloriam sic tantum reviviscit.

Resp. Nego conseq. Quia Conc. ibi loquitur tantum de gratia, quæ infunditur præcisè ratione dispositionis ad justificationem, nempe contritionis & aliorum actuum: non autem loquitur de gratia, quæ infunditur ratione meritorum præcedentium, ad quam contritio se habet dumtaxat ut removens impedimentum nempe peccatum, non ut dispositio ad illam:

nam

nam præcedentia merita in acceptatione divina remanentia sunt mensura illius gratiæ.

Obj. 7. S. Thomas, 3. p. q. 89. a. 5. ad 3. ait: *Ille qui per pœnitentiam resurgit in minori charitate, consequetur quidem præmium essentiale secundum quantitatem charitatis, in qua invenitur. Habebit tamen gaudium majus de operibus in prima charitate factis, quam de operibus, quæ in secunda charitate fecit, quod pertinet ad præmium accidentale.* Ergo ex S. Thoma merita non reviviscunt nisi secundum proportionem charitatis per quam resurgitur.

Resp. Oppono huic textui rationem & doctrinam ipsius S. Thomæ in corpore articuli traditam, quæ probat reviviscentiam semper esse ad totum præmium essentiale: cuique potius adharendum est, quam textui objecto, ejus principiis repugnanti. Sic enim S. Doctor ait: *Opera meritoria per peccatum sequens mortificata . . . non habent vim perducendi in vitam æternam, solum secundum quod actu existunt, sed etiam postquam actu esse desinunt, secundum quod remanent in acceptatione divina. Sic autem remanent quantum est de se, etiam postquam per peccatum mortificantur: quia semper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit . . . sed quod isti, qui ea fecit, non sint efficacia ad ducendum in vitam æternam: quod est reviviscere. Et ita patet quod opera mortificata per pœnitentiam reviviscunt.*

Præterea ex opposita sententia sequitur illum, qui post multa opera meritoria facta, unum mortale peccatum admitteret, non consecuturum plus gloriæ, quam qui pauca ad-

modum merita habet, & innumera demerita, si uterque cum æquali contritione ac charitate resurgat, & statim moriatur.

Obj. 8. Peccata remissa non reviviscunt per peccatum subsequens. Ergo nec merita mortificata reviviscunt per pœnitentiam subsequentem.

Resp. Nego consequens. Ratio disparitatis est, quia peccata remissa, sunt penitus abolita ac deleta: nam Deus peccata remittit, cedendo absolutè & simpliciter juri quod habet ad indignandum, & puniendum pœna æterna propter illa. Unde peccata semel remissa perinde sunt in ordine ad Dei indignationem & odium ac si numquam extitissent, proindeque reviviscere non possunt. At merita mortificata non sunt abolita & extincta absolutè: nam semper manent in acceptatione Dei quoad præmium ipsi debitum suo tempore rependendum, quamdiu is, cujus sunt, potest resurgere à peccato & decedere in gratia: & sic quamdiu is cujus sunt, potest decedere in gratia, retinent vim illum ad gloriam perducendi suo tempore, quamvis impeditam & suspensam per peccatum subsequens, ac proinde possunt reviviscere, & reviviscunt sublato impedimento, nempe peccato: tunc enim jus expeditum & proximum ad gloriam suo tempore retribuendam restitunt.

Inst. 1. Deus merita hominis peccantis eodem modo obliviscitur ac peccata pœnitentis: nam locutiones, quibus Deus dicitur merita & peccata oblivisci, sunt prorsus similes, ut patet ex his, Ezech. c. 18. verbis: *Omnium iniquitatum ejus non recordabor . . . omnes*

justitiæ ejus non recordabuntur. Ergo merita tam per peccatum subsequens abolita sunt absolutè, quàm peccata remissa.

Resp. Nego ant. Ad prob. nego consequ. Nam locutiones Scripturæ intelligi debent accommodatè ad materiam subjectam, quæ cum sit diversa in utroque illo textu, illæ etiam locutiones diverso modo intelligi debent. Enim verò cum dona Dei sint sine pœnitentiâ, ut ait Apostolus, Rom. 11. merita justorum, quæ sunt ejus dona, non debent aboleri, nec remissio peccatorum retractari. Unde peccata, non merita, absolutè aboleri debent. Idque valde consentaneum est infinitæ bonitati Dei ad miserandum & remunerandum quàm ad puniendum pronioris.

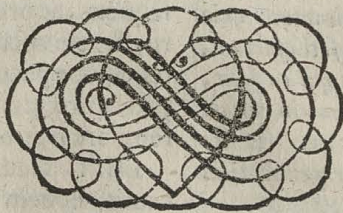
Inst. 2. Non minor, imò major est vis peccati ad destruenda absolutè merita, quàm vis pœnitentiæ perfectæ ad abolenda peccata: nam peccatum habet malitiam infinitam, actus autem charitatis & contritionis bonitatem tantum finitam. Ergo peccatum

merita priora penitus destruit, perinde ac pœnitentiâ perfectâ destruit peccata priora.

Resp. Nego consequ. Quia absoluta illa peccatorum destructio non tam ex bonitate & valore pœnitentiæ aut charitatis oritur, quàm ex Dei bonitate & misericordia, qui pœnitentiâ ad id acceptavit, & noluit merita per peccatum aboleri, quandiu is, cujus sunt, potest resurgere & decedere in gratia, ut constat ex Scriptura, Patribus, & Conc. Trident.

Obj. 9. Dici non potest quandonam peccata reviviscant, ergo non reviviscunt.

Resp. Nego anteced. Nam reviviscunt eo instanti, quo remittitur peccatum; tunc enim tollitur obex, quo merita impediabantur, ne haberent vim perducendi ad vitam æternam: unde sublato hoc impedimento statim vim illam totam recuperant per gratiam sanctificantem iis respondentem, quæ statim remisso peccato infunditur.

A P P E N D I X.

T R A C T A T U S

DE INDULGENTIIS.

QUÆSTIO I.

Utrum sit in Ecclesia potestas conferendi Indulgentias.

Nota. Indulgentia, de qua hic agitur, est remissio pœnæ temporalis peccati quoad culpam remissis debitæ, facta extra Sacramenta & Sacrificium Missæ, per applicationem satisfactionum Christi & Sanctorum.

Indulgentias impugnarunt varii hæretici, scilicet Montanistæ, Valenses, Wicleffus, Joannes Hus, Lutherus, Calvinus, Zuinglius, & eorum sectatores: contra quos hæc duo definit Conc. Trident. sess. 25. nempe Indulgentias conferendi potestatem à Christo Ecclesiæ concessam esse, & earum usum Fidelibus maximè salutarem esse.

Dico. Ecclesiæ à Christo concessa est potestas conferendi Indulgentias. Est de fide & expresse traditur à Concil. Trident.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. c. 16.

Tibi dabo claves regni Cælorum.... & quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cælis. Quæ verba generalia significant potestatem universalem introducendi in Cælum fideles, & tollendi omnia impedimenta consequendæ beatitudinis æternæ, ac proinde remittendi per Indulgentias pœnam temporalem peccatis quoad culpam remissis debitam, quæ retardaret à consecutione beatitudinis. Item, Matth. c. 18. Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super Terram, erunt ligata & in Cælo: & quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cælo. At sicut per hæc verba (quæcumque alligaveritis) Christus Ecclesiæ dedit potestatem imponendi pœnas temporales pro peccatis: ita per ista (quæcumque solveritis, erunt soluta & in Cælo) eidem concessit potestatem remittendi ex justa causa apud Deum pœnas temporales peccatis debitas. Præterea hæc verba per se generalia & favorabilia extendi debent ad omnem modum solvendi convenientem Dei gloriæ,

riæ, & Ecclesiæ utilitati, quæ est finis omnis ministerii ecclesiastici. Talis est autem legitimus usus Indulgentiarum. Ergo.

Prob. 2. Ex perpetuo usu hujus potestatis largiendi Indulgentias, qui semper à tempore Apostolorum viguit in Ecclesia. Qui usus certissimum signum est potestatis à Christo acceptæ: neque enim Ecclesia potestatem remittendi pœnas Deo pro peccatis debitas sibi sumpsisset, nisi hanc à Christo accepisset.

Prob. Itaque ille usus perpetuus.

I. Ex facto Pauli Apostoli, qui Corinthio incestuoso partem pœnarum justitiæ divinæ debitam remisit auctoritate Christi, qui proinde illam remissionem ratam habuit, ut 2. Cor. c. 2. testatur his verbis: *Cui autem aliquid donastis, (id est, donari petistis) & ego, (supple donavi.) Nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi supple, donavi.* Hoc est, pœnam ejus crimini debitam condonavi vestro rogatu, auctoritate à Christo accepta: quæ proinde condonatio apud DEUM valet & rata est.

II. Ex libellis Indulgentiarum à Martyribus secundo & tertio sæculo concedi solitis, ut constat ex Tertuliano, & Cypriano. Nam his libellis, Martyres ab Episcopis postulabant, ut intuitu Martyrii ab ipsis subeundi relaxarentur fidelibus lapsis pœnæ canonice. Quæ relaxatio habebatur ut favor ac beneficium, ac proinde ut remissio pœnarum justitiæ Divinæ debitæ, quæ per illas satisfactiones canonicas persolverentur: alioqui

plurimum peccatoribus nocuisset, cum iis in altera vita longè graviores pœnæ pro illis canonicis pœnis subeundæ essent: sicque malè egissent Martyres ejusmodi libellos concedendo, & Episcopi illorum rogatu relaxando pœnas canonicas.

III. Pro quarto sæculo ex variorum Conciliorum statutis, ut Ancyranum, Nicænum I. Carthaginensis IV. quibus datur Episcopo facultas remittendi aliquid de satisfactionibus, & contrahendi pœnitentiæ tempus ob fervorem & contritionem pœnitentium. Ista autem relaxatio erat favor, quo pœnitentes à pœna temporali divinæ justitiæ debita persolvenda liberarentur: alioqui fuisset exitiosa: nam per istam relaxationem immunes fuissent à levioribus pœnis hujus vitæ, & debuissent gravissimas in altera vita luere. Eandem potestatem relaxandi pœnitentiam docent S. Basilius, epist. ad Amphiloc. Innocentius I. epist. 1. & S. Leo, epist. 79.

IV. Idem usus pro sequentibus sæculis adhuc clariùs ostenditur ex Indulgentiis concessis à summis Pontificibus. Nam Gregorius Magnus, qui sexto sæculo floruit, Romæ stationes ad Sanctorum Basilicas pro Indulgentiarum consecutione instituit. Urbanus II. in Concil. Claromontano Indulgentias plenarias concessit iis, qui expeditionem bellicam in Terram sanctam contra Saracenos pugnaturi susciperent. Easdem concessit Callixtus II. in Conc. Gener. Lateranensi I. ad expeditionem bellicam contra Mauros. Eugenius III. & Clemens III.

easdem concesserunt ad similes expeditiones. Alexander III. in Conc. Gener. Lateranensi III. Indulgentias concedi solitas ad subsidium Terræ-sanctæ approbat, & earum usum moderatur.

Bonifacius VIII. sæculo 14. ineunte, Jubilæum, seu Indulgentias plenarias pro centesimo quoque anno instituit extravaganti antiquorum de Pœnit. & remiss. in 6. quod Clemens VI. anno quolibet quinquagesimo concedi voluit universis Fidelibus extrav. *Unigenitus.*

Omitto posteriores Pontifices, qui Indulgentias in variis occasionibus, ut omnibus notum est, concesserunt. Quare quicumque hanc Ecclesiæ Traditionem & praxim circa Indulgentias impugnarunt, statim hæretici in Ecclesia habiti sunt, ut Wicleffus & Joannes Hus damnati à Conc. Constantiensi, ac deinde Lutherus, cujus error primum à Leone X. deinde à Conc. Trident. damnatus est.

Prob. 3. Ex Conciliis, tum Constantiensi, à quo, sess. 15. damnata fuit hæc Joannis Hus propositio: *Quod Indulgentia Papa sive Episcoporum concessa nihil profunt.* Tum Tridentino, sess. 25. in decreto de Indulgentiis, ubi ait: *Cum potestas conferendi Indulgentias à Christo Ecclesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit; Sacro-sancta Synodus Indulgentiarum usum, Christiano populo maxime salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet & precipit; eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant.*

Ant. Th. Moral. P. II.

Observa. Potestas Indulgentias concedendi eadem semper in Ecclesia fuit; sed illius potestatis usus non semper idem omnino extitit. Nam cum usus ille ad disciplinam Ecclesiæ pertineat, potuit varietatem admittere, potuitque Ecclesia justis de causis & ex Spiritus-sancti instinctu prioribus sæculis majorem restrictionem severitatemque adhibere, quàm his posterioribus, quibus major est Christiani populi infirmitas. Semper tamen Ecclesia usa est illa potestate sibi à Christo concessa relaxandi peccatoribus pœnas temporales peccatis debitas, eamque relaxationem semper judicavit utilem ac salutarem esse, & apud Deum valere.

Obj. 1. Sanctus Cyprianus reprehendit Indulgentias Martyrum rogatu concessas.

Resp. Reprehendit duntaxat abusum Indulgentiarum positum tum in eo quod quidam Presbyteri, inconsulto Episcopo, ad libellos Martyrum, peccatores temerè reconciliarent, & iis pœnas canonicas relaxarent: tum in eo quod pacem & relaxationem aliqui Martyres ab Episcopis exposcerent sine delectu pro iis lapsis, qui nullam pœnitentiam, dum sanitate fruerentur, egissent. At Cyprianus moderatum ac prudentem Indulgentiarum usum approbat; & rogat ipsos Martyres, ut cum delectu & nominatim designent eos, quibus pacem dari velint, atque ut imitentur priores Martyres: *Considerantes, inquit, quæ & quanta antecessores vestri Martyres concesserint.* Lege epist. 10. & 13.

Fff

Porro

Porro hic Martyres vocantur ii, qui ob fidei confessionem in carceribus inclusi, jam aliquid passi fuerant, & Martyrii consummationem expectabant.

Obj. 4. Martyres pacem pro lapsis, non Indulgentias postulabant. Ergo ex facto Martyrum probari non potest usus Indulgentiarum prioribus Ecclesiae saeculis.

Resp. Pax, quam Martyres pro lapsis petebant, erat reconciliatio, qua Ecclesiae communioni & Eucharistiae participationi restituebantur poenitentes, relaxata satisfactione eis injecta vel injungenda, nec integrè persoluta. Nam reconciliatio tunc non concedebatur extra mortis articulum, nisi post expletam totam poenitentiam canonicam: ac proinde Ecclesia pacem lapsis Martyrum rogatu concedere non poterat, nisi simul illis relaxaret residuam poenitentiam, ut statim ad Ecclesiae & Eucharistiae communionem admitterentur. Quare Martyres suis libellis pacem pro lapsis petendo ab Episcopis, simul saltem implicite petebant relaxationem satisfactionum canonicarum. Cum autem Episcopi ejusmodi libellorum rationem habentes, lapsis poenas canonicas residuas remittebant, & sic Indulgentiam concedebant, tunc lapsis poenitentibus tanta poena iustitiae divinae debita remittebatur, quanta satisfactionibus canonicis persoluta fuisset. Alioqui haec Episcoporum Indulgentia beneficium minimè fuisset, imò peccatoribus plurimum nocuisset: ac proinde Episcopi Indulgentiam concedendo, &

Martyres eam petendo, peccassent contra charitatem.

QUAESTIO II.

Ex quo fonte hauriantur Indulgentiae?

Dico. Extat in Ecclesia Thesaurus meritorum & satisfactionum Christi infinitus & inexhaustibilis, cui etiam adjunguntur satisfactiones Dei-parae & Sanctorum. Et hic Thesaurus est fons Indulgentiarum.

Prob. 1. Pars, quoad merita & satisfactiones Christi.

1. Quia Christus omnia sua merita & satisfactiones (quae sunt valoris infiniti simpliciter, & in supremo ordine infinitudinis utpote personae infinitae,) pro Ecclesia obtulit, se suaque omnia nobis tradidit. Ergo infinitum satisfactionum thesaurum Ecclesiae acquisivit, & communicavit, ejusque dispensationi commisit, antecedens patet ex Gal. c. 1. *Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino nostro Jesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris.* Et Rom. c. 8. *Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?*

2. Quia id expressè docet Clemens VI. in extrav. *Unigenitus de poenit.* & remiss. his verbis: *Unigenitus Dei Filius.... thesaurum militanti Ecclesiae acquisivit, volens suis thesaurizare filiis pius pater, ut sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, Dei amicitiae participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum.... per beatum Petrum celi clavigerum, ejusque successores, suos in terris Vi-*

carios

carios commisit, Fidelibus salubriter dispensandum, ex propriis & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debita tam generaliter, quam specialiter, (prout cum Deo expedire cognoscerent) verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum.

Prob. 2. Pars, nempe quòd merita Sanctorum huic infinito thesauro ex meritis & satisfactionibus Christi constanti adjungantur.

1. Ex eadem extravaganti, ubi post verba laudata Clemens VI. sic prosequitur: *Ad cujus quidem thesauri cumulum, Beata Dei-genitricis, omnium electorum à primo justo usque ad ultimum merita adminiculum præstare noscuntur: de cujus consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi (ut prædictum est) merita, quam pro eo quòd quantò plures ex ejus applicatione trahuntur ad justitiam, tantò magis accrescit ipsorum cumulus meritorum.*

2. Ex communione Sanctorum, quam in Symbolo Apostolico profiteamur, quæ significat quamdam communicationem bonorum, & meritorum ac orationum, quæ fiunt in Ecclesia: ita ut per hanc Ecclesiæ communionem, aliorum merita & passiones aliis ejusdem corporis membris prodesse possint, & (ut ait Apostolus, 2. Cor. c. 8.) aliorum abundantia aliorum inopiam suppleat.

3. Ex libellis Indulgentiarum olim à Martyribus concessis: nam intuitu meritorum Martyrum ab Episcopis concedebatur relaxatio pœnarum canoniarum, quam Deus ratam habebat.

4. Quia Deus multa beneficia intuitu meritorum Abrahamæ, Isaac & Jacob contulit, ut ex Scriptura constat. Quidni ergo pariter intuitu meritorum tot Sanctorum & Martyrum non concederet remissionem pœnæ temporalis juxta rationem Indulgentiæ ab Ecclesia concessæ?

5. Quia id pertinet ac conducit ad honorem Sanctorum, quos Deus vult maximè honorari, juxta illud, Psal. 138. *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus.* Et aliunde non derogat meritis Christi.

6. Ex constit. Leonis X. in qua damnatur ut error, hæc Lutheri propositio: *Thesauri Ecclesiæ, unde Papa dat Indulgentias, non sunt merita Christi & Sanctorum.*

Ex dictis collige 1. fontem, ex quo hauriuntur indulgentiæ, esse thesaurum infinitum & inexhaustibilem, constantem ex meritis ac satisfactionibus Christi & Sanctorum.

2. Hunc thesaurum commissum esse dispensationi Ecclesiæ, & nobis applicari per concessionem & Indulgentiarum.

3. Per hanc Indulgentiarum concessionem nihil juris divinæ justitiæ propriè detrahi, sed eidem justitiæ persolveri ab Ecclesia ex satisfactionibus Christi & Sanctorum.

Solvantur objectiones.

Objicies 1. Hæc doctrina de thesauro Ecclesiæ ex meritis Christi & Sanctorum conflato vergit in injuriam Christi. Ergo rejici debet.

Resp. Nego anteced. Itaque thesaurus ex meritis Christi primariò constans, cui secundariò adjunguntur meri-

merita Sanctorum, non derogat honori Christi: sicut Deus non derogabat honori suo, cum nomini suo nomen Davidis adungebat, utroque motus ad protegendum Hierusalem ut constat ex l. 4. Reg. cap. 19. Ubi dicit: *Protegam Urbem hanc, & salvo eam propter me, & propter David servum meum.* Quemadmodum igitur Deus injuriam sibi non inferebat, servando Jerusalem propter se & propter Davidem: ita non derogat honori Christi, cum poenas temporales remittit propter Christi merita & propter merita Sanctorum ex ipso Christo vim suam trahentia.

Observe. Non ideo Sanctorum merita & satisfactiones adiunguntur meritis Christi in thesauro indulgentiarum, quod Christi merita & satisfactiones se solis ad remittenda omnia peccata tum quoad culpam, tum quoad poenam non sufficiant, aut quod merita Christi meritis Sanctorum adjuvantur vel augeantur; absit. Profitemur enim solum Christum esse redemptorem nostrum, solum auctorem gratiae, pretium infinitum & superabundans pro nobis obtulisse patri, ejus mortem esse valoris infiniti & longè superabundantis, & ex passione Christi omnem vim merendi & satisfaciendi derivari. Denique (ut ait Conc. Trident.) Omnem gloriationem nostram in Christo esse, in quo vivimus, in quo meremur, & satisfacimus.

Porro nomine thesauri Ecclesiae hic intelligitur collectio bonorum spiritualium, seu meritorum & satisfactionum Christi & Sanctorum.

Inst. 1. Injuriosum est Christo, quod merita Sanctorum cum ejus meritis misceantur. Ergo praedictus thesaurus derogat honori Christi.

Resp. Disting. antec. Si in eodem ordine collocarentur, *conc. anteced.* Si collocentur in ordine longè inferiori ac subordinato, & secundariò tantum, *nego ant. & conseq.* Ingens statuimus discrimen inter merita Christi & merita Sanctorum, quamvis ex utrisque meritis thesaurus Ecclesiae constet. Nam 1. Christus per se meruit & satisfecit, Sancti verò non nisi per Christum. 2. Christi satisfactiones per se solas satis superque sunt ad remissionem quorumlibet peccatorum etiam possibilem quoad culpam & poenam, cum sint valoris simpliciter infiniti in supremo ordine infinitudinis propter infinitam dignitatem personae operantis. Unde thesaurus meritorum Christi non fit intensivè major accessione meritorum Sanctorum. At merita B. Virginis & Sanctorum sunt finiti tantum valoris, & totum suum valorem à Christo hauriunt, & non concurrunt cum meritis Christi ad satisfaciendum pro poena temporali nisi secundariò, & modo longè inferiori, & sic concurrunt praecipue propter gloriam ipsius Christi, ne scilicet satisfactiones ex illo vim habentes, sint inutiles. Christi verò merita concurrunt ad remissionem poenae temporalis ut causa primaria ac principalis, dans efficaciam satisfactionibus Sanctorum.

Inst. 2. Merita & satisfactiones Christi abundè sufficiunt ad remissionem omnium peccatorum quoad culpam

&

& poenam omnem. Ergo ipsis malè adjunguntur merita Sanctorum ad remissionem poenæ temporalis.

Resp. Nego consequ. Quamvis enim merita & satisfactiones Christi se solis abundè sufficiant, tamen rectè ipsis adjunguntur satisfactiones Sanctorum, non ut aliquid necessarium ex parte sui, sed ex superabundanti; & quia æquum est, ut satisfactiones Sanctorum coram Deo non sint inanes & otiosæ; sed applicari possint indigentibus prout exigit natura charitatis & ratio membrorum unius ejusdemque corporis, præsertim cum id sit gloriosum Christo à quo manat omne bonum Sanctorum, & in cujus gloriam redundat.

Obj. 2. Si peccata quamvis solum quoad poenam temporalem remittantur per Sanctorum satisfactiones, Sancti dici poterunt redemptores nostri. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam propriè loquendo, is solus est Redemptor, qui eximit à captivitate & morte. Solus autem Christus morte & passione sua nos à captivitate dæmonis & morte æterna liberavit & liberare potest. Præterea Christus est auctor omnis gratiæ, & ab eo manat omnis vis merendi & satisfaciendi: unde solus est causa principalis & primaria salutis nostræ, ac proinde simpliciter solus est redemptor & salvator noster.

Obj. 3. Si Christi & Sanctorum satisfactiones simul ad commune ærarium Ecclesiæ referuntur, eodem loco habentur. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Propter

rationes allatas. Sic cum Apostoli, Act. c. 15. dicebant: *Visum est Spiritui sancto, & nobis*: non se adæquabant Spiritui sancto. Et cum Paulus, Phil. 1. dicit: *Hoc mihi proveniet ad salutem per vestram orationem, & subministratio-nem spiritus Jesu-Christi*: non confundit Fideles cum ipso Christo.

Obj. 4. Sancti superabundans præmium omnium operum suorum acceperunt. Ergo nihil superest ex illorum laboriosis operibus, quod infirmi possit ad remissionem peccatorum alienorum.

Resp. Disting. anteced. Acceperunt superabundans præmium operum suorum ut meritoriorum, *conc. ant.* ut satisfactoriorum, *nego ant.* & *conseq.* In opere bono laborioso duplex est vis, altera merendi beatitudinem æternam & ejus augmentum, altera satisfaciendi. Sancti equidem omnem gloriam & felicitatem suis meritis debitam consecuti sunt. At non acceperunt omnem remissionem poenarum temporalium satisfactionibus suis debitam, cum tanta pro se non eguerint. Quare nisi illorum satisfactiones aliis prodesse possint, remanerent magna ex parte inutiles.

Obj. 5. Dicitur non potest quomodo satisfactiones Sanctorum ad prædictum Ecclesiæ thesaurum, & ad indulgentias concurrant. Ergo reipsa non concurrunt.

Resp. Nego anteced. Et dico concurrere non solum per viam impetrationis, se etiam per modum solutionis. Ita communiter Doctores contra quosdam recentiores, qui docent merita Sanctorum ad remissio-

nem pœnarum temporalium peccatis nostris debitarum concurrere duntaxat per modum impetrationis, quatenus à Deo nobis impetrant, ut indulgentiæ nobis ex Christi meritis applicentur.

Prob. 1. Quia summi Pontifices dicunt merita Christi cum meritis Sanctorum unum componere thesaurum. At hæ voces *unius thesauri* satis indicant illa merita Sanctorum concurrere ad remissionem pœnarum per modum pretii ac solutionis. Et Leo X. in decreto ad Cajetanum misso dicit indulgentias concedi ex superabundantia meritorum Sanctorum. Hæc autem superabundantia intelligi non potest nisi de meritis quoad vim satisfaciendi, seu quatenus sunt satisfactoria.

2. Quia à Pio V. & Gregorio XIII. damnata est hæc Baji propositio: *Per passiones Sanctorum in indulgentiis communicatas non propriè redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi à pœnis pro peccatis debitis, liberemur.*

3. Quia nulla est ratio merita Sanctorum excludendi ab illo thesauro quoad vim satisfaciendi, cum unus fidelis possit pro alio satisfacere quoad pœnam temporalem.

4. Alioqui multa Sanctorum merita superabundantia quoad vim satisfaciendi remanerent otiosa, si pro alienis peccatis infumi non possent.

Porro (ut Suares docet) probabile est ex toto thesauro illo meritorum Christi & Sanctorum fieri solutionem per modum unius pretii, indistinctè con-

currentibus meritis Christi & Sanctorum, Christi quidem meritis ut causa primaria & principali dante vim & efficaciam satisfactionibus Sanctorum.

Observa. Ex Bellarmino indulgentiarum vis & efficacia necessario pendet ex thesauro ut constante meritis & satisfactionibus Christi: nam nulla remissio culpæ aut pœnæ conceditur hominibus nisi propter merita Christi, ut fide constat. Fide enim certum est Christum esse universalem redemptorem quoad omnes effectus & personas: ac proinde remissio pœnæ, quæ est effectus redemptionis, concedi non potest nisi per Christum. Jam verò hæc remissio pendet etiam ex satisfactionibus Christi ut distinctis à meritis. Nam Christus salutem nostram operatus est non solum per modum meriti, sed etiam per modum satisfactionis. Ejus enim passio sufficiens & superabundans fuit ad satisfaciendum pro omnibus peccatis hominum quoad culpam & pœnam. Hæc autem sufficientia satisfactionis supervacanea esset, si independenter ab illa remitterentur peccata.

QUÆSTIO III.

In quo consistat Indulgentia?

Dico 1. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis, iustitiæ divinæ pro peccatis quoad culpam remissis debita, facta extra sacramenta & Sacrificium Missæ, per applicationem meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum, ab habente potestatem dispens-

dispensandi spiritualem Ecclesiæ thesaurum.

Probat, & explicatur. 1. Indulgentia est remissio pœnæ, non autem culpæ. Nam culpa saltem mortalis remitti non potest ab Ecclesia, nisi per Sacramenta, neque à Deo remittitur nisi per infusionem gratiæ sanctificantis. Indulgentia autem non est Sacramentum, ac proinde per illam non confertur gratia sanctificans, quæ non potest nisi per Sacramenta ab Ecclesia conferri, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ.

2. Est remissio pœnæ temporalis pro peccatis quoad culpam remissis debitæ, & facta extra Sacramenta & Sacrificium. Patet ex sensu Ecclesiæ, & Extravag. Clementis VI. supra citata, ubi dicit Christum acquisivisse Ecclesiæ thesaurum meritorum & satisfactionum suarum, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum.

3. Hæc remissio fit per applicationem meritorum ac satisfactionum Christi & SS. ut constat ex dictis & ex eadem Extravaganti.

4. Additur, *ab habente, &c.* Nam dispensatio thesauri Indulgentiarum est commissæ Ecclesiæ Principibus & ejus capiti.

Dico 2. Indulgentia est vera remissio pœnæ temporalis peccatis debitæ, quæ valet apud Deum: ita ut per Indulgentiam remittantur pœnæ justitiæ divinæ debitæ quæ alioqui persolvendæ essent in hoc sæculo, vel in Purgatorio.

Fide constat, & patet 1. Ex Scriptu-

ræ Textibus, quibus ostenditur potestas conferendi Indulgentias: nempe, Matth. c. 16. *Quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cælis.* Et c. 18. *Quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cælo.* Ergo pœnæ, quæ à Pastoribus Ecclesiæ juxta suam potestatem remittuntur, eadem etiam remittuntur à Deo, & ratæ sunt in Cælo.

2. Ex Extrav. *Unigenitus* supra laudata.

3. Quia Sixtus IV. ut erroneam damnavit hanc Petri de Osma propositionem: *Romanum Pontificem Purgatorii pœnam remittere non posse.*

4. Quia inter multos Lutheri articulos à Leone X. Damnatos hic legitur: *Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud justitiam divinam.*

5. Ex Concil. Trident. sess. 25. *Docente Indulgentiarum usum, christiano populo maxime salutarem esse.* Nam si Indulgentia esset duntaxat relaxatio pœnæ canonicæ in solo foro externo Ecclesiæ, quæ non esset simul remissio pœnæ justitiæ divinæ debitæ, usus Indulgentiarum non esset Fidelibus salutaris, sed potius perniciosus foret: nam relaxarentur Fidelibus pœnæ, ut aliàs longè graviores & diuturniores sine ullo merito luerent in altera vita.

Hinc patet Indulgentias esse valde salutares, cum remittant pœnas peccatis debitas, quæ à consecutione beatitudinis retardarent, donec in Purgatorio persolutæ essent. Hinc etiam patet hanc propositionem (*Indulgentiæ nihil aliud sunt etiam nunc nisi relaxationes pœnarum*)

canonicarum:) simpliciter prolatam, falsam esse & omnino repudiandam, cum sit exclusiva, & sensui hæretico obnoxia.

Observa. Aliqui Catholici cum Ectio sentiunt relaxationem, quæ sit ab Ecclesia per Indulgentias, indirectè tantum cadere in pœnam justitiæ divinæ debitam, directè verò in pœnam olim per canones pœnitentiales præscriptam: ita ut Ecclesia pœnas illas canonicas relaxet, & Deus illius relaxationis intuitu relaxet pœnam suæ justitiæ debitam, quanta persoluta esset subeundo pœnas canonicas olim ab Ecclesia imponi solitas.

Ceteri verò Theologi contendunt relaxationem per indulgentias factam cadere directè in ipsam pœnam Deo persolvendam in hac vel in altera vita, & probant ex usu hodierno Ecclesiæ: nam nunc absolute & directè conceditur remissio pœnarum justitiæ divinæ deuitarum, ut patet ex Extrav. *Unigenitus* cit. Et ex Bullis Indulgentiarum. Quod si Ecclesia prioribus sæculis usa sit formulis concessionis Indulgentiæ, quæ relaxationem pœnarum canonicarum directè significarent, v. gr. relaxetur ei tantum de pœnitentia injuncta aut injungenda; ille usus non probat Ecclesiam carere potestate remittendi directè pœnas justitiæ divinæ debitas; quia Ecclesia potuit modum indirectum illas remittendi adhibere, quamvis eas directè remittere possit.

Dico 3. Indulgentia ex parte cedentis est absolutio judiciaria, annexam habens solutionem ex thesauro Ecclesiæ.

Prob. 1. Pars. Nempe quòd sit absolutio. 1. Ex Scripturæ textibus, quibus nituntur Indulgentiæ: nam hæc verba, Matth. c. 16. *Quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cælis.* Et cap. 18. *Quaecumque solveritis super Terram erunt soluta & in Cælo:* significant judicariam potestatem absolvendi, cujus actus est absolutio. 2. Ex summis Pontificibus: nam Alexander III. cap. 4. de Pœnit. & remiss. docet neminem posse concedere Indulgentias nisi propriis subditis, & hanc rationem reddit, *quòd à non suo iudice ligari nullus valeat, vel absolvi.* Ergo concessio Indulgentiæ est absolutio judiciaria. Martinus V. in fine Concilii Constantiensis plenariam Indulgentiam largiens, dicit se plenariam absolutionem concedere. Gregorius VII. in concessione Indulgentiarum passim adhibet vocem absolutionis.

Hinc non conceduntur Indulgentiæ pro defunctis nisi per modum suffragii; quia nempe non possunt propriè absolvi judicialiter sicut viventes, cum jam non sint Ecclesiæ subditi.

Prob. 2. Pars, nempe quòd Indulgentiæ præter absolutionem contineant solutionem ex thesauro meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum. 1. Ex Clemente VI. In Extrav. *Unigenitus*, ubi hoc clare docet. 2. Quia (ut ait Bellarminus) Ecclesiæ Prælati & summi Pontifices non sunt absoluti Domini, ut possint pro arbitrio sine ulla compensatione condonare hominibus culpas vel pœnas, quarum rei sunt in foro Dei; sed sunt

sunt iudices à Deo constituti, qui possunt quidem pro potestate à Deo accepta remittere culpas & poenas nomine Dei, sic tamen ut iustitiæ divinæ satisfiat per applicationem meritorum & satisfactionum Christi. Et verò cum Sacerdotes in Sacramento poenitentiae absolvunt poenitentes à culpis & ab aliqua parte poenae temporalis, non id faciunt sine compensatione; sed applicant pretium sanguinis Christi, ut divinæ iustitiæ satisfiat. Ergo idem est de remissione poenae temporalis per Indulgentias facta.

QUÆSTIO IV.

Quotuplex sit Indulgentia?

Dico. Duplex est generatim Indulgentia, nempe totalis, & partialis. Indulgentia totalis, seu plenaria secundum communem sententiam est remissio totius poenae temporalis peccatis debita: juxta aliquos verò est remissio poenarum Purgatorii tanta, quanta obtineri posset per poenitentias, quæ pro omnibus peccatis commissis secundum antiquos canones fieri debuissent.

Indulgentia partialis, seu non plenaria, est remissio partis poenae peccatis debita. Hæc conceditur cum limitatione vel ad partem aliquotam indeterminatam, v. gr. ad dimidiam, vel tertiam partem, &c. Vel ad certam & determinatam, v. gr. centum annorum, 40. dierum, &c. Quando autem conceditur Indulgentia certi numeri annorum vel dierum, v. gr.

Ant. Th. Moral. P. II.

centum annorum, 40. dierum, juxta multos non significatur tot annos vel dies Purgatorii remitti, sed per talem Indulgentiam remitti tantum de poenis Purgatorii, quantum remissum fuisset per poenitentiam centum annis, vel 40. diebus actam secundum rigorem antiquorum canonum.

Porro olim in antiqua Ecclesia pro uno peccato mortali graviore, plurium annorum poenitentia austera juxta canones imposita fuit. Unde homo multiplicatis mortalibus fiebat reus poenae, pro qua remittenda seu subeunda, juxta illos canones requirebatur centum, vel mille, aut etiam plures anni poenitentiae.

Indulgentia præterea dividitur in personalem, localem, & realem. Personalis est ea, quæ directè datur in gratiam certæ personae, vel certarum personarum, v. g. Religionem profitentium. Localis, quæ in favorem loci conceditur, v. g. orantibus in certo templo. Realis denique est ea, quæ in favorem rei conceditur, sive quæ annexa est certæ rei v. g. imagini, numismati.

QUÆSTIO V.

Quid sit Jubilæus, & an differat ab Indulgentia?

Jubilæus in Scriptura significat annum remissionis, qui apud Israelitas quinquagesimus erat. Nam quinquagesimo quolibet anno remittebantur debita; agri ac domus vendita reddebantur prioribus dominis; servi cum suis liberis in liber-

G g

ber-

bertatem pristinam restituebantur; denique remittebantur labores agriculturæ: non enim arabatur, nec ferebatur, nec metebatur toto hoc anno quinquagesimo. Constat ex Levit. c. 25. *Clanges Buccina mense septimo, decima die mensis, propitiatus tempore in universa terra vestra. Sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terra tua: ipse est enim Jubilæus. Revertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque rediet ad familiam pristinam: quia Jubilæus est & quinquagesimus annus. Non seretis neque metetis, &c.*

Judaicus ille Jubilæus significabat legis Evangelicæ Jubilæum, nempe tempus perfectæ remissionis, seu redemptionis nostræ per Christum.

Annus autem, quo à summo Pontifice Fidelibus omnibus plenaria Indulgentia cum amplissima forma & facultate absolvendi à reservatis conceditur, dictus est Jubilæus, per quamdam analogiam cum Judaico Jubilæo. Tunc enim aperto Ecclesiæ thesauro fideles consequi possunt remissionem peccatorum tum quoad culpam per Sacramentum poenitentiae, tum quoad poenam per Indulgentiam.

Clemens VI. Extrav. *Unigenitus*, Jubilæi nomine primus appellavit annum illum celebrem, quo Indulgentia plenaria adeuntibus Apostolorum Basilicam conceditur, præsertim cum ad similitudinem veteris Jubilæi annum quinquagesimum designasset pro centesimo, qui antea à Bonifacio VIII.

constitutus fuerat. Postea in trigessimum tertium annum universalis hæc Indulgentia translata fuit à Gregorio XI. actandem ad vigesimum quintum quemque annum reducta est à Paulo II. & Sixto IV. Extrav. *Quemadmodum* de Poenit. & remiss. inter communes. Denique idem Jubilæi nomen derivatum est ad omnes Indulgentias plenarias Fidelibus omnibus cum forma & facultate amplissima à summis Pontificibus concessas etiam extra annum 25.

Itaque Jubilæus, ut nunc accipitur, est Indulgentia plenaria, universalis, conjuncta cum amplissima potestate concessa quibuslibet Confessariis ab Ordinario approbatis absolvendi à casibus Papæ reservatis, & vota simplicia commutandi, exceptis votis castitatis perpetuæ, & religiosæ vitæ amplectendæ. Unde Indulgentia plenaria non differt à Jubilæo nisi accidentaliter, ratione scilicet hujus facultatis concessæ Confessariis, atque etiam ratione universalitatis Indulgentiæ, quippe quæ omnibus orbis Fidelibus conceditur.

Circa Jubilæum hæc observanda sunt.

I. Ut poenitens possit validè à censuris & peccatis reservatis in Jubilæo absolvi, habere debet animum præstandi omnia opera ad lucrandum Jubilæum præscripta: alioquin est indispositus & incapax absolutionis à peccatis reservatis & censuris annexis. Nam facultas absolvendi à peccatis & censuris reservatis non datur nisi in ordine ad Jubilæum pro petentibus absolutionem ex animo illum lucrandi, ac proinde

de præstandi omnia ad hoc necessaria. Pœnitens tamen, qui cum hac intentione & bona fide absolutus fuisset à censuris & peccatis reservatis, sed postea omisisset etiam culpabiliter opus ad Jubilæum lucrandum requisitum, puta jejunium, vel communionem, quamvis Indulgentiam non lucretur, valet tamen absolutio à censuris & peccatis reservatis, data, neque propter omissionem illam reincident in similem censuram. Quia absolutio data fuit absolute, & non ad reincidentiam, neque sub conditione effectus Indulgentiæ percipiendi: nam verba Bullæ non id exprimunt, sed simpliciter & absolute dant facultatem absolvendi à reservatis pœnitentes Jubilæum lucrari & opera injuncta præstare volentes.

Porro juxta Suarem & alios peccat mortaliter, qui absolutus à reservatis, postea ex negligentia omittit aliquod opus præscriptum ad lucrandam Indulgentiam; quia non satisfacit tacitæ promissioni in re gravi.

II. Transacto Jubilæo potest confessarius absolvere ab omnibus peccatis & censuris reservatis pœnitentes, quibus tempore Jubilæi, audita confessione, absolutionem distulit, sicut ab iis absolvere poterat tempore ipso Jubilæi.

III. Jubilæus, aut quælibet alia Indulgentia aliis sive vivis, sive defunctis applicari, aut ejus fructus ad illos transferri non potest à Fidelibus, qui opera ad Indulgentiam obtinendam injuncta exequuntur. Ita S. Thomas, in 4. dist. 20. qu. 1. art. 5. q. 3. ad 2. Ratio est, quia dispensatio the-

saui Ecclesiæ commissa est solis Ecclesiæ Principibus: ac proinde ejusdem thesauri applicatio pendet tantum ab illis, nec valet ultra eorum intentionem & concessionem signo externo significatam.

QUESTIO VI.

Utrum usus Indulgentiarum sit omnibus salutaris?

Dico. Indulgentia utilis est omnibus Fidelibus, etiam perfectis. Ita Catholici omnes contra Lutherum, qui præter alios errores hunc docuit, Indulgentias non esse utiles nisi publicis & scelestissimis peccatoribus.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 25. in decreto de Indulgentiis, ubi simpliciter definit, Indulgentiarum usum, Christiano populo (id est, omnibus Christianis) maxime salutarem esse; eosque anathemate damnat, qui eas inutiles esse asserunt.

2. Ratione. Nam valde utile & salutare est omnibus etiam perfectis, liberari ab eo, quod summi boni fruitionem retardat: cujusmodi est reatus pœnæ temporalis, cum quo nemo decedens DEO frui potest, nisi prius illum in Purgatorio expiaverit. Atqui Indulgentia hoc impedimentum tollit, cum sit remissio pœnæ temporalis justitiæ Divinæ debitæ, ut supra probatum est. Ergo Indulgentia est omnibus etiam perfectis valde utilis & salutaris.

Obj. 1. Perfectorum hominum est non fugere poenas, sed eas potius quærere. Ergo Indulgentia non est utilis perfectis.

Resp. Disting. anteced. Perfectorum est non fugere poenas, quæ juvant ad merendum, & salutem citius consequendam, cujusmodi est Martyrium, & aliæ poenæ sponte propter Deum susceptæ, *conc. ant.* est perfectorum non fugere poenas, quæ retardant à summi boni fruitione, *nego ant.* quin imò perfectorum est ad fruitionem Dei toto corde anhelare, ac proinde omnia suscipere, quæ tollunt reatum poenæ retardantem Dei fruitionem, ut hoc impedimento expediti, citius Deum videant, perfectissime ament, & laudent.

Obj. 2. Perfecti viri modica indigent satisfactione. Ergo, &c.

Resp. Nego conseq. Quamvis enim perfecti viri modica satisfactione egeant, tamen pauci sunt, qui non aliqua egeant, ac proinde cui non sit utilis Indulgentia. Præterea nullus est, qui non putet se indigere, aut certo sciat se non indigere satisfactione.

Obj. 3. Utilius est propriis operibus pro se satisfacere, quam Indulgentias quærere.

Resp. 1. Indulgentiæ non liberant à satisfactionibus à confessario injunctis, & aliis facultati ac infirmitati accommodatis & necessariis.

Resp. 2. Utilius & tutius est utrumque præstare, nempe & satisfactiones debitas peragere, & Indulgentias quærere, quam præcisè satisfacere: nam nemo scire potest an operibus

suis bonis ac laboriosis plenè satisfecerit justitiæ Divinæ.

QUÆSTIO VII.

Quinam possint Indulgentias concedere?

Dico 1. Summus Pontifex potest quaslibet Indulgentias, sive plenarias, sive partiales in tota Ecclesia concedere, & quidem jure Divino. Ita omnes, & constat

1. Ex Matth. c. 16. ubi Christus Petro & ejus successoribus singulariter & specialiter dixit: *Tibi dabo claves regni Cælorum.... & quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cælis.*

2. Ex Concilio generali Lateranensi IV. cap. 62. ubi dicitur Romanus Pontifex obtinere plenitudinem potestatis ad Indulgentias concedendas.

3. Ex usu. Nam ille solus plenarias Indulgentias tribuit.

Ratio est, quia potestas dispensandi thesaurum communem præcipuè convenit summo Principi, qui in Ecclesia visibili est summus Pontifex, supremus ac universalis Christi in terris Vicarius, & supremum caput visibile Ecclesiæ.

Dico 2. Episcopi possunt suis Diocesanis Indulgentias concedere secundum mensuram Canonibus præscriptam, hoc est, Indulgentias partiales tantum. Nempe Episcopi in tota sua Diocesi, & Metropolitani in tota sua Provincia possunt jure communi concedere Indulgentias unius anni in dedicatione Ecclesiæ, in anniversario autem dedicationis, vel ex alia causa, dierum

dierum duntaxat quadraginta, ut patet ex Concilio generali Lateranensi IV. cap. 62. & cap. *Indulgentia* de poenit. & remiss. in 6.

Confirmatur utraque assertio ex constitutione Martini V. in Concilio Constantiensi edita, ubi suspectos de hæresi Wicleffiana inter cætera interrogari jubet: *Utrum credant, quod Papa omnibus Christianis verè contritis & confessis, ex causa pia & iusta possit concedere Indulgentias in remissionem peccatorum; & quod singuli Episcopi suis subditis secundum limitationem sacrorum Canonum possint etiam illas concedere.*

Dico 3. Cardinales etiam non Episcopi Indulgentias centum dierum concedunt ex tacita concessione summi Pontificis. Legati verò & Nuntii Apostolici possunt quoque Indulgentias largiri intra terminos suæ Legationis vel Nuntiaturæ ex commissione generali, vel speciali summi Pontificis.

Dico 4. Summus Pontifex electus tantum, & Episcopus electus & confirmatus, sed nondum consecratus, & Legati Apostolici, etsi non Sacerdotes, largiri possunt Indulgentias. Quia potestas concedendi Indulgentias non est potestas ordinis, sed tantum jurisdictionis, quæ competere potest Clerico non Sacerdoti: ac proinde Indulgentiarum concessio est actus Jurisdictionis non Ordinis.

Dico 5. Summus Pontifex & Episcopi potestatem largiendi Indulgentias delegare possunt alteri, qui sit Clericus; quia hanc potestatem habent ratione officii, ideoque Ordinarium.

Dico 6. Episcopi Indulgentias concedere non possunt nisi suis Diocesanis ac subditis, ex cap. *Quod autem* de poen. & remiss. quia Indulgentiarum concessio est actus jurisdictionis, qui non valet nisi in subditos. Possunt tamen illas largiri Religiosis exemptis in sua Diocesi commorantibus: nam hi quoad hunc favorem possunt se subicere Episcopo; suntque membra communitatis, in quos proinde sicut & in alios derivari potest dispensatio bonorum communium spiritualium.

Dico 7. Abbates Religiosorum, Prælati, & Parochi, non possunt concedere Indulgentias suis subditis. Ita communiter cum S. Thoma, in 4. dist. 20. q. 1. art. 4. q. 1. sed possunt tantum ex commissione Papæ vel Episcopi. Nam ex cap. *accedentibus* de excessibus Prælat. patet non licere Abbatibus, neque aliis quibuscumque inferioris Ordinis quàm Episcopalis Indulgentias largiri nisi ex speciali privilegio ad hoc obtento.

Ratio est, quia dispensatio thesauri Ecclesiæ competit solis Principibus Ecclesiæ, quales sunt soli Episcopi & summus Pontifex, qui est supremus totius Ecclesiæ Princeps. Nam (ut rectè notat Bellarminus post S. Thomam) Episcopi sunt propriè & absolute Prælati Ecclesiæ: ipsi enim soli sunt Rectores integri populi, & quasi Reges in parvo regno, atque ita præsentunt hominibus omnium ordinum, ætatum, sexuum, conditionum. Abbates verò sunt quasi Patres unius familiæ & domus, & præsentunt solis religiosi. Parochi quoque non

præsent nisi uni parœciæ quasi uni familiæ. At potestas dispensandi thesaurum Ecclesiæ non convenit nisi Principibus populi Dei. Ergo.

Obj. Martyres olim concedebant Indulgentias lapsis.

Resp. Non concedebant auctoritate propria & immediatè, sed duntaxat precibus & intercessione apud Episcopos.

QUÆSTIO VIII.

Utrum ad valorem Indulgentiarum requiratur causa iusta?

Dico 1. Ad valorem Indulgentiæ præter potestatem in concedente requiritur iusta & rationabilis causa.

Prob. 1. Quia in Extravaganti Clementis VI. *Unigenitus* cum dicitur summus Pontifex habere potestatem dispensandi thesaurum Indulgentiarum, additur, *ex propriis & rationabilibus causis*. Et Martinus V. in sua constitutione Edita in Concilio Constantiensi suspectos de hæresi interrogari jubet, utrum credant summum Pontificem habere potestatem concedendi Indulgentias *ex causa pia & iusta*. Ergo summi Pontifices non agnoscunt potestatem concedendi Indulgentias nisi ex iusta & rationabili causa, sine qua concedi non possunt: alioqui hanc conditionem non addidissent.

2. Quia summus Pontifex non est Dominus, sed tantum dispensator thesauri Indulgentiarum: solus enim Christus est suorum meritorum Dominus. Ergo Papa non habet pote-

statem thesaurum illum dissipandi & prodigendi, nec proinde distribuendi sine iusta causa. Enim verò omnis concessio sine iusta causa facta à non Domino ipsius rei est invalida; quia non est actio dispensatoris, sed dissipatoris: nemo autem prudens dat alteri potestatem dissipandi & prodigendi bona sua.

Dico 2. Ad valorem Indulgentiæ requiritur causa proportionata Indulgentiæ, quæ conceditur, nempe maior causa pro maiore Indulgentia. Ita communiter contra paucos.

Prob. 1. Ex dictis. Nam ad valorem Indulgentiæ requiritur iusta & rationabilis causa. At Indulgentia improporcionata causæ, datur sine iusta & rationabili causa: nam iusta causa dici non potest, quæ nullam habet proportionem cum effectu. Præterea contra rectam rationem est ingentes divitias pro causa levissima impendere: nam in hoc est indiscreta prodigalitas & vera dissipatio.

2. Quia dispensator bona Domini sui dare validè non potest non solum sine ulla causa, sed etiam sine causa proportionata donationi: non enim est dispensator, sed dissipator, si pro re minima pretiosos Domini sui thesauros profundit. Et verò tam, imò magis dissipat ille, qui pro exigua causa maximam Indulgentiam largiitur, quam qui levem sine ulla causa.

3. Si quæcumque causa pia ad valorem Indulgentiæ sufficeret, nullæ Indulgentiæ dici possent indiscretæ: nam semper allegari potest aliqua causa pia.

Hoc

Hoc autem repugnat Concilio Lateranensi quarto, can. 62. ubi Indulgentiæ à quibusdam Episcopis concessæ reprehenduntur tanquam indiscretæ & superfluæ, id est, sine justa & proportionata causa concessæ, ac proinde inanes.

Obj. 1. Indulgentiæ non nituntur justa causa operis injuncti, sed infinitis Christi satisfactionibus, quæ semper est causa sufficiens, imò transcendens omnem Indulgentiæ concessionem. Ergo ad valorem Indulgentiæ non requiritur alia causa proportionata.

Resp. Disting. anteced. Indulgentiæ nituntur infinitis Christi satisfactionibus, quæ tamen non possint sine justa causa applicari per ejus Ministros, *conc. ant.* quæ possint sine justa & proportionata causa applicari per ejus Ministros, *nego ant.* propter rationes allatas. Indulgentiæ nituntur quidem veluti fundamento, thesauro meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum; sed ille thesaurus non potest validè sine rationabili causa dispensari per Ministros, qui non sunt illius Domini, sed tantum dispensatores.

Obj. 2. In antiqua Ecclesia ad petitionem Martyrum concedebantur ab Episcopis Indulgentiæ sine opere injuncto.

Resp. Concedebantur quidem sine novo opere injuncto, sed solum iis, qui jam aliquo tempore etiam longo, cum fervore poenitentiam publicam egerant, quamvis eam nondum implevissent. Quia Ecclesia judicabat satis magnam causam esse petitionem

Martyrum, ut videlicet fideles ad Martyrium accenderentur, cum viderent tanti fieri Martyrum preces. Sic etiam in articulo mortis Indulgentia hominibus bene de Ecclesia meritis, Religiosis, & Sodalibus B. Virginis tribuitur, pronunciato nomine Jesu & Mariæ absque alio opere injuncto. Quia videtur causa esse satis justa ipsa necessitas extrema conjuncta cum præcedentibus meritis, ut alii ad bene de Ecclesia merendum, vel ad Religiosam vitam, vel ad Sodalitates in quibus plurima opera bona exercentur hoc beneficio adducantur. Unde Indulgentia nunquam conceditur sine opere aliquo vel præterito, vel futuro ex parte suscipientis.

Obj. 3. Ex communi axioma Indulgentiæ tantum valent quantum sonant: alioqui fideles deciperentur. Ergo non valent secundum proportionem causæ, sed tantum juxta intentionem concedentis exterius significatam.

Resp. Disting. anteced. Tantum valent quantum sonant, si habeant omnes conditiones requisitas tum ex parte concedentis, tum ex parte suscipientis, *conc. ant.* secus, *nego ant.* & *conseq.* ex parte autem concedentis præter auctoritatem requiritur in causa pietas & æquitas; quia potestas largiendi Indulgentias pendet à causa legitima: Christus enim non vult merita sua sine justa & rationabili causa applicari per suos Ministros, & poenæ justitiæ Divinæ debitas remitti.

Porro si Indulgentia maxima, puta plenaria concederetur sine proportionata

nata causa, non tamen sine aliqua, sed improporcionata, quamvis non valeret quoad tantum effectum seu excessum, nihilominus valeret pro minori effectum proportionato causæ. Nam tunc Indulgentia quoad minorem effectum habet causam proportionatam; & ea est concedentis intentio, ut valeat quantum valere potest, & minor, quæ in maiore continetur, simul cum maiore conceditur.

Obj. 4. Juxta usum Ecclesiæ Indulgentiæ magnæ levi ex causa conceduntur, qualis est illa, quæ datur omnibus adstantibus ante fores Basilicæ Romanæ S. Petri, dum summus Pontifex die Paschatis solemniter populo benedicit.

Resp. Causa per se levis, potest ex adjunctis, & relatè ad magnum finem cui obtinendo apta sit, fieri magna, ut illa assistentia pro foribus Basilicæ S. Petri, quæ ut cujusque seorsim & singillatim spectata, leve quiddam est: magna tamen illa populi frequentia his Indulgentiis invitata magnum quid est, & aptum ac utile ad testificationem fidei de capite Ecclesiæ, & ad honorem sedis Apostolicæ, quod est finis illius Indulgentiæ.

Obj. 5. Pro eadem causa interdum conceduntur inæquales Indulgentiæ, modò minores, modò majores. At hoc non fieret, si causa proportionata requireretur. Ergo.

Resp. Nego min. Quia si propter eandem causam dentur Indulgentiæ inæquales, id fit, vel quia minores vim causæ non adæquabant, nam causa potest esse proportionata majori Indulgentiæ: vel quia illa causa mo-

raliter non est eadem, sed diversa ex variis adjunctis ac circumstantiis: nam idem opus potest esse modò magis, modò minùs proportionatum fini Indulgentiæ, & utile ac necessarium: sic v. g. urgente magna necessitate eadem elemosyna magis est necessaria ac utilis ad subsidium pauperum, & instante gravi periculo eadem elemosyna cum jejuniis conjungi deberet ad Deum placandum. Igitur idem physicè opus potest esse diversum moraliter pro diversitate personarum, locorum, temporum, causarum, rerum, &c.

Dico 3. Ad causæ proportionem non requiritur, ut opus injectum sit ita de se satisfactorium, ut per se planè compenset & tollat debitum pœnæ. Nam tunc nulla fieret remissio per Indulgentias, & sic Indulgentiæ forent prorsus inutiles; sed requiritur & sufficit, ut sit proportio inter causam & Indulgentiam, ita ut causa sit ratio sufficiens concedendæ talis Indulgentiæ, & quælibet non sufficiat pro qualibet Indulgentia, sed proportionem quadam pro maiore Indulgentia requiratur major causa.

Ad causam autem justam & proportionatam duo ex Bellarmino requiruntur 1. Finis aliquis pius & Deo gratus, cujus affectio magis placeat Deo, quàm satisfactio pœnalis, quæ per Indulgentiam relaxatur. Nam is fidelis & prudens dispensator Cœlestis thesauri est, qui fideliter agit causam domini & secundum ejus voluntatem operatur. Hujusmodi autem fines esse solent promotio cultus Dei, fidei propagatio, peccatorum aut hæreti-

reticorum conversio, hostium Ecclesiæ subactio vel conversio, aut alterius Ecclesiæ necessitatis sublevatio, major sedis Apostolicæ reverentia, unio Principum catholicorum, pax Ecclesiæ, Templorum ac piorum locorum extractio, subventio pauperum, & his similia. Nam quæcumque causa, quæ in honorem Dei, & charitatem proximi vergit, pia censetur & grata Deo.

2. Requiritur opus aliquod, per quod revera finis ille probabiliter obtineri possit. Nam si finis quidem valde placeat Deo, sed per opus injunctum nullo modo obtineri possit, non est iusta ac proportionata causa dandæ Indulgentiæ, ut v. g. si daretur Indulgentia plenaria iis, qui semel tantum recitant orationem Dominicam pro conversione hæreticorum; causa illa non videtur proportionata. Nam quamvis hæreticorum conversio sit res maxima, & Deo gratior quàm pœnalis satisfactio multorum Fidelium; tamen non est probabile convertendos hæreticos per hanc solum brevissimam orationem. Necesse est igitur, ut opus injunctum sit medium aptum & utile ad consequendum finem, propter quem Indulgentia conceditur.

QUÆSTIO IX.

Quenam ad lucrandas Indulgentias requirantur ex parte suscipientis?

Dico 1. Ad Indulgentiam lucrandam requiritur ex parte suscipientis status gratiæ. Ita communiter.

Ant. Th. Moral. P. II.

Prob. 1. Ex hoc generali principio, quia nempe homini inimico Dei, quândiu in peccati statu existit, nulla sit remissio: nam indignus est tali remissione, & nulla est Dei de illa promissio.

2. Quia Indulgentia est favor solis Dei filiis adoptivis & amicis destinatus: oritur enim ex paterna facilitate & benignitate in filios, ut patet ex Extrav. *Unigenitus*, ubi Clemens VI. de Christo sic ait: *Thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit, volens suis thesaurizare filiis pius pater Quem quidem thesaurum . . . Commisit . . . Verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum.*

3. Quia statum gratiæ, ut conditionem necessariam ex intrinseca ratione ipsius Indulgentiæ ad illius effectum percipiendum, satis declarat ipsa Pontificum perpetua consuetudo.

Dico 2. Ad Indulgentiam lucrandam, præter statum gratiæ, requiritur integra executio omnis operis à Pontifice præscripti. Ita communiter cum S. Thoma.

Prob. Quia Indulgentia non conceditur nisi sub tali conditione, qua non impleta simpliciter, nihil obtinetur: nam concessio conditionata non valet, nisi conditio impleatur. Ex communi autem sententia concessio Indulgentiæ est unica & quasi indivisibilis sub tali determinata conditione, ideoque qui totum opus præscriptum non implet, nihil consequitur, quia simpliciter non implet conditionem impositam; & per concessionis formam nihil promissum est ei, qui partem tan-

H h h

tum

tum implet. Et verò Indulgentia, cum sit favor maximè voluntarius, non valet nisi juxta voluntatem concedentis, quæ exigit simpliciter executionem omnis operis injuncti, non autem duntaxat partem.

Hinc qui etiam inculpate, nempe vel ex absoluta impotentia, vel oblivione aut ignorantia invincibili omitit opus aliquod injunctum, vel partem ejus saltem notabilem, nil Indulgentiæ consequitur. Quare summi Pontifices, quando volunt Indulgentiam percipi ab iis, qui opera per Bullam præscripta perficere non possent, dant Episcopis vel Confessariis facultatem hæc opera commutandi in alia.

Dico 3. Ad consequendam Indulgentiam plenariam omnium peccatorum etiam venialium, præter ista omnia, requiritur detestatio omnium istorum peccatorum venialium, & depositio affectus ad quodlibet veniale.

Prob. Quia pœna peccato veniali debita non remittitur sine remissione ejusdem peccati quoad culpam. Nullum autem peccatum veniale remittitur quoad culpam sine detestatione saltem virtuali, aut certè sine depositione affectus ad illud in Sacramentis.

Hinc intelliges quàm pauci Indulgentias plenarias lucrentur; cum pauci sint, qui peccatum quodlibet veniale efficaciter detestentur, & nullum affectum ad ullum veniale servant, habeantque voluntatem efficacem & universalem nullum peccatum veniale deliberatè committendi, & omnes ejus causas & occasiones proximas tollendi per continuam sui abnegatio-

nem, & integram sensuum ac cupiditatum mortificationem.

QUÆSTIO X.

Quandonam requiratur status gratiæ?

Dico 1. Requiritur status gratiæ eo instanti, quo ultimum ex operibus injunctis perficitur. Nam requiritur status gratiæ eo instanti, quo Indulgentia applicatur. Atqui Indulgentia applicatur eo instanti, quo ultima conditio ponitur, seu instanti consummationis operum injunctorum: ergo eo instanti requiritur status gratiæ.

Dico 2. Opera injuncta perfici debent in statu gratiæ, si Papa exigat opera facta in statu gratiæ: Nam potest Indulgentiam non concedere nisi sub tali conditione. Hinc juxta Bellarminum, cum in Bulla expresse habetur Indulgentiam concedi iis, qui verè pœnitentes & confessi visitabunt talem Ecclesiam, vel orabunt, &c. tunc oratio & visitatio Ecclesiæ fieri debet in statu gratiæ.

Imò aliqui post Cajetanum & Navarrum docent requiri semper, ut omnia opera in statu gratiæ perficiantur, etiamsi id non exprimatur in Bulla. Unde monent confessionem ante omnia alia opera semper faciendam esse.

Verùm communis Doctorum sententia id negat, & docet sufficere statum gratiæ eo instanti, quo Indulgentia applicatur, id est, instanti consummationis ultimi operis, nisi Bulla Indulgentiæ expresse exigat, ut opera fiant in statu gratiæ. Ratio est, quia (inquiunt) ad finem Indulgentiæ obtinendum non requiritur opus meritorium,

rium, aut satisfactorium de condigno. Nam opus bonum, v.g. eleemofyna, jejunium, oratio in statu peccati, sed ex gratia actuali & sine ullo ad mortale peccatum affectu factum, potest esse impetratorium apud Deum, & dispo- nere hominem saltem remotè ad relin- quenda vitia & gratiam impetran- dam.

QUÆSTIO XI.

Utrum ad Indulgentiam lucrandam requira- tur confessio?

Dico 1. Requiritur confessio, quan- do Indulgentia conceditur sub hac forma, *Verè pœnitentibus & confessis*, vel aliis verbis exigitur. Nam tunc con- fessio exigitur ut conditio quædam, si- ve ut pars operis injuncti, & non so- lum ad hoc ut procuretur status gra- tiæ, qui semper necessarius est ad In- dulgentiæ cujuslibet effectum perci- piendum. Nec sufficit contritio per- fecta: nam verba talis formæ prout sonant, confessionem præter pœniten- tiam requirunt. Indulgentiæ autem non plus valent quàm sonant.

Imò qui solorum venialium sibi conscius est, debet confiteri ad lu- crandam Indulgentiam: nam hoc sal- tem tutius est, & multi hoc necessa- rium esse censent. Et verò Bulla ne- minem excipit.

Dico 2. Ad consequendam Indul- gentiam semper requiritur confessio in homine peccati mortalis conscius, quoties exigitur communio. Quia communioni necessariò præmitti de- bet confessio mortalium, nondum per

Sacramentum Pœnitentiæ remisso- rum. Unde tunc, etiam si in Bulla non exigeretur expressè confessio, tamen necessaria esset ratione commu- nionis.

QUÆSTIO XII.

Quanam observanda sunt circa orationem, jejunia, eleemosynas, quæ à Pontifice præscribuntur?

Dico 1. Secundùm communiorem sententiam requiritur oratio vo- calis, contra alios qui putant sufficere mentalem, eò quòd hæc sit propriè oratio, & tam oratio quàm vocalis. Sed tutius est miscere vocalem. Cer- tum est autem non sufficere orationem cum voluntariis distractionibus fa- ctam; quia hæc non est devota, pia, nec apta ad impetrandum id quod Pontifex intendit.

Præterea oratio fieri debet ali- quando in loco, tempore, & ex intentione designatis. Locus est ordinariè ubi est Indulgentia, vel qui ab Episcopo designatur. Tempus est inter utrasque vespervas in commu- nibus Indulgentiis. Intentio est pax inter Principes Christianos, extir- patio hæresum, hæreticorum & omnium aliorum infidelium con- versio, exaltatio S. matris Eccle- siæ, spirituale bonum Papæ, nisi ad- datur alia.

Dico 2. Jejunium est plerumque trium dierum, nempe Mercurii, Vene- ris & Sabbati à Pontifice designatorum; nec fieri potest extra dies præscriptos aut Hebdomadam designatam: quia

opus fieri debet ut præscribitur. Modus servandi jejunii is est, quem singulæ Provinciæ legitimè servant tali tempore in jejuniis ab Ecclesiæ præceptis. Omnes autem, etiam si aliàs ex præcepto Ecclesiæ ad jejunium non obligentur, ut pueri, infirmi, &c. jejunare debent si Indulgentias lucrari velint, nisi jejunium ex Pontificis licentia in aliud opus à confessario vel Episcopo commutetur.

Dico 3. Ex communi sententia eleemosyna debet esse corporalis. Si in Bulla non determinetur, dari debet secundum regulas prudentiæ cum aliqua proportionem ad dantis facultatem; unde levissima eleemosyna à divite data non sufficeret: nam parum pro nihilo reputatur, quando quis potest multum. Si in Bulla dicatur, prout unicuique devotio & charitas suggererit, tunc habenda est ratio dictaminis interni suadentis plus vel minus.

Sufficit dare rem suam per alium. Si tamen eleemosyna non perveniret ad pauperem quacumque ex causa, five casu, five ex culpa alterius; juxta multos non perciperetur Indulgentia, quia non est sublevatus pauper. Si autem qui accepit eleemosynam non sit revera pauper, valet tamen eleemosyna ad lucrandam Indulgentiam; quia sufficit, si detur ad levandam miseriam hominis, qui prudenter existimatur pauper. Porro per pauperes intelliguntur etiam ii, qui carent omnino necessariis ad statum.

Observa. Si quis opera præscripta perficere nequeat, non potest ipse ea ne in melius quidem commutare, sed is solus, qui hanc à Pontifice pote-

statem accepit, nempe Episcopus, vel confessarius.

QUÆSTIO XIII.

Utrum eodem opere possit quis lucrari plures & diversas Indulgentias?

Dico. Non potest, quia plures Indulgentiæ simul sumptæ faciunt unam Indulgentiam majorem, quam sit unaquæque seorsim sumpta, exigens tale opus. Ergo plures requirunt causam majorem, ideoque majus opus quam unaquæque seorsim sumpta: nam ad quamlibet Indulgentiam requiritur causa proportionata. Ergo idem opus requisitum ad unam Indulgentiam, non sufficit ad plures, utpote pluribus improporionatum. Brevius: quia Indulgentia aucta, seu major requirit causam auctam seu majorem, quæ sit illi proportionata.

QUÆSTIO XIV.

Utrum ad lucrandam Indulgentiam plenariam, præter supradicta, requiratur adhuc aliqua alia dispositio ex parte suscipientis?

CAjetanus, Navarrus, Reginaldus, & alii docent ad Indulgentiam plenariam integrè consequendam, præter statum gratiæ & executionem omnium operum in Bulla injunctorum, requiri propositum & sollicitudinem satisfaciendi Deo per satisfactiones congruas, peccatis & facultati ac infirmitati proportionatas: ita ut proportionem hujus sollicitudinis tanquam dispositionis ad Indulgentiam esse-

effectum necessaria, percipiatur maior vel minor Indulgentiæ fructus.

Probant 1. Quia Indulgentiæ non sunt ad enervandam pœnitentialem satisfactionem, ut docet Concilium generale Lateranense IV. cap. 62. in quo Indulgentiæ à quibusdam Episcopis concessæ reprehenduntur ut indiscretæ & superfluæ, eò quòd per illas pœnitentialis satisfactio enervetur, sic enim legitur: *Quia per indiscretas & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur.*

2. Quia extat divinum præceptum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, hoc est, opera pia & pœnalia, quæ satisfacere valeant pro peccatis, ut explicat Conc. Trident. à quo præcepto Ecclesia dispensare non potest. Imò ipsa Ecclesia contra hæreticos tuetur necessitatem satisfactionis pro pœna temporali. Et idem Conc. sess. 6. cap. 14. docet generaliter pœnitentiam Christiani lapsi præter contritionem & confessionem necessariò continere satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia. Atqui, inquiunt, valde enervaretur, & fere tolleretur satisfactio illa congrua, si Indulgentia plenaria plurimorum peccatorum obtineretur duntaxat per opera aliqua pauca, non valde ardua, ut per visitationem Ecclesiæ, triduum jejunii, aliquam eleemosynam, confessionem & communionem.

3. Thesaurus Indulgentiarum à Christo concessus est, non ad tollen-

da opera satisfactoria, cùm ea præceperit, aut ad fovendum torporem fidelium, sed ad supplendam eorum impotentiam & infirmitatem: alioqui (inquiunt) Indulgentia redundaret non in ædificationem, sed in destructionem, fovendo negligentiam & torporem in satisfaciendo pro peccatis.

4. Ex Gregorio VII. qui Lincolnensi Episcopo Indulgentiam petenti concessit ea lege, ut pro viribus satisfaceret: *Absolutionem præterea peccatorum tuorum, inquit, sicut rogasti, auctoritate Apostolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus; si tamen bonis operibus inharendo, commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum Templum exhibueris.* „Ut appareat (inquit Baronius hæc referens ad „ann. 1073.) Sedis Apostolicæ „Indulgentias illis communicari, qui, „quantum suppetunt vires, bene „operari non prætermittunt: non „autem ignavis, otiosis, ac negligentia torpescuntibus.

S. Antoninus de his, qui ita sentiunt, sic loquitur, 1. p. tit. 10. c. 3. §. 3. *Nec credunt, quòd propter has Indulgentias generales minus teneantur agere pœnitentiam in hac vita. Et horum dictum satis videtur concordare aequitati, ut notat Innocentius.*

Si objicias 1. inde sequi inutiles esse Indulgentias: negant; quia satisfactiones infirmitati ac fragilitati nostræ proportionatæ non adæquant, nec remittunt totam pœnam peccatis omnibus debitam. Unde

magna superest adhuc pœna in Purgatorio persolvenda, quæ per Indulgentias remittitur. Quare plurimum profunt Indulgentiæ, quæ remittunt omnia debita, quæ præ impotentia & infirmitate humana non solvuntur: & sic Indulgentiæ sunt supplementum impotentiae & infirmitatis humanæ, non negligentiae.

Si dicas, saltem hanc doctrinam multum derogare Indulgentiis plenariis, quæ nunc conceduntur; negant. Quia per Indulgentiam plenariam bene dispositi integram pœnæ temporalis remissionem consequuntur, quam sine hac Indulgentia non obtinerent; quamvis per eam non excludatur satisfactio congrua, & facultati ac infirmitati peccatoris proportionata, quæ lege divina præcipitur.

Si objicias 2. Indulgentia plenaria semel obtenta tollit necessitatem omnis satisfactionis postea peragendæ. Negant. Nam in hac sententia, qui post multa peccata justificatur, & opera omnia ad Indulgentiam plenariam consequendam requisita exercet cum proposito satisfaciendi Deo, is statim post operis injuncti executionem lucratur plenariam Indulgentiam hoc sensu, quod acquirat jus ad integram remissionem omnis pœnæ temporalis peccatis suis debitæ, sub conditione satisfactionis convenientis faciendæ, habita ratione suæ infirmitatis. Quare volunt illam Indulgentiam plenariam seu jus illud effectum suum producere successive & secundum proportionem satisfactionis.

Quod si is ante peractam satisfa-

ctionem convenientem moriatur, retinens propositum satisfaciendi si diutius viveret; tunc integram remissionem pœnæ temporalis omnibus peccatis suis debitæ consequitur ex vi Indulgentiæ plenariæ, quam lucratus est. Nam tunc Indulgentia supplet ejus impotentiam, & sic non persolver in Purgatorio pœnas peccatis suis debitas, nec propriis satisfactionibus remissas: quæ tamen ipsi persolvendæ fuissent, nisi Indulgentiam consecutus fuisset.

Fatentur adhuc Indulgentias non solum impotentiam; sed etiam infirmitatem humanam ac fragilitatem supplere.

Si objicias 3. Olim per Indulgentiam remittebatur satisfactio injuncta. Respondent, in veteri Ecclesia nunquam satisfactionem canonicam ab Episcopis remissam fuisse nisi iis, qui jam pœnitentiam aliquam magnam magno fervore peregissent: vel qui opus aliquod aliud magni apud Deum meriti præstitissent: vel iis qui vehementis contritionis & charitatis editis signis, præ infirmitate aut brevitate temporis propositum satisfaciendi perficere non poterant. Nunquam autem integra satisfactio remissa est valentibus satisfacere aut negligentibus. Unde Concil. Nicænum I. can. 12. sic ait: *Quotquot metu & lacrymis, atque patientia, vel bonis operibus, rebus ipsis conversionem suam, non simulatione demonstrant; hi desinitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent: postmodum vero licebit Episcopo de his aliquid humanius cogitare.*

Quod

Quòd si quandoque in antiqua Ecclesia lapsis ante aliquam satisfactionem canonicam peractam concessa sit Indulgentia, ea tantum lege concessa est, ut aliquali poenitentia prius perfunderentur: vel si infirmitate impediti essent, postea convalescentes, satisfacerent, ut constat ex S. Cypriano.

Si objicias 4. Summi Pontifices in concessione Indulgentiarum nihil aliud requirunt, quam executionem operis alicujus omnibus communis; nec exigunt ulla alias satisfactiones. Respondent. Clemens VI. Extrav. *Unigenitus* declarat Christum Ecclesiae thesaurum concessisse verè poenitentibus applicandum; & saepe alii Pontifices veram poenitentiam expressè exigunt. Nemo autem est verè poenitens, nisi qui habet propositum faciendi dignos fructus poenitentiae, hoc est, opera satisfactoria, ut explicat Conc. Trident. Præterea, inquit, summi Pontifices possunt tantum exigere opera, quæ ad finem Indulgentiæ à se intentum requiruntur, semper tamen supponendo insusipientibus dispositiones ad fructum Indulgentiæ integrè percipiendum necessarias, & aliarum obligationum executionem.

Corollarium.

Ex dictis sequitur ad lucrandas Indulgentias requiri has condiciones ex parte recipientis. 1. Ut sit baptizatus, & ut sit subditus concedentis: nam concessio Indulgentiæ est actus jurisdictionis, qui valere non potest nisi erga subditos. 2. Ut immunis sit ab excommunicatione majore, quippe quæ privat communione seu par-

ticipatione bonorum spiritualium, Ecclesiae dispensationi subditorum. 3. Ut sit in statu gratiæ; nam poena non remittitur nisi remissa culpa, nec nisi amicis Dei. 4. Ut opus omne injunctum saltem moraliter totum & integrè impleatur: nam Indulgentia sub hac conditione conceditur, quibus omnibus meritò additur à multis propositum satisfaciendi Deo per opera bona satisfactoria peccatis suis & facultati ac infirmitati propriæ proportionata.

QUÆSTIO XV.

Utrum Indulgentiæ valeant pro defunctis?

Nota. **H**ic agitur tantum de animabus defunctorum in Purgatorio versantibus. Nam certum est 1. Animas jam beatas non indigere Indulgentiis, cum nullum reatum poenæ habeant: alioqui non essent beatæ; nam nemo fruitur Deo, nisi prius divinæ justitiæ vel per se, vel per satisfactiones alienas satisfecerit. 2. Animas damnatorum esse incapaces Indulgentiæ, quia sunt incapaces omnis liberalis remissionis, cum in inferno nulla sit redemptio. Præterea nulla poena peccati remittitur sine ejus culpa. At in inferno nullum peccatum remittitur quoad culpam, ergo nec quoad poenam.

Dico. Indulgentiæ profunt animabus defunctorum in Purgatorio versantibus.

Hæc assertio, inquit Suares, licet, olim non adeò declarata fuerit in Ecclesia, ut de illa dubitate non potuerint

rint Catholici ; nunc tamen ita certa est, ut sine errore negari non possit.

Prob. 1. Ex usu Ecclesiæ. Nam summi Pontifices concedunt Indulgentias mortuis applicandas, quæ in toto orbe Christiano recipiuntur, consentientibus & approbantibus Episcopis. Ergo universa Ecclesia sentit Indulgentias mortuis prodesse. Atqui Ecclesia universa in re tanti momenti errare non potest, nec Fideles decipere. Ergo. Porro ille usus jam est antiquus : nam Paschalis I. teste Bellarmino ante 700. annos Indulgentias pro defunctis concessit. Quod idem præstitere Sixtus IV. Innocentius VIII. Pius II. Calixtus, & posteriores Pontifices.

2. Ex declaratione Sixti IV. & ex Bulla Leonis X. contra Lutheri errores, ubi tanquam error damnatur hæc propositio : *Sex generibus hominum Indulgentiæ non sunt necessaria, nec utiles, videlicet mortuis, &c.*

3. Suffragia vivorum, hoc est, orationes, eleemosynæ, Sacrificium Missæ, & alia opera bona & satisfactoria pro defunctis oblata, ipsis profunt ad remissionem pœnarum, ut constat ex Scriptura & Traditione. Ergo illis quoque profunt Indulgentiæ ab Ecclesia concessæ, cum sint quoddam suffragium, quod æquè pro defunctis offerri & valere potest ac cætera. Nam eadem est ratio, nempe quòd sit communicatio bonorum spiritualium inter membra Ecclesiæ. Defuncti enim in statu gratiæ, cum vivis ejusdem fidei & charitatis vinculo conjuncti, unam Ecclesiam & unum corpus efficiunt. *Neque enim piorum ani-*

me mortuorum separantur ab Ecclesia, quæ est etiam nunc regnum Christi ; inquit S. Augustinus, lib. 20. de Civit. c. 9.

Et verò si privati homines juvare possunt defunctos tanquam membra ejusdem corporis suis propriis satisfactionibus per modum suffragii ; cur eosdem juvare non posset summus Pontifex auctoritate publica de satisfactionibus Christi & Sanctorum, quæ sunt in spirituali Ecclesiæ thesauro, cujus ipse supremus dispensator est?

4. Denique quia thesaurus meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum commissus Ecclesiæ, non minus defunctis quàm vivis prodesse potest. Et aliunde charitas Ecclesiæ ad illos non minus quàm ad hos debet se extendere. His adde unanimem Theologorum consensum.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Potestas concedendi Indulgentias est potestas clavium. At potestas clavium non se extendit ad defunctos, ergo nec potestas concedendi Indulgentias.

Resp. Potestas clavium non se extendit quidem ad defunctos, quatenus est præcisè potestas ligandi & solvendi; sed ad eos se extendit ; quatenus est potestas dispensativa thesauri spiritualis Ecclesiæ, ad quam pertinent animæ defunctorum. Potestas quippe clavium non est solum potestas dispensativa thesauri Ecclesiæ constantis meritis ac satisfactionibus Christi & Sanctorum, quæ tam possunt applicari mortuis quàm vivis, licet diverso modo. Nam potestas clavium est potestas

potestas aperiendi Cœlum, ac proinde tollendi omne impedimentum consequendæ beatitudinis, qualis est reatus pœnæ temporalis retardans hanc consecutionem. Hoc autem impedimentum extra Sacramenta & Sacrificium Missæ tollitur per dispensationem thesauri Indulgentiarum, quæ non minus defunctis quàm vivis communicari possunt, cum defuncti sint membra Ecclesiæ, & illarum effectus capaces.

Nota. Per potestatem clavium intelligitur quæcumque potestas Ecclesiastica perducendi homines ad regnum Cœlorum, & tollendi omne impedimentum beatitudinis assequendæ, sive homines vocando & admittendo ad Ecclesiam: sive in eam jam admissos regendo, reconciliando Deo, & perficiendo: sive etiam defunctos juvando per thesaurum Ecclesiæ illis applicatum, ut liberentur à pœnis Divinæ justitiæ debitæ. Quæ potestas adæquatè sumpta, partim est ordinis, illa scilicet quæ per sacram Ordinationem confertur; partim est jurisdictionis, & auctoritatis dispensativæ. Auctoritas autem admittendi Catechumenos & juvandi defunctos per Indulgentias revocatur ad potestatem jurisdictionis, & sub illa moraliter comprehenditur; quia præsupponit eum, à quo manat, habere potestatem jurisdictionis in Ecclesia, & potestatem dispensandi thesaurum communem.

Inst. Potestas clavium nihil aliud est quàm potestas absolvendi à peccatis: ergo nullatenus extenditur ad defunctos.

Ant. Th. Moral. P. II.

Resp. Nego anteced. Nam potestas clavium adæquatè sumpta multiplex est ratione effectus, continet enim 1. Potestatem docendi cum auctoritate quæ ad fidem & mores pertinent. 2. Potestatem regendi Ecclesiam per leges & ordinationes. 3. Potestatem remittendi aut retinendi peccata, eaque puniendi in Sacramento Pœnitentiæ. 4. Potestatem ligandi & solvendi per censuras ecclesiasticas. 5. Potestatem remittendi pœnas justitiæ Divinæ debitæ, vel pro iis pretium offerendi per concessionem Indulgentiarum. 6. Denique potestatem dispensandi in votis & juramentis nomine Dei. Nam per potestatem clavium adæquatè sumptam intelligitur potestas perfecta perducendi homines ad regnum Cœlorum, & tollendi omne impedimentum beatitudinis assequendæ. Aliquando tamen potestas clavium sumitur in sensu restricto, nempe pro sola potestate absolvendi à peccatis, & satisfactionem pro illis imponendi.

Obj. 2. Potestas concedendi Indulgentias nititur hoc textu: *Quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cœlis.* At hic textus significat tantum potestatem absolvendi, quæ non extenditur ad defunctos. Ergo.

Resp. Nego min. Nam verbo *solvere* ibi significatur non solum judiciaria absolutio, sed etiam debiti solutio, quæ fit per oblationem pretii ex thesauro Ecclesiæ; item omnis dispensatio, & remotio impedimenti consequendæ beatitudinis.

Obj. 3. Non potest probari ex Scriptura

ptura potestas largiendi Indulgentias pro mortuis. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam hæc potestas continetur in his Christi verbis, Matth. c. 16. *Tibi dabo claves regni Cælorum. Et quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cælis.* Nam hæc verba significant potestatem jurisdictionis, & potestatem dispensandi spiritualementhesaurum Ecclesiæ ex meritis ac satisfactionibus Christi & Sanctorum constatum: qui thesaurus mortuis prodesse & applicari potest, ex eo offerendo Deo pretium solutionis pro defunctis, quod ipse pro sua benignitate acceptat pro iis, pro quibus vult.

Obj. 4. Conc. Trident. nullam facit mentionem Indulgentiarum pro mortuis: ergo iis non profunt.

Resp. Nego conseq. Quamvis enim expressam mentionem Indulgentiæ pro mortuis non fecerit, sufficienter tamen & saltem implicite docuit Indulgentias pro mortuis concessas, ipsis prodesse, cum generatim definit Indulgentias ab Ecclesia concessas, esse utiles. At Ecclesia non solum pro vivis, sed etiam pro mortuis Indulgentias concedit. Ergo Indulgentiæ sunt utiles non solum vivis, sed etiam mortuis.

Obj. 5. Sententia definitiva lata est de pœnis Purgatoriis subeundis. Ergo illæ pœnæ non possunt amplius remitti etiam mediatè.

Resp. Disting. anteced. Lata est sententia definitiva conditionata, *conc. ant.* absoluta, *nego antec.* & *conseq.* sententia de pœnis Purgatorii nunquam est omnino absoluta; sed includit

hanc conditionem. Ut anima tandem pœnas patiat, nisi ipsi applicentur satisfactiones alienæ, quibus fiat solutio Divinæ justitiæ. Quare cum anima pœnis illis liberatur, non propterea revocatur prior sententia; sed potius impletur, quia impleta est conditio sub qua non diuturniores pœnas decernebat.

Observa. Ut Indulgentiæ profint defunctis, debent specialiter in forma concessionis pro illis concedi. Ita S. Thomas, & Theologi communiter. Ratio est, quia Indulgentiæ iis tantum utiles sunt, pro quibus conceduntur: nam Indulgentiæ non pluribus nec aliis profunt quam expriment, sicut non plus valent quam sonant. Quod etiam patet ex usu Ecclesiæ: nam quoties Indulgentiæ ad mortuos extenduntur, expressa fit illorum mentio in forma concessionis.

Hinc si Indulgentia generatim concedatur pro omnibus Fidelibus, in ea non comprehenduntur mortui. Nam ex usu Ecclesiæ nomine Fidelium simpliciter intelliguntur solum viventes, vel quia illi soli simpliciter sunt in statu viatorum: vel quia illi soli subijciuntur potestati clavium adæquate sumptæ, & ab Ecclesia reguntur.

Imò Indulgentiæ etiam pro mortuis concessæ, ut illis profint, debent ipsis à Fidelibus vivis applicari. Quia animæ defunctorum illas pro se lucrari non possunt, cum opera injuncta per se præstare non possint. Unde Indulgentiæ fructus debet illis à Fidelibus vivis applicari, qui per executionem operis præscripti Indulgentiam lucrantur.

QUÆSTIO XVI.

Quomodo Indulgentiæ valeant pro defunctis?

Dico. Indulgentiæ valent pro defunctis per modum suffragii tantum, non per modum absolutionis judicariæ.

Prob. 1. Quia summi Pontifices sæpius declararunt, se Indulgentias pro defunctis concedere tantum per modum suffragii. 2. Quia Ecclesia non habet jurisdictionem in defunctos, qui non sunt amplius ejus subditi. Ergo non potest mortuis Indulgentiam largiri per modum absolutionis, quod est exercere actum jurisdictionis. Antecedens constat ex variis Pontificum declarationibus in jure contentis. Et ratio est, quia animæ defunctorum non possunt ab Ecclesia judicari. Nam Ecclesia non potest eas citare, earum causam agnoscere, eas ligare, cogere ad obedientiam, nec proinde eas absolvere.

Præterea summus Pontifex non est Judex & Pastor nisi Ecclesiæ visibilis.

Igitur Indulgentiæ profunt tantum defunctis per modum suffragii & solutionis, non per modum absolutionis judicariæ, sed ut hoc totum melius intelligatur, observanda sunt sequentia.

I. Indulgentia datur per modum absolutionis, cum Indulgentiam concedens remittit proximè & immediatè pœnam tanquam minister Dei, & judex locum ejus tenens, interim solvens Divinæ justitiæ ex thesauro sibi commissio. Indulgentia verò datur tantum per modum suffragii sa-

tisfactorii, cum Indulgentiam concedens non remittit pœnam; sed offert Deo pretium ex thesauro meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum, ut ipse remittat pœnam suæ justitiæ debitam. Itaque Indulgentiæ pro mortuis conceduntur per modum suffragii, quatenus offeruntur Deo satisfactiones Christi & Sanctorum quasi pretium, quo defunctorum animæ redimantur à pœna, quam Deus solus immediatè remittit. Hinc summus Pontifex solvit tantum pro defunctis, non eos absolvit, nec iis pœnam immediatè remittit; sed præcisè offert Deo pretium de thesauro Ecclesiæ, Deus verò acceptat, & pœnam remittit.

II. Suffragium generatim juxta S. Thomam est auxilium quoddam, quod unus Fidelis præbet alteri ad obtinendam à Deo remissionem pœnæ temporalis vel aliquid ejusmodi. Unde hic suffragium est communicatio & applicatio alienæ satisfactionis pro defuncto ad ei obtinendam remissionem pœnæ temporalis debitæ Deo ob peccata jam quoad culpam remissa.

III. Suffragia tribus modis defunctos juvant, scilicet per modum meriti de congruo, per modum impetrationis, & per modum satisfactionis. Indulgentiæ autem juxta Bellarminum non profunt mortuis nisi per modum suffragii satisfactorii; quia sunt tantum, inquit, satisfactoriæ. Quemadmodum igitur qui dat elemosynam, vel jejunat pro defunctis, non absolvit defunctos à reatu pœnæ, sed offert Deo satisfactionem illam pro defunctis, ut Deus eam acceptans libe-

ret defunctos à debito pœnæ quam persoluturi erant: sic Papa non absoluit animas defunctorum à reatu pœnæ, sed offert Deo ex thesauro satisfactionum, quantum necesse est ad solutionem pœnarum; & Deus acceptans satisfactionem illam communicatam animabus defunctorum, eas liberat à debito illo pœnæ.

Hoc tamen discriminis intercedit inter suffragia privatorum, & Indulgentias. 1. Quòd ad Indulgentiam dandam requiritur jurisdictio seu auctoritas, quia thesaurum communem dispensare non potest nisi Princeps Ecclesiæ. At ad suffragia privata offerenda nulla requiritur jurisdictio. 2. Quòd qui suffragia offert, non potest semper tantum offerre, quantum sufficit ad remittendam totam pœnam animæ defuncti persolvendam. At summus Pontifex offerre potest ex thesauro illo infinito quantum requiritur ad satisfaciendum integrè pro debito cujuscunque pœnæ: & ideò dicitur dare Indulgentiam plenariam, atque liberare per modum suffragii, quia offert quantum ad plenam satisfactionem sufficit.

Ex dictis collige potestatem concedendi Indulgentias esse simul potestatem jurisdictionis, & auctoritatis cujusdam dispensativæ thesauri ecclesiastici, quæ circa vivos quidem adjunctam habet rationem absolutionis judicariæ; circa defunctos verò solam rationem dispensationis & solutionis factæ per modum suffragii. Quare Indulgentiæ pro mortuis, & Indulgentiæ pro vivis in eo conveniunt, quòd in earum concessione fiat dispensatio

thesauri Ecclesiæ, & solutio ex Christi & Sanctorum meritis ac satisfactionibus applicatis. At in eo differunt, quòd respectu defunctorum fiat solutio tantum, & applicatio satisfactionum à Deo acceptanda: respectu autem vivorum præter solutionem pretii fiat vera & judiciaria absolutio.

QUÆSTIO XVII.

Utrum Indulgentia infallibiliter profint defunctis?

EX dictis constat, Indulgentias prodesse defunctis, saltem aliquibus, nempe iis, quibus prodesse Deo placuerit. Sed aliqui Theologi negant eas infallibiliter prodesse semper illis, quibus speciatim applicamus, sed solum quibus, quando, & quantum Deus voluerit: quemadmodum dicunt de eleemosynis, jejuniis, & ipso Sacrificio Missæ, quæ pro defunctis Deo offeruntur.

S. Thomas verò, S. Bonaventura, Suarez, & alii plures docent Indulgentias infallibiliter valere pro iis, pro quibus à Fidelibus applicantur, idque propter pactum quoddam Dei cum Christo initum, & promissionem Christi absolutè factam Petro & ejus successoribus, Matth. c. 16. *Tibi dabo claves regni Cælorum.... & quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cælis.* Quibus verbis nititur potestas Indulgentiarum tam pro defunctis quam pro vivis: ac proinde æquè infallibiliter pro utrisque valet illius potestatis legitimum exercitium. Item concessio Indulgentiarum pro defunctis est exercitium potestatis clavium. Hujus autem potestatis exercitium sem-

semper est validum & ratum apud Deum, si fiat legitime & ex rationabili causa, seu clave non errante, ut ajunt. Nam clavis semper aperit, si non errat, hoc est, si rationabiliter id intendat: alioqui inepta esset clavis, & solum ex illius defectu & inefficacia non sequeretur effectus, quod plane repugnat Christi verbis.

QUÆSTIO XVIII.

Quid requiratur ad hoc, ut Indulgentia prosint defunctis?

Dico 1. Ex parte concedentis requiritur præter auctoritatem, justa & rationabilis causa, quæ sit aliqua causa particularis ad honorem Dei & Ecclesiæ utilitatem pertinens, sicut de Indulgentiis pro vivis dictum est: ita ut Papa judicet gratiorem esse Deo rem illam, propter quam Indulgentias largitur, quam executionem justitiæ, quæ exercetur in expiandis animabus Purgatorii. Quare pro causa non sufficit utilitas illarum ani-

marum, vel gloria Dei præcisè redundans ex animarum illarum liberatione: nam si ista sufficerent, Christus ipse jam omnes animas liberasset.

Dico 2. Ex parte suscipientis Indulgentias pro defunctis requiritur 1. Integra executio operum injunctorum: quia Indulgentia non datur nisi sub hac conditione, quæ impleri non potest, nisi à vivente. 2. Ut tale opus fiat ex intentione lucrandi Indulgentiam defuncto: alioqui nullo modo factum esset pro illo, cui Indulgentia procuratur, quod tamen necessarium est ad effectum moralem, & in ipsa concessione Indulgentiæ postulatur. 3. Requiritur status gratiæ saltem in fine ultimi operis injuncti. Quia vivens applicat defuncto remissionem pœnæ temporalis quam consecutus est. Non potest autem illa consequi nisi sit in statu gratiæ saltem in fine ultimi operis injuncti.

TRACTATUS

DE

SACRAMENTO EXTREMÆ- UNCTIONIS.

EXtrema-Unctio est Sacramentum à Christo institutum ad conferendam ægroto, de vita periclitanti, gratiam, ad resistendum tentationibus, terendum patienter dolores, & peccati reliquias abstergendas, per Unctionem Olei benedicti, & orationem Sacerdotis.

QUÆSTIO I

*Utrum Extrema-Unctio sit Sacramentum
novæ legis?*

Nota. **E**Xtremam-Unctionem Sacramentum esse negarunt Waldenses, Wicleffus, Lutherus, & Calvinus contra quos;

Dico. Extrema-Unctio est verum ac propriè dictum novæ legis Sacramentum à Christo institutum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Jac. c. 5. Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & allevabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei. Ibi agitur de Extrema-Unctione, &

traduntur omnia, quæ ad verum & propriè dictum Sacramentum requiruntur, videlicet symbolum externum, consistens tum in materia, nempe Unctione Olei, tum in forma, nempe oratione; promissio gratiæ contenta his verbis: Allevabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei; institutio Christi; nam solus Christus potuit certis rebus & verbis gratiæ promissionem, proindeque vim infallibilem gratiam producendi annectere; institutio denique permanens: nam verba Apostoli spectant omnes omnium temporum Christianos infirmos.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiant, Origenes, qui hom. 2. in Levit. ait: Audi nunc quanta sint remissiones peccatorum in Evangeliiis. Est ista prima, qua baptizamur in remissionem peccatorum.... est adhuc & septima, licet dura & laboriosa, per poenitentiam remissio peccatorum, cum lavat peccator in lacrymis stratum suum.... & cum non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & querere medicinam, secundum eum qui ait: dixi, pronuntiabo adversum me injustitiam meam.

Tractatus de Sacramento Extremæ-Uñctionis. 439

meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei: in quo impletur & illud, quod Apostolus dicit: si quis autem infirmatur, vocet Presbyteros Ecclesiæ, & imponant ei manus, ungentes eum, &c.

S. Innocentius I. epist. ad Decentium, c. ult. postquam retulit Jacobi verba: Si infirmus aliquis in vobis est, vocet Presbyteros, &c. hæc subijcit: Quod non est dubium de Fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui Sancto Oleo Chrismatis perungi possunt: quo ab Episcopo confecto, non solum Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate ad ungendum. Et infra: pœnitentibus (publicis) istud (Oleum Chrismatis) fundi non potest, quia genus est Sacramenti: nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur concedi? „Hoc Innocentii I. „testimonium (inquit Bellarminus, „l. de Sacram. Extremæ-Uñct. c. 4.) „etiam si solum extaret, sufficere deberet. Nam auctor est antiquus, „siquidem anno 402. sedere cœpit: „estque vir Doctus & Sanctus, & ab „Augustino, Hieronymo & Chrysostomo mirifice commendatus: & „epistola ejus certa est: dicit expressè & clarè hanc Uñctionem esse „Sacramentum à Jacobo explicatum, „& ideo non dari iis, qui non sunt „capaces aliorum Sacramentorum; „nec ullus unquam veterum eum reprehendit, quòd Uñctionem infirmorum Sacramentum esse docuerit. „Et paulo inferius hæc subijcit Bellarminus: Ex hoc etiam testimonio colligimus, cur non extent multa hujus generis testimonia, idest, tam antiqua, & tam expressa: quia videlicet non habue-

runt occasionem de hac re scribendi. Nam nec Innocentius de hac re scripsisset, nisi Episcopo Eugubino dubitatio illa in mentem venisset, utrum Episcopus possit dare Sacramentum Uñctionis - Extremæ, an solus Presbyter.... alioqui enim de Sacramentis, quæ in usu quotidiano erant, non scribebant Patres, nisi coacti aliqua occasione, vel nisi hereticis respondendum esset. S. Augustinus, vel (ut alii volunt) S. Cæsarius, serm. 215. de tempore. Quoties aliqua infirmitas supervenerit, corpus & sanguinem Christi ille qui ægrotat, accipiat; & inde corpusculum suum ungat (per Presbyterum) ut illud quod scriptum est, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, & orent super eum ungentes eum Oleo, &c. videte, fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum Indulgentiam merebitur obtinere.

Prob. 3. Ex Conciliis, scilicet Re-giaticino, anno 850. celebrato, can. 8. ubi clarè hæc veritas asseritur, & ex quo sensus & usus Ecclesiæ octo priorum sæculorum satis innotescit. Florent. in decreto pro Armenis: denique Trident. sess. 14. de Extrema-Uñctione, cap. 1. & can. 1. ubi ait: Si quis dixerit Extremam-Uñctionem non esse verè & propriè Sacramentum, à Christo Domino nostro institutum, & à Beato Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, anathema sit.

Prob. 4. Ex perpetua praxi Ecclesiæ in administranda infirmis Extrema-Uñctione, quæ constat ex Origene, Innocentio I. Augustino, seu Cæsario, locis citatis; Gre-

440 Tractatus de Sacramento Extremæ-Uñctionis.

Gregorio Magno, l. de Sacramentis; Beda, in epist. Jacobi; & aliis.

Accedit ratio ex divina providentia desumpta, quam tradit Conc. Trident. sess. 14. in præmio doctrinæ de Extrema-Uñctione his verbis: *Clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia hominum hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Christiani conservare se integros; dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint: ita Extremæ-Uñctionis Sacramento finem vitæ, tanquam firmissimo quodam præsidio munivit. Nam etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam quarat & capiet, ut devorare animas nostras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suæ versutia nervos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam si possit divina misericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perspicit.*

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. S. Dionysius, in l. de Ecclesiastica hierarchia, ubi de Sacramentis agit, nullam mentionem facit Extremæ-Uñctionis.

Resp. Scriptori illius operis, quisquis sit, propositum non fuit de omnibus legis novæ Sacramentis in illo libro tractare, unde nec ibi de Pœnitentia, nec de Matrimonio agit. Similiter aliis Patribus propositum non fuit in suis libris de omnibus Sacramentis agere, sed de illis solum, de

quibus agendi necessitatem aliquam habebant.

Obj. 2. Non exstant exempla antiqua, quod Sancti viri in extremis agentes, Extremam-Uñctionem petierint. Ergo illa non fuit in usu &c.

Resp. 1. Aliqua ejusmodi exempla habemus. 1. Pro sexto sæculo apud Bollandum, Trefani Presbyteri exemplum, *Qui Oleum sanctæ reconciliationis accepit, & cum cordis intima contritione & humilitate suscepit...* Quæ postquam explevit, *Viaticum petiit.* 2. Pro septimo sæculo, exemplum S. Hunegundis apud Surium, in ejus vita, ubi ait: *Illæ conversæ ad eos, qui illic assistebant, Presbyteros, Sacræ Uñctionis Oleum, & Eucharistiam sibi petiit ministrari.* 3. Pro decimo sæculo, exemplum S. Oswaldi Episcopi Eboracensis, in ejus vita. 4. Pro undecimo sæculo, exemplum S. Leonis IX. in ejus vita. 5. Pro sæculo duodecimo, exemplum S. Malachiæ, de quo S. Bernardus in ejus vita hæc refert: *Jubet se sacro Oleo ungi... ungitur; & sumpto Viatico, fratrum se orationibus, & fratres commendans Deo, ad lectum revertitur.*

Resp. 2. Nego consequ. Nam (ut ait Bellarminus) res notissimæ & quotidianæ scribi non solent, certè quis neget S. Bernardum hoc Sacramentum postulasse & suscepisse, cum ex vita S. Malachiæ ab eo scripta constet eum maximi illud fecisse, & simul constet eum habuisse summam commoditatem hujus Sacramenti percipiendi, quippe qui mortem suam & præviderit & prædixerit? Et tamen scri-

Tractatus de Sacramento Extremæ-Uctionis. 441

Scriptum non est, ab eo susceptum fuisse hoc Sacramentum.

Obj. 3. Scriptura nullibi refert à Christo institutam fuisse Extremam-Uctionem. Ergo non est Sacramentum &c.

Resp. Nego consequ. Quia non omnia dicta & facta Christi referuntur in Scriptura, & multa ex sola Traditione habemus. Christus autem hoc Sacramentum post resurrectionem suam instituit, cum instituisset Sacramentum poenitentiae, *cujus consummativum existimatum est à Patribus*, inquit Conc. Trident.

Obj. 4. Extrema-Uctio, ut in Ecclesia datur, differt à ritu, de quo loquitur Jacobus: nam Jacobus requirit plures Sacerdotes, & fidem in illis; praescribit eandem Uctionem, quam adhibuerunt discipuli, Marc. 6. quæ certè non fuit Sacramentum; & ejus effectum soli orationi tribuit, constituitque in sola curatione corporum, ad quam solam illa Uctio instituta fuit. Ergo &c.

Resp. Nego anteced. Et totam ejus probationem. Nam 1. Numerus pluralis pro singulari ab Apostolo usurpatur, quod saepe contingit Scripturibus Sacris. 2. Ibi dicitur oratio fidei, non quòd sine fide administrari validè nequeat, sed quia fidei mysterium continet, & sola fide intelligitur, & pro solis Fidelibus instituta est. 3. Uctio, quam adhibuerunt Apostoli, Marc. 6. fuit tantum figura Uctionis à Jacobo promulgata, ut docet Conc. Trident. sess. 14. c. 1. de Extrema-Uctione. 4. Jacobus effectum tribuit orationi ut formæ Sacramenti

Ant. Th. Moral. P. II.

applicatae materiae, ideoque toti Sacramento. Præterea saepe in Scriptura, quod toti convenit, id parti tribuitur per Synecdochen, qua pars pro toto sumitur. 5. Illam Uctionem præcipuè institutam esse ad animæ sanctificationem & salutem, constat ex Traditione & ex his Jacobi verbis: *Allevabit eum Dominus* (per gratiam scilicet,) & *si in peccatis sit, remittentur ei.*

Obj. 5. Extrema-Uctio non habet effectum infallibilem. Nam non semper, sed rarò curat morbos, ut experientia constat. Ergo non est Sacramentum.

Resp. Extrema-Uctio, quantum est ex parte sua, & nisi ponatur obex, semper & infallibiliter producit effectum suum primarium ac principalem, qui est gratia sanctificans, & sanans animam cum auxiliis gratiæ ad superandas demonis tentationes idoneis: quod sufficit ad rationem Sacramenti. Corporalis autem sanitas est effectus hujus Sacramenti secundarius tantum ac minus principalis, & conditionatus, nempe si saluti animæ expediat: qui effectus non est infallibilis, quia non semper animæ saluti expedit.

Inst. Jacobi verbis uterque effectus eodem modo promittitur: ergo est æqualiter infallibilis.

Resp. Nego anteced. Nam gratia sanctificans cum suis auxiliis absolute promittitur infirmo, quia semper ei expedit: sanitas autem corporalis promittitur tantum sub hac conditione, si expediat saluti animæ infirmi. Quæ conditio satis intelligitur ex natura

442 Tractatus de Sacramento Extremæ-Uctionis.

tura Sacramenti, quod principaliter ad animæ sanctificationem & salutem institutum est.

Obj. 6. Uctiones cæremonia partim ab hæreticis nempe Valentinianis, partim ab Ethnicis originem ducit: ergo non est &c.

Resp. Nego anteced. Nam hæreticorum illorum ritus à nostro diversissimus fuit. Valentiniani enim (ut docet Bellarminus) mortuos ungebant aqua & oleo simul mixtis, ut esset illa Unctio loco Baptismi; & unguendo inauditis quibusdam & horribilibus verbis hebraicis utebantur. Nos verò solos morituros ungimus Oleo puro, adhibendo simul orationem simplicem à Christo quoad sensum institutam. Quod attinet ad Ethnicos, illi morem suum mortuos ungendi ab Israelitis sumpserunt, qui mortuorum suorum corpora ungere solebant, ut ex utraque Scriptura constat.

QUÆSTIO II.

Quanam sit materia Extremæ-Uctionis?

Dico 1. Materia remota hujus Sacramenti est Oleum Olivarum; est de fide.

Prob. 1. Ex Jac. 5. *Ungentes eum Oleo.* Nam Oleum simpliciter dictum est Oleum Olivarum. 2. Ex perpetua Ecclesiæ tum Græcæ, tum Latinæ praxi, quæ certò Traditionem ostendit. 3. Ex Conc. Florent. in decreto, in quo dicitur: *quintum Sacramentum est Extrema-Uctio, cujus materia est Oleum Olivarum per Episcopum benedictum.* Et ex Conc. Trident. sess. 14. c. 1. Ubi ait: *Intellexit Ecclesia materiam esse Oleum ab Episcopo be-*

neditum. Ratio à priori est voluntas Christi. Ratio congrua est, quia Oleum Olivarum ex se aptissimum est ad effectus hujus Sacramenti significandos: nam sanat, dolorem lenit, robur affert.

Obj. Innocentius I. Epist. 1. asserit Extremam-Uctionem administrari solitam fuisse cum Chrismate. Et Conc. Trident. omisit vocem Olivarum.

Resp. Ad 1. Innocentius per Chrisma intelligit Oleum Olivarum ab Episcopo benedictum, cui fortasse tunc temporis aliquid Balsami admiscebatur.

Resp. Ad 2. Conc. Trid. Explicari debet per praxim Ecclesiæ, quæ semper in hoc Sacramento Oleum Olivarum adhibuit. Præterea Oleum simpliciter dictum significat solum Oleum Olivarum.

Dico 2. Illud Oleum debet essentialiter esse benedictum ab Episcopo; vel per ipsum, vel saltem per Presbyterum ex ejus commissione.

Prob. 1. Quia Concilia Florent. & Trid. laudata id expressè docent. Nec dici possunt hanc benedictionem exprimere, quia necessaria est ex præcepto Ecclesiæ. Nam aqua Baptismi ex præcepto Ecclesiæ benedici debet, & tamen Concilia non assignant pro materia Baptismi aquam benedictam, sed aquam simpliciter, vel aquam naturalem.

2. Quia Veteres omnes, qui materiam Extremæ-Uctionis assignarunt, docuerunt esse Oleum ab Episcopo benedictum seu consecratum, scilicet In-

Tractatus de Sacramento Extremæ-Uctionis. 443

nocentius I. Epist. cit. S. Gregorius, lib. de Sacram. Beda, comment. in Epist. Jacobi; Concilium Cabilonense II. can. 4. Magister sententiarum, I. 4. dist. 23. S. Thomas, in 4. dist. 23. a. 3. & alii Veteres Theologi, uno excepto Franc. Victoria.

Obj. In Ecclesia Græca simplices Presbyteri ex antiqua consuetudine benedicunt istud Oleum, idque faciebant ante Schisma. Nec unquam de hac re reprehensi fuerunt ab Ecclesia Latina, imò hanc consuetudinem approbavit Clemens VIII. in instructione de ritibus Græcorum, anno 1595. edita.

Resp. Inde sequitur tantum sufficere, quod Oleum sit benedictum ab Episcopo, vel per se ipsum, vel per Presbyterum ex ejus commissione & auctoritate delegata: ita ut simplex Sacerdos non possit auctoritate propria illud valide benedicere. Presbyteri autem Græci Oleum infirmorum benedicunt, non auctoritate propria, sed ab Episcopis per antiquam consuetudinem tacite ipsis delegata.

Porro teste Arcudio Episcopi Græci istud Oleum per se semel in anno, more Latinorum, Feria quinta majoris hebdomadæ solemniter ritu consecrant, quamvis illius benedictionem reliquo anni tempore Presbyteris committant.

Inst. Presbyteri non possunt etiam ex commissione Episcoporum consecrare Chrisma pro materia Confirmationis: quia nempe Episcopi consecratio est de essentia materiæ Confirmationis. Ergo à pari nec possunt benedicere Oleum &c.

Resp. Nego consequ. Quia ex institutione Christi materia Confirmationis, qua Spiritus sancti plenitudo conferitur, debet esse consecrata ab Episcopo per se ipsum immediate. At Christus voluit ut materia Extremæ-Uctionis consecraretur ab Episcopo vel per se ipsum, vel per Presbyterum ex ejus commissione & auctoritate delegata, quæ Christi institutio nobis innotescit ex praxi Ecclesiæ. Nam in utraque Ecclesia, Latina & Græca nunquam nisi ab Episcopis Chrisma consecratum fuit, quamvis Oleum infirmorum à simplicibus Presbyteris, potestate sibi ab Episcopis expresse vel tacite delegata benedictum sit, & etiam nunc benedicatur in Ecclesia Græca.

Dico 3. proxima materia Extremæ-Uctionis est Unctio facta à Sacerdote.

Prob. 1. Ex Jac. 5. *Ungentes eum Oleo.* 2. ex verbis formæ, *per istam sanctam Unctionem &c.* 3. quia materia proxima Sacramentorum, quæ consistunt in usu, est applicatio materiæ remotæ. Applicatio autem Olei est Unctio seu actio inungendi.

QUÆSTIO III.

Quenam sit forma Extremæ-Uctionis?

Dico 1. Forma Extremæ-Uctionis hæc est: *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti. Amen.* Et ita de aliis sensibus. Constat. ex Conc. Flor. in decreto ex Trid. sess. 14. cap. 1. & Rituali Romano.

Quænam autem præcisè verba constituent totam essentiam formæ, dissentiant Theologi. Alii volunt eam

444 Tractatus de Sacramento Extremæ-Uctionis.

consistere in his verbis: *Indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum.* Alii verò in istis, *per istam Uctionem indulgeat tibi Deus;* eò quod hæc sola effectum Sacramenti sufficienter exprimant. Consentiant omnes omnia verba, quæ in Rituali Romano continentur, ex præcepto proferri debere.

Dico 2. Forma Græcorum, ut patet ex eorum Euchologio, hæc est. *Pater sancte, medice animarum & corporum, qui misisti unigenitum filium tuum Dominum nostrum Jesum-Christum, omnem morbum sanantem, & à morte liberantem; sana quoque hunc servum tuum à corporali spiritualique infirmitate, qua continetur, & vivifica eum per gratiam Christi tui, potentia pretiosa & vivifica Crucis, precibus Domine nostræ Dei Paræ semper Virginis, &c.* Quæ sequuntur continent invocationem Apostolorum, & aliorum Sanctorum, & addita sunt à Græcis posteribus.

Verba autem hujus formæ essentialia hæc sunt: *Pater sancte, sana hunc servum tuum à spirituali infirmitate.* Ex quo patet formam Græcorum non nisi accidentaliter differre à forma Ecclesiæ Latinæ.

Dico 3. De essentia formæ Extremæ-Uctionis est, ut sit deprecativa.

Prob. 1. Ex verbis Jacobi: *Orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini: & oratio Fidei salvabit infirmum.* Quibus verbis Apostolus docet materiam & formam, ut declarat Conc. Trident. sess. 14. cap. 1. at hæc verba (*Orent super eum: & oratio Fidei salvabit infirmum*) manifestè formam de-

precativam significant. 2. Ex praxi universalis Ecclesiæ. Nam tota Ecclesia Occidentalis utitur forma in Rituali Romano contenta, & tota Ecclesia Orientalis utitur forma in Græcorum Euchologio contenta; quæ utraque est manifestè deprecativa, cum consistat in orationibus supradictis. 3. Ex S. Thoma, in 4. dist. 23. q. 1. art. 4. q. 2. & S. Bonaventura, eadem dist. a. 1. q. 4. & aliis Theologis communiter.

Obj. 1. S. Gregorius, in l. de Sacrament. hanc Extremæ-Uctionis formam tradit: *Unngo te Oleo Sancto, sicut unxit Samuel David in Regem & Prophetam. Operare, creatura Olei, in nomine Dei Patris, &c.* Et similem formam exscripsit Serrarius ex Vetusto Haligarii ad Ebonem Remensem codice manuscripto, quæ sic habet: *Unngo te Oleo sanctificato, ut more militum & preparatus ad luctamen, aereas possis superare catervas. Operare, creatura Olei, in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, ut non lateat hic spiritus immundus, nec in membris, nec in medullis, nec in ulla compagine membrorum hujus hominis, sed operetur in eum virtus Christi Filii Dei altissimi, qui cum Patre & Spiritu-sancto vivit & regnat in secula seculorum. Amen.*

Resp. In his formulis verba, quæ totam formæ essentiam constituunt, sunt hæc: *Operare, creatura Olei, in nomine &c.* proindeque forma essentialis deprecativa est. Priora autem verba sunt tantum dispositio ad formam essentialem. Ita S. Thomas, in 4. dist. 23. q. 1. art. 4. q. 2. ubi ad hanc objectionem: *In quibusdam Ecclesiis*

fiis dicuntur hujusmodi verba in collatione hujus Sacramenti; Ungo hos oculos Oleo sanctificato in nomine Patris &c. Sic respondet: dicendum quod verba illa indicativi modi, quæ secundum morem quorundam præmittuntur orationi, non sunt forma hujus Sacramenti, sed sunt quadam dispositio ad formam, quæ scilicet sequitur, & consistit in oratione.

Dices. Olim Ecclesia Mediolanensis utebatur hac formula, quam S. Bonaventura refert, & Ambrosianam vocat: Ungo te Oleo sanctificato in nomine Patris, & Filii & Spiritus-sancti, ut more militis Uncti præparatus ad certamen, aereas possis superare catervas. Item ex Palacio, in libro Sacramentali Ecclesiæ Venetæ legitur hæc forma Extremæ-Uctionis: Ungo te Oleo Sancto, ut hac Uctione protectus, fortiter stare valeas adversus varias catervas, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti.

Resp. Hæc verba, quæ ut forma Sacramenti obijciuntur, sunt duntaxat præambulum veræ formæ Extremæ-Uctionis consistentis in oratione, quæ verba illa subsequitur.

Obj. 2. Alia Sacramenta non habent formam deprecativam, ergo nec istud.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est institutio Christi, qui voluit formam hujus Sacramenti, non aliorum, esse deprecativam, ut constat verbis Jacobi, & praxi Ecclesiæ. Christus autem æque potuit infallibiliter gratiam formæ deprecativæ alligare ac indicativæ.

QUÆSTIO • IV.

Quinam sint effectus Extremæ-Uctionis.

Dico. Varii sunt hujus Sacramenti effectus.

Constat 1. Ex Jacobi verbis supra citatis. 2. Ex Conc. Florentino, in decreto: *effectus est mentis sanatio, & in quantum expedit ipsius etiam corporis.* 3. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 2. ubi ait: *Res porro & effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur; & oratio Fidei salvabit infirmum (primariò & absolutè quoad animam, secundariò & conditionatè quoad corpus;) & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, dimittentur ei. Res etenim hæc gratia est Spiritus-sancti; cujus Uctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus sublevatur, & morbi incommoda ac labores levius fert, & tentationibus demonis, calcaneo insidiantis, facilius resistit. & sanitatem corporis interdum, ubi salutem animæ expedierit, consequitur.*

Igitur multiplex est Extremæ-Uctionis effectus.

Primus & primarius est gratia sanctificans cum jure ad gratias actuales, quæ dantur ad allevandum & corroborandum hominis ægrotantis animam contra morbi molestias ac dolores, & tentationes diaboli.

Secundus est absterio reliquiarum peccati, quæ sunt non solum

446 Tractatus de Sacramento Extremæ-Unionis.

pœnæ temporales peccatis debitæ, sed etiam anxietates, infirmitates, torpor seu languor ad bonum, angor, timor, quæ ex peccatis commissis contrahuntur. Plus autem aut minus abstergit pro dispositione recipientis.

Tertius est remissio peccatorum tum venialium, tum etiam mortalium. Nam si quæ supersint remittenda, remittit etiam quoad reatum culpæ, venialia quidem primariò, mortalia verò secundariò & in certis casibus.

Prob. 1. Ex Jac. 5. Et si in peccatis sit, remittentur ei. 2. Ex Tridentino cap. 2. citato. Res etenim hac gratia est Spiritus-sancti; cujus Unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit. 3. Ex forma ipsa: Indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti.

Non tamen idcirco Extrema- Unctio est Sacramentum mortuorum nisi secundariò, secundum quid, & cum addito restringente ad certos casus, in quibus solis remittit mortalia, nempe quando vel peccata remissa non fuerunt per Sacramentum Pœnitentiæ propter occultum aliquem defectum ministri: vel post absolutionem commissa sunt, sed memoria exciderunt, deposito tamen affectu ad illa, & elicitæ contritione imperfecta: vel homo propter privationem usus rationis & sensuum factus est incapax confessionis, nec antea habuit contritionem perfectam, sed tantum attritionem cum amore Dei imperfecto. Enim verò ex institutione Christi ad remissionem mortalium pœnitentiæ Sacramentum præmitti debet Extremæ- Unioni, si possit:

quòd si non possit, elicienda est contritio perfecta. Sed quia hæc difficilis est, & non rarò abest, utriusque defectum supplet Extrema Unctio, modò adsit attritio cum Dei amore, qualis requiritur in Sacramento Pœnitentiæ.

Ex quo patet quanti sint momenti Extremam- Unionem recipere, cum illius ope salvari possit qui alioqui damnandus fuisset, ut docet Sanctus Carolus, in instructione de hoc Sacramento.

Quartus effectus. Sanitatem corporis interdum, ubi animæ saluti expedierit, confert, ut docet Concil. Trident. suprà cit. Unde non semper, sed aliquando tantum hunc habet effectum, nempe si animæ saluti expedierit. Quod etiam intellige secundum Divinam providentiam, secundum quam non semper expedit turbari rerum ordinem, & causarum naturalium exigentiam frustrari. Quare hunc effectum impediunt, qui hoc Sacramentum non suscipiunt, nisi cum morbus ita invaluit, ut jam sine miraculo sanari nequeat.

QUÆSTIO V.

Quodnam sit subiectum Extremæ- Unionis?

Dico. Iis solis, qui sunt in gravi mortis periculo, orto ex aliquo morbo, seu aliqua corporis infirmitate, validè administrari potest Extrema- Unctio. Ita omnes Theologi contra Græcos recentiores, qui eam pœnitentibus sanis administrant. Hancque assertionem nostram certam esse asserit Suarez.

Prob.

Tractatus de Sacramento Extremæ-Uctionis. 447

Prob. 1. Ex Jacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis?* Quæ verba sanos excludunt, ut constat ex unanimi Doctorum sensu, & perpetua praxi Ecclesiæ, & verbum græcum significat graviter ægrotum. 2. Ex Concil. Florentino in decreto, ubi ait: *Hoc Sacramentum nisi infirmo, de cujus morte timeatur, dari debet.* 3. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. Ubi Extremam-Uctionem vocat Uctionem infirmorum. Et cap. 3. ait: *Declaratur etiam esse hanc Uctionem infirmis adhibendam.* Et nullibi nisi infirmorum mentionem facit, cum de subiecto hujus Sacramenti loquitur. 4. Ex Rituali Romano, qui de hoc Sacramento agens, ait: *At primum excipiuntur, qui sano & firmo corpore sunt; iis enim Extremam-Uctionem tribuendam non esse, & Apostolus docet, cum inquit, infirmatur quis in vobis?* Et ratio ostendit; si quidem ob eam rem instituta est non modo ut animæ, sed etiam ut corpori medicinam afferat, &c.

Obj. In Euchologio Græcorum leguntur aliqua de unguendis sanis Oleo infirmorum.

Resp. 1. Ista à posterioribus Græcis inserta fuisse, testatur Arcudius.

Resp. 2. Quæ in Euchologio leguntur de sanis unguendis, significant tantum poenitentes sacramentaliter confessos absolutos, unguendos Oleo infirmorum, sed sine forma Sacramentali, ideoque sine Sacramento. Unde ungebantur Oleo benedicto, sicut nunc Fideles tingunt frontem aqua benedicta.

QUÆSTIO VI.

Quisnam sit Minister Extremæ-Uctionis?

Dico 1. Solus Sacerdos est Minister Extremæ-Uctionis. Est de fide.

Prob. 1. Ex Jac. 5. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ.* 2. Ex Traditione, *cujus testis est perpetua praxis Ecclesiæ.* 3. Ex Conc. Florent. in decreto. 4. Ex Trid. sess. 14. can. 4. ubi ait: *Si quis dixerit, Presbyteros Ecclesiæ quos Beatus Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate Seniores in quavis communitate: ob idque proprium Extremæ-Uctionis Ministrum non esse solum Sacerdotem; anathema sit.*

Obj. 1. Innocentius I. epist. 1. c. 8. post verba Jacobi recitata, sic ait: *quod non est dubium de Fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto Oleo Chrismatismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solum Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate ad unguendum.* Ergo ex Innocentio Fideles Laici sunt etiam Ministri, &c.

Resp. Nego conseq. Nam vel loquitur de usu passivo Olei Benedicti; ita ut sensus sit Fidelibus omnibus & non solis Sacerdotibus licere recipere Extremam-Uctionem, & accersere Presbyteros, qui eam sibi vel suis administrent. Vel si intelligatur de usu activo, sensus est; non solum Sacerdotibus, sed etiam Laicis Fidelibus licere uti Oleo per Episcopum benedicto in sua vel suorum necessitate; sed

448 Tractatus de Sacramento Extremæ-Uctionis.

sed cum hoc discrimine, quòd Fideles non Sacerdotes illo Oleo uti tantum possint ad membrum morbo affectum vel frontem ungendum absque forma Sacramentali, ad modum scilicet quo tangebant frontem vel alias corporis partes aqua benedicta: Sacerdotes verò possint insuper illo Oleo uti ad efficiendum Sacramentum, addendo formam Sacramentalem super alios cum debita intentione. Fideles quippe olim utebantur Oleo benedicto fere ad modum, quo nunc aqua benedicta utuntur.

Obj. 2. Saltem plures requiruntur Sacerdotes ad ministrandum validè hoc Sacramentum: nam Jacobus dicit, *inducat Presbyteros.* Ergo unus Sacerdos non sufficit.

Resp. Nego anteced. Nam Jacobus pluralem numerum pro singulari usurpavit, usus communi modo loquendi, quemadmodum cum dicitur: si quis morbo laborat, medicos accersat. Sic etiam Christus locutus est, cum, Luc. 17. dixit: *Ostendite vos Sacerdotibus:* nam satis erat, si Leprosus uni Sacerdoti se ostenderet, ut constat ex Levit. c. 14. unum autem Sacerdotem hic sufficere constat

ex Conc. Florent. & praxi Ecclesiæ, quæ errare non potest in administratione Sacramentorum.

Dico 2. Omnis Sacerdos validè administrare potest Extremam-Uctionem. Quia in tali ministerio jurisdictionis non est de substantia Sacramenti, nec illius Principium; sed est solum conditio necessaria ut licitè fiat.

Dico 3. Extrema Uctio non potest licitè administrari nisi à Pastore proprio, vel alio de ejus licentia. Nam administratio Sacramenti est officium Pastoris, quod usurpare propria auctoritate in materia gravi gravis est culpa; cum id ei injuriosum sit, & repugnet recto regimini, ac debito ordini.

In casu tamen necessitatis, quo alioqui infirmus sine hoc Sacramento moriturus esset, quilibet Sacerdos potest & debet ex charitate illud ministrare: nam tunc Ecclesia hanc facultatem concedere censetur. Neque in Clement. I. de privileg. ubi excommunicantur Regulares, qui sine licentia Parochi illud Sæcularibus conferunt, hic casus necessitatis comprehenditur, alioqui esset in destructionem.

TRACTATUS

DE

SACRAMENTO ORDINIS.

ORdo dupliciter sumitur: 1. pro gradu, seu statu Clericorum ad certa officia Ecclesiastica consecratorum; & sic sumptus, est quid permanens. 2. Pro ipsa Ordinatione, seu actione, qua homines in illo gradu, seu statu Clericorum constituuntur, & ad officia illa Ecclesiastica stabiliter consecrantur. Ordo sic desumptus, est aliqua actio transiens.

Ordinatio rectè describitur ceremonia sacra, qua stabiliter confertur potestas ad exercenda certa ministeria Ecclesiastica. Ordinatio autem spectata ut Sacramentum rectè definitur: Sacramentum novæ legis, quo stabiliter confertur potestas ad conficiendum Eucharistiam & alia Sacramenta, atque ad alia Ecclesiastica ministeria exercenda. Ordo verò est hujusmodi potestas stabiliter collata.

QUÆSTIO I.

Quot sunt Ordines?

Dico. In Ecclesia sunt septem Ordines, & ab initio fuerunt, videlicet Sacerdotis, Diaconi, Subdiaconi, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii.

Constat ex Conc. Trident. sess. 23.
Ant. Th. Moral. P. II.

cap. 2. ubi ait: *Non solum de Sacerdotibus, sed & de Diaconis sacra litera apertam mentionem faciunt . . . & ab ipso Ecclesie initio sequentium Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii in usu fuisse cognoscuntur.* Enim verò Ignatius martyr horum Ordinum ut jam in Ecclesia primo sæculo usurpatorum, exceptis Acolythiis, qui apud Orientales distincti non erant à Lectoribus, quorum proinde nomine comprehendantur, meminit in sua ad Antiochenes epist. anno circiter 109. scripta, ubi ait: *Saluto Subdiaconos, Lectores, Cantores, Ostiarios, Laborantes, Exorcistas, Confessores.* Hos autem omnes septem Ordines, ut jam in Ecclesia Romana antiquitus usitatos enumerat Cornelius Papa circa annum 250. in epist. ad Fabium Antiochenum, in qua hæc contra Novatianum anti-Papam ait: *Ergo ille Evangelii vindex ignorabat unum Episcopum esse oportere in Ecclesia Catholica; in qua tamen sciebat . . . Presbyteros quidem esse quatuor & quadraginta; septem autem Diaconos, totidemque Subdiaconos, Acolythos duos & quadraginta, Exorcistas & Lectores cum Ostiariis quinquaginta duos.* Eisdem quoque omnes recenset sæculo quarto Conc. Carthag. IV. multis

tis canonibus : sæculo sexto S. Gregorius, in l. de Sacram. sæculo octavo Ordo Romanus. De posterioribus sæculis ne hæretici quidem dubitant.

Porro ex illis Ordinibus tres priores dicuntur tum majores, quia majorem potestatem conferunt, & hominem in altiori gradu constituunt : tum sacri, quia annexum habent castitatis votum. Quatuor posteriores vocantur minores & non sacri ; quia hominem in minori gradu potestatis constituunt, nec annexum habent castitatis votum, quo homo Deo specialiter consecratur.

Obj. 1. Dionysius Areop. lib. de Eccl. Hierar. c. 5. & Hieronymus, in c. 19. Isaïæ, tres tantum recensent Ordines Ecclesiasticos nempe Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum.

Resp. Ideo tres tantum illos Ordines ibi referunt, quia sufficiebant ad suum propositum, nec intendebant omnes Ecclesiasticos Ordines enumerare. Nam Dionysius, si tamen Dionysius est, intendebat tantum referre numerum Hierarchiarum Ecclesiæ militantis : quæ tres sunt, nimirum Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum. Diaconi enim præsent etiam plebi sub Episcopis & Presbyteris, ut docet Hieronymus, in cap. 2. epist. ad Titum, & ante ipsum Ignatius, in epist. ad Trallianos.

Porro Hieron. alibi alios Ordines Ecclesiasticos commemorat ; Subdiaconos quidem, ep. 91. Acolythos & Lectores, ep. 2. Exorcistas denique & Ostiarios, quos ædituos appellat, in Comment. in c. 2. epist. ad Titum.

Obj. 2. Ignatius martyr, epist. ad Antiochenos, Concil. Laodicenum, & Epiphanius non ponunt Acolythos inter Ordines Ecclesiasticos. Præterea officia Acolythi, Lectoris, & Ostiarii sapissimè à Laicis exercentur : ergo non sunt Ordines Ecclesiastici.

Resp. ad 1. Inde sequitur tantum Acolythorum Ordinem non fuisse in Orientali Ecclesia, vel potius Acolythos in Orientali Ecclesia non fuisse distinctos à Lectoribus, qui Acolythorum munereungebantur. At semper fuit in Ecclesia Occidentali Acolythi Ordo, & quidem ab aliis omnibus distinctus.

Resp. ad 2. Officia trium illorum Ordinum convenientius ab Ordinatis Clericis quàm à Laicis exercentur : quod sufficit, ut detur specialis Ordinatio ad illa ritè obeunda.

Obj. 3. Episcopatus est Ordo distinctus à Presbyteratu. Item prima tonsura, c. Cum contingat, de ætate præficiendorum, vocatur Ordo Clericalis. Ergo plures sunt Ordines quàm septem.

Resp. ad 1. Sacerdotium in assertione nostra genericè sumitur, nempe ut complectens Presbyteratum, & Episcopatum : qui sunt duæ species Sacerdotii, quarum ultima nempe Episcopatus adæquatè sumpta includit primam, non vicissim. Et idcirco Episcopatus non numeratur ut Ordo distinctus & specialis à Sacerdotali Ordine.

Resp. ad 2. Ordo ibi non sumitur propriè pro gradu scilicet Ecclesiastico, sed pro statu Clericali, in quo homo per tonsuram constituitur, & sic per eam distin-

distinguitur à Laico, & beneficiorum Ecclesiasticorum capax fit.

Obj. 4. Ignatius, epist. citata, inter Ordines Ecclesiasticos recenset cantores, & laborantes seu fossarios, quorum officium erat mortuos sepelire. Idem de laborantibus asserit Epiphanius.

Resp. Duplex est responsio: alii volunt à Patribus illis cum Ordinibus Ecclesiasticis commemorari cantores & fossiores, ut mera officia, non ut Ordines. Sic Ignatius post Ordinato nominat Confessores & Virgines quia non intendebat solos Ordines commemorare. Alii censent cantores, & laborantes, seu fossiores fuisse Ordines Ecclesiasticos in Orientali Ecclesia, non tamen in Occidentali: ideoque plures olim fuisse quàm septem Ordines apud Orientales, non autem apud Occidentales.

Porro consecratio Diaconissarum, de qua loquitur Concilium Epaomen- se, can. 20. fuit mera benedictio, nec fuit unquam Ordo Ecclesiasticus in Ecclesia Occidentali; quamvis hunc fuisse in Orientali doceant aliqui. Jam verò in Orientali Ecclesia à multis sæculis esse desierunt non solum Diaconissæ, sed etiam cantorum, & laborantium, imò & Exorcistarum atque Ostiariorum Ordines, ut patet ex Græcorum Euchologiis, in quibus nihil de horum omnium Ordinatione seu consecratione traditur.

QUÆSTIO II.

Quenam sint singulorum Ordinum officia?

Dico 1. Ex Pontificali Romano quinque sunt officia Presbyteri, nimirum *offerre* Sacrificium; *benedicere* populum, & alia quæ non exigunt benedictionem Episcopalem; sub Episcopo *præesse*, id est, Ecclesiam regere; *prædicare*, & *baptizare*; & Fideles *absolvere*. Quæ quidem Officia exercere non possunt Presbyteri nisi cum dependentia ab Episcopo.

Dico 2. Ex Pontificali Romano *Diaconum oportet Ministrare ad altare, Baptizare, & Prædicare*. Diaconi igitur officia, ad quæ immediatè ordinatur, sunt, ut Sacerdoti in Sacrificio Missæ ministret, eumque in aliis divinis officiis adjuvet, & ex ejus commissione (accedente Episcopi licentia) prædicet, & in necessitate, vel ob gravem causam cum Episcopi licentia baptizet etiam solemniter. Quòd autem Evangelium solemniter canat in Missa, hoc provenit à determinatione Ecclesiæ, quæ ejusmodi cæremonias instituit.

Præterea Diaconi in veteri Ecclesia Eucharistiam deferrebant & præbebant Laicis in absentia Sacerdotum; & pœnitentes publicos in absentia Episcopi & Presbyteri reconciliabant Ecclesiæ. Item bona Ecclesiastica administrabant, & eleemosynas dispensabant.

Dico 3. Ex Pontificali Romano, *Subdiaconum oportet aquam ad ministerium altaris preparare; Diacono ministrare; Pallas altaris & Corporalia abluere; Calicem & Patenam in usum Sacrificii eidem offerre; Item Panem consecran-*

dum in ea quantitate, quæ ad populum communicandum sufficiat, in altari collocare, & epistolam solemniter canere cum Manipulo. Quare Subdiaconus Ordinatur, ut Diacono, in iis quæ ad Sacrificium pertinent, ministret.

Dico 4. Acolythi officia sunt, *Ceroferarium ferre, luminaria Ecclesiæ accendere, vinum & aquam ad Eucharistiam ministrare.* Ita Pontif. Romanum. Ex eodem Pontificali Exorcistæ officia sunt, *abjicere demones, & dicere populo, ut, qui non communicat, det locum (aliis scilicet communicare volentibus) & aquam in ministerio baptismi fundere.* Sed nunc exorcismi Ecclesiæ super Energumenos non leguntur nisi à Sacerdotibus.

Lectoris officia sunt, *Legere ea, quæ prædicat; & Lectiones cantare; & benedicere Panes, & omnes fructus novos.* Ita Pontificale Romanum. Sed hæc officia, quæ sine solemnitate & extra tempus Sacrificii olim à Lectoribus exercebantur, jam pridem ab illis non amplius exercentur.

Ostiarii denique officia ex eodem Pontificali sunt, *percutere Cymbalum & Campanam; aperire Ecclesiam, & sacrum; & Librum aperire ei qui prædicat.*

QUÆSTIO III.

Utrum Ordo, seu Ordinatio sit Sacramentum?

Dico 1. Ordo, seu Ordinatio saltem aliqua est Sacramentum. Est de fide contra Lutherum & alios hæreticos.

Prob. 1. Ex Scriptura, 2. Tim. c. 1. Admonco te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. Quæ verba significant Timotheum Ordinatum fuisse certo quodam ritu sensibili, (nempe impositione manuum, conjuncta scilicet, cum certis verbis sacris) & gratiæ collativo, ideoque à Christo instituto, & quidem in Ecclesia semper duraturo, ut constat ex eodem Apostolo, 1. Timoth. c. 5. *Manus cito nemini imposueris.* Ex quibus colligitur Timotheum habere potestatem ordinandi deinceps alios, ideoque aliis Episcopis eandem potestatem competere. Atqui ritus externus, gratiæ collativus, & à Christo permanenter institutus, est verum Sacramentum. Ergo Ordinatio aliqua est Sacramentum.

2. Ex Traditione Patrum apud Belarminum. Pro omnibus sit S. Augustinus, l. 2. contra epistolam Parmeniani, cap. 13. ubi contra Donatistas probat Sacramentum Ordinis semel acceptum amitti non posse, quia Baptismus amitti nequit, propter characterem scilicet utriusque indelebilem, & potestatem per illum acceptam; sic enim ait: *Ipsi explicant, quomodo Sacramentum Baptizati non possit amitti, & Sacramentum Ordinati possit amitti.... Si enim utrumque Sacramentum est quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri Sacramento injuria facienda est.*

3. Ex Conciliis Chalced. act. 15. can. 2. ubi Episcopus, qui propter pecuniam ordinat, dicitur non venalem gratiam in venditionem deducere. Florent.

in decreto pro Armenis; & Trid. ſeſſ. 23. can. 3. *ſi quis dixerit, Ordinem ſive ſacram ordinationem non eſſe verè & propriè Sacramentum, à Chriſto Domino inſtitutum anathema ſit.*

Dico 2. Ordinatío Sacerdotis eſt verè & propriè Sacramentum. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per ſacram Ordinationem non dari Spiritum-ſanctum; ac proinde fruſtra Episcopos dicere, accipe Spiritum-ſanctum; aut per eam non imprimi Characterem; vel eum, qui Sacerdos ſemel fuit, Laicum rursus fieri poſſe; anathema ſit.* 2. Quia eſt de fide aliquam Ordinationem eſſe Sacramentum. At nulla eſt in particulari, cui id magis competat; cum per Sacerdotis Ordinationem conferatur poteſtas maxima & ſupernaturalis, nempe poteſtas conſecrandi Eucharistiā, & Pœnitentes ſubditos abſolvendi à peccatis: idque maximè conveniens fuit, ut nempe tanta poteſtas daretur per Sacramentum collativum gratiæ ſanctificantis cum jure ad ſpecialia auxilia conjunctæ, & ſic homo tanto miniſterio dignè fungi poſſit.

De utraque hac aſſertione conſentiunt Doctores omnes Catholici: ſed inter ſe diſſident de aliis Ordinationibus.

QUÆSTIO IV.

Utrum Ordinatio Episcopii ſit Sacramentum?

Dico. Ordinatio Episcopii eſt verè ac propriè Sacramentum.

Prob. 1. Ex Scriptura, 1. Tim. c. 4.

Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per Prophetiam, cum impositione manuum preſbyterii. Quibus verbis ſignificatur Ordinatio Episcopalis, ut conſentiunt Interpretes. Atqui Ordinatio his verbis expreſſa eſt verum Sacramentum; nam eſt cæremonia externa, gratiæ collativa, ideoque à Chriſto inſtituta. 1. Eſt cæremonia externa, nempe impositio manuum cum certa verborum forma, quæ ſignificatur nomine Prophetiæ, nam Prophetiæ nomen in Scriptura ſignificat non ſolùm prædictionem rei futuræ, ſed etiam quemlibet ſermonem à Deo traditum, imò & Myſteriorum Divinorum explicationem, atque miraculorum patratiōem. 2. Hæc cæremonia confert gratiam, ut patet ex verbis allatis. Ergo, &c.

2. Ex Patribus. Pro omnibus ſint S. Ambroſius, l. de dignitate Sacerdotali, c. 5. ubi ait: *Quis dat, frater, Episcopalem gratiam? Deus: ſed tamen per hominem dat Deus. Homo imponit manus, Deus largitur gratiam.... Episcopus initiat Ordinem, & Deus tribuit dignitatem.* Et S. Leo epiſt. 87. Dicente Apoſtolo, ut inter alias electionis regulas is Episcopus ordinetur, quem unius uxoris virum fuiſſe aut eſſe conſiterit, tam ſacra ſemper habita eſt iſta præceptio, ut etiam, &c. *Quis ergo diſſimulare audeat, quod in tanti Sacramenti perpetratur injuriam, Bigamum ordinando Episcopum?*

3. Ex Concil. Trident. ſeſſ. 23. can. 4. ubi generaliter definit Episcopos ordinando non fruſtra dicere, *accipe Spiritum-ſanctum.* Ergo in omni Ordinatione, in qua Episcopus ordinans dicit, *accipe Spiritum-ſanctum,* revera

revera Spiritum-sanctum dat: ac proinde omnis Ordinatio, in qua Episcopus hæc verba profert, est Sacramentum; nam nulla ceremonia externa, nisi sit Sacramentum, conferre potest Spiritum-sanctum, nempe gratiam sanctificantem. Atqui Episcopus in Ordinatione Episcopi dicit: *accipe Spiritum-Sanctum*. Ergo Ordinatio Episcopi est Sacramentum.

Ratio est, quia Ordinatio Episcopalis dat potestatem conficiendi Sacramenta, nempe Ordinationem Sacerdotis, & Confirmationem, quæ sine statu gratiæ licite & dignè conferri non possunt. Ergo exigit, ut per eam conferatur Ordinato gratia sanctificans cum jure ad gratias actuales ad potestatem acceptam dignè & licite exercendam: ac proinde debet esse Sacramentum.

Obj. 1. Si Ordinatio Episcopalis esset Sacramentum, Ordines essent plures quàm septem: nam Episcopatus est Ordo novus, distinctus à Presbyteratu. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Non inde sequitur plures esse Ordines eo scilicet sensu, in quo dicuntur septem esse Ordines. Nam Ordines sumuntur ab habitudine quam habent ad Eucharistiam, & dicuntur esse tantum septem relatè ad illam conficiendam, ut constat ex Conc. Trident. relatè enim ad Eucharistiam, unum est genericè Sacerdotium, consistens præcisè in potestate conficiendi Eucharistiam. Sacerdotium autem sic sumptum dividitur in duas species, quarum una includit aliam, sed non vicissim,

nempe in Sacerdotium majus quod est Episcopatus, & Sacerdotium minus quod est Presbyteratus. Nam potestas conficiendi Eucharistiam alia est conjuncta cum potestate communicandi aliis eandem potestatem: alia verò non est cum tali potestate conjuncta, sed est simplex potestas conficiendi Eucharistiam, & quidem cum dependentia à majore quoad usum.

Quare Ordo Sacerdotii genericè sumpti, ut sumitur, cum septem tantum Ordines numerantur, dividi potest in duos Ordines seu gradus, quorum superior est Episcopatus, & inferior est Presbyteratus: & sic sunt octo Ordines, quorum duo primi continentur sub eodem genere, nempe sub Sacerdotio, quod relatè ad Eucharistiam est supremus Ordo, cum relatè ad Eucharistiam non possit esse potestas major & excellentior potestate illam conficiendi, & dandi potestatem eandem conficiendi.

Obj. 2. Ergo erunt plusquam septem Sacramenta.

Resp. Disting. Sacramenta erunt plusquam septem in specie infima, *conc.* in specie superiori, *neg.* sunt septem Sacramenta in specie, id est, sunt septem species Sacramentorum. Unde Ordo est species Sacramenti: diversæ autem Ordinationes sunt diversæ Ordinis species infimæ.

Obj. 3. Episcopalis Ordinatio non confert potestatem consecrandi Eucharistiam: ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego consequ. Nam confert potestatem dandi, potestatem conficiendi Eucharistiam, & confert etiam potesta-

potestatem Chrisma conficiendi & confirmandi. Supponit etiam essentialiter potestatem conficiendi Eucharistiam. Nam Episcopatus quoad Ordinem spectatus, essentialiter includit Sacerdotium, seu Potestatem consecrandi Eucharistiam; cum Episcopatus nihil aliud sit quam summum Sacerdotium, Episcopus enim est summus Sacerdos, ut docent Patres. Quare Episcopatus includit essentialiter tum potestatem conficiendi Eucharistiam, tum potestatem communicandi per Ordinationem aliis potestatem illam conficiendi, tum potestatem Chrisma conficiendi & confirmandi.

Obj. 4. Si Episcopatus est Sacramentum, certè characterem imprimit. Jam verò vel hic character est perfectior characterè Presbyterali, vel non. Neutrum dici potest. Ergo.

Resp. Nego min. Et dico characterem Episcopalem adæquatè sumptum esse perfectiorem & majorem extensivè Presbyterali: nam character Episcopalis adæquatè sumptus est complexum ex duplici characterè, quorum unus imprimitur per Ordinationem Presbyteri, alter per Ordinationem Episcopi: unde ad plura extenditur. Character autem Episcopalis inadæquatè sumptus, nempe pro characterè partiali per Ordinationem Episcopi impresso, est adhuc extensivè major ac perfectior characterè Presbyterali; qui ad plures effectus extenditur, & plures potestates constituit aut saltem significat: sed est minor & minùs perfectus in-

tensivè, ut docet Bellarminus; quia character Presbyteralis est potestas conficiendi Eucharistiam, vel saltem signum hujus potestatis, quæ est inter omnes Ordinis potestates excellentissima.

Obj. 5. Si Episcopatus esset Sacramentum, posset Ordinari Episcopus, qui non esset Presbyter. Falsum consequ. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia Ordinatione Episcopi essentialiter præsupponit Ordinationem Presbyteri. Nam Ordinatione Episcopi est ea, qua quis ex Sacerdotè simplici fit summus Sacerdos; & potestas communicandi aliis potestatem conficiendi Eucharistiam, per se & essentialiter præsupponit ipsam potestatem conficiendi Eucharistiam. Unde unum Sacramentum Ordinis pendet ab alio.

Inst. Qui non est Diaconus, potest validè Ordinari Presbyter. Ergo à pari qui non est Presbyter potest validè Ordinari Episcopus.

Resp. Nego consequ. Ratio disparitatis est, quòd Diaconatus non sit pars essentialis Presbyteratus, sicut Presbyteratus est essentialis pars Episcopatus. Nam Presbyteratus Diaconatum non continet formaliter, seu secundum se & tanquam sui partem priorem, sed tantum eminenter & virtualiter: Episcopatus verò Presbyteratum continet formaliter & tanquam sui partem. Unde potest quis Ordinari validè Presbyter qui non sit Diaconus, quamvis carens Presbyteratu non possit Ordinari Episcopus.

Porro potest quis eodem tempore, sed successivè & per duas Ordinationes

nes distinctas Ordinari Presbyter & Episcopus. At nemo potest per unam eandemque Ordinationem Episcopalem fieri Sacerdos & Episcopus; quia Ordinatio Episcopalis & Ordinatio Presbyteralis sunt duo Sacramenta distincta, quæ proinde effectus distinctos producant.

Obj. 6. Ordo Episcopalis non numeratur tanquam distinctus ab Ordine Presbyterali: ergo non est novum Sacramentum distinctum.

Resp. Nego consequens. Nam ideo non numeratur tanquam Ordo distinctus, quia Sacerdotalem Ordinem essentialiter includit; & Ordo Episcopalis adæquatè sumptus distinguitur tantum inadæquatè ab Ordine Sacerdotali.

QUESTIO V.

Utrum Ordinatio Diaconi sit Sacramentum?

Dico. Ordinatio Diaconi est verè ac propriè Sacramentum. Ita Theologi communiter contra Durandum & Cajetanum, quorum opinio à multis censetur temeraria.

Prob. 1. Quia, Act. c. 6. Diaconi Ordinantur ab Apostolis per manus impositionem, ideoque eadem ceremonia qua Episcopi & Presbyteri, & quidem adhibita certa oratione, seu verborum forma quæ dicitur oratio, quia est virtualiter deprecativa, quamvis sit formaliter indicativa. Constat ex his verbis: *Et orantes* (Apostoli) *imposuerunt eis manus.* 2. Ex Conc. Trident. sess. 23. can. 4. generaliter definiente Episcoporum in Ordina-

tione non dicere frustra, *accipe Spiritum-sanctum.* Ergo in omni Ordinatione, in qua Episcopi hæc verba proferunt, dant Spiritum-sanctum, alioqui ea frustra proferrent. Atqui Episcopi in Ordinatione Diaconi dicunt, *accipe Spiritum-sanctum:* ergo revera in Ordinatione Diaconi conferunt Spiritum-sanctum. Ergo Ordinatio Diaconi est Sacramentum: nam quælibet cæremonia Sacra, qua confertur Spiritus-sanctus, nempe gratia sanctificans, est Sacramentum. Item in Ecclesia Græca eodem planè modo Diaconus Ordinatur, quo Presbyter & Episcopus, mutata tantum voce Presbyteri & Episcopi in vocem Diaconi. Nam Episcopus Diaconum Ordinatur, imponendo manum capiti Ordinandi, & dicendo: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Reverendum Subdiaconum in Diaconum.* Quæ verba non proferuntur in Ordinatione Subdiaconi, neque in collatione omnium Ordinum minorum. 3. Quia idem Concil. sess. 23. can. 6. dicit anathema iis, qui dicunt, *In Ecclesia Catholica non esse hierarchiam, divina Ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris.* Qua postrema voce intelliguntur saltem Diaconi. Ergo Diaconatus à Deo institutus est: ergo etiam cæremonia qua confertur Diaconatus, instituta est à Christo: sicut cæremonia, qua Presbyteratus & Episcopatus conferuntur, instituta fuit à Christo, quia Christus Presbyteratus & Episcopatus instituit. Ergo, &c. 4. Quia Anastasius Papa II. in epist. ad Anastasium Imperatorem asse-

asserit in Presbyterorum & Diaconorum Ordinatione gratiam conferri, & utramque Ordinationem Sacramentum vocat. Ratio est, quia Diaconus Ordinatur, ut proximè minister Sacerdoti in Sacrificio Missæ, & ex ejus commissione ac licentia Episcopi baptizet, prædicet, & Eucharistiam præbeat in necessitate aut ex gravi & justa causa aliqua urgente. Ergo maximè conveniens fuit, ut Diaconus in Ordinatione sua acciperet gratiam sanctificantem cum jure ad specialia auxilia, ut hæc omnia munia dignè obiret. Porro Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus, licet singuli sint Sacramenta, tamen unum moraliter Sacramentum Ordinis constituunt, propter communem habitudinem, quam habent ad Eucharistiam.

Obj. 1. Diaconatus institutus fuit ab Apostolis, Act. c. 6. & quidem solum ad ministerium corporale pauperum & viduarum, ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego antec. Sed Apostoli supposita jam institutione Christi primos Diaconos ordinarunt ex occasione quidem ministerii corporalis, & curæ pauperum ac viduarum, non tamen ad hoc munus tantum, sed præcipuè ad ministerium spirituale. Nam 1. Diaconi ab Apostolis instituti leguntur prædicasse & baptizasse; sic, Act. c. 8. refertur Philippum unum ex primis Diaconis in Judæa prædicasse & baptizasse. 2. Tempore Apostolorum erant Diaconi Philippis, Ephesi, & in Creta, ut patet ex epistolis Pauli ad Tim. & Titum, & ta-

Ant. Th. Moral. P. II.

men in illis locis non vivebant Christiani in communi, ut opus esset ministerio mensarum. 3. Prioribus Ecclesiæ sæculis Diaconi erant ministri altaris & Sacramentorum, ut constat ex Justino, Tertulliano, & aliis antiquis auctoribus.

Obj. 2. S. Damasus Papa, epist. 5. dicit duos tantum Ordines à Christo institutos fuisse, unum scilicet Episcoporum, & alterum Presbyterorum.

Resp. Solum vult duos esse tantum Sacerdotum Ordines, nempe majorum seu Episcoporum, qui succedunt Apostolis, & minorum seu simplicium Sacerdotum, qui septuaginta Discipulis succedunt. Idque dicit contra Chorepiscopos, qui supra simplices Sacerdotes sese extollebant & multa Episcopalia munia sibi vindicabant, quasi essent medii cujusdam Ordinis inter Episcopos & simplices Presbyteros. Chorepiscopi enim olim dicebantur simplices Sacerdotes, qui præficiebantur Ecclesiis quorundam notabilium oppidorum; & ideo major illis quam cæteris Presbyteris concedebatur ab Episcopis jurisdictio. Unde volebant se medium quemdam Ordinem inter Episcopos & simplices Sacerdotes constituere: & ideo hic redarguuntur à S. Damaso.

Erat tamen, ut docet Bellarminus, etiam aliud genus Chorepiscoporum, qui erant veri Episcopi, sed in aliena Diocesi morabantur, ut nunc in Germania suffraganei. De his solis loquitur Concilium Antiochenum, dum, can. 10. dicit à Chorepiscopis Ordinari posse Subdiaconos. Sed contra alios agebat Damasus.

M m m

Obj.

Obj. 3. Sanctum Cyprianum, epist. 38.

Resp. Ibi solum vult Christum nullos Diaconos ordinasse, sicut ordinavit Episcopos & Presbyteros, sed inde non sequitur Diaconatum à Christo institutum non fuisse: sicut ex eo quod Christus nulli Confirmationem & Extremam-Unionem contulerit, minimè sequitur eas à Christo institutas non fuisse.

QUÆSTIO VI.

Utrum Ordinatio Subdiaconi, & Minorum ordinum sit Sacramentum.

Dico 1. Probabile est, Ordinationem Subdiaconi esse Sacramentum.

Prob. 1. Quia ita sentiunt Theologi communiter, paucis exceptis. 2. Quia Concil. Florent. dicit Ordinem esse Sacramentum, & hujus Sacramenti materiam assignando, Subdiaconatus materiam assignat perinde ac Presbyteratus, & Diaconatus; sic enim ait, in decreto pro Armenis; *Sextum Sacramentum est Ordinis; cujus materia est illud, per cujus Traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per . . . Diaconatus vero per . . . Subdiaconatus vero per Calicis vacui cum Patena vacua superposita traditionem.* 3. Quia Subdiaconatus imprimit characterem, cum iterari non possit, & ab initio Ecclesiæ extitit; nam Ignatius martyr Subdiaconorum meminit in sua ad Antiochenes epist. 4. Quia annexum habet castitatis votum.

Sed qui negant Subdiaconatum esse Sacramentum, respondent ad 1. In-

de sequi tantum hoc habere majorem probabilitatem extrinsecam. Ad 2. Conc. Florent. materiam Sacramenti Ordinis exemplum in Presbyteratu & Diaconatu ponere, & ex occasione data subicere materiam Subdiaconatus, & indicare materiam Ordinum minorem, præscindendo an sint necne Sacramenta. Nam ad mentem Concilii sufficit, quod vel una ex ordinationibus quarum materiam assignat, sit Sacramentum. Ad 3. respondent Subdiaconatum iterari non posse, sed solo jure Ecclesiastico, & quia est consecratio quædam, non verò quia characterem imprimit. Sic initerabilis est consecratio Vasorum, quando res consecrata manet integra, quamvis non sit Sacramentum. Subdiaconatus autem institui potuit ab Apostolis, vel ab eorum successoribus immediatis; & sic extitit ab initio Ecclesiæ, quamvis non sit Sacramentum. Ad 4. denique respondent Subdiaconatum non semper annexum habuisse votum castitatis. Unde, c. à multis de ætate præficiendorum dicitur in primitiva Ecclesia non fuisse Ordo sacer.

Jam verò illi suam sententiam probant 1. Quia neque ex Scriptura, in qua nulla fit mentio Subdiaconatus, neque ex Traditione probari potest Ordinationem Subdiaconi esse Sacramentum. 2. Quia in Ecclesia Græca Ordinatio Subdiaconi fit sine forma Sacramentali Ordinationum, quæ apud Græcos continetur his verbis: *Divina gratia, quæ infirma curat, &c.* Sed solum Episcopus imponendo manus, recitat Oratio-

Orationem, quæ non potest valere nisi ad Consecrationem quamdam. Hic autem ritus viget in Ecclesia Græca longè ante Schisma, cum contineatur in Euchologiis Schismate antiquioribus. Unde in Ecclesia Orientali etiam ante Schisma Subdiaconi Ordinatio eodem ritu fiebat quo Diaconissarum Consecratio, quæ sanè numquam fuit Sacramentum. 3. Quia in Ecclesia Latina Ordinatio Subdiaconi numquam facta est per manus impositionem, quæ tamen saltem prioribus Ecclesiæ sæculis fuit materia omnis Ordinationis Sacramentalis. 4. Quia Subdiaconus non Ordinatur ad ea quæ proximè spectant Eucharistiam. Imò primis Ecclesiæ sæculis non ei licebat Sacra Vasa etiam vacua tangere, ut patet ex can. 21. Concilii Laodicensi, ubi dicitur: *Quod non oporteat Subdiaconos Dominica Vasa tangere.*

Dico 2. De Minoribus Ordinibus minùs probabile est quòd sint Sacramenta, quàm de Subdiaconatu. Quare plures negant eos esse Sacramenta, & probant 1. Quia neque ex Scriptura, neque ex Traditione probari potest eos à Christo institutos fuisse, & gratiam conferre. 2. In Orientali Ecclesia plures fuerunt quàm quatuor Ordines. Nam præter Lectores, Ostiarios, & Exorcistas, inter Ordines Ecclesiasticos recensentur Cantores ab auctore constitut. Apostolic. l. 3. cap. 11. & laborantes à S. Epiphanio, in expos. fidei Cathol. 3. In Ecclesia Orientali longè ante schisma desierunt omnes Ordines Minores, excepto Lectore, qui ordinatur sine forma Sa-

cramentali à Græcis adhibita in ordinibus quæ Sacramenta esse existimant, nempe Episcopatu, Presbyteratu, & Diaconatu. 4. In Ecclesia Latina Minores Ordines conferuntur sine manus impositione, quæ tamen est essentialis materia saltem partialis ordinationum, quæ sunt Sacramenta. 5. Minorum Ordinum munera nunc passim à Laicis exercentur.

Nihilominùs probabile est, Ordinationem, qua conferuntur Minores Ordines, esse Sacramentum. Nam 1. Ita communius sentiunt Theologi. 2. Quia Conc. Florent. postquàm dixit Sacramentum Ordinis esse sextum Sacramentum, & materiam hujus Sacramenti esse id, quod porrigitur in Ordinatione, & posuit exempla de Ordinatione Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, subjicit: *Et similiter de aliis (Ordinibus,) per rerum ad Ministeria sua pertinentium assignationem.* 3. Conc. Trid. sess. 23. postquàm, c. 2. septem Ordines enumeravit, sic, c. 3. ait; *Dubitare nemo debet, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis.* sed sententiæ negativæ Patroni respondent ad 1. & 2. Id quod supra dictum est, ad 3. Respondent Conc. Trid. c. 3. citato loqui de Ordinatione, quæ fit per manus impositionem saltem ut materiam partialem; nam Concil. probat Ordinationem esse Sacramentum ex his Apostoli verbis: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est, in te, per impositionem manuum mearum:* sic enim, ait: c. 3. *dubitare nemo debet, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis, inquit enim Apostolus: admoneo te ut*

resuscites, &c. Unde Conc. ibi sumit Ordinationem, non generaliter pro ea omni quæ fit in Ecclesia, sed particulariter pro ea, quæ fit per impositionem manuum.

Donec Ecclesia hanc quæstionem definierit, quisque opinionem, quæ ei probabilior videtur, eligat.

QUÆSTIO VII.

Quanam sit materia & forma Ordinationis Presbyteri?

§. I.

Prænotanda.

I. Circa materiam Presbyteratus gravis est controversia inter scholasticos Doctores ob diversitatem rituum Ecclesiæ Latinæ & Græcæ. Nam in Ecclesia Latina præter manuum impositionem adhibetur porrectio alicujus instrumenti, quæ à Græcis omititur. Hic quippe ritus ab Eccl. Lat. usurpatur in Presbyteri Ordinatione. 1. Episcopus imponit simul utramque manum super caput cujuslibet Ordinandi successivè, nihil dicens: idem etiam faciunt post eum omnes Sacerdotes qui adsunt. Quo facto, Episcopus & Sacerdotes tenent manus dexterâ extensas super Ordinandos. Postea Episcopus conversus ad Altare dicit: *oremus.* Ex mox conversus ad Ordinandos dicit: *Exaudi nos, quæsumus, Deus noster, & super hos famulos tuos benedictionem sancti Spiritus, & gratiæ Sacerdotalis infunde virtutem.* 2. Stulam Ordinandi ante pectus decussat in formam Crucis, singulis dicens: *Accipe jugem Domini, jugum enim ejus suave est,*

& onus ejus leve. 3. Imponit cuilibet successivè Casulam, singulis dicens: *Accipe vestem Sacerdotalem, per quam charitas intelligitur: potens est enim Deus, ut augeat tibi charitatem, & opus perfectum.* 4. Ambas manus cujusque ordinandi inungit Oleo Catechumenorum dicens: *Consecrare & sanctificare digneris, Domine, manus istas per istam unctionem & nostram benedictionem, &c.* 5. Calicem cum Vino & Patenam superpositam cum Hostia porrigit successivè cuilibet Ordinando, singulis dicens: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo tam pro vivis quam pro defunctis in nomine, &c. R. Amen.* 6. Celebratur Missa ab Episcopo, & quilibet sic Ordinatus unâ cum illo formam Consecrationis pronuntiat. 7. Post Communionem Episcopus iterum ambas manus super capita singulorum imponit, sed solus, dicens singulis: *Accipe Spiritum sanctum quorum remiseras peccata, remittuntur eis: & quorum retinueris, retenta sunt.*

In Ecclesia autem Græca hic ritus servatur, ut patet ex Euchologiis. 1. Episcopus Ordinandi caput ter signat. 2. Imposita manu unâ cum Pallio, dicit: *Divina gratia, qua semper infirma curat, & qua defuncti supplet, promovet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum. Oremus igitur pro eo, ut veniat super ipsum gratia sanctissimi Spiritus.* 3. Rursus signans eum ter Pontifex, varias orationes super eum recitat. Ex quo ritu patet Ordinandum apud Græcos completè constitui Sacerdotem per impositionem manus dexteræ cum prædicta forma, *Divina gratia,*

gratia, &c. Reliqua enim per se satis apparent accidentalialia.

II. Certum est in Ecclesia Latina decussationem Stolaë, impositionem Casulaë, & Unctionem manuum non esse de essentia Ordinationis Presbyteri, sed esse cæremonias merè accidentales. Nam nulla est ratio solida asserendi ista esse essentialia.

III. Tota difficultas est in assignanda materia essentiali Ordinationis apud Latinos. Nam constat formam consistere in verbis, quæ materiam essentialem comitantur saltem moraliter, eamque determinant ad significationem Sacramentalem. Unde assignata materia essentiali, hoc ipso patet quænam sit forma.

Circa hoc tres sunt sententiæ. Prima materiam essentialem constituit in sola instrumentorum porrectione; secunda in sola manus vel manuum impositione; tertia verò in utraque simul, ita ut duæ sint materiæ essentialia parciales, unam totalem constituentes, cum duabus formis partialibus his materiis respondentibus.

§. II.

Dico 1. Traditio instrumentorum videlicet Calicis cum Vino & Patenæ cum Hostia, & forma isti traditioni respondens, sunt in Ecclesia Latina de essentia Ordinationis Presbyteri. Ita longè communiùs Doctores.

Prob. 1. Ex Conc. Flor. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur*

Ordo: sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum Vino & Patenæ cum Pane porrectionem, & infra forma Sacerdotii talis est: accipe potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti: hoc autem decretum approbante Conc. Flor. editum fuisse ab Eugenio IV. patet tum ex his verbis initio decreti: Per hoc decretum sacro hoc approbante Flor. Conc. traderemus: tum ex istis verbis in fine decreti: Datum Florentia in publica sessione synodali solemniter in Ecclesia majori celebrata anno &c. Quare Clemens VIII. in instructione de ritibus Græcorum hoc decretum tribuit Conc. generali Florent. Utantur, inquit, (Presbyteri Græci) forma absolutionis in generali Concil. Florent. præscripta, scilicet in hoc decreto, nam alibi non extat forma absolutionis. Certè dici non potest Concilium pro materia & forma assignasse aliquid accidentale: nam materia & forma sunt partes essentialia Sacramentorum. 2. Quia facta hac traditione, & prolata forma ei respondente, sic Ordinati in Pontificali Romano dicuntur Ordinati Sacerdotes, & jubentur simul cum Episcopo pronuntiare verba Consecrationis; quia nempe cum eo consecrant. 3. Hæc instrumentorum traditio apertè adhibetur, ut cum verbis ei respondentibus, Sacramentaliter significet collationem potestatis offerendi Sacrificium. Et revera per hanc materiam & formam aptissimè significatur potestas conficiendi Eucharistiam, quæ est præcipua Presbyteratus potestas.

Observa. Omnia instrumenta necessario tangi debent ab Ordinando. Nam (ut ait S. Thomas, supplem. q. 34. art. 5. ad 3.) *Ipsa verba forma videntur ostendere, quod tactus materia sit de essentia Sacramenti, quia dicitur: accipe hoc vel illud.* Et quidem physice tangi debent. Nam quamvis multi putent sufficere moralem contactum Patenæ, quo nempe quis Calicem tangens, censetur etiam Patenam superpositam tangere; tamen quia hoc non est certum, in praxi curandum est, ut semper immediatè tangantur Calix & Patena, & hæc cum Hostia.

Obj. 1. Apostoli Ordinarunt per solam manuum impositionem cum unica forma ei respondente; & hunc solum ritum semper servavit Ecclesia orientalis. Ergo instrumentorum porrectio non est materia Ordinationis.

Resp. 1. Quamvis S. Paulus in orientali Ecclesia per solam manuum impositionem cum forma ei respondente Ordinaverit; attamen S. Petrus Romæ & in Ecclesia occidentali non solum manuum impositionem, sed etiam instrumentorum traditionem adhibuit in Ordinatione cum duplici forma, ut nunc fit. Nam cum in Ordine Romano utraque materia assignetur in ritu Ordinationis, ut jam antiquitus recepta, nec hanc inveniamus ab aliquo Pontifice aut Concilio institutam, hunc ritum ab Apostolo Petro Ecclesiæ Romanæ traditum esse necesse est.

Resp. 2. Esto antecedens, nego consequens, quia Christus non determinavit

saltem pro tota materia Ordinationis solam manuum impositionem; sed reliquit Ecclesiæ potestatem vel hanc solam adhibendi, vel aliam addendi qua potestas tradita expressius ac perfectius significaretur: imò eligendi aliam quamlibet materiam aptam.

Obj. 2. Materia Sacramentorum invariabilis est perinde ac institutio Christi. Ergo sola manuum impositio est essentialis materia Ordinationis in Eccl. Lat. perinde ac in Græca.

Resp. Nego consequens. Quia Christus non determinavit in specie ultima materiam & formam Sacramenti Ordinis, sed tantum secundum rationem genericam signi sensibilis apti ad significandam potestatem Sacerdotalem, nempe potestatem Consecrandi & absolvendi. Nam instituit tantum generatim, ut Ordo conferretur per aliquam actionem externam & sensibilem Ordinantis, significativam potestatis quæ Ordinato traditur, & per aliqua verba quæ eandem potestatem magis determinatè & clariùs significarent: illius verò actiones, seu materia & verborum illorum in specie determinationem reliquit Ecclesiæ. Ecclesia autem orientalis solam manuum impositionem adhibuit pro materia cum verbis ei respondentibus, & quem ritum retinuit Ecclesia Græca. Latina verò Ecclesia adhibet partim manuum impositionem, partim, instrumentorum traditionem magis significativam potestatis quæ traditur.

Inst. Ergo alterutra Ecclesia non servat institutionem Christi.

Resp.

Resp. Nego. Itaque in utraque Ecclesia servatur institutio Christi. Nam in utraque Ecclesia Ordo confertur per actionem sensibilem Ordinantis, & verba sufficienter significantia potestatem quæ traditur. Et determinatio in specie ultima facta est ab Ecclesia seu ab Apostolis, quia Christus instituit, ut sic fieret.

Obj. 3. In Ecclesia Latina sicut in Græca sola manuum impositio sufficit ad Ordinationem. Ergo, &c.

Resp. Nego ant. Quia supposita determinatione & electione duplicis dictæ materiæ ac formæ in Ecclesia Latina facta; in Ecclesia Latina traditio instrumentorum facta, est necessaria ad essentiam Sacramenti ob determinationem Ecclesiæ seu Petri Apostoli; non item in Græca, in qua sufficit manus impositio cum sua verborum formula.

Inst. Ergo materia & forma Ordinationis Presbyteri est diversa apud Latinos ab ea, quæ à Græcis adhibetur.

Resp. Est tantum diversa materialiter, seu in ratione alicujus rei & verborum aliquorum quæ adhibentur; non verò formaliter seu in ratione legitimi signi potestatis traditæ. Nam eadem potestas per utriusque Ecclesiæ materiam & formam legitime significatur & confertur, & servatur institutio Christi. Diversitas autem materialis non officit unitati Ecclesiæ.

Obj. 4. Si in Ecclesia Latina requiritur traditio instrumentorum, Ecclesia Latina aliquid mutavit circa substantiam Sacramenti Ordinis. Fal-

sum consequ. nam ex Conc. Trident. sess. 21. c. 2. Ecclesia nihil potest mutare circa substantiam Sacramentorum. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia 1. Ecclesia Latina suum ritum à S. Petro Apostolorum Principe accepit, ergo nil immutavit. 2. etiam si Ecclesia Latina postea aliquid addidisset materiæ essentiali, non tamen mutasset substantiam Sacramenti, nam Sacramenti substantia consistit in materia & forma, quales instituit Christus. Ecclesia autem Latina adhibet materiam & formam, quales Christus instituit. Nam Christus instituit tantum generatim pro materia Ordinationis actionem aliquam externam & sensibilem Ordinantis significativam potestatis quæ Ordinato traditur, & pro forma aliqua verba eandem potestatem determinatiùs ac clariùs significantia, relicta Ecclesiæ potestate determinandi in specie actionem illam & verba. Quæ omnia servantur in Ecclesia Latina & Græca.

Nota. Etiam si porrectio instrumentorum ab Ecclesia Latina non semper usurpata fuisset, inde non sequitur eam nunc esse accidentalem; quia sicut Ecclesia pro potestate à Christo sibi tradita talem materiam determinavit, potuit determinatæ aliquid addere, vel etiam determinatam mutare.

Inst. 1. Ecclesia Latina prioribus sæculis solam manuum impositionem cum sua forma adhibebat. Ergo postea mutavit ritum Sacramenti, si traditio instrumentorum nunc requiritur, &c.

Resp.

Resp. 1. Nego ant. Nam Ecclesia Latina à S. Petro ritum suum Ordinandi per traditionem instrumentorum & manuum impositionem accepit. In Ordine enim Romano, qui octavo sæculo jam extabat, traditur ille ritus ut jam pridem usitatus, nec ostendi potest ab aliquo Pontifice aut Concilio institutus.

Resp. 2. Ex antecedente sequitur aliquid mutatum fuisse materialiter tantum, non verò formaliter, nec contra institutionem Christi, qui Ecclesiæ reliquit determinationem actionis sensibilis & verborum ad significandam potestatem traditam.

Porro cum Christus nullam materiam & formam Ordinationis in specie definierit, quidni Ecclesia posset novum aliquid pro materia & forma apponere, cujus defectus Sacramentum reddat irritum: sicut novas condiciones apposuit in Matrimonio, quarum defectu sit nullum?

Inst. 2. Solum sæculo undecimo cœpit in Ecclesia Latina adhiberi instrumentorum traditio: ergo hanc non accepti à S. Petro.

Resp. Nego ant. Nam in Ordine Romano continetur hæc instrumentorum porrectio, ut patet ex his ejus verbis, quæ in Ordinatione Presbyteri leguntur: *Hoc factò* (nempe ambabus Ordinandorum manibus Unctione consecratis) *accipiat* (Pontifex) *Patenam cum Oblatis, & Calicem cum Vino, & det eis, dicens: accipite potestatem offerre Sacrificium Deo, Missamque celebrare tam pro vivis, quam pro defunctis in nomine Domini.* Igitur octavo sæculo Ecclesia Romana instrumentorum tra-

ditionem cum verbis ei respondentibus adhibebat, imò jam longè antea adhibuerat; Nam Ordo Romanus non novos ritus tradit; sed ritus jam diuturno usu in Ecclesia Latina usurpans præscribit.

Dices. In l. Sacram. S. Gregorii verba citata leguntur tantum in Ordinatione Episcopi.

Resp. Manifestum est mendum exscriptoris seu interpolatoris, & revera verba illa pertinent ad Ordinationem Presbyterorum. Nam præter quam quòd Ordo Romanus fere exscribit lib. Sacramentorum, hæc verba ponuntur post Episcopi Consecrationem, & evidenter significant solam potestatem Presbytero in Ordinatione collatam, & nullatenus Episcopalem potestatem: & frustra omnino Episcopus Consecrator diceret ei qui jam est Presbyter: *Accipe potestatem offerre Sacrificium, &c.* Quare ista pertinere non possunt ad Ordinationem Episcopi.

Inst. 3. Conc. Carthagin. IV. can. 5. dicit Subdiaconum, quia manuum impositionem non accipit, Ordinari per instrumentorum Traditionem. Ergo hoc ipso indicat Presbyterum & Diaconum, quia manus impositionem accipiunt, tunc Ordinatos non fuisse per instrumentorum Traditionem.

Resp. Nego conseq. Quia Concilium ibi hoc dicit tantum relative ad Diaconum, de quo agitur, can. 4. unde sequitur tantum in Africa prioribus sæculis Diaconum per solam manus impositionem integrè Ordinatum fuisse.

Obj. 5. Si traditio instrumentorum sit de essentia Ordinationis Presbyteri, non est idem Sacramentum Ordinis in Ecclesia Latina & Græca. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam non obstante diversitate partiali materiæ, manet eadem significatio & efficientia Sacramentalis. Instrumentorum enim traditio cum manuum impositione conjuncta idem prorsus in Ecclesia Latina significat & efficit, quod in Orientali Ecclesia significat & efficit sola manus impositio, nempe eundem characterem & eandem gratiam.

Obj. 6. Christus dum Apostolos instituit Sacerdotes, usus est determinata materia & forma. Ergo hæc sola una essentialis est, nec potest esse alia essentialis. Ergo, &c.

Resp. 1. Nego anteced. Quoad materiam. Nam Christus Sacerdotium Apostolis contulit hisfolis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*; ut docet Conc. Trident.

Resp. 2. Nego conseq. Quia non omnia, quæ Christus determinatè adhibuit, sunt de essentia Sacramenti. Sic in confessione Eucharistiæ determinatè adhibuit azymum panem; & tamen azymus non est sola materia essentialis Eucharistiæ, cum fermentatus ad validam consecrationem sufficiat.

§. III.

Dico 2. Secunda manuum impositio super caput Ordinandi, cum hac forma ei respondente (*Accipe Spiritum-*
Ant. Th. Moral. P. II.

sanctum. Quorum remiseric peccata, remittuntur eis: & quorum retinueris, retenta sunt) est etiam de essentia Presbyteratus. Ita communiter.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ hanc Ordinationem exprimit per impositionem manuum, ut, 1. Tim. c. 5. *Manus citò nemini imposueris.* Imò omnis ordinatio, quam refert Scriptura, dicitur ab ea fieri per impositionem manuum, conjunctam scilicet cum certa forma verborum, quæ non exprimit Scriptura, sed quæ certò nobis innotescunt ex Traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ tum Latinæ tum Græcæ: nam utraque Ecclesia semper adhibuit verba effectum Sacramenti clariùs significantia. Absurdum est autem dicere Scripturam de Ordinatione loquentem, numquam eam exprimere nisi per cæremoniam accidentalem. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sint, S. Hieron. in c. 58. Isaïæ, ubi ait: *Ordinationem, non solum ad imprecationem vocis, sed ad impositionem impleri manus.* Et S. Augustinus, l. 5. de Baptismo, cap. 20. *Quomodo exaudit (Deus) homicidam deprecantem super capita eorum, quibus manus imponitur in Ordinatione?* 3. Ex antiquis Conciliis. Nam Ordinationem Presbyteri Nicænum I. can. 9. Ordinationem Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Antiochenum, can. 10. manuum impositionem vocant. Et Carthaginense IV. can. 2. 3. & 4. dicit Episcopum, Presbyterum, & Diaconum Ordinari debere per manus impositionem. 4. Ex Conc. Trid. sess. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum-*
Nnn san-

sanctum; ac proinde frustra Episcopos dicere, accipe Spiritum-sanctum..... anathema sit. Ergo hæc verba ab Episcopis in Ordinatione prolata (*accipe Spiritum-sanctum, &c.*) sunt gratiæ & characteris collativa: nam per Spiritum-sanctum hic intelliguntur dona Spiritus-sancti in Sacramento collata. Ergo hæc verba (*accipe Spiritum-sanctum, &c.*) sunt forma essentialis saltem partialis Ordinationis. Ergo impositio manuum, quam comitantur hæc verba, est materia essentialis saltem partialis Ordinationis: nam forma essentialis non cadit nisi in materiam, essentialem. Item sess. 14. cap. 3. dicit *Extremæ-Unctionis ministros esse Ecclesia Presbyteros.* Quo nomine eo loco intelligendi veniunt, aut Episcopi, aut Sacerdotes ab ipsis rite Ordinati per impositionem manuum Presbyterii.

Hinc materia essentialis adæquata Ordinationis Presbyteri consistit in triplici partiali materia, videlicet in prima manuum impositione facta ab Episcopo sine prolatione verborum, traditione instrumentorum nempe Calicis cum vino & Patenæ cum pane, & secunda manuum impositione.

Forma verò adæquata Ordinationis Presbyteri consistit in duabus partialibus supradictis, nempe in his verbis, *accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, &c.* quæ traditionem instrumentorum comitantur, & in istis, *accipe Spiritum-sanctum, &c.* Quæ in secunda manuum impositione profertur.

Observa. Ex dictis & ex Pontificali

Romano patet Presbyteratum integrè conferri duabus Ordinationibus partialibus, quarum una independentè ab alia datur potestas consecrandi & offerendi sacrificium cum uno characterè, altera verò datur potestas absolvendi à peccatis cum alio characterè. Quare in Ecclesia Latina Ordinatio integra Presbyteri duobus Sacramentis perficitur, quorum primum significat & confert gratiam sanctificantem & characterem Presbyteri ut Sacerdotis: secundum verò significat & confert gratiam ac characterem Presbyteri ut iudicis in foro interno. Hinc etiam integer Presbyteratus character compositus est ex duobus partialibus heterogeneis. Hæc tamen duo Sacramenta unum totale moraliter constituunt, quatenus simul conferunt unum Ordinem totalem Presbyteratus.

In Orientali autem Ecclesia ordinatio Episcopi, Presbyteri, & Diaconi unam & simplicem materiam & formam habet, nempe impositionem manus cum forma ei respondente. Quare Presbyteratus integrè confertur per unicam & simplicem Ordinationem: quæ tamen duos characteres partiales, unum integrum ac totalem Presbyteratus constituentes, confert sicut in Ecclesia Latina, & tantam gratiam producit quantum duæ Ordinationes partiales Ecclesiæ Latine.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Concil. Florent. in decreto pro materia Presbyteratus assignat tan-

tantum instrumentorum porrectionem. Ergo impositio manuum non est materia essentialis etiam partialis Presbyteratus.

Resp. Nego conseq. Quia Synodus Armenos docere voluit instrumentorum porrectionem esse in Ecclesia Latina de essentia Ordinationis Presbyteri: quod illi ignorare facile poterant, cum apud eos sola impositio manus adhiberetur. Omissit autem manuum impositionem, quia Armeni circa eam nulla instructione indigebant, cum jam eam usurparent.

Obj. 2. Cap. *Presbyter* de Sacrament. non iterand. Gregorius IX. dicit Ordinationem Presbyteri & Diaconi factam sine manuum impositione, non esse iterandam, sed supplendum quod omissum fuit. Ergo impositio manuum non est de essentia Ordinationis.

Resp. Nego conseq. Imò per hoc confirmatur nostra sententia. Nam si impositio manuum esset tantum ceremonia accidentalis, non necessario postea supplenda esset. Itaque Pontifex ille vult solum partialem Ordinationem factam per instrumentorum porrectionem & formam ei respondentem, non esse tunc iterandam; quia nempe fuit valida, & verè contulit potestatem conficiendi Eucharistiam; sed solum supplendam esse partialem alteram Ordinationem, qua per manuum impositionem confertur potestas absolvendi à peccatis. Ex quo tantum sequitur, validè conferri posse potestatem consecrandi seorsim à potestate absolvendi: quia consecrandi potestas non pendet essentialiter à

potestate absolvendi, quamvis absolvendi potestas essentialiter supponat potestatem consecrandi, ita ut sine illa esse nequeat.

Obj. 3. Per traditionem instrumentorum & formam ei respondentem homo jam factus est Sacerdos, nam consecrat cum Episcopo; & in Pontificali Romano post illam traditionem Sacerdotes dicuntur Ordinati.

Resp. Est Sacerdos, sed non omnino completè. Dicitur tamen simpliciter Sacerdos, quia hæc denominatio petitur principaliter à potestate offerendi Sacrificium, quæ præcipua est, & quam tunc habet, licet necdum habeat potestatem absolvendi, per quam potius iudex quam Sacerdos constituitur. Igitur cum duplex illa potestas diversa sit, convenienter datur per diversam partialem materiam & formam, & utrique respondet suis partialis character: per unam Ordinatus constituitur Sacerdos, per alteram verò iudex.

Obj. 4. Si secunda manuum impositio est essentialis materia partialis Ordinationis Presbyteri, prima manuum impositio, qua Episcopus caput Ordinandi tangit, nihil dicendo, est quoque materia essentialis partialis primæ Ordinationis, qua confertur potestas consecrandi Eucharistiam.

Resp. Ita videtur, nam impositio manuum Episcopi super caput Ordinandi est essentialis materia saltem partialis cujuslibet Ordinationis Sacramentalis. Materia tamen integra primæ Ordinationis Presbyteri non est simpliciter illa manuum impositio, sed est impositio manuum Episco-

pi super caput Ordinandi, conjuncta cum instrumentorum traditione. Quare materia integra primæ Ordinationis est composita ex duabus partialibus moraliter inter se unitis.

Inst. Prima illa manuum impositio est caremonia accidentalis, instituta tantum in signum consensus Ecclesiæ, ut is ordinetur super quem manus imponuntur. Nam 1. fit non solum ab Episcopo, sed etiam à Presbyteris ei assistentibus. 2. Nulla ei respondet verborum forma; Episcopus enim nil dicit tangendo caput Ordinandi. Ergo.

Resp. Nego antec. Ad 1. *Prob. Resp.* Illa manuum impositio facta à Presbyteris, est quidem accidentaria, sed non impedit quominus manuum impositio prius facta ab Episcopo legitimo Ministro sit essentialis Ordinationi. Ad 2. *Resp.* Prima manuum impositio fit quidem sine prolatione verborum, unde sola non est materia sufficiens primæ Ordinationis; sed tamen conjuncta est moraliter formæ illius primæ Ordinationis. Nam illæ duæ partiales materiæ cum forma moraliter inter se uniuntur & continuantur per intermedias actiones, quibus cum unam moraliter actionem totalem constituunt.

Obj. 5. Præter primam manuum impositionem & ultimam, quam secundam vocamus, est alia media, qua Episcopus manum dexteram extendit super omnes ordinandos simul. Atqui hæc sola est essentialis Ordinationi. Ergo duæ aliæ non sunt essentialis materia.

Resp. Neg. min. Et dico hanc no-

vam aliquorum recentissimorum opinionem esse prorsus falsam, & omnino rejiciendam. Nam 1. Hæc manus extensio non est verè manus impositio; per eam enim non ponitur manus super caput Ordinandi. Unde, c. *Presbyter* de Sacrament. non iter. vocatur manus suspensio, & distinguitur à manus impositione propriè dicta. 2. Non est ea manus impositio, per quam Patres & Concilia dicunt Ordinationem Sacramentalem fieri. Nam Patres per illam manus impositionem intelligunt impositionem, qua uniuscujusque Ordinandi caput tangitur; ut patet tum ex Concilio Carthaginensi IV. can. 2. 3. & 5. tum ex cap. *Presbyter* de Sacrament. non iter. ubi Gregorius IX. sic ait: *Presbyter & Diaconus, cum Ordinantur, manus impositionem tactu corporali, ritu ab Apostolis introducto, recipiunt.* 3. Post illam manus extensionem, quam adversarii manus impositionem vocant, & orationes quas Episcopus recitat in Pontificali Romano, Sacerdotes non dicuntur Ordinati, sed pluries dicuntur Ordinandi; & tamen post instrumentorum traditionem sub hac forma, (*accipe potestatem offerendi sacrificium, &c.*) Sacerdotes dicuntur Ordinati, quamvis tunc nondum completus sit totius Ordinationis ritus. 4. Quia proxima materia Presbyteratus debet omnibus Ordinandis singillatim applicari.

Porro illæ orationes adhibentur, non ad significandam gratiam & potestatem Sacerdotalem, sed solum ad obtinenda Ordinandis specialia & efficacia auxilia. Nam Sacramentum

non

non dat jus ad auxilia efficacia, sed ad idonea tantum determinanda pro Dei beneplacito.

QUÆSTIO VIII.

Quenam sit materia & forma Ordinationis Diaconi?

Nota. IN Ecclesia Latina sic Ordinatur Diaconus. 1. Solus Episcopus manum dexteram ponit super caput Ordinandi, dicens: *Accipe Spiritum-sanctum ad robur, & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus in nomine Patris, &c.* Patet ex dictis. Secunda partialis materia est traditio libri Evangeliorum, cum hac forma: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei pro vivis & defunctis, &c.* ut docet Conc. Florent. in decreto pro Armenis. Hinc Ordinatio Diaconi est composita ex duabus Ordinationibus partialibus, moraliter inter se unitis per intermedias actiones, quibuscum propter continuitatem quam cum illis habent, unam moraliter actionem totalem, nempe validam, integram, & congruam Ordinationem constituunt; & simul ac indivisibiliter significantibus, proindeque efficientibus gratiam & characterem Diaconatus, Deum ad utrumque effectum producendum movendo eo instanti, quo secunda partialis Ordinatio existit secundum ultimam sui partem: nam eo instanti tota Diaconi Ordinatio moraliter existit.

In Ecclesia autem Græca hic ritus servatur. 1. Episcopus Ordinandi caput ter signat. 2. Habens manum impositam capiti Ordinandi, dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Subdiaconum in Diaconum.* Oremus igitur pro ipso, ut veniat super eum gratia sanctissimi spiritus. 3. Rursus signat ter ejus caput, & habens manum impositam super caput Ordinati, sic precatur: *Deus salvator noster . . . hunc servum tuum, quem dignum fecisti, ut munus subiret Diaconi, imple omni fide, & charitate, &c.*

Dico. Duæ sunt apud Latinos partiales materiæ & formæ in Ordina-

tione Diaconi. Prima partialis materia est impositio manus dextræ super caput Ordinandi, cum hac forma partiali: *Accipe Spiritum-sanctum ad robur, & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus, in nomine Patris, &c.* Patet ex dictis. Secunda partialis materia est traditio libri Evangeliorum, cum hac forma: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei pro vivis & defunctis, &c.* ut docet Conc. Florent. in decreto pro Armenis.

Hinc Ordinatio Diaconi est composita ex duabus Ordinationibus partialibus, moraliter inter se unitis per intermedias actiones, quibuscum propter continuitatem quam cum illis habent, unam moraliter actionem totalem, nempe validam, integram, & congruam Ordinationem constituunt; & simul ac indivisibiliter significantibus, proindeque efficientibus gratiam & characterem Diaconatus, Deum ad utrumque effectum producendum movendo eo instanti, quo secunda partialis Ordinatio existit secundum ultimam sui partem: nam eo instanti tota Diaconi Ordinatio moraliter existit.

QUÆSTIO IX.

Quenam sit materia & forma Subdiaconatus, & minorum Ordinum?

Dico 1. Duæ sunt in Ecclesia Latina partiales materiæ & formæ Ordinationis Subdiaconi. Prima partialis materia est traditio Calicis vacui & Patenæ vacuæ, cum hac forma: *Videte cujusmodi ministerium vobis traditur, &c.*

Altera partialis materia est traditio libri Epistolarum, cum hac forma: *Accipe librum-Epistolarum, & habe potestatem legendi eas in Ecclesia Dei.*

Dico 2. In Ordinationem Acolythorum, materia est partim traditio urceorum vacuorum, partim traditio candelabri cum cereo extincto: in Ordinatione Exorcistarum, traditio libri Exorcismorum: in Ordinatione Lectorum, traditio libri Lectionum: in Ordinatione Ostiariorum, traditio clavium. Formæ autem horum minorum Ordinum sunt verba, quæ quamlibet traditionem comitantur, & collatam cuique potestatem significant.

QUÆSTIO X.

In quo consistat tota essentia Ordinationis Episcopi?

Nota. EX Pontificali Romano sic in Ecclesia Latina ordinatur Episcopus. 1. consecrator Episcopus, & alii duo assistentes Episcopi ambabus manibus caput consecrandi tangunt, dicentes: *Accipe Spiritum-sanctum.* Quo facto Consecrator orat pro consecrando. 2. Consecrator caput Consecrati inungit sancto Chrismate, dicens: *Ungatur & consecretur caput tuum Cælesti benedictione in ordine Pontificali, in nomine Patris, &c.* Denique inungit ambas manus, dicens: *Ungantur manus istæ de Oleo sanctificato & Chrismate sanctificationis, sicut unxit Samuel David Regem & Prophetam, ita ungantur & consecrentur, in nomine Patris, &c.* 3. Consecrator Baculum Pastoralem consecrando tradit, dicens: *Accipe*

Baculum Pastoralis Officii, ut sis in corrigendis vitiis pie serviens, iudicium sine ira tenens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate severitatis censuram non deferens. R. Amen.

4. Annulum in digitum annularem dexteræ manus Consecrati immittit, dicens: *Accipe annulum, fidei scilicet signaculum, quatenus Sponsam Dei, sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus, illibate custodias. R. Amen.* 5. Tradit librum Evangeliorum Consecrato tangenti illum, dicens: *accipe Evangelium, & vade; predica populo tibi commissio: potens est enim Deus, ut augeat tibi gratiam suam, qui vivit & regnat cum Deo Patre, in unitate Spiritus-sancti Deus, per omnia secula seculorum. R. Amen.* 6. Missa finita, Consecrator imponit Mitram capiti consecrati, dicens: *Imponimus, Domine, capiti hujus Antistitis, & Agoniste tui, galeam munitionis.* 7. Denique imponit Chirothecas manibus consecrati, dicens: *Circumda, Domine, manus hujus Ministri tui munditia novi hominis.*

In Ecclesia autem Græca servatur hic ritus. Absoluto trisagio hymno consecrandus à tribus Episcopis adducitur ad consecratorem Episcopum, qui unâ cum Pallio imposita manu super caput Ordinandi, dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Deo amabilissimum Presbyterum in Episcopum à Deo custodite civitatis N. Oremus igitur pro ipso, ut veniat super eum gratia sanctissimi Spiritus.* Deinde facta trina Cruce in capite illius, impositaque manu, sic precatur: *Domine Deus*
noster

noster Hunc, qui suffragiis electus est, & dignus factus, qui subiret jugum Evangelicum, & Pontificiam dignitatem per manum mei peccatoris, & presentium Ministrorum & Coepiscoporum adventu & virtute, ac gratia sancti tui Spiritus corroborata Ac irreprehensibilem ipsius Pontificatum demonstra. Quæ oratio manifestè supponit Ordinationem perfectam, ideoque non est forma Ordinationis, sed sola priora verba, Divina gratia, &c.

§. I.

Dico 1. Certum est impositionem manuum facta ab Episcopo consecratore super caput Ordinandi, esse materiam essentialem Ordinationis Episcopi, saltem partialem: formam verò essentialem saltem partialem esse hæc verba: *accipe Spiritum - sanctum*. Ita Doctores communiter.

Prob. 1. Pars. Nam à Patribus & Conciliis Ordinatio Sacramentalis, & speciatim Episcopalis, dicitur fieri per manuum impositionem. Item ex Scriptura, 1. Tim. cap. 4. Timotheus ab Apostolo ordinatus est per manuum impositionem, ut patet ex his verbis: *Noli negligere gratiam; quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii*. At credibile non est, Ecclesiam Latinam adhibere ut accidentariam cæremoniam, quam Apostoli ut essentialem adhibebant.

Prob. 2. Pars. Nam ex Conc. Trident. sess. 23. can. 4. Episcopi Ordinando non frustra dicunt, *accipe Spiritum - sanctum*. Ergo hæc verba ab Episcopo in Ordinatione Episcopi

prolata conferunt Spiritum - sanctum; alioqui frustra ab eo proferrentur: ergo sunt forma essentialis saltem partialis, nam solum forma essentialis potest producere gratiam. Præterea hæc verba manifestè significant collationem gratiæ. Et quamvis sint generalia, tamen ex circumstantiis sufficienter determinantur ad significandam gratiam Ordinis Episcopalis.

Dixi, *saltem partialem*. Quia non pauci Doctores censent traditionem instrumentorum, Baculi scilicet, Annuli & libri Evangeliorum, aut saltem libri Evangeliorum, cum verbis tali actioni respondentibus, esse etiam de essentia Ordinationis Episcopalis. Quod probant 1. Quia prima manuum impositio est signum valde confusum & generale, nec per verba quibus subest, determinatur ad sufficienter significandum gratiam & characterem Episcopalem, cum verba illa per se indeterminatam habeant significationem Sacramentalem. 2. Quia traditio instrumentorum manifestè adhibetur ad significandum characterem Episcopatus proprium: ac proinde in ea consistit partialiter significatio & efficacia Sacramentalis Ordinationis Episcopi; atque prima manuum impositio per eam compleitur in esse signi effectum Sacramentalem Episcopatus proprium significantis. 3. Ex Conc. Flor. in decreto, ubi postquam pro forma Sacerdotii assignavit verba, quæ præfert Episcopus, dum tradit instrumenta, nempe Calicem & Patenam, hæc subijcit: *Et sic de aliorum*
Ordin-

Ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur. Ergo ex Conc. omnium aliarum Ordinationum forma consistit saltem partialiter in verbis quæ profert Episcopus, dum instrumenta singularum Ordinationum propria tradit. Ergo ex Conc. traditio instrumentorum in omni alia Ordinatione est materia saltem partialis: nam materia est signum, in quod forma cadit.

Sed Doctores, qui totam essentiam Ordinationis Episcopi in manuum impositione & verbis illam comitantibus constituunt, hæc omnia sic diluunt. Respondent ad 1. Impositionem manuum per verba supra dicta in talibus circumstantiis prolata, determinari sufficienter ad gratiam & characterem Episcopalem significandum: nam verba illa habent ex circumstantiis significationem sufficienter determinatam ad utrumque effectum. Ad 2. traditionem instrumentorum esse caeremoniam accidentariam; & quamvis adhiberetur ad distinctius & clarius Ordinationis effectus significandos, non ideo esse essentialem Ordinationi, cum effectus illi jam sufficienter significantur per caeremoniam præcedentem, ex circumstantiis ad hanc significationem sufficienter determinatam. Ad 3. Conc. Florent. ibi loqui tantum de Ordinibus Sacerdotio inferioribus, de quibus ibi solum agit.

§. II.

Dico 2. Non est de essentia Ordinationis Episcopi, ut fiat à tribus

Episcopis; sed ad validam ejus Ordinationem sufficit unicus Episcopus, saltem ex dispensatione summi Pontificis.

Prob. 1. Quia credibile non videtur Apostolos, qui tot Episcopos in tam variis & inter se distitis regionibus Ordinarunt, nullum unquam absque aliorum duorum Episcoporum concursu ordinasse. 2. Quia auctor Constitutionum Apostolicarum, proximè circa Episcopales Ordinationes in Ecclesia orientali ante Schisma usitatam referens, testatur, lib. 8. c. 27. in casu necessitatis, Episcopum ab uno Episcopo ordinari potuisse, accepta Episcoporum Provinciæ commissione. 3. Synesius, epist. 67. retert Siderium ab uno Episcopo consecratum fuisse Episcopum, qui tamen postea à S. Athanasio sine nova Consecratione ad Ecclesiam Metropolitanam evehctus est. 4. ex S. Gregorio Magno, qui, l. 12. epist. 31. ad octavam Augustini Cantuariensis Episcopi interrogationem sic respondet: *Et quidem in Anglorum Ecclesia, in qua adhuc solus tu Episcopus inveniris, ordinare Episcopum non aliter nisi sine Episcopis potes.* Deinde jubet, ut ordinet Episcopos in vicinis locis, ut tollatur necessitas ordinandi Episcopum sine consortio trium Episcoporum. 5. Teste præposito, Gregorius XIII. permisit recens à se constituto Æthiopiæ Patriarchæ è societate Jesu, ut ab uno Episcopo ordinaretur; & teste Henriquez eidem concessit; ut solus sine assistentibus posset novos Episcopos consecrare. 6. Ex praxi hodierna; nam teste Fagnano, ad cap. 7. de temporib. Ordinatio-

dinationum, num. 20. in litteris pro Consecratione Episcoporum in Indiis apponitur hæc clausula: *Tibi Presbytero, ut à quocumque malueris Catholico Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente, accitis in hoc illi assistentibus duabus vel tribus dignitatibus munus Consecrationis recipere valeas.* 7. Quia ex tribus Episcopis, qui adsunt in Ordinatione Episcopi, unus totum Sacramentum Episcopatus conficit. Nam in veteri Ordine Romano unus dicitur Ordinator, is nempe qui fundit benedictionem super caput Ordinandi; & in Pontificali Romano unus Consecrator, & alii duo semper assistentes appellantur. Item à S. Gregorio, epist. cit. Episcopi assistentes dicuntur adesse ut testes. *Nam quando, inquit, de Galliis Episcopi veniunt, illi in Ordinationem Episcopi testes tibi assistent.*

Obj. 1. Jacobus à tribus Apostolis, Petro, Jacobo & Joannæ Ordinatus fuit Hierosolymæ Episcopus, ut testatur Clemens Alexandrinus apud Eusebium. Item ex multis Conciliis & summis Pontificibus Ordinatio Episcopi fieri debet à tribus saltem Episcopis. Ergo essentialiter requiruntur tres Episcopi ad Ordinationem Episcopi.

Resp. Neg. conf. Nam ex antecedente sequitur tantum concursum trium Episcoporum requiri jure Ecclesiastico, ab Apostolis constituto. Apostoli enim ut Ecclesiæ Præfules varias caeremonias in Sacramentorum administratione instituerunt, ut ea majori cum solemnitate & dignitate administrarentur.

Ant. Th. Moral. P. II.

Obj. 2. Damasus Papa, epist. 5. sic ait: *Quoddam Episcopi non sint; qui minus quam à tribus sunt Ordinati Episcopis, omnibus patet.*

Resp. Solum vult eos non esse Episcopos quoad potestatem jurisdictionis; & quoad usum licitum ac legitimum potestatis Ordinis; quia jurisdictione Episcopali privantur, & ab omni Ordinis Episcopalis exercitio prohibentur per Canones, ut satis patet ex verbis quæ subjicit: *Quoniam prohibitum à Sanctis est Patribus, ut qui ab uno vel à duobus sunt Ordinati Episcopis, nec nominentur Episcopi. Si nomen non habent, qualiter officium habebunt?*

Porro Epistolæ Aniceti ad Galliæ Episcopos, & Joannis III. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ à Viris eruditissimis censentur spuria.

Obj. 3. Concilium Regense, can. 2. ait: *Itaque Ordinationem, quam Canones irritam definiunt, nos quoque evacuandam esse censuimus, in qua prætermissa trium præsentia, nec expetitis Comprovincialium litteris, Metropolitani quoque voluntate neglecta, prorsus nihil, quod Episcopum faceret, ostensum est.*

Resp. Concilium solum vult Ordinationem illam, nullam esse quantum ad jurisdictionem, & jus regendi Ecclesiam, pro qua quis sic Ordinatus est Episcopus contra Canones. At non intendit invalidam esse Ordinationem quoad potestatem Ordinis & characterem Episcopalem: nam certum est ad valorem Ordinationis quoad utramque non requiri Comprovincialium Episcoporum & Metropolitani consensum.

QUÆSTIO II.

Utrum Episcopus jure Divino sit Presbytero Superior?

Nota. Sacerdotes jure Divino Superiores esse Diaconis & aliis Clericis, nemo negavit. Ratio est, quia Sacerdotes vi Ordinationis suæ, ideoque jure Divino, habent potestatem tum conficiendi Eucharistiam, tum poenitentes sibi subjectos absolvendi à peccatis, qua carent reliqui inferiores Ordines; & hæc potestas est maxima quædam dignitas ac præminentia. Sed Episcopum jure Divino esse Presbytero superiorem, negarunt Aetius, Wicleffus, & Calvinus, contra quos

Dico 1. Episcopus jure Divino superior est Presbytero quoad dignitatem, & potestatem Ordinis. Est de fide.

Prob. 1. Ex Patribus apud Bellarminum docentibus Episcopos successisse Apostolis, Presbyteros verò septuaginta Discipulis; & speciatim ex Epiphanio & Augustino, qui Aetium id negantem recensent inter hæreticos. 2. Ex Conc. Trid. sess. 23. can. 7. *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi: vel eam quam habent, illis esse cum Presbyteris communem Anathema sit.* 3. Quia Episcopus, cum jam sit Presbyter, habet omnem potestatem quam habet Presbyter; & insuper ex Ordinatione sua, ideoque ex institutione Christi & jure Divino, habet potestatem qua caret simplex Presbyter, & potest aliqua alia quæ

simplex Presbyter non potest nisi ex commissione & tanquam extraordinarius Minister. Nam Episcopus ex Ordinatione sua potest Ordinare Sacerdotes, & conficere Chrisma in materiam Confirmationis, quod omnino non potest Presbyter; item potest Episcopus confirmare, quod non potest Presbyter nisi ex commissione & tanquam Minister extraordinarius.

Dico 2. Episcopus est etiam jure Divino superior Presbytero quoad jurisdictionem.

Prob. 1. Ex Scriptura, Act. c. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus-sanctus potuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Hic intelligi veros Episcopos constat ex antiquis Patribus, & ex Concil. Trident. sess. 23. c. 4. ergo Episcopi jure Divino sunt Rectores Ecclesiæ, ideoque etiam Presbyterorum, qui sanè tam sunt membra Ecclesiæ quàm Laici: ac proinde Episcopi jure Divino sunt Presbyteris jurisdictione superiores. Item, 1. Tim. c. 5. *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Ergo Episcopus est judex Presbyterorum, ideoque jurisdictione superior. 2. ex Patribus. Pro omnibus sit S. Ignatius martyr, Apostolorum discipulus, in Epist. ad Philadelphios, ubi ait: *Boni sunt Sacerdotes, sed præstantior Pontifex, cui credita sunt Sancta Sanctorum,* & Epist. ad Trallianos *quid enim aliud est Episcopus, quàm is, qui omni principatu & potestate superior est?* & Epist. ad Smirnæos: *sine Episcopo nemo quicquam faciat eorum quæ ad Ecclesiam spectant ... Ubi utique apparet Episcopus, illic multitudo sit; quem-*
admo-

admodum utique ubi est Christus Jesus, ibi Catholica Ecclesia. Non licet sine Episcopo baptizare, neque offerre, neque Agapen facere: sed quod utique ille probaverit, hoc est Deo beneplacitum; ut stabile sit & firmum omne quod agitur. 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, in qua omnia Concilia à solis Episcopis ut iudicibus jure Divino, & Ecclesiæ Principibus celebrata sunt. Et si quandoque Presbyteri sententiam dixerunt, non suo, sed Episcoporum absentium, quos repræsentabant, nomine dixerunt. In Conciliis autem maximè exercetur jurisdictio Ecclesiastica: nam in iis leges conduntur, & pœnæ contra violatores decernuntur. 4. Quia Episcopi jure divino sunt Apostolorum successores, & summi Sacerdotes, & Ecclesiæ Patres ac Principes. Ergo jure divino sunt Presbyteris jurisditione Superiores: nam Apostolorum successoribus, summis Sacerdotibus, & Ecclesiæ patribus ac principibus debetur jurisdictio superior jurisditione simplicium Presbyterorum, qui succedunt tantum septuaginta Discipulis, qui erant in omnibus inferiores Apostolis. *Prob. anteced.* nam nemo constitui potest successor Apostolorum, nisi ab eo, qui Apostolos constituit, nempe Christo. 5. Illi jure divino sunt Presbyteris dignitate & jurisditione superiores, qui in hierarchia à Christo instituta primum locum obtinent. Tales autem sunt Episcopi, ut constat ex Conc. Trident. sess. 23. can. 6. Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse hierarchiam divinam Ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris; anathema sit.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Scriptura confundit nomina Episcopi & Presbyteri; ita ut sint i-ces Presbyteri appellentur Episcopi, & vicissim Episcopi vocentur Presbyteri. Ergo nulla est inter illos distinctio.

Resp. Nego conseq. Quia tunc hæc nomina non strictè, sed latè accipiuntur. At constat ex Scriptura & Traditione majores Sacerdotes, qui nunc Episcopi tantum appellantur, esse & fuisse semper simplicibus Sacerdotibus superiores tum potestate Ordinis, tum potestate Jurisdictionis; & inter eos, qui Presbyteri vocantur, semper fuisse alios aliis majores.

Obj. 2. Paulus, Phil. c. 1. ait: Paulus omnibus sanctis in Christo Jesu qui sunt Philippis, cum Episcopis & Diaconibus. At per Episcopos ibi intelligit Presbyteros, nam unus erat Episcopus Philippensis.

Resp. Quamvis Apostolus per Episcopos ibi intellexisset Sacerdotes omnes Philippensis Ecclesiæ; tamen inter illos Sacerdotes unus erat summus, & cæterorum princeps, quem vocamus Episcopum: cæteri verò erant simplices Presbyteri, quos ideo Paulus Episcopos appellat, quia unà cum Episcopo regabant Philippensem Ecclesiam & Jurisdictionem in Fideles exercebant. ut Episcopi adjutores, & cum debita subordinatione ac dependentia ab illo. Nam Episcopus vi nominis idem est ac Inspector vel

Superintendens ; sed hæc vox nunc solum primum gradum hierarchiæ Ecclesiasticæ, & Ecclesiæ principem significat.

Obj. 3. S. Chrysostomus, homil. 11. in cap. 3. 1. ad Timoth. ait: *Postquam de Episcopis dixit, eosque formavit, quidnam illos habere conveniat . . . omisso interim Presbyterorum ordine, ad Diaconos transit. Cur id, queso? Quia scilicet inter Episcopum atque Presbyterum interest ferme nihil. Quippe & Presbyteris Ecclesiæ cura permissa est; & quæ de Episcopis dixit, ea etiam Presbyteris congruunt: sola quippe ordinatione superiores illi sunt, atque hoc tantum, plus quam Presbyteri habere videntur. Ergo Episcopus non est jure divino jurisdictione major Presbytero.*

Resp. Nego conseq. Nam solum vult Episcopos excepta potestate Ordinandi Sacerdotes & Diaconos, & chrisma conficiendi, nihil habere ita sibi proprium, ut Presbyteris communicari nequeat. Cum autem dicit Presbyteris Ecclesiæ curam permissam esse, subintelligit, cum subordinatione & dependentia ab Episcopis: nam vox *permissa* significat concessionem facultatis dependentis & subordinatæ.

Obj. 4. S. Hieronymus, in cap. 1. epist. ad Titum ait: *Idem est ergo Presbyter, qui Episcopus, & antequam diaboli instinctu, studia in religione fierent, & diceretur in populis; ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cepha; communi Presbyterorum consilio, Ecclesiæ gubernabantur. Postquam verò unusquisque eos, quos baptizaverat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de Pres-*

byteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & Schismatum semina tollerentur. Putat aliquis non scripturarum, sed nostram esse sententiam, Episcopum & Presbyterum unum esse, & aliud etatis, aliud esse nomen officii, relegat, &c. & inferius. Hæc propterea ut ostenderemus apud veteres eosdem fuisse Presbyteros, quos & Episcopos: paulatim verò ut dissensionum plantaria evellerentur, ad unum omnem sollicitudinem esse delatam. Sicut ergo Presbyteri sciunt, se ex Ecclesiæ consuetudine, ei qui sibi præpositus fuerit, esse subjectos: Ita Episcopi noverint, se magis consuetudine quam dispositionis dominicæ veritate Presbyteris esse majores, & in commune debere Ecclesiam regere.

Resp. Ex illo loco inferri tantum potest Hieronymum sensisse Episcopos solo jure Ecclesiastico esse Presbyteris jurisdictione majores, quod tamen falsum est. At S. Doctor censuit Episcopos esse Presbyteris potestate Ordinis superiores, ut patet ex ejus epistola ad Evagrium, ubi ait: *Quid enim facit, excepta ordinatione, (hoc est, potestate Ordinis) Episcopus, quod Presbyter non faciat?*

Obj. 5. S. Ambrosium, in Commentario in cap. 4. epist. ad Ephesios.

Resp. Hic commentarius non est S. Ambrosii foetus, sed auctoris ignoti, qui in eo opere multos sparfit errores.

QUÆSTIO XII.

Quisnam sit minister Ordinationis?

Dico 1. Solus Episcopus est Ordinarius minister omnium Ordinum. Est contra Aetium & Wicleffum.

Prob. Tum ex Concilio Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Minister Ordinarius hujus Sacramenti (Ordinis) est Episcopus.* Tum ex Conc. Trident. sess. 23. can. 7. supra cit. &c. 4. ubi ait: *S. Synodus declarat, præter ceteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum Ordinem præcipuè pertinere; & postios, sicut idem Apostolus ait, à Spiritu-sancto regere Ecclesiam Dei eosque Presbyteris superiores esse; ac sacramentum Confirmationis conferre; Ministros Ecclesiæ ordinare; atque alia pleraque peragere ipsos posse: quarum functionum potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent.*

Dico 2. Solus Episcopus sic est minister Episcopatus & Sacerdotii, ut nemo alius possit illos Ordines validè conferre.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ significat vel supponit Ordinationem Episcoporum & Sacerdotum ad solos Episcopos pertinere. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Epiphanius, hæresi 75. ubi contra Aetium hæc ait: *Episcoporum Ordo ad gignendos patres præcipuè pertinet: hujus enim est patrum in Ecclesia propagatio.* 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, in qua nullus unquam Episcopus, aut Presbyter Ordinatus fuit à simplici Sacerdote. Et verò maximè conveniens est, ut pri-

marios Ecclesiæ Ministros, qui populo præfunt, à solis Ecclesiæ principibus Ordinari & constitui possint.

Obj. 1. Conc. Florentinum dicit Episcopum esse ordinarium Ministerium Ordinis. Ergo simplex Sacerdos potest esse extra ordinarius minister Sacerdotii, &c.

Resp. Nego consequ. Nam ideo solum Conc. addidit Ordinarium, quia loquebatur de omnibus ordinibus, & simplex Sacerdos potest ex concessione summi Pontificis conferre minores Ordines & Subdiaconatum.

Obj. 2. S. Leo, epist. 92. dicit Ordinationes à Pseudo-Episcopis factas, ratas haberi posse scilicet quoad executionem Ordinationum collatarum, si cum consensu & judicio præsentium factæ sint.

Resp. Ibi Pseudo-Episcopos vocat eos, qui verè sed illegitimè & contra Canones Ordinati fuerant Episcopi.

Obj. 3. Conc. Antiochenum, can. 10. Ancyranum, can. 13. vetant Chorepiscopis, ne Presbyteros & Diaconos ordinent sine expressa licentia Episcopi, cui subjecti erant.

Resp. Hæc Concilia loquuntur de Chorepiscopis, qui Episcopalem Ordinationem acceperant: cujusmodi multi erant in Orientali Ecclesia; qui cum Episcopi sine propria Diocesi eis attributa ordinarentur, in aliena Diocesi Chorepiscopi munere fungebantur.

Dico 3. Simplex Sacerdos potest ex concessione summi Pontificis conferre minores Ordines, & sic esse extraordinarius horum Ordinum minister.

Prob. 1. Ex praxi recepta : Nam Cardinales non Episcopi in propriis Ecclesiis, & aliqui Abbates minores Ordines suis subditis reipsa conferunt. 2. Ex Concil. Trident. sess. 23. cap. 10. id manifestè supponente, nam ibi sic ait : Abbatibus, & aliis quibuscumque quantumvis exemptis, non liceat in posterum cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram vel minores Ordines conferre.

Idem dico de Subdiaconatu. Prob. 1. ex Gelasio I. epist. 9. ubi loquens de Chorepiscopis, qui omnes in Ecclesia Occidentali erant simplices Sacerdotes, ait ; Nec sibi meminerint ulla ratione concedi, sine summo Pontifice, Subdiaconum, aut Acolythum jus habere faciendi. 2. Ex Conc. Meldensi, can. 44. ubi dicitur : Ut Chorepiscopus modum suum juxta canonicam institutionem teneat . . . neque Ecclesiasticos (Ordines) qui per impositionem manus tribuuntur, id est, non nisi usque ad Subdiaconatum, & hoc juhente Episcopo, & in locis, quibus Canones designant, agere presument.

Idem multi dicunt de Diaconatu, nempe conferri posse à simplici Sacerdote ex dispensatione summi Pontificis. Pro qua refertur Bulla Innocentii VIII. qua Abbatibus Cisterciensibus facultatem concedit suis Monachis omnes Ordines usque ad Diaconatum inclusivè conferendi.

QUÆSTIO XIII.

Quodnam sit subjectum Ordinationum ?

Dico 1. Masculus omnis baptizatus est subjectum capax Ordinationis validæ, saltem si rationis usum habeat. Constat apud omnes. Dixi, saltem si rationis usum habeat. Quia aliqui, paucissimi illi quidem, usum rationis requirunt in sacris Ordinibus, quòd annexum habeant castitatis votum. S. Thomas, verò supplem. quæst. 34. a. 2. ad valorem Ordinationis non exigit usum rationis nisi pro Episcopali.

Dico 1. Mulieres sunt jure divino incapaces Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus. Est de fide.

Prob. 1. Jure divino horum Ordinum incapax est, quicumque jure divino prohibetur præesse in Ecclesia ; nam Episcopus, Presbyter, & Diaconus præsunt populo Christiano, cum ex his Ecclesiastica hierarchia constituatur, ut constat ex Concil. Trident. sess. 23. can. 6. atqui mulier jure divino prohibetur præesse in Ecclesia, ut patet ex Apostolo, 1. Cor. cap. 14. Mulieres in Ecclesiis taceant : non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse Et 1. Tim. c. 2. Mulier in silentio discat cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto. Ergo, &c. Item mulier est incapax Ordinum, quorum munia obire non potest sine positiva indecentia. Atqui

mu-

mulier sine positiva indecentia non potest obire munia Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus, nam ex Apostolo, 1. Cor. c. 14. *Turpe est mulieri loqui in Ecclesia*: & à fortiori turpe est mulierem consecrare & administrare Eucharistiam, absolvere à peccatis, Confirmare, Ordinare, prædicare verbum Dei publicè, Baptizare solemniter, &c. Ergo.

2. Ex perpetuo sensu Ecclesiæ: nam statim ab Ecclesia damnati sunt ut hæretici, qui mulieribus sacros Ordines concedebant; cujusmodi fuere Pepuziani, & Collyridiani, Epiphanius teste.

3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ nullam unquam mulierem Ordinavit ad Sacerdotium & sacrum Ministerium.

Idem dic de Subdiaconatu. Nam per se turpe ac indecens est mulierem fungi officio Subdiaconatus, nempe solemniter ministrare Diacono in Sacrificio Missæ, &c. item dic etiam de minoribus Ordinibus, præsertim cum nunc conferantur ut quidam gradus & præparatio ad sacros Ordines.

Obj. 1. Mulier est capax jurisdictionis Ecclesiasticæ: nam cap. *dilecta* de majoritate, &c. de Abbatisa dicitur: *Quod cum ipsa plerumque Canonicas suas, & Clericos suæ jurisdictioni subiectos, propter inobedientias & culpas eorum, officio, beneficioque suspendat, iidem confisi ex eo, quod eadem Abbatisa eos excommunicare non potest, suspensionem huiusmodi non observant.* Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam ibi non agitur de suspensione propriè dicta, cujus nempe violatione contrahatur irregularitas, nec de jurisdictione Ecclesiastica. Sed per suspensionem ibi intelligitur præcisè prohibitio, & per jurisdictionem intelligitur tantum potestas præcipiendi. Nam Honorius III. ibidem Abbati cuidam mandat, ut canonicas & Clericos illi Abbatisæ subiectos ad Reverentiam & Obedientiam ei debitam censura Ecclesiastica compellat: *Quo circa* (inquit Pontifex, Abbatem, cui respondet, alloquens) *mandamus, quatenus dictas Canonicas & Clericos, ut Abbatisæ præfata Obedientiam & Reverentiam debitam impendentes, ejus salubria monita & mandata observent, Ecclesiastica censura compellas.* Ergo Abbatisa illa non habebat potestatem ferendi censuras. Enim verò, cap. *Novæ* de poenitentiis, &c. Innocentius III. sic ait: *licet Beatissima Virgo Maria dignior & excellentior fuerit Apostolis universis, non tamen illi, sed istis Dominus claves regni Cælorum commisit.* Unde glossa sic habet: *officium clavium non cadit in sexum femineum.*

Obj. 2. In antiquis canonibus multæ mulieres dicuntur Episcopæ, Presbyteræ, Diaconæ. Ergo.

Resp. Nego consequ. Quia non sic vocatæ sunt ratione alicujus Ordinis sacri, sed solum quia earum mariti ad Episcopatum, Presbyteratum, & Diaconatum promoti fuerant.

Obj.

Obj. 3. In Ecclesia multis sæculis fuerunt Diaconissæ, quæ ad varia pia officia consecrabantur; & S. Epiphanius testatur fuisse Ordinem Ecclesiasticum.

Resp. In Ecclesia Latina Diaconissæ nunquam fuerunt Ordo Ecclesiasticus: fuisse quidem in Orientali Ecclesia Ordinem Ecclesiasticum scribit S. Epiphanius, sed non altaris ministerium, nec ad munia sacra Diaconorum propria; nam sic ait, hæresi 79. *Quamquam verò Diaconissarum in Ecclesia Ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus est, sed ut muliebris sexus honestati consulatur, &c.*

Igitur Diaconissæ illæ erant mulieres probatæ virtutis, quæ per aliquam benedictionem deputabantur, non ad altaris ministerium, sed ad quædam pia officia erga mu-

lieres exercenda, nimirum ut assisterent instructioni & baptismo mulierum, vel etiam eas privatim docerent; ut præessent januis per quas mulieres ingrediebantur in Ecclesiam, in qua singulis debitum locum assignabant; ut comitarentur illas, quæ Episcopum vel Presbyterum adibant; denique ut pauperum viduarum curam gererent.

Quod spectat ad effectum Sacramenti Ordinis, jam constat ex dictis de Sacramentis in genere duos esse, nempe characterem cum speciali potestate ad sacra quædam ministeria, cujusque Ordinis propria, & augmentum gratiæ habitualis cum jure ad gratias actuales idoneas ad sacra illa munia dignè & sanctè obeunda.

Illustris Domina

[illegible]

Ola zasiewow w polu inkanta² dla wyławien wody, a
w tych czasach Ola słaboci, ze na nogi byłt mka-
licat y prze d niediel na toczku przelazan
nie przyto milbowac z Liskim azbytn byt wdriet
ty z bristomozk Panem Duf y prociot o^{no} dane mi
Kwesty do Oprisania z morabny Zoologii i takto wid
to naktynge iut Larbam. par V.

ze potrzeby iestem dla domowych na chleb owar,
zapr¹²⁹⁰zniez na niemam, iestem przymuszony pro
sie Wielkanadaj, aby mi byt oddany owies. Cuzka
na mnie w tym roku przednowek.

Cuzki na mnie w tym roku przednowek, zadny
ziarna na chleb dla domowych nie staie, a
do tego piniędzy niemam. Alla czego przymu
szony iestem prosie, aby Wi. dy. dala mi
potrzebny owies, który dawatem chleba
~~Wielkanadaj, iak byk na odclanie, iak byk~~
~~Wielkanadaj, iak byk na odclanie, iak byk~~
2ta umowę iak tylko intencja trzebyt by
zatozonym. Jenk zas Korce Szosc z cyz Koscia
by bylo oddac, to przyndymmy o polowe pro
szę. a drugiej polowy zadat bym y z toj
Rogni: nalezyech dac mi uprzedem tak
~~slap przedem drugi przed soby nie dierz tak y~~
~~ta sposobu nie widze, iak byk bym uprzedem~~
Krocy, gdy bym sie wiozł tym czasem sbyde
cete podobnie, iak slapy przed soby drotzy nie
cete podobnie, iak slapy przed soby drotzy nie

TRACTATUS

DE

SACRAMENTO MATRIMONII.

QUÆSTIO I.

Utrum Matrimonium sit verum Sacramentum?

Nota 1. **M**atrimonium dupliciter sumitur, nempe pro contractu, & pro vinculo per talem contractum inducto. Matrimonium pro contractu acceptum, rectè definitur: contractus, quo vir & femina, nulla lege impediti mutuum dominium in sua corpora sibi tradunt & accipiunt ad actum conjugalem. Atque ad mutua obsequia se obligant. Matrimonium verò pro vinculo acceptum, communiter definitur: *Viri & mulieris conjunctio maritalis, individuum vitæ consuetudinem retinens.* Conjunctio hæc sumitur pro vinculo & nexu; nam intelligitur conjunctio jam facta, & habitualiter permanens. Hæc autem conjunctio dicitur maritalis; quia per illam vir in corpus mulieris, & vicissim mulier in corpus viri potestatem habet in ordine ad carnalem copulam generationi aptam. Cætera verba significant indissolubilitatem vinculi, & mutuam obligationem ad vitæ societatem.

Ant. Th. Moral. P. II.

atque ad alia mutua debita & obsequia.

Matrimonium verò sumptum pro Sacramento, est contractus supradictus, gratiæ significativus & colativus.

Nota 2. Matrimonium pro vinculo sumptum dividitur in legitimum, ratum, & consummatum. Legitimum vocatur illud, quod mutuo ac legitimo consensu inter personas non impeditas contractum est; quale etiam nunc est inter non baptizatos, & olim fuit in Lege naturæ & Mosaica. Unde ut tale non est Sacramentum, aut saltem præscindit à ratione Sacramenti. Ratum dicitur, quod est legitimum, & insuper Sacramentum, sed necdum carnali copula consummatum; sive est illud, quod inter baptizatos contractum est, & ideo majorem firmitatem & insolubilitatem obtinet. Consummatum dicitur illud, quod per carnalem copulam extrinsece completum est.

Nota 3. Matrimonium, & ejus usum esse per se licitum & honestum, fide constat contra Simonem Magum, Saturninum, Marcionem, Tabianum,

Ppp

En-

Enocraticas, Manichæos, Priscillianistas, & Albigeneses, qui omnes Matrimonium ut rem intrinsecè malam damnarunt. Nam Deus, Genes. c. 2. Matrimonium instituit; & Christus, Matth. 19. de conjugibus ait: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Et Apostolus, 1. Cor. c. 7. ait: *Si non se continent, nubant. Melius est enim nubere quam uri.* *Iis autem qui Matrimonio juncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere* *si acceperis uxorem, non peccasti; & si nupserit virgo, non peccavit* qui Matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit, melius facit. De usu vero Matrimonii hæc ibidem habet: *Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro, &c.* Idem docent Patres, qui non usum Matrimonii vituperant, sed ardorem concupiscentiæ in eo præsertim se exerentem. Qui ardor turpis & indecens est, sed per accidens cum usu Matrimonii conjunctus est, & in statu innocentiae ab eo sejunctus fuisset, nec imputatur ad culpam ei, qui illum coercere conatur ex auxilio gratiæ.

Nota 4. Matrimonium initio mundi & statim post diluvium fuit à Deo præceptum; quia tunc ad conservationem & propagationem generis humani necessarium erat. Sed desit hoc præceptum, humano genere sufficienter multiplicato. Imò in nova lege per se laudabilius & melius est abstinere à Matrimonio, & virginitatem perpetuò servare, ut constat tum ex Apostolo, 1. Cor. cap. 7. virginitatem Matrimonio tanquam aliquid melius præferente & suadente: tum

ex ipso Christo, Matth. cap. 19. tum ex Traditione, cujus testes sunt patres: tum ex constanti Ecclesiæ sensu, & praxi in innumeris Sanctis.

Dico. Matrimonium est verè ac propriè Sacramentum novæ legis. Est de fide contra Lutherum, & Calvinum, & alios antiquiores hæreticos suprâ recensitos, qui Matrimonium damnarunt.

Prob. 1. Ex Scriptura. Ephes. c. 5. Apostolus de Matrimonio dicit: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Quæ verba significant Matrimonium fidelium esse signum conjunctionis Christi cum Ecclesia per gratiam sanctificantem, & ipsius proinde gratiæ sanctificantis, à Christo institutum. At signum gratiæ à Christo permanenter institutum, est signum efficax, ideoque gratiæ, quàm significat, collativum: & consequenter est Sacramentum.

2. Ex Traditione, cujus Patres sunt testes. Pro omnibus sit S. Augustinus, lib. de bono conjugali, c. 18. ubi ait: *In nostrarum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti quàm secunditas uteri.* Et c. 24. *Bonum igitur nuptiarum per omnes gentes atque omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis: quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti.*

3. Ex Conc. Florent. in decreto. *Septimum est Sacramentum Matrimonii, quod est signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ, secundum Apostolum dicentem: Sacramentum hoc magnum est, &c. & ex Trident. sess. 7. can. 1. Matrimonium inter septem Sacramenta propriè dicta novæ*

novæ legis recensente, & sess. 24. initio sic ait: *Cum igitur Matrimonium in lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratia præstet; meritò inter novæ legis Sacramenta annumerandum, Sancti Patres nostri, Concilia, & universalis Ecclesiæ Traditio semper docuerunt.* Deinde, can. 1. *Si quis dixerit, Matrimonium non esse verè & propriè unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, anathema sit.*

Ratio est institutio & voluntas Christi, qui convenientissimè gratiam sanctificantem cum jure ad auxilia gratiæ addixit Matrimonio fidelium, ad illius status officia & onera valde gravia sanctè obeunda.

Confirm. Ex consensu utriusque Ecclesiæ, Latinæ & Græcæ: nam Græci semper, & etiam nunc post schisma, Matrimonium inter septem Ecclesiæ Sacramenta numerant, & semper recensuerunt.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Matrimonium Adami & Evæ erat signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, & tamen non erat Sacramentum. Ergo etiam si Matrimonium Christianorum sit tale signum, non idcirco est Sacramentum.

Resp. Matrimonium Adami & Evæ, si conjunctionem Christi cum Ecclesia significavit, tantum ut futuram significavit. At Matrimonium Christianorum significat præsentem Christi cum Ecclesia conjunctionem: unde majorem efficaciam habere debet, ideoque gratiam sanctificantem quam simul sig-

nificat, conferre debet ex opere operato non ponentibus obicem.

Porro Christus non infidelium, sed solum baptizatorum Matrimonium ad esse Sacramenti evexit.

Obj. 2. Matrimonium pugnat cum Sacerdotio. Ergo non est Sacramentum.

Resp. Non pugnat ex natura sua & ratione sui, sed tantum jure Ecclesiastico ab Apostolis statuto, & propter impedimenta quæ necessariò ex ejus usu sequuntur, & quæ animam à rebus divinis multum avocant.

Obj. 3. In Sacramentis omnibus tria reperiuntur, videlicet id quod est Sacramentum tantum, id quod est res tantum, & id quod est res simul & Sacramentum. At hæc tria assignari non possunt in Matrimonio: ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego min. Nam contractus Matrimonialis est Sacramentum tantum, quia significat & non significatur: gratia sanctificans est res tantum, quia significatur & non significat: vinculum verò Matrimoniale est res & Sacramentum, quia significat & significatur; nam significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, & significatur per contractum quo efficitur.

Obj. 4. Matrimonium licitè contrahitur cum pacto de danda certa pecunia. At hoc pactum esset simoniacum, si Matrimonium esset Sacramentum. Ergo.

Resp. Nego min. Quia pecunia illa non datur nec exigitur pro Sacramento, sed pro sustinendis Matrimonii oneribus.

QUÆSTIO II.

Utrum Matrimonium baptizatorum semper sit Sacramentum?

Dico. Matrimonium baptizatorum semper esse Sacramentum, longè communiùs docent Theologi, in nempe qui negant Sacerdotem esse ejus ministrum.

Prob. 1. Qui ita sentiunt S. Thomas, 1. 4. ad Hannib. dist. 27. q. un. a. 2. S. Bonaventura, in 4. dist. 27. a. 2. q. 2. & omnes veteres Theologi; uno Guillelmo Parisensi excepto. 2. Quia Conc. Trident. sess. 24. can. 1. definit sine ulla exceptione Matrimonium baptizatorum esse verè & propriè unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis. Ergo omne Matrimonium baptizatorum est Sacramentum. 3. Ex Conc. Florent. in decreto, ubi dicit: *Septimum est Sacramentum Matrimonii, quod est signum conjunctionis Christi & Ecclesie, secundum Apostolum dicentem: Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Ergo omne Matrimonium, quod est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, hoc ipso est Sacramentum. Atqui omne Matrimonium baptizatorum est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia; & idcirco est omnino insolubile, postquam consummatum fuit, quia tunc significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, non solum per charitatem, sed etiam per incarnationem. Ergo omne Matrimonium baptizatorum est Sacramentum.

Obj. 1. Matrimonium inter absentes contractum per procuratorem, est ve-

rum Matrimonium, & tamen non est Sacramentum. Ergo non omne Matrimonium baptizatorum est Sacramentum.

Resp. Neg. 2. p. anteced. Quia hoc ipso quòd est verus contractus Matrimonialis, est etiam verum Sacramentum. Nam Christus ipsum Matrimonii contractum in baptizatis evexit ad Sacramenti dignitatem absque ullo speciali ritu; cum omnis Matrimonialis contractus inter baptizatos sit signum conjunctionis Christi cum Ecclesia.

Inst. 1. Matrimonium per Procuratorem initum, iteratur in Ecclesia: ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego anteced. Nam tantum confirmatur à presentibus, & celebrantur solemnitates ac cæremoniæ accidentales omissæ.

Inst. 2. Ergo quis dormiens, & nihil cogitans poterit ministrare & recipere Sacramentum. Absurdum consequens. Ergo.

Resp. Nego min. Quia cum Christus Matrimonium Baptizatorum evexit ad esse Sacramenti, nullo speciali ritu instituto, eodem modo potest administrari & suscipi hoc Sacramentum, quo potest fieri contractus Matrimonii validus. Atqui contractus Matrimonii inter absentes & dormientes per Procuratorem validè celebrari potest. Ergo.

Inst. 3. Actio Sacramentalis debet proficisci à Ministro. Ergo Matrimonium per Procuratorem contractum non potest esse Sacramentum.

Resp. Nego consequens. Quia in hoc casu sicut actio contrahendi, ita & actio

actio Sacramentalis est à Ministro mediatè, nempe mediante Procuratore tanquam suo instrumento. Quod quidem est speciale huic Sacramento: sed mirum esse non debet, quia Christus nullum ritum specialem instituit pro hoc Sacramento; sed solum voluit, ut omnis contractus Matrimonialis validus inter Baptizatos esset hoc ipso Sacramento, nempe signum efficax gratiæ sanctificantis, quæ semper ex opere operato conferretur contrahentibus non ponentibus obicem.

Obj. 2. Matrimonium inter Baptizatos contractum sine intentione faciendi quod facit Ecclesia, est verum Matrimonium, & tamen non est Sacramentum. Ergo non omne Matrimonium, &c.

Resp. Nego antec. Quod falsum supponit. Nam quis Baptizatus non potest validè Matrimonium contrahere sine intentione saltem virtuali & implicita faciendi quod facit Ecclesia; quia Baptizatus non potest validè Matrimonium contrahere sine intentione illud verè contrahendi; nec potest habere intentionem verè contrahendi Matrimonium sine intentione faciendi rem à Christo evedtam ad dignitatem Sacramenti, cum reverà Christus Matrimonium Baptizatorum evexerit ad esse Sacramenti. Quare in Baptizatis intentio contrahendi Matrimonium, vi institutionis Christi est simul & indivisibiliter implicita saltem intentio faciendi Sacramentum, & id quod facit Ecclesia.

Inst. Potest ablui corpus infantis cum prolatione horum verborum (*Ego te baptizo, &c.*) sine intentione

etiam implicita faciendi Sacramentum. Ergo potest etiam fieri contractus Matrimonialis sine hac intentione.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia Christus rationem Sacramenti non annexuit omni ablutioni conjunctæ cum verbis formæ Baptismi, sed ei soli quæ fit ut ceremonia à Christo instituta & ab Ecclesia usurpata, ideoque cum intentione faciendi quod Christus instituit, & Ecclesia facit. At Christus rationem Sacramenti inseparabiliter annexuit omni contractui Matrimoniali valido inter Baptizatos celebrato, cujus proinde ineundi intentio est simul indivisibiliter implicita saltem ac virtualis intentio faciendi Sacramentum. Unde Baptizati etiam si non cogitent de Sacramento, illud tamen implicitè & virtualiter facere intendunt, hoc ipso quòd volunt verè contrahere Matrimonium.

Obj. 3. Potest quis velle Matrimonium contrahere, & expressè nolle facere Sacramentum. At tunc erit Matrimonium sine Sacramento. Ergo.

Resp. Neg. min. Nam si contrahentes Matrimonium cum voluntate non faciendi Sacramentum, putant se posse validè contrahere sine Sacramento, tunc faciunt Sacramentum; quia illorum voluntas non faciendi Sacramentum est tantum conditionata ac inefficax, & superatur ab alia voluntate absoluta & efficaci faciendi Sacramentum, implicita quidem & virtuali, contenta in voluntate verè contrahendi, sed sufficienti. Si verò non putant se posse contrahere sine

Sacramento, tunc non verè sed apparenter tantùm contrahunt defectu voluntatis absolutæ & efficacis contrahendi: unde nullum est Matrimonium sicut nec Sacramentum.

Observa. Fideles generatim & confusè intendunt Matrimonium contrahere secundùm legem Christi. Cùm autem Christus voluerit ut Matrimonium Fidelium esset Sacramentum, Fideles contrahendo Matrimonium, hoc ipso intendunt confusè & implicite facere Sacramentum.

Quæres 1. An Matrimonium contractum inter baptizatum & non baptizatum, vel contrà, sit Sacramentum ex parte baptizata, in casu quo tolleretur impedimentum dirimens?

Resp. Theologi communiùs negant, quia unicus est duorum contractus: ac proinde unicum quoque est in duobus Sacramentum: & consequenter vel ex utraque parte vel ex neutra Matrimonium est Sacramentum. Atqui Sacramentum non est ex parte conjugis non baptizati, ergo nec ex parte baptizati. Et vero ex neutra parte potest claudicare contractus Matrimonii, nec proinde Sacramentum.

Quæres 2. An Matrimonium non baptizatorum fiat Sacramentum, cum postea baptizantur?

Resp. Multi docent id esse valde probabile, modò tunc coram Parocho & testibus Matrimonium ratificent. Quia Matrimonium à baptizatis sic ratificatum & confirmatum, evehitur à Christo ad esse Sacramenti, cùm sit Matrimonium novum æquivalenter: sicut votum iteratum, seu ratificatum est novum æquivalenter.

QUÆSTIO III.

Quenam sit materia & forma Sacramenti Matrimonii?

Nota. Circa hoc multiplex est sententia. Aliqui docent materiam esse consensum contrahentium exterius expressum: formam verò verba quæ profert Sacerdos, qui proinde ejus Minister est. Alii longè communiùs contendunt ipsos contrahentes ponere materiam & formam, ideoque esse ejus Ministros. Sed in assignanda illa materia & forma inter se dissident. Alii docent materiam esse mutuam corporum traditionem, formam mutuam corporum acceptationem, utramque sensibilem, seu signo aliquo externo expressam. Alii censent materiam hujus Sacramenti esse corpora habilia, formam mutuam conjugum consensum. Plerique constituunt materiam hujus Sacramenti in mutuo consensu interno contrahentium, formam verò in verbis vel aliis signis externis hunc consensum exprimentibus.

Dico. Materia Sacramenti Matrimonii consistit in mutuo consensu interno legitimo contrahentium, forma verò in verbis vel in aliis signis hunc consensum exprimentibus.

Prob. 1. Ex Concil. Florent. in decreto, ubi dicitur: *septimum est Sacramentum Matrimonii . . . causa efficiens Matrimonii regulariter est mutui consensus per verba de presenti expressus.* Ibi manifestè loquitur de Matrimonio ut est Sacramentum, ut ostendunt verba decreti, & intentio Concilii, quod

quod hoc septimo paragrapho intendit instruere Armenos solum de Sacramento Matrimonii, sicut aliis sex prioribus paragraphis nihil aliud eos docet quam quæ ad sex priora Sacramenta pertinent. Causam autem efficientem hic latè accipit, nempe pro causa efficiente rem formaliter, seu pro causa rei constitutiva: quo sensu dicitur gratia nos efficere sanctos, albedo efficere parietem album, id est, constituere. Nam causa efficiens Sacramenti strictè sumpta est ejus minister. Igitur ex Conc. causa constitutiva Sacramenti Matrimonii, ideoque ejus materia & forma, est consensus mutuus, per verba regulariter expressus. At in illo constitutivo verba aut signa eis æquivalentia sunt forma: nam ex eodem Concilio Sacramenta perficiuntur verbis tanquam forma. Ergo materia est consensus mutuus internus contrahentium, & forma sunt verba vel alia signa externa hunc consensum significantia. 2. Quia in Matrimonio illud se habet instar materiæ, quod completur ab alio in esse signi sensibilis, & illud se habet instar formæ quod aliud complet in esse signi sensibilis in contractu Matrimoniali. Atqui mutuus consensus internus contrahentium completur in esse signi sensibilis per verba aut alia signa externa quibus exprimitur. Ergo mutuus contrahentium consensus est materia, & verba vel alia signa externa hunc consensum exprimentia sunt forma hujus Sacramenti. 3. Quia hoc expressè docet S. Thomas, in 4. sent. ad Hanibald. dist. 26. quæst. un. art. 1. ad 1.

his verbis: *Dicendum quoddam verba exprimentia consensum de presenti, sunt forma hujus Sacramenti (Matrimonii) non autem Sacerdotalis benedictio, quæ non est de necessitate Sacramenti, sed de solemnitate. Pro materia però habet actus contrahentium Matrimonium.*

Obj. 1. Conc. Florent. dicit tantum causam efficientem Matrimonii esse regulariter mutuum consensum per verba de presenti expressum. Ergo hic consensus per verba expressus, non est essentialiter materia & forma Sacramenti Matrimonii: nam essentia rerum est invariabilis.

Resp. Nego conseq. Quia vox regulariter non cadit in consensum signo aliquo externo expressum, sed in consensum ut per verba expressum; quia consensus aliquando per nutum, aliudve signum externum, verborum vicem gerens exprimitur, ut in mutis, nam consensus per nutum sufficienter expressus æquivaleret consensui per verba expresso. Unde sensus Concilii est, causam constitutivam Sacramenti Matrimonii esse consensum expressum per verba, vel per aliud signum externum verbis in ordine ad consensum Matrimoniale exprimentum æquivalens.

Obj. 2. Forma Sacramenti Matrimonii sunt hæc verba, Ego vos in Matrimonium conjungo, quæ profert parochus. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam verba formæ Sacramenti proferri debent à ministro Sacramenti. Parochus autem non est minister hujus Sacramenti, sed contrahentes. Præterea positò præcisè mutuo contrahentium baptiza-

ptizatorum consensu per verba expresso, ponitur signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, nempe vinculum conjugale baptizatorum, ideoque Sacramentum.

Obj. 3. Consensus internus non est sensibilis. Sed materia cujuslibet Sacramenti debet esse sensibilis. Ergo consensus, &c. non est materia Sacramenti Matrimonii.

Resp. Sufficit, quod materia hujus Sacramenti sit sensibilis per aliud, nempe per verba vel alia signa, quæ sunt ejus forma. Quia hoc Sacramentum nullum habet ritum specialem, & distinctum à legitimo contractu Matrimonii, quem Christus ad Sacramentum evexit, nihil aliud exigendo. Quare quod sufficit ad validum Matrimonii Fidelium contractum, sufficit quoque ad Sacramentum. Unde Matrimonii Sacramentum differt ab aliis, in quibus Christus specialem ritum instituit.

QUÆSTIO IV.

Quisnam sit minister Sacramenti Matrimonii?

§. I.

Dico. Minister Sacramenti Matrimonii non est Parochus, sed sunt ipsi contrahentes. Ita communiter Theologi contra Melchiorem Canum, Estium, Sylvium, & recentiores non paucos, docentes ministrum esse Sacerdotem, & assignantes pro materia Sacramenti consensum verbis, aut aliis signis expressum, pro forma verò hæc Sacerdotis verba: *Ego*

vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, &c.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Septimum est Sacramentum Matrimonii. . . . causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de presenti expressus.* Unde sic argumentor. Illi soli sunt ministri Matrimonii, qui ponunt causam efficientem seu constitutivam illius. Atqui soli contrahentes ponunt causam efficientem seu constitutivam Matrimonii, nempe mutuum consensum per verba de presenti expressum, qui ex Conc. est causa efficiens, seu constitutiva Sacramenti Matrimonii; nam Concilium ibi agit de Matrimonio ut Sacramento, ut patet ex primis verbis textus citati, & ex scopo decreti, in quo traditur doctrina de Sacramentis. Et verò alioqui Concilium non traderet materiam & formam hujus Sacramenti, sicut tradidit de aliis omnibus Sacramentis, sicque manca esset ejus doctrina circa hoc Sacramentum. Ergo.

Prob. 2. Ex Concil. Trident. quod, sess. 24. Sacramentum Matrimonii accuratè explicans, nullum discrimen quoad ritum & constitutivum ponit inter Matrimonium ut est Sacramentum novæ legis, & Matrimonium ut fuit ante legem Evangelicam; sed præcise dicit Matrimonium in lege nova veteribus connubiis præstare virtute conferendi gratiam, ideoque esse Sacramentum novæ legis verum & propriè dictum. Ergo ex Conc. Matrimonium ut est Sacramentum novæ legis non habet aliam materiam, &

& formam: nec alium ministrum, quam erat ante legem Evangelicam. Atqui ante legem Evangelicam Matrimonii minister erant ipsi contrahentes. Ergo contrahentes sunt etiam nunc minister Matrimonii ut est Sacramentum. 2. Idem Conc. can. 1. absque ulla exceptione definit Matrimonium baptizatorum esse Sacramentum. Atqui Matrimonium coram duobus testibus & Parocho nulla verba proferente contractum, est verum Matrimonium: ergo est Sacramentum, licet Parochus non fungatur officio ministri, sed solum testis, nec proferat verba in quibus adversarii formam hujus Sacramenti constituunt. 3. Idem Conc. c. 1. sic ait: *Dubitandum non est, clandestina Matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata, & vera esse Matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit: & proinde jure damnandi sunt illi, ut eos Sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant.* Atqui Matrimonium ratum ex usu Ecclesiastico, & in sensu Ecclesiae ac juris Canonici, in quo sane Conc. Trident. has voces accipiebat, est Matrimonium quod est verum Sacramentum. Nam Matrimonium dicitur ratum ratione Sacramenti, ut patet ex cap. quanto de divortiiis, ubi Innocentius III. sic ait: *Etsi Matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum: inter Fideles autem verum & ratum existit. Quia Sacramentum, ut quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret.* Ergo ex Conc.

clandestina Matrimonia fuerunt etiam Sacramenta: ac proinde Parochus non est minister hujus Sacramenti, cum clandestinis Matrimoniis non adsit.

Prob. 3. Ex unanimi veterum Theologorum consensu, qui ante Canum scripserunt, uno Guillelmo Parisiensi excepto, qui pro opposita sententia citatur. Hic sufficit S. Thomas, in 4. dist. 28. ad Hannibald. dist. 26. q. un. ar. 1. ad 1. supra cit. & dist. 28. q. 1. ar. 3. ubi ait: Dicendum, quod sicut in aliis Sacramentis quaedam sunt de essentia Sacramenti, quibus omissis non est Sacramentum; quaedam autem ad solemnitatem Sacramenti pertinent, quibus omissis verum perficitur Sacramentum, quamvis peccet qui omittit: ita etiam consensus expressus per verba de presenti inter personas legitimas ad contrahendum, Matrimonium facit, quia haec duo sunt de essentia Sacramenti. Alia autem omnia sunt de solemnitate Sacramenti, quia ad hoc adhibentur, ut Matrimonium convenientius fiat: unde si omittantur, verum Matrimonium est. Ideoque Sacramentum. Et dist. 28. q. un. art. 2. ad 1. sic ait: In aliis Sacramentis id quod est ex parte Ministrorum, est de essentia Sacramenti: non autem in Matrimonio, sed solum de solemnitate unde absque Ministris Ecclesiae potest fieri Matrimonium, non autem alia Sacramenta.

Prob. 4. Ratione. Hoc ipso ponitur Sacramentum Matrimonii, quod ponitur signum conjunctionis Christi cum Ecclesia: nam hoc ipso quod existit hoc signum, existit signum gratiae

& charitatis, ideoque Sacramentum. Atqui hoc ipso quod ponitur verus Matrimonii contractus inter baptizatos, secluso quocumque alio, ponitur signum conjunctionis Christi cum Ecclesia : nam hoc ipso ponitur conjunctio conjugalis quæ est tale signum. Ergo hoc ipso quod ponitur contractus Matrimonii inter baptizatos, ponitur Sacramentum Matrimonii. Ergo Sacramentum Matrimonii ponitur à solis contrahentibus : ac proinde soli contrahentes sunt ministri hujus Sacramenti.

Porro conjunctio conjugalis, seu vinculum conjugale in fieri seu consideratum ut fit, non distinguitur realiter ab ipso contractu Matrimoniali, cujus est effectus formalis primarius.

§. II.

Solvuntur objectiones petite ab auctoritate.

Obj. 1. Conc. Florent. docet Sacramenta rebus & verbis perfici. At Sacramentum Matrimonii non perficitur essentialiter verbis, si verba, quæ profert Sacerdos in Benedictione Nuptiarum, non sint ejus forma. Ergo.

Resp. Cum Conc. Florent. dicit Sacramenta perfici verbis tanquam forma, intelligi debet cum hoc addito, (saltem communiter pro Sacramento Matrimonii,) ut patet ex paragrapho *septimum*, ubi de hoc Sacramento in particulari agens, dicit causam ejus efficientem esse regula-

riter consensum per verba de præsententi expressum. Nam hanc vocem *regulariter* addidit, ut significaret non semper perfici Matrimonium consensu per verba propriè dicta expresso, sed aliquando effici consensu per nutum, aut aliud signum verborum vicem gerens expresso. Quare sensus Conc. est, Sacramenta, verbis propriè dictis tanquam forma perfici, essentialiter quidem sex priora Sacramenta, communiter verò Matrimonium, quod tamen sine verbis aut aliquo alio signo externo verborum vicem gerente, ad consensum conjugalem exprimendum eis æquivalente perfici non possit.

Dices. Idem dici poterit de formis aliorum Sacramentorum, nempe quod loco verborum sufficere possit nutus aut aliquod signum externum.

Resp. Nego. Ratio disparitatis est, quia Christus matrimonium baptizatorum ad esse Sacramenti evexit, nullum specialem ritum instituendo, sed præcisè ei vim significandi & efficiendi gratiam tribuendo : ac proinde ad Sacramentum Matrimonii nihil aliud requiritur quàm id quod ad contractum Matrimoniale requiritur. Ad hunc autem contractum sufficit legitimus consensus non solum verbis, sed etiam nutu aut aliquo signo externo, verbis æquivalente expressus. At Christus ritum aliquem saltem genericè sumptum instituit pro cæteris Sacramentis; voluitque ut sine verbis propriè dictis perfici non possint, cum ad illorum con-

convenientem administrationem requirantur verba. Hæc autem disparitas nobis certò innotescit per Traditionem, & praxim ac sensum Ecclesiæ.

Obj. 2. Multi summi Pontifices, ut Siricius, Hormisdas docent Matrimonium esse propriè Sacramentum, si Sacerdotis ministerium interveniat. Ergo Sacerdos est minister hujus Sacramenti.

Resp. Solùm reprehendunt clandestina Matrimonia, quæ sine testibus & Sacerdotali benedictione contra Ecclesiæ prohibitionem fiunt, & quæ proinde non sunt Sacramenta actu gratiam conferentia ob indispositionem contrahentium.

Obj. 3. Nicolaus I. can. Lotharius 31. q. 2. docet Matrimonium inter Lotharium & Gualdradam initum, nullum esse, si nun fuerit cum benedictione Sacerdotis celebratum.

Resp. Non hoc præcisè dicit, sed sic ait: *Si minimè probatum Gualdradam fuisse uxorem legitimam, neque nuptiis secundum morem celebratis, per benedictionem scilicet Sacerdotis, filio nostro Lothario extitisse conjunctam, suggerite illi, ut non molestè ferat legitimam sibi reconciliari uxorem.* Ibi autem loquitur Pontifex secundum præsumptionem fori externi, in quo non reputatur Matrimonium verum esse, quod à partibus probari palam nequit. Præterea certum est hoc tempore Matrimonia clandestina esse valida saltem in ratione contractus, nec dissolvi posse. Quare hæc objectio solvenda est adversariis.

Obj. 4. S. Ambrosius, epist. 7. docet conjugium esse sanctificatum benedictione Sacerdotali.

Resp. Loquitur de sanctificatione accidentali, non Sacramentali. Vel si loquatur de sanctificatione Sacramentali, solùm vult sine benedictione Sacramentali ab Ecclesia præcepta non conferri gratiam sanctificantem ob indispositionem conjugum violentium Ecclesiæ præceptum.

Obj. 5. Varios Canones decreti, & Clementinam *Religiosi*, de privilegi. in 6.

Resp. Ex his Canonibus & aliis juri-
bus id unum evinci potest, nempe Sacerdotalem benedictionem adhiberi solere, atque etiam debere in nuptiis. Quod verum est, quamvis hæc benedictio non sit de essentia Sacramenti: sicut cæremoniæ Baptismi præcepta sunt, & adhiberi debent, quamvis non sint de illius essentia.

Obj. 6. Conc. Lateranense, c. 9. de Simonia sic ait: *Horribile nimis est, quòd in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere: ita ut pro Episcopis vel Abbatibus ponendis in sedem, seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam, nec non pro sepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu aliis Sacramentis, aliud requiratur.* Ergo benedictio nubentium est Sacramentum: nam ibi inter Sacramenta numeratur, ut patet ex voce *aliis*.

Resp. Nego conseq. Et ejus prob. nam hæc vox *aliis* non est hic relativa, sed est absoluta perinde ac vox

*alii in hoc textu, Luc. 23. Duceban-
tur autem & alii duo nequam cum eo.*
Nam si vox illa aliis esset ibi rela-
tiva, esset etiam relativa ad exe-
quias mortuorum, sicut dicitur esse
ad benedictionem nubentium; sic-
que hæc omnia essent Sacramenta.
Quare sensus est, seu aliis rebus sa-
cris, qualia sunt Sacramenta.

*Obj. 7. Conc. Carthaginense IV.
can. 13. ait: Sponsus & Sponsa
cum acceperint benedictionem, eadem nocte
pro reverentia ipsius benedictionis, in vir-
ginitate permaneant. At hoc non præ-
ciperetur sponſis, nisi per benedi-
ctionem conferretur Sacramentum.*
Ergo.

*Resp. Nego min. Sed Concilium
consultit tantum conjugibus; ut pri-
ma nocte virginitatem servant ob re-
verentiam benedictionis, quia hæc
benedictio est sacra & sollemnis cæ-
remonia ab Ecclesia instituta, quæ
proinde digna est hac reverentia,
quamvis ipsa Sacramentum non
efficiat; sed supponat jam fa-
ctum.*

*Obj. 8. Rituale Romanum, Con-
cilium Cameracense anni 1567. S.
Carolus, in actis Ecclesiæ Mediola-
nensis; Manuale Yprense & Mech-
liniense, & Enchiridium Concilii
Colonienſis Sacerdotem vocant
ministrum Sacramenti Matrimo-
nii.*

*Resp. Sacerdos eo sensu ap-
pellatur minister hujus Sacra-
menti, quatenus contrahentes non
possunt hoc Sacramentum licite
nec solemniter perficere, nisi Sa-
cerdote præſente & ipsos contrahen-*

*tes benedicente, imò nec valide nisi
ipſo Sacerdote aſſiſtente. Quare
Sacerdos est minister hujus Sacra-
menti quoad solemnitatem acciden-
talem, atque etiam quatenus est te-
ſtis essentialiter ab Ecclesia requisitus
ut ipsius Ecclesiæ minister. At Sa-
cerdos eo sensu non dicitur minister
hujus Sacramenti, quòd verba quæ
profert, sint ejus forma essentialis,
ut patet ex his Enchiridii objecti
verbis: Verbum hujus Sacramenti, quo
accedente ad elementum fit Sacramentum,
id nimirum est, quo ambo mas & femina
cum pietatis respectu, quæ in Deum est,
sibi mutuo fidem conjugalem dant, acci-
piuntque, non quovis modo, sed in Dei
nomine conjunguntur & copulantur. Ergo
verbum, quo fit Sacramentum Ma-
rimonii, à contrahentibus profer-
tur; proindeque contrahentes sunt
hujus Sacramenti minister appli-
cans formam essentialem, non Sa-
cerdos.*

*Dices. Sacerdotale Romanum Sa-
cerdotem vocat ministrum hujus
Sacramenti in sensu proprio & stricto,
nam sic habet apud Sylvium: Si estis
consanguinei vel affines usque ad quartum
gradum inclusive, &c. Quibus sigillatim
respondentibus quòd non, Sacerdos proferat
verba, quæ sunt forma hujus Sacramenti
cum consensu utriusque.*

*Resp. Sacerdotale hoc loco sumit
Sacramentum Matrimonii integrali-
ter, nempe secundum suam essen-
tiam & solemnitatem accidentalem,
sive ut solemniter celebratum. For-
ma autem integra hujus Sacramenti
ut solemniter celebrati & integrali-
ter sumpti constat tum ex contra-
hentium*

hentium verbis ejus essentiam constituentibus, tùm ex Sacerdotis verbis ad ejus solemnitatem pertinentibus.

Obj. 9. Evaristus Papa, c. alter 30. q. 5. ait : *Connubia sine Sacerdotis benedictione contracta seu presumpta, non Conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes potius quam legitima Conjugia esse.*

Resp. Ibi agitur de connubiis clandestinis, in quibus non intervenit mutuus contrahentium internus consensus. Ut patet ex his verbis, quæ statim subjiciuntur : *Nisi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima.* Et verò alioqui Canon ille manifestum errorem contineret : nam repugnaret Conc. Trident. sess. 24. cap. 1. declarante *clandestina Matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse Matrimonia* quandiu Ecclesia ea irrita non fecit.

Obj. 10. Ex Conc. Colonienfi ann. 1536. Matrimonium accedentē Sacerdotali benedictione confert gratiam.

Resp. Hoc dicit, quia qui benedictionem Sacerdotis ab Ecclesia præscriptam omittebat, peccabat mortaliter, ideoque non accipiebat gratiam Sacramentalem. Contra verò hac benedictione accepta, gratiam accipiebat si nil obstaret.

Obj. 11. S. Thomam multis locis.

I. S. Doctor, 2. 2. q. 100. art. 2. ad 6. dicit : *Dare pecuniam pro Matrimonio, in quantum est Ecclesiæ Sacramentum, est illicitum : & ideo secundum jura prohibetur, ne pro benedictione nubentium aliquid exigatur.*

Resp. S. Thomas ibi clarè distinguit Sacramentum Matrimonii à benedictione nubentium ; & ex eo quod jure naturali illicitum sit dare pecuniam pro Sacramento Matrimonii, rectè concludit ab Ecclesia meritò prohiberi, ne aliquid exigatur pro benedictione nubentium ; quia nempe hæc benedictio est res Sacramentalis, & solemnitas Sacramenti : cujus proinde reverentia exigit, ut benedictio nubentium non tractetur tanquam res profana & temporalis, exigendo pretium pro illa.

II. Dicit, 3. part. quæst. 83. art. 3. ad 8. *Dispensatio Sacramentorum pertinet ad Ministros Ecclesiæ.*

Resp. Revera ad Ministros Ecclesiæ pertinet dispensatio Sacramentorum sive quoad essentiam simul & solemnitatem : ut sex priorum : sive quoad solemnitatem tantum, ut fit in Matrimonio. Quod sufficit ad scopum S. Doctoris ; nam ibi vult solum probare Ministros Ecclesiæ nihil statuere posse circa Sacramentorum substantiam, sed tantum circa usum Sacramenti, & modum celebrandi, ut patet ex contextu : *Dispensatio Sacramentorum pertinet ad Ministros Ecclesiæ : sed Consecratio eorum est ab ipso Deo : & ideo Ministri Ecclesiæ non habent aliquid statuere circa formam Consecrationis, sed circa usum Sacramenti, & modum celebrandi.*

III. In supplem. q. 8. art. 1. ait : *Solus ille Minister est Sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet Ministerium super corpus Christi verum, quod est solius Sacerdotis.*

Resp. S. Doctor nomen Sacramentorum hic accipit in suppositione particulari

culari, non universali; & intelligi debet de majore numero Sacramentorum, non de omnibus. Nam certum est simplicem Presbyterum, qui tamen habet Ministerium super corpus Christi verum, non esse Ministrum Sacramenti Ordinis saltem Sacerdotalis & Episcopalis; item certum est Laicum posse esse Ministrum Baptismi; de Matrimonio verò loquens S. Thomas, supplem. q. 42. art. 1. ad 1. sic ait: *Verba, quibus consensus Matrimonialis exprimitur, sunt formæ hujus Sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam Sacramentale.* Et ad 2. *Sacramentum Matrimonii perficitur per actum ejus, qui Sacramento illo utitur.*

IV. S. Thomas, in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. docet verba de essentia Matrimonii ut est Sacramentum.

Resp. Nego. Nam ibi ad 5. sic ait: *Matrimonium secundum quod est in officium, & Pœnitentia secundum quod est virtus, non habent aliquam formam verborum; sed secundum quod utrumque est Sacramentum, in dispensatione Ministrorum Ecclesiæ consistens, utrumque habet aliqua verba: sicut in Matrimonio sunt verba exprimentia consensum, & iterum benedictiones ab Ecclesiâ institutæ: in Pœnitentia autem est absolutio Sacerdotis verbo tenus facta.* Juxta autem S. Doctorem utrumque Sacramentum in dispensatione Sacerdotis existit, sed diverso modo. Nam Pœnitentia in ejus dispensatione consistit quoad substantiam & formam essentialem: Matrimonium verò tantum quoad solemnitatem accidentalem, nempe quoad benedictiones ab Ecclesiâ institutas, quæ proinde non pos-

sunt esse de essentia Sacramenti. Unde, ad dist. 18. qu. 1. art. 3. ait: *Sacerdotis benedictio non requiritur in Matrimonio quasi de essentia Sacramenti.*

V. l. 4. contragentes, c. 78. Probat Matrimonium esse Sacramentum, ex eo quòd dispensetur à Ministro Ecclesiæ.

Resp. Loquitur de dispensatione quoad solemnitatem accidentariam. Nam ibidem docet Matrimonium dispensari à Ministro Ecclesiæ per solam benedictionem, quam pluries docet non esse de essentia Sacramenti.

§. III.

Solvuntur Objectiones à ratione petita.

Obj. 1. Verba ex quibus constant formæ Sacramentorum, debent esse sacra. At hæc verba (*accipio te in meam, accipio te in meum:*) non sunt sacra, sed profana. Ergo non sunt forma, &c.

Resp. Disting. min. Hæc verba non sunt sacra, si spectentur præcisè secundum se & independenter ab institutione Christi, *conc. min.* si spectentur ut instituta à Christo ad significandam & efficiendam gratiam, *nego min.* nam hoc ipso à Christo effecta sunt ad Ordinem rerum sacram.

Obj. 2. Matrimonium solis conjugum verbis contractum non significat nec repræsentat effectum Sacramen-

mentalem: ergo non est Sacramentum. Ergo, &c.

Resp. Nego anteced. Nam repræsentat spirituales conjugum per mutuatam charitatem conjunctionem.

Obj. 3. Matrimonium seclufa benedictione Sacerdotali, nihil habet sacri. Ergo.

Resp. Dist. antec. Nihil habet sacri in non baptizatis, *conc. ant.* in baptizatis, *nego ant.* nam Matrimonium solis conjugum baptizatorum verbis contractum, à Christo evectum est ad Sacramenti dignitatem, ideoque ad ordinem rerum sacrarum. Igitur Matrimonium consideratum præcisè secundum se, est quid merè naturale: at consideratum ut à Christo ad Sacramenti dignitatem evectum, est aliquid sacrum, spirituale, ac supernaturale.

Obj. 4. Minister debet esse diversus à suscipiente. Ergo non contrahentes, sed Sacerdos est Minister Sacramenti Matrimonii.

Resp. Equidem in aliis Sacramentis, quæ in usu consistunt, diversus est Minister à suscipiente, non tamen est in Sacramento Matrimonii. Ratio disparitatis est, quia hoc Sacramentum consistit adæquatè in contractu Matrimoniali evecto ad dignitatem Sacramenti: cujus cum contrahentes sint simul causa efficiens & subiectum, sunt etiam causa efficiens & subiectum Sacramenti Matrimonii. At nihil simile occurrit in aliis Sacramentis.

Obj. 5. Parochus postquam exquisivit mutuum viri & mulieris consensum, dicit: *Ego vos in Matrimonium conjungo*

in nomine Patris, &c. At hæc verba sunt falsa, si Parochus non est Minister Sacramenti. Ergo.

Resp. Neg. min. Nam horum verborum sensus est: ego Matrimonium vestrum auctoritate Ecclesiæ ratum habeo, & confirmo: unde conjungit approbative, non efficienter. Et verò ante Conc. Trident. hæc verba in variis Ecclesiis à Sacerdote non adhibebantur, sed alia quoad sensum diversa, nempe hæc: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*; & tamen Conc. suum cuique Ecclesiæ ritum proprium quoad hoc expressè permittit, sess. 24. c. 1. ubi ait: *Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii & Spiritus-sancti: vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque Provincia ritum.* Certè non idem diceret de verbis Sacramento essentialibus.

Obj. 6. Gratis dicitur Sacramentum Matrimonii consistere in solo legitimo consensu conjugum per verba de præsentia, vel aliud signum externum expresso.

Resp. Neg. Nam hoc nobis ex Traditione sufficienter constat. Patres enim & Concilia dum docent Matrimonium Fidelium esse Sacramentum, nullam unquam mentionem faciunt ritus novi pro hoc Sacramento à Christo instituti: unde sentiunt Sacramentum Matrimonii adæquatè consistere in ipso Matrimonio, seu consensu Matrimoniali. Imo Concilia, ut Florent. & Trident. cum ex professo agunt de hoc Sacramento, nihil aliud ad ejus essen-

essentiam requirunt, quàm contractum legitimum. Nec aliud discrimen inter Matrimonium Fidelium, & vetera connubia constituit Concil. Trident. quàm quòd Matrimonia Fidelium habeant vim conferendi gratiam, quam non habuerunt connubia in lege naturæ & Mosaica. Vera autem Traditio in Conciliorum Generalium doctrina certò continetur.

Obi. 7. Contrahentes personam Christi non gerunt, ergo non sunt Ministri, &c.

Resp. Contrahentes personam Christi gerunt, quatenus per mutuam suorum corporum traditionem & acceptationem, ex institutione Christi significant unionem Christi cum Ecclesia, & gratiam sibi conferunt.

QUÆSTIO V.

Utrum Matrimonium sit indissolubile, & quo jure?

Dico. Quodvis Matrimonium absolute contractum, est & semper fuit jure Divino tum positivo, tum etiam naturali indissolubile quoad vinculum, ita ut nunquam dissolvi poterit & possit sine concessione Divina.

Prob. De jure Divino positivo, ex Matth. cap. 19. ubi Christus Matrimonium ad suam primævam institutionem revocans, sic ait: *Qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos, & dixit: propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & ad-*

harebit uxori sue, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo DEUS conjunxit, homo non separet. Quibus postremis verbis Christus declarat Matrimonium semel contractum non posse nisi auctoritate Divina, seu à DEO accepta dissolvi.

Prob. De jure Divino naturali. Nam solubilitas vinculi Matrimonii adversatur finibus Matrimonii, qui sunt proles conveniens generatio, ejusdem recta educatio, & arctissima inter conjuges animorum conjunctio. Enim verò alioqui nullum quoad hæc esset discrimen inter Fornicationem jure naturali vetitam, & legitimum Matrimonium; atque proles debita educatione careret, & sæpe sine certo patre relinqueretur.

Confirmatur ex Concil. Trident. sess. 24. ubi ait: *Matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generis parens Divini Spiritus instinctu pronunciavit, cum dixit: hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori sue, & erunt duo in carne una.* Hæc autem verba Adamus nulla lege positiva duce, & ante lapsum, ideoque ante consummationem Matrimonii protulit. Unde patet Matrimonium etiam ante consummationem ex prima sua institutione & ex natura sua indissolubile esse: ac proinde postea nulla auctoritate merè humana dissolvi posse, etiam ante consummationem, enim verò

verò quamvis non sit consummatum, ordinatur tamen ex se ut consummetur & proles procreetur.

Obj. Si Matrimonium esset jure naturali indissolubile, Deus non posset illud dissolvere. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia Matrimonium non est jure naturali indissolubile auctoritate Divina, sed solum auctoritate merè humana, seu non accepta à Deo. Deus igitur quodlibet Matrimonium etsi consummatum dissolvere potest etiam quoad vinculum, tanquam Supremus creaturarum omnium & jurium illarum Dominus, atque rerum omnium Provisor, auferendo utrique conjugum dominium in corpus alterius, & sua providentia impediendo incommoda inde sequi nata, aut suppeditando media ad ea vitanda.

Inst. Deus non potest dispensare propriè in lege naturali. Ergo non potest concedere potestatem dissolvendi Matrimonium, si illud sit jure naturali indissolubile.

Resp. Nego conseq. Quia (ut jam dixi) Matrimonium non est jure naturali & ex natura sua indissolubile auctoritate Divina, sed solum auctoritate quæ non sit à Deo accepta, & ex solo consensu contrahentium, propter rationes allatas. Deus enim pro summo suo in res omnes dominio & pro sua omnipotenti providentia potest de juribus hominum & de ipsis hominibus disponere, & impedire incommoda alioqui oritura, & suppeditare media ad ea avertenda ac vitanda.

Ant. Th. Moral. P. II.

da, atque supplere defectus omnes creaturarum.

QUÆSTIO VI.

Utrum in lege veteri Matrimonium verè dissolveretur per libellum repudii?

Dico. In lege Mosaica per libellum repudii verè solvebatur Matrimonii vinculum ex dispensatione Divina. Ita Scotus, Bellarminus, & alii multi contra alios non paucos existimantes repudium permissum fuisse, non ut licitè, sed solum impunè fieret, ad vitanda majora mala.

Prob. 1. Ex Deuter. cap. 24. Si acceperit aliquam uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter fœditatem, scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiserit de domo sua, vel certè mortuus fuerit; non poterit prior maritus recipere eam in uxorem. Nam hæc verba (cùmque egressa alterum maritum duxerit) satis clarè significant concessam uxori dimissæ licentiam nubendi alteri, ideoque prius Matrimonium per libellum repudii dissolutum fuisse: alioqui mulier repudiata, plures simul maritos habuisset, quod nunquam licitum nec validum esse potuit. Item posteriora verba significant, aut saltem apertè supponunt mulierem repudiatam desuisse esse uxorem prioris mariti: nam hæc

R r r ver-

verba (*non poterit recipere eam in uxorem*) significant in sensu proprio & obvio, non poterit iterum eam ducere, seu cum ea Matrimonium inire. 2. Lex Mosaiica non puniebat mulieres repudiatas, quæ alteri nubebant, ut patet ex eodem capite; & tamen puniebat mulieres adulteras, nempe jubebat illas lapidari. Ergo mulieres repudiatæ aliis viris nubentes, non erant adulteræ. Ergo verum Matrimonium cum aliis viris contrahebant; ac proinde prius Matrimonium dissolutum fuerat per libellum repudii: nam mulier neque licitè neque validè duos maritos habere unquam potuit. 3. Alioqui mulieres repudiatæ debuissent perpetuam continentiam servare, & quidem ob defectum aliquem sibi non imputabilem, nempe difformitatem aliquam. Quod sanè credibile non est.

Obj. 1. Deut. c. 24. Mulier repudiata, quæ alteri viro nupsit, dicitur polluta & abominabilis facta coram Domino.

Resp. Ibi agitur de pollutione & abominatione legali, & quidem relatè ad priorem virum: quæ pollutio legalis sine culpa contrahi poterat. Itaque mulier repudiata, per matrimonium cum altero quamvis licitè contractum, contrahebat pollutionem & abominationem legalem relatè ad priorem virum, à quo repudiata fuerat, ita ut huic non liceret eam recipere in uxorem. Ratio fuit, ne si reciperetur, videretur ad tempus dimissa, & quasi alteri viro commodata, quod est abominabile.

Obj. 2. Matth. c. 19. Christus ait:

Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permittit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis, &c.

Resp. Christus ibi solùm docet duritiam cordis Judæorum fuisse occasionem concessionis à Deo per Moysen factæ dimittendi uxores suas per libellum repudii: ideoque justam habere se causam revocandi ejusmodi concessionem.

QUÆSTIO VII.

Utrum Matrimonium consummatum baptizatorum sit omnino indissolubile?

Nota. GRæci à multis sæculis docent Matrimonia quælibet propter solum adulterium dissolvi, & conjugibus alia contrahendi Matrimonia facultatem concedunt. Idem docet Calvinus. Lutherus verò & Bucerus volunt Matrimonii vinculum non solùm propter adulterium, sed etiam propter plures alias causas solvi posse.

Dico. Matrimonium fidelium consummatum nullo casu dissolvi potest, vivente utroque conjugē. Est dogma catholicum.

Prob. 1. Christus generaliter & absque ulla exceptione dicit, Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, machatur. Et qui dimissam à viro ducit, machatur.* Et Marc. 10. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupsit, machatur.* Idem docet

cet Apostolus, 1. Cor. c. 7. v. 10. 11. & 39.

Prob. 2. Ex Traditione Patrum. Secundo sæculo. S. Justinus martyr, in 2. Apologia pro Christianis ait: Qui dimissam (uxorem ob causam fornicationis) ab altero viro ducit, adulteratur. Athenagoras, in apologia pro Christianis. Secundum conjugium (vivente altero conjuge contractum) illustre est adulterium. Quicumque enim, inquit (Christus) uxorem suam dimiserit, & aliam duxerit, machatur.

Tertio sæculo. Tertullianus, l. 4. contra Marcionem, cap. 34. Marcioni objicienti Christum prohibere repudium in veteri lege permittum, sic respondet, Dico illum (Christum) conditionaliter nunc fecisse divortii prohibitionem, si ideo quis dimittat uxorem ut aliam ducat. Qui dimiserit, inquit, uxorem, & aliquam duxerit, adulterium commisit, & qui à marito dimissam duxerit, æquè adulter est, ex eadem utique causa, qua non licet dimitti, ut alia ducatur. Clemens Alexandrinus, l. 2. Stromatum in fine. Quod Scriptura nec à conjugio umquam permittit discedere, legem aperte constituit: non dimittes uxorem, præterquam propter fornicationem. Adulterium autem existimat conjungi Matrimonio, viro altero ex separatis. Ob fornicationem, ob quam scilicet solum Clemens putat licitum esse divortium quoad thorum & habitationem in perpetuum. Origenes, tract. 7. in Matthæum. Scio quosdam, qui præsumunt Ecclesiis, extra Scripturam permisisse

aliquam nubere, viro priori vivente; & contra scripturam quidem fecerunt dicentem: mulier ligata est quanto tempore vivit vir ejus. Item, vivente viro, adultera vocabitur, si facta fuerit (uxor) alteri viro.

Quarto sæculo. S. Basilius, l. de Virginitate. Non audis, quodd etiam qui dimissam ducit, adulterium committit? et si enim, inquit, dimissa est propter causam, attamen vivit vir ipsius quodd si is qui eam ducit, quæ à mortali viro dimissa est, adulterium committens impiè facit, multo magis impiè per omne tempus adulterium committit is, qui immortalis viri sponsam numquam dimissam corrumpere audet. S. Chrysostomus, l. de Virginitate. Quid si vir ab uxore, continenter aversus perpetuò abhorreat? perferas, inquit (Apostolus,) omnem istam servitutem. Tantum enim tui juris futura es, cum is à vita migrarit ... numquam licet nubere sic nuptæ, tantum conjuge mortuo. Et Homil. 17. in Matth. de eo qui uxorem propter adulterium dimisit, sic ait: Ille enim etsi alteram non duxerit; hoc ipso se constituit criminis reum, quodd adulteram fecit ex conjuge, (permittendo illam alteri nubere) Hic verò excipiendo alienam, adulter effectus est. Nequaquam enim mihi referas, quia illam alter ejecit: nam expulsa quoque uxor esse ejus, qui eam expulit, perseverat. S. Hieron. epist. ad Amandum. Omnes igitur causationes Apostolus amputans, apertissimè definivit, vivente viro adulteram esse mulierem, si alteri nupserit quoad vivit vir, licet adulter sit, licet Sodomita, licet flagitiis omnibus cooperatus, & ab uxore

propter hæc scelera derelictus, maritus ejus reputatur, cui alterum virum accipere non licet.

Quinto sæculo S. August. l. 1. de adulterinis conjugis, c. 9. *Nec tamen ideo illum qui propter causam fornicationis dimissam duxerit, ab hoc crimine absolvimus; sed utrosque machos esse minime dubitamus. Nec ideo tamen eum qui propter causam fornicationis dimiserit, & alteram duxerit, ab hujus peccati labe defendimus. Ambos enim machos esse cognoscimus.* Et l. de bono conjugali, c. 7. usque aded fœdus illud initum nuptiale, cujusdam Sacramenti res est, ut nec ipsa separatione irritum fiat. Et c. 5. *Semel initum connubium in civitate Dei nostri (id est, in Ecclesia) nullo modo potest nisi alicujus eorum (qui illud contraxerunt) morte dissolvi.*

His adde plurima Concilia, nimirum Eliberitanum anno 305. can. 9. Arelatense l. can. 10. Milevitanum anno 416. can. 10. Foro-Julienſe ann. 781. cap. 10. Nannetenſe ann. 900. cap. 12.

Prob. 3. Ex Conciliis generalibus, Flor. in decreto pro Armenis, in quo dicitur: *Quamvis ex causa fornicationis liceat Thori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est, cum Matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum sit.* Et Trident. sess. 24. can. 7. *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi; utrumque vel etiam innocentem, qui causam adulterio non de-*

dit, non posse altero conjugate vivente aliud Matrimonium contrahere; macharique eum, qui dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ dimisso adultero, alii nupserit; anathema sit. Ergo juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, quæ est verbum Dei, etiam propter adulterium, Matrimonii vinculum dissolvi non potest.

Ratio autem cur Christus voluit, ut Matrimonium consummatum baptizatorum nunquam dissolvi posset, est quia hoc Matrimonium est signum perfectum conjunctionis Christi cum Ecclesia per incarnationem, ex c. 5. de Bigam. quæ conjunctio est indissolubilis, Verbum enim humanitatem assumptam nunquam dimittet.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud, Matth. c. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, machatur.*

Resp. Sensus est: quicumque dimiserit uxorem, videlicet quoad thorum & cohabitationem absolutè ac in perpetuum, nisi ob fornicationem, machatur, id est, reus est machiæ alienæ, seu facit eam machari, ut habetur, Matth. c. 5. & qui aliam duxerit quicumque ex causa, machatur machiæ scilicet propria. Quare Christus duo hic docet, nempe & propter solum adulterium dimissionem absolutè & in perpetuum quoad thorum & cohabitationem fieri posse ex vi contractu Matrimonii, & facta tali dimissione

fione non posse inirinovum Matrimonium vivente conjuge. Nam Christus ipse ea, quæ hic obscure dixerat ad vitandas interrogantium calumnias, alibi Discipulis clarè exponit: nempe, Matth. c. 5. *Omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mechari.* Et Marc. 10. ait illis (Discipulis) *quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.*

Nihilominus Christus satisfecit interrogationi factæ de dimissione quoad vinculum. Nam cum dimissio quoad vinculum includat potestatem dimittendi unam, & ducendi alteram; Christus has duas dimisiones sejungens, priorem concessit, posteriore negata; & priorem dimissionem absolutam ac perpetuam & vi contractus Matrimonialis factam restrinxit ad solam fornicationem.

Obj. 2. Justinus martyr, in 1. Apologia narrat mulierem quamdam Christianam, à viro libidinoso, *ne impietatis illius fieret particeps, misso illi repudiij libello, ab eo sejunctam esse.*

Resp. Narrat illam mulierem à marito suo libidinoso sejunctam esse quoad thorum & cohabitationem scilicet, non verò quoad vinculum conjugale; cum ipsa ab eo se separaverit, non ut eo vivente alium duceret, sed dumtaxat *ne impietatis illius fieret particeps*: ad quod sufficiebat separatio quoad thorum & cohabitationem.

Obj. 3. S. Chrysostomus, homil. 19. in c. 7. 1. Ad Cor. dicit post fornicationem

alterius conjugum nuptias esse dissolutas, maritum non esse amplius maritum.

Resp. S. Doctor has locutiones intelligit tantum quoad jus exigendi debitum, atque etiam jus utendi Matrimonio, non verò quoad vinculum conjugale. Et solum vult per adulterium alterius conjugum nuptias dissolvi, & maritum desinere esse maritum quantum ad jus exigendi debitum, imò utendi Matrimonio: nam putabat per adulterium alterius conjugum usum Matrimonii reddi illicitum, juxta illud Apostoli, 1. Cor. c. 6. *Qui adheret meretrici, unum corpus efficitur.* Unde inferebat maritum ad uxorem adulteram, & vicissim uxorem ad maritum adulterum accedere licite non posse amplius.

Obj. 4. Sanctum Gregorium Nazianzenum, orat. 31. & S. Epiphanium, hæresi 59.

Resp. Ad 1. Nazianzenus solum vult perpetuam separationem quoad Thorum & habitationem à Christo permissam fuisse propter solam fornicationem.

Resp. Ad 2. Locus Epiphanii objectus est manifestè depravatus: unde ex eo nihil colligi potest.

Obj. 5. Pœnitentiale Romanum in causa adulterii permittit conjugui innocentii aliud Matrimonium contrahere, quod fonti prohibet.

Resp. Permittit quidem conjugii innocentem aliud Matrimonium, sed tantum post mortem compartis. Sonti verò id denegat in pœnam criminis.

Sic intelliges can. *quedam* & can. *si quis*, causa 32. quæst. 7. Nam hi Canones intelligi debent secundum can. *hi verò ead. q. ubi dicitur: Hi verò qui uxores suas in adulterio deprehendunt, non licebit nec eum nec eam, aliam uxorem accipere, vel alium virum, quandiu ambo vivunt. Si autem adultera mortua fuerit, vir ejus si vult nubat, tantum in Domino: adultera verò numquam, etiamsi mortuus fuerit vir ejus.*

Obj. 6. Can. Concubuiſti, 32. quæst. 7. ubi Zacharias Papa sic ait: Concubuiſti cum ſorore uxoris tue? ſi feciſti, neutram habeas: & ſi illa quæ uxor tua fuerit, conſcia ſcleris non fuit, ſi ſe continere non vult, nubat in Domino cui velit. Tu autem & adultera ſine ſpe conjugii permaneat, &c.

Resp. Zacharias hoc loco per nomen uxoris intelligit ſponſam de futuro, ut colligitur ex his verbis *neutram habeas*. Sororem autem ſponſæ adulteram vocat; quia ſponſus cum ea fornicando, fidem conjugalem promiſſam violavit. Vel hæc verba (*nubat in Domino cui velit*) intelligenda ſunt poſt mortem conjugis, quod ſemper ſubintelligi debet ex ſenſu & praxi Eccleſiæ Romanæ.

Obj. 7. Leges antiquæ imperatoriæ propter adulterium permittunt repudium & aliud Matrimonium.

Resp. Hæ leges ſunt per ſe injuſtæ, ideoque nullæ, cum adverſentur juri divino, quod nulla humana potestas abrogare poteſt.

Obſerva. Separatio quoad thorum & habitationem quandoque vocatur à Scriptoribus Eccleſiaſticis diſſolutio vinculi conjugalis; quia nempe erat ejusmodi diſſolutio quoad actus conjugales. Patet ex Concil. Foro-Julienſi ann. 791. celebrato, quod, c. 10. ſic ſtatuit: *Item placuit, ut reſoluto fornicationis cauſa jugali vinculo, non liceat viro, quandiu adultera vivit, aliam uxorem ducere.*

QUÆSTIO VIII.

Utrum Matrimonium baptizatorum non conſummatum diſſolvi poſſit?

Dico. Matrimonium baptizatorum ratum, ſed non conſummatum diſſolvitur per ſolemnnem profeſſionem in religione approbata. Eſt de fide.

Prob. Ex cap. *Verum 2.* & cap. *Ex publico 7.* de converſione conjugatorum, & ex Conc. Trident. ſeſſ. 26. can. 6. ubi definit: *Si quis dixerit Matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolemnnem religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, anathema ſit.*

Ratio eſt, quia hæc conditio (niſi religionem profitear ante conſummationem) jure ſaltem Eccleſiaſtico appoſita eſt contractui Matrimo-

trimonii, in favorem boni communis, cui persona privata cedere debet. Imò secundum aliquos canonistas, & Theologos dissolvitur etiam per auctoritatem summi Pontificis tamquam supremi Dei in terris Vicarii ob causam valde gravem.

Obj. 1. Illud Christi, Matth. cap. 19. *Quod DEUS conjunxit, homo non separet.*

Resp. Hæc verba spectant Matrimonium consummatum, quo solo conjuges fiunt una caro. Nam horum sensus est: quod DEUS conjunxit in una carne, homo non separet. Præterea cum summus Pontifex Matrimonium ratum dissolvit, illud dissolvit non ut homo, sed ut Dei Vicarius & potestate à DEO immediatè accepta, ideoque divina.

Obj. 2. Matrimonium fidelium consummatum est prorsus indissolubile, quia est Sacramentum: ergo & ratum.

Resp. Matrimonium consummatum nullo casu solubile est, non quia præcisè est Sacramentum, sed quia est Sacramentum perfectè significans unionem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam. Quæ unio est omnino indissolubilis ex vi decreti divini.

Quæres, Utrùm solvatur Matrimonium ratum per susceptionem ordinis Sacri?

Resp. Neg. Patet ex Extravaganti Joannis XXII. *Antiqua*, de voto, ubi sic ait: *De fratrum nostrorum Concilio*

præsenti declaramus Edicto, quodd licet votum solemnizatum per sacri susceptionis ordinis, quantum ad impediendum Matrimonium contrahendum, ac dirimendum si post contractum fuerit, secundum statuta Canonum sit efficax reputandum: ad dissolvendum tamen prius contractum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum, cum nec jure divino, nec per Sacros reperiamus Canones hoc statutum, invalidum est censendum. Ratio est, quia homo per susceptionem Ordinis Sacri non moritur civiliter sicut religiosus. Neque hæc conditio (nisi Ordo sacer suscipiatur) apposita est contractui Matrimoniali.

QUÆSTIO IX.

Utrùm infidelium Matrimonium etiam consummatum dissolvi possit, si unus fidelium Christianam amplectatur.

Dico. Ex Dei dispensatione, in gratiam religionis Christianæ concessa, conjux ad fidem conversus potest dissolvere prius Matrimonium etiam consummatum, & aliud contrahere cum fidei, si alter infidelis nolit ei cohabitare, aut non velit nisi cum creatoris contumelia, vel eum pertrahendo ad peccatum.

Prob. 1. Ex 1. Cor. cap. 7. ubi Apostolus, v. 10. & 11. de baptizatis ait: *Iis autem qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere (sine justa causa) quodd si (etiam*
ex

ex iusta causa) discesserit, manere in-
nuptam, aut viro suo reconciliari. Et
vir uxorem non dimittat. De infideli-
bus vero Matrimonio junctis, v. 12.
13. & 15. hæc subicit: Nam cate-
ris ego dico, non Dominus, si quis frater
(ad fidem conversus) uxorem habet
infidelem, & hæc consentit habitare cum
illo (pacificè,) non dimittat illam. Et
si qua mulier fidelis (ad fidem con-
versa) habet virum infidelem, & hic
consentit habitare cum illa (pacificè,)
non dimittat virum: . . . quod si infidelis
discedit, discedat: non enim servituti
subjectus est frater aut soror in hujusmo-
di. Hic Deus præcipit uxorem à
viro non discedere, & vicissim vi-
rum ab uxore, sine iusta causa sci-
licet: quod si alteruter discesserit
etiam ex iusta causa, manere in-
nuptum. De infidelibus verò Deus
non idem præcipit: ac proinde re-
spectu infidelis ad fidem conversi ces-
sat præceptum divinum de indissolu-
bilitate Matrimonii. Imò si conjux
infidelis discedat, hoc est, nolit om-
nino, aut nolit pacificè habitare, di-
citur conjux fidelis non esse servitu-
ti subjectus, hoc est, non manere
obligatus vinculo Matrimonii, ut ex-
ponit Innocentius III. cap. Quanto,
de divortiis, & exponunt omnes Do-
ctores.

Prob. 2. Ex cap. Quanto 7. de di-
vortiis, ubi Innocentius III. sic ait:
Si alter infidelium conjugum ad fidem Ca-
tholicam convertatur, altero vel nullo mo-
do, vel non sine blasphemia divini nomi-
nis, vel ut eum pertrahat ad mortale pec-
catum, ei cohabitare volente: qui relin-

quitur, ad secunda, si voluerit, vota transi-
bit; & in hoc casu intelligimus quod ait
Apostolus si infidelis discedit, discedat: fra-
ter enim vel soror non est servituti subjectus
in hujusmodi.

Obj. 1. Illud Christi, Luc. 16.
Omnis qui dimittit uxorem suam, & al-
teram ducit, machatur. Et illud, Matth.
19. Quod Deus conjunxit, homo non
separet.

Resp. Hoc intelligitur de Matri-
monio inter fideles contracto, & se-
clusa dispensatione divina in gratiam
religionis Christianæ concessa, ut con-
stat ex Apostolo, 1. Cor. c. 7. supra
citato.

Obj. 2. Matrimonium inter bapti-
zatos contractum dissolvi nequit, et-
iamsi alter conjugum in hæresim vel
apostasiam labatur, ut constat ex
dictis, & ex cap. Quanto de divort.
ubi Innocentius III. ait: Si verò
alter fidelium conjugum vel labatur in hæ-
resim, vel transeat ad gentilitatis erro-
rem, non credimus quod in hoc casu is qui
relinquitur, vivente altero possit ad se-
cundas nuptias convolare. Et ex Con-
cil. Trident. sess. 24. can. 5. Si quis
dixerit, propter hæresim, aut mole-
stam cohabitationem, aut affectatam ab-
sentiam à conjugē dissolvi posse Matrimonii
vinculum; anathema sit. Ergo idem
est de Matrimonio inter infideles con-
tracto, quamvis alter conjugum con-
vertatur ad fidem.

Resp. Nego conseq. Disparitas est,
quod Christus noluit Matrimonium
baptizatorum consummatum dissolvi
um-

umquam posse, quia hoc Matrimonium ex institutione Christi est perfectum signum indissolubilis conjunctionis verbi cum Ecclesia per incarnationem ad quod requiritur omni-modi indissolubilitas. At Christus in gratiam religionis Christianæ voluit, ut infidelium Matrimonium etsi consummatum dissolvi posset altero conjugum ad fidem converso, quia infidelium Matrimonium non est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia.

Observa. Matrimonium non dirimitur, si uterque conjux ad fidem convertatur; *Cum per Sacramentum Baptismi non solvantur conjugia, sed crimina dimittantur*, ait Innocentius III. cap. *Gaudemus* de divort. nam tunc cessat ratio dispensationis divinæ. Et hoc ipso quod tales communi consensu baptizantur, dant signum externum quod consentiant in Matrimonium præcedens, ut juxta Christi institutionem sit insolubile.

Sed quid, si infidelis velit pacificè & sine injuria creatoris cohabitare cum fidele, potest ne fideles discedere & aliud Matrimonium contrahere?

Resp. Circa hoc dissentiunt Theologi. Mihi videtur probabilius fidelem conjugem posse validè contrahere aliud Matrimonium, sed non licet, si inde sequeretur odium religionis Christianæ, aut scandalum, vel si remanendo sit probabilis spes convertendi infidelem.

Prob. 1. Pars. Ex 1. Cor. cap. 7.

Ant. Th. Moral. P. II.

citato, ubi Apostolus dicit Deum præcipere uxorem fidelem à viro fidele non discedere, & si discesserit manere innuptam, aut viro reconciliari: hoc autem de infidelibus Deum non præcipere, quando unus ad fidem convertitur. Et cum monet fidelem, ut remaneat cum infidele volenti pacificè & sine scandalò cohabitare, non addit debere si discedat, manere cœlibem.

Prob. 2. Pars. Quia lex charitatis obligat ad impediendum odium religionis & scandalum, atque ad salutem proximi procurandam, saltem quando sine gravi incommodo & periculo id fieri potest.

Utraque pars confirmatur ex S. Augustino, lib. 1. de adulterinis conjugis, cap. 13. ubi ait: *Non propter vinculum cum talibus conjugale servandum, sed ut acquirantur Christo, recedi ab infidelibus conjugibus Apostolus vetat.*

QUÆSTIO X.

Utrum Polygamia simultanea sit jure divino prohibita?

Nota. Lutherus & Melancton docuerunt pluralitatem uxorum simultaneam esse etiam in lege Evangelica licitam; idque scripserunt Philippo Landgravio Hassiæ, qui eorum auctoritate nixus vivente adhuc priore uxore, alteram duxit, ut constat ex monumentis à doctissimo

doctissimo Bossuetio Meldensi Episcopo relatis, lib. 6. Historiæ Variationum. Calvinus verò sensit polygamiam simultaneam nunquam fuisse licitam, & veteres Patriarchas peccasse plures simul uxores habendo, ipsi tamen utpote prædestinatis adulterii crimen imputatum non fuisse.

Quamvis autem apud omnes Doctores Catholicos constet polygamiam simultaneam lege Evangelica prohiberi; tamen aliqui eam legi naturali non adversari censent contra communio-rem sententiam.

§. I.

Dico. Polygamia, seu pluralitas uxorum simultanea jure divino positivo à Christo prohibita, & irrita facta est. Fide constat.

Prob. 1. Ex Scriptura, Luc. 16. Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur. Ergo à fortiori mæchatur, qui priore retenta alteram adjungit. Et Matth. c. 19. Qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos (unicum cum unica conjungens.) Propter hoc dimittit homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una, &c. ubi Christus licentiam antiquis Patriarchis & Israelitis factam revocat, & Matrimonium ad Primævam institutionem reducit. Et non dixit tres vel plures, sed duo: nec dixit, adhærebit uxori, sed uxori, ait Innocentius III. cap. 8. de divort. 2. Ex perpetua Ecclesiæ traditione & praxi. Nam

uxorum pluralitas simultanea semper in Ecclesia ut jure divino illicita habita est, & nunquam permessa fuit. 3. Ex Tridentino, sess. 24. can. 2. *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit.* Esse etiam irritam polygamiam suprà docet his verbis; *Hoc autem vinculo duos tantummodò copulari & conjungi, Christus Dominus apertius docuit, &c.* Nam nemo habet facultatem contrahendi verum Matrimonium nisi quantam & qualem Deum concessit.

Obj. 1. Socrates, l. 4. de hist. c. 31. refert à Valentiniano seniore legem latam fuisse, ut cuiusvis liceret duas uxores habere legitimas, & lege per singulas civitates divulgata, ipsam Justinam duxisse uxorem vivente & retenta priore uxore Severa.

Resp. Hæc Socrates narratio falsa est. Nam neque Ammianus Marcellinus, qui Valentiniani gesta fusè prosecutus est, neque ullus alius scriptor hoc singulare factum narravit. Et lex illa Valentiniani nunquam legitur nisi apud Socratem, qui non semel falsa narravit. Præterea si hoc factum verum est, Valentinianus graviter peccavit, & lex ejus iniqua fuit ideoque nulla, nec unquam recepta fuit.

Obj. 2. Can. Quod proposuisti 32. q. 7.

Resp. Ibi Gregorius II. cuidam juveni concedit aliam ducere uxorem, quia prior erat impotens, ideoque Matrimonium cum ea contractum, erat invalidum, nec ipsa erat vera uxor.

§. II.

§. II.

Dico 2. Simultanea uxorū pluralitas sine licentia Dei, adversatur legi naturali.

Prob. 1. Ex Script. Genes. cap. 2. Adamus nulla lege positiva duce, sed divini Spiritus instinctu sic pronunciat: *Relinquet homo patrem suum & matrem, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne una.* Duorum autem in una carne conjunctio simultaneam uxorū pluralitatem excludit, qua non jam duo, sed tres vel etiam plures essent in carne una. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Hieronymus, in cap. 19. Matth. ubi ait Christum *Adducere in testimonium sacram Scripturam, & naturalem legem, ut unitatem uxoris statuatur.* 3. Ratione duplici. 1. Quia polygamia simultanea per se talem communiter bonam proles educationem, & pacem domesticam ad eam necessariam impedit. Nam vix fieri potest, ut non sit aliqua praelectio, & distinctio, & neglectus aliquarum uxorū; invidia, jurgia, rixae inter illas, aliaque mala inde nascantur idque ex natura rei, spectato feminarum nativo ingenio, & seclusa speciali Dei providentia & gratia. 2. Aequalitas contractus Matrimonii, ideoque ejus iustitia exigit, ut sicut uxor tradit totaliter dominium sui corporis, sic suum totaliter tradat vir uxori: ita ut uterque eo aequaliter uti possit, nec alteri tradere sine injuria alterius. Nam vir & uxor pares sunt quoad thorū, ut patet ex 1. Cor. cap. 7.

Mulier sui corporis potestatem non habet sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Unde Innocentius III. cap. 8. de divortiis ait: *Nec ulli unquam licuit simul plures uxores habere, nisi cui fuit divina revelatione concessum.* Ergo ex natura rei homo non habet hanc facultatem, quam tamen haberet, si polygamia per se licita esset citra concessionem divinam.

Hinc infideles ad Baptismum admitti non possunt, nisi unam tantum uxorem primo loco acceptam retineant, ceteris ut illegitimis dimissis, cap. 8. de divort. si tamen alia fidem susciperet, praeferenda esset: potest quippe conversus omnibus uxoribus infidelibus dimissis, aliam fidelem ducere.

§. III.

Dico 3. Nihilominus antiqui Patriarchae post diluvium, & Israelitae licite plures simul uxores habuerunt, ex concessione divina, ad multiplicandum populum Dei.

Prob. 1. Exemplo vivorum Sanctorum & Deo gratorum, qui plures simul uxores habuerunt. Nam Abraham duas simul habuit uxores, Sarā & Agar, Genes. c. 16. Jacob quatuor Liam, Rachelem, Balam, & Zelpham, Gen. c. 29. & 30. & David praeter Michol, Achinoam & Abigail, accepit adhuc concubinas & uxores de Hierusalem, postquam venerat de Hebron, lib. 1. Reg. cap. 5. 2. Ex Patribus, scilicet Ambrosio, l. 1. de

Abraham, cap. 4. Hieronymo, epist. ad Oceanum; & Chrysostomo, hom. 56. in cap. 30. Genes. ubi ait: *Tunc enim* (quando Jacob plures simul uxores habebat,) *quia principia erant, permixtum fuit cum duabus, vel tribus, vel pluribus uxoribus misceri, ut genus humanum propagaretur.* Et Augustino, l. 3. de doctrina Christiana, c. 12. ubi ait: *Sufficienda prolis causa, erat uxorum plurimum simul uni viro habendarum inculpabilis consuetudo.* Et l. 22. contra Faustum, c. 47. de polygamia simultanea post diluvium & ante legem Evangelicam loquens dicit: *Nulla lege prohibebatur, Deo scilicet dispensante.* 3. Ex cap. *Gaudemus*, de divortiis, ubi Innocentius III. dicit propter divinam concessionem, *Patriarchæ & alii viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse uxores ab adulterio excusantur.*

Obj. 1. Polygamia simultanea juri naturali adversatur. Ergo Deus in ea non potuit dispensare cum Patriarchis, &c.

Resp. Disting. antec. Juri naturali adversatur, seclusa concessione divina, *conc. ant.* posita concessione divina, *nego ant. & conseq.* Polygamia simultanea juri quidem naturali adversatur seclusa concessione divina; quia illa seclusa, bonæ educationi prolis & juri uxoris repugnat. At posita concessione Dei, jam neutri repugnat: nam tunc Deus suppeditat media, ne inde bona educatio & pax familiarum impediatur, & ut supremus creaturarum omnium, & earum jurium Dominus dividit in plures uxores jus, quod una ex natura contra-

ctus Matrimonialis habebat totaliter in corpus mariti. Unde polygamia simultanea ut à Deo permixta, per se non repugnat rectæ educationi prolis, nec juri prioris uxoris, nec proinde jam adversatur juri naturali.

Inst. Deus non potest dispensare in lege naturali.

Resp. Disting. Manentibus iisdem circumstantiis, sub quibus lex naturalis aliquid vetat aut jubet, *conc.* non manentibus iisdem circumstantiis, *neg.* posita autem concessione divina, jam non manent eadem circumstantiæ, sub quibus polygamia per se repugnat bonæ educationi prolis, & juri alterius. Nam hoc ipso quod à Deo suppeditantur media ad bonam educationem prolis, & à supremo omnium jurium Domino dividitur jus unius uxoris in plures; tunc nihil est quod per se repugnet rectæ educationi prolis, & juri prioris uxoris.

Dices. Quod est per se tale, semper est tale.

Resp. Disting. Quod est per se tale in quibuslibet circumstantiis, semper est tale, *conc.* Quod est per se tale in aliquibus tantum circumstantiis, & non in aliis, semper est tale, *nego.* Polygamia autem simultanea non adversatur juri naturali, nisi quando est sine concessione divina; quia tunc Deus non tenetur suppeditare media ad impedienda mala, quæ ex ea sequi nata sunt, & fit injuria uxori. Secus, quando est ex concessione divina.

Porro aliqua sunt intrinsecè mala tantum in certis circumstantiis, non in omni-

TABELLA TEMPORARIA

Anni Do- mini.	Litteræ Dōnica- les.	Aureus nume- rus.	Epactæ.	Litt. Mar- tyro- log.	Septua- gesima.	Dies Ci- nerum.	Pascha.
1760	f e	13	xii	m	3. Feb.	20. Febr.	6. April.
1761	d	14	xxiii	D	12. Jan.	4. Febr.	22. Mart.
1762	e	15	iv	d	7. Feb.	24. Febr.	11. April.
1763	b	16	xv	q	30. Jan.	16. Febr.	3. April.
1764	A g	17	xxvi	G	19. Feb.	7. Mart.	22. April.
1765	f	18	vii	g	3. Feb.	20. Febr.	7. April.
1766	e	19	xviii	t	26. Jan.	12. Febr.	30. Mart.
1767	d	I	*	P	15. Feb.	4. Mar.	19. April.
1768	c b	2	xi	I	31. Jan.	17. Febr.	3. April.
1769	A	3	xxii	C	22. Jan.	8. Febr.	26. Mart.
1770	g	4	iii	c	11. Feb.	28. Febr.	15. April.
1771	f	5	xiv	p	27. Jan.	13. Febr.	31. Mart.
1772	c d	6	xxv	F	16. Feb.	4. Mar.	19. April.
1773	e	7	vi	f	7. Febr.	24. Feb.	11. April.
1774	b	8	xvii	f	30. Jan.	16. Febr.	3. April.
1775	A	9	xxviii	M	12. Feb.	1. Mart.	16. April.
1776	g f	10	ix	i	4. Feb.	21. Febr.	7. April.
1777	e	11	xx	A	26. Jan.	12. Febr.	30. Mart.
1778	d	12	i	a	15. Febr.	4. Mar.	19. April.
1779	c	13	xii	m	31. Jan.	17. Febr.	4. April.
1780	b A	14	xxiii	D	23. Jan.	9. Febr.	26. Mart.
1781	g	15	iv	d	11. Febr.	28. Febr.	15. April.
1782	f	16	xv	q	27. Jan.	13. Febr.	31. Mart.
1783	e	17	xxvi	G	16. Febr.	5. Mart.	20. April.
1784	d c	18	vii	g	8. Feb.	25. Febr.	11. April.
1785	b	19	xviii	t	23. Jan.	9. Febr.	27. Mart.
1786	A	I	*	P	12. Feb.	1. Mart.	16. April.
1787	g	2	xi	I	4. Feb.	21. Febr.	8. April.
1788	f e	3	xxii	C	20. Jan.	6. Febr.	23. Mart.
1789	d	4	iii	c	8. Febr.	25. Febr.	12. April.
1790	c	5	xiv	p	31. Jan.	17. Febr.	4. April.
1791	b	6	xxv	F	20. Feb.	9. Mart.	24. April.
1792	A g	7	vi	f	5. Febr.	22. Febr.	8. April.
1793	f	8	xxvii	f	27. Jan.	13. Febr.	31. Mar.
1794	e	9	xxviii	M	26. Feb.	5. Mar.	20. Apr.
1795	d	10	ix	i	1. Feb.	18. Febr.	5. April.

CONGREGATIONIS hæc ad Breviarium Romanum attinent.

Sacra Rituum Congregatio declaravit & decrevit, non potuisse post Bullam Pii V. de Breviario Romano, neque posse locorum Ordinarios, tam sæculares quam Regulares, addere Kalendariis, etiam propriis, Sanctorum Officia, nisi ea dumtaxat, quæ Breviarii Romani Rubricis, vel Sacra Rituum Congregationis, seu Sedis Apostolicæ licentia conceduntur: neque propria auctoritate, quovis pretextu, mutare ritum, qui habetur in Calendario Romano, seu Rubricis Breviarii, in altiorum ritum: neque extendere concessa Officia de loco ad locum.

Item vetuit & prohibuit celebrari per totam Civitatem, vel Diocesim, etiam de cujuscunque Ordinarii auctoritate, Festum cum Officio, id quod in loco editæ Ecclesiæ, Cathedralis, vel Regularis, vel Abbatialis, aut aliqua Religiosa: sed tantum in ipsius Sancti Ecclesiæ titulari, seu ubi asservatur corpus, aut insignis Reliquia, & non alibi. Insignes autem Reliquias declaravit esse caput, brachium, crus, aut illam partem corporis, in qua passus est Martyr, modò sit integra, & non parva, & legitime ab Ordinariis approbata.

De Sanctis Episcopis locorum, Martyribus, Civibus, & aliis Festis, de quibus in Calendario Romano, seu Rubricis Breviarii nihil habetur, uti etiam de Beatis nondum canonicatis, nihil propria auctoritate constitatur, sed omnino consulatur Sacra Rituum Congregatio.

Decretum quoque nuper editum super electione Sanctorum in Martyrologio, & imprimendi omnino servetur. Item decrevit, statuit, & mandavit innovando penas Constitutionis Pii V. respectivè.

Facta demum relatione horum Decretorum SS. D. N. Urbano Papæ VII. ea laudavit & approbavit, atque in omnibus ubique sub prædictis penis servari præcepit, nec non in novis Breviariis de mandato Sanctissimæ imprimendis, apponi jussit.

Loco Sigilli.

T. Teyminius Episcopus Assisien. Secr.

Ejusdem pro Sanctis ad libitum.

Eadem Sacra Rit. Congr. habita die 2. Decembris 1671. statuit ex mandato Clementis X. Festa Sanctorum ad libitum in postetum non esse transferenda, si eorum festivitas incidat in diem Dominicum, vel aliquem dierum festorum mobilium, sed tunc illo anno eorum Officia esse omittenda. Quod ipsum postea Innocentius Papa X. Congregat. habita 24. Januarii 1682. generali Decreto confirmavit, & extendit insuper etiam ad Octavas & Nativitates Sanctorum, de præcepto in aliqua Religione vel Diocesi, ex indulto Apostolico recitanda. Ita ut ne quibus dictis Festis vel Octavis Festa ad libitum tunc incidentia possint recitari, sed omitti prorsus debeant. Permisit tamen, ut festum translatum quod aliàs eo die celebrandum foret, in alium diem non impeditum transferatur: item ut eodem die omitti possit Officium semel per Hebdomadam aut Mensem recitandum ex indulto Apostolico, ut ita locus sit celebrando Officio ad libitum.

Ejusdem pro Sanctis in Martyrologio non descriptis.

Officia Sanctorum ratione Corporis, seu insignis Reliquiæ recitanda, ex Decr. Sacra Rit. Congr. 11. Augusti 1691. intelligi debere de Sanctis dumtaxat in Martyrologio Romano descriptis, & dummodò constat de Identitate Corporis, seu Reliquiæ insignis illiusmet Sancti qui repetitur in Martyrologio Romano descriptis: de cæteris autem Sanctis in prædicto Martyrologio non descriptis, aut quibus à Sancta Sede non fuerit specialiter concessum, Officia recitari, & Missas celebrari vetuerunt, non obstante quod ipsorum corpora, vel insignes Reliquiæ in Ecclesiis asservantur, quibus tamen ab Ordinariis locorum approbatis debitam venerationem (prout hæcenus servatum est) exhibendam esse censuerunt, sed abique Officio & Missa, sub penis de non satisfaciendo præcepto recitandi Officium, aliisque in Constitutione S. Pii contentis. Die 11. Augusti 1693. & Sanctiss. approbavit die 19. Octobris ejusdem anni 1691.

Loco Sigilli.

I. Vallemannus S. Rit. Congr. Secr.

Decreta Generalia circa Rubricas.

Um Sacrorum Rituum Congregationi demissè supplicatum fuerit sequentia dubia declarare.

Primum. An, cum multis Congregationibus, Religionibus, sive Ecclesiis, vel Nationibus concessum à Sancta Sede Apostolica, ut semel, vel plures in singulis Hebdomadis, vel Mensibus celebrentur varia Officia, annuum, V. G. de Sanctissimo Sacramento, vel de Sanctis in diebus non impeditis aliquo Festo duplici, vel semiduplici, liceat ejusmodi Officia facere etiam in diebus Sanctæ Quadragesimæ, Adventus, Vigiliarum, & Quadragesimæ Temporum, etiam si de his diebus nulla sit facta specialis mentio in aliquibus Officiorum concessionibus?

Secundum. An dies impeditus Festo duplici, vel semiduplici prædictis Officiis recitandis, intelligantur etiam illi, in quibus ponendum est Officium de Festo duplici, vel semiduplici translatio, quemadmodum dicitur in Constitutione fuisse olim à Sacra Congregatione; Quod scilicet Festum duplex, vel semiduplex etiam translatus, necnon dies Octava sit dies impeditus respectu talium Officiorum?

Tertium. An Regulares absque speciali privilegio, sed sola communicatione privilegiorum aliarum Religionum possint addere nomen Sancti Fundatoris in Litanis, & Confiteor, itemque recitare Officia, & Missas, etiam alias Religionibus?

Sacrorum Rituum eadem Congregatio ad relationem Eminentiss. & Reverendiss. D. Card. Colloredo respondit: Primum, Negative, & hujusmodi indulta non habere locum in Festis Adventus, Quadragesimæ, Quinquagesimæ, & Pentecostæ.

omnibus. Sic occisio innocentis est per se mala sine auctoritate divina, qua posita jam non est per se mala.

Obj. 2. Pluralitas virorum simul ita juri naturali repugnat, ut nunquam possit esse licita, nec Deus possit in ea dispensare. Ergo talis est etiam pluralitas uxorum simul.

Resp. Nego consequ. Disparitas est, quia simultanea pluralitas virorum adversatur fini primario Matrimonii, nempe generationi prolis, quæ saltem ut plurimum plurium commixtione virorum impeditur; & quando non impeditur, incertum reddit patrem prolis, quod prolis educationi semper adversatur. At simultanea pluralitas mulierum non impedit generationem, & cum habetur ex concessione divina, suppeditantur à Deo media, ne inde recta educatio prolis impediatur, & alia mala sequantur.

Obj. 3. Mulieres illæ, quas Patriarchæ uxori adjungebant, vocantur in Scriptura concubinæ, earumque liberi hæredes non fuerunt. Nam, Genes. c. 25. dicitur: *Deditque Abraham cuncta quæ possederat, Isaac: filiis autem concubinarum largitus est munera, & separavit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret.* Ergo mulieres illæ non erant uxores legitimæ.

Resp. Nego consequ. Nam eadem mulieres quas Scriptura concubinas vocat, appellantur etiam ab eadem Scriptura uxores. Sic, Genes. c. 16. Sara dicitur ancillam suam Agar dedisse viro suo uxorem. Et cap. 25.

Abraham dicitur Ceturam duxisse uxorem, quæ paulò post concubina appellatur.

Igitur apud Hebræos & Gentiles duo fuerunt genera uxorum, nam aliquæ ad bonorum communitatem, ac rei domesticæ administrationem admittebantur, & matres familias vocabantur, & soli earum liberi hæredes erant. Aliæ verò assumebantur tantum ad procreandos liberos, qui tamen hæredes non erant: hæ autem erant veræ uxores, utpote legitimo Matrimonio viris suis copulatæ; & aliquando uxores, sed sæpius concubinæ vocabantur. Igitur omnes erant uxores, sed gradu, honore, & bonis inter se diversæ, non vinculo.

Obj. 4. S. Ambrosium, l. 1. de Abraham, cap. 4. & S. Leonem, epist. 92.

Resp. Non negant Abrahamum & alios Patriarchas licitè habere potuisse plures uxores. Imò Ambrosius ibi asserit conjunctionem Abraham cum Agar caruisse culpa. Leo verò loquitur de Matrimonio contracto cum serva, quod secundum legem Ecclesiasticam tunc vigentem irritum est.

Obj. 5. Joann. cap. 8. Judæi dicunt: *Nos ex fornicatione non sumus nati: quasi dicerent nos non ex Agar concubina, sed ex Sara legitima uxore originem ducimus.*

Resp. Judæi ibi loquuntur non de carnali, sed de spiritali fornicatione, id est, de idololatria. Nam, ut patet ex contextu, sensus est: nos non su-

mus idololatræ, sed unum verum Deum colimus. Neque enim ab idololatrâ oriundi sumus, sed ab Abrahamo, qui semper unum verum Deum sanctissimè coluit.

Obserua. Post Diluvium veteres Patriarchæ per revelationem, seu inspirationem Divinam cognorunt sibi à Deo concessam licentiam plures simul uxores habendi, multiplicandi populi Dei causâ. Dico, *post Diluvium*: nam ante Diluvium licita non erat hæc pluralitas, ut docent Tertullianus, l. de exhortatione castitatis, c. 5. Hieronymus, lib. 1. contra Jovinian. c. 8. & Nicolaus I. epist. ad Lotharium Regem, qui Lamechum adulterii crimine arguunt, quòd duas simul uxores accepisset, Genes. c. 4.

Utrum autem post Diluvium usque ad legis Evangelicæ promulgationem facultas plures simul uxores habendi extenderetur ad gentiles, controversia est inter Theologos. Affirmat Bellarminus, l. de Matrim. c. 11. & probat tum ex facto Estheris religiosissimæ mulieris, quæ Assuero gentili plures uxores habenti nupsit, probante Mardocheo viro probo: tum ex S. Augustino, qui, lib. 22. contra Faustum, c. 47. dicit Jacob plures uxores inculpabiliter accepisse, quia tunc in regione illa, in qua accepit, & quæ sanè gentilium erat, ut patet ex Labano idololatra illius incola, mōs erat unum virum plures simul uxores habere; *quando enim mōs erat, inquit, crimen non erat . . . illo tempore, atque in illis terris* (in quibus Jacob

Labani filias uxores duxit) *hoc factitabatur . . . nulla lege prohibebatur.*

QUESTIO XI.

Utrum secunda & posteriores Nuptiæ sint licitæ?

Dico. Jure Divino licet viro plures uxores, & mulieri plures maritos habere successivè. Est de fide contra Montanistas & Novatianos secundas nuptias damnantes ut illicitas.

Prob. 1. Ex Scriptura, 1. Cor. c. 7. Mulier alligata est legi (Matrimonii) quanto tempore vir ejus vivit: quòd si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult nubat, tantum in Domino. Hoc autem pariter de viro necessariò intelligi debet, cum par sit pro utroque ratio. Porro Apostolus indefinitè & sine limitatione loquitur: *si dormierit vir ejus, cui vult nubat.* Ac proinde tam hoc intelligi debet de viro secundo, tertio, &c. quàm de primo. Item, 1. Tim. c. 5. *volo ergo juniores (viduas) nubere, filios procreare.*

Prob. 2. Ex Patribus. Antiquissimus auctor libri Pastoris à Patribus antiquioribus approbati, lib. 2. sic ait: *Si vir vel mulier decesserit, & nupsit aliquis illorum, nunquid peccat? qui nubit, non peccat.* S. Ambrosius, l. de viduis: *Non prohibemus secundas nuptias, sed non probamus sæpe repetitas, (sicut nec damnamus.) Neque enim quidquid licet, & decet . . . Licet ergo nubere (pluries,) sed pulchrius*

pulchrum est abstinere. S. Hieronymus, in apologia ad Pammachium: non damno bigamos, imò nec trigamos, & si dici potest, octogamos. Et inferius: ego etiam nunc libera vote proclamo, non damnari in Ecclesia bigamiam, imò nec trigamiam: & ita licere quinto, & sexto, & ultra, quomodo & secundo viro nubere. S. Augustinus, l. de bono viduitatis, c. 12. de tertiis, & de quartis, & de ultra pluribus nuptiis solent homines movere questionem. Unde ut breviter respondeam, nec ulla nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numerositatis auferre.

Prob. 3. Ex Concil. Florent. in Decreto pro Armenis. Ibi: Quoniam nonnullos asseritur quartas nuptias tanquam condemnatas respuere, ne peccatum, ubi non est, esse putetur, cum secundum Apostolum, mortuo viro, mulier sit ab ejus lege soluta, & nubendi cui vult, in Domino habeat facultatem, nec distinguat, mortuo primo, vel secundo, vel tertio: declaramus non solum secundas, sed tertias, & quartas atque ulteriores, si aliquod canonicum impedimentum non obstat, licite contrahi posse, &c.

Prob. 4. Ex praxi Ecclesiæ Latinæ, quæ non solum secundas, sed tertias, & ulteriores nuptias tanquam licitas permittit, & habet tanquam vera Sacramenta. Ecclesia autem Latina in fide & moribus errare non potest, cum sit longè maxima pars Ecclesiæ Catholicæ, quæ certè in his errare nequit.

Confirm. Ex Concil. Nicæno I. can. 8. ubi ait: Hac autem præ omnibus eos (Catharos) scriptis convenit profiteri, quod Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant & sequantur; id est, &

bigamis se communicare, & his, &c. Ubi docet esse dogma Catholicum secundas nuptias esse licitas, & verum Matrimonium; eadem est autem ratio pro tertiis & quartis nuptiis.

Obj. 1. Aliquos Patres Græcos, ut Basilium, & Gregorium Nazianzenum.

Resp. Hi Patres & alii clarè docent secundas nuptias esse licitas: nimirum Basilium, in epist. canonica ad Amphilochem, can. 42. Epiphanius, hæresi 59. Chrysostomus, homil. 19. in cap. 7. epist. 1. ad Cor. Gregorius Nazianz. orat. 31.

Obj. 2. In Ecclesia Græca bigami pœnitentiæ subiciebantur, ut patet ex Concil. Neocæsariensi, can. 1. & ex S. Basilio.

Resp. Equidem secundum disciplinam Ecclesiæ Græcæ pœnitentia aliqua levius imponebatur bigamis, non quòd secundæ nuptiæ per se haberentur illicitæ, sed propter incontinentiæ speciem, quam præ se ferre videntur. Et aliqui Patres, qui eas damnare videntur, reipsa tamen eas ut illicitas non damnant, sed solum ut continentia postponendas, & nimiam in voluptatem carnis propensionem redolentes.

Porro Ecclesia semper optavit, ut Fideles à secundis, & maximè ab ulterioribus sese abstinere.

Obj. 3. S. Gregorius Nazianz. orat. 31. Dicit sibi videri Apostolum secundas nuptias avversari & prohibere.

Resp. Intelligit avversari & prohibere improprie, id est, dehortari, & ab illis tanquam à re minùs perfectâ & christia-

christianis conveniente homines avertere, atque ad continentiam ut meliorem inducere; nam subjicit: *primum* (Matrimonium) *lex est, secundum indulgentia, tertium iniquitas.*

Dices. Gregorius Nazianz. orat. 31. cit. Trigamiam vocat iniquitatem, addens: *Quod autem hunc numerum excedit, porcina vita est.* Et S. Basilius, epist. ad Amphiloc. loquens de trigamia dicit: *Non amplius conjugium, sed polygamiam appellant* (Patres,) *vel potius fornicationem castigatam.*

Resp. Ideo sic loquuntur de nuptiis tertiiis & ulterioribus, non quod per se & jure Divino sint illicitæ, sed quatenus plerumque sunt signum maximæ & effrænatae cupiditatis voluptatum; &

quia qui tertium & ulterius Matrimonium inibant, præsumebantur non finem honestum Matrimonii, sed solam voluptatem veneream intendere, & in ea finem ultimum ponere. Unde in Ecclesia Græca trigamis major Pœnitentia imponebatur.

Obj. 4. Christus, Joann. c. 4. Samaritanæ respondit: *Bene dixisti, quia non habeo virum: quinque enim viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir.*

Resp. Sic respondit Christus, quia Samaritana illa Matrimonium cum sexto illo homine non contraxerat, sed illi fornicaria conjunctione copulata erat.

F I N I S.

INDEX.

I N D E X.

TRACTATUS

De Sacramentis in genere.

CAP. I. De essentia, existentia & auctore Sacramentorum. 1

Art. I. *Quid sit Sacramentum.* ibid.

Art. II. *Quot sint novæ legis Sacramenta?* 4

Art. III. *A quo instituta fuerint Sacramen-*

ta novæ legis? 8

CAP. II. De materia & forma Sacra-

mentorum? 10

Art. I. *Utrum Sacramenta novæ legis per-*

ficiantur rebus ut materia, & verbis ut

forma? 12

Art. II. *Utrum res & verba, quibus Sa-*

cramenta perficiuntur, fuerint à Christo

determinata? 13

Art. III. *Quenam mutatio materiæ vel*

formæ reddet Sacramentum invalidum? 16

Art. IV. *Utrum verba, quibus Sacramen-*

ta perficiuntur, sint concionalia, an con-

secratoria tantum? 18

CAP. III. De causalitate & effectu

Sacramentorum. 20

Art. I. *Utrum Sacramenta novæ legis cau-*

sent gratiam ex opere operato? ibid.

Art. II. *Expediuntur aliquæ quæstiones cir-*

ca causalitatem Sacramentorum. 24

Ant. Th. Moral. P. II.

Art. III. *Utrum Sacramenta novæ legis*
gratiam causent physice, an moraliter tan-
tum? 29

Art. IV. *Utrum Sacramenta legis veteris*
gratiam conferrent ex opere operato? 33

Art. V. *De Charactere Sacramentali?* 38

Art. VI. *De reviviscentia Sacramentorum.* 41

An & quæ Sacramenta cum obice gratiæ sus-

cepta, obice illo postea remoto reviviscant? ibid.

Cap. IV. De Ministro Sacramento-

rum. 44

Art. I. *Quinam sint Ministri Sacramen-*

torum? ibid.

Art. II. *Utrum ad valorem Sacramenti re-*

quiratur in Ministro intentio faciendi

quod facit Ecclesia? 46

Art. III. *Utrum ad valorem Sacramenti re-*

quiratur intentio actualis? 56

Art. IV. *Utrum ad valorem Sacramenti*

requirantur in Ministro fides & sanctitas? 59

CAP. V. De subiecto Sacramentorum. 66

Art. I. *Quinam sint capaces recipiendi Sa-*

cramenta? ibid.

Art. II. *Quanam dispositio requiratur &*

suffi-

Ttt

INDEX.

- sufficiat in subjecto ad valorem Sacramenti?* 66
 Art. III. *Quanam dispositio requiratur ad effectum Sacramenti recipiendum?* 70

TRACTATUS

De Sacramento Baptismi.

- CAP. I.** De essentia Baptismi. 71
 Art. I. *Quid sit Baptismus?* ibid.
 Art. II. *Quanam sit materia Baptismi?* ibid.
 Art. III. *Quanam sit forma Baptismi?* 73
Cap. II. De proprietatibus Baptismi. 78
 Art. I. *Utrum Baptismus iterari possit?* ibid.
 Art. II. *Utrum Baptismus sit omnibus necessarius ad salutem?* ibid.
 Art. III. *Utrum Baptismus adultorum suppleri possit per actum charitatis vel contritionis perfectæ?* 81
 Art. IV. *Utrum martyrium suppleat in necessitate Baptismum aquæ?* 84
 Art. V. *Quanam dispositiones ad valorem martyrii & ejus effectum in adulto requirantur?* 87
Cap. III. De Ministro & Subjecto Baptismi. 89
 Art. I. *Quinam possunt valide baptizare?* ibid.
 Art. II. *Quinam possint licite baptizare?* 90
 Art. III. *Utrum infantes baptizari possint?* 91
Cap. IV. De effectibus Baptismi, & dispositionibus ad illos requisitis? 93
 Art. I. *Quinam sint effectus Baptismi?* ibid.

- Art. II. *Quanam dispositiones in adultis requirantur ad effectus Baptismi percipiendos?* 94

TRACTATUS

De Sacramento Confirmationis.

- Quæstio I.** *Utrum Confirmatio sit verum Sacramentum?* 95
Quæst. II. *Quanam sit materia remota Confirmationis?* 97
Quæst. III. *Quanam sit materia proxima Confirmationis?* 100
Quæst. IV. *Quanam sit forma Sacramenti Confirmationis?* 103
Quæst. V. *Quinam sunt effectus Confirmationis?* 108
Quæst. VI. *Quodnam sit subjectum Confirmationis?* 109
Quæst. VII. *Quisnam sit Minister Confirmationis?* 110
Quæst. VIII. *Utrum simplex Sacerdos possit esse Confirmationis Minister extraordinarius?* 112

TRACTATUS

De Sacramento Eucharistiæ.

- PARS I.** De Eucharistiæ Sacramento. 114
Cap. I. De natura Sacramenti Eucharistiæ. 115
 Art. I. *Utrum Eucharistia consistat in re permanente?* ibid.
 Art. II. *In quo præcisè consistat Sacramentum Eucharistiæ.* 119
Cap. II. De materia Eucharistiæ. 123
 Art. I. *Quanam sit materia Eucharistiæ.* ibid.
 Art. II. *Utrum panis azymus, vel fermentatus sit materia Eucharistiæ?* 125
 Art.

INDEX.

Art. III. Utrum Christus panem azymum consecraverit?	128
Art. IV. Utrum admixtio aquæ cum vino in calice sit necessaria?	136
Art. V. Utrum aqua vino mixta convertatur in sanguinem Christi?	139
Cap. III. De forma Eucharistiæ.	143
Art. I. Utrum verba, quibus Christus Eucharistiam confecit, ad consecrationem nunc sufficiant?	ibid.
Art. II. In quibus consistat essentia formæ Eucharistiæ?	147
Art. III. Resolvuntur variæ quæstiones circa formam Eucharistiæ.	149
Cap. IV. De præsentia reali Christi in Eucharistia, & ejus præsentia modo.	152
Art. I. Utrum in Sacramento Eucharistiæ verè & realiter contineatur corpus & sanguis Christi?	ibid.
Art. II. Utrum substantia panis & vini remaneat in Eucharistia post consecrationem?	173
Art. III. Utrum totus Christus sit sub utraque specie Sacramenti Eucharistiæ?	179
Art. IV. Utrum totus Christus sit sub qualibet parte specierum panis & vini?	181
Art. V. Expediuntur aliquæ quæstiones circa corpus Christi in Eucharistia.	182
Cap. V. De unitate & necessitate Eucharistiæ.	183
Art. I. Utrum Eucharistia sub unica specie sit unum numero integrum ac perfectum Sacramentum?	ibid.
Art. II. Utrum Eucharistia sit unicum specie Sacramentum?	186
Art. III. Utrum Eucharistia sit necessaria necessitate mediæ ad salutem?	188
Art. IV. Utrum communio Eucharistiæ sub utraque specie sit necessaria jure divino?	194

Cap. VI. De effectibus Eucharistiæ.	200
Art. I. Utrum Eucharistia conferat primam gratiam?	ibid.
Art. II. Quinam sint veri effectus Sacramenti Eucharistiæ?	203
Art. III. Utrum Eucharistia plus gratia conferat sub utraque specie, quam sub unica?	205
Cap. VII. De Ministro Eucharistiæ.	209
Art. I. Quis sit Minister Eucharistiæ constituenda?	ibid.
Art. II. Quis sit Minister Eucharistiæ dispensanda, seu ministranda?	210
PARS II. De Sacrificio Missæ.	211
Quæst. I. Utrum in Missa offeratur verum ac propriè dictum Sacrificium?	ibid.
Quæst. II. In quo consistat Sacrificium Missæ, seu forma Sacrificii Missæ?	217
Quæst. III. In quo consistat materia Sacrificii Eucharistiæ, seu res sacrificata?	221
Quæst. IV. Quale sit Sacrificium Eucharistiæ?	223
Quæst. V. Utrum offerre liceat Sacrificium Missæ in honorem Sanctorum?	224
Quæst. VI. Quinam hoc Sacrificium offerre possint?	225

TRACTATUS

De Sacramento Pœnitentiæ.

Cap. I. De Existentia, Natura, & proprietatibus Sacramenti Pœnitentiæ.	228
Art. I. Utrum Pœnitentia sit Sacramentum propriè dictum?	ibid.
Art. II. Utrum Sacramentum Pœnitentiæ à Sacramento Baptismi diversum sit?	232
Art. III. Quenam sit materia Sacramenti Pœnitentiæ?	234

INDEX.

- Art. IV. Utrum Sacramentum Pœnitentiæ ex actibus pœnitentis, & forma absolutionis intrinsecè componatur? 238
- Art. V. Utrum Sacramentum Pœnitentiæ possit esse validum simul & informe? 240
- Art. VI. De unitate Sacramenti Pœnitentiæ. Utrum possit iterari in eadem persona? 242
- Art. VII. De necessitate Sacramenti Pœnitentiæ. Utrum sit necessarium necessitate mediæ ad salutem? 244
- Cap. II. De Contritione. 245
- Art. I. Quid sit Contritio, & in quo consistat? ibid.
- Art. II. Utrum Contritio sit necessaria necessitate mediæ ad remissionem peccatorum mortalium personalium? 248
- Art. III. Utrum extet præceptum speciale Contritionis, & quando nam obliget? 249
- Art. IV. Qualis debeat esse Contritio ad remissionem mortalium requisita? 252
- Art. V. An, & quæ Contritio ad remissionem peccatorum mortalium sufficiat extra Sacramentum? 255
- Art. VI. Utrum attritio ex metu gehennæ concepta bona & utilis sit? 269
- Art. VII. Utrum attritio ex metu gehennæ concepta sufficiat sine ullo Dei amore ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam? 276
- Art. VIII. Utrum ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ sufficiat attritio concepta ex metu gehennæ & amore imperfecto? 282
- Art. IX. Expediuntur aliquæ quæstiones circa contritionem in Sacramento. 296
- Cap. III. De Confessione. 297
- Art. I. Utrum confessio omnium peccatorum mortalium à Christo instituta sit & præcepta? ibid.
- Art. II. Utrum ad valorem confessionis Sacramentalis, jure Divino præcepta requiratur confessio omnium peccatorum mortalium quoad numerum, species, & circumstantias? 312
- Art. III. Utrum pœnitens teneatur aliquando detegere confessario complicem, seu socium peccati, & personam quæ fuit objectum peccati? 317
- Art. IV. Utrum peccata dubia declarari debeant in confessione? 319
- Art. V. Qualis integritas confessionis ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiratur? 321
- Art. VI. Utrum confessio necessario facienda sit voce, seu verbis ore prolatis? 323
- Art. VII. Utrum confessio secreta ad valorem Sacramenti sufficiat, aut requiratur? 324
- Art. VIII. Utrum confessio Sacerdoti præsentanti necessario facienda sit? 326
- Art. IX. Utrum Confessio generica & confusa aliquando, ad valorem Sacramenti sufficiat. ibid.
- Art. X. Utrum ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ in articulo mortis sufficiat confessio quadam interpretativa, quæ repetitur ex vita Christianæ exterius transacta? 330
- Cap. IV. De satisfactione. 332
- Art. I. Utrum remissa culpa maneat debitum luendæ pœnæ temporalis? ibid.
- Art. II. Utrum homo possit satisfacere Deo pro pœna temporali, peccatis quoad culpam remissis debita, & quidem de condigno? 337
- Art. III. Quenam conditiones requirantur ad satisfaciendum de condigno? 340
- Art. IV. Utrum detur præceptum satisfaciendi

INDEX.

- di Deo in hac vita pro pœna temporali remanente post remissionem culpæ? 341
- Art. V. Utrùm teneatur Sacerdos imponere satisfactionem pœnitenti, & pœnitens hanc acceptare, acceptatamque implere? 343
- Art. VI. Utrùm necesse sit, ut satisfactio ante absolutionem impleatur? 344
- Art. VII. De pœnitentia publica, seu satisfactione olim publicè peracta. 348
- Cap. V. De forma Sacramenti Pœnitentiæ. 366
- Art. I. Utrùm forma Sacramenti Pœnitentiæ verbis essentialiter constet? ibid.
- Art. II. Utrùm forma absolutionis essentialiter ex institutione Christi exprimi debeat modo indicativo? 367
- Art. III. Quenam verba sint essentialia forme Sacramenti Pœnitentiæ? 376
- Cap. VI. De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ. 377
- Art. I. Utrùm solus Sacerdos sit minister Sacramenti Pœnitentiæ. ibid.
- Art. II. Utrùm ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiratur jurisdictio? 379
- Art. III. Utrùm præter potestatem ordinis & jurisdictionis requiratur in Confessario approbatio Episcopi? 384
- Art. IV. Utrùm sit in Ecclesia potestas reservandi peccata? 386
- Cap. VII. De effectibus Sacramenti Pœnitentiæ. 387
- Art. I. Utrùm per Sacramentum Pœnitentiæ remitti possint omnia peccata mortalia? ibid.
- Art. II. De remissione peccatorum venialium per Sacramentum Pœnitentiæ, & extra illud? 394
- Art. III. Utrùm merita per peccatum subsequens mortificata, peccato hoc per Sacra-

mentum Pœnitentiæ in re vel in voto susceptum remisso, reviviscant? 399

A P P E N D I X.

T R A C T A T U S

De Indulgentiis.

- Quæst. I. Utrùm sit in Ecclesia potestas conferendi Indulgentias. 407
- Quæst. II. Ex quo fonte hauriantur Indulgentiæ? 410
- Quæst. III. In quo consistat Indulgentia? 414
- Quæst. IV. Quotuplex sit Indulgentia? 417
- Quæst. V. Quid sit Jubileus, & an differat ab Indulgentia? ibid.
- Quæst. VI. Utrùm usus Indulgentiarum sit omnibus salutaris? 419
- Quæst. VII. Quinam possint Indulgentias concedere? 420
- Quæst. VIII. Utrùm ad valorem Indulgentiarum requiratur causa justa? 422
- Quæst. IX. Quenam ad lucrandas Indulgentias requirantur ex parte suscipientis? 425
- Quæst. X. Quandoquidam requiratur status gratiæ? 426
- Quæst. XI. Utrùm ad Indulgentiam lucrandam requiratur confessio? 427
- Quæst. XII. Quenam observanda sunt circa orationem, jejunia, eleemosynas, quæ à Pontifice præscribuntur. ibid.
- Quæst. XIII. Utrùm eodem opere possit quis lucrari plures & diversas Indulgentias? 428
- Quæst. XIV. Utrùm ad lucrandam Indulgentiam plenariam, præter supradicta, requiratur adhuc aliqua alia dispositio ex parte suscipientis? ibid.
- Quæst.

INDEX.

- Quæst. XV. Utrum Indulgentiæ valeant
pro defunctis? 431
- Quæst. XVI. Quomodo Indulgentiæ va-
leant pro defunctis? 435
- Quæst. XVII. Utrum Indulgentiæ infalli-
biliter profint defunctis? 436
- Quæst. XVIII. Quid requiratur ad hoc, ut
Indulgentiæ profint defunctis? 437

TRACTATUS

De Sacram. Extremæ-Uñctionis.

- Quæst. I. Utrum Extremæ-Uñctio sit Sa-
cramentum novæ legis? 438
- Quæst. II. Quenam sit materia Extremæ-
Uñctionis? 442
- Quæst. III. Quenam sit forma Extremæ-
Uñctionis? 443
- Quæst. IV. Quinam sint effectus Extremæ-
Uñctionis? 445
- Quæst. V. Quodnam sit subjectum Extre-
mæ-Uñctionis? 446
- Quæst. VI. Quisnam sit Minister Extre-
mæ-Uñctionis? 447

TRACTATUS

De Sacramento Ordinis.

- Quæst. I. Quot sunt Ordines? 449
- Quæst. II. Quenam sint singulorum
Ordinum officia? 451
- Quæst. III. Utrum Ordo, seu Ordinatio sit
Sacramentum? 452
- Quæst. IV. Utrum Ordinatio Episcopi sit
Sacramentum? 453
- Quæst. V. Utrum Ordinatio Diaconi sit
Sacramentum? 456
- Quæst. VI. Utrum Ordinatio Subdiaconi,
& minorum Ordinum sit Sacramentum? 458
- Quæst. VII. Quenam sit materia & forma
Ordinationis Presbyteri? 460
- Quæst. VIII. Quenam sit materia & for-
ma Ordinationis Diaconi? 469

- Quæst. IX. Quenam sit materia & forma
Subdiaconatus, & minorum Ordinum? ibid.
- Quæst. X. In quo consistat tota essentia Or-
dinationis Episcopi? 470
- Quæst. II. pro XI. Utrum Episcopus jure
Divino sit Presbytero Superior. 474
- Quæst. XII. Quisnam sit minister Ordina-
tionis? 477
- Quæst. XIII. Quodnam sit subjectum Or-
dinationum. 478

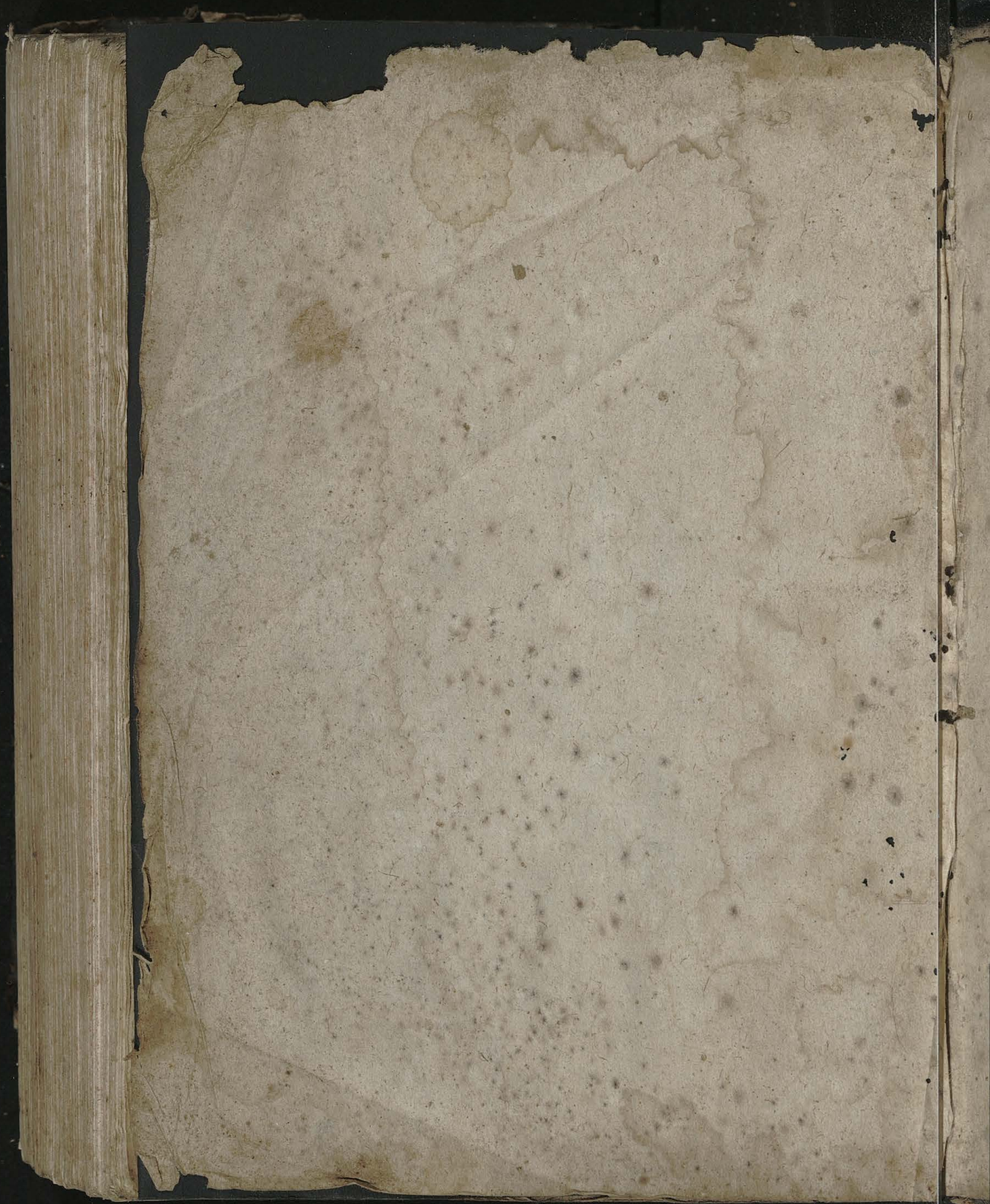
TRACTATUS

De Sacramento Matrimonii.

- Quæst. I. Utrum Matrimonium sit ve-
rum Sacramentum? 481
- Quæst. II. Utrum Matrimonium baptiza-
torum semper sit Sacramentum? 484
- Quæst. III. Quenam sit materia & forma
Sacramenti Matrimonii. 486
- Quæst. IV. Quisnam sit minister Sacra-
menti Matrimonii? 488
- Quæst. V. Utrum Matrimonium sit indis-
solubile, & quo jure? 496
- Quæst. VI. Utrum in lege veteri Matrimo-
nium verè dissolveretur per libellum
repudii? 497
- Quæst. VII. Utrum Matrimonium con-
summatum baptizatorum sit omnino in-
dissolubile? 498
- Quæst. VIII. Utrum Matrimonium bap-
tizatorum non consummatum dissolvi pos-
sit? 502
- Quæst. IX. Utrum infidelium Matrimo-
nium etiam consummatum dissolvi possit,
si unus fidem Christianam amplectatur. 503
- Quæst. X. Utrum Polygamia simultanea sit
jure Divino prohibita? 505
- Quæst. XI. Utrum secunda & posteriores
Nuptiæ sint licitæ? 510

uma
bid.
Or-
470
jore
474
lina-
477
Or-
478

ve-
481
tiza-
484
orma-
486
ora-
488
ndis-
496
atiri-
ellum
497
con-
ora-
498
apti-
i pos-
502
rima-
possi-
atur.
503
neast
505
iores
510

stdr0016239

Biblioteka Jagiellońska

